

International Conference

EDUchallenge

»Challenges in Education and Evaluation of Knowledge«

10 February 2021

Organizer

EDUvision, Stanislav Jurjevčič s.p.

International Conference EDUchallenge
»Challenges in Education and Evaluation of Knowledge«

The Book of Papers

10 February 2021

Editors: mag. Mojca Orel, dr. Miguel Ángel Queiruga Dios, Polona Cimerman, Stanislav Jurjevčič, Kaja Lenič.

Programme and Review Committee: mag. Mojca Orel (Head of Programme and Review Committee), dr. Miguel Ángel Queiruga Dios, Polona Cimerman, Špela Cimerman Hudopisk, Stanislav Jurjevčič, Marjana Jus, Mladen Kopasić, Kaja Lenič, Olga Koplan, mag. Tina Preglau Ostrožnik, Mateja Šebenik, Sandra Zelko Sitar.

Language Editor:

Za jezikovno neoporečnost so odgovorni avtorji prispevkov.

Publisher:

EDUvision, Stanislav Jurjevčič s.p.

Place and Date of issue::

Ljubljana, 10 February 2021, Virtual conference

Cover Image: Source our own.

Katalogni zapis o publikaciji (CIP) pripravili
v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID=55882499
ISBN 978-961-95331-1-6 (pdf)

INDEX

PREFACE	6
CONFERENCE COMMITTEES	7
ROUND TABLE I	8
ROUND TABLE I: Challenges, Changes and Future in Teaching	9
ROUND TABLE II	32
ROUND TABLE II: Emotional and Social Aspects of Distance Learning.....	33
CHALLENGES IN TEACHING	59
<i>Distance Learning Emotional Effects</i>	60
Usposobljenost za učenje na daljavo / <i>Ability for Distance Learning</i>	67
Pomen ustvarjalnosti v aktualnih razmerah / <i>The Importance of Creativity in Current Situation</i>	74
Že spet okolje? Izziv sprejet! / <i>The Environment – Again? Challenge Accepted!</i>	81
Inovativni podjetnik na kmetijskem gospodarstvu / <i>Innovative Entrepreneur on a Family Farm</i>	90
Ali je dramatizacija na daljavo sploh mogoča? / <i>Is Distance Dramatization even Possible?</i>	98
Fit tudi od doma / <i>Fit from Home</i>	106
Z igrifikacijo do učne motivacije / <i>Learning Motivation through Gamification</i>	115
Ko timsko delo na daljavo zadiši / <i>The Smell of Virtual Teamwork</i>	123
Pouk na daljavo s 30 prvošolci / <i>Distance Learning with 30 First Grade Pupils</i>	131
Prvošolci na daljavo / <i>First Graders at a Distance Learning</i>	136
Razredništvo v času prvega in drugega vala epidemije / <i>Class management during the first and second waves of the coronavirus pandemic</i>	144
Slovenski izseljenci – blizu ali daleč? / <i>Slovene Emigrants – Near or Far?</i>	151
DISTANCE KNOWLEDGE EVALUATION	159
Pouk na daljavo - da, ocenjevanje – ne, hvala / <i>Yes to distance schooling, no to distance grading</i>	160
Zbiranje dokazov o učenju geografije pri pouku na daljavo / <i>Collecting Evidence of Learning Geography in Distance Learning</i>	169

DISTANCE LEARNING IN LANGUAGE AND LITERATURE TEACHING	178
Poslušanje kot pomembna komunikacijska veščina pri pouku slovenščine tudi v času poučevanja na daljavo / <i>Listening as an Important Communication Skill in Learning Slovene also during Distance Learning</i>	179
Ali lahko digitalna tehnologija v času učenja na daljavo pripomore k učinkovitemu in optimalnemu doseganju ciljev pouka v osnovni šoli? / <i>Can Digital Technology Contribute to Effective and Optimum Achievement of the Educational Goals in Primary School at a Time of Distance Learning</i>	187
Poučevanje angleščine v spletni učilnici / <i>Teaching English and Online Classroom</i>	195
DISTANCE LEARNING IN SCIENCE TEACHING	204
Trajnostni razvoj na Srednji šoli Josipa Jurčiča / <i>Sustainable Development in Josip Jurčič Secondary School</i>	205
Uporaba podatkov iz raziskave za namen doseganja nekaterih učnih ciljev pri pouku biologije / <i>Using Research Data to Achieve some Learning Goals in Biology Classes</i>	214
Projekt Čarovnija narave / <i>The Magic of the Nature Project</i>	224
Izzivi in rešitve pri izvajanju praktičnih vaj na daljavo na višješolskem programu Kozmetika / <i>Challenges and Solutions in the Practical Teaching on the Cosmetics Program</i>	231
CHALLENGES IN TEACHING SPORT	241
Odzivnost dijakov v obdobju pouka na daljavo pri predmetu športna vzgoja / <i>Responsiveness of students in the time of distance education at the subject of physical education</i>	242
<i>My Sports Day</i>	254
Motiviranje dijakov za delo na daljavo pri športni vzgoji / <i>Motivating Students to Work at a Distance in Physical Education Classes</i>	261
Projektno učno delo pri predmetu šport / <i>Project work in Physical Education</i>	270
Telesna aktivnost učencev / <i>Physical Activity of Students</i>	277
Motivacija in delo učencev pri pouku športa na III. OŠ Celje pri delu na daljavo / <i>Motivation and work of pupils in the training of sport at Celje School in distance work</i>	283
COMMUNICATION AND PERSONALITY DEVELOPMENT	291
Zmanjšajmo stres pri pedagoških delavcih / <i>Reducing Pedagogical Worker's Stress</i>	292
Zoom izčrpanost / <i>Zoom Fatigue</i>	298
Učitelji v primežu stresa / <i>Stress in Teachers</i>	306
Tehnike premagovanja anksioznosti / <i>Anxiety Overcoming Techniques</i>	312

Šolsko svetovalno delo z dijaki s posebnimi potrebami pri delu na daljavo / <i>School Counselling Students with Special Needs during Distance Learning</i>	317
Mnenje četrtošolcev in petošolcev o interesni dejavnosti Lump naj bo! / <i>4- and 5-graders' opinion about the extracurricular activity Let them be naughty!</i>	333
Primerjava življenjskega sloga med mladimi pred in v času socialne izoliranosti / <i>A comparison of the lifestyle of young people before and during the period of social isolation</i>	344
Moč ali pomoč v času poučevanja na daljavo / <i>Strength or Assistance during Distance Learning</i>	351
Pouk na daljavo skozi oči starša otroka s posebnimi potrebami / <i>Distance Learning through the Eyes of a Parent of a Special Needs Child</i>	360
Izzivi poučevanja na daljavo v Posebnem programu vzgoje in izobraževanja / <i>Challenges of Distance Learning in a Special Education Programme</i>	372
Vizualna opora učencem z avtističnimi motnjami pri učenju v šoli in na daljavo / <i>Visual Support for Children with Autism in School and while Learning Online</i>	378
Aktivno sodelovanje dijaka z avtističnimi motnjami na videokonferencah / <i>Active Participation of a Student with Autistic Disorders in Videoconferencing</i>	386
Poučevanje mladostnikov z motnjo avtističnega spektra na daljavo / <i>Teaching Adolescents with Autism Spectrum Disorder at a Distance</i>	392
Skrb za duševno zdravje učencev v okviru dodatne strokovne pomoči za učence Rome / <i>Mental Health Care of Students at Additional Professional Assistance for Roma Students</i>	399
Podpora dijakom s posebnimi potrebami v času epidemije v okviru projekta SEM / <i>Support for students with special needs during an epidemic within the SEM project</i>	407
Šolanje na daljavo za osnovnošolske učence s posebnimi potrebami / <i>Distance Learning for Primary School Children with Special Needs</i>	412
USE OF MODERN TECHNOLOGY IN EDUCATION	428
Organizacija pouka na daljavo / <i>Organization of Distance Learning</i>	429
Poučevanje na daljavo s pomočjo Oblaka 365 / <i>Distance learning using the Cloud 365 application</i>	437
Google Classroom – učilnice, ki preprosto delujejo / <i>Google Classroom – Virtual Classroom that Simply Work</i>	447
Orodja, ki popestrijo pouk na daljavo / <i>Tools that Add Variety to Distance Learning</i>	455
Uporaba orodja Screencast za pomoč pri pouku na daljavo / <i>Using tools Screencast at distance learning</i>	463

PREFACE

‘It is better to light a candle than curse the darkness.’
Chinese proverb

If we want to adapt to the current situation in our society, it is necessary to constantly change and confront with the arising challenges. Therefore, it is necessary to change the existing teaching methods, too and for this reason we have chosen the following title of the international conference: **Challenges in Education and Evaluation of Knowledge**.

There are extensive teaching experiences presented in this anthology, gained by the authors, and their innovative ideas and researches, by which they faced the new challenges that were brought by the current situation.

The Book of Papers contains nine thematic chapters, of which we highlight three basic ones:

- Challenges in teaching,
- Communication and Personality Development,
- Use of Modern Technology.

In the articles, you will find answers to the following questions:

- How to teach the present generations innovatively regarding the current situation?
- How to teach effectively and how to objectively evaluate knowledge?
- How to improve the pedagogical-sociological aspects of learning?

There are **49 scientific and professional articles** in The Book of Papers and also **two quality Round Tables** entitled:

- **Challenges, Changes and Future in Teaching** with participating education professionals from Spain, Andorra, Belgium, Dominican Republic, Malaysia, Romania, Slovenia and Turkey;
- **Emotional and Social Aspects of Distance Learning** with participating education professionals from Spain, Argentina, Dominican Republic, Italy and USA.

Teachers can choose between two conducts in times of crisis: complaining and grudging all the time, or motivating themselves to start thinking and looking at the situation from a different perspective and trying to adapt to challenges. Now, teachers have the opportunity to mentally adapt and prepare themselves for the given situation, and then lead a proper communication with students. It is therefore important that we first light a candle within ourselves by different approaches to teaching and then, with it light candles in students to ignite their curiosity and passion for learning.

The examples presented in many papers and effective solutions for teaching and evaluating knowledge at a distance in various subjects will thus serve to rise education to a higher level.

*Programme and Organization Committee
of the International Conference EDUchallenge, February 2021*

CONFERENCE COMMITTEES

KONFERENČNI ODBORI

Programme and Organization Committee of the Conference

mag. Mojca Orel, Moste Gymnasium, Ljubljana, Head of the Programme and Review Committee

dr. Miguel Ángel Queiruga Dios, University of Burgos, Spain

Polona Cimerman, Šentvid Gymnasium, Ljubljana

Špela Cimerman Hudopisk, Primaty school of Metlika

Stanislav Jurjevčič, EDUvision

Marjana Jus, Moste Gymnasium, Ljubljana

Mladen Kopasić, Polje Primary school, Ljubljana

Olga Koplán, Ivan Grohar Primary school, Škofja Loka

Kaja Lenič, Primary school of Log-Dragomer

mag. Tina Preglau Ostrožnik, Vencelj Perko Primary school of Domžale

Mateja Šebenik, Primary school of Brezovica

Sandra Zelko Sitar, Glazija Primary school, Celje

Review Committee of the Conference

mag. Mojca Orel, Moste Gymnasium, Ljubljana, Head of the Programme and Review Committee

Polona Cimerman, Šentvid Gymnasium, Ljubljana

Olga Koplán, Ivan Grohar Primary school, Škofja Loka

Kaja Lenič, Primary school of Log-Dragomer

mag. Tina Preglau Ostrožnik, Vencelj Perko Primary school of Domžale

I

ROUND TABLE I

Challenges, Changes and Future in Teaching

OKROGLA MIZA I

Izzivi, spremembe in prihodnost pri poučevanju

ROUND TABLE
Challenges, Changes and Future in Teaching

OKROGLA MIZA
Izzivi, spremembe in prihodnost pri poučevanju

There were participants from:

Spain, Dominican Republic, Romania, Turkey, Malaysia, Belgium, Andorra and Slovenia.

*dr. Miguel Ángel Queiruga Dios
University of Burgos, Spain*

*Jesús Ureña Vásquez
Liceo Científico Dr. Miguel Canela
Lázaro, Dominican Republic*

*Elena Matroana Hreciuc
Secondary School "Ion Creangă"
Suceava, Romania*

*dr. Radu Bogdan Toma
University of Burgos, Spain*

*Hatice Kirmaci
Korkmaz Yigit Anatolian High
School, Istanbul, Turkey*

*Francisco Javier Redondas Maseda
Secondary School of Candás, Spain*

*Maria Del Carmen Perea Marco
Miguel Hernández University, Spain*

*dr. Lee Saw Im
Seri Bintang Utara High School,
Malaysia*

*Alessandro Carano
Carano 4 Children foundation, Brussels,
Belgium*

*María del Pilar Aguilar López
Science Teacher, Spain*

*Erramun Martiarena Sarasola
Ikastolen Elkartea, Spain*

*Carlos Moreno Borrallo
Agora Internacional, Andorra*

*Polona Cimerman
Gimnazija Šentvid, Ljubljana,
Slovenia*

Jesús Ureña Vásquez

*Liceo Científico Dr. Miguel Canela Lázaro, Dominican Republic
jesusurena@liceocientifico.org*

Introduction of the Author

Jesús Ureña has a degree in Education with a mention of Foreign Languages, with more than 8 years in teaching English in the public and private sectors. Master in Education Mention in Management of Educational Centers with a specialty in learning evaluation. He currently works as pedagogical coordinator of the first cycle and admissions coordinator of the Liceo Científico Dr. Miguel Canela Lázaro, Villa Tapia, Dominican Republic.

Abstract

I want to start by saying that, as any developing country, the Dominican Republic has to deal with social inequality which is an important aspect to consider for any educational system in this crucial period. Our school, Liceo Científico Dr. Miguel Canela Lázaro was established to reduce inequality in access to higher education. It offers talented public school students the best preparation for a successful college career. Our students are rural, with 75% from the economically weaker sections. Less than 25% have parents with any post high school education. Fewer than 10% of our families own any books, or receive any magazine or newspaper subscriptions. Only 4% out of 543 students have ever traveled outside of the Dominican Republic. Parent unemployment and underemployment is high, and the majority of our students come from single parent households. This situation affects the process in two ways:

1. A high number of our students don't have good internet connection. That's the reason why teachers ask their students to turn off the camera during a videoconference which makes it more difficult for them to provide individual attention.
2. A high number of our students don't have a tutor who could provide academic support. This causes a negative impact on students' motivation.

As everybody knows, in the field of education, the use of technology went from being important to being essential. Supporting students during periods of remote learning is not just about technology; it is about teaching. In fact, best practice in the integration of technology and education is where pedagogy is at the forefront. While there are many low cost and scalable 'off-the-shelf' education solutions available, these may be unsuitable for the specific needs of education systems and negatively impact effective practice. For technology to be effective, teachers must first understand how to use it and then be involved in planning how it will fit with their specific instructional needs, this is something that every school has had to face.

I'm happier to say that we are overcoming those challenges with our collective efforts from the educational community and the families involved.

Elena Matroana Hreciuc

Secondary School "Ion Creangă" Suceava, Romania
ehreciuc@yahoo.com

Introduction of the Author

Elena is Informatics and ICT, Technological Education, Organic Chemistry (engineer). She has 30 years of experience teaching science. Member of the National Experts in Educational Management Group, and mentor and specialized trainer. She has published articles, papers and interactive materials within the educational context and related to the teaching of science. In addition, she has collaborated and participated in European projects, such as Scientix or Erasmus+.

Abstract

Heraclitus of Ephesus is convinced that "the only constant in life is change." In the new pandemic context, these words are more and more present in my thoughts. These pandemic virus is the generator of unpredictable change in our lives. The education sector is no exception. After 12 months of "different" education, the decision-makers, teachers, students and parents still looking for solutions to integrate and adapt to new ways of learning. Considering three situations - education before, during and after the pandemic - I identified some vulnerabilities in global education, which I also find in my region and school.

Providing education as a fundamental right is a constant constitutional provision, being a challenge at all time. In 2019 - 250,000 children/teenagers around the world were out of school. In my country, 380,000 children were in this situation. In Suceava region, the pandemic excluded from online participation 14,000 students and in my school 105. Now, we have 30 students who will receive materials by text/images messages or on paper, because their relatives refused the tablets offered by our Government. The lack of adult digital education is an undesirable effects challenge.

Ensuring sustainable funding for quality education is also an issue as controversial as acute and changing. According to the EU 2018 report, investments in education show that 4.7% of GDP is the European average, kept constant; in Romania, the funds are decreasing - from 3.2% of GDP to 2.7% of GDP in 2020. In February 2021, my school provided internet access throughout the building, 30 classrooms are equipped with minimal technology to be able to adapt learning to every learning plan; efforts are made for the training of teachers to use new methods, techniques and adaptive teaching materials.

Innovation in the education sector complements the challenges that I consider to be constantly present in lifelong learning activities. Measuring Innovation in Education 2019 report: "Almost all students in the EU Members have teachers who use digital technologies to prepare lessons." Since October 2019 I am teaching in virtual classrooms. The learning contents have been permanently adapted and students are working together, in small groups, to achieve goals. Now I and my colleagues are collaborating, restructuring and creating original interactive materials to support student learning and reduce technical shortcomings. A personal example is "Graphic

animations and 3D models"(<http://bit.ly/3cNpTjJ>). When students presented their projects I noticed an evolution in learning and improving creativity.

Education after the pandemic still remains uncertain. A visionary plan could indicate that blended learning based on innovation and creativity, could provide quality lessons by integrating online learning solutions with face-to-face activities and could give us reality in Romanian schools and global education.

Radu Bogdan Toma

University of Burgos, Spain
rbtoma@ubu.es

Introduction of the Author

Bogdan holds an international PhD in Education awarded by the University of Burgos and he is an Assistant Professor in the area of Didactics of Experimental Sciences at the same university. His scientific activity is related to three main lines of research: (1) development of pedagogical models for the integrated teaching of STEM disciplines, (2) initial teacher training, and (3) the study of attitudes towards science and scientific motivation, with emphasis on the Primary Education stage.

Abstract

One French writer named Jean-Baptiste Alphonse Karr once said that “The more things change, the more they remain the same”. And I truly think that this quote reflects the situation of the education system during the covid-19 pandemic. So in this brief intervention, I argue against optimistic voices that claims covid to have accelerated an educational revolution long awaited by teachers, families, and the citizenship in general. However, it is my point of view that a careful analysis of the current state reveals that any essential item of the status quo of the educational model have not been changed.

One the one hand, we have witnessed that different dynamics of transformation and metamorphosis of the educational context have emerged recently. However, in reality these changes are only superficial and do not change the teaching and learning process. Therefore, I noted that teaching sessions are not delivered face-to-face anymore, and that online education is gaining popularity. However, online lessons are usually still characterized by being transmissive, and lecture-based. Actually, the blackboard has been replaced by Zoom or Microsoft Teams videoconferences, but the teaching methodology remains the same as in the 19th century. In other words, education is now decorated by technologies of apparent novelty, however, the educational model is still the same as in the industrial era, based on the transmission of knowledge from the teacher to the student.

On the other hand, I believe that the current situation has caused us to take many steps backwards with respect to the advances of the last decades, For example, in recent years great efforts had been developed to introduce constructivist pedagogies in the science classroom, with teachers increasingly adopting widely supported teaching strategies such as inquiry, modeling or problem-based learning. However, now with the covid crisis these methodologies have been pushed even further into the background by the need to respect sanitary measures, such as keeping distance between students or not sharing material.

In short, I believe that the covid crisis has highlighted not only the need to update the teaching methodologies, but also the urgency of changing the educational model itself. In other words, there is a need to rethink the school model that started long before the pandemic crisis. Therefore, coming back to the question posed by professor Miguel about what changes have I seem in the classes before and after the covid-pandemic, I think that while everything is new, nothing has really changed in the educational system.

Hatice Kirmaci

*Korkmaz Yigit Anatolian High School Istanbul, Turkey
haticecardak@hotmail.com*

Introduction of the Author

Hatice Kirmaci is a Physics Teacher in Istanbul, Turkey. She has been working in highschools for 26 years. She has participated different Erasmus projects and other national and international projects. She is also founder of “Women Science Teachers” (WST) social media group. WST has tried to support female teachers and girls on science education. WST was partner organization of The 2020 STEM Discovery Campaign held by European Schoolnet) She has organized some competitions, scientific fairs, workshops for female teachers and students in all of the world for 6 years. She is collaborating in a lot of europa projects: Erasmus+, Scientix, COMPASS Project and so on.

Abstract

When the Pandemic started in March 2020, we immediately started online education in our school. This process was a challenging process for both the students and teachers. The region where our school is located is in an economically good area. All of our students had tablets, computers and internet so that we had not been faced with any lack of hardware and technical problems. Quizzes and parent meetings are also organized at online platforms. For some rural areas or the areas that have not got proper infrastructure, the students could follow the lessons that were broadcasted by the state channels on TV. Efforts were made to reach all students in the country.

We organized additional lessons for all classes in August 2020. In September, some classes had their lessons by face-to-face learning. In November, when the pandemic rose again, we switched to online education. Now it is reported that face-to-face learning will be held for some classes. It is certain that nothing will be the same as before. We as teachers and the students have adapted to this new situation and take various gains, we changed some of our habits and applied new methods. From now on, time will be more valuable. Students will not want to make more effort to find information. For example, in Istanbul, there are students who spend 3-4 hours a day just for going to school in a traffic jam. Therefore, the students will not want to spend their time on traffic. There is a lot to learn, and the information is now available everywhere and it's very close to us, but how we should get the right and practically usable information will be critical. It seems that these criteria will be important for the coming years.

Francisco Javier Redondas Maseda

Secondary School of Candás, Spain
javierredondas@yahoo.com

Introduction of the Author

Javier Redondas teaches technology, robotics and ICT in the Secondary School of Candás (Asturias, Spain). His passion is to increase the student's motivation by using hands-on experiences and international collaborative projects. Javier is Scientix ambassador and has coordinated different Erasmus+ projects as well as previous Comenius projects. He is a member of the pannel of Erasmus+ experts evaluators.

Abstract

It can be difficult to know what to prioritize when teachers are trying to adapt to new situations, as happened last months. Educators should lead and support the learning community's ability to be resilient and continue learning during this new situation. On one hand, educators play an important role in supporting the social and emotional wellbeing of students. So, teachers should develop skills and learn procedures to continue teaching when students are not allowed to get the school every day in order to prevent the propagation of the coronavirus. Therefore, the main objective is to know how to keep students engaged.

In my personal situation, most of students (secondary education level) are coming to the school in alternating days. Half of the group is coming one day, and the other half is coming the next one. This means that I must repeat my lessons as if they would belong to different groups.

In this environment, the key is to find suitable resources and activities to hand them over in order to allow them to follow learning the days when they are at home and working remotely. These resources should be attractive and captivating enough to avoid a lack of motivation and enhance the effectiveness of the so-called blended learning.

For this purpose, different approaches should be gathered:

1. TICs are essential to ensure communication and access to information, as well as the interaction between teacher and students.
2. On-line teaching materials, including videos and interactive activities, can effectively play the teacher's role for some contents. Students can visualize videos when they are at home as if they were physically in the classroom. In some cases video tutorials have become a powerful tool for self-learning.
3. Virtual laboratories can be used to substitute the real labs and avoid the lack of experimentation in scientific matters. In science and technology fields, the resources from the University of Colorado (<https://phet.colorado.edu/>) can supply the physical laboratories and workshops and, at the same time, offer a wide range of motivating activities for the students.

4. Moreover, there is a huge field of different low-cost experiments, which can be done at home by using domestic materials and warehouse. Students can conduct home experiments about electricity, material properties, energy, physical magnitudes; they can synthesize plastic materials from available domestic substances, etc.

The harmonious combination of all previous items can provide relatively good outcomes. The response of the students has been very positive, although two aspects can be pointed out:

- Some students are eager to explore new experiments to be done at home with domestic materials and tools, but other students don't show enthusiasm about this idea. Probably this fact can be related to the multiple intelligences theory.
- Even videos have been selected carefully, some students don't feel comfortable learning from this resources. I associate this fact to the multimedia oversaturation derived from the use of smartphones by teenagers.

María Del Carmen Perea Marco

Miguel Hernández University, Spain
perea@umh.es

Introduction of the Author

María Del Carmen Perea Marco graduated in Mathematics from the University of Valencia and PhD in Mathematics from the University of Alicante. She is professor in the Department of Mathematical Statistics and Informatics at the Miguel Hernández University (UMH). Mari Carmen teaches Algebra in the degree in Computer Engineering and Didactics of Mathematics and An Approach to the Curriculum in the master degree of Secondary Education Teaching, Vocational Training and Language Teaching. She combines teaching and research tasks with the development of a scientific dissemination project. She is an ambassador for Scientix and since 2015, Director of the Didactic and Interactive Science Museum MUDIC-VBS-CV located on the Orihuela campus of the UMH.

Abstract

We have experienced a situation of absolute exceptionality in all aspects. The effects of this crisis have yet to be seen. One of the aspects that this crisis has confirmed are the multiple social, economic and technological inequalities. It is clear that these inequalities are going to condition education. One of the most positive aspects is that teachers are now more aware of the importance of teacher training to improve the quality of education. Another is the widespread use of new technologies by teachers. The new situation has marked a significant change for many teachers who were not familiar with the use of technologies and had to adapt quickly to learn the basics. In the past they often did not feel the need for professional updating in this field. However now, technology is known to be a requirement for the learning environment and to provide flexible learning environments. We not only use it with students but to train ourselves and help the teacher community. I am convinced that this widespread use of new technologies by teachers benefits students because: the children and students love to be interactive and technology provides that. Learning with technology has now become part of students lifestyles; the children are digital natives, they know technology better than most adults. Dealing with technology in the classroom not only helps them learn better but also contribute to their multitasking skills. The use of technologies in the classroom will allow us to teach students to properly manage digital media. It is very important to guide them in the proper and civic use of all these tools.

The integration of technology improves the student-teacher relationship. Introducing technology into their subjects makes it easier to become consultants, mentors, and coaches. It also allows students to collaborate with their classmates. Technology facilitates assessment, using tools that allow instant assessment using digital questionnaires, Metimeter, Padlet and countless resources. We are facing a new educational model in which classroom education and online education are coexisting. Now we should reflect on what we should do, what can be done and what we want for the future. We would have to consider taking a leap forward in a new form of education, more competent, more emotional and experiential, and leave behind the merely memory and passive methodologies. We need policies that legislate an adequate

curriculum, that promote changes in the training of teachers. That they address inequalities in all aspects, from investments in the centers to addressing social inequalities. We need coordination between organizations, administrations and families.

Lee Saw Im

*Seri Bintang Utara High School, Kuala Lumpur, Malaysia
sawim27@gmail.com*

Introduction of the Author

She is an excellent chemistry teacher with 31 years of teaching experience from Malaysia. She has awarded by MOE Malaysia as an Iconic Teacher and Edufluencer as role model for teachers in her country. She also received the international recognition Global Teacher Award and the 1st Place Best Science Teacher in Southeast Asia. Her use of technology in teaching and sharing with educators has brought recognition as an MIE Expert. She is the Vice President of Malaysian Teachers STEM Association and Master Trainer of eDidik.

Abstract

On 18 March 2020, the Malaysian government declared the Movement Control Order (MCO). At that time, educators felt that the paradigm of practice was difficult to go through because it was mandatory to use virtual teaching. The application of teaching and learning virtually requires skills and knowledge among teachers and students. Unfortunately, teachers and students have not been trained to conduct virtual teaching and follow virtual learning. I am also no exception in this situation.

I have not been trained to conduct virtual teaching, and I do not want my students to be left behind in learning during lockdown. With the Covid-19 pandemic issue, it has challenged me to think without the box, I need to unlearn and relearn. Teaching is an ongoing process, which needs to be improved pedagogical methods because of the change in the situation, furthermore, students of each cohort are different.

As an educator, I need to adapt teaching methods to the physical condition of the classroom, students, and surrounding facilities. Educators should not be in the comfort zone, instead should constantly make self-improvement and reflect the past teaching and learning processes. For example, I am constantly improving myself so that I can apply new tools, apps, or method to create meaningful and fun learning for my students. The educational technology provides more materials for me to plan my lesson. In addition, it also can create interaction between me and students. I used digital quizzes to test students' comprehension, avatar as a teaching aid to attract students' attention, Padlet to get feedback or exhibit student work as a gallery walk activity.

In addition to digital, I also created virtual classroom activities by conducting project-based learning, problem-based learning, home-based learning, and virtual group work by integrating digital technology. The activities are among my favourite activities and that of my students. For instance, I have given a problem-based learning about the problem of plastic waste disposal to my students. They are required to discuss in groups about this problem and come up with ideas or innovations to overcome this problem. Presentation of ideas and innovations is conducted to train teamwork, communication skills, collaboration and knowledge sharing. I am proud of my students because three teams have won the Best Report, Best Presentation and Rising Star awards in the BIEA 2020 International STEM Youth Innovation Competition. They also

produce vases from used towels in project-based learning, using food preservation knowledge to produce preservative food at home.

In this situation, we need to plan classroom activities in a more creative context, easy to carry out, not burdening students but fun. These efforts are indirectly able to apply 4C skills such as communication, collaboration, critical and creative thinking among students. I see the challenge of this situation as an opportunity that leads us to be more creative and aware of student problems. Action research is a way to overcome student learning problems and the stories can be shared with other fellow teachers. Jonh Dewey, “If we teach today’s students as we taught yesterday’s, we rob them of tomorrow”.

María del Pilar Aguilar López

Science Teacher, Spain
todo.lo.bueno.llega@hotmail.com

Introduction of the Author

Pilar has a degree in Food and Rural Engineering. For years she has worked in the food industry and in industrial logistics and distribution administrative management. Now she has oriented her professional development to science teaching. She has worked in Youth NGO Volunteering and Development.

Abstract

One of the things I generally missed in my short experience as a new teacher - compared to how things worked on a normal and regular basis when I attended the practical training period of the Master Degree before the covid-19 pandemic spread – was having the option to follow the natural rhythm of things, that is: this situation has put up with loads of artificial barriers which have impede many activities which needed to be done to follow a simple path. As a result of the pandemic requirements and other circumstances I had to catch up with the whole school structure, coworkes and lessons all of a sudden. As well as that, the school seemed to be anchored in time, which had a deep impact on me, considering the recent approach with ICT's and modern educational methologies that I was eager to roll our and test, which I understood to be the best and correct procedures to follow according to what I had been learning to become a teacher. I wanted to engage the students but the view I had in front of me resembled the scene of a school in the 70's: no technical developement to hang on to. On top of that, some students had disadvantageous economical backgrounds, so there was an economical and cultural gap between the students who were able to afford a computer or a mobile (even text books or school supplies) and the ones who weren't.

During the time I worked there, the school suffered no lockdown, but it wasn't a proper face-to-face learning-teaching process either. I found great difficulty not being allowed to make groups for colaborative work; first in the classroom, in order to keep covid protocols, later at home, due to those resources some students lacked of. Promoting this cooperation outside the classroom would have put up with the use of technology. And forcing this would have gone against diversity, inclusion and outreach considerations, so in many ways I felt between the devil and the deep blue see. Somehow, I managed to get a balance amongst all annoyances. Apart from this, there were all those obstacles we already know, such as masks, needing to open the windows now and then to ventilate (with bad weather), not being able to share anything, having to follow the routine to measure temperatures or to queue or apply hydrogel to all students for them to enter the classrooms, counting on no given permission to use the lab or even to go to the bathroom, etc. This called for a lot of time within an environment with loads of distractions, which meant an extra task for the students to concentrate and follow the lessons. But, on the other hand, this helped me develop my creativity to connect with them in a way they had to pay more attention and remain motivated..

Erramun Martiarena Sarasola

*Ikastolen Elkarte, Spain
emartiarena@ehi.ikastola.eus*

Introduction of the Author

Erramun Martiarena Sarasolahas has a degree in Biology, Master in Biochemistry (UPV-EHU) and a MSc by research in Science Education (University East Anglia). He works on the promotion of Social Innovation school projects related to STEAM areas. Ambassador of the Scientix project (European Schoolnet). He has worked as: teacher of Natural Sciences, Mathematics and Technology and a principal in Primary and Secondary Education; Coordinator of a innovation project in eight European schools (Socrates, 1998-2004); and in the Federation of Ikastolas since 2004. Until 2011 he coordinated the creation of more than 200 publications in the Department of Learning resources. He is currently: co-author and trainer of school materials in Natural Sciences and Technology and member of the ElkarMaker.eus STEAM initiative; collaborator/lecturer at the Master in Initial Training for Secondary Education (Science for the Contemporary World - CLIL); and collaborating as an educational advisor for improvement of the Ikastolas.

Abstract

Should we go back to traditional teaching in this new scenario in the covid-19 crisis? Absolutely not. This crisis has helped us to see more clearly the need for a good STEAM education and a Scientific literacy. I will comment on 3 points: 1. Our actual context; 2. A look from STEM at the school as an institution; and 3. Some *real examples* from our school projects.

1. Nowadays context:

The COVID crisis clearly demonstrated the need for scientific and technological literacy as well as for reliable information

- The need for scientific solutions for the pandemic: that means more and better SCI & Tech
- The need for urgent and huge decisions in all countries: but above all “good” decisions.
- Evident social problems: just 2 examples:
 1. We have multiple examples of manipulation, misinformation and all kinds of irregular use of the knowledge. In my opinion we should start from early school years, learning to check the reliability of all the basic information that we are going to use.
 2. Evident problems in the ethical use and distribution of resources.

In that sense, from a STEM point of view we should help students:

- to be able to understand the most basic science and tech because it is everywhere
- to be able to use it as citizens, in a responsible way for themselves, for society and the planet. But not only as *consumers*!
- but above all, to analyze it in order to make responsible decisions.

The STEM/STEAM context A meaning ART & Humanities is widening/growing, especially in the last decade (here) STEAM competences (creativity, teamwork, inquiry approach, critical thinking...) and I am convinced that the year 2020 will accelerate it.

2. If we focus on the school as an institution:

1. This means, the need for a clear vision of the school needs for the following decade. And probably we should update those images about SCI-TECH. Here I have a question for the school principals and boards:

- a) How do you imagine *science* and tech today and what are the *competences* your / our students should develop? Is there a shared view in your school?
- b) How are the people of SCI-TECH that “visit” your school every year? Are they real? Only Darwin, Newton/ Pythagoras etc. close to them?

Let’s talk about teaching/learning with methods that have been proven to be good, technically effective, by educational research:

- a) Do your teachers work in a coordinated way? Is the methodological approach *coherent* for students?
- b) Is there any enquiry approach in the lessons?
- c) Is there enough PBL problem solving learning?
- d) Do they interact and create *new things*?
- e) Do they receive effective feedback when they are being assessed? Or just receive “some marks”?
- f) Is their learning process *healthy*?
- g) I think that a professional debate and discussion about this is needed and it is essential.

And of course, to work with reliable sources, evidence and proven methodologies.

I know that there are a lot of difficulties in most schools and families to start with “new experiments” but:

Let’s take advantage of the resources we have at home: ICT, Video Meetings! Mobile phones: to scan documents! Hands-on Science in the kitchen!

Finally, I will mention some Examples from Our School projects:

Elkarmaker I have seen things we did not experience during the previous years:

- Sharing the creative process, drawings and models of primary and secondary students by videoconference.
- Recording more audios
- Improving learning resources that the school subject that did not have a digital version before COVID

COVID19 is a new opportunity to:

- Face new problems and everyday challenges
- To highlight the innovation to solve those situations
- To underline the value of scientific research and technological discoveries

Alessandro Carano

*Carano 4 Children foundation, Brussels
info@carano4children.org*

Introduction of the Author

Founder of Carano4Children non profit foundation to help children with art & science education. The “Carano 4 Children” non-profit Foundation is focused on children’s support with art and science education, and its Board of Directors identified the need to introduce a Child Safeguarding Policy, to ensure its activities protect, safeguard and are beneficial to children. The Foundation has been created in memory of Luigi and Erika, two married top aeronautical engineers and incredibly creative artists from Italy.

Abstract

In these times of COVID-19 crisis, it is important that education does not regress towards teachings commonly referred to as "traditional", even though these are carried out through digital means.

There are many initiatives in which teachers can participate with their students, with which to form teams and design a STEAM educational experience. This can be very motivating for both students and teachers. Among these initiatives, I want to present "Leonardo 4 Children 2021". This call is dedicated to the issues of environmental sustainability and gender equality, with the aim of giving children and young people across Europe and beyond the possibility to contribute to addressing the climate change and gender discrimination, while supporting children in need through arts and science education.

The initiative "Leonardo 4 Children 2021" has the following objectives: 1. to stimulate the creativity of children and young people across Europe to proactively address the problems of climate change and gender equality, using art and science and contributing to their balanced development as futures European leaders; 2. help children in need with education in art and science, in particular orphaned or abandoned children, children in refugee camps, children in hospitals, and help them overcome post-traumatic stress; 3. Create a cultural bond and solidarity between children, including between children living in Europe and those living in developing countries, and demonstrate that each child has the potential to be a “genius”.

The "Leonardo 4 Children 2021" initiative includes competitions on a European scale, open to young people living in the 27 EU Member States. Although not eligible, contributions from children and young people living in the UK, Switzerland, Norway, Liechtenstein, Iceland, Serbia, Albania, Montenegro, Bosnia and Herzegovina, North Macedonia and Kosovo are welcome and will receive a specific mention. the Foundation plans to publish a new version of the book Leonardo 4 Children (Figure 1), which will include the works realised by young participants in the competitions of the initiatives "Leonardo 4 Children 2020: Climate Action" and “Leonardo 4 Children 2021: Climate Action and Gender Equality”.

Figure 1. "Leonardo 4 Children" book.

You can find this information and more about the initiative "Leonardo 4 Children 2021: Climate Action and Gender Equality", through the link: <https://carano4children.org/wp-content/uploads/2021/02/L4C-2021-presentation-EN.pdf> or you can contact me by email.

Carlos Moreno Borrallo

Agora Internacional, Principality of Andorra
carlos.moreno@agorainternationalandorra.com

Introduction of the Author

Carlos Moreno has a Degree in Chemical Sciences. He was Technical Director Elians Dublin (Ireland), Professor University of Andorra in Educational Sciences. Currently he is the Head of the *Ágora Internacional School Andorra Science Department*, Evaluator of scientific projects FECYT and Scholarships for the promotion of scientific culture, technology and innovation. He has given more than a hundred talks and workshops in schools and museums, and participates in articles in the science and technology section of *Radio Televisión de Andorra*. He conducts teacher training courses. He also writes articles on science and technology didactics in magazines such as *EduQ Chemistry Education*, *Alembic* or *El Scéptico*. Science in Action Medal of Honor and various distinctions in Science in Action (2011-2020). We can see it at *TEDxAndorralavella 2016 “paradigm shift in science teaching”*.

Abstract

It is true that we are living in a very special situation where the pandemic has forced us to evolve not only in methodologies, but also in attitudes. Those of us who work in education must take this stage as a challenge, and as for being optimistic or pessimistic, there is no doubt. In the world of education we only have one way forward: to believe in the talent of our students, and there is talent, we just have to look for it... Our mission is to foster curiosity, guide the development of ideas, and provide the necessary knowledge for each student to build his or her own path.

The pandemic has accelerated the use of technologies in an incredible way, even this talk is being made possible thanks to it. Students have acquired useful digital skills in record time, and now they are able to work in teams even without being physically together. They have had to improve their oral presentations and research with different programs and software. There is no doubt that interaction between people is and will be essential, and we will return to that situation. And, when we return, we will have internalized a series of tools that will be very useful in our personal and professional development. Each generation thinks that the next one lacks more, but they are simply developing other kinds of skills that prepare them for their future world. It is very important that we are able to detect the strengths of each student in order to support them in their development. All students are different and that is the richness of diversity. Our mission is to bring out the best in each of them with motivation, putting before their eyes the possibilities of each of their ideas, of each of the concepts that we cover in the classroom.

There is one aspect that we must not forget. I believe that we must be able to use technology without forgetting emotion. People learn more and better when we are emotionally involved and connected with our learning, so it's necessary to combine technology and emotion. However, this generation has an enemy that we did not have in the past: "information overload" and many times the information is false. In view of this, I firmly believe it is essential to work

closely with our students so that they can develop critical thinking. A central part of the learning experience in our modern and future worlds must be focused on being able to differentiate between true and false information; otherwise, we will have a society that is easy to manipulate and deceive, and whose members find it difficult to develop intellectually and emotionally. We have as prime examples all the fake news that we find every day on social networks about the coronavirus, vaccines or 5G.

In summary, three aspects that we have to take very much into account for the training of our students are:

- Collaborative work through the use of technologies.
- Combining learning of new technologies and emotion.
- The development of critical thinking

We cannot afford to be pessimistic because the future belongs to them. We just have to be there for our students and prepare them to fly as high as possible.

Polona Cimerman

*Gimnazija Šentvid Ljubljana, Slovenia
polona.cimerman@gmail.com*

Introduction of the Author

Polona Cimerman is a teacher of the English Language and Literature at Gimnazija Šentvid grammar school in Ljubljana, Slovenia. She also holds a BA in Journalism. With experience in both fields, she is interested in topics of culture, the environment, travel and active citizenship which she strives to bring closer to her students in her lessons. She actively participates in international teacher conferences and co-organises exchanges between Slovenian and Dutch students at her school.

Abstract

Teachers in Slovenia, as all teachers around the world, entered the first segment of distance teaching unprepared and had to find their way literally overnight. As there were no solid instructions or guidelines from the Ministry of Education, everything was left to the teachers' own inventiveness and due to that the beginning was even more overwhelming and stressful. The initially-planned 2 weeks of remote teaching got stretched into 2 months and a half and during this time each teacher found their own way of organising their work; as the main means of communication, I used e-mails and the e-gradebook messaging system, while some of my colleagues opted for Moodle virtual classrooms, Google classrooms and MC Teams. We all reduced the number of tests and mostly obtained grades orally via ZOOM meetings.

During the second wave, Slovenia closed all schools already in mid-October. This time, schools were better prepared for another round of remote teaching. Many (my school included) decided upon one or two communication and teaching channels (MC Teams and Moodle virtual classrooms) to create a better, easier and more effective teaching and learning environment. All our students in need were provided with proper equipment by our school to be able to attend classes. Since we were faced with remote teaching practically at the beginning of the school year and again we had no guarantee as to when schools would re-open, we had to come up with efficient ways of getting grades via written exams. After waiting in vain for some instructions from the Ministry of Education, our school opted for exam.net.

The time of remote teaching has strengthened the independence of students, emphasised the importance of innovative ways of teaching, and uncovered numerous ways in which technology can be used. However, on the other hand it proved that even the best efforts and the most modern technological solutions cannot replace genuine in-person contact. Teachers have noticed a drop in motivation and even apathy in some of their students. The number of such cases has greatly increased since November.

Some of the main issues of remote teaching in Slovenia stem from the lack of instructions from the Ministry of Education. Poor communication, no information with regard to how to tackle difficult situations, no practical tools for grading, mixed messages, constant last-minute decisions, and numerous ad hoc interventions made this period unnecessarily chaotic and have

left a stain on the entire situation. Yet again teachers had to resort to their own creativity, resourcefulness and also empathy for the students. However, they managed to yet again prove that they possess all these qualities.

At the moment, first three years of primary schools have been able to attend classes for the past two weeks. Other pupils and students are supposed to come back in a week's time.

II

ROUND TABLE II

**Emotional and Social Aspects
of Distance Learning**

OKROGLA MIZA II

**Čustveni in sociološki vidiki šolanja
na daljavo**

ROUND TABLE
Emotional and Social Aspects of Distance Learning

OKROGLA MIZA
Čustveni in sociološki vidiki šolanja na daljavo

There were participants from:

Spain, Argentina, Italy, Dominican Republic and USA.

*dr. Miguel Ángel Queiruga Dios
University of Burgos, Spain*

*Alejandra Pachamé
I.S.F.D. y T. N°35 Profesor
Vicente D'Abramo, Argentina*

*dr. Izaskun Mitxitorena
Informal Science Education,
Spain*

*Yara Arnaiz Martín
University of Burgos, Spain*

*Vanesa Baños Martínez
University of Burgos, Spain*

*María Palma García Hormigo
Colegio La Inmaculada, Algeciras,
Spain*

Alejandro González Gómez
*IES Hipólito Ruiz López of Belorado,
Spain*

Costantina Cossu
*Scientific Liceo IIS E.Fermi Alghero,
Italy*

Germán Bernal Girón
*Director of PLANETA EXPLORA
museum, Spain*

dr. Bárbara de Aymerich Vadillo
*Director of the Escuela de Pequeñ@s
Científic@s Espiciencia, Spain*

Gabriel Pinto
*Universidad Politecnica de Madrid,
Spain*

José María Díaz Fuentes
*Colegio salesiano "Santo Domingo
Savio" de Úbeda, Spain*

Aswini Prabhakaran
*Liceo Científico Dr. Miguel Canela
Lázaro, Dominican Republic*

dr. José Luis Olmo Rísquez
*Head of Department of Biology and
Geology at IES Azuer de
Manzanares, Spain*

Lorraine Leo
*former teacher of Jackson School,
USA*

Alejandra Pachamé

*I.S.F.D. y T. N°35 Profesor Vicente D'Abramo, Argentina
alejandrapachame85@gmail.com*

Introduction of the Author

Alejandra Pachamé is a teacher of Biology in training at I.S.F.D. and T. N ° 35 Professor Vicente D'Abramo, Buenos Aires (Argentina). Graduated in social work, she works with adolescents in vulnerable situations. Representative of her country in the international scientific contest Ciencia en Acción. At present, in addition, she is investigating the curricular integration of citizen science projects.

Abstract

Regarding how I'm going through the lockdown, the social distancing, it is a question that I could answer from different roles or areas of my life. But without a doubt, in all of them I went through various stages, at first I was afraid, then it was uncertainty, then I went through a stage of anxiety, in short ... states that I think we have all gone through. Today, with great care, I try to lead a life as normal as possible. I am going to talk about what I felt throughout the year as a student, I studied 11 subjects of my career, I am doing the teaching in Natural Sciences with orientation in Biology, virtually, and I do not wish it on anyone! (laughs).

In the first place, because it is very difficult to study subjects such as biochemistry or biophysics, without going through or going through a laboratory, they are subjects with a lot of load and content, which, in my opinion, must be taught in person. Beyond that, one reads, studies, tries to produce knowledge, but in the relationship with the other is where good and interesting things arise and I often lack that, the other. Our species is or was prepared to live in society and the confinement made us realize how true this is, and how distressing it is to find yourself in front of a screen trying to survive the entire context in which we are immersed, in addition to preparing you to form citizens with tools to face and navigate this world of change. Changes that no one was prepared for, in my case not teachers, classmates and least of all me, but with a lot of feelings, moods and changes, I went through the entire school year in the best possible way.

Hopefully this year, we take precautions, we are less selfish and more aware....

Izaskun Mitxitorena

*Informal Science Education, Spain
imitxitorena@gmail.com*

Introduction of the Author

*After years of active research, at national and international level, in the fields of molecular biology and biochemical chemistry, **Izaskun** is now dedicated to the field of experimental science education. She is actually working in an organization focused on the transmission of the values, principles and benefits of experimental sciences to the society.*

Abstract

I think that in general terms we can summarise this situation with just two words, chaos and restrictions. There are so many restrictions that students do not know what they are allowed to do or not. For example, they can be in class with colleagues but they cannot really interact with them as they used to. If we talk about students, we can clearly distinguish two types of behaviour. Students who are not engaged and do not really care about their learning process. Besides, having last year's experience, they think this year they are also going to pass with no effort and no gain of new knowledge. On the other hand, students who are aware of all the basic knowledge they are lacking from last year, and are trying to follow the course, in many cases with difficulties. Due to this uncertainty, most of the students do not ask questions or doubts, making their learning process harder. There is also an emotional demand from students reflected on their lack of initiative when doing exercises and on the requirement of teacher's presence and validation. Besides, in the first courses of each educational level the belonging feeling is missed, students do not know each other, they cannot interact and therefore, the community and team feeling is lost. For students with special needs this situation is being really difficult, and in most cases lessons are not being specifically adapted. When talking about teachers, the level of demand is being so high that there is an increasing number of them suffering from anxiety. The communication and interaction with students is lost due to social distancing protocols, but at the same time they are required to engage students in the lessons. However, teachers still go to class every day to try and do their best, with their biggest smile in their faces.

Managing social distancing depends on the school at which you are. Here in my area, each school director was in charge of developing the COVID protocol for the school. Doors and windows are open. In some schools, only the first and last minutes of each lesson, in others the whole lesson no matter the weather outside. Normally, at the end of each lesson, students should wash their hands with hydroalcoholic solution, and they cannot leave the classroom in between lessons. Besides, they are only allowed to go to the bathroom during the lesson to control the number of students meeting in the bathroom. Similarly, during the lessons, they cannot move from their desk or share any material with their classmates, as well as do not interact or touch them. As for common areas, each class has its specific area of school and they can only be there. In this way, we control that students only interact with their classmates. Due to all these restrictions, some teachers are going back to master lessons in which they explain all theoretical concepts and exercises but there is no interaction with or within students. However, some teachers are adapting their lessons for example by promoting online collaborative and

cooperative projects or adapting experimental activities to activities that can be performed at home using household materials.

This situation is making really challenging the use of active strategies in class.

Yara Arnaiz Martín

University of Burgos, Spain
yam0002@alu.ubu.es

Introduction of the Author

Yara Arnaiz has a degree in Chemistry at the University of Burgos (Spain), she completed the TFG in the branch of Organic Chemistry. She is currently studying the Master's Degree in Teaching in the specialty of Physics and Chemistry, also at the University of Burgos. She participated in a STEAM project, which attended the 1st Science and Technology Fair of Castilla y León. Her intention is to continue her training in the branch of education, specifically in the teaching of science. Her objective is to be able to teach classes and develop projects using various methodologies, focusing her interest on the humanization of Physics and Chemistry through the transfer of values and integral development linked to the training of people.

Abstract

In July 2020 I finished the degree in Chemistry. And the truth is I was lucky enough to be able to do the internship in a company before the coronavirus arrived, but it went different with the Final Degree Project which I had to finish from home. At that time, as a student, I lived it from a point of view of uncertainty, but it is true that, since you do not have to make the decisions and you are guided by a teacher, you do not have so many problems or responsibilities.

Now, in the master's degree in teaching, everything is more controlled and prepared and both students and teachers try to adapt and facilitate so that everything goes as well as possible. Furthermore, in my case, I do feel that I am in a transition period, beginning to visualize the situation from a more intermediate point of view, not only as a student but as a future teacher.

What previously concerned me most, from my position as a student, now raises a series of questions in relation to how it is managed from the "other side". For example, when it is not possible to teach a class face-to-face or when an activity requires teamwork, it is necessary to develop mechanisms that allow us to do it safely without losing their purpose and reaching the initial goals. In the master's degree we are all with a more open mentality in this sense, being aware of this reality and working in how to face it. Although I imagine that the best way to be aware of this new reality is doing an internship in a High School.

How do I manage in my daily life? In the end it is a matter of seeing everything in perspective and learning to live with this situation, adapting to it and, at the same time, adapting our work to all this series of conditions. I think the best thing is to take it patiently, allowing us to be on the roller coaster of emotions in which we now live, but with humor and optimism; trying not to think too much about how much we have left with Covid but about how much we can learn from it.

It is evident and we all understand that this situation is going to take time and we cannot allow ourselves to be invaded by uncertainty. It's hard not being able to spend time and make plans

with family and friends but, luckily, now we have the possibility to feel close thanks to technology, social networks, video calls ... although nothing can replace human contact.

It is also true that this is an opportunity to begin to value other types of things that perhaps previously went unnoticed due to our pace of life, which was much faster and with more social commitments.

I think the best way to deal with all this is to have a positive approach that makes us aware of our ability to adapt and translate it into our lives with optimism and hope for the future.

Vanesa Baños Martínez

University of Burgos, Spain
vbanos@ubu.es

Introduction of the Author

Vanesa Baños Martínez owns PhD in Education (graduated with honours), Master in Social Gerontology, Postgraduate courses in E-Learning and Labor Integration, Bachelor's Degree in Educational Sciences (Pedagogy) and HND in Social Education. Associate professor for 10 years, currently Professor Assistant Doctor. Member of the research group: Socio-Educational and Economic Policies for Lifelong Learning, the Promotion of Elderly Autonomy, E-learning Support and Local Development (FORMADESA). Her research interests are: life-long training processes, training for the elderly, social and educational networks, e-learning training and support, quality of life and active ageing. Lectures and presentations, publication of scientific articles and book chapters and organization of scientific meetings, conferences, congresses and seminars. Coordinator of the University of Seniors Program since the 2004-2005 academic year. In 2021, more than 450 students are enrolled, for the first time ever, in a completely online course. Professional experience outside the university field: social services, secondary teacher and public employment services.

Abstract

In Europe, we used to have all the luck but now the boot is on the other foot. The pandemic situation means: feelings about getting sick, uncertainty about when the coronavirus pandemic might end or government restrictions which affect our daily lives. So, common feelings people are having during coronavirus are: hopeless, fear, worry, loneliness, anger or disappointment. The scene today is full of changes hard to predict and that is something new for the old Europe.

From my point of view, on the one hand we can find people who feel comfortable with the new situation as they feel free for being themselves, with no people around, with time for thinking deeply about their thoughts and feelings, etc.

On the other hand, many other people need to be connected with others, share their concerns and thoughts, get and provide warm, comforting, social support. There is a renewed appreciation for interconnectedness as we are all in this together.

In conclusion, let's make way for the new because, for better or worse, our lives will not be the same. But good news, things are now in the up: vaccine, spring is coming, etc. I am optimistic about the future, why not?

María Palma García Hormigo

*Colegio La Inmaculada, Algeciras, Spain
palmagarciahn@yahoo.es*

Introduction of the Author

"Pre Primary and Primary Teacher, English Teacher, Speech Therapist, STEAM Expert, Ambassador Scientiix, Ambassador Global Teacher Award. Her work experience has been carried out for 28 years in Pre Primary Education, carrying out international science projects, obtaining recognitions in Spain and abroad. Currently working as a science teacher in Primary and PT (Therapeutic Pedagogy). In 2019 she received the Global Teacher Award (New Delhi) and the Plaza de España Award (VicePresident of the Spain Government). She published two activity books, ""We Are ScienBsts"": Editorail Penguin Random House. During the lockdown in Spain she made a Youtube channel ""Miss Science 3000"" to work experiments from Preschool ducation and participated with experiments in Andalusian Television Program as a member of Diverciencia. Teacher Training, Conference Speaker, Startup Education Mentor, participant in educational forum. She is a person in continuous training."

Abstract

In March of last year we were confined at home without prior notice and without preparing materials to work at home, without being able to go to school to pick up anything. My students were 4 years old and I need to teach them without book stories, flashcards...

I prepared the material at home every day and connected online for two hours with the students, they were in their houses and turned on and off cameras, microphones, got dress as their favorite characters. When I asked the children they don't answered because they said that their name were Cinderella, Snow white, Spiderman... Every day I sent them a video after receiving the activities that were requested of reading, songs, predeport. And I tried to cheer them up by telling them that they were doing great, they were fantastic. The students said that they were very happy because it was the first time that they spent so much time with their parents.

Currently my students are in the fourth year of Primary and we are teaching face-to-face. The situation is complicated because they cannot stand up; they wear masks, if something falls on the floor have to be disinfected, washing their hands all day. One cannot do group work, they cannot touch the materials, nor decorate the classes... it is all artificial. The funny thing is that the students have adapted wonderfully, they don't complain, they are happy and they follow all the rules.

How do they perceive what is happening? They adapt and always talk about what they are going to do when this is done. It is a very stressful situation. With 9-year-old students it is a very hard stage, they are losing their social work, working together, recess with collaborative games, being generous, naturalness. I also work like speech therapist and the situation is worst because they are not obliged to wear face masks and nobody wants to be close to them and they cannot see our mouth and always ask please show me your mouth.

The advantage of this situation is that the teachers have been able to get the job done, using technologies.

Alejandro González Gómez

*IES Hipólito Ruiz López of Belorado, Spain
alexvidalgg@gmail.com*

Introduction of the Author

Alejandro González graduated in Civil Engineering, is teacher of Industrial Technology at the "Hipólito Ruiz López" high school in Belorado. Since 2015, he provides educational support to students with Autism Spectrum Disorder (ASD) in the Autism Burgos association, as well as the implementation of STEM projects aimed at the development of these students. These projects have been twice awarded with the Aciertas Teacher recognitions, granted by the Confederation of Scientific Societies of Spain (COSCE).

Abstract

Let me say that, generally speaking, I don't think the pandemic is going to make us better people, or better teachers. Perhaps what we could say is that we can be better despite the pandemic. First of all, I believe it is not possible to think over issues that have not been challenged by interacting with people who differ from our own thinking. We grow up by interacting with people. Thus, this time we have been homebound, we all -teachers and scholars both- have lost some chance for self-development. Moreover, it is blatant that the urge we have been put onto to adapt our subjects to online teaching increased the amount of work needed to keep the system rolling. So, answering your question, yes, I think that teachers have less time than ever to ourselves. It has been a common topic chatting with other partners that our private life has suffered this irruption of the work into our private space, mainly because our working schedule has been blown up. Some kids did not have a personal computer for their own but one shared with brothers and family, so it was impossible for these pupils to be on a video conference on a rigid schedule. Teachers have made their best to give attention to these kids whenever it was possible, sometimes answering emails late in the afternoon, and giving a variety of options to engage to the teaching, with online class and flipped classroom at the same time, producing and searching for new support materials like videos, lab simulators and learning platforms. Those teachers who did not have great skills with information and communication technologies or who were reluctant to implement them in class have been forced to change their mindset and adapt in an incredibly short time.

So, what have we learned? We have learned that we can adapt to new situations when it is demanded.

But, sadly, we also have learned that if we are not careful, the workday can easily be extended to our personal space and time without limitations. Needless to say, this invasion can be justified for a short period of time, to deal with an unforeseen emergency. But I am deeply skeptical that this effort has been appreciated, and I also have my doubts if it has been effective in many cases. The confusing guidelines given in Spain about whether it was possible to teach and test new content during confinement at home have left a class of students with significant gaps in some areas that have conditioned the start of the new course. This situation has left a large group of teachers abnormally tired, but also excited to be able to teach face-to-face again. Nevertheless, I am very concerned that teachers are underprotected, and we, as a group, tend to not complaint and demand what it is fair in order to develop our work in a safe way.

Costantina Cossu

*Scientific Liceo IIS E.Fermi Alghero, Italy
c.tina@tiscali.it*

Introduction of the Author

Costantina is a science teacher in a Secondary School, in Alghero. She is fascinated by all the innovative technologies that enhance teaching. Using educational innovations like CLIL, laboratory, natural experience in her teaching activity, collaborating with Natural Parks Porto Conte Alghero. Teacher trainer in IFTS courses and I have Master in Valutations and Master in headteacher. Regional Representative of the Olympic Games of science .Italian Scientix Ambassador. Currently part of a group of 120 teachers selected to innovate teaching in Italy. Experience as tutor of courses for teachers and students. Training experience abroad (CLIL) Maths and Science.

Abstract

The purpose of this research is to investigate the positive and negative emotions of your students in the classroom. Adults always talk, giving little space to pupils. We would like to investigate whether there are relationships between emotions and school experience.

Survey was made up of some questions such as age, sexual identity, geographic location, school attended. The sample involved 292 pupils. The age group from 10 to 20 years, the most pupils from 15 to 18 years. The schools involved mainly secondary schools.

The main questions were related to the emotional sphere in the classroom or at home during the DAD or DID, divided into positive and negative.

From the graph bellow (Figure 1) it can be seen that the most common negative feelings are: anxiety, stress, fatigue and poor concentration.

Positive emotions are: serenity for some, 1 in 2 pupils feel optimism, motivation, happiness, feel involved. Self-esteem, human warmth and affection are lost (Figure 2).

In classe o a casa durante la DAD o DID percepisco emozioni negative come
292 risposte

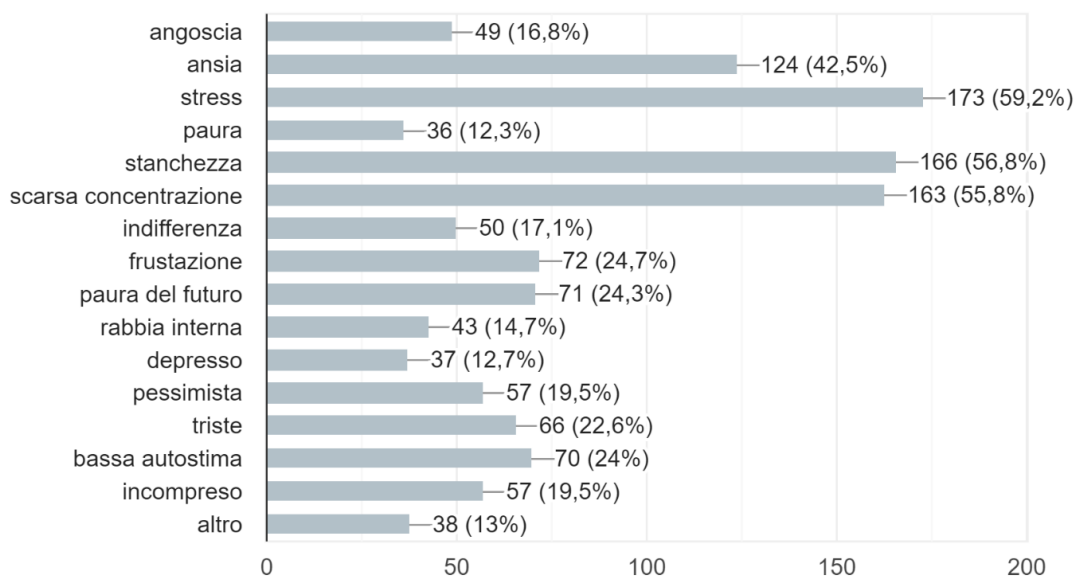

Figure 1. Most common negative feelings.

In classe o a casa durante la DAD o DID percepisco emozioni positive come
292 risposte

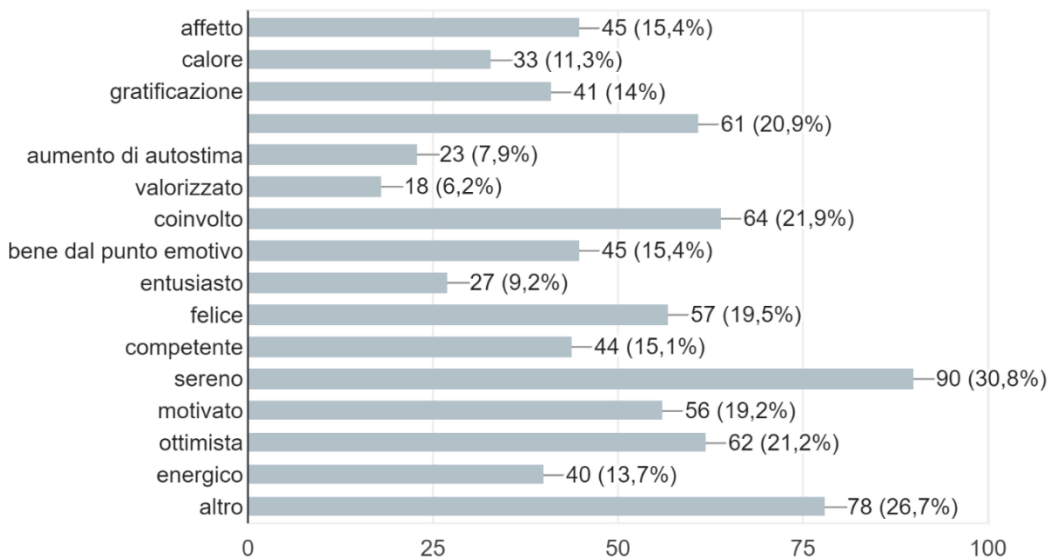

Figure 2. Positive emotions.

Some of the comments from the students:

Need to get back in attendance.

No positive emotions conveyed by the teachers or the school in DAD. Often indifference towards students.

Sharing negative emotions such as anxiety with peers

Poor motivation

Increased anxiety and panic

The DAD-DID has distorted in a negative way the way of learning and LOVING the course of study.

Most teachers don't help and don't even try to understand how pupils feel.

With some teachers there is a reinforced concrete wall, no constructive dialogue, little organization on projects - verifications - explanations

We pupils are tired of not being taken into consideration and not having a voice.

Without the pupils there would be NO SCHOOL AND LESS THE TEACHERS.

School in the presence is certainly more stimulating for children, in our case there are no positive emotions due to the lack of professionalism of the teachers

I'm happy to be back in attendance :)

The school is badly organized, we are not listened to and although there are many modern means, the school is always a step behind.

We students are not motivated, we arrive home tired of listening to professors speaking without a deadline.

In difficult situations such as a pandemic, it is better to do the DAD in such a way as to guarantee students, especially commuters, greater safety and prevention of contagion.

DAD is the worst thing in the world

I hope we remain in attendance until the end of the year ... I have to recover almost everything ...

I don't like dad at all

I am very happy like this because the teachers are very good and they make us laugh a lot

Hope this information helps you :)

I have been with Dad for a long time and I feel it especially from a physical point of view. Always being in front of the PC.

At this moment the professors are thinking only of the votes and not of us as people.

In doing so we always think we are not worth enough

It wasn't nice, I'm afraid for the future and for having to find a job.

I am spending the years that should be the best of my life locked in the house, it is not a good feeling, I have moments of extreme happiness and extreme sadness

The teachers assign too many tests, I am completely losing the desire to carry out didactic activities

Germán Bernal Girón

*Director of PLANETA EXPLORA Museum, Spain
german@cienciadivertida.es*

Introduction of the Author

He spent more than 25 year exploring and investigating about education. From early school enrolment to adult systems trying to help to improve the quality of our education system since his university studies collaborating with many organizations and schools and since his firm, Ciencia Divertida, who started 25 years ago its contribution to both formal and non-formal educational systems from Spain to a lot of countries around the world. Germán have been teaching Philosophy of Science and Scientific Thinking in several schools in Seville and Costa del Sol, in Málaga for the last ten years with his project www.planetaexplora.com. He trained teachers in STEAM methodology, in private school and for the Government of Andalucía. Usually works closely with University Hispalense of Sevilla and University of Málaga. He has created several services of education to science for all publics in several formats such FERIAS DE LA CIENCIA, CLUBS DE CULTURA CIENTIFICA, onLINE EDUCATIONAL CAMPAINGS, etc.

Abstract

Always is important, even pivotal, to know what another educational professionals and teachers are currently doing facing this ugly pandemic period. What I try to expose is the key importance of bringing non system educational actions to the school in a coordinated way. Extracurricular workshops, steam campus, and so many other actions went out sharply from the dairy routines of a lot of students, not only their classes at school. And we consider That's an important stressing point to them as well. We efforted a lot in bringing them that experiences to their homes, on line. But they need materials and some basic means like internet connection, tablets and so on that not always have. So we designed a method to bring their steam session to home (science BOXES) delivering materials and coordinating this effort with school to take advantage of the process letting bringing more materials and school stuff direct from schools-teachers to the pupils houses. Our previous experience and their own schools background let us check the different environments and need sos several areas with different levels of kind of Attention: from hiring a tablet and internet free cards tos only bringing them reactives, products and school materials. Later, once we determined what they needed, we star to conduct our coordinates STEAM program along with their school teachers.

Bárbara de Aymerich Vadillo

Escuela de Pequeñ@s Científic@s Espiciencia, Spain
bdaymerich@ubu.es

Introduction of the Author

Director of the Escuela de Pequeñ@s Científic@s Espiciencia, an educational innovation project in rural areas, winner of a lot of regional, national and international prizes. Science Ph. D. Bachelor of Food Science and Technology. Graduated in Chemical Sciences. University Expert in STEAM Education with Programming and Robotics. Professor of Didactics of Experimental Sciences, University of Experience and UCCi at the University of Burgos. SCIENTIX Ambassador. Mentor of programs like STEM Talent Girl or Technovation Challenge. Scientific disseminator on the Scenio platform, Burgosconecta, Norte de Castilla, Onda Cero or RNE.

Abstract

I don't get used to it and I won't get used to it, I'm almost sure of it. For me, education goes through close contact. I need the closeness of my students, and not only physical but also emotional closeness. I can get used to the fact that education is changing and introducing into our lives a virtual factor that we previously lacked. What's more, I think that this ability to be connected in space-time, that internationalization, that transversal cooperation that new technologies are offering us is very interesting and gives us a global vision that opens our minds to new horizons. But I don't change it for a look, for that complicity, that freshness, that improvisation that face-to-face classes give. In these months physically separated from my students, I have felt in many ways. I don't know if you know the fabulous story of the "Color Monster" by Anna Llenas, I recommend it. Using a parallelism, I have felt:

Blue, sad, melancholic. With a great longing for the classroom, and worried about the sadness and loneliness that I perceived in the calls and messages of some of my students.

Red, fired, angry. He could not reach everything or everyone. Technology wanted to dominate me. I didn't have enough resources to do my job well and that infuriated me. In turn, I was angry with a few students who were not able to realize that I was trying too.

Orange, surprised, amazed. Every day has been a new challenge and I have been able to overcome them little by little. I have also been surprised by some of my hidden educational facets, good and not so good, that have come to light in the months of confinement.

Yellow, happy, awake, jovial. With renewed energy and hope after hearing the news of medical advances, after talking with several of my boys and seeing them smile, seeing their work well finished, deep.

Black, scared, sunk. My husband, my daughters and I are sick with COVID. A dark, closed, uncertain November month. My school closed and thousands of questions in my mind: Have I infected them? Will something happen to them?

Green, calm, serene. After verifying that there is hope, that I have been able to return to the classrooms, that despite not being able to catch them in my arms, I can do so with my eyes and with words.

Pink, like the love I feel for science, for teaching, for what I do, for them.

Gabriel Pinto Cañón

*Universidad Politecnica de Madrid, Spain
gabriel.pinto@upm.es*

Introduction of the Author

Prof. Gabriel Pinto studied Chemistry at the Complutense University of Madrid (UCM), gaining his B.Sc. in 1985 and Ph.D. in 1990. Title of European Engineering Educator (Klagenfurt, Austria) in 1997 and he has received more than 100 short courses about science education in a dozen other countries. Since 1986 teacher at the Technical University of Madrid (UPM), where he has taught chemistry and materials science to engineering students, and STEAM education to teacher training students. He has been Vice Dean for Education Innovation. Currently president of the Group for Didactics and History of the Royal Spanish Societies of Physics and Chemistry (RSEQ) and Scientix Ambassador. He received several awards for his research, educational and outreach work, such as "Science Outreach" (COSCE, Confederation of Scientific Societies of Spain) in 2020. He has participated in nearly 200 workshops, scientific fairs (such as the Spanish Ciencia en Acción and the European Science on Stage).

Abstract

The truth is that the change to online teaching has been controversial for me.

On one side, I panicked at first, I was afraid, having been teaching in person, face to face, for 35 years. Also, I like to bring physical examples to the classroom frequently and do chemistry experiments with household substances.

But my students have adapted very well to teaching online. I can even say that they have been more confident by asking me questions, for example, outside of class time. They seem to have less trouble interacting with me through the computer than physically at the office.

Perhaps an advantage for me was that my students were already trained in online learning tools, even better than I was, because they also used them the previous course.

One problem, obviously, has been the labs. In some cases, as a specific acid-base titration, my students worked with the data obtained by their colleagues from previous years. Thus, they approached the conceptual part, but without touching a burette and without perceiving the problems or the decisions that must be made when carrying it out.

As for the practical experiences in the virtual classroom, I was able to do some from my office and my students saw them through the webcam. They cannot touch but at least they can see.

During the online class, I have the list of students by my side and I ask them from time to time by name, to make it easier for them to pay attention.

One help I have had is that I was able to combine online teaching with close to 25% attendance in the traditional classroom. So, I took advantage of this presentiality to explain especially

numerical problems and to take evaluation tests and exams. The saddest thing was not seeing their faces, just their eyes, because of the use of masks.

Thus, although there is undoubtedly the problem of the laboratory work, given that my students take with me the Chemistry subject of the first year in Chemical Engineering, as well as the lack of interaction on a personal level, they have adapted reasonably well.

There are students who have achieved more, by saving travel time (sometimes more than an hour to my Faculty).

One last point that I would like to highlight is that students also appreciate that classes are recorded.

Lorraine Leo

*former teacher of Jackson School, USA
lorra22@gmail.com*

Introduction of the Author

Lorraine Leo is a retired classroom and technology integration teacher. She also served as an editor in School Reading at Houghton Mifflin Company for six years. From 2001 Lorraine and her students followed sailor Skipper Rich Wilson in four transoceanic voyages. She became the teacher expert' for the program for 2 of the voyages. Inspired by Wilson's SitesAlive! Program she continued to connect her students with schools and experts across the globe. Working with Professor Yoshiro Miyata of Chukyo University, Japan and international project partners, she and her students completed several cross-cultural intergenerational projects, including the World Peace Song project for which she is a coordinator. Lorraine was a member of the National Scholastic Teacher's Advisory Board for Scholastic.com for many years. She was awarded the Learning Times Global Collaboration Award in 2003 and the Illinois Online Innovations Conference Award in 2004.

Abstract

During these lonely times relationships have been reinforced through virtual connections. Before the pandemic, I worked with Professor Yoshiro Miyata from Chukyo University and four of his students in Japan as a coordinator of the World Peace Song Project. Students and teachers in many countries listened to a peace song and wrote lyrics about peace to the song's melody, sang and recorded their song in their native languages and the video was put on an amazing google map designed by Professor Miyata to create a global chorus. One of the many teachers involved in our project was Sri Lankan technology teacher, Manjula Gayan. He and I found that in talking with our virtual colleagues that many were experiencing the same things--fear, loneliness, confusion, isolation, frustration and the list goes on. We invited those teachers and others to a zoom meeting that we called 'We are in this together' where we discussed our current situation. We were coming from many different places around the globe but suddenly we were all experiencing something similar. A week later we had another meeting. The participants shared their stories of living and teaching in the pandemic in their own voice. At the end of the meeting, many expressed their appreciation for this opportunity to be together.

Many members of our group asked Manjula Gayan and I to organize more opportunities to come together. As World Ocean Day approached on June 6th, I contacted three ocean experts who had been a part of my in- school program and asked them to speak to our global virtual audience of teachers and students--Brad Nahill, a sea turtle expert, Peter Kelliher, a NOAA marine biologist, and Dr. Jeff Dusek, an ocean engineer. Later in the summer Manjula invited Dr. Caroline Coach to speak about climate change in the Arctic and I asked penguin scientist Jean Pennycook to speak about climate change in Antarctica. More than 18 countries were represented in these international sessions. Last month, Manjula Gayan invited the astronomer Dr. Henry Throop to speak with teachers and students about a journey to Pluto. There were 190 students and teachers from more than 30 countries participating. Yes, we were miles apart, but we were in this together!

One school that participated in the World Peace Song Project was Ramagya School in India under the leadership of Principal Taruna Kapoor. Her classes were all virtual during the pandemic and the school was doing a program on peace. Taruna invited Dr. Miyata and I to watch via zoom the students in their homes perform skits, sing, dance and share short presentations about peace. Dr. Miyata and I were invited as special guests to listen to her students and to share our thoughts about peace. Taruna asked us to serve on the school advisory board and later in the year I invited an expert on climate change to speak with her students. I have been called back to enjoy other special days with her students and at one point she said 'you are like family.'

Music helps us in many ways. It is a universal language that can provide calmness and relaxation in stressful times. It is also a means by which students across the world can bond with one another. Last summer Ana Reyes, a teacher from the Dominican Republic, notified me that her school was going to take on this project from the students' homes. They created an amazing project that their school embraced with passion. I invited students in Nepal who had participated in the project to discuss peace with Ana's students in the Dominican Republic. The students exchanged not only their experiences with the song but also bonded in finding similarities. Many of them are still in touch-- students to students via Facebook and Instagram and have discussed their education and culture system.

Even though the pandemic has disrupted the project and many cannot participate, a Croatian teacher has been determined despite having covid herself.

In December, I contacted Maja, a music teacher from Croatia to check on her progress. She told me she was covid-positive but she still intended to complete the project as soon as she felt better. During her quarantine, I checked in on her periodically to see how she was feeling. When she was better our song project was the first thing she tackled. Fortunately, she recovered and now small groups of her students are finally recording their lyrics for their video.

As schools start to return to a new normal more schools have been inquiring about the world peace song project. Things are different now. They will not have the traditional chorus but they will have students singing either in separate homes or in socially distant settings--maybe even with masks. Professor Miyata and I will encourage teachers to participate in the World Peace Song project as some of the music teachers in Croatia are doing.

During these lonely times, we have changed, we have deepened our relationships and learned to lean on each other more. We have bonded in a new way. We will continue to network with others to support each other, Manjula and I intend to organize more sessions for teachers to come together to share. We're continuing to try to slowly break down the boundaries as we realize that it doesn't matter where we are in this world, we are all in this together.

World Peace Song Project map programmed by Professor Yoshiro Miyata:

<http://wmuseum.hiroba.sist.chukyo-u.ac.jp/maps/peaceSong2018/videoMap.html>

José María Díaz Fuentes

Colegio salesiano "Santo Domingo Savio" de Úbeda, Spain
josemaria.diazfuentes@gmail.com

Introduction of the Author

José María Díaz Fuentes graduated in Physical Sciences in the specialty of Theoretical Physics and has got a Diploma of Advanced Studies in Educational Sciences from the University of Granada. Teaching experience of 30 years in Baccalaureate and Secondary Education, at the Salesian school Santo Domingo Savio de Úbeda, in STEM disciplines. Awarded numerous times for Science in Action (medal of honor), Science on Stage, INTA (National Institute of Aerospace Technology), EAAE (European Association for Astronomy Education), Prince of Asturias Foundation, CEPAN (National Center for the Study of Atomic Particles and Astroparticles), CERN (Geneva), University of Buenos Aires and the Andalusia-Granada Science Park. Global Teacher Award 2020 international recognition. Linked to European projects: he Is Scientix Ambassador (European Schoolnet project for the European Commission for Innovation and Research), Erasmus +, Europeana, eTwinning Ambassador and EU Code Week Leading Teacher.

Abstract

I am convinced that social relationships are always wrapped in a magical halo. With or without a mask, the expression of the eyes says a lot about the state of mind of people and also tells us the degree of acceptance of our words over others. The saying is: "The eyes are the mirror of the soul". Perhaps this is a good opportunity for people to be more attentive to the messages that other people want to give us. Boys and girls are very sociable people and are open to all kinds of communication. They are teenagers so it is in their nature to establish relationships. There are students of all of kinds, some are very respectful of the distances required by the protocols, others forget them from time to time. Our job, in this regard is to always be attentive to compliance with these security measures. Younger students are... how to define it? They are like machines that can't stop running and chase each other in school yards - it's their favourite game - How do you stop them from moving? It's impossible! Nevertheless, older students often sit at a distance and talk quietly about their things.

And the other hand, for a long time, our students have the possibility to communicate online at any time. At first, they learned to have fun with new technologies, but little by little they are learning to use them to communicate more seriously and to help each other with class assignments for example. Certainly, all of these restrictions greatly affect our students. In some classrooms we are experiencing a hybrid form of class attendance. We have divided each classroom into two groups, and they come to classes every other day. One way to keep my students excited is to share with them experiences learned from the Schoolnet Academy. Usually, I put into practice examples carried out by great teachers from Europe. Although it is very good to work in class with 15 students in this way, the truth is that all students want to go

back to class every day as they always have. I am very surprised! It is an amazing observation that we have never heard from them!

For us teachers, all this new school management involves a great physical and emotional wear. We do our work with love and that is why everything is going well, but our Administrations do not grant almost any help for this duplication of work. We have been considering doing standardized classes for a long time, but the situation is still not conducive to it. The good part, in my opinion, is that all teachers are learning new ways of teaching more in line with the 21st century - new communication strategies, new ways of more personalized attention to students and new forms of evaluation that are based on a formative rather than summative assessment.

Aswini Prabhakaran

*Liceo Científico Dr. Miguel Canela Lázaro, Dominican Republic
aswiniprabhakaran@liceocientifico.org*

Introduction of the Author

Aswini is language teacher at Liceo Científico Dr. Miguel Canela Lázaro Degree in Modern Languages with French from New Delhi. Dutch Studies from the University of Ghent, Belgium. She started her teaching career with a Delhi based NGO run by a group of university students called "Unnoticed Children". She speak 14 languages. She loves teaching and learning languages.

Abstract

This pandemic has surely affected all of us with a huge sense of uncertainty. As a teacher I miss seeing my students in classroom. I think we get the first level of feedback, by reading the faces of the students but during virtual classes that is not possible. Lacking this primary feedback affects the subsequent follow ups. Another thing that I miss is the interpersonal relation that a student has with the teacher. In my opinion, a teacher is not just someone who instructs the students, but a teacher is also a confident of the student. In virtual classes the idea of a teacher is reduced to an image on the screen. The virtual learning actually puts up a wall between the teacher and the student.

As a foreign language teacher, virtual learning has had a profound impact on my classes because in a normal class setting, most of my students get to practice English only for 40 minutes daily in our class time. They get the chance to talk to their classmates but now the interaction is just limited to the teacher. The spirit of working together a team, learning how to take a collective responsibility and learning how to support their teammates is an incredible skill. The lack of group activities or the absence of a normal classroom setting takes away this opportunity from the students. Now to speak on an emotional level, I miss the warmth of a classroom. You know little things like class celebrations, or just laughing with the students at a random joke, or even admiring a random doodle left behind my a student. These things are missing in virtual classes.

Now from the student's perspective, one of the biggest thing they miss is their social life. I teach adolescents and this is the age when they start forming long lasting friendships and start the first steps of their social life. I would say that this pandemic has robbed them of their social life. They miss the school excursions and after-school parties, their spring dance. Even though as an adult these might seem like small insignificant things to us but to these kids it means a lot and, in that sense, the pandemic has taken away the normal school going experience from the students. The lack of opportunities to work in a team also takes away their opportunities to learn about empathy. I think as educators, it's upon us to provide equal opportunities to our students. I know the pandemic is a limiting factor, but we have to work a way around it to find ways to help with the emotional well being of our students and we should also try to take a step forward so that our kids will get the confidence and trust to create interpersonal relations with their fellow classmates and with the teacher in this virtual setting. I think as a teacher it is our duty to provide these kids a safe space where they can learn and grow both emotionally and

intellectually. So, lets all work together holding the beacon of hope, to rekindle the spirits in all the curious, young minds who go through our classrooms whether it's in person or virtual and lets hope for a healthy, safe and better world.

José Luis Olmo Rísquez

IES Azuer, Spain
jlorisquez@gmail.com

Introduction of the Author

Degree and Doctor of Biological Sciences from the Complutense University in 1998. Postdoctoral fellowship at the Institute of Freshwater Ecology in Windermere (U.K) 1998-2000. High School Teacher of Castilla-La Mancha. Head of Department of Biology and Geology at IES Azuer de Manzanares (Ciudad Real). Participant in various science competitions at national and international level. STEAM Project Manager. I have been a professor of the Master's Degree in High School Teacher Training at the University of Castilla-La Mancha for several years. I have spread the science popularization giving conferences and chats in public and private institutions. To collaborated in several research projects, being the last one with the department of geology of the Autonomous University of Madrid about AR (augmented reality) and geological maps. Ambassador of Scientix.

Abstract

The Covid pandemic has brought about many emotional changes in students, teachers, parents, in other words, in the entire educational community. At the height of the pandemic we had to confine ourselves, which meant a rapid change in all our ways of life and especially in the world of education. We had to move from face-to-face to fully online education. Most of the community was not prepared for that and therefore it created very intense emotional situations. For teachers, there was often the anguish of not being able to carry out their work properly, seeing that it was not reaching the students correctly. The pupils were saturated with work and very stressed. And the parents, especially the parents of the youngest pupils, were overwhelmed by technology, creating situations of great helplessness. This is the general view that I have felt during the confinement phase.

In relation with how participation in competitions and science fairs has affected pupils and teachers: my answer is negative in most cases because of several aspects: (1) we have been very limited at the school when it comes to working in the laboratory with all the necessary safety regulations to follow, (2) the pupils are very saturated with online classes and the tasks to be carried out, (3) having to present the work online and virtually does not stimulate their participation very much, as one of the attractions of the fairs is the personal interaction and being able to travel and leave the High school and thus get to know new places and different cultures (4) the teaching staff also find many limitations of interaction with the pupils and the whole process is slowed down.

But it has also meant a series of positive aspects, among which we can highlight: (1) we have had to learn to deal with a multitude of online platforms (Zoom, Teams, Meet, etc), (2) access to very interesting talks and conferences, without having to travel to the speaker, (3) travel expenses and the time required to travel have been avoided, (4) an increase in the number of online fairs and competitions in which we can participate.

In short, both students and teachers are less motivated to participate in these events, but even so the enthusiasm has not been lost and we continue working for future fairs and competitions, although at a slower pace.

III
CHALLENGES IN TEACHING
IZZIVI V POUČEVANJU

Distance Learning Emotional Effects

Erika Gerardini

JUMP Training Academy Soverato, Italy
www.associazionejump.it

The present short paper represents the development of an autonomous research which was conducted during the preparation of the two conferences organised by the EDUVision Team in November 2020 and in February 2021.

In specific the second phase of preparation helped to strengthen the analysis of the actual situation, characterised by a global pandemic affecting everyone, in terms of “Distance Learning Emotional Intelligence”.

Key points

1. Distance learning doesn't mean necessarily to be connected all time.
2. We are all in the same situation under a global pandemic with a still unknown virus.
3. People are scared.
4. Apart from health, social and economical crisis went deep into a dark tunnel.
5. We can't prevent and calculate the psychological consequences on people who are forced to learn or work online.

Classical methods, have become ineffective
Learning processes, have become fragmented
Experiencing reality, has been reduced.

Societal priorities changed radically:

Basic health physics wellbeing
Prevent future disasters
Increasing unemployment and economical crisis
Assure quality in education.

Has distance education had psychological consequences for teachers and students? The answer is: yes. Strongly.

Risks: excessive technology use can negatively impact the physical, mental, emotional and social health of youth. This can result in pathological behaviours such as technology addiction.

Children use already technologies for leisure out of school too much. We already knew this before the pandemic.

Certified psychological effects of distance learning in students are:

Boredom, loneliness, addiction, fear, demotivation, anxiety and stress, unbalance between life and schooling/work, family conflicts.

We need to raise awareness on the overall effects of the pandemic, extending beyond technology and into the realm of mental health.

According to one of most recent studies titled "Rapid Systematic Review: The Impact of Social Isolation and Loneliness on the Mental Health of Children and Adolescents in the Context of COVID-19"¹, disease containment of COVID-19 has necessitated widespread social isolation. Social isolation and loneliness increased the risk of depression, and possibly anxiety. Children and adolescents are probably more likely to experience high rates of depression and most likely anxiety during and after enforced isolation ends. This may increase as enforced isolation continues. Clinical services should offer preventive support and early intervention where possible and be prepared for an increase in mental health problems.

Another key topic of nowadays is named "Social networks challenges". It belongs to the worrying phenomena happening in Italy among youngsters affecting children even under the age of 10.

Quoting "La Repubblica" (Agnese Ananasso, 21/01/2021), one of the most famous Italian national newspaper titled "On Tik Tok, Facebook and Instagram, social phenomena are spreading, almost like initiation rites to prove something to oneself and others: to be strong to the point of 'omnipotence'".

"Black out', 'chocking game', 'pass-out game': more names for the same absurd madness that involves squeezing the carotid artery to the point of suffocation. One second more or less separates life from death. The chocking game is involving a growing number of young people, more and more younger people.

Unfortunately, there is already a time-line of incidents and a list of young people who have taken their own lives. A worldwide "black page" of the actual of the so-called "Liquid society"².

Late modernity (or liquid modernity) is the characterization of today's highly developed global societies as the continuation (or development) of modernity rather than as an element of the succeeding era known as postmodernity, or the postmodern.[citation needed] Introduced as "liquid" modernity by the Polish sociologist Zygmunt Bauman, late modernity is marked by the global capitalist economies with their increasing privatization of services and by the information revolution.

¹ Source: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7267797/> . PubMed Central® (PMC) is a free full-text archive of biomedical and life sciences journal literature at the U.S. National Institutes of Health's National Library of Medicine (NIH/NLM)

² Harris 2004, p. 3.

Beneath there is a list of the “social media challenges”:

"Blue Whale" - Russia - 2016

"Blackout challenge”

"Chocking game”

"Knock out challenge”

“The ring”

“Batmanning”

“Eyeballing”

“Bird box challenge”

"Skullbreaker challenge”

"Jonathan Galindo”

"Hanging challenge”

Each one of them is connected with a challenge launched by someone, usually just one person belonging to social media groups but also expert in the “dark internet”, who give instruction for a task to be done by any kind of person with the risk to loose the life.

Since January 2021, the Italian Government is against the social network very popular among youths called “Tie Tok” (also used by V.I.P. and adults in general). Th Asiatic company didn’t ask for the age of users, neither for confirmation and acceptance by parents. No controls at all on the contents produced by members.

In January a 10 year child died following through Tik Tok the “Blackout challenge”.

“Palermo, fatal 'black out challenge' on TikTok for 10-year-old girl. Doctors: "Brain death". The social network: "We are close to the family”³.

Quoting the same article:

“The hanging challenge

The girl was rushed to hospital yesterday. She was found unconscious in the bathroom by her parents. The child's heart stopped due to prolonged asphyxia, before starting to beat again thanks to the resuscitation manoeuvres carried out by medical staff. According to an initial reconstruction, the little girl took up a challenge called the "hanging challenge" on the app, which involves a test of endurance. The challenge, although it is hard to understand, consists in tightening a belt around the neck and resisting as much as possible. The little girl is said to have followed the various steps before being asphyxiated, finding herself without strength and collapsing on the ground”.

The actual generation is not shouting. Youths observe the world through their eyes without the courage to raise a strong new need. Leaving aside school and didactic, we all should give priority to “emotions”. It's necessary to develop a new “Pedagogy of emotions”.

Many emotions, many colours, many nuances exist in your students and in us.

³ Source:

https://palermo.repubblica.it/cronaca/2021/01/21/news/partecipa_al_black_out_challenge_su_tiktok_a_10_anni_ricoverata_in_rianimazione_a_palermo-283581463/

It's necessary to re-start exploring "Emotional Intelligence".

Emotional Intelligence or Emotional Quotient.

Emotional Intelligence is the measure of an individual's abilities to recognise and manage their emotions, and the emotions of other people, both individually and in groups. Emotional Intelligence (EI or sometimes EQ – Emotional Quotient) is a more modern concept and was only fully developed in the mid-1990s, by Daniel Goleman, among others⁴.

Daniel Goleman said that "By teaching people to tune in to their emotions with intelligence and to expand their circles of caring, we can transform organizations from the inside out and make a positive difference in our world".

Five elements give the structure to the Emotional Intelligence:

- Self awareness
- Self regulation
- Social skills
- Empathy
- Motivation.

Increasing the Emotional Intelligence.

There is no correlation between IQ and EI scores. People with higher emotional intelligence find it easier to form and maintain interpersonal relationships and to 'fit in' to group situations. People with higher emotional intelligence are also better at understanding their own psychological state, which can include managing stress effectively and being less likely to suffer from depression.

There's a strong need, as said, to develop Emotional Competences. The concept is the same, the distinction today is a matter of terms and new acronyms.

- Emotional Intelligence
- Emotional Competences
- SEL - Social Emotional Learning.

The Council Recommendation of Key Competences for Lifelong Learning describes the "Personal, social and learning to learn", complex and structured. This is one of the most important guideline coming from one of the most important EU institutions, the Council of the European Union.

Emotional Intelligence and SEL are American inventions of D. Goleman⁵. In Europe, EU guidelines defined the actual COMPETENCE-BASED LEARNING including the "Personal, social and learning to learn competence.

⁵ Internationally known psychologist. USA. His 1995 book, "Emotional Intelligence" was on The New York Times bestseller <https://www.danielgoleman.info/>

How to improve Emotional Intelligence in classrooms. A guideline.

Teach students to understand the vast variety of emotions.

Work on strategies to control their emotions.

Teach students to feel empathy.

Teach students to handle delayed gratification.

Teach students to volunteer and give back to society.

Allow students to make mistakes.

Teach students resiliency and to look at the big picture.

Let your students feel frustration.

Teach them optimism and gratitude.

Many new tools exist today helpful for teachers to teach Social and Emotional Competence. The main sources are American.

Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (CASEL)⁶.

Measuring Teachers' Social-Emotional Competence: Development and Validation of a Situational Judgment Test. Several self-report questionnaires are available to assess emotion regulation and relationship management skills in adults.

TRUST, which stands for Test of Regulation in and Understanding of Social Situations in Teaching, Developed by a research team in 2020⁷.

eMOTIONS Mapping - a new Erasmus Plus Project K229, approved in 2020.

Changes of our digital era highly affect young people emotionally as media consumers. Advertising, disinformation, fake news, manipulation, hate speech and cyberbullying lead and design pupils' ideas, feelings as well as their behavioural approaches. Lack of emotional intelligence skills puts students at risk when they are exposed to media messages. Thereby irresponsible, negative online and real life behaviours arise; offensive and emotional responses supersede rational and analytical approaches. The current Coronavirus pandemic we all experience is the best proof that media affect people emotionally exploiting their fears. Social distance created virtual addiction and virtual addiction affects emotional balance.

Correlation between EI and MIL.

Emotional Intelligence is fluid. IQ and personality are static. Emotional intelligence is the one part of the human psyche that we can develop and improve by learning and practising new skills. emotional intelligence can only be measured by how an individual progresses through life - developing meaningful relationships with others, their interpersonal skills and understanding, their ability to manage their own emotions, and their personal skills.

Media and Information Literacy (MIL), defined as the ability to access, analyze, and create media, is a prerequisite for citizens to realize their rights to freedom of information and expression.

⁶ https://www.youtube.com/watch?v=4YxyAcV9QXc&feature=emb_logo

⁷ <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2020.00892/full>

Media and information literacy (MIL) is linked to access to information, free expression and education.

eMOTIONS Mapping Project in a nutshell:

Six partner Countries from Romania Turkey, Italy, Spain, Portugal and Lithuania.

O1- to equip students with emotional intelligence skills (self awareness, self regulation, empathy, social skills, motivation).

O2- to equip and improve students' media literacy skills in order to effectively interpret/use the media content.

O3- to make students aware of the way algorithm-driven media is addressing directly to their emotions.

O4- to make students aware of the way they can regulate their emotions in order to resist media manipulation and make free and informed decisions.

O5- to create a safe/critical and positive well-being school environment
O6- to have international, cultural exchange.

R1- Emotional intelligence guide (a digital resource containing 5 chapters according to the 5 components of emotional intelligence, toolkits for students and parents).

R2- Emotional Intelligence and algorithm-driven media guide (a digital resource containing theoretical background from behavioural sciences and concrete examples of the way platforms integrate biases and human heuristics - the reward for interaction).

R3- Strategies for incorporating Social Emotional Education in classrooms (a classroom management toolkit incorporating mindfulness, model persistence and determination, listen with empathy, classroom cohesion, emphasize gratitude, growth mindset vs. fixed mindset, starting positive, motivational moments).

R4- 1 set of MIL tools (a digital resource aims to alter the behaviour of students to the preferred outcome of their media choice instead of making irrational, emotional choice).

R5- The video bank-tutorials, testimonials
R6- The ETwinning- Twinspace.

R7- a project website.

Conclusions

We can't change the digital transformation which will be in the next future one of the main goals of the new EU strategy and the driver of all our activities and of the process of innovation going faster than us. Native digitals is not a new concept anymore. They are more capable than us, they are smart and willing to learn and built their future. But we are the adults and the quantity of emotions overwhelming our lives is growing and growing.

Educators have to deal with it. A new Pedagogy of Emotions is needed structured as a long term pathway characterised by the close cooperation between the educational actors of a community: school-parents, institutions and NGOs.

Short introduction of the Author

Erika Gerardini graduated in foreign languages and international communication at Parma University, Erika soon started to work in the field of International youth mobility and European projects in Rome during the civil service by AFSAI, Associazione per la Formazione e gli Scambi Culturali. One of her most important working experiences has been afterwards by the FNG Forum Nazionale Giovani for 3 years as international officer, project designer and manager. In 2008 Erika founded with a close group of friends AIM Agency for Interculture and Mobility in Rome which in 2009 was awarded by a long term contract by the Italian Representation of the European Commission in Italy. In 2010 Erika started to work inside the secretary's office of the Spazio Europa, the European Public Space. From 2010 to 2014 she worked at different levels organizing training, as a trainer herself, implementing granted projects and always creating new synergies and ideas to apply for calls for proposals. In 2014 she met Pietro in Rome and for love she left the "eternal capital" moving to Soverato with the same aim of being an active player at the local level and bringing social innovation. She coordinates JUMP Training Academy with Pietro and the staff and implements projects, training, events and educational activities for youth, teachers and for the whole community.

Usposobljenost za učenje na daljavo

Ability for Distance Learning

Maša Mlinarič

OŠ Venclja Perka
masa.mlinaric@guest.arnes.si

Povzetek

V prispevku je skozi samoevalvacijo organizacije prikazan pomen prilagajanja dela na daljavo neposredni praksi. Digitalizacija učnega procesa odseva dejstvo, da nihče od nas ni ustrezno usposobljen in pripravljen za tovrsten način dela. Ne le da potrebujemo nadgradnjo omrežja in osvežitev računalniških orodij, temveč tudi premišljen didaktični pristop ter racionalizacijo učnih gradiv. Raziskava zajema štiri ankete v obdobju dveh šolskih let. Prikazana je usposobljenost učencev in učiteljev za delo v spletnih učilnicah, soočanje s tehničnimi težavami, raven samostojnosti učencev, izzivi učiteljev ob delu na daljavo ter potrebe po IKT kompetencah. Triangulacija v raziskavi zajema tudi pogled staršev in njihov pogled obremenjenosti otrok.

Ključne besede: delo na daljavo, IKT-kompetence, izboljševanje lastne prakse, lastna usposobljenost, odgovornost, samoevalvacija,

Abstract

The article presents the importance of adapting distance learning for direct practice through self-evaluation of our organization. The digitization of the learning process reflects the fact that none of us is sufficiently qualified and attuned to this work. We need not only an upgrade of the network and new computer tools, but also a thoughtful didactic approach and rationalization of teaching materials. The study includes four questionnaires in the period of two school years. It presents students' and teachers' competencies for working in online classrooms, dealing with technical difficulties, students' level of independence, teachers' challenges in dealing with distance learning, and the need for information technology. Triangulation in the research includes parents' opinion about students' workload.

Keywords: distance learning, information technology skills, responsibility, self-evaluation, self-improvement

1. Uvod

Epidemija ni posegla le v naša zasebna življenja, ampak je naš šolski sistem potisnila v digitalizacijo, za katero ni bil usposobljen. Nemaleokrat je sistem počepnil, komunikacija je bila prekinjena. Na eni strani je bila ključna strokovna usposobljenost učiteljev, ki je zahtevala prilagoditev vsebin in način dela, predvsem racionalizacijo učnih ciljev. Na drugi strani gre za potrebne IKT-kompetence učiteljev in učencev, ki so na novo opredelile učni proces. Izhajajoč iz izkustvenega učenja smo skozi samoevalvacijo institucije iskali rešitve za učinkovitejšo usposobljenost pri delu na daljavo.

V nadaljevanju je predstavljena dveletna raziskava, ki temelji na triangulaciji mnenj učencev, staršev in učiteljev. Praktični del vključuje področja zmožnosti za delo na daljavo,

soočanje z izzivi in občutkom preobremenjenosti, usposobljenosti za delo v spletnih učilnicah ter skozi analizo IKT-kompetenc odstira potrebe po nadaljnjem usposabljanju.

2. Potek samoevalvacije

Javna šola v skladu s priporočili o strukturi samoevalvacijskega poročila (20., 48. in 49. člen ZOFVI; Ur.l. RS 115/03, 36/08) pripravi letno samoevalvacijsko poročilo. Gre za proces notranje samoevalvacije z namenom ugotavljanja, do kolikšne mere in na kakšen način smo na šoli dosegli načrtovane cilje. Proces samoevalvacije omogoča prepoznavanje prednosti in slabosti šole ter daje prednost tistim področjem, ki potrebujejo temeljitejšo obdelavo. Šola kot organizacija se na temeljih izkustvenega učenja uči in sprejema ukrepe z namenom izboljševanja kvalitete predmeta samoevalvacije (Kump, 2011). Od procesa samoevalvacije pričakujemo poglobljen vpogled v delo na daljavo in načrtno delujemo v smeri, da ohranimo prednosti in odpravimo slabosti. Gre za mehanizem zbiranja in analiziranja informacij iz različnih virov, da bi ocenili trenutno stanje in naprej načrtovali izboljšanje. Gre za dolgotrajen proces po načelu izkustvenega učenja, kjer se udeleženci učijo iz lastnih izkušenj ter posledično s tem povečujejo vpletenost in odgovornost posameznika.

Kvantitativne podatke smo zbrali z metodo anketnega vprašalnika (neeksperimentalno metodo). V obdobju dveh šolskih let, torej v obdobju od 2019 do 2021, je bilo izvedenih več spletnih anketnih vprašalnikov za starše, učitelje in učence predmetne stopnje. Pri razredni stopnji smo upoštevali kompetence IKT, primerne za to starost, prav tako je bil vprašalnik vezan na zbirnik, ki so ga opravili neposredno v oddelku in ne na spletu. Anketna vprašanja so bila načeloma oblikovana glede na potrebe interne raziskave, nekatera vprašanja pa so povzeta iz že obstoječih raziskav⁸. Zbiranje podatkov je potekalo v mesecu marcu 2020, nadalje pa v mesecu oktobru 2020. Učenci predmetne stopnje so na anketni vprašalnik odgovarjali neposredno v šolski računalnici, deloma vodeno in po potrebi interpretirano (poimenovanja in neznane besede).

Tabela 1: Potek zbiranja podatkov

Šol. leto	Št.	Termin izvedbe	Anketa	Udeleženi		
2019–2020	1.	25.–31. 3. 2020	Usposobljenost za delo od doma	Učenci PS (n=247)	Starši (n=186)	
	2.	8.–19. 10. 2020	Analiza usposabljanja za spletno učilnico	Učenci 1.-9.r (n=607)		Učitelji (n=42)
2020–2021	3.	14.–20. 12. 2020	Delo na daljavo v 4. in 5. razredu	Učenci 4.-5.r (n=146)	Starši 4.-5.r (n=127)	
	4.	14. 12. 2020	Kaj bi radi drugače?	Učenci predstavniki SUŠ (n=8)		

Kot je razvidno iz tabele (Tabela 1) zgoraj, je bila prva anketa izvedena v času prve karantene, v marcu 2020. Na podlagi ugotovitev prve ankete je bilo izvedeno usposabljanje

⁸ <https://www.schooleducationgateway.eu/sl/pub/viewpoints/surveys/survey-on-online-teaching.htm>

učencev in učiteljev za delo v spletnih učilnicah, kar je bilo izpostavljeno kot največji manko vseh na šoli. Ob drugem valu smo v oktobru 2020 evalvirali, kako smo usposobljeni za delo v spletnih učilnicah in ugotavljali potrebe po nadaljnjih IKT-kompetencah. V tretji, decembrski anketi, nas je zanimala samostojnost dela učencev 4. in 5. razreda ter dnevna obremenitev s šolo. Četrty zbirnik podatkov predstavlja kritični pogled učencev predmetne stopnje, kjer smo zbrali mnenja preko skupnosti učencev šole.

Digitalna kompetenca je opredeljena kot transverzalna kompetenca, zapiše Vuorikari (po Digitalna kompetenca, 2020), saj nam pomaga pridobiti tudi ostale ključne kompetence. Ob tem tudi zapiše, da imajo učitelji premalo programov strokovnega usposabljanja, kjer bi lahko nadgradili svoja znanja na področju IKT-kompetenc. Digitalno kompetenco je ključno razvijati že v zgodnjem otroštvu, vendar ob tehtnem premisleku o načinu in izboru učnih orodij. Področje digitalnega opismenjevanja v šolah glede na razvojno stopnjo vključuje: poznavanje strojne opreme, uporabo miške in tipkovnice, uporabo slikarskega programa, uporabo tiskalnika, uporabo brskalnika, uporabo urejevalnika besedila, uporabo elektronske pošte, uporabo spletne učilnice in drugo.

3. Rezultati

3.1 Rezultati 1. ankete

V spletni anketi, ki je potekala med 25. in 31. marcem 2020, je sodelovalo 433 anketirancev, od tega 57 % učencev in 43 % staršev. Namen ankete je bilo ugotoviti pogoje dela na daljavo, usposobljenost za delo z računalnikom, ugotoviti ustreznost in dostopnost šolske spletne strani za navodila za delo, opredeliti polje pomoči ...

Učenci so v največji meri do spleta dostopali preko telefona (71 %), sledi družinski računalnik (66 %) ter lasten (39 %) in tablični računalnik (30 %). Kaže se slabša usposobljenost učencev za delo z računalnikom, le polovica učencev (56 %) ocenjuje, da obvlada delo za računalnikom. Četrtnina učencev (26 %) izraža šibko usposobljenost, 6 % učencev pa ima pogosto težave. Večina anketiranih ocenjuje šolsko spletno stran kot ustrezno, 52 % učencem zelo ustrezajo napotki na spletni strani. Glede načinov komunikacije učenci izpostavijo e-maila, sledi Viber in Skype ter ostalo (SMS, Messenger, gradivo učitelja, YouTube, eAsistent, klic). Polovica (51 %) anketiranih nima težav pri usklajevanju učenja na daljavo z družinskimi člani, pri 39 % anketiranih se medsebojno dogovarjajo in usklajujejo, 5 % anketiranih je naredilo urnike glede dostopa do računalnika in le 5 % nima težav. Pri učenju na daljavo si učenci največ pomagajo s spletom, sledi pomoč staršev in družine ter pomoč z učnimi pripomočki, pomoč sovrstnikov, učiteljev in ostalo. Na spletni strani je učencem najbolj všečna matematika, sledijo angleščina, slovenščina, šport, ustvarjalne in interaktivne naloge.

3.2 Rezultati 2. ankete

Namen 2. ankete je ugotavljanja usposobljenosti za delo v spletnih učilnicah, poleg tega pa natančna opredelitev težav in izzivov, s katerimi se soočajo naši učenci v posameznih razredih (Tabela 2). Le na tak način lahko posamezni učitelj pristopa k učencem, saj je seznanjen s tem, s kakšnimi težavami se spopadajo učenci posameznega razreda ter s katerimi spretnostmi so opremljeni za delo na daljavo.

Tabela 2: Prikaz usposobljenosti za delo v spletnih učilnicah

Predmetna stopnja ...		
Razred	Česa še NE ZNAM ...	Zmorem samostojno ...
6.razred	Postaviti vprašanje v forumu (21 %) Ustrezno in uspešno odgovoriti na vprašanje (19 %) Poiskati povratno informacijo učitelja o nalogi (8 %)	Poiščem navodilo za delo (87 %) Vpis v spletno učilnico (66 %)
7.razred	Postaviti vprašanje v forumu (9 %) Ustrezno in uspešno odgovoriti na vprašanje (9 %) Poiskati povratno informacijo učitelja o nalogi (6 %)	Vpis v spletno učilnico (97 %) Poiščem navodilo za delo (93 %)
8.razred	Postaviti vprašanje v forumu (16 %) Ustrezno in uspešno odgovoriti na vprašanje (12 %) Poiskati povratno informacijo učitelja o nalogi (5 %)	Poiščem navodilo za delo (96 %) Vpis v spletno učilnico (88 %)
9.razred	Postaviti vprašanje v forumu (10 %) Ustrezno in uspešno odgovoriti na vprašanje (10 %) Poiskati povratno informacijo učitelja o nalogi (7 %)	Vpis v spletno učilnico (97 %) Poiščem navodilo za delo (93 %)

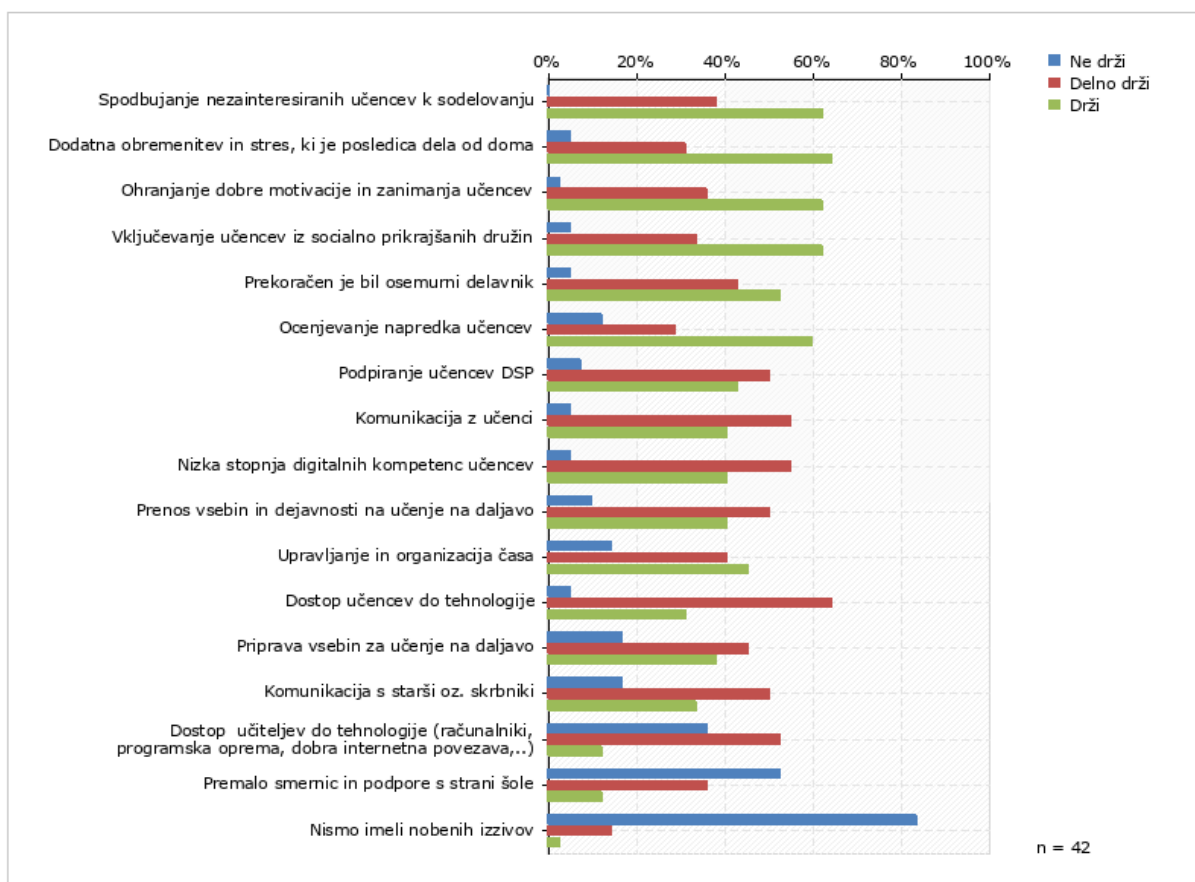
Učenci predmetne stopnje se uspešno vpišejo in poiščejo navodilo v spletni učilnici. Težave imajo pri postavljanju vprašanj v forumu, kot tudi pri odgovarjanju na vprašanja ter iskanju odgovorov učitelja v forumu.

Na podlagi predpisanega usposabljanja za IKT-kompetence, ki je prilagojeno tudi razvojni stopnji otrok, ugotovljamo, da učenci razredne stopnje izražajo največji manko znanj iz slikarskega programa. Učenci slabše poimenujejo in poznajo tudi računalniško strojno opremo. Učenci od 2. do 4. razreda navajajo slabše poznavanje ter rabo urejevalnika besedil. Kljub vsem usposabljanjem učenci 4. in 5. razreda po lastnem mnenju še ne znajo ustrezno uporabljati elektronske pošte. Na predmetni stopnji učenci potrebujejo še znanje iz programa Excel, uporabe različnih spletnih virov ter podporna znanja in spretnosti, kako izdelati diaporo. Učenci 6. in 7. razreda navajajo, da se še ne čutijo dovolj usposobljeni za komuniciranje preko elektronske pošte.

Iz rezultatov (Tabela 3) je razvidno, da učitelji zaznavajo manko IKT-kompetenc, predvsem glede zmožnosti načrtovanja, izvedbe in evalvacije pouka z uporabo IKT (60 %). Kot šibko ocenjujejo tudi izdelavo, ustvarjanje, posodabljanje in objavo gradiv (55 %). Kljub vsem izkušnjam učitelji povedo (50 %), da želijo opolnomočenje na področju sodelovanja na daljavo ter komunikacijskih zmožnosti. Kritično učitelji opredelijo tudi lastno poznavanje in zmožnosti uporabe IKT (40 %).

Nemalokrat se je v preteklem obdobju izkazalo, da gospodarstvo pa tudi javni sistem nista ustrezno pripravljena na delo v takšnem obsegu, kot se je pričakovalo. V anketi nas je zanimalo, s kakšnimi težavami so se spopadali učitelji pri poučevanju na daljavo. Pričakovano je bila ta situacija dodatna obremenitev in stres (64 %) mnogim učiteljem. Pri polovici učiteljev je bil prekoračen osemurni delovnik (52 %). Velik zalogaj sta učiteljem predstavljala organizacija časa (45 %) ter prenos vsebin in dejavnosti na učenje na daljavo (40 %). Učitelji so imeli veliko težav s spodbujanjem nezainteresiranih učencev k sodelovanju (62 %). Prav tako jim je velik izziv predstavljalo ohranjanje dobre motivacije in zanimanja učencev (62 %) ter vključevanje učencev iz socialno prikrajšanih družin (62 %). Več kot polovica učiteljev je imela težave z ocenjevanjem napredka učencev (60 %). Šibki četrtini učiteljev (43 %) je bil izziv tudi delo z učenci z odločbami (43 %) ter nizka stopnja digitalnih kompetenc vseh učencev (40 %).

Tabela 3: Izzivi učiteljev pri delu na daljavo

3.3 Rezultati 3. ankete

V spletni anketi, ki je potekala med 14. in 20. decembrom 2020, so sodelovali učenci in starši 4. in 5. razreda. Pričakovali smo, da so učenci drugega triletja bolj samostojni, kot so to v neposredni situaciji izražali preobremenjeni starši. Ob tem se nam je postavilo vprašanje glede dostopnosti do spleta, zmožnosti samostojnega delovanja učencev ter ustreznem načinu dela na daljavo. Večina učencev (87 %) ima pri učenju na daljavo ves čas na voljo računalnik in internetno povezavo, 13-% delež naših učencev pa le ob določenih urah. Po mnenju staršev je le 22 % učencev popolnoma samostojnih pri svojem delu. Občasno pomoč staršev potrebuje večina (72 %) otrok, popolnoma nesamostojnih je 6 % učencev. Večina učencev (92 %) se zmore samostojno dostopati do ZOOM povezave. 88 % naših učencev zna poiskati navodila učitelja v spletni učilnici. Težave imajo učenci (41 %) pri posredovanju zadolžitve učiteljem. Dnevna obremenitev s šolo je po mnenju staršev 2 do 3 ure, učenci pa pravijo, da 1–2 uri dnevno. Ob poglobljeni analizi ugotovimo, da polovica učencev (46 %) potrebuje 2 do 3 ure dnevno, 40 % učencev opravi delo v 1 do 2 urah. Starši kot najbolj všečen pristop ocenijo ZOOM učne ure (66 %), videoposnetke, video razlage in kvize. Učencem ustreza kombinacija ZOOM ur in spletna učilnica z navodili za delo (67 %).

3.4 Rezultati 4. ankete

V skupnosti učencev šole imajo učenci možnost izraziti mnenje kot odziv na trenutno dogajanje. Pri tem je ključno, da je njihovo mnenje slišano in upoštevano. Šele takrat učenci aktivno sodelujejo. S tem namenom smo vsebino zbirnika ankete skupnosti učencev šole glede

dela na daljavo obravnavali tudi na seji učiteljskega zbora in iskali ustrezne rešitve. Učenci kritično izražajo slabo izkoriščenost ZOOM ur, saj je preveč časa namenjeno pregledovanju zadolžitev, discipliniranju in posredovanju navodil. Učenci posledično menijo, da jim zato delo ostaja tudi po videokonferencah. Učenci so predlagali krajšo uro preko videokonferenčnega sistema ZOOM. Dodatne dnevne obremenitve s posameznimi predmeti učenci razumejo kot posledico »polovičnega urnika«, zato predlagajo klasični stari urnik namesto prilagojenega urnika. Učenci povedo, da od nekaterih učiteljev ne prejmejo povratnih informacij za svoje delo.

4. Zaključek

Samoevalvacija odstira številne odgovore ter hkrati znova odpira še mnoga vprašanja glede usposobljenosti za delo na daljavo. Preko akcijskega učenja, kjer izhajamo neposredno iz lastne prakse, zmoremo učni proces prilagoditi učečemu. V našem primeru smo preko anketnih vprašalnikov odpravljali slabosti in izkoriščali prednosti za učinkovitejše delo na daljavo. Pričujoči rezultati so vezani zgolj na polje raziskovanja, torej le specifično za šolo, kjer so bili podatki pridobljeni.

»Samoučenje« z interaktivnimi gradivi je lahko tudi dolgočasno, nestrukturirano ter kot tako ne povezuje in ne osmišlja predhodnih znanj učencev. Problematična je tudi odsotnost moralnega in čustvenega trenutka, ki v učenje vključuje celega posameznika.

Učenje na daljavo lahko preseže pojem preobremenjenosti preko racionalizacije učnih vsebin in podkrepjenosti z IKT kompetencami. V tem času sta še bolj kot kadarkoli poprej v ospredje potisnjeni vloga in pomen šole, učiteljev in pedagogov. Spremembe nastajajo postopno, odvisno od možnosti posameznika in šolskega sistema ter sposobnosti prilagajanja novim izzivom in situacijam.

5. Literatura in viri

Digitalna kompetenca – vitalna veščina 21. stoletja za učitelje in učence. (2020). Pridobljeno s <https://www.schooleducationgateway.eu/sl/pub/resources/tutorials/digital-competence-the-vital-.htm>

Inovativna pedagogika 1:1. Pridobljeno s: <https://www.inovativna-sola.si/digitalne-kompetence-za-drzavljane/>

Kump, S. (2011). *Samoevalvacijski proces.* Pridobljeno s: https://arhiv.acs.si/ucna_gradiva/Samoevalvacija_Kump.pdf

Rupnik Vec, T., in drugi (2020). *Analiza izobraževanja na daljavo v času epidemije s Covid-19 v Sloveniji.* Pridobljeno s: <https://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/IzobrazevanjeNaDaljavo/2/#zoom=z>

Samoevalvacija. Pridobljeno s: <http://kviz.solazaravnatelj.si/samoevalvacija/>

Razvoj digitalnih kompetenc naloga državljana 21. stoletja
Pridobljeno s: https://www.schooleducationgateway.eu/sl/pub/viewpoints/experts/riina_vuorikari_-_becoming_dig.htm

ZOFVI Pridobljeno s <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO445>

Kratka predstavitev avtorice

Maša Mlinarič, magistra pedagogike, je kot svetovalna delavka zaposlena na OŠ Vencija Perka v Domžalah. Avtorica je zapisana optimistka. Išče in spodbuja drugačne pristope k učenju in odkrivanju novih znanj. Učence trajno usmerja v samoregulacijske procese preko izkustvenega učenja, s poudarkom na odkrivanju učenčevih močnih področij. V praksi jo zanima profesionalni razvoj učiteljev in drugačne oblike poučevanja.

Pomen ustvarjalnosti v aktualnih razmerah

The Importance of Creativity in Current Situation

Mojca Šon

*Osnovna šola Petrovče, POŠ Trje
mojca.son@os-petrovce.si*

Povzetek

Ustvarjalnost igra pomembno vlogo tako za posameznika kot za družbo. To dejstvo, ki je znano že iz naše daljne preteklosti, je predvsem v zadnjih dveh desetletjih močno aktualno tudi na področju vzgoje in izobraževanja. Razvijanje ustvarjalnosti je zabeleženo v vseh učnih načrtih kot eden izmed splošnih ciljev, ki jih je potrebno uresničiti. Spodbujanje ustvarjalnosti je torej pomembna naloga v vzgojno-izobraževalnem procesu, katerega nosilec je učitelj. Za izpolnjevanje ciljev in nalog pa je ključna ustvarjalnost učitelja, ki pozna globlji pomen ustvarjalnosti. Pomembna je tudi njegova sposobnost prebijanja se med prenatrpanimi in preobsežnimi učnimi načrti kot tudi usmerjenost institucije v posredovanje znanja. V aktualnih razmerah je viden upad ustvarjalnosti, ki se kaže predvsem v pomanjkanju motivacije za učenje in delo. Vendar pa je to hkrati tudi čas, ko ima vsak posameznik možnost za razvoj ustvarjalnosti in s tem lasten razvoj, posledično pa tudi razvoj družbe.

Ključne besede: motivacija, razvijanje ustvarjalnosti, spodbujanje ustvarjalnosti, učitelj, ustvarjalnost, vzgoja in izobraževanje.

Abstract

Creativity plays an important role for the individual and society. This fact, which has been known throughout our history, is current in the field of education, especially in the last two decades. The development of creativity is recorded in all curricula as one of the general goals that needs to be achieved. Encouraging creativity is therefore an important task in the educational process, which is carried out by the teacher. The key to fulfilling goals and tasks is the creativity of a teacher who knows the deeper meaning of creativity. Also important is his ability to break through overfilled and extensive curriculum, as well as the institution's focus on knowledge transfer. In the current situation, a decline in creativity is visible, which is mainly reflected in the lack of motivation to learn and work. However, it is also a time when everyone could develop their own creativity. We have an opportunity to develop ourselves and consequently develop our society.

Keywords: creativity, developing creativity, education, encouraging creativity, motivation, teacher.

1. Uvod

Pojem ustvarjalnost se uporablja na mnogih področjih, zato je enotno definicijo, ki bi zajela vse, kar ustvarjalnost predstavlja, težko najti. Kot je zapisal Vid Pečjak v svojem delu *Misliti, delati, živeti ustvarjalno* (1987), lahko ustvarjalnost opredelimo na sto in več načinov, vendar noben ni zadosten. Anton Trstenjak (1981) postavlja temeljno tezo, da je ustvarjanje delovanje, čeprav morda nekoliko svojevrstno. Ustvarjalnost je izraz splošne človeške dejavnosti, ki vključuje več dejavnikov ustvarjalnega mišljenja, kot so izvornost, domiselnost, spontanost, originalnost, sposobnost reševanja in odpiranja problemov, sposobnost preoblikovanja informacij itd. Ustvarjalnost je pomemben del našega življenja tako v otroštvu, v mladosti, kot tudi v odrasli dobi. Skozi osebno rast posameznik ugotavlja, da se lahko razvija in izraža s svojo ustvarjalnostjo in v tem procesu spozna svoje poslanstvo, ki ga živi skozi ustvarjalnost (Trojnar, 2005).

Ustvarjalnost daje človeku svobodo, marsikomu je v pomoč tudi v zelo težavnih situacijah, mnogokrat pa je lahko tudi opora smislu življenja. V aktualnih razmerah se je svet znašel v izrednem stanju, ki je prelomilo vsakdanjo rutino. Ustavilo se je javno življenje; zamenjalo ga je življenje z digitalnimi mediji v virtualnem svetu. Vendar pa iz drugega gledišča nastale razmere prav kličejo po ustvarjalnosti. Sposobnost ustvarjanja ima vsak posameznik in vsak jo lahko uveljavlja v vsakdanjem življenju, naj bo to v službi, doma, v prostem času ali v naravi.

Za dejstvom, da je ustvarjalnost v osnovi izključno stvar posameznika, se skriva sporočilo, pomembno za vzgojno-izobraževalni proces, saj je zelo pomembno v procesu osebne rasti. Služi lahko kot orodje, s katerim se nauči reševati svoje probleme, odpravljati nekatere slabe navade, izboljšati zdravje, globlje doživljati naravo in nenazadnje z ustvarjalnostjo raste posameznikov notranji čut in se širi njegova zavest (Bizjak, 1996).

2. Ustvarjalnost nekoč in danes

Ustvarjalnost je imela že v preteklosti ključno vlogo. Skozi zgodovino je njen pomen naraščal in se spreminjal. V antični Grčiji so bili samo pesniki tisti, ki so ustvarili nekaj novega, ostali umetniki pa so zgolj posnemali resnični svet. Rimljani so tudi slikarju dali privilegij biti ustvarjalec. V krščanstvu je bila ustvarjalnost označena kot božanska stvaritev iz nič, renesansa pa je ustvarjalnosti prinesla neodvisnost in svobodo, v tesni povezavi z domišljijo. Ustvarjalnost vedno temelji na prihodnosti in že v zgodovini je bila tako rekoč pokazatelj napredka in družbenih sprememb.

V 20. stoletju so nastale številne nove teorije in nekateri psihologi so ustvarjalnost pripisovali človekovim divergentnim sposobnostim. S psihološkega vidika se ustvarjalnost kaže kot združitev čim več čim bolj različnih elementov v čim bolj preprosto in enovito miselno celoto. Ker pa je ustvarjalnost najpomembnejše gonilo družbenega razvoja, so za splošno definicijo pomembni tudi sociološki in zgodovinski vidiki in s tem različne oblike ustvarjalnosti, ki delujejo v človeški družbi. Nosilka ustvarjalnosti torej ni družba, temveč posameznik, ki deluje v družbenem okolju (Makarovič, 2003).

Razmere, v katerih se je znašel svet v zadnjem letu, so marsikomu spremenile običajne življenjske navade in poti. Spremenil se je vsakdanji ritem, ki ga je s sabo prinesla izolacija: omejitev na ožjo skupnost, manj socialnih stikov, upočasnjeno tempo, prilagajanje novostim itd. Vendar, kot je poznano iz zgodovine, življenjske razmere niso nikoli predstavljale ovire za ustvarjalnost. Ogromno umetniških in znanstvenih del je nastalo v izolaciji – npr. v času kuge,

kolere, večmesečne priklenjenosti na posteljo zaradi nesreče, kar se je zgodilo mehiški slikarki Fridi Kahlo; v tistem obdobju je naslikala svoje najslavnejše avtoportrete.

Pogled na izolacijo s tega vidika lahko odpre nekoliko drugačen pogled na današnjo situacijo, ki vedno bolj spremlja upad motivacije na različnih področjih (učenje, delo, gibanje ...). Glede na to, da je pred časom epidemije skoraj slehernemu človeku primanjkovalo časa, je tokrat ta postal dosegljiv. Zato je to tudi čas, ki nudi priložnost za uresničitev mnogih ustvarjalnih idej, ki npr. zaradi časovnih stisk še nedavno niso bile dosegljive.

3. Ustvarjalnost v vzgojno-izobraževalnem procesu

Med največjimi ovirami za ustvarjalnost v šoli je vsekakor preobteženost učnih načrtov. Sistem vzgoje in izobraževanja bi moral uveljavljati pedagoška načela in organizacijske oblike dela, s katerim bi bila spodbujanje in razvijanje ustvarjalnosti v središču vzgojno-izobraževalnega dela (Barle, 2008). Šola ne more uresničevati svojih funkcij, če je večina prostora namenjenega za posredovanje znanja z učnimi načrti, preobremenjenimi z vsebino, prostor za ustvarjanje novega znanja pa je bolj ali manj odvisen zgolj od prilagodljivosti in motivacije posameznega učitelja.

Nekateri pogoji, ki so pomembni, da se v šolskem sistemu razvija ustvarjalnost, so:

- poudarjenost ustvarjalnosti v ciljih in poslanstvu šole,
- ustrezni pripomočki, prostor in čas,
- učenčeve možnosti izbire predmetov, dejavnosti in nalog,
- poudarjena skrb za notranjo motivacijo (Marentič - Požarnik, 2000).

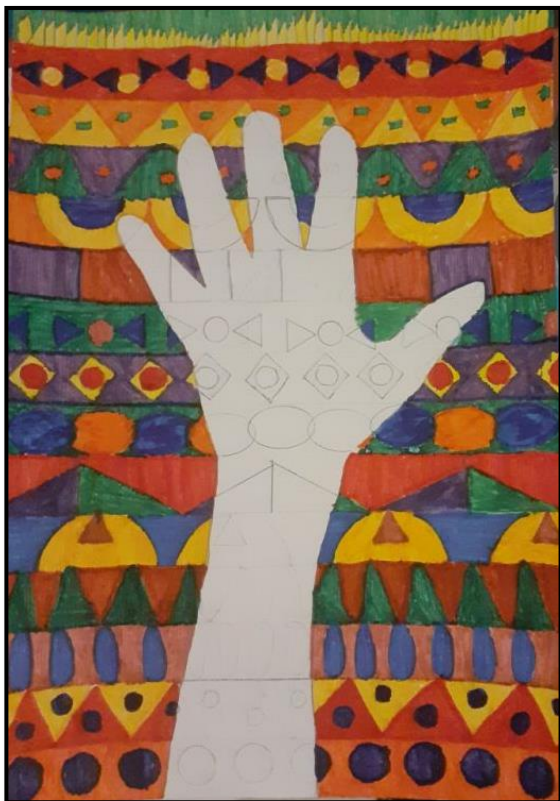
Motivacija ima bistveno vlogo tudi v učnem procesu. Usmerja in uravnava človekovo aktivnost na poti k cilju. Motivacija zaznamuje osebnost in vpliva na bistvo človeka in njegovo delo. Na posameznika vplivajo različni faktorji, zato je pomembno spoznati, kaj učence spodbuja, kaj vpliva na njihovo vztrajnost in jih vodi naprej. Motivacija je torej pomembna za uresničevanje predstav/ciljev v realnosti, kar pa je odvisno od mnogih dejavnikov, zaradi katerih je lahko cilj dosežen ali pa ne (Bizjak, 2009). Ti dejavniki izhajajo iz zunanje motivacije, kot so uspeh, pričakovanja drugih, želja po izzivih, tekmovalnost, pozornost, priznanje, nagrada, časovni pritisk, zaslužek, neuspeh, razočaranje, strah, ali pa notranje motivacije, ki je značilna za ustvarjalno dejavnost, ki ne potrebuje zunanje spodbude, ampak poteka zaradi ustvarjanja samega (Kroflič, 1992). Nagrade, ki so posredovane kot povratna informacija o dobrem delu pa so zaželene in tudi učinkovite v učnem procesu (Košir, 2013).

3.1 Ustvarjanje na daljavo

Glede na razmere in čas poučevanja na daljavo se vsebine prilagajajo tudi načinu izvajanja. Splošno je znano, da sta v tem času upadli učna kondicija in motivacija učencev. Ob spremljanju dela učencev 3. in 4. razredov (POŠ Trje) pa je opaziti, da so bili učenci predvsem v likovnih nalogah zelo ustvarjalni. Glede na možnosti in izbiro materiala se je pokazala precejšnja iznajdljivost. Med drugim je bil za te naloge velik interes in je večina opravila nalogo takoj na začetku, čeprav so imeli na voljo teden dni. Nastali so zanimivi izdelki, obogateni z domišljijo in z izvirnimi rešitvami. Najverjetneje je botroval bolj ustvarjalnim izdelkom tudi čas, ki so ga imeli učenci doma in nista bila točno določena ura in dan, kdaj morajo nalogo

opravljati/opraviti. Poleg tega so bili v drugem okolju, ne več v razredu in brez nehotenih vplivov sošolcev.

Slika 1 in slika 2 prikazujeta delo dveh učenk 3. razreda. Tema likovnega dela je bila Mavrične roke, navodila pa: Pripravi si prazen list velikosti A4 in s pomočjo ravnila s svinčnikom nariši vodoravne črte od vrha do dna lista. Nato obriši svojo roko. V vsako vrstico riši različne vzorčke in jih nato pobarvaj vsepovsod, samo tam, kjer je obris tvoje roke, ne barvaj – pusti belo. Nastala sta dva popolnoma različna izdelka. Na sliki 1 je avtorica – učenka popolnoma sledila danim navodilom, medtem ko je na sliki 2 učenka navodila prikrojila in ustvarila mavrično deklico.

*Slika 1: Mavrične roke
Vir: lasten*

*Slika 2: Mavrična punčka
Vir: lasten*

Učiteljica je bila navdušena nad obema izdelkoma (tudi nad ostalimi). Pohvalila in spodbudila je tudi učenko, ki je ustvarjala nekoliko izven navodil, saj je prepoznala njeno ustvarjalnost in domišljijo, ki jo je vodila do takšne rešitve (roke so bele, obleka ima črtast vzorec, barviti valoviti vzorčki pa se pojavljajo tudi v laseh).

Poleg splošnih nalog so vsem učencem na spletni strani šole ponujene tudi različne vsebine kot ustvarjalni izzivi, ki se jih lahko učenci prosto udeležijo. Tako je v prednovoletnem času potekal tudi izziv, ki je nadomestil vsakoletni bazar, na katerem so učenci izdelovali različne izdelke, povezane s prazničnim časom. Prvi izziv je bil namenjen izdelavi adventnih venčkov (Slika 3 in 4), drugi pa voščilnicam (Slika 5) in drobnim darilom (Slika 6). Tako kot prejšnja leta je tudi tokratni bazar imel dobrodelno noto, vendar z drugačnim pristopom. Nastalo je ogromno raznolikih in domiselnih izdelkov (140 venčkov, več kot 700 voščilnic in še nekoliko več različnih drobnih daril). Glede na to, da je bil to čas, ko niso bile na voljo trgovinice z

ustvarjalnim materialom in ni bilo toliko priložnosti, da bi se za izdelavo uporabile že različne predpripravljene osnove, so dejansko prišle na dan iznajdljivost, domišljija, ustvarjalnost.

Slika 3: Venček s svečami
Vir: lasten

Slika 4: Venček iz naravnih materialov
Vir: lasten

Slika 5: Voščilnice
Vir: lasten

Slika 6: Novoletni okraski
Vir: lasten

V tem času je potekalo tudi mnogo ustvarjalnih natečajev, ki so bili predstavljeni učencem. Nekateri so se jih z veseljem udeležili. Zanimiv pa je bil odziv četrtošolca na natečaj, ki ga je objavil Javni sklad za kulturne dejavnosti (JSKD) v prvem valu epidemije aprila 2020 z naslovom S stripom proti virusu. Glede na poznavanje učenca, ki izredno rad riše stripe z različnimi vsebinami, da so informacije bile na razpolago in časa za ustvarjanje dovolj, je bilo pričakovati, da bo z veseljem in poln navdiha ustvaril strip že kar v njegovem znanem stilu. Vendar pa je na veliko presenečenje ta natečaj zavrnil z razlago, da za korono niti slišati noče, saj mu je vzela prijatelje in druženje z njimi ... Tako je njegova notranja motivacija usahnila že ob samem naslovu oz. temi natečaja. Vsekakor niso vse teme navdušujoče za vsakogar, je pa zanimiv odziv, ki ni bil izgovor za nekaj, kar otrok ne bi želel delati zaradi tega, ker se mu ne ljubi, ampak je bil iskren odziv na vsesplošno situacijo, ki jo je notranje podoživel in ga v tej smeri ni motivirala. Je pa v nadaljevanju ostal ustvarjalen pri vseh delih, ki niso povezana s trenutnimi razmerami v negativnem prizvoku.

3.2 Ustvarjalni učitelji – ustvarjalni učenci

Učitelji imajo bistveno vlogo v vzgojno-izobraževalnem procesu. Pomembno vplivajo na ustvarjalnost učencev, jo pa mnogi slabo prepoznajo. Opažajo znanje, pridnost, inteligentnost otrok, ustvarjalnost pa marsikdaj zamenjajo s katero izmed teh lastnosti. Zato je treba, da učitelj dobro pozna ustvarjalnost, njene značilnosti in kako lahko vpliva nanjo – na svojo in otrokovo.

S svojo osebnostjo prispeva k odnosu učitelj–učenec, ki je pomemben za celoten učni proces. Učitelj je zgled učencem, zato se mora zavedati, da sam s svojim ustvarjalnim mišljenjem spodbuja tudi otrokovo mišljenje in njegovo ustvarjalnost (Woolfolk, 2002). Pomembna lastnost ustvarjalnega učitelja je, da je radoveden bolj kot otrok, saj je prav radovednost verjetno najpomembnejša lastnost otrok, ki se navezuje na ustvarjalnost (Pečjak, 1987). Otrokova izvirnost je neomejena. Kaže se tako v njegovih pripovedih, novih besedah, izmišljanju imen in vzdevkov zase, za prijatelje in za učitelje, kot tudi v njegovih likovnih delih, slikah, kipih iz različnih materialov itd. Zelo pomembna je učiteljeva sposobnost, da ustvarjalnost prepozna in s tem ohranja radovednost in izvirnost ter zna poiskati različne načine reševanja istega problema (Kožuh, 2018).

Za spodbujanje ustvarjalnosti obstajajo različne tehnike, za učitelja pa je zelo pomembno, da ne ovira ali zadržuje učenčevega napredovanja, da spodbuja iskanje drugačnih rešitev, dopušča drugačna mnenja in razmišljanja, poudarja pomen ustvarjalnosti pri vsakem predmetu (ne zgolj pri umetniških vsebinah) in sprejema oz. dopušča napake.

4. Zaključek

Ustvarjalnost je torej najpomembnejše gonilo družbenega razvoja, katere nosilec je posameznik, ki deluje v družbenem okolju. Bistvo ustvarjalnosti pa ni prav nič drugačno kot pred mnogimi desetletji, kar je dokazano z zgodovinskimi dejstvi in mnogih avtorjev, ki so se skozi zgodovino poglobljali v pomen ustvarjalnosti iz psihološkega, antropološkega in pedagoškega vidika. Razlika je le v tem, kakšen pomen in kakšno vlogo ji daje celotna družba. Jo res spodbuja? Jo resnično razume? Razume njen bistveni pomen za razvoj, za družbo, za posameznika? In navsezadnje, ali se zaveda, kako pomembno vlogo igra ustvarjalnost pri razvoju otroka?

Ustvarjalnost je lastnost, s katero je oplemeniteno tisto, kar človek počne, in ni omejena na nekaj določenega. Osho (2017) je v svojih zapiskih o ustvarjalnosti med drugimi podal kratko, preprosto misel, ki pa v sebi nosi zelo globok pomen: »Ustvarjalnost je najmogočnejša oblika upora.« S tem med drugim sporoča, da je ustvarjalnost nekaj, česar se ne da prijeti in človeku ne da vzeti. Ohranja se samosvojost in odstranjujejo se vcepljeni vzorci. Ustvarjalnost ne posnema in ne kopira. Zavest in usmerjenost vsakega posameznika, ki bi lahko svoje življenje v resnici živel ustvarjalno, bi vsekakor vplivala na družbo, katere enovitost je tudi pogoj za dostojno življenje.

Dokler pa bo človek zavrt v navidezno udobje in zaradi strahu pred posledicami blokiral svojo ustvarjalnost in ustvarjalnost svojih otrok, in dokler ne bo spoznal, da ustvarjalnost osvobaja, do takrat se bo vrtel v začaranem krogu ponavljajočih se vzorcev. Menim, da ima vsak učitelj priložnost, da učenca spodbudi k ustvarjanju in posredno k lastnemu razmišljanju. Učitelj lahko dopušča tudi drugačne rešitve od pričakovanih ali celo načrtovanih. Vsekakor pa takšen način dela zahteva učiteljevo lastno ustvarjalnost in sposobnost prepoznavanja rešitve kot del ustvarjalnega razmišljanja pri učencih. To pa je tudi pogoj za nadaljnji razvoj

posameznika in hkrati s tem tudi celotne družbe in prihodnosti. Naša prihodnost temelji na današnji ustvarjalnosti in kot pravi Klopčič (2020), bi v šolah namesto pouka zgodovine lahko uvedli predmet imenovan prihodnost. Verjetno bi že ena ura tedensko prinesla novo dinamiko v učnem procesu; seveda bi zopet bilo veliko odvisno od zastavljenega učnega načrta. To pa bi lahko že bila nova tema za nove izzive, nove priložnosti in nenazadnje za prihodnje raziskovalne projekte.

5. Literatura

- Barle, A. (2008). *Inovativnost in ustvarjalnost: vodenje v vzgoji in izobraževanju, letnik 6, številka 1*. Pridobljeno s: <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-YJ955WNY/8906b9b7-bde6-4b9f-ba4f-ebbeab02de13/PDF>
- Bizjak, H. (1996). *Sprostitev in ustvarjalnost v šoli: pedagogika za tretje tisočletje*. Ljubljana: samozaložba
- Klopčič, L., (2020). *Ozaveščanje veščin in poklicna prihodnost učencev*. Prispevek predstavljen na 10. mednarodni konferenci EDUvision 2020: *Izzivi in nove priložnosti poučevanja na daljavo*. Prispevek pridobljen s http://www.eduvision.si/Content/Docs/Zbornik%20prispevkov%20EDUvision_2020.pdf
- Košir, K. (2013). Bodite ustvarjalni! Takoj! Za oceno! - Kratak pregled osebnostnih in kontekstualnih dejavnikov ustvarjalnosti. *Psihološki inkubator, 1 (2)*, 25-29. Pridobljeno s https://drive.google.com/file/d/1P1ch_uF0hnQHahwrQr8aZhUJo8Y02CCH/view
- Kožuh, A. (2018). Creativity: Didactic Challenge of a Modern Teacher. *Sodobna pedagogika/Journal of Contemporary Educational Studies, 2018(3)*, 156. Pridobljeno s <https://www.sodobna-pedagogika.net/arhiv/nalozi-clanek/?id=1376>
- Kroflič, B. (1992). *Ustvarjanje skozi gib*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče
- Makarovič, J. (2003). *Antropologija ustvarjalnosti*. Maribor: Nova revija
- Marentič – Požarnik, B., (2000). *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana: DZS
- Osho. (2017). *Ustvarjalnost*. Brežice: Primus
- Pečjak, V. (1987). *Misliti, delati, živeti ustvarjalno*. Ljubljana: DZS
- Sedej, M. (2006). *Spodbujanje ustvarjalnosti pri delu* (Diplomsko delo, Fakulteta za organizacijske vede). Pridobljeno s: <https://core.ac.uk/download/pdf/67527019.pdf>
- Trojnar, F., (2005). *Zaživite strastno : Osebna rast ustvarjalnega podjetnika*. Ljubljana: samozaložba
- Trstenjak, A. (1981). *Psihologija ustvarjalnosti*. Ljubljana: Slovenska matica
- Woolfolk, A. (2002). *Pedagoška psihologija*. Ljubljana: Educy

Kratka predstavitev avtorice

Mojca Šon je profesorica likovne umetnosti, ki je pred desetimi leti začela s poučevanjem likovne umetnosti, zadnjih nekaj let pa uči v podaljšanem bivanju. Je tudi izredna predavateljica na Višji strokovni šoli v Celju na študijski smeri Organizator socialne mreže. Pred začetkom zaposlitve v šoli je bila petnajst let zaposlena kot oblikovalka v Keramični industriji Liboje, pridobila bogate izkušnje in znanja, katera tudi danes z veseljem deli z učenci in učitelji.

Že spet okolje? Izziv sprejet!

The Environment – Again? Challenge Accepted!

Polona Cimerman

Gimnazija Šentvid
polona.cimerman@sentvid.org

Povzetek

Prispevek predstavlja svež pristop obravnave teme narave, okolja in ekologije, ki je sestavni del pouka angleščine na gimnaziji. Ravno zaradi vseprisotnosti tematike, s katero se dijaki srečujejo že od malih nog, in pa neizvirnega načina podajanja problematike, povezane z varovanjem okolja, v učbenikih, je pri dijakih moč opaziti pasivnost, zdolgočasnost in nedomislenost pri iskanju rešitev. Ključ do zanimanja, želje po znanju in pa nenazadnje angažiranosti v vsakdanjem življenju je v motivaciji, zaradi česar smo z dijaki 1. letnika izvedli projekt, v katerem so spoznavali in raziskovali povezavo med oblačili in onesnaževanjem okolja. Pouk je bil razgiban in vseboval je različne dejavnosti, s čimer pa nam je uspelo dijake motivirati in jim približati temo skrbi za okolje, saj so se z njo lahko poistovetili, kar je bil tudi eden izmed naših poglobitvenih ciljev.

Ključne besede: angleščina, inovativno poučevanje, motivacija, okolje, zelena moda.

Abstract

The article offers a fresh approach to teaching the topics of nature, the environment and ecological issues in the classroom which are an essential part of the English curriculum in grammar schools. The omnipresence of the theme that has been an important part of every student's life from a very early age and the unoriginal ways the majority of ESL textbooks present environmental topics result in passivity, boredom and unimaginativeness of students when discussing ideas and searching for solutions. The key to interest, thirst for knowledge and also engagement in everyday life lies in motivation. This inspired us to carry out a special project with the 1st-year students in which they explored the connection between clothes and pollution. Lessons were diverse and full of various activities which made our students highly motivated. Moreover, we managed to bring the topic of being environmentally friends closer to them as they were able to identify with it which was also one of our main goals.

Key words: English, green fashion, innovative teaching, motivation, the environment.

1. Uvod

Tematiki okolja in okoljevarstva sodita v železni repertoar pouka angleščine in praktično ni najti učbenika, ki ne bi vključeval poglavja o varovanju okolja, kar priča o pomembnosti, aktualnosti in pa tudi uporabnosti znanja s tega področja za vsakdanje življenje. Vendar pri pouku vedno znova ugotavljamo, da so tematike dijaki večinoma že naveličani. Zaradi izjemnega vložka z vseh strani (družina, šola, mediji) jim je tema hkrati blizu, istočasno pa tudi zelo daleč, saj opažamo, da jo ne glede na vse vidijo presenetljivo abstraktno in se ob njej počutijo nemočne, kar jih večinoma dela pasivne, dolgočasne in odmaknjene od nje.

Po nekaj letih poučevanja smo se začeli resno spraševati, kako je ta dvojnost pravzaprav sploh mogoča, in ob večletnem pregledovanju gradiv, ki so na voljo, smo ugotovili, da se različni učbeniki različnih založniških hiš teme lotevajo na neverjetno podoben način in da dobesedno reciklirajo že ustaljene poglede in pristope obravnavanja te tematike. Začeli smo razumeti, da potemtakem pravzaprav sploh ni tako presenetljivo, da tudi dijaki in dijakinje pri diskusijah na vprašanje, kako smo lahko v vsakodnevnem življenju prijaznejši do okolja oz. kako lahko prav vsak posameznik naše družbe pripomore k varovanju narave, dajejo vedno iste dolgočasne in neizvirne odgovore: ugašanje luči, ločevanje odpadkov, uporaba javnega prevoza. Izjemno redko se zgodi, da kdo omeni še kaj drugega poleg teh sicer pomembnih dejanj, kar pa je glede na možnosti, ki obstajajo in se posamezniku dnevno ponujajo, nenavadno.

Začeli smo ugotavljati, da je ta ponovna raba idej, kot jih ponujajo učbeniki angleščine, eden pomembnih vzrokov za ravnodušnost mnogih dijakov in dijakinj. Ker nas tema varovanja okolja zanima tudi zasebno, sploh pa, ker cilj in poslanstvo poučevanja poleg obvezne priprave na maturo vidimo predvsem v pripravi mladih na življenje in v vzgoji zavestnih in odgovornih državljanov sveta, smo se odločili za nekajtedenski projekt, ki je vključeval vse aspekte okoljskih in okoljevarstvenih tem, kot jih omenjajo učbeniki, istočasno pa ga poskušali čim bolj približati njim in v njih prebuditi zavedanje, da so ravno oni tisti aktivni člani pri ohranjanju narave in soustvarjanju sedanjosti in prihodnosti na tem planetu, in ne kdo drug, ter da se jih tema osebno dotika.

Dijakinje in dijaki 1. letnika so tako tri tedne raziskovali vlogo oz. vpliv mode in tekstilne industrije na okolje. V nadaljevanju prispevka bomo pokazali, kako smo se že večkrat prežvečene teme lotili na nov način in kako uspešni smo bili pri doseganju ciljev – približevanju teme dijakom in vzbujanju zanimanja v njih. Četudi smo aktivnosti prvič izvedli v času pred poukom na daljavo, smo prepričani, da je dejavnosti možno enakovredno učinkovito izvesti tudi prek spleta.

2. Tema okolja in ekologije pri pouku

Dijaki na poti do gimnazije se s temo varovanja okolja formalno prvič srečajo že v vrtcu, kjer kot že kot majhni otroci spoznavajo naravno okolje in se usmerjajo v aktivno delovanje za njegovo ohranitev (Kurikulum za vrtce, 1999). Tematika okolja je nato del učnih načrtov tudi v osnovni in srednjih šolah pri več predmetih (poleg angleščine npr. pri biologiji, geografiji), kar pomeni, da se dijaki že od malih nog institucionalizirano spoznavajo s to tematiko na veliko različnih načinov in z veliko različnih zornih kotov.

Prav tako so narava in okoljske teme tudi del Predmetnega izpitnega kataloga za splošno maturo – angleščina (2016), dijaki pa se s tematiko lahko srečajo tako na pisnem kot na ustnem delu izpita.

Da je tema pomemben del vsakdanjega življenja in da se je potrebno znati izražati o njej tudi v tujem jeziku, nenazadnje priča tudi njeno pojavljanje v vseh učbenikih in priročnikih za učenje angleščine, ki pa se tematike praktično brez izjeme lotevajo precej konzervativno – ostajajo pri preverjenih temah reciklaže, čistilnih akcij, ogroženih živalskih in rastlinskih vrstah, redko oz. izjemoma pa se obračajo naravnost k dijakom in jim skušajo temo približati na bolj oseben način, tj. osvetliti, kakšna je njihova aktivna vloga pri ohranjanju narave, ozavestiti soodvisnost vsega živega in pomen že majhne spremembe življenjskega sloga v korist vseh.

Zaradi tega mladostniki temo večinoma doživljajo abstraktno in je ne začitijo in sprejmejo za del njihove resničnosti in njihovega sveta, v katerem bivajo. Pogosto se jim zdi, da bi bilo bolje, da bi se s tem ukvarjali drugi, po možnosti odrasli, čutijo se premajhne in premalo pomembne, da bi se aktivno vključili v spremembo, dozdeva se jim, da sami nimajo nikakršnega vpliva na potek dogodkov in da nimajo odgovorov na izzive, s katerimi se sooča svet, nekaterih pa to niti ne zanima. Njihova motivacija tako za pouk kot tudi dejanja v »resničnem« življenju je posledično nizka, kar doživljamo kot izjemno problematično.

3. Motivacija

Beseda oz. koncept, s katerim se učitelji zelo pogosto srečujemo, je motivacija. Marija Majzelj-Oven (2019, str. 384) motivacijo ponazarja z besedami, kot so »moč, zagon, energija, pripravljenost, želja, zanimanje, volja, spodbuda, da nekaj naredimo v življenju.« Dodaja, da motivacija usmerja naše življenje in mu določa raven vpletenosti in uspešnosti, določa vztrajnost in omogoča osredotočenost.

Mojca Juriševič (2012, str. 5) pravi, da je »motivacija ključni dejavnik dinamike učnega procesa: le motivirani učenci učenje začnejo, se učijo (sprašujejo, poslušajo, sodelujejo, preizkušajo, berejo, razmišljajo, primerjajo, doživljajo, vrednotijo, ustvarjajo ...) in pri učenju vztrajajo, vse dokler ne končajo učnih nalog ali dosežejo zastavljenih učnih ciljev.«

Učna motivacija, kot jo pojmujejo Cirila Peklaj idr. (2009), je pomemben psihološki dejavnik učne uspešnosti, saj učenčeva oz. dijakova nepripravljenost sodelovanja pri pouku, nizka prizadevnost in trud, ki ga vlaga v učenje, hitro prenehanje z učenjem ob težavah ter nepripravljenost spoprijemanja s težjimi nalogami, resno ogrožajo kakovostno učenje.

Veliko vlogo pri šolskem delu in uspešnem učenju odigra notranja motiviranost učenca oz. dijaka. Barica Marentič Požarnik (2003) jo razume kot cilj delovanja v dejavnosti sami, vir podkrepitve pa je v človeku samem: učeči želi razviti svoje sposobnosti, doseči nekaj, kar ga zanima, obvladati določeno spretnost, nekaj novega spoznati in razumeti. Nekaj tipičnih izjav notranje motiviranih učencev, kot jih navaja M. Juriševič (2012, str. 19): »Rad se učim novo snov.«, »Uživam, ko rešujem težko nalogo.«, »Učim se, da znam.«. Znanje in učenje sta takim učencem pomembni vrednoti.

Učitelji se pri svojem delu srečujemo z učenci in dijaki z zelo različnimi stopnjami motivacije - nekateri so radovedni, željni novega in radi sodelujejo pri pouku, spet drugi pa se zadržujejo v ozadju in so nemalokrat tudi učno slabše uspešni. M. Juriševič (2012) sicer pravi, da učencu motivacije ne moremo »dati«, saj se ta vedno dogaja v njem in je njegov sestavni

del, poudarja pa, da lahko učitelji »z različnimi motivacijskimi spodbudami /.../ to 'motivacijo' negujemo, ozaveščamo, dodatno krepimo, spodbudimo« (prav tam, str. 9). Istočasno seveda velja, da lahko prispevamo tudi k nemotiviranosti svojih učencev oz. dijakov.

Učitelji motiviramo na različne načine. Naše spodbude, odnos do poučevanja in svojih učencev/dijakov in pa nenazadnje tudi naše osebne lastnosti so ključne, saj se naša osebnost izraža tudi v oblikovanju aktivnosti znotraj in izven razreda (Čok, Skela, Kogoj in Razdevšek-Pučko, 1999). Pri dijakih je treba vzbuditi interes in radovednost, ki sta sestavna dela notranje motivacije (Stipek, 2002). S. Hidi (2000, str. 311) interes definira v smislu »psihološkega vzemirjenja, ki vključuje usmerjeno pozornost, povečano kognitivno delovanje, vztrajanje in čutveno vpletenost.«

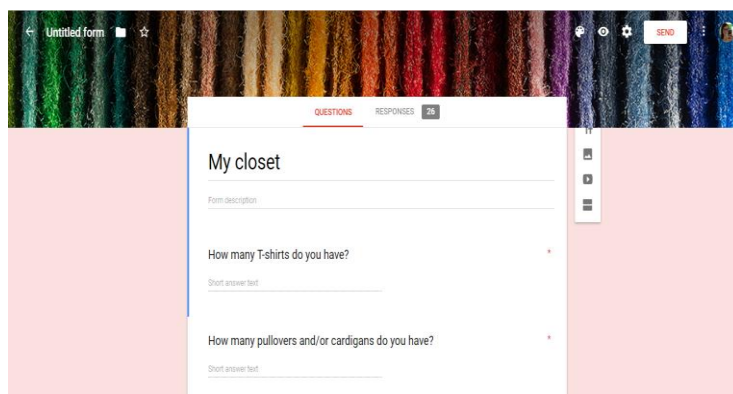
Brophy (2009) izpostavlja še, da bodo učenci za učenje motivirani v tistih učnih situacijah, ki jih bodo zaznali kot atraktivne, mi pa dodajamo, da je pomemben dejavnik pri oblikovanju takih dejavnosti tudi življenjskost oz. uporabnost pridobljenega znanja v vsakdanjem življenju.

4. Projekt: vpliv tekstilne industrije oz. oblačil na okolje in zelena moda

Ravno zaradi zavedanja pomena motivacije in njenega izrednega vpliva na posameznika ter njegovo kakovost učenja smo se odločili, da temo varovanja okolja z dijaki 1. letnika obravnavamo na drugačen način. Prav z oddaljitvijo od klasičnih pristopov in vidikov, ki se pojavljajo v učbenikih, nam je uspelo, da smo v treh tednih (8 urah pouka) obdelali ne samo vsega, kar bi ob obravnavanju te tematike naredili tudi na klasičen oz. bolj običajen način (torej pogostega besedišča, povezanega s temo narave in okolja, in različnih vidikov okoljske problematike), ampak da smo v dijakih vzbudili pristno zanimanje in zavzetost za delo in raziskovanje teme tudi po tem, ko se je pouk že davno končal.

Tema, ki smo jo izbrali, je bil vpliv tekstilne industrije oz. oblačil na okolje, dotaknili smo se tudi koncepta zelene mode. Eden izmed razlogov, zakaj smo se odločili ravno za ta vidik varovanja okolja, je prav v njeni vsakdanjosti – oblačila nosimo vsi in zato se tematika dotika vseh, ne glede na to, ali sledimo zadnjim modnim krikom ali ne.

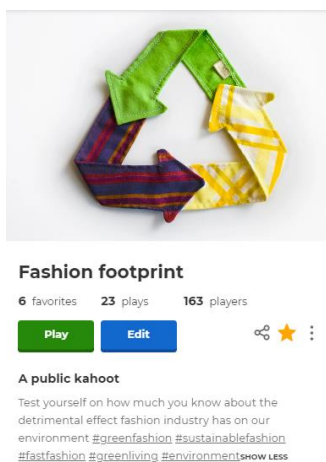
Dijakom smo že takoj želeli vzbuditi radovednost, zato smo jim ob koncu čisto običajne ure pouka dodelili nenavadno domačo nalogo – naročili smo jim, naj doma pokukajo v svoje omare in preštejejo svoje obleke ter si zapišejo svoje ugotovitve, na naši naslednji uri pa smo jih usmerili na spletni vprašalnik »*My closet*« (»Moja omara«) (slika 1), ki smo ga ustvarili na Google Docs. Prav vsi dijaki so opravili nalogo, kar je pričalo o njihovem interesu, vprašanja, na katera so odgovarjali, pa so bila: »*How many T-shirts do you have?*«, »*How many pullovers and/or cardigans do you have?*«, »*How many pairs of trousers do you have?*«, »*How many of those pairs are jeans?*«, »*How many dresses or skirts do you have?*«, »*How many jackets/coats/blazers do you have?*« (»Koliko majic imaš?«, »Koliko puloverjev in/ali jopic imaš?«, »Koliko parov hlač imaš?«, »Koliko od teh parov je kavbojk?«, »Koliko oblek ali kril imaš?«, »Koliko joičev/plaščev/blazerjev imaš?«), označili pa so tudi, kje najpogosteje kupujejo svoja oblačila (H&M, Zara ...). Dijaki niso preštevali spodnjega perila, nogavic, pižam, kopalk, rokavic, šalov in kap. Za to smo se odločili, da poenostavimo njihovo delo, saj bi bilo štetja čisto vseh kosov oblačil, ki jih posedujejo, preveč in bi bilo to posledično preveč zamudno, najbrž pa bi imelo tudi negativen vpliv na motivacijo.

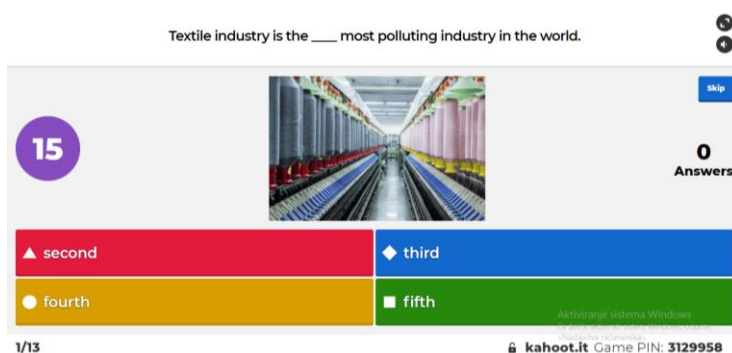
Slika 1: Spletni vprašalnik »My closet«, kamor so dijaki vpisovali svoje odgovore

Pred in med vpisovanjem svojih odgovorov dijaki še niso vedeli, zakaj so dobili tako nalogo, ko pa so vsi zaključili z izpolnjevanjem vprašalnika, nas je zanimalo, ali lahko uganejo. Podali so nekaj zanimivih razmišljanj (gola radovednost, ozaveščanje o kapitalizmu in potrošništvu ...), nihče pa ni podal točnega odgovora, in sicer da bomo skupaj raziskovali temo ekologije in varovanja okolja.

Sledil je kviz »Fashion footprint« (Ogljični odtis mode), ki smo ga ustvarili na platformi Kahoot (slika 2). Nekaj vprašanj, na katera so odgovarjali dijaki: »What is fast fashion?« (»Kaj je hitra moda?«), »How many litres of water does the cotton plant need to create only 1 kg of cotton?« (»Koliko litrov vode potrebuje bombaževce, da na njem zraste 1 kilogram bombaža?«), »How much water is needed to produce one pair of jeans?« (»Koliko vode je potrebne za proizvodnjo enega para kavbojk?«). Vseh vprašanj je bilo 13, slika 3 pa prikazuje primer vprašanja.

Slika 2: kviz na platformi Kahoot

Slika 3: Primer vprašanja na kvizu Kahoot

V naslednjih nekaj urah smo na različne načine globlje raziskovali temo vpliva tekstilne industrije na okolje. Podrobneje smo pogledali filmček »The Life Cycle of a T-shirt« (»Življenjski cikel majice«) s TED-Eda (2017) in diskutirali o nekaterih aspektih, ki so predstavljeni v posnetku.

Želeli smo tudi, da dijaki sami odkrivajo trajnostno modo oz. vpliv tekstilne industrije in naših navad, povezanih z oblačenjem, na okolje. V naslednjih dveh urah so v skupinah

raziskovali svoje teme, in sicer so na spletu iskali informacije o tem, kaj točno pomenita hitra moda (*fast fashion*) in kaj t.i. počasna moda (*slow fashion*); v eni skupini so odkrivali, kaj je to »trashion«, v eni pa so se poglobljali v iskanje praktičnih rešitev, kako lahko naše modne izbore naredimo bolj trajnostne in zelene. Dijaki so ustvarili plakate, našli so tudi kratke videe z razlagami, nato pa so o svojih tematikah poročali sošolkam in sošolcem. Pri tem so si razdelili vloge tako, da so prav vsi prišli do besede.

Besedišče, povezano s temo okolja in brez katerega pri učenju tujega jezika pač ne gre, smo uvajali preko skrbno izbranih gradiv iz različnih virov, glavnino širjenja besednega zaklada pa smo opravili prek člankov iz kakovostnih britanskih in ameriških medijev, ki smo jih občasno spremenili v različne naloge (npr. dopolnjevanje – gap fill), tako da so dijaki istočasno razvijali tudi svoje veščine rabe jezika, ob tem pa tudi širili svoj vpogled v temo – npr. o porabi vode pri izdelavi oblačil in kako izbira vlaken, iz katerih so narejena naša oblačila, vpliva na okolje (slika 4 in 5). Ogleдали smo si tudi prispevek ene najbolj znanih aktivistk na področju trajnostne mode Eve Kruse na eni izmed konferenc TedX v danskem Copenhagenu z naslovom »*Changing the World Through Fashion*« (»Spreminjanje sveta skozi modo«), čemur je sledila živahna diskusija.

More than ever, our clothes are made of plastic. Just washing them can pollute the oceans.

How much plastic is your washing machine sending out to sea?
By Brian Resnick@B_resnickbrian@vox.com Updated Jan 11, 2019

It's no secret that too _____ of the plastic products we use end _____ in the ocean. But you might not be aware of one major source of that pollution: our clothes.

Polyester, nylon, acrylic, and other synthetic fibres — all of which are forms of plastic — are now about 60% of the material _____ makes up our clothes worldwide. Synthetic plastic fibres are cheap and extremely versatile, providing for stretch and breathability in athleisure, and warmth and sturdiness in winter clothes.

These fibres contribute _____ ocean plastic pollution in a subtle but pervasive way: The fabrics they make — along with synthetic-natural blends — leach into the environment just by being washed. Estimates vary, but it's possible that a single load of laundry could release hundreds of thousands of fibres _____ our clothes into the water supply.

And these tiny fibres — less than 5 millimetres _____ length, with diameters measured in micrometres (one-thousandth of a millimetre) — can eventually reach the ocean. There, they're adding to the microplastic pollution that's accumulating in the food chain and being ingested _____ all sorts of marine wildlife, and even us. Most of the plastic that's in the ocean is not in the form of whole products like cups or straws, but instead broken-down shreds of plastic.

"Think about how many people are washing their clothes _____ a daily basis, and how many clothes we all have," says Imogen Napper, a marine scientist at the University of Plymouth who co-authored a 2016 study on the plastic fibres _____ shed from our clothing. "Even when we're walking around, not washing our clothes, tiny fibres are falling off. It's everywhere."

Worldwide, there are now vigorous efforts to reduce the use of some of the products that end up in the oceans, _____ plastic cups and shopping bags. (Perhaps you've heard of plastic straw bans.) As we seek solutions to the overall issue of plastic pollution, we need to recognize that our clothing is a major part of the problem and will need to be part of the solution as well.

Much of the microplastic problem is a plastic clothing problem

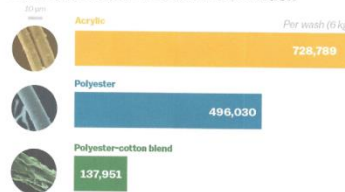
Consider the lint you collect in the dryer. That lint is tiny bits of thread from your clothing that have become dislodged and are caught by a mesh screen.

Similarly, synthetic fibres come off in the wash — but they're so small, and there's no filter inside the machines to catch them. Instead, these tiny plastic fibres pass through to sewage treatment plants, which often don't have filters fine enough to catch them. (And if they do, the fibres may end up in another sewage by-product: fertilizer.) Treated wastewater is then often dumped into rivers or the sea, carrying plastic clothing fibres with it, as a 2011 study found.

In 2016, Napper and a colleague designed a test to see how many of these fibres could be shed in the wash. They fitted a Whirlpool front-loading washing machine with a special filter _____ collect tiny fibres. They tested samples of three types of fabric: a polyester-cotton blend T-shirt, a polyester hoodie,

and an acrylic sweater. After a few washes (all garments shed more when they are brand new), the acrylic fabric shed the most, followed _____ the polyester, and then the poly-cotton blend.

Estimated fibers released from wash

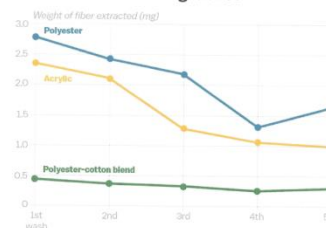

Source: Marine Pollution Bulletin
Vox Christina Animashaun/Vox

"We found that in a typical wash, 700,000 fibres could come off," Napper said. Other studies have come up _____ different estimates. One 2011 paper found 1,900 fibres could be released from a single synthetic garment in a wash; another effort estimated 1 million fibres could be released from washing polyester fleece.

It's hard to pin down the exact amount of plastic pollution per load because _____ are so many variables that may contribute to fibres shedding or not: garment construction, materials used, water temperature, detergent type, fabric softener, how full the machine is, etc. One study found that top-loading washing machines releases seven times the microfibrils as front loaders.

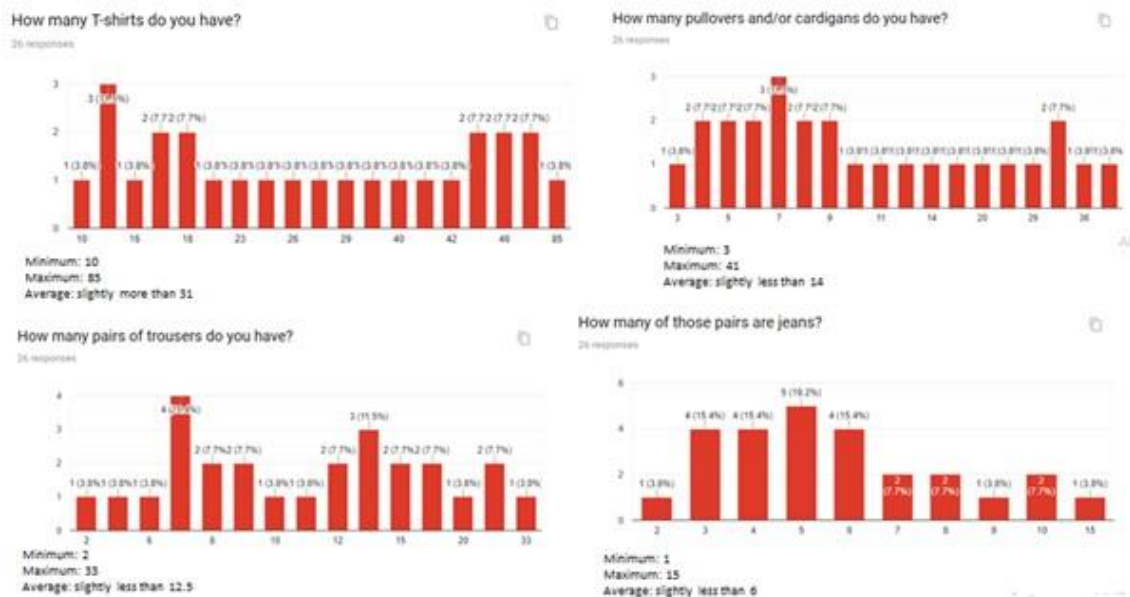
Fiber loss from washing fabrics

Source: Marine Pollution Bulletin
Vox Christina Animashaun/Vox

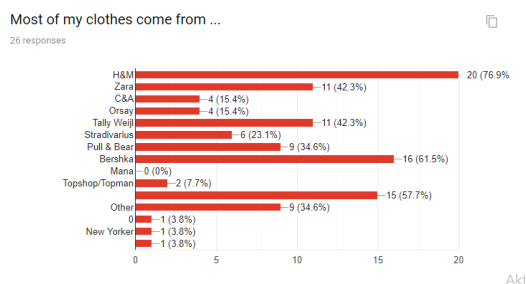
Slika 4 in 5: Primer članka, spremenjenega v nalogo dopolnjevanja (gap fill)

Ob koncu treh zanimivih tednov smo dijakom pokazali statistiko njihovih odgovorov na vprašanja, na katera so odgovarjali, še preden so sploh vedeli, katero temo bodo spoznavali (slika 6). Pogovarjali smo se o številkah (nekatero od njih so bile šokantno visoke, na primer 85 majic, 15 parov kavbojk in 41 puloverjev oz. jopic), ki so se pojavile, in jih kombinirali z novopridobljenim znanjem in uvidi v temo.

Slika 6: Analiza rezultatov vprašalnika

Čisto zadnja domača naloga, ki so jo dijaki in dijakinje dobili, je bilo izvedeti, ali so najbolj priljubljene znamke oblačil, ki jih najpogosteje nosijo – večinoma gre za H&M, Bershko in športne znamke (slika 7), trajnostne oz. ali je vsaj katera izmed njihovih kolekcij »zelena«.

Slika 7: Seznam najbolj priljubljenih znamk oblačil pri dijakinjah in dijakih

Ob zaključku smo še enkrat izvedli prej omenjeni kviz na Kahootu, da bi preverili, ali smo jim v času trajanja našega projekta uspeli približati temo zelene mode in okolja.

5. Zaključek

Četudi smo vedeli, da bo lotevanje teme okoljevarstva s perspektive zelene mode za večino dijakinj in dijakov nekaj novega, smo bili na uvodnih urah, ko smo igrali kviz Kahoot in se pogovarjali, nadvse presenečeni nad dejstvom, kako slabo so dijaki ozaveščeni o tem aspektu varovanja okolja – večina jih je priznala, da še nikoli ni niti pomislila na to, da imajo obleke, ki jih nosijo, vpliv na okolje in svet, v katerem živimo.

Z veseljem lahko potrdimo, da smo prek projekta trajnostne mode dosegli vse svoje cilje, začeniši z motivacijo in angažiranostjo dijakov, saj so bili vseskozi radovedni in visoko motivirani. Prav vsi so potrdili, da jim je bil omenjeni pristop zanimiv in da so se s temo lahko

identificirali bolje kot ob klasičnem učbeniškem načinu prebiranja in poslušanja prispevkov o taljenju ledu, krivolovu in recikliranju odpadkov.

Projekt je bil razgiban, vključeval je raznolike materiale, uporabo tehnologije, ustvarjalnost, individualno delo in delo v skupinah, dijaki so se urili v veščinah branja, poslušanja, pisanja in govorjenja, odkrivali in usvajali so novo besedišče, ob tem pa tudi širili zavest in svoja obzorja, kar je bil prav tako eden izmed naših ciljev.

Temo trajnostne mode in njenega vpliva na okolje smo izvedli v času običajnega šolanja epidemijo, prepričani pa smo, da jo je možno z uporabo videokonferenc in vsega, kar nudijo, izvesti tudi v času pouka na daljavo (npr. z uporabo orodij MC Teams ali ZOOM in njihove funkcije t. i. breakout rooms za delo v skupinah). Menimo, da bi bila tema dobrodošla popestritev običajnega pouka tudi v trenutnih razmerah, ko marsikateri učitelj opaža upad motivacije pri svojih dijakih.

6. Literatura

- Brophy, J. (1999). Toward a model of the value aspects of motivation in education: Developing appreciation for particular learning domains and activities. *Educational psychologist*, 34, 75–85.
- Čok, L., Skela, J., Kogoj B. in Razdevšek-Pučko, C. (1999). *Učenje in poučevanje tujega jezika*. Koper: Znanstveno-raziskovalno središče Republike Slovenije.
- Hidi, S. (2000). An interest researcher's perspective: The effects of extrinsic and intrinsic factors on motivation. V C. Sansone in J. M. Harackiewicz (ur.), *Intrinsic and extrinsic motivation: The search for optimal motivation and performance* (str. 309–339). San Diego, CA: Academic Press.
- Juriševič, M. (2012). *Motiviranje učencev v šoli*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Kurikulum za vrtce (1999). Pridobljeno s <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Sektor-za-predsolsko-vzgojo/Programi/Kurikulum-za-vrtce.pdf>
- Majzelj-Oven, M. (2019). *Motivacija je ključ do uspeha*. Prispevek predstavljen na EDUvision 2019: Sodobni pristopi poučevanja prihajajočih generacij. Prispevek pridobljen s http://www.eduvision.si/Content/Docs/Zbornik_prispevkov_EDUvision_2019_SLO.pdf
- Marentič Požarnik, B. (2003). *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Predmetni izpitni katalog za splošno maturo – angleščina (2016) Pridobljeno s <https://www.ric.si/mma/2018%20M-ANG-2018/2016082923163831/>
- Peklaj, C., Kalin, J., Pečjak, S., Puklek Levpušček, M., Valenčič Zuljan, M. in Ajdišek, N. (2009). *Učiteljske kompetence in doseganje vzgojno-izobraževalnih ciljev*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Stipek, D. (2002). *Motivation to learn: Integrating theory and practice*. Boston, MA: Allyn & Bacon.
- TED-Ed (2017). *The Life Cycle of a T-Shirt*. Pridobljeno s https://www.youtube.com/watch?v=BiSYoeqb_VY

Kratka predstavitev avtorice

Polona Cimerman je profesorica angleščine in univerzitetna diplomirana novinarka, zaposlena na Gimnaziji Šentvid v Ljubljani. Na šoli sodeluje tudi kot soorganizatorica mednarodne izmenjave z nizozemsko šolo Udens College. Zanimajo jo teme ekologije, geografije, biologije in aktivnega državljanstva, kar pri svojih urah skuša

čim bolj približati svojim dijakinjam in dijakom. Izredno uživa v branju kakovostnega leposlovja in potovanjih po svetu, kjer z nahrbtnikom raziskuje oddaljene dežele in njihove kulture ter tamkajšnjo raznolikost rastlinstva in živalstva.

Inovativni podjetnik na kmetijskem gospodarstvu

Innovative Entrepreneur on a Family Farm

Marija Ban

*Šolski center Ptuj, Biotehniška šola
marija.ban@sptuj.si*

Povzetek

Namen prispevka je predstavitev primera dobre prakse, kako pri dijakih vzpodbujati in razvijati podjetnost na družinskem kmetijskem gospodarstvu. Dijaki se s to tematiko soočijo pri strokovnem modulu Podjetništvo in trženje na Šolskem Centru Ptuj Biotehniška šola. Zaposleni na šoli se zavedajo, kako pomembno je trženje kmetijskih pridelkov in izdelkov, zato posvečajo temu področju posebno pozornost. Hkrati se zavzemajo za to, da znajo dijaki kmetijske pridelke in izdelke primerno ponuditi tržišču. Nadaljnji cilj učnega procesa je tudi uporaba kmetijskih pridelkov v celoti, v smislu nič odpadkov (Zero Waste). Pri strokovnem modulu Podjetništvo in trženje dijaki razvijajo ideje, kako tržiti domače kmetijske pridelke. V ta namen izdelajo poslovni načrt, ki ga javno predstavijo. S pripravo poslovnega načrta dijaki razvijajo ključne kompetence, kot so zavedanje strokovne odgovornosti, veščine poslovnega komuniciranja in nastopanja, načrtovanje poslovne dejavnosti in učenje iz lastnih izkušenj oziroma učenje drug od drugega. Na šoli posvečajo posebno pozornost povezovanju teorije in prakse, pri čemer je ključnega pomena tudi medpredmetno povezovanje. Čas aktualne pandemije je pri dijakih v obsežni meri okrepljeno zavedanje o pomenu pretežne samooskrbe.

Ključne besede: ideja, kmetijski pridelki, poslovni načrt, strokovne kompetence.

Abstract

This paper aims to present an example of good practice on how to encourage and develop entrepreneurship among students on a family farm. Students face this topic in the module Entrepreneurship and Marketing at Ptuj Biotechnical School. School staff is aware of the importance of marketing agricultural and other products so they pay special attention to this segment during their teaching. Simultaneously, they strive to ensure that students can offer agricultural and other products to the market appropriately. A further goal of the learning process is also to use of agricultural products entirely, in the sense of “zero waste”. In the Entrepreneurship and Marketing module, students develop ideas on how to market domestic agricultural products, therefore they draw up a business plan, which is then presented publicly. By preparing a business plan, students develop key competences such as professional responsibility awareness, business communication and performance skills, business planning and learning from their own experiences as well as learning from each other. At the school, staff pays special attention to the integration of theory and practice, with interdisciplinary integration also being of key importance. The time of the current pandemic has greatly increased students' awareness of the importance of predominant self-sufficiency.

Key words: agricultural products, business plan, idea, professional competences.

1. Uvod

Na Šolskem Centru Ptuj Biotehniški šoli se v programu SSI (srednje strokovno izobraževanje) in PTI (poklicno-tehniško izobraževanje) kmetijsko-podjetniški tehnik izobražujejo večinoma dijaki in dijakinje, ki se doma ukvarjajo s kmetovanjem. V šolo se vpisujejo tudi dijaki iz urbanega okolja, ki jih to delo zanima in veseli. V zadnjem času je vedno bolj pomembno obvladovanje različnih veščin in spretnosti, ki dijakom omogočajo nadaljevanje študija ali zaposlitev in delo na domači kmetiji. Vsakdanje spremembe zahtevajo od posameznika nenehne prilagoditve na trenutne situacije, kar je na področju kmetijstva še bolj občutiti, kajti mnogokrat je slišati, da je kmetija tovarna na prostem – in to tudi je. Kmetovalci so tako v veliki meri odvisni od vremena, tehnologije pridelave, nato pa od uspešne prodaje oz. trženja svojih kmetijskih pridelkov in izdelkov. Čop idr. (2015) navajajo, da na izbiro primerne prodajne poti vplivajo številni dejavniki, kot so vrsta ponudbe, prepoznavnost in delovna sila na kmetijskem gospodarstvu, uporaba IKT (informacijska-komunikacijska tehnologija), bližina urbanega okolja in tudi ekonomska moč kmetije.

Na Biotehniški šoli Ptuj se dijakom pri strokovnih modulih omogoča pridobivanje znanja, sposobnosti in veščin za različna strokovna področja. Dijaki se zavedajo vseživljenjskega procesa učenja, ki je za uspešno kmetovanje nujno potrebno. Pri dijakih je potrebno vzpodbujati kreativno razmišljanje, da se po končanem srednješolskem izobraževanju lažje in hitreje odločajo za nadaljevanje študija ali pa postanejo mladi prevzemniki kmetij. Za svoje nadaljnje kakovostno in zadovoljno življenje potrebujejo določene kompetence, ki jih lahko pridobijo tudi pri strokovnem modulu Podjetništvo in trženje.

Naloga učiteljev v času pandemije je postala še zahtevnejša in odgovornejša. Dijake je potrebno pripraviti na samostojno pot in jih vzpodbujati, da bodo v življenju delali to, v čemer uživajo. Zelo uspešni in zadovoljni bodo takrat, ko bodo svoj hobi spremenili v zaposlitev, ko bodo svoje delo opravljali s strastjo. Zadovoljni dijaki bodo odrasli v odgovorne osebe, ki bodo v naslednjih desetletjih pridelovale kakovostno, zdravo in lokalno pridelano hrano. Ta bo tako slovenskemu potrošniku na voljo brez dolgih transportnih poti, na kmetijskem gospodarstvu pa bo manj odpadkov in manj onesnaževanja okolja.

Avtorica članka bo v prispevku navedla nekaj primerov dobre prakse priprave poslovnih načrtov, ki nastanejo v programu kmetijsko-podjetniški tehnik pri strokovnem modulu Podjetništvo in trženje. Poudarek bo na iskanju idej, kako pridelke na kmetijskem gospodarstvu uspešno tržiti oz. uporabiti v celoti. Dijaki v ta namen izdelajo poslovni načrt, ki zajema postopek od ideje do prodaje kmetijskega pridelka oz. izdelka. Kmetič in Katzengruber (2017) ugotavljata, da je za uspešno prodajo zelo pomembno vseživljenjsko učenje. Ena izmed izkušenj, ki jih dijaki pridobijo pri pripravi poslovnih načrtov, je tudi javna predstavitev le-tega, pri čemer dijaki skozi lastno doživljanje ozavestijo pomembnost učenja za nadaljnje življenje in delo.

2. Poslovni načrt

Poslovni načrt je pisni dokument, s katerim dijak ali skupina dijakov preveri svojo poslovno idejo oz. zamisel (Šček Prebil, 2010).

Poslovni načrt v konkretnem primeru vsebuje:

- opis podjetja in izdelka;
- razvoj izdelka;
- tržno analizo;

- načrt prodaje;
- finančno analizo in projekcijo.

V razredu mentorica dijakom razloži, kaj je poslovni načrt in kako ga pripraviti. Poudari pomen pridobivanja kompetenc, kot so strokovna odgovornost, večšine poslovnega komuniciranja in nastopanja, načrtovanje in učenje iz lastnih izkušenj. Dijake seznanj, kdaj bodo svoje poslovne zamisli in izdelke javno predstavili. V šoli vsako leto na predstavitev poslovnih načrtov povabijo dijake nižjih letnikov in profesorje. Pred javno predstavitev poslovnih načrtov dijaki v učilnici opravijo krajšo vajo nastopa. Pri tem mentorica poudari pomen vzpostavitve očesnega stika s poslušalci v dvorani in jih seznanj z bontonom javnega nastopanja.

Pri pripravi poslovnega načrta gre za konkreten primer aplikacije teoretičnega znanja v praksi. Teorija se namreč nenehno prepleta in navezuje na izbrani primer izdelka oz. storitve. Mentorica dijakom v učilnici najprej razloži teoretično vsebino, ki jo nato pri vajah priprave poslovnega načrta upoštevajo. Medpredmetno povezovanje poteka v smislu sodelovanja splošnoizobraževalnih predmetov, predvsem slovenščine, matematike in strokovnih modulov. Dijaki poslovni načrt oddajo v pisni obliki, ob predstavitvi pa si običajno pomagajo s power point prezentacijo, pri čemer upoštevajo jezikovna pravila in uporabljajo socialno zvrst jezika, ki ustreza javnemu govornemu nastopanju. Znanje matematike je uporabno predvsem pri finančnem delu poslovnega načrta. Dijaki tako nenehno ustvarjalno razmišljajo in povezujejo vsebine različnih predmetov.

Za boljšo ponazoritev in lažje razumevanje avtorica članka dijakom predstavi dejanski poslovni načrt v pisni obliki in izdelek oz. fotografijo izdelka. Prav tako so vsi dijaki že bili prisotni na predstavitvi poslovnih načrtov v prejšnjem šolskem letu. Dijaki izrazijo svoje mnenje o lanskih poslovnih načrtih, predvsem se osredotočijo na tiste, ki so jih najbolj prepričali. Poskušajo odgovoriti na vprašanje, zakaj so jih prepričali prav ti poslovni načrti.

Avtorica članka dijakom svetuje, da se na osnovi lastnih želja razvrstijo v skupine. Ko so dijaki razvrščeni v skupine, v skupini izberejo vodjo. Dijakom predlaga, da pri izdelavi načrta izhajajo iz konkretnega primera na domačem kmetijskem gospodarstvu. Cilj načrta je namreč, kako kmetijski pridelek v celoti porabiti oz. ga čim uspešneje tržiti. Vodja skupine v zvezek zapiše glavno kmetijsko dejavnost, npr. pridelek, kar je osnova za njihovo nadaljnje delo. S pomočjo tehnike ustvarjalnega razmišljanja po metodi viharjenja možganov (Pečjak, 2001) nato zapišejo čim več idej na izbrano temo oz. problematiko. Avtorica dijakom priporoča, da zapišejo vsako idejo, predvsem tiste, ki se jim utrnejo najprej, opozori jih, da so vse ideje dobre in naj se čim manj sprašujejo, kako bi to izvedli. Spomni jih, da so včasih nenavadne ideje lahko najboljše. Dijaki med svojimi idejami nato izberejo tisto, ki jim najbolj ustreza. Glede na izbor ideje dijaki poiščejo dodatno ustrezno literaturo. V letošnjem šolskem letu so dijaki idejni del naloge opravili še v šoli.

Dijaki dobijo predlogo za poslovni načrt v elektronski obliki. Delo poteka pretežno v računalniški učilnici. Nekaj dela opravijo na terenu, npr. anketiranje. V tem šolskem letu so dijaki zaradi pandemije opravili spletno anketo. Tina Vukasović (2020) je poudarila, da je spletna anketa primerna predvsem takrat, ko je ciljna skupina anketiranih oseb mlajše generacije, ki internet tudi več uporablja. Dijaki pri pošiljanju anket poskušajo to dejstvo čim bolj upoštevati.

Anketirajo minimalno 100 oseb, obeh spolov, različne starosti in stopnje izobrazbe. Tržna analiza je pomemben sestavni del načrta, s katero ugotovijo, kdo bodo njihovi potencialni kupci, kakšne količine izdelka bodo potrebovali ter po kakšni ceni in kje bodo izdelek prodajali.

Podatke nato analizirajo in s komentarji predstavijo v obliki grafov. Svojo idejo preverijo tudi s SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats) analizo, torej prednosti in slabosti ter priložnosti in nevarnosti (Mekinc, 2013).

Dijaki na konkretnem primeru spoznajo proces nastajanja izdelka, od ideje do trženja. Zapišejo celotno tehnologijo dela, torej kako pridejo do končnega izdelka. Pri izdelku so dijaki pozorni na raven izdelka, kjer poznamo osnovni, pričakovani, razširjeni in potencialni izdelek, kar ponazarja t. i. čebulni koncept (Vukasović in Jagodič, 2017). Dijaki so osredotočeni predvsem na proizvodnjo razširjenega izdelka, ki jim omogoča večjo prepoznavnost od konkurence. Pri vsakem poslovnem načrtu nastane tudi izdelek, ki ga dijaki prinesejo s seboj na javno predstavitev, ki je načrtovana konec meseca februarja.

Na osnovi opravljene tržne analize načrtujejo trženje oz. prodajo izdelka za naslednjih pet let. Pri načrtovanju prodaje upoštevajo tudi mnenje potrošnikov o izdelku, kar pomeni, da lahko nekemu potrošniku isti izdelek predstavlja nakupovalni, drugemu pa luksuzni izdelek (Iršič, Milfelner in Pisnik, 2016). Dijaki za svoje izdelke izračunajo lastno in prodajno ceno, prav tako pa ugotavljajo tudi gospodarnost kmetijskega gospodarstva, kjer s pomočjo finančne analize in projekcije določijo prag rentabilnosti.

Avtorica ugotavlja, da so dijaki pri pripravi poslovnega načrta zelo inovativni, kreativni, iznajdljivi in uspešni tudi na tekmovanjih. Opisani bodo trije primeri dobre prakse.

2.1 Poslovni načrt: Zlate pečke d. o. o.

V skupini so tri dijakinje. Ena izmed dijakinj prihaja iz vinogradniške kmetije. Kmetija se nahaja v vinorodnem okolišju Štajerska Slovenija, območje Jeruzalemsko-Ormoških gor. Pri predelavi grozdja v mošt nastane večja količina tropin, ki na kmetijskem gospodarstvu predstavlja odpadek.

Dijakinje so pri iskanju ideje za poslovno dejavnost iskale možnosti, kako bi uporabile tudi tropine in tako zmanjšale količino odpadkov, ki na kmetijskem gospodarstvu pomenijo večji strošek zaradi transporta le-teh, hkrati pa s tem povzročajo večjo onesnaženost okolja. Odločile so se za pridelavo olja iz grozdnih pečk, kar prikazuje Fotografija 1. Izbrale so ime za svoje podjetje in njegovo pravno organizacijsko obliko delovanja. Podjetje so poimenovala Zlate pečke d. o. o., s sedežem na omenjenem kmetijskem gospodarstvu. Vse tri dijakinje bi bile v tem podjetju tudi zaposlene.

Dijakinje navajajo, da je olje iz grozdnih pečk kot kozmetični izdelek primerno za vse starostne skupine. Olje lahko nadomesti druge kozmetične izdelke, npr. različne kreme, losjone, ki so sicer naravnega izvora, vendar pridelani na drugem območju. Olje iz grozdnih pečk je domače in lokalno pridelano. Prav tako je to olje uporabno v prehrani, saj deluje kot antioksidant. Primerno je za solatne prelive, lepo se ujema tudi z zelišči.

Olje pridobijo s hladnim stiskanjem posušenih grozdnih pečk. Grozdne pečke so osnovna surovina, ki nastane na domačem kmetijskem gospodarstvu. Vinogradniška kmetija je usmerjena v integrirano pridelavo, kar zagotavlja visokokakovostni pridelek grozdja in torej posledično tudi pečk. Pečke od tropin ločijo tako, da jih vsujejo v kad z vodo in nato s pomočjo sita pečke ročno poberejo in jih posušijo v sušilnici za sušenje sadja. Suhe pečke hladno stisnejo v oljarni in olje nalijejo v stekleničke. Za svoj izdelek so dijakinje izbrale lično stekleno embalažo, ki so jo opremile z etiketo, kar lahko vidimo na Fotografiji 2.

Fotografija 1: *Olje iz grozdnih pečk*

Fotografija 2: *Stekleničeno olje*

Pri pouku so dijakinje skrbno napisale vprašanja za anketo. Izvedle so ustno in spletno anketo, na katero je odgovorilo 350 oseb. Kar 67 % vprašanih je imelo končano srednješolsko izobrazbo, 23 % višjo ali visokošolsko, 6 % končani podiplomski študij in le 4 % osnovno šolo. Z anketo so ugotovile, da bi bili kupci pripravljene plačati 13 evrov za 30 ml stekleničko olja s kapalko. Največji odstotek vprašanih bi kupoval olje za kozmetične namene. V glavnem bi se za nakup odločali enkrat mesečno. Z raziskavo tržišča so ugotovile, da na tem območju nimajo veliko konkurence.

Olje iz grozdnih pečk bi prodajale neposredno v domači prodajalni. Dijakinje so predvidevale, da bi v prvem letu prodale 50 l olja, v naslednjih letih pa bi prodajo podvojile.

Dijakinje so s svojim javnim nastopom navdušile prisotne in dokazale, da imajo dovolj znanja, inovativni kakovostni izdelek ter estetsko izbrano in opremljeno embalažo. S svojim izdelkom na kmetijskem gospodarstvu dosegajo več ciljev, in sicer zmanjšajo količino odpadkov na nič, saj se pogača, ki ostane pri stiskanju suhih pečk, predela v pelete za kurjavo. Hkrati omogočijo samozaposlitev in v delovni konici zaposlitev oseb s posebnimi potrebami (socialno podjetništvo). Zaradi manjšega transporta tropin v oddaljene kraje se zmanjša tudi onesnaževanje okolja.

Dijakinje so za svojo podjetniško idejo dobile bronasto priznanje na državnem tekmovanju za izbor najboljše podjetniške ideje med mladimi – POPRI leta 2018.

2.2 Poslovni načrt: *Rolica d. o. o.*

Dijakinji, ki sta se odločili za poslovno idejo jabolčnih rolic, prihajata s podeželja. Na domačem kmetijskem gospodarstvu imajo visokodebelne travniške nasade jablan. Ugotavljata, da so ti nasadi zelo pomembni zaradi ohranjanja kulturnega videza krajine, zato izhajata iz želje po ohranitvi le-teh, vendar želita jabolka uporabiti v celoti. S pomočjo navodil mentorice se odločita za proizvod jabolčnih rolic, ki so predstavljene na Fotografiji 3. Pri predelavi jabolk v rolice ostanejo olupki, ki bi jih posušili in tako dobili še en proizvod, in sicer jabolčni čaj, kar prikazuje Fotografija 4. Ustanovili bi podjetje *Rolica d. o. o.* s sedežem na enem izmed kmetijskih gospodarstev, ki je usmerjeno v ekološko pridelavo.

Za jabolčne rolice in čaj bi uporabili sorti jabolk bobovec in štajerski mošancelj. V poslovnem načrtu natančno opišeta postopek pridelave jabolčnih rolic in čaja. Svoje praktično delo, ki ga opravita skupaj, tudi fotografirata. Jabolčne rolice obogatita z različnimi dodatki, kot sta npr. med in cimet. Predlagata, da se rolice uporabljajo kot prigrizek, kar predstavlja hiter, a kakovosten obrok na delovnem mestu in v šoli.

Fotografija 3: *Jabolčne rollice*

Fotografija 4: *Jabolčni čaj*

Pri tržni analizi sta dijakinji anketirali 135 oseb. Največ anketiranih je bilo starih od 15 do 25 let. Ugotovili sta, da je bil najbolj všečen okus rollic z dodatkom cimeta, in sicer kar 59 % anketiranim. Več kot polovica anketirancev bi kupovalo tako jabolčne rollice kot čaj, kar je dober pokazatelj za trženje. Za 35 gramov neto izdelka bi večina anketiranih bila pripravljena plačati 3,0 evre.

Kot prodajno pot sta izbrali neposredno prodajo na domači kmetiji, na tržnici in prek spleta oz. po pošti. Načrtujeta povečanje proizvodnje, saj sta ugotovili, da je v njuni okolici zelo veliko nasadov starih sort jablan.

Za javno predstavitev svoje ideje sta bili javno pohvaljeni. Predstavitev sta opravili zelo prepričljivo, na vprašanja publike sta odgovarjali suvereno in odlično argumentirali svoja stališča.

2.3 Poslovni načrt: *Runec d. o. o.*

Najboljša prijateljica v razredu sta se odločila, da bosta svojo podjetnost razvijala na področju pridelave rdeče pese. Na domači kmetiji enega izmed dijakov se že nekaj let ukvarjajo s pridelavo rdeče pese, ki jo prodajajo za namene priprave solate. Pri sortiranju pese ostanejo drobnejši plodovi, ki na kmetiji predstavljajo odpadke. Želita si, da bi rdečo peso porabila v celoti, saj bi tako zmanjšala količino odpadkov in povečala dohodek.

S pomočjo metode generiranja idej sta se odločila za pridelavo čipsa iz rdeče pese, ki je viden na Fotografiji 5. Ustanovila bosta firmo Runec d. o. o. s sedežem na omenjenem kmetijskem gospodarstvu. Čips rdeče pese je novost v slovenskem prostoru, hkrati pa bi rdeči pesi dala dodano vrednost.

Drobnejše, neprimerne plodove za direktno trženje, bi po posebni tehnologiji predelala v čips. Za to potrebujeta le malo delovnih sredstev, saj ves postopek predelave opravita v domači kuhinji. Čisto in oprano peso prečno narezeta, položita na papir za peko in jo določen čas sušita v pečici. Rezine pese se lepo posušijo in so odličnega okusa. Čips rdeče pese je primeren za hiter obrok, predvsem za mlajšo generacijo, ki se vedno bolj navdušuje nad vegetarijanskim oz. veganskim načinom prehranjevanja.

Fotografija 5: Čips iz rdeče pese

Več kot polovica oseb, ki sta jih dijaka anketirala, je bila v starostni skupini do 20 let, saj dijaka iščeta predvsem mlajšo ciljno skupino bodočih kupcev. Za 250 gramov neto teže čipsa bi bili anketirani pripravljene plačati 3,6 evra. Čips rdeče pese bo v embalaži iz celofana. Konkurence v Sloveniji nista zaznala, obstaja le uvoz podobnega proizvoda. Z anketiranjem sta prišla do zanimive informacije, in sicer da bi si potrošniki želeli čips rdeče pese z dodatkom čokolade. Podobnega izdelka nista zasledila nikjer, kar pomeni veliko tržno nišo in njuno poslovno priložnost. Ugotavljata, da bi lahko v naslednjih petih letih svojo proizvodnjo tudi povečala. Izdelek bi zaenkrat tržila v Sloveniji.

Dijaki s pripravo poslovnih načrtov spoznajo, kako bistvena je pridelava hrane na slovenskih kmetijskih gospodarstvih. Da je trženje domačih kmetijskih pridelkov in izdelkov še kako pomembno, se zavedajo predvsem zdaj, v času pandemije. Trženje se z morebitnim znižanjem oz. omejevanjem uvoza kmetijskih pridelkov in izdelkov iz drugih držav lahko še poveča. Na svojih kmetijskih gospodarstvih v tem času dijaki opažajo večje povpraševanje slovenskih potrošnikov po njihovih izdelkih. Tudi na osnovi anketnih vprašalnikov dijaki ugotavljajo, da bi svoje izdelke na domačem tržišču zlahka prodali. Dijaki menijo, da je samooskrba v Sloveniji tako za pridelovalce kot za potrošnike izrednega pomena, saj se vsi vedno bolj zavedajo privilegija uživanja domače hrane.

3. Zaključek

Prepričani smo, da je priprava in javna predstavitev poslovnih načrtov za dijake pomembna, kajti pri tem načinu dela spoznajo postopek, kako priti od ideje do trženja izdelka. Dijaki pridobijo veliko dodatnega strokovnega znanja in se preizkusijo v javnem nastopanju. Dijaki javne nastope opravijo s skrbno izbiro njihovi starosti primerne garderobe, kar je razumeti kot vstop mladih v organizirani poslovni svet, kjer je pomemben tudi zunanji videz. Opažamo tudi, da dijaki, ki imajo težave z javnim nastopanjem, pridobijo dragoceno življenjsko izkušnjo, ki jim dvigne samozavest, saj ugotovijo, da zmorejo. Ta izkušnja jim bo prišla prav pri nadaljevanju študija, njihovi morebitni nadaljnji podjetniški poti oz. v življenju samem. Dijaki znajo uporabljati aktualno IKT in načrtovati delo na domačem kmetijskem gospodarstvu. Svojim izdelkom dodajo dodano vrednost, se nenehno učijo in raziskujejo. Večina dijakov uvidi možnost samozaposlitve in tudi zaposlitve drugih oseb, predvsem oseb s posebnimi potrebami, npr. gibalno oviranih ljudi (pri pakiranju izdelkov). Dijaki razmišljajo, kako uporabiti kmetijske pridelke v celoti, zmanjšati transport in tako prispevati k zmanjšanemu onesnaževanju okolja. S tem slovenskemu potrošniku hkrati ponudijo lokalne izdelke. Za svoje izdelke dijaki izberejo kakovostno, na oko privlačno in zanimivo, predvsem pa okolju prijazno embalažo. Prepričajo

se tudi, kako pomembna je embalaža za uspešno trženje. Prav tako dijaki razvijajo občutek za timsko delo, ki je za uspešno podjetništvo ključnega pomena, pri čemer si posamezna dela razdelijo tako, da vsak opravi delo, v katerem je najboljši.

4. Literatura

- Čop, T., Korošec, V., Remec, B., Stopar, A., Zadel, P. in Zupančič, C. (2015). *S kmetije za vas*. Ljubljana: Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije.
- Iršič, M., Milfelner, B. in Pisnik, A. (2016). *Marketing. Temeljni koncepti in njihova uporaba v praksi*. Harlow: Pearson Education Limited.
- Kmetič, S. in Katzensgruber, W. (2017). *Prodaja*. Maribor: KHD skupina d. o. o.
- Mekinc, J. (2013). *PROJEKT KSJS Priložnost za nov začetek*. Pridobljeno s: <https://www.slideserve.com/ardara/projekt-ksjs-prilo-nost-za-nov-za-etek-8-oktober-2013-ljubljana-partner-v-projektu-je>
- Pečjak, V. (2001). *Poti do novih idej*. Ljubljana: New Moment.
- Šček Prebil, T. (2010). *Podjetništvo in trženje*. Ljubljana: Biotehniški izobraževalni center Ljubljana.
- Vukasović, T. (2020). *Koncepti sodobnega trženja*. Harlow: Pearson Education Limited.
- Vukasović, T. in Jagodič, G. (2017). *Osnove trženja in strateškega tržnega načrtovanja*. Harlow: Pearson Education Limited.

Fotografije: arhiv šole

Kratka predstavitev avtorice

Marija Ban je po izobrazbi univerzitetna diplomirana inženirka kmetijstva, sadjarsko-vinogradniške usmeritve. Po končanem študiju se je zaposlila na Srednji lesarski šoli v Ljubljani. Že naslednje leto se ji je ponudila priložnost delovnega mesta učiteljice strokovnoteoretičnih predmetov v domačem okolju, in sicer v Šolskem centru Ptuj, sedanji Biotehniški šoli. Opravila je pedagoško-andragoško izobrazbo in strokovni izpit. V šolstvu je zaposlena več kot 30 let, poučuje strokovnoteoretične module v NPI (nižje poklicno izobraževanje), SPI (srednje poklicno izobraževanje), SSI in PTI. Sodelovala je pri prenovi kmetijskih programov na Centru za poklicno izobraževanje. Na šoli že več let opravlja dela tajnice poklicne mature in zaključnih izpitov. Je tudi izpraševalka v izpitni komisiji za odrasle s področja kmetijstva. Skupaj s sodelavci izvaja predavanja za izvajalce ukrepov varstva rastlin.

Ali je dramatizacija na daljavo sploh mogoča?

Is Distance Dramatization even Possible?

Marko Curk

OŠ Branik

marko.curk@os-branik.si

Povzetek

Ste se kdaj vprašali, ali je izvedba dramatizacije na daljavo mogoča? Še več, ali je mogoča s prvim razredom? Po daljšem razmišljanju in iskanju idej o načinih izvedbe, smo prišli do ugotovitve, da je izvedba dramatizacije na daljavo mogoča. Z dobrim načrtom in medpredmetnim povezovanjem smo z učenci v enem tednu pripravili ves potreben material za izdelavo animirane risanke Rdeča kapica. Vsi izdelki so nastali izpod rok učencev. Obdelava izdelkov in montiranje slik, avdio in video posnetkov, pa je delo razrednika. Učenci so z opravljanjem nalog, povezanih z animirano risanko, nezavedno dosegali učne cilje. Njihovo mnenje je bilo, da nimajo običajnega pouka na daljavo, zato so bili pri delu še bolj motivirani. Zadovoljstvo učencev po videnem končnem izdelku je bilo nepopisno.

Ključne besede: animirana risanka, dramatizacija na daljavo, medpredmetno povezovanje, primer dobre prakse, Rdeča kapica.

Abstract

Have you ever wondered if performing dramatization with distance learning is possible? Have you ever wondered if it is possible with first graders? After a long consideration and looking for ideas on how to perform it, we came to the conclusion that performing dramatization on distance was possible. With a good plan and cross-curricular connection we prepared the necessary material for the production of the animated cartoon The Little Red Riding Hood. We managed to do it in one week. All of the students actively participated in the project. Product processing and image editing, audio, and video recordings were the work of the class teacher. Pupils achieved their learning goals unknowingly by performing tasks related to the animated cartoon. They did not perceive the project as the usual distance learning, thus their work motivation improved. The satisfaction of the students after seeing the final product was indescribable.

Keywords: animated cartoon, cross-curricular connections, distance dramatization, example of good practice, Red Riding Hood.

1. Uvod

V času šolanja na daljavo so učenci nasičeni s prejemanjem učnih vsebin preko informacijsko-komunikacijske tehnologije, vedno bolj jim upada koncentracija in volja za kakovostno sprejemanje informacij in pogrešajo socialni stik ter sodelovanje s sošolci. Košir (2013) pravi, da je šola socialni kontekst, kjer se učenci učijo socialnega vedenja, o svojem položaju v šoli, o medosebnih odnosih, o pomenu tekmovanj, sodelovanja in prijateljstva. Zato smo učitelji želeli oblikovati teden, v katerem bi učence prvega razreda čim bolj povezali na daljavo, da začutijo socialni stik preko skupnega dela za isti cilj. Poleg tega bi na drugačen in

sproščen način usvojili nove učne vsebine in cilje iz letnega delovnega načrta. Načrtovali smo izvedbo dramatizacije zgodbe Rdeča kapica. Za dramatizacijo smo se odločili, ker gre za dejavnost, ki združuje ljudi v socialnem in interaktivnem okolju ter vključuje jezikovno in nejezikovno znanje (Kavakli, 2015). Če bi pouk potekal kot običajno v šoli, bi se učenci naučili interpretirati besedilo, izdelali bi lutke in sceno za dogajalne prostore, prizorom bi dodali glasbene vložke ter izvedli lutkovno predstavo. Vse našete dejavnosti so nam bile v izziv, kako to izvesti na daljavo.

Sprva smo načrtovali, da bomo v sklopu dveh ur slovenščine preko videokonferenčnega klica Teams učencem prebrali zgodbico o Rdeči kapici ter jo skupaj interpretirali, poglobljali doživetja z risanjem poljubnega prizora ali lika, ali z domišljijским nadaljevanjem zgodbe. Kot navaja Mojca Juriševič (2012), le motivirani učenci učenje začnejo, se učijo in pri tem vztrajajo, dokler ne končajo učnih nalog ali ne dosežejo zastavljenih učnih ciljev. Prav tega smo si tudi mi želeli, da bi učenci bili motivirani, da bi vztrajali, želeli smo iti globlje. Zato smo razmišljali o uporabi inovativnih pristopov poučevanja, ki bi učence pritegnili k zavzetemu delu na daljavo.

V nadaljevanju prispevka je predstavljen en teden poučevanja na daljavo za prvi razred. To ni bil običajen teden z rednim predmetnikom in urnikom, temveč teden medpredmetnega povezovanja, v katerem je bila osrednja tema Rdeča kapica. Bistvo medpredmetnega povezovanja je v tem, da učitelj izhaja iz povezovanja učnih vsebin oz. ciljev in poskuša določeno vsebino ali problem podati čim bolj celostno (Hodnik-Čadež, 2008). Cilj opisanega tedna je bilo usvajanje učnih ciljev in vsebin preko pripravljanja potrebnega materiala za izdelavo animirane risanke Rdeča kapica ter končna izdelava risanke.

2. Izbira programov za izdelavo risanke

Pred začetkom izdelave risanke smo z računalničarjem poiskali naslednje računalniške programe, ki bi bili enostavni za uporabo ter bi omogočili urejanje slik ter avdio in video posnetkov:

- Adobe Photoshop;
- VideoPad Video Editor;
- internetni pretvornik oblike zapisa datotek;
- PowerPoint.

S programom Adobe Photoshop smo v gif obliki zapisa datoteke izdelali premikajoče se knjižne osebe, z VideoPad Video Editor-jem smo združili in obdelali avdio posnetke (petje in kitaro za pesem, govor besedila, zvočne efekte premikanja) ter jih izvozili v video obliki, zato je bila potrebna pretvorba v avdio obliko preko internetnega pretvornika. Glavnina del se je izvedla v programu PowerPoint, v katerega smo vstavili vse vnaprej obdelane datoteke z zgornjimi programi ter ustvarili animacije in izvozili končno obliko animirane risanke v video.

3. Organizacija dela, izvedba dejavnosti in z njimi povezani učni cilji

Skozi celoten teden smo vsebine medpredmetno povezovali. Učenci so dnevno prejeli bistvene informacije in znanja za izvedbo dejavnosti, ki so opisane v naslednjih podnaslovih, ter nevede usvajali cilje v povezavi z matematiko, slovenščino, spoznavanjem okolja, športom, tujim jezikom angleščina ter glasbeno in likovno umetnostjo.

3.1 Poslušanje pravljice

Učenci so najprej poslušali pravljico Rdeča kapica preko video posnetka, ki smo ga učitelji vnaprej pripravili. Po ogledu smo se preko videokonferenčnega klica Teams pogovorili o pravljici, jo interpretirali ter spoznali njene značilnosti. Sledil je vodeni zapis avtorja in naslova pravljice v zvezek. Pod naslov so učenci narisali Rdečo kapico ter s tem začeli tedenski projekt.

Pri tej dejavnosti smo si zastavili več ciljev, ki smo jih tudi dosegli. Učenci so:

- doživeli interpretativno prebrano pravljico;
- iskali podobnosti med književno osebo in seboj;
- povedali, kako bi ravnali, če bi bili v podobnem položaju kot književna oseba;
- prepoznali značajske lastnosti književnih oseb;
- razvijali sposobnosti razumevanja motivov za ravnanje književnih oseb;
- prepoznali dobre, slabe književne osebe in navedli razloge, zakaj se jim zdijo take;
- zaznali in doživeli posamezne dogodke v besedilu kot zaokrožene celote;
- spoznali značilnosti pravljice.

3.2 Učenje pesmi Rdeča kapica

Učencem smo v spletni učilnici Moodle objavili avdio posnetek pesmi Janeza Bitenca *Rdeča kapica* v izvedbi učitelja ter slikovni prikaz pesmi (Slika 1) za lažje učenje. Naloga učencev je bila, da se naučijo pesem zapeti, se avdio posnamejo ter posnetek pošljejo razredniku. Ker smo želeli vse glasove učencev združiti v en avdio posnetek ter tako ustvariti pevski zbor prvošolcev, so morali biti vsi posnetki v enakem ritmu in brez slišane učiteljevega posnetka. To težavo smo rešili tako, da so učenci poslušali poslano pesem s slušalkami ter istočasno peli in se snemali.

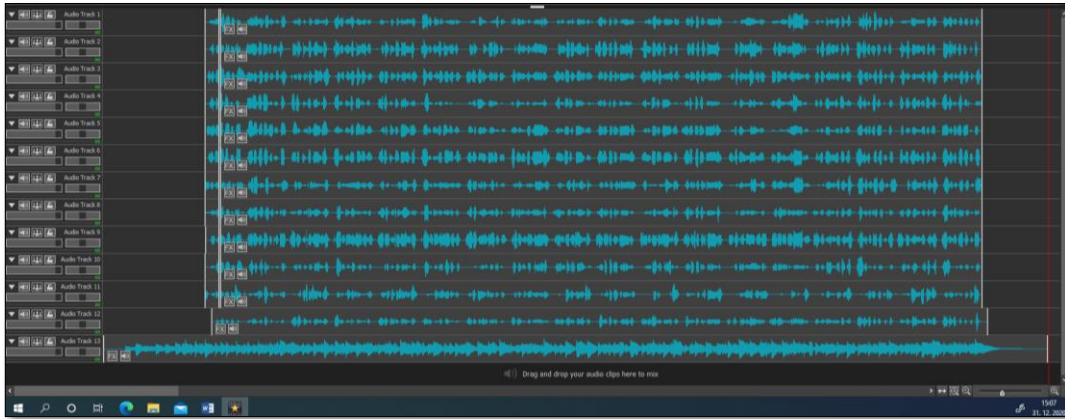

Slika 1: Besedilo pesmi s slikovnim prikazom

Pri tej dejavnosti smo si zastavili več ciljev, ki smo jih tudi dosegli. Učenci so:

- poslušali pesem;
- se pesem naučili in jo sproščeno zapeli.

Prejete avdio posnetke učencev smo s pomočjo programa VideoPad Video Editor združili v en posnetek (Slika 2), ki smo mu dodali kitarsko spremljavo. Tako je nastala pesmica Rdeča kapica v izvedbi prvošolcev.

Slika 2: Obdelava avdio posnetkov

3.3 Dramatizacija besedila

Učencem smo poslali besedilo zgodbe Rdeča kapica (avtorja Jacob in Wilhelm Grimm). Besedilo je bilo razčlenjeno na štirinajst delov, tako da je vsak dobil svoj del besedila, ki se ga je naučil dramatizirati. Svojo dramatizacijo je vsak avdio posnel ter jo poslal učitelju.

Pri tej dejavnosti smo si zastavili več ciljev, ki smo jih tudi dosegli. Učenci so:

- razvijali zmožnosti predstavljanja, vživljanja v osebo, »poistovetenja« z njo ter prevzemali vloge oseb;
- razvijali domišljajske sposobnosti;
- dramatizirali besedilo.

Prejete avdio posnetke smo v programu VideoPad Video Editor združili v celotno zgodbo in jih razrezali na posamezne enote, da so se v nadaljevanju skladale z video vsebino.

3.4 Izdelava lutke iz odpadnega materiala

Učenci so dobili video navodila za izdelavo književnih oseb (Rdeča kapica, mama, babica, volk, lovec) iz odpadnih materialov: tulcev toaletnega papirja, zamaškov, barvnega papirja in vrvice (Slika 3). Glede na značajske lastnosti otrok, je vsak v izdelavo dobil svojo književno osebo. Za kasnejšo lažjo obdelavo slike, so izdelano lutko večkrat fotografirali na enobarvnem kontrastnem ozadju z različno postavitvijo rok in nog.

Pri tej dejavnosti smo si zastavili več ciljev, ki smo jih tudi dosegli. Učenci so:

- opredelili različne materiale, primerne za oblikovanje lutk;
- negovali ustvarjalnost;

- razvijali svoje motorične spretnosti ob uporabi različnih orodij in pripomočkov.

Slika 3: Primer izdelanih lutk

Prejete fotografije smo v programu PowerPoint obrezali in jih shranili v png obliko zapisa datoteke. Sledila je obdelava v Adobe Photoshopu, v katerem smo iz več shranjenih png slik enega knjižnega lika izdelali gif obliko zapisa datoteke in na ta način ustvarili premikajoči se lik.

3.5 Glasbena spremljava knjižnih oseb

Učenci so z ritmičnim igranjem na instrumente zvočno ponazorili karakter pravljичnega lika, ki so ga izdelali. Za igranje so lahko uporabili lastne instrumente (topotanje z nogami, ploskanje, tleskanje ...) ali improvizirana glasbila, ki so jih imeli doma (kuhalnice, pokrovke ...) ali poiskali v naravi (kamenčki, drevesni plodovi, palčke ...).

Pri tej dejavnosti smo si zastavili več ciljev, ki smo jih tudi dosegli. Učenci so:

- sodelovali pri ustvarjanju in izvedbi glasbene pravljice;
- urili spretnosti igranja (drža glasbil, usklajevanje gibov) na glasbila;
- z glasbili posnemali zvoke živali;
- povezovali zvoke posameznih glasbil z zvoki knjižnih likov.

Prejete avdio posnetke smo v programu PowerPoint uredili tako, da so se ujemali z vsebino in dogajanjem v posameznem prizoru risanke.

3.6 Risanje prizorov in elementov v risanki

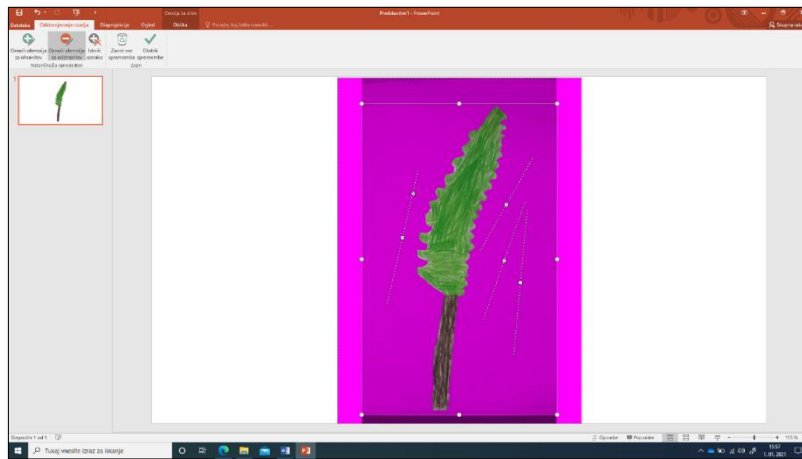
Ob spoznavanju različnih vrst dreves, gozdnih plodov in drevesnih listov, so učenci na brezčrten list papirja narisali eno listnato in eno iglasto drevo, kar smo uporabili za oblikovanje dogajalnega prostora v risanki. Poleg omenjenega je vsak učenec narisal še določen element (košaro, kruh, vino, mizo, puško, kožuh, kozarce, posteljo, okno z zavesami, okno brez zaves,

kavč, škarje, kamenje, rože, ptice, hišo Rdeče kapice, babičino hišo ali rdečo kapico), ki ga najdemo v pravljici Rdeča kapica.

Pri tej dejavnosti smo si zastavili več ciljev, ki smo jih tudi dosegli. Učenci so:

- iskali razlike in podobnosti med drevesnimi listi;
- spoznavali, da so si nekatere rastline (ali deli rastlin) podobne, druge pa se zelo razlikujejo;
- razvrščali po skupnih lastnostih in razlikah (po enem kriteriju spremenljivki);
- urejali po eni spremenljivki;
- risali elemente v dogajalnem prostoru;
- ob uporabi risal razvijali motorične spretnosti;
- domiselno likovno izražali svoje doživljanje pravljice.

Narisana drevesa in elemente smo uredili v programu PowerPoint (Slika 4) in jih shranili v png obliko zapisa datoteke, kar smo uporabili za oblikovanje dogajalnega prostora in posameznih prizorov risanke.

Slika 4: Obdelava slik

4. Končni izdelek

Obdelane avdio posnetke ter ozadja, knjižne osebe in druge narisane elemente smo vstavili v program PowerPoint, v katerem smo ustvarili animirano risanko Rdeča kapica. Prizori so vsebovali statične in premikajoče se elemente z različnimi animacijami ter avdio posnetke v ustreznem časovnem zaporedju. Končni izdelek si je mogoče ogledati s klikom na Sliko 5.

Slika 5: Zajem zaslona: uvod v animirano risanko Rdeča kapica

5. Zaključek

Danes vemo, da ljudje uživamo v premagovanju ovir in iskanju odgovorov – vendar le, če so izzivi zanimivi za nas, izpolnjujejo naše potrebe in so zastavljeni cilji dosegljivi. Radi smo aktivni in kadar nas dejavnost izpolnjuje, učenje postane zabava. V tem procesu je ne glede na sodobno tehnologijo vloga učitelja še zmeraj osrednja. Hkrati pa ne smemo podcenjevati pomena tehnologije, saj lahko ob pravilni in smiselni uporabi predstavlja spodbudo in podporo učnemu procesu (Siekierska, 2015). Nam učiteljcem je šola na daljavo ponudila prav to možnost, da smo iskali nove ideje in raziskovali inovativne pristope poučevanja s smiselno uporabo tehnologije. Mi smo inovativni pristop poučevanja dosegli z oblikovanjem animirane risanke Rdeča kapica, pri čemer smo medpredmetno povezali vse učne predmete v prvem razredu. Sodeč po odzivih učencev in njihovih staršev, so učenci pri delu in spoznavanju učnih vsebin na drugačen način uživali in bili iz dneva v dan bolj motivirani, saj je z delom raslo tudi pričakovanje, kakšen bo končni izdelek, ki bo plod njihovega dela. Zavedali so se, da delajo skupen projekt in se na ta način kot razred povezali na daljavo.

Učencem in staršem smo na začetku tedna podali jasna navodila, naj bodo učenci pri delu samostojni, starši pa le usmerjevalci. Vsi izdelki učencev so bili vključeni v risanko in v veliki večini primerov samostojno izdelani.

Potrebno je poudariti, da je projekt zahteval ogromno število ur računalniške obdelave in montiranja v različnih programih. V prihodnje bi bilo smotno v projekt vključiti tudi računalničarja, ki bi prevzel ta del projekta.

Ob koncu tedna smo se z učenci srečali na daljavo preko video konference Teams, kjer smo strnili vtise o opravljenem delu. Učencem prvega razreda smo izrekli veliko pohvalo za opravljeno delo in prav tako njihovim staršem, ki otroke spremljajo pri šolanju na daljavo. Srečanje smo zaključili z ogledom izdelane animirane risanke Rdeča kapica. Ob videnem končnem izdelku je bilo zadovoljstvo učencev nepopisno.

Z izdelano animirano risanko, ki je dostopna na spletu in si jo lahko vsak ogleda, smo dokazali, da je dramatizacijo s prvošolci mogoče izvesti tudi na daljavo. Na drugačen, inovativen način.

6. Viri in literatura

- Hodnik-Čadež, T. (2008). Učitelj kot raziskovalec medpredmetnega povezovanja. V J. Krek (ur.), *Učitelj v vlogi raziskovalca: akcijsko raziskovanje na področjih medpredmetnega povezovanja in vzgojne zasnove v javni šoli* (str. 131–149). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Juriševič, M. (2012). *Motiviranje učencev v šoli*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani. Pridobljeno s: https://www.pef.uni-lj.si/fileadmin/Datoteke/CRSN/branje/Motiviranje_u%C4%8Dencev_v_%C5%A1oli_u%C4%8Dbenik__2012_.pdf
- Kavakli, N. (2015). A gimmick for mimick: the ELT student-teachers` attitudes towards drama course. *International Online Journal of Education and Teaching (IOJET)*, 3(2), 122-130.
- Košir, K. (2013). *Socialni odnosi v šoli*. Maribor: Subkulturni azil, zavod za umetniško produkcijo in založništvo.
- Siekierska, E. (2015). *The book of Trends in Education 2.0*. Gdznia: Young Digital Planet SA a Sanoma Companz.

Kratka predstavitev avtorja

Marko Curk je magister profesor razrednega pouka, ki poučuje v 1. razredu na Osnovni šoli Branik. Na svoji kratki poklicni poti je poučeval že vse razrede na razredni stopnji ter si na tak način pridobil izkušnje, ki mu pomagajo pri razumevanju razvoja otrok. Je zagovornik tako starega načina poučevanja kot tudi poučevanja s sodobnimi pristopi in vključevanjem informacijsko-komunikacijske tehnologije. Učence spodbuja k vztrajnosti, natančnosti, potrpežljivosti in iskanju ljubezni do sočloveka, saj meni, da so te vrednote ključnega pomena pri učenju za življenje.

Fit tudi od doma

Fit from Home

Vesna Hmelak

OŠ Loče

vesna.hmelak@osloce.net

Povzetek

Živimo v tretjem tisočletju, kjer je moderna tehnologija spremenila naš način življenja, iz aktivnega v vedno bolj pasivnega. Neaktivnost je prisotna že v zgodnjem otroštvu, kjer starši zaradi skrbi in varnosti raje vidijo, da njihovi otroci sedijo pred televizijo ali gledajo risanke na tablicah in telefonih, kot pa se igrajo z vrstniki na igriščih. Pri tem pa se ne zavedajo, da je prav fizična aktivnost pomembna za kasnejšo psihično stabilnost in osredotočenost pri učenju. Prispevek Fit tudi od doma je primer dobre prakse, kako lahko pouk v razredu in tudi na daljavo izpeljemo aktivno, v gibanju, pri tem pa dosežemo osredotočenost učencev. Opisani sta dve metodi, fit hitra stimulacija in fit aktivna metoda, s katerima dosežemo pri učencih višji nivo koncentracije in s tem posledično večje pomnjenje znanja.

Ključne besede: fit pedagogika, gibanje, motivacija, osredotočenost, psihično zdravje.

Abstract

We are currently living in the third millenium, a time in which modern technology has changed the way we live, influencing active lifestyles to become more passive. A lack of sufficient exercise is already seen in early childhood years, where parents prefer the kids to watch cartoons on the television, their tablet or phone over them playing with friends, outside on the playground. What they unfortunately fail to acknowledge is that physical activity greatly contributes to a child's psychological well-being and its ability to focus on their studies later on in life. The following article, titled »Fit from home«, is an example of a good practice, in which it is explained how to include exercise during regular or online classwork, consequently establishing a better focus of the students on their coursework. Two methods, namely »fit fast stimulation« and »fit active method« are presented, that can be used to elevate the students' concentration power and thus enhance their ability to memorize and learn.

Keywords: activity, fit pedagogics, focus, mental health, motivation.

1. Uvod

V času, v katerem živimo, se je zaradi uporabe sodobne tehnologije zmanjšala telesna dejavnost ljudi. Človek se je oddaljil od osnovne dejavnosti – gibanja, kar pa se izraža, ne samo v fizičnem, ampak tudi v duševnem zdravju. Človeško telo je ustvarjeno za gibanje, kar dostikrat v vsej poplavi informacij in človeku neprijaznem življenjskem slogu pozabljam.

Pri tem so najbolj ranljivi naši najmlajši in odraščajoči mladostniki. Mišice imajo namreč spomin in če je ta spomin v zgodnjem otroštvu in odraščanju skop, bo to vplivalo na kvaliteto življenja v kasnejšem obdobju.

Šolsko obdobje je čas telesnih in duševnih sprememb in je ključno za vseživljenjsko telesno dejavnost oziroma navajanje na športni in zdrav življenjski slog. (Scagnetti, 2007)

Kot oseba, ki ji je gibanje način življenja, svoje vrednote prenašam tudi na učence v razredih. Vedno sem iskala načine, kako pouk v razredu, kljub statičnosti, narediti čim bolj fizično aktiven. Ko se mi je pred štirimi leti ponudila priložnost izobraževanja v okviru Fit pedagogike, sem se takoj odzvala.

V članku bodo opisane glavne značilnosti Fit pedagogike in nekatere metode poučevanja z njo, predstavljena bosta tudi praktična primera, ki sta bila izvedena pri poučevanju na daljavo pri predmetu zgodovina.

2. Kaj je Fit pedagogika?

Avtorica Fit pedagogike je Barbara Konda, univerzitetna diplomirana fiziologinja, ki se že vrsto let ukvarja s strategijo učenja in poučevanja v gibanju. In to ne samo za učence, ampak tudi za učitelje. Učitelj je namreč tisti, ki poučuje in vzgaja prav tako z vzgledom. Veliko pedagogov se namreč ne zaveda, da zgodnja telesna dejavnost podpira kasnejšo akademsko aktivnost in da dobra psihofizična kondicija omogoča kakovostnejše učenje.

Že grški filozof Sokrat je dejal, da človek ne more razmišljati kakovostno, če njegovo telo ni v vrhunski formi in da so napake v razmišljanju pogosto posledica slabe forme. (History, 2020)

Učenci se učijo, medtem ko se gibljejo. To je eden izmed temeljev Fit pedagogike, kjer se učenci skozi igro učijo gibati, hkrati pa skozi gibanje pridobivajo nova znanja in veščine. (Konda, 2020)

Prav tako imajo aktivne igre, ki jih izvajajo učenci, socialno noto. Med seboj se pogovarjajo, razmišljajo in spoznavajo tudi tiste sošolce, ki jih ne poznajo tako dobro kot druge. Vključevanje aktivnih metod poučevanja v izobraževalni proces ima torej tudi terapevtsko vrednost. Prispevajo k boljšemu počutju, tako psihičnemu kot telesnemu. (Prgić, 2020)

2.1. Fit hitra stimulacija (FHS)

Kratkotrajna gibalna dejavnost, ki traja od ene do treh minut, se v Fit pedagogiki imenuje fit hitra stimulacija (FHS). Pri učencih omogoči psiho-fizično sprostitev, spodbudi jim srčno-žilni in dihalni sistem ter poveča njihovo motivacijo za učenje in nadaljnje delo. (Konda, 2020)

Učenci preko gibanja in krepitev svojega telesa s kratkimi gibalnimi vložki (kot motivacija na začetku ure ali sprostitev na koncu ure) dosegajo višji nivo koncentracije in posledično večjo osredotočenost in pomnjenje znanja.

Nekaj primerov FHS⁹ (če je FHS nova in je učenci še ne poznajo, najprej izvajanje pokaže učitelj):

- MENJAVA SEDIŠČ

Učenci vstanejo in hitro zamenjajo pet stolov, pri tem ponovijo bistvene značilnosti prejšnje ure.

⁹ Navedene so tiste fit hitre stimulacije, ki jih najpogosteje uporabljamo pri poučevanju.

- **HITROSTNI DRSALEC**
Učenci gredo v nizek položaj, popek povlečejo vase in oponašajo hitrostnega drsalca tako, da imajo eno roko na hrbtu, z drugo pa sekajo pred sabo levo in desno.
- **MENIH**
Učenci stojijo tako, da imajo noge poravnane s kolki, popek povlečejo vase in dlani močno stisnejo skupaj pred prsi kot bi molili, dlani držijo skupaj trideset sekund, nato sprostijo in ponovijo vajo še vsaj trikrat.
- **SUMO BOREC**
Učenci gredo v položaj sumo borca in ga držijo vsaj dvajset sekund. Noge imajo v razkoraku, prsti na nogah so obrnjeni navzven, enako kolena, ki ne smejo iti preko prstov. Zadnjica je v višini kolen, popek potegnejo vase. V takšnem položaju se lahko premikajo po razredu ali pa samo skočijo v zrak.
- **FLAMINGO/ŠTORKLJA**
Učenci stojijo na eni nogi in lovijo ribe, tako da se priklanjajo in z eno roko dotikajo tal. Noga, na kateri stojijo, se ne sme upogniti. (Konda, 2016)

2.2. *Fit aktivna metoda (FAM)*

Oblika učenja v gibanju, ki učencem zagotavlja visoko stopnjo koncentracije, osredotočenost in motivacijo, se imenuje v Fit pedagogiki fit aktivna metoda (FAM).

FAM vključuje aktivne oblike učenja v razredu kot tudi doma in se lahko uporablja pri vseh oblikah učnih ur. Pri tem učitelj poda navodila za izvajanje FAM, razdeli naloge in jih preveri. (Konda, 2020)

Nekaj primerov FAM¹⁰:

- **DVOMINUTNI SPREHOD**
Učenci si na znak učitelja poiščejo osebo v razredu, s katero se najmanj družijo, nato se dve minuti sprehajajo z njo in se pogovarjajo, izmenjujejo informacije, ponavljajo učno snov, iščejo zgodovinska dejstva ... Na učiteljev znak se usedejo na svoja mesta in zapišejo, kar jim je povedala oseba, s katero so izvajali aktivno metodo, kasneje poročajo učitelju, da ponovijo pridobljene informacije.
- **AKTIVNO BRANJE**
Učenci na znak učitelja hodijo po razredu in berejo zahtevano besedilo, pri tem morajo paziti, da se ne zaletavajo v predmete v razredu in v sošolce. Na znak učitelja si poiščejo najbližjo osebo in drug drugemu povedo, kaj so prebrali. Ponovno se na znak učitelja usedejo na svoj stol in zapišejo, kaj so prebrali in zapišejo prebrano.
- **AKTIVNI LISTI**
Učenci so razporejeni po učilnici. Na stenah so nalepljeni lističi z vprašanji o določeni učni snovi. Če so lističi označeni s številkami v zaporedju, morajo učenci najti najprej listič številka ena, nato številka dve itd. Če niso oštevilčeni, lahko poiščejo najbližji listič. Ko preberejo vprašanje, gredo do svoje mize in stoje poiščejo odgovor na vprašanje s pomočjo učbenika. Odgovor zapišejo v zvezek v celotni povedi, tako da je iz njega razvidno, kakšno je bilo vprašanje. Delo je časovno omejeno (traja 2-5 minut). Na znak učitelja morajo

¹⁰ Navedene so tiste fit aktivne metode, ki jih najpogosteje uporabljamo pri poučevanju.

poročati o zapisanem. Nato nadaljujejo z iskanjem naslednjega lističa in postopek se ponovi.

- **TECI KOT NOR**

Učenci so razdeljeni v skupine po barvi las, oblačil, barvi oči ... Po skupinah obravnavajo ali ponavljajo učno snov. Čas je omejen (traja 7-10 minut). Vprašanja in odgovore zapišejo na beli list papirja. Nato narišejo zapisano. Čas je ponovno omejen (traja 10-12 minut). Liste raztrgajo in odložijo na določeno mesto na tla. Učitelj jih med seboj pomeša. Raztrgani listi morajo biti obrnjeni navzdol s stranjo, ki je popisana in porisana. Postavijo se v kolono in na učiteljev znak stečejo do lističev. Poiskati morajo lističe svoje skupine. Ko se en član skupine vrne v kolono, lahko z iskanjem nadaljuje naslednji itd. Pri tem morajo paziti, da se ne zaletavajo v sošolce in predmete v razredu, prav tako morajo biti osredotočeni na iskanje zapisa svoje skupine. Ko imajo skupine zbrane vse lističe, jih sestavijo v celoto. Z dvigom roke vsi člani skupine nakažejo, da je naloga opravljena. Skupina mora poznati vsebino besedila, zato člani izmenično poročajo o svojem delu. (Konda, 2016)

3. Delo na daljavo in Fit pedagogika

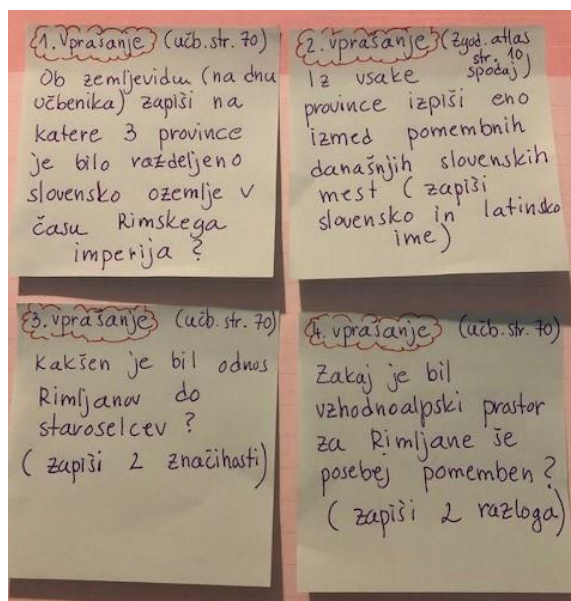
Epidemija Covida-19 je učiteljem spremenila način poučevanja, učencem pa način učenja in pridobivanja znanja. Naenkrat smo bili postavljeni, bolj rečeno »posedeni« pred računalnike, telefone in tablice. Vse to je prispevalo k znižanju gibalnih aktivnosti obeh deležnikov v procesu izobraževanja. Učitelji smo namreč vajeni, da v razredu podajamo snov stoje in se pri tem premikamo. Učenci so ob menjavi razredov prav tako aktivni, pa čeprav za pet minut.

Prvi izziv, ki smo ga zaznali pri delu na daljavo, je bil, kako učence kljub temu, da smo vsak na svojem koncu, vzpodbuditi v aktivno učenje. Pri tem nam je pomagalo znanje multiplikatorja Fit4Kid, ki smo ga usvojili v okviru izobraževanja Barbare Konda, na osnovni šoli v Žirovnici in na predavanjih v okviru našega zavoda.

V nadaljevanju bosta opisana dva primera dobre prakse, ki sta bila izvedena v času dela na daljavo, spomladi 2020 in pozimi 2021.

3.1. FAM Aktivni list

Učenci sedmih razredov so samostojno ali s pomočjo staršev ali sorojencev izvedli FAM – aktivni listi. Navodila in vprašanja učitelja so jim bila predhodno poslana v spletno učilnico (slika 1). Kot prikazuje slika 2 so tudi oni vprašanja napisali na liste.

3. vprašanje (učb. str. 70)
Kakšen je bil odnos Rimljanov do staroselcev? (zapiši 2 značilnosti)

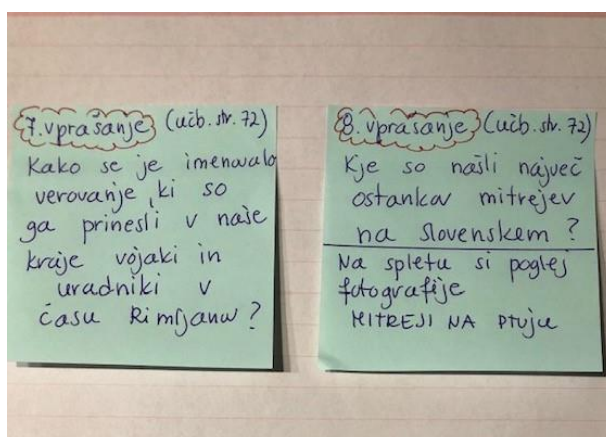
4. vprašanje (učb. str. 70)
Zakaj je bil vzhodnoalpski prostor za Rimljane še posebej pomemben? (zapiši 2 razloga)

5. vprašanje (učb. str. 71)
Zakaj so Rimljani zgradili na našem prostoru kraški zaporni zid? Zapiši latinski izraz zanj.

6. vprašanje (učb. str. 71)
Najtež gospodarske panoge na katere so uplivali Rimljani na našem ozemlju? Navedi po en primer pridobitve!

7. vprašanje (učb. str. 72)
Kako se je imenovalo verovanje, ki so ga prinesli v naše kraje vojaki in uradniki v času Rimljanov?

8. vprašanje (učb. str. 72)
Kje so našli največ ostankov mitrejev na Slovenskem?
Na spletu si poglej fotografije
MITREJI NA PTUJU

Slika 1: Vprašanja učiteljice za učence oddana v spletno učilnico

Slika 2: Priprava lističev enega izmed učencev

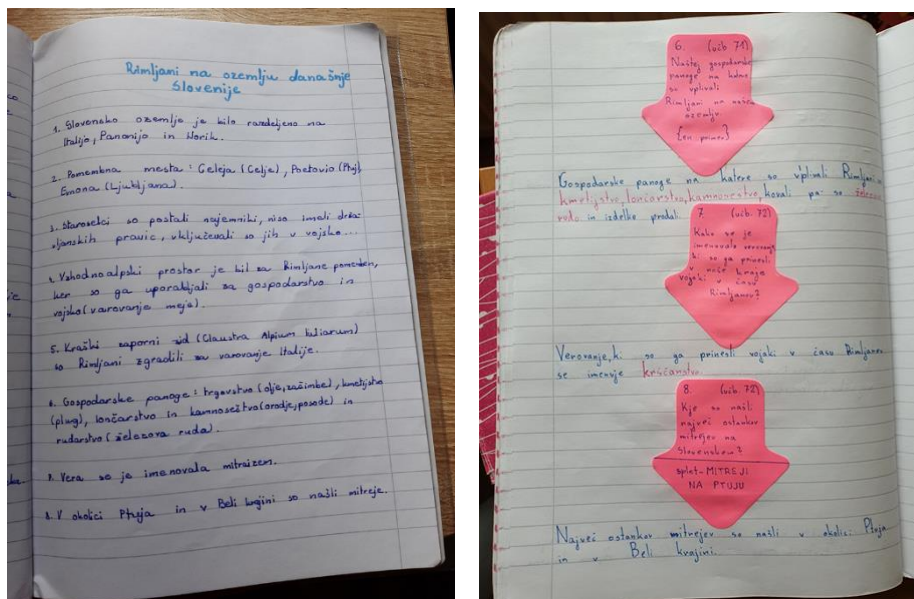
Vprašanja so oštevilčili (od 1-8). Pomočnik jih je naključno prilepil na predmete po sobi (na stol, na mizo, na steno, na omaro, na tla ...). (slika3)

Slika 3: Lističi na tleh enega izmed učencev

Medtem so si učenci pripravili učbenik za zgodovino in poiskali snov. V zvezek so si zapisali naslov: Rimljani na ozemlju današnje Slovenije.

Za iskanje in zapis odgovorov so imeli na voljo 3-5 minut. V določenem zaporedju so odgovarjali na vprašanja in odgovore zapisovali v celih povedih. Čas so jim merili pomočniki. Na sliki 4 je zapis učenca in učenke, ki sta odgovore zapisala v zvezek in fotografirala, saj so morali učenci o opravljenem delu poročati učitelju.

Slika 4: Zapis v zvezek učenca in učenke

3.2. FAM Vedeževalec

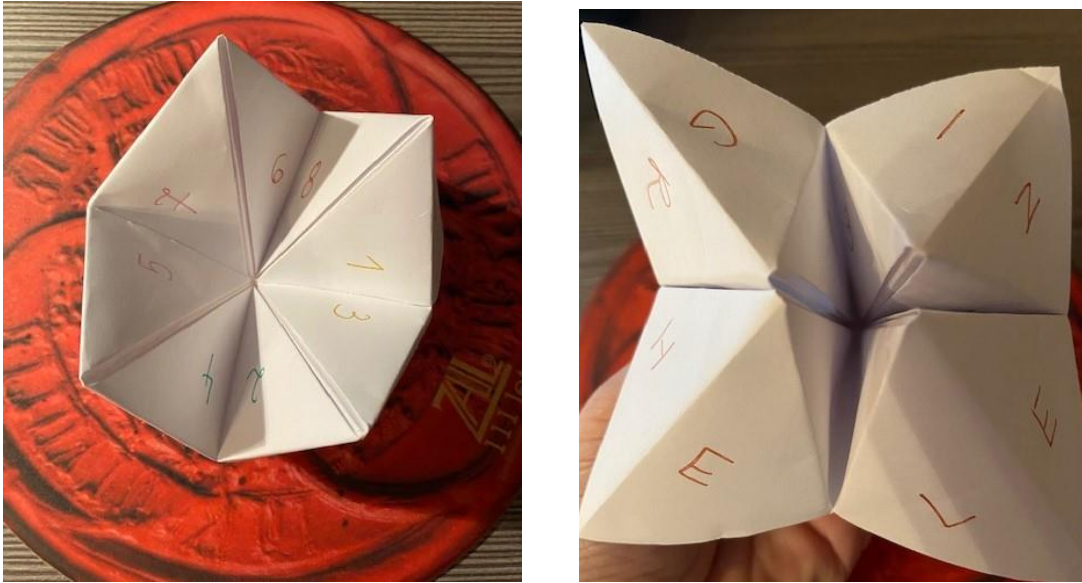
Z učenci sedmih razredov smo na videokonferenci izvedli uro ustnega ponavljanja in utrjevanja znanja s pomočjo FAM vedeževalec. Navodila za delo so jim bila poslana dan prej v spletno učilnico in učenci so si pripravili beli list A4 format, pisalo in škarje. Preden smo začeli izdelovati vedeževalko, smo skupaj izvedli še FHS menih in FHS sumo borec. S tem smo dosegli osredotočenost in koncentracijo za nadaljnje delo. Učenci so dobili navodilo, da lahko svojo vedeževalko izdelajo tudi stoje. Mnogi so se te možnosti poslužili.

Naš zavod ima namreč v posameznih učilnicah možnost uporabe kinestetičnih miz, ki so namenjene stanju in gibanju učencev po razredu. Kinestetične mize so del teorije kinestetičnega razreda, ki zasleduje spoznanje, da morata biti vzgoja in poučevanje združljiva z delovanjem možganov. Otroci rabijo gibanje, če se hočejo učiti! (Prgić, 2018)

Po učiteljevi demonstraciji in usmerjanju so vsi uspešno izdelali vedeževalko, kamor so zapisali vprašanja o učni temi Stara Grčija (slika 5). Pri tem so si pomagali z vprašanji v učbeniku.

Sodelovalne pare smo izbrali po sistemu lihih in sodih števil, ki so zapisana pred njihovimi priimki v redovalnici. Prvi je držal vedeževalko, drugi je izbiral črke in številke ter odgovarjal. Prvi je za vsako črko izvedel premik vedeževalke, bodisi jo je zaprl ali odprl. Nato je drugi učenec izbral število, prvi učenec je izvedel toliko premikov (zapri-odpri) kot jih je bilo določeno. Nazadnje, je drugi učenec ponovno izbral število, pod katerim je bilo zapisano vprašanje. Drugi učenec je nanj odgovoril, če mu ni uspelo, so ga dopolnili ostali učenci. Nato sta vlogi zamenjala.

S tem so učenci spoznali drugačen način ustnega ponavljanja in utrjevanja znanja, ki jih je zabaval in dodatno motiviral.

Slika 5: Vedeževalec

4. Zaključek

Pregovor Zdrav duh, v zdravem telesu opiše nekoga, ki se zaveda, da je gibanje primarna človekova dejavnost in da bo neuporaba mišic vodila v stagnacijo ter slabo psihofizično stanje posameznika. Otroci imajo potrebo po gibanju že po dvajsetih minutah sedenja, kar jim lahko s Fit pedagogiko omogočamo. Kot pedagogi se vedno bolj zavedamo pomena aktivnega pristopa k poučevanju. Menimo, da je v informacijski dobi mogoče zlahka dostopati do podatkov (splet, časopis, televizija, radio ...), zato je pri pouku pomembnejše, na kakšen način si jih učenci zapomnijo. Če so pri tem fizično aktivni, je to največ, kar lahko naredimo za njih.

5. Literatura

Dan v Atenah. Revija History, (2020). Številka 106, str. 45.

Konda, B. (2020). *Fit4Kid, Seminarsko gradivo aktiva družboslovje in svetovalne službe na OŠ Lava v Celju*.

Konda, B. (2016). *Fit4Kid, Seminarsko gradivo Fit aktivne metode iz izobraževanja na OŠ Loče*.

Konda, B. (2016). *Fit4Kid, Seminarsko gradivo Kako motivirati za učenje iz izobraževanja na OŠ Loče*.

Konda, B. (2020). *Fit4Kid, Seminarsko gradivo Učenje na domu*.

Prgić, J. (2018). *Kinestetični razred*. Griže: Svetovalno – izobraževalni center MI.

Prgić, J. (2020). *Najboljše timske igre za vsako skupino*. Griže: Svetovalno – izobraževalni center MI.

Scagnetti, N. (2007). Telesna dejavnost. V H. Jeriček (ur.), D. Lavtar (ur.), T. Pokrajac (ur.), *Z zdravjem povezano vedenje v šolskem obdobju* (str. 53-63). Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije.

Primeri iz prakse so prispevek avtorice.

Kratka predstavitev avtorice

Vesna Hmelak je profesorica zgodovine in že dvajset let poučuje na osnovni šoli v Ločah. V zadnjih letih opravlja tudi delo učiteljice v podaljšanem bivanju na podružnični šoli Sv. Jernej. Je mentorica programa nadarjenih in je vključena v številna projektna dela, med drugim tudi v mednarodna projekta Erasmus + in eTwinning. Kot multiplikator Fit4Kid pri svojem poučevanju v izobraževalni proces vključuje Fit pedagogiko.

Z igrifikacijo do učne motivacije

Learning Motivation through Gamification

Jasmina Kene

Osnovna šola XIV. divizije Senovo
jasmina.kene@guest.arnes.si

Povzetek

Večkrat je slišati, da smo za motivacijo učencev za učenje posameznega predmeta odgovorni predvsem učitelji sami. Igrifikacija je eden izmed načinov, kako se lahko popestri učne ure, pri čemer se vključijo tudi tisti sicer malo tišji učenci in na ta način začnejo aktivno sodelovati. Tu ne gre samo za igranje različnih iger, temveč za uporabo nekaterih elementov igre v neigralnem okolju, ki zaradi sistema nagrajevanja, zbiranja točk ... predstavljajo zunanjo motivacijo in s tem pri učencih močno povečajo notranjo motivacijo za učenje določene snovi. Na splošno lahko rečemo, da je vpliv igrifikacije pouka na motiviranost učencev pozitiven, čeprav lahko pri posameznikih zbudi tudi negativne občutke. V prispevku je najprej opisan pojem igrifikacije in njen namen. Predstavljeni so njeni pozitivni in negativni vplivi na učence v zvezi z učno motivacijo ter njene prednosti in slabosti. V nadaljevanju je prikazanih nekaj praktičnih primerov uporabe nekaterih spletnih aplikacij, s katerimi se lahko igrificira učne vsebine ter kako se s pomočjo igrifikacije lahko doseže, da se pri pouku nemščine brez stresa miselno aktivirajo prav vsi učenci.

Ključne besede: igrifikacija, spletne aplikacije, učenci, učna motivacija.

Abstract

It can often be heard that the teachers themselves have the main role in pupils' learning motivation. Gamification is one of the ways that make lessons more compelling, it also encourages the pupils who are usually quiet to participate actively. It is not all about playing different games, but also about the use of some game mechanics and game elements in non-game related contexts. Due to extrinsic reward system (points, levels), intrinsic motivation for learning is highly increased. In general the effects of gamification on learning motivation are positive, even though they can sometimes arouse negative feelings. The article initially defines the term of gamification and its intent. The positive and negative effects of gamification on pupils are presented regarding the learning motivation, as well as its advantages and disadvantages. Further on the article presents some practical examples of online applications with which the gamification can be successfully implemented into German lessons, so each and every student can participate actively without any stress.

Keywords: gamification, learning motivation, online applications, pupils.

1. Uvod

Z uporabo IKT se lahko nekatere učne vsebine približa na precej privlačen in zanimiv način in kar je zelo pomembno – na način, ki je učencem všeč in blizu. V članku je prikazano, da ima igrifikacija velik vpliv na dvig motivacije učencev za učenje posameznega predmeta.

V začetku prispevka je najprej predstavljen pojem igrifikacije, čemur sledi opis njenega namena. Nato so predstavljeni njeni elementi in uporaba le-teh. Izpostavljeno je vprašanje, kakšen je vpliv igrifikacije posameznih učnih vsebin na dvig motivacije za učenje in aktivno delo. V nadaljevanju je prikazanih nekaj različnih praktičnih primerov, kako je bila igrifikacija uporabljena pri pouku nemščine z namenom dvigovanja učne motivacije pri učencih. Z novim didaktičnim pristopom je mogoče učne cilje uresničevati tudi na ta način, in sicer tudi pri manj zanimivih učnih temah.

2. Kaj je igrifikacija?

Igrifikacija je v zadnjem času vse bolj priljubljena in uporabna tehnika na različnih področjih. Aktivna je na področju prodaje, osebnega bančništva, prostega časa, v muzejih in ne nazadnje tudi na področju vzgoje in izobraževanja (Boulet, 2016).

Igrifikacija, za katero se v mnogih jezikih uporablja kar angleški izraz 'gamification', pomeni uporabo načinov razmišljanja v **igri** in mehanizmov igre v neigralnem kontekstu z namenom aktivnega sodelovanja igralca v reševanju določenega problema in povečanja igralčevega prispevka (Boulet, 2016).

Pravzaprav se strokovno poenotena definicija igrifikacije še ni oblikovala. V grobem lahko rečemo, da gre za uporabo nekaterih pristopov, zgoj posameznih elementov igre (npr. lestvic, značk, točk, dosežkov, stopenj, izzivov, virtualnih nagrad ...) in načinov razmišljanja, ki jih uporabljamo pri igranju iger, vendar v okoliščinah, ki same po sebi niso igre in ne vključujejo iger (IGRIFIKACIJA. Strokovna podlaga, 2020). Tu torej ne gre samo za igranje igrice, temveč za ustvarjanje posebnih elementov v realnem svetu: npr. učenec ob koncu usvojene lekcije prejme značko glede na stopnjo znanja.

2.1 Namen igrifikacije

Stroka se zaradi širine uporabnosti igrifikacije na različnih področjih kljub zaenkrat še neenotni definiciji vendarle strinja o tem, kakšen je njen namen. Bistvo igrifikacije učnega procesa je pri učencih »povečati zanimanje in motivacijo za učenje ter vplivati na izboljšanje učnih izidov« (IGRIFIKACIJA. Strokovna podlaga, 2020, str. 6). Po sistemu nagrajevanja jih želimo navdušiti, izzvati do te mere, da bodo sami želeli nadaljevati aktivnost. Zaradi vključenih elementov igrifikacije z dodano mehaniko igre, kot so točkovanje, odklepanje novih modulov, zbiranje značk idr., naj bi učenju namenili več časa in se raje vračali k določeni učni snovi (Boulet, 2016), s čimer pa vplivamo tudi na odnos učencev do predmeta.

3. Elementi igrifikacije

Točke so osnovni element igrifikacije. Točke in značke, ki se jih podeli, je enostavno oblikovati s spletno aplikacijo Canva, primeri uporabe le-te pa so razvidni pri sličicah v Tabeli

1. V njej so prikazani in opisani najpogosteje uporabljeni elementi igrifikacije. Le-ti so sestavljeni iz treh delov: iz **komponent**, **mehanike** in **dinamike**. Uspešna vključitev igrifikacije se kaže v uporabi kvizov, odzivov, sodelovanj v skupinah in drugih učnih aktivnostih (IGRIFIKACIJA. Strokovna podlaga, 2020).

Tabela 1: *Elementi igrifikacije*

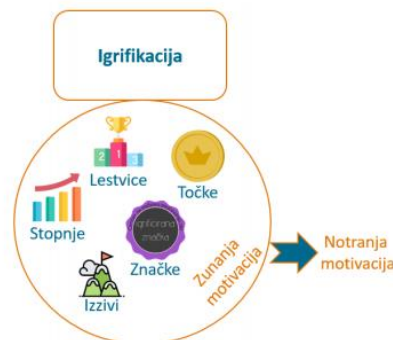
<p>Točke</p> 	<p>Točke se uporabljajo za spodbujanje in nagrajevanje. Pripomorejo k motiviranju učencev in služijo kot vizualna predstavitev skupka trenutnega znanja. Podeli se jih po uspešno izvedeni aktivnosti in tako hkrati zagotovi takojšnjo povratno informacijo o 'vrednosti' trenutnega znanja.</p>
<p>Nivoji</p> 	<p>Status je lahko razviden tudi iz nivojev, ki jih učenci dosegajo. Najpogosteje se jih uporablja za nadgrajevanje znanja. Iz njih je razvidna postopnost doseganja ciljev (tj. od enostavnih do kompleksnih). Ob dosegu določene stopnje oz. nivoja pa se lahko učence nagradi s točkami, z značkami ali oceno.</p>
<p>Izzivi, trofeje, značke in dosežki</p> 	<p>Z izzivi učenci dosegajo različne nagrade, kot so trofeje ali značke. Praviloma se pridobijo ob dokončanju določenega nabora vnaprej pripravljenih aktivnosti. Običajno označujejo dosežen nivo znanj oz. služijo kot pokazatelj nekega dosežka.</p>
<p>Lestvice</p> 	<p>Lestvice kažejo uvrščenost učencev glede na njihov uspeh v primerjavi z ostalimi učenci. Na lestvicah so prikazani le najboljši. Zaradi tekmovalnosti in želje po statusu si želijo biti uvrščeni visoko na lestvici, pa tudi če ta ne prinese posebnih dobrin, temveč le status.</p>
<p>Pripovedi</p> 	<p>Pripovedi so elementi, ki niso povezani z uspešnostjo učencev. Služijo temu, da se učenci lažje poistovetijo z napisanim. Uporablja se jih lahko v realnih kakor tudi v izmišljenih okoliščinah. Učinkovite so, ker se učenci vživijo v dano situacijo in postanejo aktivni pri svojem delu.</p>
<p>Tekmovanja</p> 	<p>Za tekmovanja je značilno, da se učenci pomerijo drug z drugim. Tu jim je omogočeno doseganje visokega števila točk, ko premagajo ostale udeležence.</p>

4. Vpliv igrifikacije na učno motivacijo

V delu IGRIFIKACIJA. Strokovna podlaga (2020) je opredeljeno, da je moč igrifikacije v učinku, ki ga ima na motivacijo učencev. Od same motivacije pa je odvisno, koliko časa in truda učenci namenijo učenju posameznih predmetov.

Motivacija je ključni dejavnik dinamike učnega procesa: le motivirani učenci učenje začnejo, se učijo (sprašujejo, poslušajo, sodelujejo, preizkušajo, berejo, razmišljajo, primerjajo, doživljajo, vrednotijo, ustvarjajo ...) in pri učenju vztrajajo, vse dokler ne končajo učnih nalog ali ne dosežejo zastavljenih učnih ciljev (Juriševič, 2012). Po teoriji samodoločenosti je motivacija razdeljena na dva elementa: na **notranjo motivacijo** (intrinzično) in **zunanjo motivacijo** (ekstrinzično). Notranja motivacija izhaja iz posameznikove zagnanosti, zanimanja za vsebino in želje po opravljanju določene naloge, ker mu to predstavlja izziv. Zunanja motivacija izhaja iz vplivov zunaj posameznika in predstavlja sredstvo za doseganje cilja, kot so npr. nagrade (IGRIFIKACIJA. Strokovna podlaga, 2020) ali ocene. Posameznik bo ob dovolj veliki zunanji motivaciji določeno aktivnost izvedel, tudi če zanjo nima nič zanimanja oz. notranje motivacije (Ryan in Deci, 2000).

Glede na to, da igrifikacija pomeni dodajanje nekaterih elementov igre (točke, nivoji, značke ...) kot spodbuda za učenje v neigralnem okolju (tj. učna vsebina), učencem predstavlja zunanjo motivacijo. Za uspešno dosežen cilj so učenci namreč nagrajeni – prejmejo posebno značko, se uvrstijo na lestvico najboljših ipd. To pri posameznikih zbuja željo, da se v določeno učno snov bolj poglobijo iz lastnega vzgiba, saj želijo v bodoče prejeti več točk, videti svoje ime na lestvici najboljših ... Boulet (2016) navaja, da se tovrstna motivacija uporablja za zmanjševanje vrzeli pri pomanjkanju notranje motivacije za učno dejavnost, kar je prikazano na Sliki 1. To pomeni, da »zunanja motivacija spodbudi notranjo motivacijo« (IGRIFIKACIJA. Strokovna podlaga, 2020, str. 7).

Slika 1: V igro usmerjeno poučevanje (Vir: IGRIFIKACIJA. Strokovna podlaga, 2020, str. 5).

4.1 Prednosti igrifikacije in pozitiven vpliv na učence

Spletni portal Igrifikacija.si navaja vrsto prednosti in priložnosti, ki jih igrifikacija ponuja. V prvi vrsti gre tu za motiviranje in zabavo. Med drugim pa igrifikacija omogoča miselno aktivnost, tudi sproščanje napetosti in zmanjševanje stresa, nagrajevanje in tekmovalnost. Pozitivne strani igrifikacije so med drugim še, da pri učencih spodbuja učenje, ustvarjalnost in sodelovanje ter omogoča merjenje oziroma zapis podatkov.

4.2 Slabosti igrifikacije in negativen vpliv na učence

Boulet (2016) je prišel do ugotovitve, da se igrifikaciji večinoma pripisuje pozitivne vplive na spodbujanje motivacije. Pri tem pa avtor opozarja na zadnje raziskave, ki kažejo, da se

rezultati razlikujejo glede na področje ter da teh izsledkov, kljub dokazanim opažanjem, ni mogoče kar posplošiti.

Ker igrifikacija temelji na zunanji motivaciji in deluje po sistemu nagrajevanja, njen vpliv na notranjo motivacijo ni preveč trajen. Pri nagrajevanju je potrebno paziti, da ni prepogosto, saj slednje znižuje raven notranje motivacije in lahko vodi k pomanjkanju osredotočenosti na učne vsebine (IGRIFIKACIJA. Strokovna podlaga, 2020). V želji, da bi učenci npr. čim hitreje pridobili značko, lahko nekateri pozabijo na natančnost. Nagrade so tako le kratkoročno šibke okrepitve in sčasoma postanejo negativne (Boulet, 2016). V trenutku, ko izgine vir zunanjega nadzora (nagrada), se zniža tudi zavzetost za opravljanje dejavnosti.

5. Praktični primeri uporabe igrifikacije pri pouku nemščine

Uporaba spletnih aplikacij pri pouku tujega jezika ne popestri zgolj učne vsebine, temveč ima tudi dodano vrednost – poenostavi učni proces. Izbrani mehanizmi igre učence spominjajo na siceršnje igranje igrice, pri čemer se sprostijo in tako lažje ali hitreje dosežejo učne cilje.

V nadaljevanju prispevka je predstavljenih nekaj primerov igrifikacije posameznih učnih vsebin pri pouku nemščine. V osnovni šoli se učenci učijo nemščino kot drugi tuji jezik, in sicer v okviru obveznih oziroma neobveznih izbirnih predmetov. Namenjeni sta jim dve uri tedensko, po treh letih učenja pa bi morali glede na SEJO (Skupni evropski jezikovni okvir) doseči stopnjo znanja A2.

5.1 *Phrase.it*

Ta spletna aplikacija omogoča brezplačno in enostavno ustvarjanje stripov oziroma govornih mehurčkov brez prijave.

Učenci 5. razreda med poukom na daljavo prejmejo povezavo do spletne strani *Phrase.it*, kjer si izberejo poljubno fotografijo. Ustvarijo govorni mehurček ter po želji prilagodijo ozadje. Učna snov se navezuje na temo hrana in pijača. Petošolci v danem trenutku ob fotografiji dobijo asociacijo, v govorni mehurček pa morajo zapisati poved na izbrano temo v nemščini. Ko so z izdelkom zadovoljni, objavijo povezavo v aplikaciji *Padlet*, nato pa glasujejo za najbolj izvirne, duhovite ... oblačke. Pet izdelkov z največ glasovi natisnemo in obesimo na pano v razredu.

Uporabljen način igrifikacije zajema elemente dinamike, to so čustva in pripovedi, ter elemente mehanike, to so tekmovanje, sodelovanje in nagrade.

Z omenjeno aplikacijo se morajo učenci v zelo kratkem času vživeti v situacijo in se pisno izraziti v nemščini. Pri pisnem sporočanju ne gre samo za krajše in daljše spise ali eseje. Lahko gre tudi zgolj za poved ali dve. Slednje marsikomu predstavlja težave, ko pa se učenci poistovetijo z izbranim likom, postanejo miselno aktivni in ustvarjalni.

5.2 Baamboozle

Spletna aplikacija Baamboozle ponuja tako samostojno učenje kot skupinsko igranje. Na voljo je več že izdelanih iger, z brezplačno prijavo pa je mogoče na enostaven način ustvariti tudi nove in jih prilagoditi učnim ciljem. Iz omenjenega razloga je uporaba te aplikacije primerna za vse razrede in starostne stopnje. Učitelj lahko določi, ali se za napačne odgovore podeli minus točke ali ne.

Pri nemščini lahko v 4. razredu učenci igrajo igro na temo predstavitev oseb. Razdeljeni so v štiri ekipe, ki jih poimenujejo. Izbirajo oštevilčena polja, nakar se prikaže poved v slovenščini. Njihova naloga je, da glasno povejo poved v nemščini. Tako si ekipno prizadevajo za pravilne odgovore, s katerimi pridobivajo točke. Zmaga ekipa z največ zbranimi točkami.

V aplikaciji so zajeti vsi trije deli elementov igrifikacije: komponente predstavljajo točke in lestvica, mehaniko iger pa tekmovanje in sodelovanje. V primeru samostojnega učenja je prikazana tudi pasica napredka – tu gre za element dinamike, ki omogoča povratne informacije in vizualen prikaz napredka.

Mlajši učenci, ki so šele začeli z učenjem drugega tujega jezika, pogosto niso prepričani v svoje znanje ali izgovorjavo. Težave pri ustnem izražanju je moč premostiti preko igre in s sodelovanjem s sošolci. Učenci imajo tako manj treme pri ustnem tvorjenju povedi v nemškem jeziku, med nalogo se zabavajo in hkrati sproščeno učijo.

5.3 Voki

Uporaba aplikacije Voki pri pouku tujega jezika spodbuja ustvarjalnost učencev na več načinov.

Učna tema deli človeškega telesa in zunanji izgled oseb se po Učnem načrtu za nemščino kot drugi tuji jezik (2011) obravnava v 8. razredu. S pomočjo omenjene aplikacije učenci oblikujejo svojega t. i. avatarja. Izberejo si spol lika in poljubno oblikujejo velikost, barvo in obliko oči in las. Vključeni so vsi deli telesa, učenci pa svojega avatarja po lastni želji in okusu tudi stilsko oblečejo, vključijo modne dodatke ipd. Nato v okvirček zapišejo zunanji izgled izdelanega lika, mu dodelijo ime (s čimer se spreminja tudi vrsta glasu) in izberejo nemški jezik. Na koncu ustvarjen avatar v nemščini izgovori zapisano besedilo, učenci pa ponavljajo izgovorjavo.

Avatarji ali vizualne predstavitve igralčeve podobe sodijo med komponente igrifikacije. Uporabljajo se za lažje poistovetenje učencev s svojo virtualno podobo in s tem lažje izražanje v nemškem jeziku. Voki zajema tudi elemente dinamike, to so čustva in pripovedi.

Oblikovanje grafične podobe v virtualnem okolju učence spominja na znano aktivnost in zmanjšuje občutek stresa pri opravljanju naloge. Aplikacija tako spodbuja ustvarjalnost in služi tako pisnemu sporočanju kot slušnemu razumevanju in urjenju v izgovorjavi. Učenci se preko pripovedi miselno aktivirajo, pisno izražanje v nemščini pa postane prijetno.

6. Zaključek

Ker današnja mladina tako rekoč živi s tehnologijo, je pomembno, da gremo tudi učitelji s korakom v čas in poskusimo učencem približati pouk na način, ki je njim blizu – s sodobno tehnologijo in aplikacijami. To je pri pouku tujega jezika skoraj nujno.

Z različnimi mehanizmi igre, kot so točke, lestvice in nivoji, postanejo učne vsebine bolj zanimive. Po sistemu nagrajevanja igrifikacija pri tem deluje na zunanjo motivacijo tako močno, da vpliva na notranjo motivacijo posameznika. Učenci si želijo zbrati čim več točk, biti na vrhu lestvice ipd., kar jih spodbudi k temu, da se bolj poglobijo v učno snov. To pomeni, da ima igrifikacija na splošno pozitiven vpliv na motivacijo učencev. Kljub temu lahko včasih negativno vpliva na posameznike; na primer, če je nekdo večkrat na dnu lestvice. Tudi nagrajevanje ne sme biti prepogosto, saj predstavlja zgolj kratkotrajno zunanjo motivacijo, ki lahko zmanjša notranjo motivacijo za učenje. Slednja je trajnejša in bolj zaželena, saj prinaša boljše rezultate. Morda bi bilo za dvigovanje učne motivacije ob novih didaktičnih pristopih potrebno dobro razmisliti tudi o izbiri ustreznih in uporabnih učnih vsebin.

7. Literatura in viri

Boulet, G. (2016). *Gamification And Motivation: It's The Content That Matters, Not The Container*. Pridobljeno s <https://elearningindustry.com/gamification-and-motivation-content-matters>

IGRIFIKACIJA. Strokovna podlaga (2020). Univerza v Mariboru. Pridobljeno s https://didakt.um.si/oprojektu/projektneaktivnosti/Documents/Igrifikacija_januar2020_final.pdf

Juriševič, M. (2012). *Motiviranje učencev v šoli. Analiza ključnih dejavnikov zagotavljanja kakovosti znanja v vzgojno-izobraževalnem sistemu*. Pridobljeno s https://www.pef.uni-lj.si/fileadmin/Datoteke/CRSN/branje/Motiviranje_učencev_v_šoli_učbenik_2012_.pdf

Ryan, R. M. in Deci, E. L. (2000). Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions. *Contemporary Educational Psychology*, (25), 54–67. Pridobljeno s <https://nursingeducationnetwork.net/2017/02/06/intrinsic-and-extrinsic-motivations-by-ryan-deci>

Štok, T. (2011). *Igrifikacija: Raba igralnih mehanik v neigralnih kontekstih*. (Diplomsko delo, Fakulteta za družbene vede). Pridobljeno s <http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska/pdfs/strok-tadej.pdf>

<https://www.baamboozle.com>

<https://www.bing.com/images/search?view=detailV2&ccid=VZ8PZh1v&id=F81B90C3F03D417ABF17B991799454A61D7BCDCD&thid=OIP.VZ8PZh1vFhKotYsVcQkf1AHaE8&mediaurl=http%3a%2f%2fnet-learning.com.ar%2fwp-content%2fuploads%2f2015%2f09%2fStorytelling-1024x684.jpg&exph=684&expw=1024&q=storytelling&simid=608006892361092339&ck=CD30DDCA0F24BEF786DB2EC026F0CA64&selectedIndex=20&FORM=IRPRST&ajaxhist=0>

<https://www.bing.com/images/search?view=detailV2&ccid=OeN2K7Oa&id=0A542B1610A375EA725F0CC8B1BC6EF2FFB8C68F&thid=OIP.OeN2K7OafFiyeCI-Xp3uWgHaFG&mediaurl=https%3a%2f%2finternet.com%2fwp-content%2fuploads%2f2015%2f03%2fflat-design-tech-icons.jpg&exph=400&expw=580&q=Flat+Design+Icons&simid=608016942543867464&ck=00C30997745223E4E406CA72C21ADE8D&selectedIndex=12&FORM=IRPRST&ajaxhist=0>

<https://www.canva.com>

https://www.egss.si/wp-content/uploads/2019/05/Evropska_jezikovna_lestvica.pdf

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/izbirni/3-letni/Nemscina_izbirni.pdf

<https://igrifikacija.si/igrifikacija/>

<https://phraseit.net>

Kratka predstavitev avtorja

Jasmina Kene je po izobrazbi prof. nem. in univ. dipl. pol. Zadnjih sedem let poučuje nemški jezik kot izbirni predmet na osnovni šoli. Aktivno se vključuje in izvaja šolske projekte, vezane na okolje in branje. Je večletna mentorica učencem na državnem tekmovanju iz znanja nemščine, svojo skrb do bralne kulture pa na učence prenaša preko bralnih značk in literarnih natečajev. Z vsakoletnim organiziranjem strokovnih ekskurzij v Avstrijo želi učence spodbuditi, da svoje znanje uporabijo v avtentičnem nemško govorečem okolju.

Ko timsko delo na daljavo zadiši

The Smell of Virtual Teamwork

Petra Bajc Curk

CIRIUS Vipava
petra.bajc-curk@cirijs-vipava.si

Povzetek

Otroke s posebnimi potrebami moramo obravnavati celostno, upoštevajoč njihove posebne potrebe in individualne sposobnosti, kar je pri poučevanju na daljavo kar velik izziv. V CIRIUS-u Vipava smo kljub fizični razdalji ohranili učinkovit interdisciplinarni timski pristop vseh strokovnih delavcev, vključenih v strokovno operativni tim, v sodelovanju s starši oziroma skrbniki otrok, ki so za izvedbo dela morali omogočiti pogoje ter v mnogih primerih postati podaljšek naših rok, ki se preko informacijsko-komunikacijskih sredstev stegujejo v domove naših učencev. Da bi se individualnim potrebam otrok čim bolj približali ter zajeli čim več področji učenja, smo se strokovni delavci v skupini še tesneje povezali pri opravljanju vzgojno-izobraževalnega-terapevtskega dela na daljavo. V prispevku je opisan konkreten primer uspešnega timskega sodelovanja na daljavo z učenci, vključenimi v oddelek posebnega programa vzgoje in izobraževanja 4. in 5. stopnje v CIRIUS-u Vipava, pri katerem smo oblikovali in izvedli skupni tedenski projekt »Praznični piškoti«. V njem so se na igriv način interdisciplinarno prepletli glasba, gibanje, komunikacija, ustvarjalnost in učenje za samostojnost. Ključno je bilo to, da so v celotnem projektu na svojstven način sodelovali vsi učenci in vsi strokovni delavci, ki smo si naloge razdelili tako, da je vsak vestno prispeval svoj del, sodeloval pa pri vseh dejavnostih. Čeprav smo bili fizično oddaljeni, smo dosegli skupne cilje in bili zaradi projekta bolj motivirani in medsebojno povezani.

Ključne besede: celostni pristop, interdisciplinarnost, otroci s posebnimi potrebami, poučevanje na daljavo, tedenski projekt »Praznični piškoti«, timsko delo.

Abstract

Children with special needs require holistic treatment which is quite a challenge in distance learning. Despite the physical distance, we maintained an effective interdisciplinary/cross-curricular connections team approach. The professional operations team at CIRIUS Vipava, in cooperation with parents or guardians of children, provided conditions for work and became an extension of our hands by reaching the homes of our students virtually. To get as close as possible to the individual needs of children and cover as many areas of learning as possible, the professionals in the group became even more closely involved in performing educational-therapeutic work at a distance. The article describes a concrete example of successful teamwork at a distance. Students involved in the special education program of the 4th and 5th level at CIRIUS Vipava designed and implemented a joint weekly project "Holiday Cookies". Music, movement, communication, creativity, and learning for independence were intertwined in a playful manner throughout the project. The project's crucial task was to involve all students and all professionals in their own way. To achieve this goal, we divided the tasks so that everyone diligently contributed their part and participated in all activities. Although we were physically distant, we achieved common goals and consequently the project motivated us and made us interconnected.

Keywords: children with special needs, cross-curricular connections, distance teaching, integrated approach, teamwork, weekly project "Holiday Cookies".

1. Uvod

V Centru za izobraževanje rehabilitacijo in usposabljanje Vipava (v nadaljevanju CIRIUS Vipava) je vzgojno-izobraževalni program in program zdravstveno-terapevtske (re)habilitacije naravnani na celostni timski pristop, kar pomeni, da načrtno vključuje povezovalno delo vseh strokovnih delavcev iz različnih področij, ki otroka spremljajo od sprejema do zaključka šolanja in usposabljanja.

Ustaljene načine poučevanja je prekinil pojav koronavirusa, ki nas je prisilil, da smo se soočili s šolanjem na daljavo, pri čemer si dela skoraj ne moremo predstavljati brez uporabe spleta in informacijsko-komunikacijske tehnologije. Za učitelje je to pomenilo iskanje novih poti za pripravo učnih gradiv in posredovanje učne snovi, spoznavanje in učenje uporabe novih računalniških programov, komuniciranje s starši in učenci samo še preko telefona in elektronske pošte ... Vendar pa ni bilo dovolj, da smo se z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo »spoprijateljili« samo učitelji, izziv je doletel tudi starše in učence. Pri poučevanju na daljavo je bilo prvo vprašanje, kako oblikovati učno delo, da bodo učenci motivirani, da bodo preko aktivnosti dobili potrebno znanje in izkušnje, da snov ne bo preveč ali premalo obsežna, da bomo premostili fizično in socialno distanco ter da starši ne bodo preveč obremenjeni, čeprav je bilo dejstvo, da bodo pri vzgojno-izobraževalnem delu morali sodelovati bolj kot do sedaj.

Da bi bilo delo čim bolj optimalno, smo se učitelji, ki delujemo v istem razredu, povezali med seboj. Skladno z letnim delovnim načrtom smo vsakotredensko predloge in gradivo za učence posredovali razredničarki, ki ga je smiselno združila v pošiljko za posameznega učenca in ga učencu oziroma staršem posredovala. Z odobritvijo ZZZS (Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije) o opravljanju zdravstvenih storitev na daljavo, so se timskemu delu intenzivno priključili še terapevti.

Namen članka je predstaviti primer dobre prakse uspešnega timskega sodelovanja, ki smo ga v obliki tedenskega razrednega projekta, imenovanega »Praznični piškoti«, izvedli s skupino posebnega programa vzgoje in izobraževanja 4. in 5. stopnje, ki jo sestavljajo učenci z več motnjami. Prikazati želimo, kako pomembno je sodelovanje vseh deležnikov (učiteljev, terapevtov, varuhov negovalcev, učencev, staršev) ter kako zelo smo lahko povezani med seboj, če stopimo skupaj k isti dejavnosti in v vseh naših domovih zadišijo praznični piškoti.

2. Celostni timski pristop v CIRIUS-u Vipava

CIRIUS Vipava je strokovno usposobljena in sodobno opremljena ustanova, ki izobražuje in usposablja otroke in mladostnike s posebnimi potrebami. Otroci s posebnimi potrebami so po 2. členu Zakonu o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1):

- otroci z motnjami v duševnem razvoju,
- slepi in slabovidni otroci oziroma otroci z okvaro vidne funkcije,
- gluhi in naglušni otroci,
- otroci z govorno-jezikovnimi motnjami,
- gibalno ovirani otroci,
- dolgotrajno bolni otroci,
- otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja,
- otroci z avtističnimi motnjami,
- otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami.

Otroci s posebnimi potrebami potrebujejo, glede na njihove zmožnosti in individualne potrebe, ustrezne programe vzgoje in izobraževanja ter zagotovitev različnih načinov, prilagoditev in/ali oblik pomoči. Za uspešno vključevanje otrok v proces vzgoje in izobraževanja je torej pomemben celostni pristop, ki pa je mogoč le s kvalitetnim timskim sodelovanjem. Timsko delo v CIRIUS-u Vipava zajema povezovanje vseh strokovnih delavcev iz različnih področji, ki spremljamo otrokov razvoj in ga obravnavamo celostno. Za vsakega otroka izdelamo individualiziran program na vseh tistih področjih, kjer otrok potrebuje več pomoči, hkrati pa poudarjamo posameznikova močna področja in otroke spodbujamo, da se izražajo na njim ustrezen, primeren in možen način. Otrokom in mladostnikom nudimo celostni razvoj sposobnosti ter ob tem doživljanje lastnega uspeha in zadovoljstva. Seveda pa so osnovni pogoji vsakega timskega dela predvsem skupni cilji ter pozitivna naravnost in soodvisnost članov tima (Polak, 1999), kar je v CIRIUS-u Vipava dolgoletna praksa.

Timsko sodelovanje smo ohranili tudi pri delu na daljavo preko medijev elektronskega komuniciranja. Sicer se je izkazalo, da mediji elektronskega komuniciranja ogrožajo našo svobodo in zasebnost, kar se kaže pri tem, da je delo navzoče povsod in ni več jasne meje med delom in domom, a hkrati nam omogočajo sprotno načrtovanje, hitro komuniciranje z velikim številom ljudi na daljavo ter nam, uporabnikom, podeljujejo moč, da lahko ustvarjamo, objavljamo, oddajamo, razpravljamo ... in tehnologijo uporabljamo tudi v izobraževalne namene, saj omogoča hitrejšo in učinkovitejši prenos vsebin ter razvoj multimedijskih kompetenc (Krašna, 2010). Največji problem pri vzgoji in izobraževanju učencev s posebnimi potrebami na daljavo pa je pomanjkanje fizične pomoči, ki jo zelo potrebujejo in jim jo lahko nudimo le, kadar smo skupaj. Zavedanje, da bodo postale naše podaljšane roke, roke staršev, nas je vodilo k temu, da smo oblikovali naloge za učence, ki staršev ne bi preveč obremenjevale, otrokom pa bi omogočile pridobivanje znanja in potrebnih izkušenj. Tedensko smo učitelji sodelovali tako, da smo pošiljali svoje predloge razredničarki, le-ta pa jih je glede na individualne potrebe učencev v ustrezno obsežnih »paketih« posredovala učencem.

3. Od ideje do načrtovanja tedenskega projekta »Praznični piškoti«

Naše razredno timsko sodelovanje se je v predprazničnem tednu še okrepilo. Čeprav smo bili že prej deležni sodelovanja s strani terapevtov, so se sedaj intenzivno priključili k timskemu delu, saj so dobili odobritev s strani Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije, da lahko delo opravljajo na daljavo. Za nas timsko sodelovanje ni pomenilo nekaj novega, nas je pa vse skupaj bolj ciljno usmerilo in povzročilo, da se je ista tema – piškoti – pojavila pri več šolskih predmetnih in terapevtskih področjih.

Da bi otroku omogočili celostni razvoj, trajnejše znanje in povezovanje različnih pojmov, mu moramo ponuditi različne informacije, ki jih pridobiva preko vseh čutil. Zato smo celotni razredni projekt zasnovali tako, da je povezoval vse vključene med seboj in omogočil učenje s povezovanjem. Učenje s povezovanjem ali interdisciplinarnost omogoča pogled na isti problem z več različnih zornih kotov, kar pa nadalje pomeni pridobitev jasnejše in celostne slike, lažje in hitrejšo razumevanje in pomnjenje, povezovanje novega s starim znanjem, večjo motivacijo in samoiniciativnost, učinkovitejši in zanimivejši pouk ter kakovostno in uporabno znanje (Kolar, Krnel in Velkavrh, 2011). Zaradi interdisciplinarnosti otroci lažje razvijejo socialne kompetence, govorno-jezikovno komunikacijo, gibanje, delovne navade ... ter imajo možnost ustvarjalnega dela. Pri izvedbi razrednega projekta smo med seboj povezali in v vseh dejavnostih bolj ali manj izrazito na igriv način prepletli naslednja področja: glasbo, gibanje, komunikacijo, ustvarjalnost in učenje za samostojnost. Igro omenjamo, ker je vse skupaj

potekalo na sproščen način, z notranjo motivacijo učencev, ki so nezavedno prejeli informacije in izkušnje, se učili, razvijali zaznavno-gibalne spretnosti, fleksibilno mišljenje, reševanje problemov, ustvarjalnost ter socialni, govorni in čustveni razvoj (Marjanovič Umek in Zupančič, 2001), kar so značilnosti igre. »V igri se otrok, s pridobivanjem vedno novih izkušenj, pripravlja na življenje« (Pogačnik-Toličič, 1983, str. 53), saj z igro razvija in utrjuje motoriko, govor, čutila, miselne sposobnosti, domišljijo, ustvarjalnost in znanje.

3.1 Idejna zasnova

Ideja o tedenskem projektu je zrasla v povezavi s poznavanjem strokovne teorije, z dosedanjimi praksami in aktualno tedensko tematiko - prazniki, ki je bila na vrsti po letnem delovnem načrtu. Z zavedanjem, da je glasba lahko močno motivacijsko sredstvo, ki povezuje ljudi in različne vede, ki v nas budi različne emocije in nas spodbuja h gibanju, smo kot idejno osnovo projekta postavili pesem o piškotih. Pesem naj bi učence motivirala k branju besedila, prepevanju, h gibanju in konkretni peki piškotov. Želeli smo, da bi bilo zastavljeno delo učinkovito, povezovalno, motivacijsko, uporabno, poučno, zabavno ter da bi učenje potekalo z vsemi čuti in medpredmetno povezano. Idejo smo predstavili razredničarki, ki jo je z veseljem sprejela in se strinjala, da skličemo timski posvet, na katerem smo člani tima oblikovali načrt o izvedbi tedenskega projekta.

3.2 Načrt

Po predstavitvi ideje na sestanku strokovnega operativnega tima, smo se vsi prisotni strinjali, da projekt izvedemo. Upoštevač letni delovni načrt in individualizirane programe učencev smo oblikovali in prilagodili konkretne dejavnosti za učence tako, da bodo pri njih lahko vsi uspešno sodelovali. Skladno z dejavnostmi smo vsem sodelujočim strokovnim delavcem določili specifične naloge, ki so razvidne v Tabeli 1, ter vsem skupne naloge. Slednje so bile:

- redno timsko sodelovanje in komuniciranje,
- seznanitev s cilji, ki jih postavi vsak sodelujoči strokovni delavec,
- zasledovanje zastavljenih individualnih ciljev za posameznega otroka,
- zasledovanje skupnih ciljev projekta,
- prisotnost z aktivnim sodelovanjem na zoom srečanjih skupine.

Tabela 1: Specifične naloge strokovnih delavcev v strokovno operativnem timu

Strokovni delavec	Naloge pri izvedbi tedenskega projekta »Praznični piškoti«
vzgojiteljica	napiše glasbo in besedilo za pesem ter jo posname, zmontira video voščilo
razredničarka	komunicira s starši, pridobi dovoljenja za objavo videoposnetka in fotografij otrok, učencem posreduje gradivo in navodila, pripravi pravljico o peki piškotov, organizira in vodi zoom srečanja celega tima z učenci
učiteljica podaljšane bivanja	oblikuje gibalno ponazoritev besedila pesmi »Praznični piškoti«, na zoom srečanju udeležence nauči gibe po principu zrcaljenja
učiteljica delovne vzgoje	pripravi recept in oblikuje video postopek izdelave piškotov
učiteljica likovne vzgoje	pripravi recept in oblikuje video postopek krašenja piškotov in obešanja piškotov kot okraskov na božično drevo
logopedinja	pripravi slikovno komunikacijske simbole na pesem »Praznični piškoti«, izvede individualne logopedске obravnave z učenci preko zoom-a
delovna terapevtka	izvede individualne delovno terapevtske obravnave z učenci preko zoom-a od priprave do peke piškotov
fizioterapevtka	pripravi koreografijo na pesem »Praznični piškoti« za terapevtsko vadbo Žoga bend, udeležence zoom srečanja nauči koreografijo

Čeprav učence izobražujemo in usposabljam, da bi postali čim bolj samostojni in pripravljeni na življenje, potrebujejo veliko pomoči s strani odrasle osebe. Zato pri načrtovanju nismo pozabili na starše, ki so morali za izvedbo tedenskega projekta na daljavo zagotoviti fizične, materialne in tehnične pogoje ter nuditi pomoč učencem pri izvajanju zastavljenih nalog, kar je učiteljem na daljavo onemogočeno.

4. Izvedba tedenskega projekta »Praznični piškoti«

Najprej je vzgojiteljica napisala besedilo in melodijo za pesem »Praznični piškoti« ter jo vokalno in instrumentalno posnela. Besedilo v enajstih kiticah govori o fazah priprave piškotov. Skladbo je dala v vpogled sodelavki, akademski glasbenici, če bi bili potrebni morebitni popravki. Besedilo pregledane pesmi je posredovala logopedinji, glasbeni posnetek pa fizioterapevtki in učiteljici podaljšanega bivanja, da so lahko pripravile vsaka svoj del projekta.

Razredničarka je organizirala dve zoom-srečanju, na katerih so bili prisotni učenci ob spremstvu staršev ter varuha negovalca in strokovni delavci, ki delujejo v skupini. Na prvem srečanju so se učenci seznanili s pesmijo »Praznični piškoti«. Prebrali smo besedilo, pesem zapeli ter jo pod vodstvom učiteljice podaljšanega bivanja gibalno ponazorili. Na srečanje je bila posebej povabljen tudi učiteljica glasbene vzgoje, ki nas je spodbudila, da smo pesem spremljali z lastnimi instrumenti ter s preprostimi improviziranimi instrumenti, kot sta kozarec in žlica. Učenci so se ob koncu srečanja seznanili, da nas v tem tednu čaka peka piškotov, ki jo bomo izvedli vsi in dejavnost posneli, da bomo lahko drug drugega videli pri opravljanju pekarske dejavnosti, čeprav bomo pekli vsak na svojem domu. Recept in natančna slikovna, pisna in video navodila, kako peči in okrasiti piškote, sta nam učiteljica delovne vzgoje in učiteljica likovne vzgoje poslali v skupni projekciji.

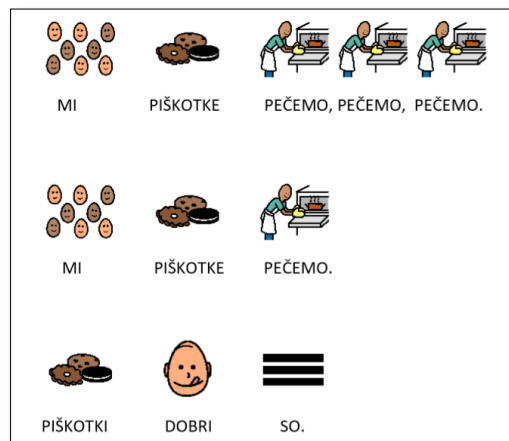
Slika 6: Izsek iz videa "Praznični piškoti" - valjanje testa in krašenje piškotov

Učiteljica delovne vzgoje, to je vzgoje za življenje, je stremela k temu, da bi celoten postopek priprave piškotov tako natančno predstavila, da bi bila situacija, čeprav je projekt potekal na daljavo, čim bolj podobna šolski. Učenci, ki so sodelovali pri projektu »Praznični piškoti«, redno zahajajo v šolsko kuhinjo, kjer so, upoštevajoč individualne sposobnosti, vključeni v vse faze priprave jedi ali napitka. Čeprav se vedno razveselijo končnega rezultata, je bolj kot cilj pomembna pot, na kateri učenci pridobivajo nove veščine ter sodelujejo in si pomagajo. Z razrednim projektom smo želeli doseči pridobivanje veščin na zabaven način ter sodelovanje vseh in s tem medsebojno povezanost kljub fizični oddaljenosti.

Izdelava piškotov je lahko tudi likovna naloga na področju kiparstva, pri kateri učenci spoznavajo mehki kiparski material - testo, ki ga gnetejo, stiskajo, valjajo, vtiskujejo, tolčejo ... Pri našem projektu je učiteljica likovne vzgoje učence spodbudila, da pripravijo sladkorno glazuro in piškote okrasijo. Krašenje piškotov lahko v likovnem smislu opredelimo kot izdelavo reliefa ali kot likovno nalogo na področju risanja, saj učenci oblikujejo linije, ki so osnovni gradnik risbe. Pripomoček za krašenje sladice je učence usmerjal h kontroliranemu gibanju roke in enakomernemu pritisku, kar spodbuja razvoj motoričnih spretnosti. Učenci so bili s pesmijo in navodilom učiteljice likovne vzgoje spodbujeni, da piškote obesijo na božično drevo. Tudi vtikanje vrvic skozi luknje v piškotih in obešanje piškotov na drevo lahko dojemamo kot raziskovanje tretje - prostorske dimenzije ter razvijanje motoričnih spretnosti, orientacije v prostoru in estetskega čuta za ritem in urejenost.

Peko piškotov so učenci opravili individualno z vodenjem delovne terapevtke preko zoom-a in/ali s pomočjo svojih staršev, ki so nam posnetek peke posredovali preko elektronske pošte. Kako smo pripravljali piškote, prikazuje izsek iz zaključnega videa (Slika 1).

Delovni terapevt otroku pomaga razvijati vsakodnevne učne spretnosti, da v okviru svojih zmožnosti čim več naredi samostojno. Tako je pri peki piškotov bil cilj, da učenec sam prebere recept, pripravi sestavine in pripomočke, ki jih bo pri peki potreboval, stehta sestavine in pozna merske enote, jih presuje v posodo in meša, pravilno in varno rokuje s pripomočki, testo gnete in valja ter oblikuje piškote. Pri peki je bilo pomembno, da je učenec delal po korakih, v pravem vrstnem redu, se orientiral, uporabljal spomin, upošteval navodila ter sodeloval in komuniciral z delovno terapevtko. Ob enem je bila delovna terapevtka pozorna, da je učenec uporabljal obe roki, z očmi sledil delu rok (vizualno motorična koordinacija), da je dobro sedel (na vozičku), imel dovolj delovne površine in predvsem, da je bil pri dejavnosti uspešen in zadovoljen, njegovo delo pa ustrezno pohvaljeno.

Slika 7: Prva kitica pesmi "Praznični piškoti" s slikovno komunikacijskimi simboli

Želja vsakega posameznika je razumeti in biti razumljen, kar je osnova vsake dobre komunikacije. Učenci v skupini, ki so sodelovali pri razrednem projektu, imajo različne motnje govorno-jezikovne komunikacije in so vključeni v logopedsko obravnavo. Cilj logopedске obravnave je odpraviti motnje govorno-jezikovne komunikacije oziroma omogočiti vsakemu otroku in mladostniku, da glede na svoje sposobnosti in potrebe razvije optimalno komunikacijo, ki posamezniku omogoča učinkovito vzpostavljanje, oblikovanje in ohranjanje medosebnih odnosov ter uspešnejše vključevanje v proces izobraževanja in okolja ter pozitivno vpliva na razvoj celostne osebnosti in na kakovost posameznikovega življenja. V sklopu

razrednega projekta je logopedinja oblikovala logopedske vaje v povezavi z besedilom pesmi, ki ga je opremila s slikovno komunikacijskimi simboli (Slika 2). Slikovno komunikacijski simboli so učencem v pomoč pri razumevanju in lahkem branju, so pa tudi podpora pri usvajanju in uporabi novih besed in tvorjenju stavkov za učence, ki ne morejo govoriti ali je njihov govor težko razumljiv in za sporazumevanje uporabljajo nadomestno komunikacijo s komunikatorjem. Logopedinja je z učenci izvedla individualna zoom srečanja treninga komunikacijskih veščin.

Na drugem zoom srečanju smo si ogledali posnetke peke piškotov učencev, ki so peko že izvedli, nato smo poslušali in ponovili pesem, sledilo je branje in vživljanje v zgodbo »Saj zmores, Poldek«, ki jo je pripravila razredničarka. Srečanje smo zaključili z gibalno dejavnostjo (Slika 3).

Kjer je gibanje, tam je življenje. Življenje nam daje gibanje in z gibanjem dajemo kvaliteto življenju, saj nam omogoča razvoj na socialnem, motoričnem, kognitivnem in psihološkem področju. Otroci, ki imajo težave na področju gibanja (pravimo, da so gibalno ovirani), so v CIRIUS-u Vipava deležni fizioterapije, ki izboljšuje vzorce gibanja in naredi mišice bolj voljne (Elliman in Bedford, 2001), predvsem pa preprečuje nastajanje trajnih nepravilnosti pri gibanju ter drži udov. Cilj fizioterapije je usmerjati otroka skozi njegov čutno-gibalni razvoj, da doseže najvišjo stopnjo samostojnosti v gibanju ob čim manjšem vplivu patološke nevrološke simptomatike ter ga prenese v funkcijo. Obstajajo različne tehnike in metode fizioterapevtskega dela. Za naše drugo srečanje je fizioterapevtka pripravila terapevtsko vadbo Žoga bend, ki jo učenci tudi sicer med letom obiskujejo. Pri tej dejavnosti gre za ritmično udarjanje z bobnarskimi palicami po velikih terapevtskih žogah v ritmu glasbe in/ali po vnaprej pripravljene koreografiji. Ker doma nimamo vsi omenjenih pripomočkov, smo se za izvedbo dejavnosti poslužili dveh kuhalnic, s katerima smo udarjali po kakršnikoli žogi ali blazini, skladno z vnaprej pripravljeno koreografijo na pesem »Praznični piškoti«. Pri terapevtski vadbi Žoga bend ob glasbi uporabljamo in razvijamo različne motorične sisteme (koordinacija, stabilnost, ravnotežje ...), treniramo kognitivne in perceptivne spretnosti ter doživljamo številne fiziološke in psihološke pozitivne učinke. Čeprav vadba vključuje celotno telo, se vadeči pravzaprav ne zaveda, da vadi.

Slika 8: Terapevtska vadba Žoga bend na drugem zoom srečanju v sklopu razrednega projekta

V zadnji fazi je sledila montaža videa, ki zajema vokalno-instrumentalno izvedbo pesmi »Praznični piškoti«, njeno besedilo s slikovno komunikacijskimi simboli, posnetke peke piškotov ter posnetke gibalne ponazoritve besedila in terapevtske vadbe Žoga bend, ki so nastali preko dveh zoom srečanj. Video se zaključí z dobrimi željami in je postal razredno novoletno voščilo, ki je kmalu poromalo po celotnem CIRIUS-u Vipava.

5. Zaključek

Tekom razrednega projekta »Praznični piškoti« se je izkazalo, da lahko skupaj oblikujemo primerne načine poučevanja, se medsebojno dopolnjujemo, spodbujamo, si pomagamo ter skupaj najdemo rešitve, po katerih brez odvisnosti od informacijsko-komunikacijske tehnologije verjetno ne bi posegali. S sodelovanjem v projektu smo zmanjšali socialno distanco, pri zagotavljanju fizične pomoči pa so nam pomagali starši otrok, brez katerih projekta ne bi mogli izpeljati. Končna evalvacija dela je pokazala, da smo uspeli slediti vzgojno-izobraževalno-terapevtskim ciljem, da so bili tako učenci, kot starši in strokovni delavci pri delu motivirani in zelo zadovoljni z vsem, kar smo tekom projekta delali in ustvarili. V sklopu projekta smo izvedli več individualnih zoom srečanj z učenci in tri skupna, ki smo se jih vsi veselili. Sodelavci smo bili v stiku preko telefonov in elektronske pošte. Ko je naše razredno video voščilo, ki je zahtevalo veliko ur montaže, zaokrožilo širše med sodelavci, starši in učenci, smo prejeli številne pohvale za izvedbo celotnega projekta in zadoščenje je bilo še večje. Projekt ni pomenil zgolj dela in učenja, pač pa tudi zabavo, ustvarjalnost, popestritev prihajajočih prazničnih dni ter uporabne končne izdelke – piškote in video voščilo. S piškoti smo si okrasili božično drevo ter jih pojedli, video in pesem »Praznični piškoti« pa bosta tudi nadalje služila kot motivacijsko sredstvo, ki bo otroke spodbujalo h gibanju, prepevanju, branju besedila s slikovno-komunikacijskimi simboli in konkretni peki. Zadovoljni gledamo na izvedbo celotnega projekta, saj spoznavamo, da smo se kljub fizični distanci s projektom še bolj povezali in je trud timskega dela obrodil okusne piškote in prijeten vonj v naših domovih.

6. Literatura

- Elliman, David, Bedford, Helen (2001): *Zdravje za otroke: vodnik, ki pomaga staršem skrbeti za otrokovo zdravje in pravilno ukrepati, če se pojavi bolezen*. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije.
- Kolar, M., Krnel, D. in Velkavrh, A. (2011). *Program osnovna šola. Spoznavanje okolja. Učni načrt*. Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.
- Krašna, M. (2010). *Multimedija v izobraževanju*. Nova Gorica: Educa.
- Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (2001). *Psihologija otroške igre*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Pogačnik-Toličič, S. (1983). Otrok, igra in igrače. V M. Bergant (ur.), *Razvijamo sposobnosti predšolskega otroka* (str. 53–87). Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije.
- Polak, A. (1999). *Aktivnosti za spodbujanje in razvijanje timskega dela*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
- Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1)*. Pridobljeno 18. 12. 2020, s <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5896>.

Kratka predstavitev avtorja

Petra Bajc Curk je magistrica profesorica inkluzivne pedagogike, zaposlena v CIRIUS-u Vipava kot učiteljica v oddelku podaljšanega bivanja in kot vzgojiteljica v oddelku posebnega programa. Delala je tudi kot učiteljica dodatne strokovne pomoči na Osnovni šoli Spodnja Idrija. Vodi interesno dejavnost Mali glasbenik, računalniški krožek, je mentorica plavanja pri šolskem športnem društvu ter članica tima Zdrava šola in tima za promocijo.

Pouk na daljavo s 30 prvošolci

Distance Learning with 30 First Grade Pupils

Petra Arnež

*Osnovna šola Simona Jenka Smlednik
arnezpe@gmail.com*

Povzetek

Ob začetku poučevanja na daljavo tako številčnega razreda so se prav vsi vpleteni strokovni delavci, ki poučujejo v oddelku, starši, predvsem pa prvošolci znašli pred popolnoma novim izzivom.

Učitelj razrednega pouka ali razredni učitelj skrbi za celostni razvoj učencev. Vsakodnevno omogoča in skrbi za razvoj vedoželjnosti, samostojnosti, komunikacije, pozitivne samopodobe, ustvarjanja in otroke spodbuja h gibalni aktivnosti. Drugačen način dela pa je prinesel spremembe, saj ni bilo mogoče le prenesti vsebin in metod iz običajne učilnice v izobraževanje na daljavo. Kako kljub oddaljenosti in brez fizičnega stika vzpostaviti ustvarjalen in zaupen odnos, kako osmisliti učenje in ga prepletati s konkretnimi življenjskimi situacijami ter kako vse vpletene v učni proces motivirati? Hkrati pa je bil precejšen izziv oblikovati strategije poučevanja, ki bi omogočale ustrezen napredek, veselje in zadovoljstvo posameznika.

Skrbno pripravljen material za delo, preprost način podajanja novih znanj, video srečanja, sprotna evalvacija in povratna informacija dogovorjenih izdelkov, komunikacija s starši in stik z učenci so se izkazali kot ključni za uspešno izvedbo izobraževanja na daljavo.

Kljub temu da je bilo delo na daljavo stresno tako za učence, starše kot nas učitelje, smo svoje delo kvalitetno opravili. Posebna, nova, izzivov polna izkušnja drugačne šole, šole od doma, šole za življenje je zelo pomembna.

Ključne besede: komunikacija, motivacija, pomoč staršev, razred, učenec, učitelj, znanje.

Abstract

The onset of distance learning of a very big class of pupils brought a totally new challenge for all the included professional staff, the parents, and especially for each individual student.

The primary-school teacher takes care of the wholesome development of the pupils. He or she enables the progress in the thirst for knowledge, self-confidence, independence, good communication and self-image, creativity and physical activity every day. The new approach to learning also brought a shift in methodology and content of learning, as with the distance learning they could not only be transferred but had to be adapted. How to enable a creative and confidential relationship, how to give meaning to the learning and intertwine it with concrete life situations and how to motivate all the participants of the learning process despite the distance and without any physical contact? At the same time we had to develop strategies of learning that could enable adequate progress, the delight and joy of each individual. Carefully prepared materials, simple ways of explaining new topics, video meetings, formative evaluation, teacher-parent communication, and contact with students proved crucial for a successful implementation of distance learning.

Despite the fact that distance learning was stressful for pupils, parents, as well as teachers, we managed to do it with quality. A special, new, challenging experience of a different school, school from home, school for life, proved very important.

Key words: class, communication, knowledge, motivation, parental support, pupil, teacher.

1. Uvod

Poučevanje 30 prvošolcev je že samo po sebi velik izziv. Nihče pa si ni predstavljal, kako bo potekalo delo na daljavo. Kot pravi Frigelj, učitelji namreč nismo bili izobraževani za poučevanje na daljavo (Frigelj, 2020).

Situacija z virusom se je že pred počitnicami začela zaostroovati, zato so učenci zadnji dan pouka domov vzeli vse zvezke in delovne zvezke, za katere smo menili, da jih bodo potrebovali, če se bo ponovno začelo izobraževanje na domu.

Ko smo izvedeli, da šole zaradi epidemije zapirajo svoja vrata, smo se v ožjem timu dogovorili o osnovnih smernicah.

Odločili smo se, da bomo staršem vse potrebno za poučevanje in delo na daljavo posredovali po elektronski pošti, z upoštevanjem razvojne stopnje šolarjev. Po dogovoru s starši smo jim poslali zapisane dejavnosti za posamezen predmet po urniku en dan vnaprej, tako da so imeli možnost, da so lahko vrstni red dejavnosti prilagodili svojemu, domačemu urniku. Priporočili smo jim, da so učenci vsak dan na svežem zraku (na domačem vrtu, v gozdu, na travniku ...), saj potrebujejo veliko gibanja. Pri tem so morali seveda upoštevati vsa priporočila. Pozorni smo bili, da so imeli prvošolci dejavnosti in naloge, za katere so imeli material na razpolago doma, in zato dodatno tiskanje oziroma kupovanje ni bilo potrebno. V primeru nejasnosti so se za dodatna pojasnila obrnili name, razredničarko, po elektronski pošti. Učencem in staršem smo bili dostopni, jih pri delu spodbujali s toplo besedo in motivirali.

V prispevku se bom osredotočila na primere iz prakse, ki so se izkazali za uspešne in uporabne za učence 1. razreda Osnovne šole Simona Jenka Smlednik.

2. Izobraževanje na daljavo

V Evropi raziskav o izobraževanju na domu nimamo, saj se zelo malo staršev odloča za tak način izobraževanja (de Laat, 2016). V Sloveniji sicer Zakon o osnovnih šolah (2006) tovrstno izobraževanje dovoljuje že od leta 1996.

V 90. členu Zakona o osnovni šoli je določeno, da mora učenec z izobraževanjem na domu doseči vsaj enakovredno stopnjo znanja, kot jo zagotavlja obvezni program javnega šolstva.

Dvomi o izobraževanju na domu se po mnenju de Laatove nanašajo na dve področji, in sicer na doseganje standardov znanja in socializacije. Prvošolci so prikrajšani pri pridobivanju socialnih veščin, pri uresničevanju ciljev pri vzgojnih predmetih in znanju o okolju. Manjka jim neposredna razlaga učiteljev, predvsem pri slovenščini in naravoslovnih predmetih (De Laat, 2016). To lahko primerjamo s poukom, ki je potekal na domu v času epidemije. Starši in učenci so sporočali, da pogrešajo prijatelje in učiteljice ter da jim manjka družba sovrstnikov. Všeč jim je bilo, da so lahko organizirali in prepletli družinsko življenje in poučevanje po svoje, fleksibilen urnik ter več prostega časa.

Tudi Maria Montessori (2011) je izobraževanje razumela kot pomoč in potrebo v življenju. Potrebno je sodelovanje šole, staršev in družbe. Čisto vsi morajo pomagati pri občutljivem delu rasti, ki je zaupana otroški duši (Montessori, 2011).

Juhant in Levc (2011) sta mnenja, da je dolžnost staršev, da so konstanta v življenju otrok in da jim pomagajo organizirati delo (Juhant in Levc, 2011). S starši smo vzpostavili sodelujoč,

povezan in odprt odnos, ki je temeljil na spoštovanju in zaupanju ter pozitivnih odnosih, ki smo jih uspeli vzpostaviti v kratkem času pred tem, vse to za podporo otroku.

3. Učiteljevo delo

Komunikacija med nami in učenci je sprva potekala po elektronski pošti. Pri prvošolcih smo bili odvisni od obveščanja in računalniškega znanja staršev. Vse tehnološke težave, ki so se pojavile, smo reševali sproti in nekajkrat tudi s pomočjo šolskega računalničarja.

Že kmalu na začetku sem poskušala individualno navezati stik z vsemi starši oziroma s 30 prvošolci tako, da sem jih poklicala in preverila, kako poteka poučevanje, ali so učenci motivirani za delo, ali razumejo snov, ali so navodila jasna ter ali bi karkoli spremenili oziroma dodali. Najbolj pogumni učenci so z mano spregovorili nekaj besed. Tako otroci kot starši so resno pristopili k delu. Starše in učence sem s pomočjo sporočil nagovarjala, da mi sproti povejo, kje imajo težave, da jih lahko hitro odpravimo. Starši so v teh izrednih razmerah postali naš glas, oči, ušesa, skratka, naša podaljšana roka pri poučevanju.

Tedensko sem imela pogovorne ure, katerim smo zaradi pestre družinske dinamike določili dan in uro v tednu, ki je bila namenjena klicu. Starši so se jih udeleževali po potrebi. Namenjene niso bile le kogniciji, marveč tudi socialnemu in psihičnemu počutju, saj je epidemija povzročila marsikatero stiske in stres. Vsako spremembo, ki se pojavi v življenju, lahko posameznik vzame kot izziv in se pogumno spopade z njo ali pa mu predstavlja problem, kateremu ni kos in mu daje občutek neučinkovitosti in nesposobnosti (Tušak, 2012).

Nekajkrat tedensko smo od njih zahtevali določene povratne naloge, izdelke in odgovore, s čimer smo preverjali, kaj in koliko učenci delajo doma. Učitelji smo odgovorni prav za vseh 30 učencev, ki jih poučujemo, zato je naša vloga in želja spodbujati vsakega otroka.

Učenka s slabšo koncentracijo je naloge pošiljala dnevno. Prav tako učenka tujka. Njeni starši so poleg napisali še kakšne posebnosti pri njenem razumevanju nalog oziroma obravnavi učne snovi. Prosili so, da komunikacija poteka po elektronski pošti, saj ne govorijo dobro slovensko in si pri pisanju lahko pomagajo s prevajalnikom. Tekom tedna so nekateri starši samoiniciativno pošiljali kratka besedila in fotografije, kako poteka delo doma.

Vse povratne informacije sem, skupaj s pridobljenimi že v času pouka v šoli, skrbno beležila. Iskali smo poti in načine, da ni bil nihče spregledan, da so bile ure in naloge načrtovane za tiste s šibkim znanjem in za tiste, ki so si želeli dodatnega znanja in težjih nalog.

Dodatno delo je bilo namenjeno učencem z boljšim učnim uspehom, ki so pri posameznih predmetih presegali določene standarde znanja. S poglobljenimi in razširjenimi vsebinami ter z različnimi metodami dela, kot so samostojno učenje in problemski pouk, smo podpirali doseganje višjih učnih ciljev. Opravili so jih prostovoljno.

Dopolnilne naloge so bile namenjene učencem, ki so poleg rednega dela potrebovali še utrjevanje in ponavljanje ter dopolnilno razlago snovi in pomoč staršev.

Zahtevna je bila priprava materiala, saj je bil naš dogovor, da se izogibamo nalog na učnih listih, ker vsi doma nimajo na voljo tiskalnikov. Uporabljali in iskali smo različne spletne strani, na katerih je bila določena snov razložena oziroma predstavljena. Snov je bila pripravljena primerno stopnji in razumevanju prvošolca ter na način, da jo je bilo zelo enostavno predati naprej otrokom. Vse učne ure so poleg posnetka vsebovale tudi napisano vsebino, da so starši izbrali način izobraževanja, ki je otroku najbolj ustrežal. V razredu v šoli je pri poučevanju s

pomočjo različnih metod in oblik dela omogočena izkušnja usvajanja nove snovi. Novo snov učencem podajamo z različnim slikovnim materialom, didaktičnimi igrami in konkretnim materialom. Doma pa so bili za vse to prikrajšani.

Najbolj pa so bili oškodovani za možnost govornega in socialnega razvoja ter izkušnjo, ki jo nudi neposreden stik z učitelji v razredu, ki vidi učence, njihove pozitivne in negativne reakcije, razumevanje snovi, in jim preprosto ponudi ponovno razlago, če jo potrebujejo.

Dnevno smo iskale načine, kako biti razumljiv, jasen in zanimiv čim večjemu številu prvošolcev. Posluževale smo se drugačnih, zabavnih in posebnih načinov razlage snovi pri slovenščini in matematiki, pri glasbeni in likovni umetnosti, spoznavanju okolja in športu.

Staršem sem bila na voljo preko celega dneva. Popoldnevi in večeri so bili namenjeni pripravi učnih ur in pregledovanju nalog, ki so jih učenci pošiljali, ter pisanju povratnih informacij.

Prvošolci še niso samostojni pri uporabi računalnika in video srečanj, zato se jih na začetku epidemije nismo posluževali. Želja vseh nas je bila, da se tudi vidimo, zato smo organizirali srečanje na Teamsih. Ker pa je bil sistem preobremenjen in povezava s strani nekaterih udeležencev slaba, smo kasneje organizirali srečanja v dveh skupinah enkrat tedensko. Sprva so bili otroci zadržani, so samo prikimavali oziroma odkimavali, sčasoma pa so se navadili in postali komunikativni.

Z ostalimi učitelji smo se med seboj usklajevali, da do video srečanj ni prihajalo istočasno, saj je v družinah več šoloobveznih otrok. To je od nas zahtevalo nekaj dodatnega dela.

Učenci so poleg nalog, ki so jih imeli v decembru, pripravili kratek govorni nastop, v katerem so se opisali. Starši so jih posneli in posnetek poslali po elektronski pošti. Delo so opravili vestno in se čisto vsi potrudili po svojih najboljših močeh. Za nastop so prejeli povratno informacijo.

V času epidemije smo tudi nadaljevali z bralno značko. Prvošolce, ki so to želeli, so starši posneli in poslali posnetek pripovedovanja pravljice ali pesmice. Odziv je bil številen in pozitiven. Vsi so dobili povratno informacijo in evalvacijo nastopa.

Decembar je lansko leto zaradi epidemije novega koronavirusa potekal nekoliko drugače, in ker se z učenci že zelo dolgo nismo videli, so poslali svoje fotografije in risbice, nekateri so napisali, kaj počnejo doma. Oblikovala sem predstavitev PowerPoint in jim jo poslala ter jim s tem omogočila vsaj majhen vpogled v vsakdan sošolca. Podobno smo naredili tudi za novoletno voščilo sošolcem in učiteljem.

4. Zaključek

V življenju se soočamo vedno z novimi izzivi, ki nas preizkušajo in nam dajo nov zagon, moč in voljo, da jih premagamo. In sem spada tudi poučevanje 30 prvošolcev. V delo vlagamo veliko energije, truda in lastnega prizadevanja.

Izobraževanje in s tem znanje je zelo pomembno na vsakem koraku. Zanimive, umirjene in sproščene dejavnosti učence pritegnejo. Učiteljevo poslanstvo je, da s svojim pristopom in pozitivnim odnosom do učencev spretno vodi skupino in z usmerjanjem ugodno vpliva na njihov intelektualni razvoj.

Skupaj z učenci smo preživljali zanimive, posebne in drugačne dneve oziroma tedne. Krepili smo samostojnost, razgledanost, razvijali domišljijo in različne oblike ustvarjalnosti, bogatili in razvijali govor ter mišljenje ... s pomočjo poučevanja na daljavo.

Delo s 30 prvošolci je zelo zahtevno, že samo pregled nalog in povratne informacije vzamejo veliko časa. Težko je usklajevati službeno in družinsko življenje, ampak s pomočjo in medsebojnim sodelovanjem šolskih delavcev smo učencem približali šolo in poučevanje ter jih pripravili na nove življenjske izzive.

5. Literatura

- De Laat, G. M. (2016). Izobraževanje na domu v Slovenji. *Sodobna pedagogika*, 67(4), 46–62.
- Frigelj, J. (2020). *Izobraževanje na daljavo – izkušnje za prihodnost?* Pridobljeno s <https://www.pei.si/wp-content/uploads/2020/06/Frigelj.pdf>.
- Juhant, M. in Levc, S. (2011). *Varuh otrokovih dolžnosti ali nehaite se ukvarjati z otrokovimi pravicami!* Mavčiče: Čmrlj, komuniciranje in ustvarjalnost.
- Montessori, M. (2011). *Srkajoči um*. Ljubljana: Uršulinski zavod za vzgojo, izobraževanje, versko dejavnost in kulturo.
- Tušak, M. (2012). *Soočanje s stresom*. Pridobljeno s <https://www.zdruzenjecvb.com/clanki/pdf/20-Soočanje-s-stresom.pdf>.
- Zakon o osnovi šoli – ZOsn-E (2006). *Uradni list RS*, št. 63/06 z dne 16. 6. 2006. Pridobljeno s <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2006-01-3535/>.

Kratka predstavitev avtorice

Petra Arnež je profesorica razrednega pouka. Diplomirala je leta 2011 na Pedagoški fakulteti v Ljubljani. Rada opravlja svoj poklic, ki ji je že 8 let v veliko veselje. Zaposlena je na Osnovni šoli Simona Jenka v Smledniku kot učiteljica razrednega pouka in poučuje 1. razred.

Vključuje se v številne projekte, šolske dejavnosti, je mentorica različnih interesnih dejavnosti, z učenci sodeluje na likovnih natečajih in različnih tekmovanjih.

Prvošolci na daljavo

First Graders at a Distance Learning

Andreja Perdih

*Zavod sv. Stanislava, Osnovna šola Alojzija Šuštarja, Ljubljana
andreja.perdih@stanislav.si*

Povzetek

Med šolanjem na daljavo v prvem valu epidemije je bil v 1. razredu naš glavni cilj vzpostavitev ustreznega načina poučevanja, da bi prvošolci lahko večino šolskega dela opravili samostojno in da bi čim manj obremenjevali njihove starše. Pri tem smo se z učenci povezali preko različnih medijev in tako lažje spremljali njihovo delo in napredek. Sprva so bili vsi učenci zelo motivirani za delo doma, saj je bila situacija, v kateri smo se znašli, nova in zanimiva. Z veseljem in navdušenjem so opravljali vse šolsko delo, pošiljali fotografije izdelkov in poročali, kaj počnejo doma v prostem času. Po odzivih staršev ob koncu prvega šolanja na daljavo smo ugotovili, da so bili učenci, ki so več časa posvetili socialnim stikom s sošolci, za šolsko delo motivirani vse do konca šolanja na daljavo. Motiviranost učencev, ki so le malokrat oz. sploh niso vzpostavili socialnega stika s sošolci, pa je upadala. Na podlagi teh izkušenj smo se v drugem valu epidemije pri šolanju na daljavo v večji meri usmerili v krepitev socialnih stikov med učenci. Ob tem pa se zavedamo, da spletno druženje ne more nadomestiti druženja v živo.

Ključne besede: motivacija, organizacija pouka, povezovanje učencev, socialni stiki, šolanje na daljavo, uporaba IKT.

Abstract

Our first goal, during the distance learning in the first wave of the pandemics, was to implement the most appropriate teaching approaches to make the pupils as independent from their parents as possible and be able to do the work themselves. Therefore, we connected with the pupils through various platforms and tracked their work and their progress. At first, pupils were highly motivated for their distance learning due to the new and interesting situation. They reported on their daily work, routines and posted all their school assignments regularly. Moreover, according to the parents of pupils who kept in touch with their school friends motivation kept stable throughout the distance learning process, and those pupils who neglected this social aspect of learning, their motivation kept falling until it was lost completely.

Consequently, we placed more focus on the social aspect of learning in the second wave of the pandemics, in strengthening those social bonds between pupils and their teachers. However, we are fully aware that human socializing can never be replaced by forming and strengthening friendships online.

Keywords: connecting pupils, distance learning, lesson organisation, motivation, socializing, use of IT tools.

1. Uvod

Starši in učitelji si želimo, da bi bile prve izkušnje prvošolcev s šolo pozitivne. Trudimo se, da se prvošolci v novem okolju počutijo sprejete in varne, da lahko napredujejo na kognitivnem področju, želimo pa si tudi, da si izoblikujejo socialno mrežo. Toda zgodila se je epidemija covid-19 in prvošolci, ki so komaj dobro zakorakali v šolo, se privadili na šolski delovni ritem, spoznali sošolke, sošolce, učitelje, so morali že po dveh mesecih ostati doma in se začeti šolati na daljavo ter veliko časa nameniti izobraževanju preko ekranov namesto igrivemu učenju v razredu. Druženje s sošolci v razredu je zamenjalo druženje v krogu domačih. Sprva zanimiva oblika učenja je pri učencih vzbudila veliko veselja in zanimanja, nato pa je učencem pri delu začela upadati motivacija za delo. Namesto medvrstniškega spodbujanja, pomoči in motiviranja za šolsko delo v razredu otroci doma sami ali s pomočjo staršev rešujejo naloge, ki jih učitelji pošljemo. Prvošolci pogrešajo stike s sošolci, skupno igro, pogovore ... Delček tega jim poskušamo učitelji na različne načine dati tudi preko digitalnih kanalov.

2. Zastavljeni cilji v spomladanskem valu

1.1 Vzpostavitev komunikacije

Naš prvi cilj šolanja na daljavo je bil, da učitelji kar najhitreje vzpostavimo kontakte z vsemi učenci in njihovimi starši ter ustvarimo varno okolje, da bomo lahko redno spremljali in vrednotili delo učencev ter jih individualno spodbujali pri delu. Zavedali smo se, da poučujemo prvošolce, ki bodo pri delu potrebovali veliko pomoči ter usmerjanja odraslih, torej njihovih staršev, saj prvošolci niso opismenjeni (nebralci in nesamostojni pri uporabi računalnika). V prvih dneh šolanja na daljavo smo razmeroma hitro in dokaj uspešno vzpostavili sistem poučevanja z otroki in komunikacije s starši preko elektronske pošte in telefona. Staršem smo bili vedno na voljo za dodatna pojasnila, razlago, tehnično pomoč.

Po dveh tednih šolanja na daljavo smo se z vsemi starši slišali preko telefona. Zanimalo nas je, kakšne razmere za delo imajo otroci doma, kako so motivirani za delo, ali imajo pri organizaciji pouka kakšne težave (tehnične, organizacijske ...), kako se znajdejo v dani situaciji, kako jim lahko stopimo nasproti učitelji, hkrati pa smo želeli dobiti tudi povratno informacijo o ustreznosti količine dela, ki ga pripravimo, navodil za delo, motiviranosti otrok ... Ugotovili smo, da se posamezne družine spoprijemajo z različnimi težavami: slaba računalniška oprema, več šolajočih otrok, zahtevne službe staršev ... Starši so poročali, da hkratno šolanje otrok, njihove službe ter vodenje gospodinjstva zahtevajo od vseh družinskih članov veliko strpnosti, prilagajanja, dodatne organizacije, pa tudi potrpežljivosti ter motiviranja za delo. Preko teh pogovorov smo ugotovili, da večina učencev pri šolanju ne bo imela večjih težav z razumevanjem učne snovi ter opravljanjem šolskih obveznosti, vrzel pa se je začela kazati na socialnem področju.

1.2 Samostojno delo

Naš naslednji cilj je bil, da bi prvošolci sčasoma čim več šolskega dela lahko opravili samostojno, brez pomoči staršev. Na ta način smo želeli olajšati in zmanjšati delo njihovim staršem, saj smo vedeli, da imajo učenci doma zelo različne delovne in družinske razmere.

Dolga, natančna in nazorna navodila smo poenostavljali, jih podajali v video posnetkih, naredili glasovne PowerPoint predstavitve ali pa poiskali ustrezne video posnetke s spleta. Tako staršem ni bilo več treba toliko časa nameniti branju in vodenju otroka skozi naloge, pač pa samo pripraviti potrebno računalniško podporo.

Glede na to, da smo imeli v razredu veliko družin z več šolajočimi otroki, se pojavlja vprašanje, koliko dejavnosti, ki jih morajo učenci izvesti s pomočjo računalnika, je še primernih, da družine še uspejo izpeljati vse obveznosti vseh svojih otrok z njihovimi tehničnimi zmožnostmi. Učitelji pa si tudi ne predstavljamo, da bi pouk pri tej starosti v večini ali celoti potekal preko računalnika. Pozornost otrok v tem obdobju je dokaj kratka. Šimenc (2019) pravi, da naj bi bili prvošolci sposobni osredotočeno delati nalogo le od petnajst minut do pol ure. Seveda je pri tem treba upoštevati še veliko drugih dejavnikov, ki vplivajo na pozornost otrok, od zanimanja za določeno stvar, same zanimivosti naloge, težavnosti naloge, pa seveda tudi spočitosti otroka in drugih dražljajev, ki obkrožajo otroka. Marentič Požarnik (2000) pravi, da med delom uvedemo krajše miselne premore in menjavanje dražljajev, ki bodo učence vzdrževali z mislimi pri dejavnosti. Z uporabo raznega slikovnega gradiva pritegnemo učenčevo pozornost in jo ohranjamo. Seveda učencem prilagodimo tempo, da nam lažje sledijo, upoštevamo pa tudi predznanje in izkušnje učencev.

1.3 Socialni stiki in motivacija za delo

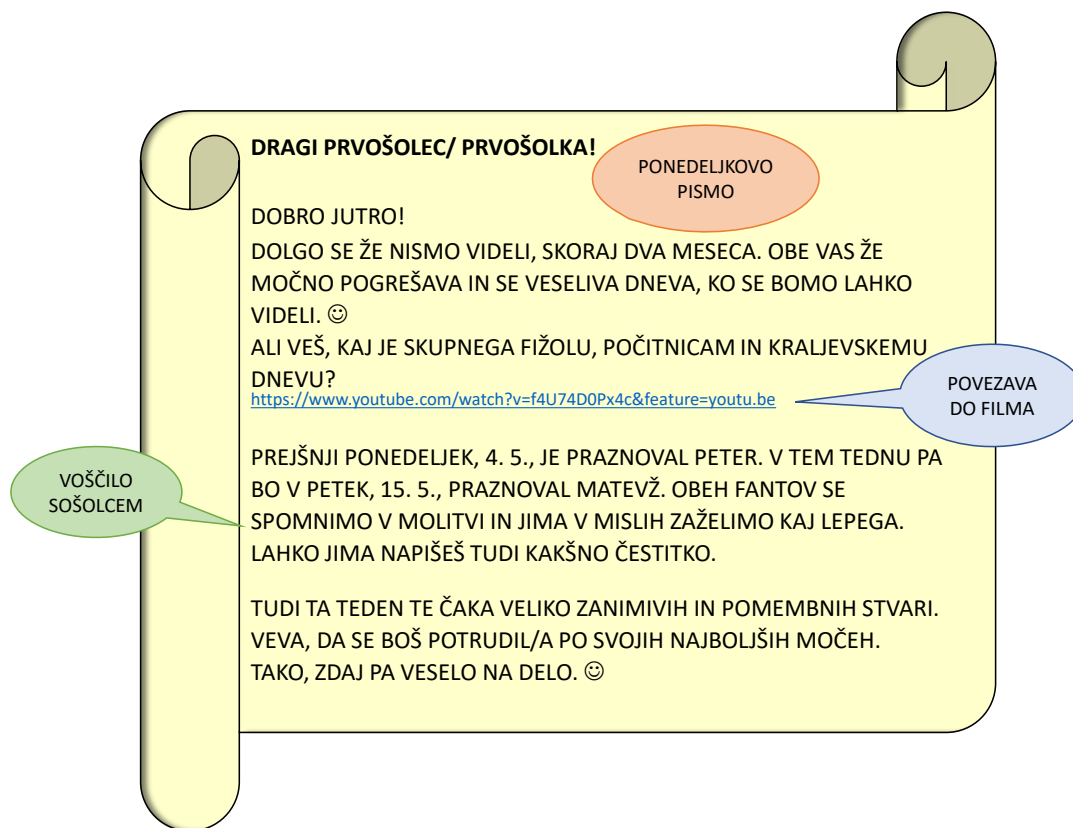
Najpomembnejši cilj se je izoblikoval v prvem valu epidemije. Takrat se je izkazalo, da učencem doma najbolj primanjkuje socialnih stikov s sošolci, sošolkami in učitelji, sčasoma pa je začela upadati tudi motiviranost za šolsko delo.

Med vzroke za pomanjkanje socialnih stikov lahko štejemo dejstvo, da učenci doma niso imeli nobenega fizičnega stika z vrstniki ter da so bili primorani ostati doma v krogu svoje družine. V nekaterih družinah se starši zaradi službenih obveznosti niso mogli zadostno posvečati otrokom in njihovemu šolskemu delu, posebno tisti, ki so imeli doma več šolajočih se otrok. Nasploh pa so manj socialnih stikov z drugimi otroki imeli otroci edinci.

Tako smo učitelji začeli iskati rešitve, kako učencem omogočiti več socialnih stikov in jih povezati med seboj ter s tem dvigniti tudi nivo motivacije. V nadaljevanju prikazujemo različne aktivnosti, ki smo jih pripravili, da bi spodbudili motivacijo učencev za delo in družabnost prek ekranov z zavedanjem, da tudi te aktivnosti ne morejo nadomestiti živega stika z vrstniki, ki so ga deležni v učilnici pri pouku. Nekatere aktivnosti smo vključili v obvezni del pouka in so sodelovali vsi učenci, k nekaterim aktivnostim pa so bili sicer povabljeni vsi učenci, izvedli pa so jih samo tisti, ki so imeli interes.

1.3.1 Ponedeljkovo pismo

Otroci so ob ponedeljkih dobili kratko motivacijsko pismo (prikazano na Sliki 1), s katerim smo učiteljice poskušale motivirati in navdušiti otroke za naslednji delovni teden. Otroci so se tega pisma veselili, saj je vedno prinašal nekaj novega (kratek film, uganko, voščilo prijatelju ...).

Slika 1: Ponedeljkovo pismo

1.3.2 Razredno srečanje preko zooma

Glavni namen srečanja je bil, da otroci vidijo drug drugega in povedo, kako preživljajo dneve doma. Nekateri otroci so bili po tem srečanju nekoliko bolj motivirani za delo, saj so videli, da niso sami v tej situaciji, saj morajo tudi sošolci delati doma tako kot oni.

1.3.3 Pogovori preko Teamsov v manjših skupinah

Otroci so se veselili teh srečanj, saj so lahko sošolcem povedali, kaj počnejo doma, radi pa so pokazali tudi svoje izdelke. Težko so razumeli le to, da ne morejo videti vseh sošolcev naenkrat.

1.3.4 Povratna informacija za narejene izdelke

Otroci so tedensko pošiljali fotografije nekaterih opravljenih nalog. Veliko pozornosti in časa smo učiteljice namenile pisanju povratnih informacij (Slika 2), v kateri so otroci lahko prebrali, kaj so naredili dobro, pravilno in kaj bi lahko še izboljšali, popravili. Ob tem pa smo z dodatnimi vprašanji, komentarji na poslane fotografije, pa tudi z osebno pripovedjo poskušale vzpostaviti tudi bolj pristen, osebni odnos z otroki. Nekateri učenci so radi odgovorili na vprašanja in tako smo razvili preprosto dopisovanje.

Rožle,
ti si pa postal pravi pisatelj. Zelo zanimivo zgodbo o zajcu si napisal. Bravo!
A veš, da prvič slišim za jed, ki se ji reče šmulc? Ali se je kot samostojna jed ali daš kaj zraven? Si jo že pomagal narediti?
Lepo se imej za vikend,
Andreja

DRAGA UČITELJICA ANDREJA
HVALA ZA PISMO. ŠMULC
SE JE SAMOSTOJNO. MALO JE
PODOBEN GRESU ALI POLENTI.
KAKŠNEGA ZMAJA IMATE DOMA?
MIDVA Z ATIJEM SVA NAREDILA
KITAJSKEGA. TAKEGA SEM
VIDEL V HONGKONGU.
LEP POZDRAV, ROŽLE JBB

Lep pozdrav.
Jaz sem naredila predstavo - o princeski, ki ni hotela spati. Ampak na koncu je le zaspala. Imela sem tudi mačko, ki je bila zelo pridna. Ali ste vi zdravi?
Mi smo,
Lara.

Lara, pozdravljena.
Vidim, da si se danes zabavala. Prepričana sem, da je predstava o princeski uspela. 😊
Ja, tudi mi smo zdravi.
Lepo se imej,
Andreja

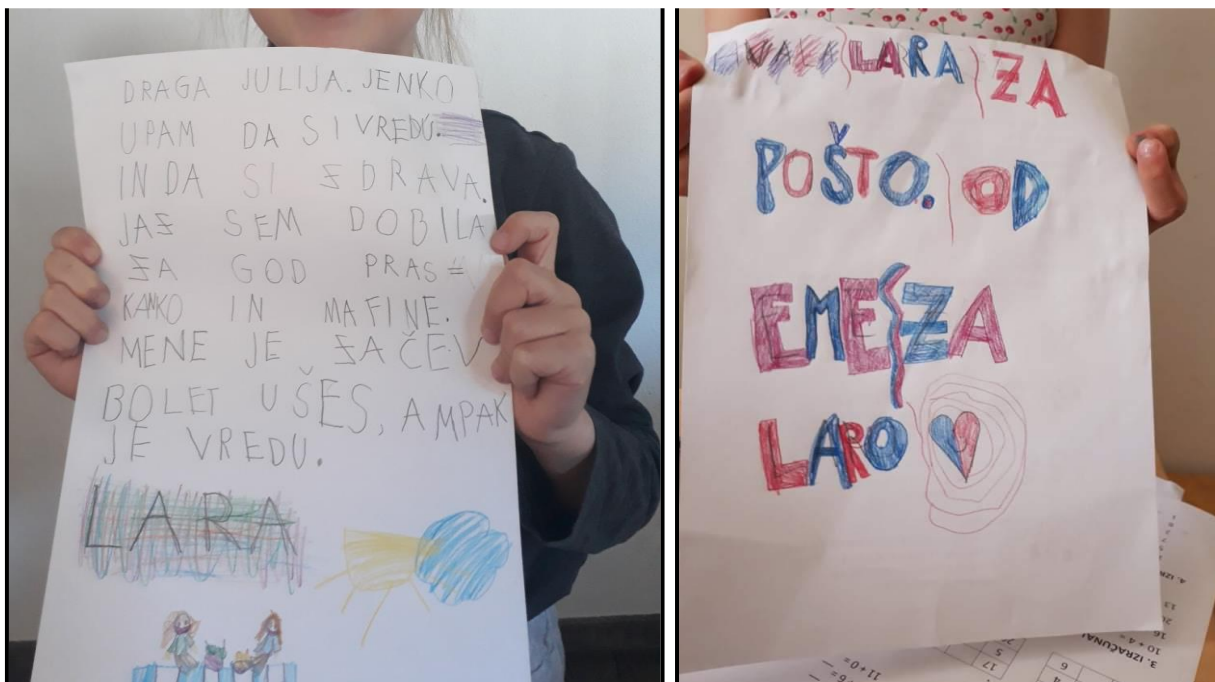
Slika 2: Povratna informacija in dopisovanje

1.3.5 Telefonski klici

Nekateri učenci so bili zelo veseli telefonskih klicev učitelja. To je bil čas, namenjen določenemu posamezniku, ko je lahko pripovedoval o vsem, kar se mu je v zadnjem času zgodilo.

1.3.6 Pisanje pisem

Otroci so bili povabljeni, da lahko komur koli iz razreda napišejo kratko pismo (Slika 3), pozdrave, vprašanje ... Starši so poslali sliko otroka s pismom učitelju, ta pa naprej naslovniku. Tisti otroci, ki so najbolj pogrešali sošolce in so bili dovolj motivirani za delo, so napisali kar nekaj takih pisem. Vsi pa, ki so pismo prejeli, so ga bili zelo veseli.

Slika 3: Pisanje pisem

1.3.7 Izdelava filmov iz poslanih fotografij učencev

Otroci so bili povabljeni, da pošiljajo fotografije o dogajanju in različnih doživetjih doma ter fotografije svojih izdelkov. Vse zbrane izdelke smo uredili in naredili krajši film, ki so si ga otroci ogledali ob ponedeljkih.

Ob koncu spomladanskega šolanja na daljavo smo skupaj s starši naredili evalvacijo o uspešnosti šolanja na daljavo. V povezavi z zgoraj opisanimi dejavnostmi smo ugotovili, da so povezovalne dejavnosti pri tistih učencih, ki so veliko sodelovali, vzbudile veselje, dodatno motivacijo za delo, pa tudi zavedanje, da se tudi njihovi sošolci soočajo s podobnimi težavami. Vsi ti učenci so se nekoliko lažje spoprijemali z vsakodnevnimi izzivi. Učenci, ki zaradi različnih dejavnikov niso bili tako aktivni pri povezovalnih dejavnostih, so imeli precej manj volje in motivacije za delo.

2. Jesenski val

Jesensko šolanje na daljavo smo učitelji začeli boljše pripravljene. Na podlagi spomladanskih izkušenj znamo bolj pristopiti k otrokom in njihovim družinam, poznamo pa tudi več programskih orodij za pripravo gradiv, različnih metod ter načinov za pestro podajanje snovi. Vsa ta znanja pripomorejo, da učitelji k poučevanju lahko pristopamo bolj samozavestno in sproščeno.

Na strani učencev pa stanje ni dosti drugačno kot spomladi. Po začetni vnemi in zanimanju za šolanje na daljavo se je kmalu pokazalo, da učenci pogrešajo socialne stike in druženje v živo, ki v običajnih razmerah poteka v razredu. Starši so po nekaj tednih poročali tudi o precejšnjem upadu motivacije za šolsko delo.

Učitelji smo v jesenskem delu šolanja na daljavo že v samem začetku velik poudarek namenili prav vzdrževanju in spodbujanju socialnih stikov med učenci samimi in z učiteljem. Učencem smo dnevno omogočili stik z vsaj enim učiteljem s srečanji preko Teamsov ali z individualnimi klici učencev (ali staršev). Poleg dejavnosti, ki smo jih izvajali že spomladi, so povsem spontano nastale naslednje aktivnosti.

2.1 Ustvarjanje preko Teamsov

Povsem spontano so zaživela ustvarjalna srečanja preko Teamsov. Sprva so tri dekleta izrazile željo, da bi skupaj z menoj ustvarjale izdelke, kasneje pa se je razvilo razredno tedensko ustvarjanje z učenci, ki so si tega želeli. Srečanja so bila dobro obiskana. Pri učencih je bilo mogoče opaziti sproščenost, zavzetost za delo, interes, veselje.

2.2 Pripovedovanje bralne značke v živo

Na teh srečanjih cilj ni bil le pripovedovanje bralne značke, pač pa tudi pogovor z učenci ter njihovo poročanje o dnevnih dejavnostih, počutju, težavah ... Nekateri učenci so se tem srečanjem pridružili le iz razloga, da vidijo svoje prijatelje in kaj povedo.

2.3 Individualno delo z učenci

Zaradi velike obremenjenosti s svojimi službami, nekateri starši niso uspeli v zadostni meri pomagati svojim otrokom pri šolanju, zato sva njihovo delo prevzeli učiteljici in z otroki delali individualno preko Teamsov.

Razlika med spomladanskim in jesenskim šolanjem na daljavo je bila precejšnja tudi z vidika znanja. V spomladanskem valu so prvošolci že poznali večino črk in so nekateri otroci že pisali ter vsaj nekoliko znali brati, v jesenskem valu pa otroci vseh teh znanj še nimajo. Dejavnosti, pri katerih je pogoj znanje pisanja in branja, smo v jesenskem valu nekoliko prilagodili na način, da namesto pisanja narišejo sporočilo, risbo ...

3. Zaključek

Zavod za šolstvo je v priporočilih učiteljem (Priporočila učiteljicam in učiteljem za izvajanje pouka na daljavo z učenci razredne stopnje, 2020) za izvajanje dela na daljavo med drugim zapisal, naj učitelji skrbijo za dobro počutje, dobre odnose, zdravje učencev ter vzdrževanje socialnih stikov med učenci. Verjamem, da učitelji po svojih najboljših zmožnostih skrbimo za vse zgoraj napisano. Učencem omogočamo veliko različnih dogodkov, dejavnosti, da bi jim olajšali delo doma ter popestrili te posebne tedne v času šolanja na daljavo. Ohranjanje in vzdrževanje socialnih stikov z učenci in razredno skupnostjo je nujno, saj učencem omogoča stik z vrstniki in dviga motivacijo za delo, učitelju pa nudi možnost za spremljanje napredka vsakega posameznika. Hacin Beyazoglu idr. (2020) pravijo, da je ohranjanje socialnih stikov za otroke zelo pomembno, saj jim lahko pomenijo oporo pri prilagajanju na neko situacijo, tudi na epidemijo in njene posledice.

Verjamem, da je vse, kar učitelji in starši naredimo za boljšo motivacijo ter socialno povezanost otrok v času epidemije, nujno, saj s tem otrokom omogočamo vsaj približno normalen razvoj tudi v tem zahtevnem času. Vsi se zavedamo, da še več časa preživetega pred ekrani, četudi zaradi druženja, ne more nadomestiti živih stikov s prijatelji v razredu ali na igrišču, saj je v šoli poleg izobraževanja zelo pomembna tudi vzgoja. Musek Lešnik (2020) pravi, da se otroci v šoli razvijajo in rastejo socialno, čustveno in duhovno. Učijo se navezovati stike in sobivati v večji skupini, razvijati čustveno inteligentnost ter se gibati. Učitelji v razredu učence spodbujamo k medsebojnemu spoštovanju, se učimo pogovarjati med seboj, iščemo rešitve za nastale probleme ... Še tako velika količina poslanih sporočil, videoposnetkov, risb, pogovorov po različnih digitalnih kanalih ne more nadomestiti živahnega vzdušja v razredu.

4. Literatura

Hacin Beyazoglu, K., Bertogna, T., Hostnik, L., Jakopič, T., Škoda, K., Zakelšek, M., Fekonja, U. (2020). *Težave in izzivi družin z otroki v zgodnjem in srednjem otroštvu med karanteno zaradi epidemije COVID-19*. Oddelek za psihologijo, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani. Pridobljeno s <https://e-knjige.ff.uni-lj.si/znanstvena-zalozba/catalog/download/243/347/5750-1?inline=1>

Marentič Požarnik, B. (2000). *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana: DZS.

Področna skupina za razredni pouk (2020). *Priporočila učiteljicam in učiteljem za izvajanje pouka na daljavo z učenci razredne stopnje*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Ljubljana. Pridobljeno s <https://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/2020-11-05-priporocila-uciteljem-rp-za-izvajanje-pouka-na-daljavo-1.pdf>

Ropret, K. (2020). Korona je osvetlila kronične težave v šoli. *Družina*. Ljubljana. Pridobljeno s <https://www.druzina.si/ICD/spletnastran.nsf/clanek/%C2%BBkorona-je-osvetlila-kronicne-tezave-sole%C2%AB?Open>

Šimenc, M. (2019). Otroci večine osvajajo tudi brez »drame« odraslih. *Revija za moje zdravje*. Ljubljana. Pridobljeno s <https://www.revijazamojezdravje.si/otroci-vescine-osvajajo-brez-drame-ambicioznih-starsev/>

Kratka predstavitev avtorja

Andreja Perdih je profesorica razrednega pouka in poučuje v prvi triadi Osnovne šole Alojzija Šuštarja v Ljubljani. Pri svojem delu raziskuje in uporablja inovativne metode poučevanja. V svoje pedagoško delo vključuje gledališko pedagogiko (poučevanje s kamišibajem in lutkami), učilnico v naravi in izkustveno učenje. Na šoli vodi interesno dejavnost lutke.

Razredništvo v času prvega in drugega vala epidemije

Class management during the first and second waves of the coronavirus pandemic

Lea Kastelic

OŠ Ferda Vesela Šentvid pri Stični
lea.kastelic@gmail.com

Povzetek

Preteklo šolsko leto je bilo Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport postavljeno pred velik izziv, saj se je čez noč spremenilo učno okolje, ki je pomenilo veliko spremembo za učence, dijake, učitelje, ravnatelje ter starše. Šole so se morale čez noč organizirati in ob upoštevanju različnih tehničnih zmožnosti za izobraževanje na daljavo vzpostaviti stik z vsemi učenci in dijaki. V letošnjem šolskem letu je bil zaradi izkušenj ponovni prehod na izobraževanje na daljavo veliko lažji. V prispevku se bomo osredotočili predvsem na vlogo razrednika in primerjali, kako je delo potekalo v spomladanskem valu epidemije in kako poteka sedaj, v jesenskem času. Razrednik je tisti, ki poučuje v razredu, ga vodi in ima največji vpliv na razredno klimo in na dobro vključenost vseh učencev. Tudi na daljavo. V obstoječi situaciji se mora pravilno odzvati, pokazati strokovnost in iznajdljivost, predvsem pa izraziti strpen in razumevajoč odnos do učencev in staršev. Epidemija je izpostavila potrebo po nadaljnjem opremljanju šol z infrastrukturo in tehnologijami ter učiteljem in učencem omogočila spretnosti, potrebne za prilagajanje digitalnemu okolju.

Ključne besede: epidemija, izobraževanje na daljavo, izziv, razrednik, starši, vključenost.

Abstract

Learning environment has changed overnight during coronavirus *pandemic*, therefore the Ministry of Education, Science and Sport was faced with a major challenge. This *change* has been *massive*, and schools have been organized overnight. There has also been a big change for pupils, students, teachers, principals and parents. In school year 2020/21 the transition to distance learning has been much easier due to experience. In this paper, we will focus mainly on the role of the class teacher and compare class management during the first and second waves of the coronavirus pandemic. Mainstream class teachers have first-line responsibility for the education of all pupils in their classes. Accordingly, classroom teachers should ensure that they plan their lessons carefully to address the diverse needs within the classroom. They may need to adapt their teaching approaches for some pupils whose individual progress, application, motivation, communication, behaviour or interaction with peers are causes for concern. *Schools Advisory Service* has also given us a great support in terms of supporting service requirements and most importantly supporting teachers and pupils to achieve their goals. The pandemic has exposed the need to further equip schools with the infrastructure and technologies, and provide teachers and students with the skills needed to adapt to a digital environment.

Key words: challenge, class teacher, distance learning, inclusion, pandemic, parents.

1. Uvod

Leto 2020 je bilo posebno leto. Bilo je leto nenavadnih dogodkov in izzivov. Dosegla nas je epidemija koronavirusne bolezni, ki je v mesecu marcu začasno ustavila javno življenje, dogajanje in gospodarstvo v državi ter po vsem svetu. Vzgojno-izobraževalni zavodi, učitelji, učenci in starši smo bili čez noč postavljeni pred nov izziv – izobraževanje na daljavo.

Izzivi prinašajo nove zgodbe, nove izkušnje, ki lahko obogatijo naše delo in prispevajo k nadaljnjemu izboljšanju izobraževanja na daljavo, ki pa smo ga zopet izkusili oktobra. Glavni namen izobraževanja na daljavo ni samo ohranjati stik učeče se populacije z vzgojno-izobraževalnim področjem in vsebinami znotraj le-tega, temveč tudi nuditi pomoč pri razumevanju trenutne družbene situacije in odzivanju nanjo. V prispevku se bomo torej osredotočili na vlogo razrednika in s primeri dobrih praks prikazali razredništvo. Namen prispevka je predvsem izpostaviti delo razrednika v povezavi z učenci, starši, svetovalno službo in vodstvom šole. Sprva bomo predstavili vloge in naloge razrednika, nato pa bomo izpostavili praktične primere.

2. Vloga razrednika

V našem šolskem sistemu je vloga razrednika zelo poudarjena. Po mnenju strokovne in širše javnosti ima razrednik pomembno vlogo v procesu izobraževanja, saj pomaga, svetuje in informira učence, starše ter druge učitelje (Pušnik, 2001). Fizični šolski prostor se je sedaj prestavil v drugačno dimenzijo, z drugačnimi specifikami. V tem prostoru pa se je razrednik pokazal kot še pomembnejši člen, kot je bil do sedaj. Vemo, da je že v razredu včasih zahtevno pridobiti na svojo stran vse učence in z njimi učinkovito delati. Na daljavo je razrednik postavljen še pred večji izziv.

Vloga razrednika v šolanju na daljavo ni samo administrativne, organizacijske in pedagoške narave. Do izraza pridejo njegove druge spretnosti. Pokazati se mora kot pravi vodja oddelka, ki zna v obstoječi situaciji pravilno reagirati, pomirjati, motivirati, ki je strokoven, iznajdljiv, predvsem pa strpen in razumevajoč do svojih učencev. Obenem pa mora upoštevati navodila vodstva šole ter prisluhniti ostalim učiteljem, ki poučujejo v oddelku, ko se pojavijo težave ter reševati nastalo situacijo. Predvsem pa mora biti povezovalni člen med učenci, učitelji, svetovalno službo in starši. Tako so vlogo razrednika v času izrednih razmer opredelili tudi Logaj idr. (2020), ki so zapisali, naj bodo razredniki v telefonskem kontaktu s starši. Naj jih pokličejo in preverijo, kako je z otrokom ter poizvejo, ali imajo kakšne težave ter jim ustrezno svetujejo in pomagajo.

Razrednik, kot duša oddelka, ima odgovorno vlogo za uspeh posameznika in oddelka kot celote. Da bi mu uspelo, mora demokratično voditi oddelek, biti mora komunikativen, usmerjati aktivnosti k skupnim ciljem in sistematično motivirati vse učence (Kovačič, 2010). Motivacija pa je pri izobraževanju na daljavo ključnega pomena.

Razredništvo je pomembna učiteljeva naloga, ki je po mnenju Novaka (2008) eno najbolj zapostavljenih in slabo urejenih področij vzgojno-izobraževalnega procesa v današnji osnovni šoli, saj razrednikom primanjkuje časa za delo z oddelkom, za delo pa so premalo strokovno usposobljeni. Kot poudarja Zorko (2005), se v večini primerov učitelji razredništva »priučijo«, uspešnost razrednika pa je bolj odvisna od osebnostnih značilnosti in iznajdljivosti kot od sistematičnega usposabljanja za razredništvo.

Učitelji smo bili čez noč postavljeni v situacijo, na katero nas v času našega izobraževanja ni nihče pripravil. Srečali smo se z novimi situacijami, novim načinom podajanja snovi, novimi metodami učenja, navsezadnje pa tudi z osvajanjem novih načinov uporabe IKT opreme. Kljub zadovoljivemu znanju uporabe računalnika in računalniških orodij, smo se morali čez noč izobraziti z novimi programi za uporabo videokonferenc (Zoom, MS Teams, spletne učilnice ipd.). Računalniško znanje pa smo morali razredniki prenesti še na učence in poskrbeti, da so bili učenci opremljeni tako z računalniško opremo (povezava razrednik–starši–vodstvo šole), kot z osnovnim znanjem uporabe, v našem primeru, Oblaka 365 – MS Teams.

3. Razredništvo v času prvega vala epidemije

Ko smo meseca marca 2020 izvedeli, da bodo šole 14 dni zaprte, smo dobili navodila vodstva, kako učencem podajati snov. Šola se je odločila, da bo snov podajala tedensko (ob ponedeljkih je bil na spletni strani šole objavljen tedenski raspored po predmetih). Tedenski načrt je med učenci naletel na dober odziv. Kot pozitivno so izpostavili, da si lahko sami prilagodijo, kdaj bodo kaj naredili. Negativna plat tedenska načrta je, da so nekateri učenci v dveh ali treh dneh naredili vse, nato pa je bil učni proces ustavljen.

Po prvih 14 dneh smo s strani vodstva dobili navodilo, da podajamo preobsežne tedenske obveznosti in naj se osredotočimo na osnovne cilje ter uporabljamo pripomočke, ki jih imajo učenci pri sebi – to so učbeniki in delovni zvezki. Hitro smo tudi učitelji dojeli, da bo delo na daljavo zahtevnejše kot delo v šoli. Po dobrem mesecu dela je šola prešla na spletno okolje MS Teams, v katero smo vključili vse učence (predmetna stopnja).

V prvem valu epidemije, torej spomladi 2020, smo bili oddelek 8. razreda. V prvih dneh izobraževanja na domu je bilo kar nekaj začetniških težav v komunikaciji z učenci, učitelji in starši. Šola se je odločila, da bomo učitelji za izvajanje pouka in komunikacijo uporabljali MS Teams, šolsko spletno stran za obveščanje – gradiva za pouk in eAsistent za komunikacijo s starši. V ta namen smo imeli učitelji spletno izobraževanje o uporabi orodij MS Teams.

Učenci so se obvestila o zaprtju šole razveselili. Nekaj jih je celo odkrito povedalo, da bodo imeli počitnice. Teh 14 dni je trajalo do 3. junija. Večina učencev je težko pričakovala povratek v šolo.

Ker smo mesec dni izvajali pouk na daljavo brez videokonferenc, smo morali poiskati način, kako čim prej priti v stik z vsemi učenci. Odločili smo se, da si zaradi lažjega komuniciranja in obveščanja pripravimo ter oblikujemo spisek elektronskih naslovov učencev. Konec prvega tedna izobraževanja na daljavo smo po elektronski pošti nagovorili vse starše, jih seznanili s trenutno situacijo in jih prosili, da nam posredujejo elektronske naslove svojih otrok, predvsem zaradi oblikovanja razredne komunikacije. Pri tem smo ugotovili, da dva učenca nimata računalnika. Šola jima je priskočila na pomoč z računalniško opremo. Ko smo poskrbeli, da so bili vsi učenci opremljeni z vso potrebno tehnologijo, smo nadaljevali z vključitvijo učencev v aplikacijo MS Teams. Učencem smo poslali osnovna navodila uporabe aplikacije in AAI-račune, s katerimi so vstopali v aplikacijo. Potrebovali smo približno teden dni, da so bili vsi učenci uspešno vključeni.

Po prejetju in oblikovanju spiska elektronskih naslovov učencev, smo učence obvestili, da bo komunikacija in s tem izvajanje pouka potekalo v aplikaciji MS Teams. V MS Teams smo ustvarili razredno skupino 8. b-razreda, ki je bila naš komunikacijski kanal za izvedbo ur oddelčne skupnosti na daljavo. Vse učence smo kontaktirali po elektronskih naslovih in jih

povabili na 1. razredno uro na daljavo. Pred tem smo vse učence vnesli v skupino, ki se jim je potem avtomatično pokazala v njihovi aplikaciji.

Prve razredne ure v aplikaciji MS Teams se je udeležilo vseh 21 učencev. Sprva so bili učenci zadržani, kajti tak način dela jim ni bil blizu. Da je začetna zadržanost minila, smo morali učence malo sprostiti. Vprašali smo jih o njihovem počutju, zdravju in o situaciji, v kateri smo se znašli. Učenci so si bili enotni v tem, da je delo od doma zahtevnejše, da zelo pogrešajo sošolce, prijatelje, učilnico in tudi učitelje. Obenem pa se tudi v domačem okolju niso smeli združevati, kar pa je povzročalo še dodaten stres. Po prvi razredni uri pa smo z učenci začeli izvajati pouk tudi po videokonferencah. Navodila so še vedno dobivali na šolski spletni strani.

Vsem učencem smo na vseh urah oddelčne skupnosti dali možnost, da so povedali, kako se soočajo z delom na daljavo. Povedali so, da je bilo sprva preveč zadolžitvev, ki jih enostavno niso zmogli opraviti. Veliki večini je tudi manjkala razlaga snovi – iz zapisanih razlag so se težje znašli. Tudi nekateri učitelji so bili manj dostopni kot drugi. Kot zanimivost naj izpostavimo, da učenci nikoli niso kritizirali dela učiteljev, ampak so iskreno povedali, da je pri določenih predmetih preveč snovi, preveč zadolžitvev in da ponekod enostavno ne zmorejo vsega narediti. V nekaj primerih so se na nas s podobnimi težavami obrnili tudi starši. V takih trenutkih smo se kot razredniki obrnili tudi na učence učitelje in jih prosili, naj jim nudijo razlago po videokonferencah ali pa naj zmanjšajo obseg dela. Učitelji so v večini predloge upoštevali.

Učitelji smo bili velikokrat zmotno prepričani, da bodo pri delu na daljavo uspešni vsi učenci, vendar temu ni bilo tako. Razredniki smo dobivali sporočila o nesodelovanju učencev, izostankih pri videokonferencah, neoddanih nalogah. V takih primerih smo se sprva obrnili na učence, se z njimi pogovorili. Pri večini se je stanje izboljšalo, kjer pa se ni, smo morali vključiti tudi starše. Tukaj se je dobro izkazala pomoč svetovalne službe, ki je pri tovrstnih pogovorih tudi sodelovala. Poudariti moramo, da je bilo vseh 21 staršev dobro odzivnih in smo se skupaj trudili za dobrobit učencev.

Vrnili smo se in naša prva razredna ura po izobraževanju na daljavo je bila prav zanimiva, polna veselja po vrnitvi in srečanju s sošolci, predvsem pa glasnega govorjenja in drugačnega vzdušja oz. klime v razredu.

3.1 Učenci z odločbami in učno manj uspešni učenci

Skoraj vsak oddelek ima učence z odločbami in učence, ki so pri šolskem delu manj uspešni. Tem učencem je bilo treba pri delu na daljavo nameniti še dodatno skrb. Potrudili smo se, da smo učence vključili v dopolnilni pouk, da je z njimi dodatno delala tudi svetovalna služba. Ko je epidemiološko stanje dopuščalo, so konec maja ti učenci prišli v šolo in so pri predmetih, pri katerih so imeli večje težave, dobili še dodatno razlago. Tako so učenci uspešno zaključili 8. razred. Naj pri tem poudarimo, da niso vsi učenci z odločbami potrebovali tovrstne pomoči. Pri delu na daljavo se je pri nekaterih izkazalo, da si znajo obveznosti in čas ustrezno ter učinkovito prilagajati.

4. Razredništvo v času drugega vala epidemije

Novo šolsko leto 2020/21 smo pričeli z negotovostjo, kaj nam bo prinesla jesen. Poletje je skorajda brezskrbno minilo in nam dalo utvaro, da se bo pouk nadaljeval kot nekoč. Prvi šolski dan smo izvedli tri ure oddelčne skupnosti, kajti učence smo morali seznaniti z vrsto priporočil NIJZ. Ker smo sedaj že v 9. razredu, so bili učenci malo uporniški. Težko jih je bilo prepričati

in motivirati, da bo maska ob prihodu v šolo in v skupnih prostorih izven učilnice obvezna. Kar nekaj časa je trajalo, da so učenci ta pravila ponotranjili in jih dosledno upoštevali. Kmalu se je epidemiološka slika začela slabšati in maske je bilo potrebno nekaj časa nositi tudi v učilnicah.

V pričakovanju ponovnega zaprtja šol smo v letni delovni načrt šole uvrstili tudi tehniški dan za vse učence predmetne stopnje, in sicer uporaba aplikacije MS Teams. Najprej smo se o načinu uporabe poenotili strokovni delavci in na podlagi tega pripravili enotna navodila za učence in vse učitelje. Nato je vsaka razredničarka v svojem oddelku, že drugi teden pouka, izvedla tehniški dan v okviru petih ur. Z učenci smo postopoma ponovili tiste osnove, ki so se jih naučili že spomladi in dodali še mnogo novega znanja. Del izobraževanja je bil namenjen tudi pravilnemu shranjevanju dokumentov in nalaganju le-teh v aplikacijo MS Teams. Ker so strokovni delavci izpostavili, da učenci pošiljajo pravopisno in oblikovno neustrezna elektronska sporočila, smo osnove pisanja tudi ponovili. V okviru ur slovenskega jezika in povezovanja s šolsko knjižnico pa smo v vseh oddelkih izvedli tudi dodatno uro izobraževanja v sistemu COBISS, Biblos in dLib.

Z 19. oktobrom smo zopet prešli na izobraževanje na daljavo. Prehod je bil mnogo mehkejši kot prvič. Strokovni delavci smo že v predhodnem tednu dobili navodila, da moramo urediti naše učilnice v aplikaciji MS Teams in v skupine dodati učence. Vse to je bilo 19. oktobra pripravljeno. Sprememba je bila tudi v načinu podajanja tedenskih nalog. S spletnih objav smo prešli na MS Teams. Vsak učitelj v svoji skupini objavlja tedenska navodila. Prva videokonferenca na daljavo je bila seveda ura oddelčne skupnosti. Vsi učenci so se brez težav vključili, vsi so bili opremljeni z ustrezno računalniško opremo. Povedali so, da se tokrat počutijo bolje, saj smo imeli izobraževanje in tudi vejo, kaj pričakovati. Strokovni delavci in vodstvo šole smo pred prehodom na izobraževanje na daljavo sklenili, da bomo učence usmerili, da dnevno šolsko delo opravljajo po dejanskem urniku, kot ga imajo v šoli. Tako smo tudi razporedili videokonference.

Ure oddelčne skupnosti se izvajajo tedensko, ob ponedeljkih. Kljub temu da smo v ponovno izobraževanje na daljavo vstopili bolj pogumno, pa so učenci po nekaj tednih zopet potožili, da je dela pri nekaterih predmetih preveč. Največkrat so to izpostavili učno uspešnejši učenci. Prosili so, ali lahko informacije prenesemo učencim učiteljem. Seveda smo to storili in učenci so spremembe opazili. Bili so tudi obremenjeni zaradi ustnih ocenjevanj. Kar nekaj učencev se je izgubilo med vsemi obveznostmi in videokonferencami. Proti koncu novembra je bilo pri urah oddelčne skupnosti opaziti, da učenci izgubljajo motivacijo in voljo do dela. Bili so utrujeni od dela na računalnikih in vseh ostalih obveznosti. Učence smo ves čas spodbujali, jih poskušali motivirati, v razredno skupino smo jim pripenjali lepe in pozitivne misli. Decembra se je ocenjevanje v večini ustavilo in učenci so praznike pričakali umirjeno. V tednu pred počitnicami smo izvedli 3 ure oddelčne skupnosti. Med drugim smo si skupaj ogledali obeležitev dneva samostojnosti in enotnosti, ki so ga pripravili učenci predmetne in razredne stopnje ter si v četrtek izmenjali še lepe želje za prihajajoče leto. Z vsakim učencem smo spregovorili nekaj besed in si zaželeli vse dobro. Koledarsko leto smo zaključili v prijetnem vzdušju.

4.1 Učenci z odločbami in učno manj uspešni učenci

Tudi tokrat se je izkazalo, da učenci z odločbami načeloma niso imeli težav z organizacijo in usvajanjem snovi. V razredu pa so zopet do izraza prišli učno manj uspešni učenci, ki jim primanjkuje zmožnosti ustrezne organizacije dela. Tem učencem smo dodelili dodatnega učitelja, ki je spremljal njihovo delo. Dodatni učitelj je bil z učencem v stiku nekajkrat tedensko. S temi učenci pa smo imeli tudi več razgovorov, z namenom ugotavljanja težav. Pri tovrstnih

videokonferencah so sodelovali vodstvo šole, svetovalna služba in razrednik. Poudariti je potrebno, da je svetovalna služba te učence tudi individualno obravnavala in jim pomagala pri šolskem delu ter jih usmerjala. S skupnimi močmi smo dosegli, da se učno šibkejši učenci trudijo delati sproti, dokaj redno rešujejo in oddajajo naloge ter so večinoma prisotni na videokonferencah.

5. Primerjava vloge razrednika med obema valoma epidemije

V prvem valu epidemije smo bili popolnoma nepripravljeni na situacijo, v kateri smo se znašli. Razrednik je moral veliko naporov vložiti v to, da je učence spodbujal in motiviral, da se udeležujejo videokonferenc, da sproti opravljajo delo in obveznosti pri vseh predmetih. Preden smo prešli na aplikacijo MS Teams, je moral razrednik poiskati drugačen način komunikacije z učenci, v našem primeru so bila to elektronska sporočila. Veliko dela je imel tudi z vključevanjem vseh učencev v aplikacijo MS Teams in s podajanjem osnovnega znanja uporabe aplikacije. Ker se je bližal zaključek šolskega leta, je bilo potrebno učence še dodatno motivirati za delo in za čim uspešnejši zaključek 8. razreda.

Ko smo jeseni pričeli izobraževanje na daljavo, si nismo predstavljali, da bo trajalo toliko časa, vendar smo bili na prehod bolj pripravljeni. Z učenci smo izvedli temeljito računalniško izobraževanje in jih opremili z dodatnimi znanji. To se je kot učinkovito izkazalo takoj oktobra, ko so učenci brez težav prešli na izobraževanje na daljavo. Tudi razrednik je v prvih tednih šolanja imel manj obveznosti, ker so bili učenci takega načina že navajeni. Se je pa v drugem valu razrednik znašel pred drugačnimi nalogami. Učence kmalu čaka vpis v srednje šole. Le-te so se na nov način predstavljanja hitro prilagodile in na šolo so pričela prihajati vabila na spletne dneve odprtih vrat. V aplikaciji MS Teams smo razredniki, skupaj s svetovalno službo pripravili skupino, v katero smo vključili vse devetošolce. Tam objavljamo gradiva, ki nam jih pošiljajo šole in učence spodbujamo, da se vključujejo. Odziv je zaenkrat dober.

V prvem in drugem valu je bilo veliko komunikacije tudi s starši. V jesenskem delu se je oglasilo veliko staršev, ki so pohvalili naše zavzeto delo. Ob tem je razrednik seveda vesel, da tudi s strani staršev dobi potrditev, da je delo dobro opravljeno. Veseli pa nas tudi, da se je oglasilo kar nekaj učencev, ki so se razredniku zahvalili za ves trud.

6. Zaključek

Sprva bi izpostavili, da je delo razrednika že v normalnih okoliščinah izredno zahtevno. Na vlogo razrednika nas nihče dobro ne pripravi. Razredništvo je ena izmed težjih nalog, ki jih opravlja pedagoški delavec. Izobraževanje na daljavo pa je vloga razrednika še bolj poudarilo. Čas epidemije koronavirusne bolezni je pokazal, ali učitelj razrednik, kljub kompleksnosti te naloge, svoje delo opravlja kakovostno in prizadevno ter mu ni vseeno, kakšen je kot razrednik.

Naj navedemo še nekaj zaključkov z razrednih ur na daljavo, ki smo jih zaznali med srečanji z učenci. Ugotovili smo, kako zelo pomembni so socialni stiki. Mnogo učencev se je znašlo v stiski, ker so bili ločeni od prijateljev in družabnega šolskega in obšolskega življenja. Izredno pomembno je, da razrednik poskrbi za ustrezno razredno klimo tudi na daljavo, da jih spodbuja in motivira. Mnogo učencev pa je postalo tudi samostojnejših pri šolskem delu in so krepili strategije učenja. Postali so bolj suvereni v uporabi računalnika in računalniških orodij. Pri učencih se je izrazito pokazalo, kateri imajo večjo podporo staršev in kateri manjšo. Učence je

bilo potrebno tudi spodbujati, da si organizirajo svoj prosti čas. Poudarjali smo pomen gibanja, telesne aktivnosti in zdravega prehranjevanja. V mesecu novembru pa smo uvedli tudi rekreativne odmore, ki so dobro obiskani.

Izobraževanje na daljavo se še vedno nadaljuje in s tem tudi pomembna vloga razrednika. Razredništvo je res poslanstvo, ki ga učitelj opravlja 4 leta. Premostili smo mnogo ovir – uspelo nam bo premostiti tudi epidemijo koronavirusne bolezni. S prispevkom smo (1) prikazali aktualno stanje poteka razredništva v času izobraževanja na daljavo, (2) ponudili vpogled v konkretno delo razrednika (3) doprinesli in prispevali k boljšemu razumevanju vloge razrednika in (4) prispevali k boljšemu razumevanju ter vpogledu v načine doživljanja učencev v času epidemije.

7. Literatura

- Kovačič, E. 2010. *Razrednik – ključ uspešne komunikacije. Pogled kroz prozor*. Pridobljeno s <https://pogledkrozprozor.wordpress.com/2010/08/30/razrednik-%e2%80%93-kljuc-uspjesne-komunikacije/>
- Logaj V., Preskar S., Skvarč M., Rupnik Vec T., Poberžnik A., Dolinar M. et. al. (2020). *Izvajanje izobraževanja na daljavo v izrednih razmerah. Strokovna navodila za ravnateljice in ravnatelje osnovnih šol*. Pridobljeno s <https://sio.si/wp-content/uploads/2020/03/Strokovne-usmeritve-Navodila-ZRS%C5%A0.pdf>
- Novak, B. 2008. Razredništvo – zapostavljeni segment današnje osnovne šole? *Sodobna pedagogika*, 59/125 (1), 154–167.
- Pušnik, M. 2001. Vloge razrednika. *Vzgoja: revija za učitelje, vzgojitelje in starše*, 3 (9), 12–13.
- Zorko, S. 2005. *Sem razrednik?!* Maribor: Samozaložba.

Kratka predstavitev avtorice

Lea Kastelic je profesorica slovenskega in nemškega jezika. Poučuje slovenski in nemški jezik, opravlja pa tudi naloge razrednika na predmetni stopnji. Pri poučevanju slovenščine poudarja pomen bralne pismenosti. Z učenci se udeležuje številnih literarnih natečajev. V svoje delo vključuje tudi formativno spremljanje. V vlogi razrednika ji predstavljajo izziv odraščajoči mladostniki in s tem povezano reševanje učnih in vedenjskih težav.

Slovenski izseljenci – blizu ali daleč?

Slovene Emigrants – Near or Far?

Metka Vajdič

III. OŠ Celje
info@3os-celje.si

Povzetek

Ena od tem v učnem načrtu slovenščine za 9. razred je obravnavanje položaja slovenskih izseljencev. Načrtovanje obravnave snovi je letos potekalo drugače, saj je pouk potekal na daljavo in potrebno je bilo prilagoditi način podajanja in izvedbe.

Učenci so po prilagojenih navodilih in samostojno dosegli zavidljivo raven zavedanja, da slovenski izseljenci niso le črka na papirju, se poistovetili z njihovim načinom življenja in občutili njihovo željo po ohranjanju stikov z matično domovino. Še posebej intenzivno so nalogo ponotranjili učenci tujci, ki so se lahko v situacijo izseljencev lažje vživeli, istočasno pa so se njihovi sošolci zavedali, da z njimi v klopih sedi kar nekaj njih, ki iz različnih razlogov zapustijo svojo domovino, si dom ustvarijo drugje in si prizadevajo za vključevanje v novo okolje.

Učna tema je tako zaživela v popolnoma novi luči, učenci so se začeli zavedati, da mora biti domoljubje del naše zavesti, hkrati pa so razvijali in preučevali svoje zmožnosti digitalne pismenosti in bili s svojim delom zelo zadovoljni.

Ključne besede: digitalna pismenost, domoljubje, domovina, izseljenci, učna tema.

Abstract

One of the topics in curriculum for final graders in primary school is dealing with the situation of Slovene emigrants. Its planning was a bit different this year due to the distance teaching. The way of explaining and executing needed to be adjusted.

The pupils reached the envious level of understanding with the help of adjusted instructions that Slovenian emigrants are not just a notion, identified with them and their activities and felt their need to stay in touch with their homeland. The feeling was even more intense for the students that are emigrants themselves because they could learn from their personal experience. On the other hand, their schoolmates felt the real life situation in their immediate setting, how they left their homeland, start a new life and aspire to the new way of living.

Teaching theme began to live in a brand new light, students were selfaware of the fact that patriotism has to be part of our consciousness and in the meantime they developed their abilities of digital literacy and were satisfied with their work at the end.

Key words: digital literacy, emigrants, homeland, patriotism, teaching theme.

1. Uvod

Šolsko leto 2020/2021 nam je postavilo veliko izzivov na našo poklicno pot. Kar je veljalo za preverjeno in znano, naenkrat ni bilo več dovolj in lotiti smo se morali raziskovanja novih poti, da bi lahko prišli do istega cilja. (Cojhter, 2020).

Pouk slovenščine pri učencih ni med bolj priljubljenimi – težko tekmuje s športno vzgojo in likovno vzgojo, tudi angleščina bi se znašla na lestvici priljubljenosti daleč pred slovenščino. Zato moramo slavisti ves čas iskati načine, kako predmet in jezik vendarle približati učencem, da bi v njem prepoznali vrednost, ki si jo zasluži. Dogodki, povezani z epidemijo, ki so nam narekovali spremenjen način dela, so nas v to potisnili čez noč. Učne vsebine smo morali prilagoditi za delo na daljavo – kakšno izpustiti, predstaviti na kasnejši čas, preizkusiti različne pristope, kako jih vendar približati učencem.

Na naši šoli smo slavistke delo skrbno načrtovale, že sprejet načrt dela smo po potrebi prilagajale, saj so bili vsakotedenski sestanki polni izmenjevanja mnenj, predlogov, primerov dobre in slabe prakse in želimo si, da so bile naše odločitve v največji možni meri pravilne. To bo pokazal šele čas.

Ob upoštevanju načrta dela pa vendar vsak učitelj doda še delček sebe in svoje osebnosti, svetovnega nazora in prepričanja. Sama pri pouku ves čas iščem načine, da bi učencem približala učne vsebine tako, da bodo v njih začutili in prepoznali njihovo uporabno vrednost. Trudim se, da k pouku prihajajo sproščeni in vedoželjni, zato jim zadolžitve skrbno pripravljam glede na njihove zmožnosti. Že pred pričetkom dela na daljavo sem jih večkrat spodbudila, da so s pomočjo spleta naredili kakšno nalogo ali jo vsaj nadgradili in mi potem najdeno poslali v elektronski predal. Vsakokrat sem po pregledu poslanega avtorju poslala svoje pripombe in vzdrževala individualni stik, velikokrat pa smo poslane naloge v šoli pogledali skupaj, da so lahko primerjali svoje delo z delom drugih. To je olajšalo načrtovanje dela za čas, ko je to postala edina možnost komuniciranja. Potrebno jo je bilo samo nadgraditi.

2. Obravnava učne vsebine

2.1 Izhodišča

Ob pričetku šolanja na daljavo smo bili ravno pri temi slovenskih izseljencev. Obravnava teme v današnjih časih nujno potrebuje podrobnejšo obravnavo, saj je vedno bolj pomembno zavedanje lastne identitete, ki se prepleta z identiteto naroda. V vseh letih svojega poučevanja sem ob pogovorih na to temo zaznavala nerazvit odnos do državljske identitete, ko so se ob slovenskih dosežkih na kateremkoli področju – športnem, kulturnem, literarnem – raje obregnili ob njihove neuspehe. Vsako leto sem se trudila to njihovo miselnost spremeniti vsaj do te mere, da bodo ponosni na svoj izvor, na rezultate, ki jih Slovenci dosegamo doma in po svetu, da jih bo ob poslušanju himne navdala radost in se bodo znali z vsem tem tudi poistovetiti. Velikokrat je na to temo padla tudi kakšna stava, za katero smo potem eni in drugi z veseljem pričakovali izid in poravnavo.

2.1.1 Učni načrt

Vsakoletna pot do tega učnega cilja vodi prek učnega načrta, kjer so jasno opredeljeni splošni cilji predmeta (Učni načrt, 2018):

»Predmet slovenščina omogoča oblikovanje osebne, narodne in državljske identitete ter razvijanje ključnih zmožnosti vseživljenjskega učenja - predvsem sporazumevanje v slovenskem (knjižnem) jeziku, socialno, estetsko, kulturno in medkulturno zmožnost, učenje učenja, informacijsko in digitalno pismenost, samoiniciativnost, kritičnost, ustvarjalnost, podjetnost ipd.

1. Učenci in učenke si oblikujejo pozitivno razmerje do slovenskega jezika in do svojega prvega jezika (če ta ni slovenščina) ter se zavedajo pomembne vloge materinščine in slovenščine v svojem osebnem in družbenem življenju. Tako razvijajo svojo jezikovno, narodno in državljsko zavest, spoštovanje in naklonjenost do drugih jezikov in narodov ter medkulturno in socialno zmožnost. Imajo jasno predstavo o razmerjih med jeziki ter o vlogi prvega jezika in tujih jezikov, vedo, da je slovenščina lahko tudi drugi ali tuji jezik in to tudi upoštevajo v vsakdanjem življenju.

2. Učenci in učenke razvijajo zmožnost sprejemanja, razumevanja, doživljanja in vrednotenja ter tvorjenja besedil v slovenskem knjižnem jeziku. Hkrati si oblikujejo jezikovno in književno kulturo.

- Razmišljujoče in kritično sprejemajo raznovrstna neumetnostna besedila, objavljena v raznih medijih – iz njih pridobivajo stvarno znanje, tega pa uporabljajo v vsakdanjem življenju in ga širijo z uporabo raznih priročnikov; usvajajo in utrjujejo razne strategije in učne pristope za učinkovito pridobivanje informacij iz govorjenih in zapisanih neumetnostnih besedil ter s tem razvijajo svojo zmožnost učenja. Besedila tudi vrednotijo in nato utemeljijo svoje mnenje; v besedilih prepoznavajo manipulativne (npr. propagandne) prvine ter si oblikujejo kritično stališče do njih.
- Iz digitalnih besedil varno, ustvarjalno in kritično pridobivajo informacije, jih ustrezno uporabljajo in po potrebi tudi dopolnjujejo. Ozaveščajo in presojujejo tako svojo kot tudi širšo uporabo digitalne in druge tehnologije ter prek nje pridobljenih informacij – ob tem razvijajo svojo digitalno zmožnost.« (Učni načrt, 2018).

2.1.2 Projekt POGUM

Letos sem lahko obravnavo te učne teme nadgradila še z druge strani – sem namreč članica tima državnega projekta POGUM, v katerega je naša šola vključena že četrto leto. Nastal je pod pokroviteljstvom EU in je del projekta EntreComp:

»Na osnovi različnih pobud so pristojni v EU sestavili okvir podjetnostne kompetence EntreComp. To je celovit, prilagodljiv in večnamenski referenčni okvir, ki je bil oblikovan zato, da bi evropskim državljanom pomagal razumeti pomen podjetnosti kot ključne kompetence za vseživljenjsko učenje in da bi jo bili zmožni uporabiti pri svojem delu. Okvir je zasnovan kot podpora in navdih za izboljšanje podjetnostne zmožnosti evropskih državljanov in organizacij, izvajati pa se je začel leta 2016 kot del Programa za nova znanja in spretnosti za Evropo.« (EntreComp, 2019).

Glavni cilji projekta POGUM za obdobje od 1. 9. 2020 do 31. 8. 2021 so:

Dvig digitalne pismenosti in kulture osnovnošolcev s pomočjo spodbujanja samorefleksije pri uporabi novih tehnologij.

CILJI (kaj želimo, da bi učenci zmogli ob koncu projekta – katere pod-kompetence naj bi imeli razvite oz. stremimo k razvoju le-teh):

- Učenci razvijajo osnovne spretnosti obvladovanja visokih tehnologij, kot so splet in tehnološke naprave. (Odkrivanje priložnosti)
- Znajo uporabljati različne vire pri iskanju informacij, nujnih za napredek na določenem učnem področju. (Vključevanje virov)
- Se zavedajo možnih pasti rabe sodobnih digitalnih pripomočkov in s tem razvijajo svojo digitalno kulturo. (Samozavedanje in samoučinkovitost, obvladovanje negotovosti in tveganja)
- Pridobljena znanja na področju digitalne pismenosti so jim v pomoč pri razreševanju različnih vprašanj in dilem v vsakdanjem življenju, hkrati pa jih nagovarjajo k samoiniciativnemu nadaljnjemu poizvedovanju in raziskovanju. (Etično in trajnostno razmišljanje)

2.2 Priprava načrta

Na podlagi vsega zbranega je bila sestavljena učna priprava za delo:

Učiteljica: Metka Vajdič	Šola: III. OŠ Celje	Predmet: SLO	Razred: 9. Datum: 23. 10. 2020	
UČNI SKLOP: SLOVENSKI IZSELJENCI				
Raven: Obvezni program				
Cilji iz učnega načrta	Operativni cilji/nameni učenja	Kompetence	Dejavnosti učencev	Dokazi o učenčevem učenju
<p>- se učijo samostojnega pripovedovanja, razlaganja, utemeljevanja</p> <p>- razvijajo in ustvarjalno uporabljajo svojo domišljijo;</p> <p>- se soočajo z rezultati lastnega in skupinskega dela (učijo se jih v obliki predstavitev</p>	<p>Učenci in učenke opazujejo, primerjajo, prepoznajo, poimenujejo oz. predstavljajo:</p> <p>– jezike, ki jih govorijo slovenski državljani, pravni status teh jezikov in svoje razmerje do njih;</p> <p>– vlogo slovenščine pri zamejcih in izseljencih ter status slovenščine v državah, v katerih</p>	<p>Vključevanje virov; Sodelovanje;</p> <p>Samozavedanje in samoučinkovitost</p> <p>Ustvarjalnost; Etično in trajnostno razmišljanje</p>	<p>Uvodna motivacija:</p> <p>Učenci povedo, kaj o izseljencih vedo: kje so se naseljevali, kakšne so njihove aktivnosti ohranjanja jezika in kulture</p> <p>Jedrni del:</p> <p>Navedejo, kako so iskali vire na spletu, kaj je botrovalo izbiri (kritičnost, aktualnost, zanimivost)</p> <p>Predstavijo vir in vsebino</p>	<p>-fotokopije člankov</p> <p>-navajanje virov</p> <p>-govorne predstavitve (PPT, fotografije, prospekti, plakati...)</p> <p>-pošiljanje elektronske pošte s prilogami – prispevki</p>

	živijo zamejci in izseljenci; – razločevalne lastnosti zbornega jezika, knjižnega pogovornega jezika -učinkovito govorno nastopajo -izkazujejo svojo digitalno pismenost		Analiza slišanege: Povzamejo slišano, se opredelijo do stanja izseljencev, prepoznajo njihove dejavnosti, primerjajo vtise	-razstava na šolski oglasni deski
Standardi	Kriteriji uspešnosti			
-razvija zavest o sebi, jeziku, narodu in državi -predstavi vlogo in položaj jezika izseljencev -med govornim nastopom govori razločno in razumljivo	-zavedajo se pomembnosti vloge jezika znotraj in zunaj meja matične države -razvijajo empatičen in kritičen odnos do izseljencev -izboljšujejo svoje govorno nastopanje			

2.3 Motivacija: seznanitev učencev s temo, diskusija o izbiranju prispevkov

Na uvodni uri, ki je potekala v živo na Teamsih, so bili učenci seznanjeni z učno vsebino. Navezali smo se tudi na njihove sošolce, ki so se v Slovenijo priselili od drugod – Bosna in Hercegovina, Kosovo. (EMN, 2020). Pozvani so bili, da svoje občutke delijo z nami. Z veseljem so se odzvali in navedli, na kakšen način ohranjajo svoj jezik in kulturo. Ker je naš cilj zavedanje o maternem jeziku, sem jih vprašala, če iz lastnih izkušenj poznajo položaj slovenskega jezika med izseljenci v tujini (sorodniki, prijatelji, znanci). Navedenih je bilo nekaj primerov, ki pa niso dali natančne podobe zahtevanega, saj učenci to temo premalo poznajo oz. jih ne zanima.

Razložen jim je bil postopek njihovega dela: na spletnih straneh slovenskih društev v državah, kamor so se Slovenci izseljevali v preteklosti (Nemčija, ZDA, države Južne Amerike) in kamor se izseljujejo še danes (Avstralija, skandinavske države) (Lapuh, 2011), naj poiščejo poročila o dogodkih, ki jih bodo predvsem pozitivno presenetili. Zaželeno je bilo, da ne poiščejo najbolj očitnih, ampak iščejo take, za katere mislijo, da jih drugi ne bodo našli. Če bodo v dvomih, ali razmišljajo v pravi smeri, naj najdeno pošljejo po elektronski pošti in se bomo pogovorili o nadaljnjih smernicah. Obenem so bili pozvani, naj svoje površne stike z znanimi izseljenci poskusijo obnoviti s pomočjo Skypa, Facebooka in ostalih socialnih omrežij, ki dandanes ponujajo veliko možnosti za iskanje in vzdrževanje stikov.

Učencem je naloga predstavljala svojevrsten izziv in z veseljem so se je lotili. Časa za izvedbo naloge so imeli en teden.

2.4 Sprotno delo in evalvacija

V tednu, ki je sledil, so po elektronski pošti pošiljali prispevke in spraševali, če zadostujejo zahtevam. Z velikim veseljem sem ugotavljala, da je bilo njihovo raziskovanje v skladu z mojimi pričakovanji, saj so si res želeli biti edinstveni in poiskati nekaj, česar drugi ne bi našli. Le v dveh primerih se je zgodilo, da sta učenca izbrala isto državo – Švedsko, ampak sta poiskala različne dogodke. Dva učenca kljub večkratnim pozivom nista uspela najti nobenega prispevka oz. sta na nalogo pozabila.

Vmes so jim bila poslana natančna navodila za predstavitev prispevkov:

- 1. natančno navesti vir, od koder so črpali vsebino,**
- 2. na kratko predstaviti državo, v kateri bivajo slovenski izseljenci z navedbo njihovega števila,**
- 3. povedati, kaj jih je vodilo pri izbiri prispevka,**
- 4. predstaviti vsebino dogodka,**
- 5. predstavitev zaključiti z novimi spoznanji o delovanju slovenskih izseljencev v izbrani državi.**

2.5 Predstavitve

Na dogovorjeni datum smo začeli s predstavitvami v živo v okolju Teams, ki ga uporabljamo pri delu na daljavo. Ker je to skupno okolje za vse učitelje naše šole, jim način dela ni bil tuj in so lahko samozavestno pristopili k predstavitvam.

Vsak je imel na voljo 4-10 minut. Zaradi blok ure je vsem uspelo predstaviti svoje delo. Moja vloga je bila zgolj tehnične narave, saj sem delila aktualni prispevek na zaslonu, da so ga lahko spremljali v sliki in besedi. Izbrali so naslednje države: že omenjena Švedska, Kanada, Urugvaj, ZDA, Argentina, Avstralija, Nemčija.

Vire so izbirali zelo različno:

na spletnih straneh Siola, npr. <https://siol.net/novice/slovinci-v-tujini/spoznajte-slovence-ki-zivijo-po-svetu-video-444766>,

RTV Slovenija <https://radioprvi.rtv slo.si/slovincem-po-svetu/>,

spletni časopis Časoris <https://casoris.si/ohranjanje-maternega-jezika-in-kulture-po-preselitvi-v-drugo-drzavo/>,

spletna stran gov.si, Ministrstvo za zunanje zadeve, Sektor za Slovence po svetu <https://www.gov.si/teme/slovinci-v-avstraliji/>,

glasilo Slovencev v Argentini – Svobodna Slovenija <http://svobodnaslovenija.com.ar/skupnost-beneskih-slovencev-v-argentini/>,

časopis Delo <https://www.delo.si/magazin/zanimivosti/med-tednom-americiani-za-vikend-slovinci-238792.html>,

spletna stran izseljenskega društva v Kanadi <http://www.canadianslovenian.mb.ca/>,

časopis Dnevnik <https://www.dnevnik.si/1042889784>,

Veleposlaništvo RS v Ottawi <http://www.ottawa.embassy.si/index.php?id=1563>.

Pri predstavitevah so se držali dogovora o vsebini: navajali vire, predstavljali število v izbrani državi živečih Slovencev, na podlagi česa so se odločili za ravno tisti dogodek, predstavili vsebino in svoja nova spoznanja po opravljeni nalogi.

3. Zaključek in ugotovitve - dvojnost duha izseljencev

Sodeč po predstavitevah in ugotovitvah učencev je ura uspela. Doseženi so bili zastavljeni cilji iz učnega načrta, učenci so črko na papirju prenesli v svojo izkušnjo. Začuden so bili nad številnimi aktivnostmi, ki se odvijajo daleč od domovine, učenci priseljenci so se poistovetili s slišanim in z njim primerjali svoj način življenja in dela. Bili so si enotni, da slovenski jezik izseljencem ogromno pomeni, zato ga ohranjajo s pomočjo različnih aktivnosti - kulturnih, športnih, zabavnih ... Tudi potomci prvotnih izseljencev imajo razvit čut za materni jezik, zato društva pomlajujejo in vnašajo svež veter v dejavnosti. Prav tako so bili doseženi cilji projekta Pogum, saj so učenci uporabljali različne vire informacij, sodelovali z mano po elektronski pošti, pripravili predstavitve in ugotovili, da so vedno bolj digitalno pismeni. Ugotovili smo, da so slovenski izseljenci daleč po prostorski oddaljenosti, pa vendar blizu glede navezanosti na domovino in nenazadnje tudi zaradi možnosti, ki jih ponuja splet: ohranjanje stikov z domovino je dandanes dosti lažje, kot je bilo še pred nekaj leti.

Tak način dela bom ohranila, saj so učenci pokazali visoko mero osebne vpletenosti v procesu dela in predstavitevah. Vsekakor je bilo delo na daljavo v veliko pogledih dosti bolj ustvarjalno, kot je lahko delo v živo, individualni stik, ki smo ga navezali, pa bomo vsekakor vzdrževali. Orodje Teams bomo uporabljali še naprej, vendar v zmanjšani obliki – kot nadgradnjo dela v živo.

Njihove prispevke sem razstavila tudi v tiskani obliki na šolski oglasni deski kot dokaz o delovanju projekta:

Slika 1: Slovenci v Severni Ameriki, Argentini, Urugvaju (šolski arhiv)

Slika 2: Slovenci v Evropi in Oceaniji (šolski arhiv)

4. Viri in literatura

Cojhter, M. (2020). Metakognitivna regulacija s prijemi novih tehnologij: metodološke kontekstualizacije in doprinos ustreznih rezultatov. Igor Ž. Žagar, Ana Mlekuž (ur.), *Raziskovanje v vzgoji in izobraževanju* (str. 51-53). Ljubljana: Pedagoški inštitut.

EntreComp, *Okvir podjetnostne kompetence* (2019). Pridobljeno s www.zrss.si/pdf/entrecomp.pdf

Lapuh, L. (2011). *Geografski vidiki sodobnega izseljevanja iz Slovenije* (Diplomsko delo). Filozofska fakulteta, Ljubljana.

Migracije in Slovenija (2020). EMN (Evropska Migracijska mreža). Pridobljeno s <https://emm.si/migracije-in-slovenija/>

Predmetna skupina za posodabljanje učnega načrta za slovenščino, *Učni načrt za slovenščino* (2018). Pridobljeno s http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_slovenscina.pdf

Sliki 1 in 2: Šolski arhiv

Kratka predstavitev avtorice

Metka Vajdič je profesorica slovenščine in angleščine in na osnovni šoli poučuje oba predmeta že 30 let. Na LU Velenje je dolga leta vodila tečaje angleščine za odrasle. Pri svojem delu se trudi uporabljati različne poti do usvajanja učnih vsebin. Vsa leta se vključuje v različne projekte na šoli in izven nje. Sodelovala je v projektu Comenius Art and Food, kjer je bila koordinatorica za svojo šolo med leti 2004 in 2008. Kasneje je sodelovala kot članica timov v vseh projektih, ki so se odvijali na šoli. Zadnji projekt je v prispevku omenjeni projekt Pogum, kjer si prizadevajo za boljšo vključenost učencev priseljencev v šolski prostor. Vsako leto aktivno sodeluje v občinskem projektu Evropska vas. Kot slavistka organizira šolske proslave in učence pripravlja na nastope na občinskih proslavah in tekmovanjih. Je dolgoletna mentorica študentom na praksi za obe predmetni področji.

IV
DISTANCE KNOWLEDGE EVALUATION
VREDNOTENJE ZNANJA NA DALJAVO

Pouk na daljavo - da, ocenjevanje – ne, hvala

Yes to distance schooling, no to distance grading

Maja Ručigaj

*Srednja šola Jesenice
maja.rucigaj@gmail.com*

Povzetek

V članku analiziramo in primerjamo delo na daljavo v prvem in drugem obdobju na Srednji šoli Jesenice. Na začetku navajamo rezultate ankete o delu na daljavo v prvem obdobju. Poudarimo težave, ki jih je imela večina učiteljev. Nato so navedene rešitve težav, ki jih je poskušal odpraviti novi protokol za delo na daljavo v drugem obdobju. Postavljena je hipoteza, da je protokol v veliki meri olajšal delo učiteljem. Ta hipoteza se z anketo potrdi. Prav tako se potrdi hipoteza, da je bil odziv dijakov v drugem obdobju mnogo boljši. Tretja hipoteza predpostavlja, da je bilo v novembru in decembru 2020 največ ocen pridobljenih ustno preko videokonferenc. Izkaže se, da je bilo razmerje med ustnim in pisnim ocenjevanjem skoraj enako. Pri nekaterih predmetih se je ocenjevanje izvajalo na specifične načine. Dva načina sta opisana v članku. Navedene so prednosti in slabosti ocenjevanja na daljavo in ugotovitev, da le-to ni primerljivo z ocenjevanjem v razredu, ker učitelj nima nadzora nad dijakovo okolico.

Ključne besede: analiza, delo na daljavo, hipoteza, ocenjevanje na daljavo, pisno ocenjevanje, primerjava, protokol, ustno ocenjevanje.

Abstract

The article deals with analysis and comparison of the first and the second period of distance schooling in Secondary School Jesenice. The results of a survey turned in by teachers after the first period are collated and analysed. Problems that most teachers had had were dealt with by setting up a protocol for distance schooling. A similar survey was repeated after the holidays. Three hypotheses were set. The first hypothesis claims that the protocol made distance schooling a lot easier for teachers and students. The second hypothesis claims that the response of the pupils was a lot better than during the first period. The third hypothesis sets a theory that most marks were obtained by oral assessment via teleconferences. The first and the second hypotheses are proved, the third however is disproved. Oral and written assessments occurred in almost the same ratio. Other methods of assessment were also used, two specific methods are described in the article. In conclusion advantages and disadvantages of distance grading are stated. According to the author distance grading is not comparable to grading in the classroom due to lack of control of pupils' home environment.

Key words: analysis, comparison, distance schooling, hypothesis, grading, marks, oral assessment, protocol, written assessment.

1. Uvod

Kako je potekalo delo na daljavo v prvem obdobju šolanja na daljavo? Z metodo vprašalnika za učitelje, poslanega v začetku šolskega leta 2020/2021, je bilo analizirano prvo obdobje šolanja na daljavo. Učitelji in učiteljice (v nadaljnjem besedilu: učitelji) so imeli možnost izpolniti vprašalnik anonimno v papirnati obliki ali vrniti odgovore preko sporočil v orodju¹

eAsistent. Ekipa za izdelavo protokola za delo na daljavo se je sistematično lotila odpravljanja najpogostejših težav, navedenih v odgovorih. Kaj se je izboljšalo v drugem obdobju in kako so delo ocenili učitelji? Z metodo vprašalnika za učitelje je bila izvedena analiza dela v drugem obdobju. Podatki te analize potrjujejo oziroma ovržejo postavljene hipoteze.

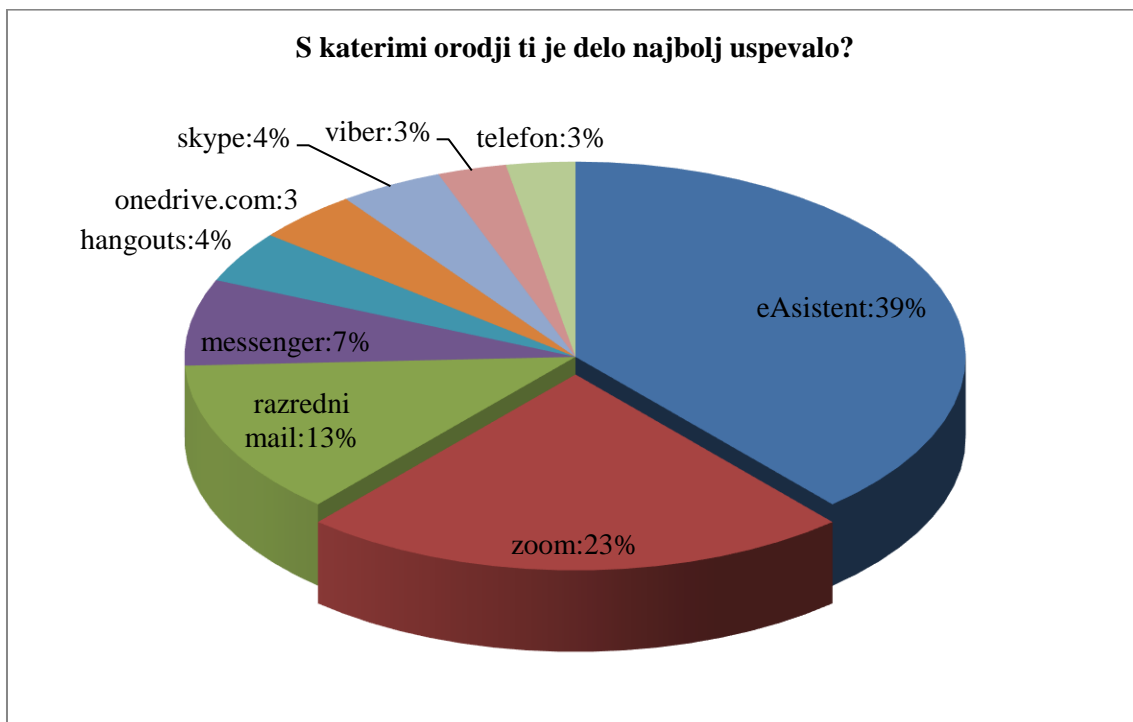
2 Anketa o spomladanskem delu na daljavo

Anketa je bila izvedena v septembru 2020. Odgovore je podalo osemtrideset učiteljev Srednje šole Jesenice.

2.1 S katerimi orodji oziroma na kakšen način ti je delo na daljavo najbolj uspevalo?

Učitelji so se znašli po svojih najboljših zmožnostih. Učili so se sami, računalniške podpore niso imeli. Grafikon 1 kaže, kaj vse so uporabili. Nekaj kolegov je delalo s starejšimi računalniki brez kamere, tako da pouka po videokonferencah niso imeli. V odgovoru »eAsistent« so zajete vse možnosti orodja eAsistent: sporočila, komunikacija in sporočila v kanalih ter spletne učilnice.

Grafikon 1: S katerimi orodji oziroma na kakšen način ti je delo na daljavo najbolj uspevalo?

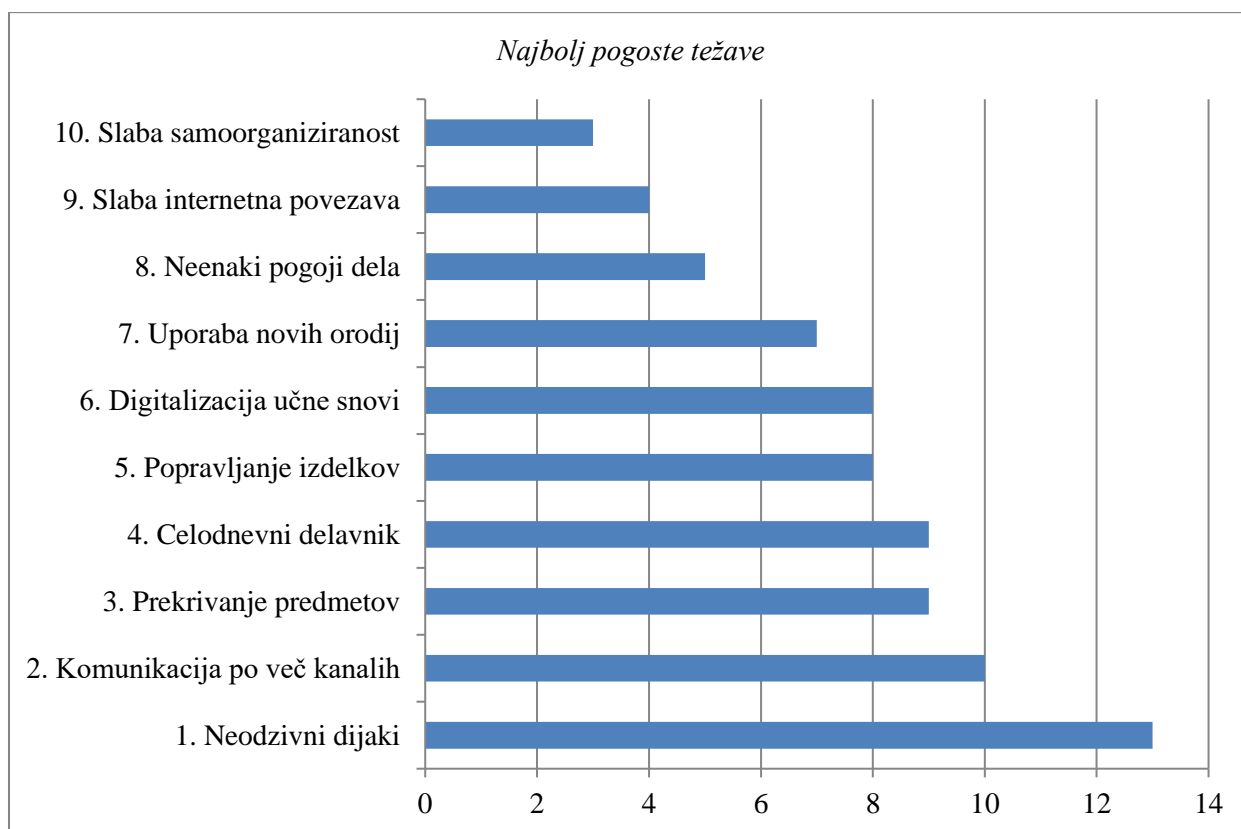

2.2 S čim si imel/ imela največ težav, kaj te je najbolj motilo?

V anketi so učitelji zelo skrbno opisali svoje težave, ki so navedene v grafikonu 2. Namen tega vprašanja je bil, da se za delo na daljavo v naslednjem obdobju te težave rešijo. Razložene so v oštevilčenem seznamu od najbolj do najmanj pogostih. V istem vrstnem redu so navedene rešitve v razdelku 3, grafikon 2 pa kaže število odgovorov.

1. **Neodzivni dijaki:** Dijaki so se pogosto izogibali videopovezavam oziroma učiteljem niso pošiljali nalog oziroma izdelkov. Razredniki so morali stopiti v stik s starši neodzivnih dijakov. To jim je povzročalo veliko dodatnega dela in so bili res preobremenjeni.
2. **Komunikacija po več kanalih:** Kot vidimo v grafikonu 1, so učitelji uporabili vse, kar so poznali oziroma imeli na razpolago. Prav tako so se morali znajti dijaki. Skoraj petina dijakov je za delo na daljavo uporabljala pametne telefone. Naloge in izdelke so pošiljali v različnih formatih in na različne načine. Posledično so učitelji izgubljali čas z iskanjem izdelkov po več elektronskih naslovih oziroma v orodju eAsistent po treh kanalih, kar je bilo časovno zelo zamudno.
3. **Prekrivanje predmetov:** Načrtovanje videokonferenc, zlasti videokonferenc za preverjanje in ocenjevanje znanja, je potekalo po presoji učiteljev in ne po urniku. Posledično se je marsikatero ocenjevanje znanja prestavilo v popoldanski čas.
4. **Celodnevni delavnik:** Dijaki so pošiljali izdelke ob vseh mogočih urah in seveda takoj želeli povratno informacijo.
5. **Popravljanje izdelkov:** Nekateri dijaki so izdelke pošiljali kot sliko po elektronski pošti oziroma kot slikovno sporočilo po telefonu, kar je onemogočalo kakovostno popravljanje. Dodatna težava je bila nečitljivost izdelkov.
6. **Digitalizacija učne snovi:** Učitelji so dijakom pošiljali gradivo v obliki računalniških predstavitev. Ostala gradiva je bilo treba spremeniti v sliko z optičnim čitalnikom. Brez tega pripomočka učitelju ni preostalo nič drugega kakor napisati gradivo v urejevalniku besedil. Največ težav je bilo pri predmetih, kjer dijaki uporabljajo specifične programe, na primer za risanje.
7. **Uporaba novih orodij:** Učitelji so imeli največje težave z lastnim neznanjem in neizkušenostjo pri uporabi novih orodij. Pogrešali so računalniško podporo. Morali so se naučiti uporabe orodij za videokonference in uporabe spletnih učilnic.
8. **Neenaki pogoji dela:** Delo je potekalo s tem, kar so imeli učitelji na voljo. Nekateri so imeli šolske prenosnike, drugi so se morali znajti z bolj ali manj zmogljivimi domačimi računalniki. Nekateri so uporabljali namizne računalnike brez kamere in so zato imeli pouk le v spletni učilnici.
9. **Slaba internetna povezava:** Povezava je bila odvisna od kraja in ponudnika. Poleg tega so internetna orodja zaradi preobremenjenosti sistema delovala počasi.
10. **Slaba samoorganiziranost:** Zaradi neupoštevanja urnika se je marsikomu podrla struktura dneva oziroma struktura tedna, kar je preprečevalo dobro organizacijo časa.

Grafikon 2: S čim si imel/imela največ težav?

2.3 Ali so se dijaki odzivali?

Dijaki iz programov nižjega poklicnega in srednjega poklicnega izobraževanja so se odzivali bistveno slabše. Prav tako je bil slab odziv dijakov s statusom tujca prvo leto. Pri večini dijakov iz programa srednjega strokovnega izobraževanja je bil odziv zadovoljiv, v drugem tednu šolanja na daljavo je bil odziv pri nekaterih oddelkih celo stoodstoten. Kasneje so motivirani dijaki še vedno delali, slabši pa so izkoriščali sistem.

2.4 Kateri način ocenjevanja na daljavo si uporabljal/uporabljala?

Šestindvajset učiteljev (70 %) je priporočilo ustno ocenjevanje znanja preko videokonference v orodju Zoom. Prav toliko učiteljev (70 %) je ocenjevalo izdelke. Zanimivo je, da ti podatki sovpadajo z republiškim povprečjem. V delnem poročilu *Analize izobraževanja na daljavo v času epidemije covid-19 v Sloveniji* Zavoda RS za šolstvo (julij 2020) najdemo podatke o načinih ocenjevanja na daljavo. V povprečju so učenci in dijaki celotne populacije pridobili oceno z izdelkom ali s seminarsko nalogo (74,9 %) in z ustnim ocenjevanjem preko videokonferenc (77,2 %). Ostale oblike ocenjevanja, ki so se izvajale, so bile zastopane v manjši meri. Sedem učiteljev je s pomočjo različnih orodij izvedlo pisno ocenjevanje. Štirje učitelji niso ocenjevali. En učitelj je bil mnenja, da se praktična storitev lahko ocenjuje samo v šoli.

3. Kako so bile s protokolom za delo na daljavo odpravljene najbolj pogoste težave?

- 1. Neodzivni dijaki:** Odsotnost dijakov na videokonferencah je bila urejena z vpisovanjem manjkajočih dijakov v dnevnik orodja eAsistent. Odsotnost je učitelj zabeležil tudi, če dijak ni poslal dodeljene naloge v dogovorjenem času. Razredniki so bili razbremenjeni tako, da je posamezen učitelj stopil v stik z neodzivnim dijakom namesto razrednika. Večinoma se je to uredilo s telefonskim klicem. Dijake, ki so bili daljši čas neodzivni, je prevzela svetovalna delavka. Ta je skrbela tudi za ranljive skupine dijakov.
- 2. Komunikacija po več kanalih:** Za vse delo na daljavo je bil uveden enoten kanal, in sicer MS Teams. Izobraževanje za učitelje je potekalo še pred začetkom šolskega leta. V septembru so vsi dijaki dobili uporabniška imena in gesla. Pri predmetu informatika so se dijaki pod vodstvom profesorice prijavili in se naučili uporabe kanalov za komunikacijo s sporočili, vstopa na videokonferenco, reševanja in oddajanja dodeljenih nalog ter pošiljanja gradiv.
- 3. Prekrivanje predmetov:** Učitelji so se morali strogo držati urnika v orodju eAsistent. Treba je bilo vpisovati snov in način, na katerega je bila izpeljana učna ura. Beležila se je odsotnost dijakov na videokonferencah.
- 4. Celodnevni delavnik:** Po navodilu protokola je delo potekalo izključno v času pouka, to je od 7.40 do 13.45. Kljub tej omejitvi so imeli učitelji še popoldansko in večerno delo s popravilanjem in z vračanjem izdelkov. Protokol je narekoval zmanjšanje predelane snovi za tretjino ali celo polovico. Takole je navedeno v navodilih za ravnatelje: »Ravnatelj in učitelji opustijo razmišljanje, da je izobraževanje na daljavo samo prenos dejavnosti, ki so na urniku. Ob številu dnevnih nalog pa naj imajo učitelji v mislih, da potrebuje dijak za izvedbo neke aktivnosti mnogo več časa, kot ga za izvedbo iste aktivnosti potrebuje v šoli ob strokovnem vodenju učitelja.«
- 5. Popravljanje izdelkov:** Popravljanje izdelkov je bilo poenostavljeno z dodeljenimi nalogami in kvizi v orodju MS Teams.
- 6. Digitalizacija učne snovi:** Ker je bil začetek šolanja na daljavo v drugem obdobju vnaprej znan, so bili učitelji opozorjeni na možnost priprave vnaprejšnjega gradiva, ki so ga dijakom razdelili, ko so bili še v razredih. Nekateri učbeniki za prvi letnik so prepozno prispeli na šolo, a je to težavo rešila knjižničarka s pošiljanjem učbenikov na domače naslove dijakov, po nekaj učbenikov pa so starši prišli osebno.
- 7. Uporaba novih orodij:** Uporaba novega orodja MS Teams je bila kljub izobraževanju na začetku naporna. Težave je reševal šolski informatik, ki je opravil veliko delo s pripravo navodil za načrtovanje videokonferenc in navodil za pripravo dodeljene naloge. V času pouka je bil informatik za reševanje morebitnih težav dosegljiv po telefonu.
- 8. Neenaki pogoji dela:** Neenaki pogoji dela so bili za nekatere učitelje še vedno težava. Vodstvo šole je na začetku šolskega leta poskrbelo, da so bili vsi učitelji opremljeni z računalniki s kamero. Nekateri učitelji so si za preglednejše delo namestili še dodatni zaslon in optični bralnik za lažji prenos gradiv v digitalno obliko. Med pogoje dela se seveda šteje tudi miren delovni prostor brez motečih elementov, tukaj pa žal nekateri sodelavci niso imeli možnosti delati v ločenem prostoru. Res pa je, da je hrup iz domačega okolja bolj motil dijake kot učitelje.
- 9. Slaba internetna povezava:** Slaba internetna povezava je žal še vedno nerešljiva težava, saj se le-te pri določenih ponudnikih in na določenih lokacijah ne da izboljšati.

4. Pred izvedbo ankete o delu na daljavo v drugem obdobju smo postavili naslednje hipoteze:

Hipoteza 1: Učitelji so med drugim obdobjem mnogo lažje delali.

Hipoteza 2: Odziv dijakov je bil boljši kot v prvem obdobju.

Hipoteza 3: Učitelji so največ ocenjevali ustno preko videokonferenc.

5. Anketa o delu na daljavo v drugem obdobju in preverjanje hipotez

Anketa je bila v nekoliko manjšem obsegu ponovljena takoj po novoletnih praznikih. Zaradi dela na daljavo je bil vprašalnik poslan preko sporočil v orodju eAsistent. Odgovori so bili uporabljeni za preverjanje postavljenih hipotez. Žal je bil odziv slabši kot septembra, izpolnjen vprašalnik je vrnilo le dvaindvajset učiteljev. To najverjetneje kaže na njihovo preobremenjenost.

5.1 V kakšni meri je protokol olajšal delo na daljavo?

Hipoteza 1: Učitelji so med drugim obdobjem mnogo lažje delali.

Po mnenju učiteljev hipoteza drži. Od dvaindvajset učiteljev jih je šestnajst menilo, da je delo potekalo mnogo bolje, saj je bilo vse v istem orodju, kar je poenostavilo komunikacijo in izmenjavo gradiv ter zmanjšalo stres. Dva učitelja sta bila mnenja, da protokol ni nič izboljšal. Ena učiteljica je menila, da je zmanjševanje predelane snovi napačna odločitev in tega dela protokola ni upoštevala.

5.2 Kakšen je odziv dijakov v primerjavi s prvim obdobjem?

Hipoteza 2: Odziv dijakov je bil boljši kot v prvem obdobju.

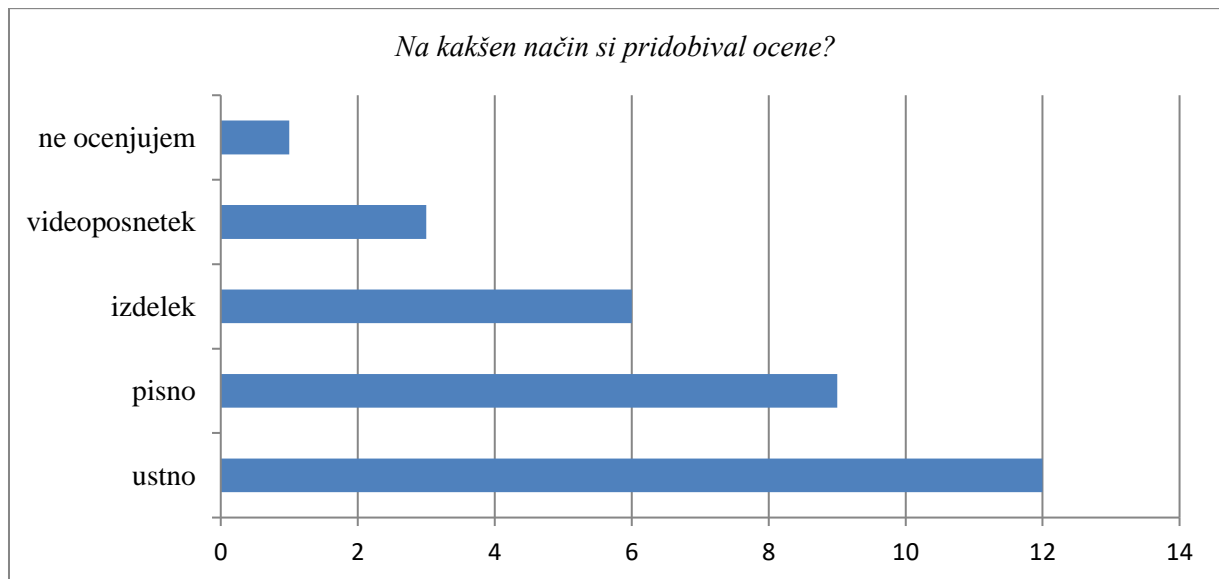
Hipoteza drži. Sedemnajst učiteljev je zapisalo, da je bil odziv dijakov občutno boljši kot v prvem obdobju. Od teh je osem učiteljev navedlo, da se je redno odzivalo 95 do 100 % dijakov. Odzivali so se tudi dijaki iz programa srednjega poklicnega izobraževanja mehatronik operater (odziv je pri enem predmetu celo 90 %), kjer je bil odziv v prvem obdobju bistveno slabši. Dijaki iz programa nižjega poklicnega izobraževanja so se odzivali v približno enaki meri kot v prvem obdobju, predvsem zaradi slabih socialnih razmer.

5.3 Na kakšen način si pridobival ocene?

Hipoteza 3: Učitelji so največ ocenjevali ustno preko videokonferenc.

Pričakovali smo, da so učitelji pretežno ocenjevali znanje ustno preko videokonferenc, seveda z zagotovljeno javnostjo ocenjevanja in predhodnim preverjanjem znanja po priporočilih Zavoda za šolstvo. Kot kaže grafikon 2, je bilo tudi precej ostalih oblik ocenjevanja, zlasti pisnega. Vsak učitelj je ocenjeval na najprimernejši način glede na specifično predmeta in tehnične možnosti dijakov in učiteljev.

Grafikon 2: Na kakšen način si pridobival ocene?

Sedem učiteljev je ocenjevalo samo ustno, trije učitelji samo pisno, pet učiteljev pa ustno in pisno. Šest učiteljev je ocenjevalo izdelke: risbe, referate ali seminarske naloge. Pri predmetih, kot so športna vzgoja, ples in instrument, so učitelji ocenjevali videoposnetke oziroma nastop po videokonferenci. Učitelj, ki sploh ni ocenjeval, je učitelj tehniškega komuniciranja. Pri tem predmetu so imeli dijaki težave z namestitvijo orodja za risanje, saj večina nima dovolj zmogljivih računalnikov. Druga kolegica, ki ni ocenjevala, je učiteljica splošnega predmeta. Gospa je ocenjevala le izdelke, za ostale ocene bo počakala na vrnitev v šolo.

Takole je razložila učiteljica plesa M. B.: »Moj predmet je strokovno praktičen. Ocene pridobivam preko videokonference. Dijake razporedim na datume (od 3 do 4 na uro): V času priprave na preverjanje in ocenjevanje znanja vedno pokažem v svojem prostoru 1 do 2 kvadratna metra, kako bodo sami praktično vadili doma. Učne situacije smo posneli tudi že prej v šoli, tako da lepo tečejo nove praktične vsebine.«

5.4 S čim si imel največ težav, kaj te je najbolj motilo?

Največ težav so učitelji imeli v začetku z navajanjem na novo orodje. Izobraževanje je bilo organizirano na šoli, vendar je bilo prekratko. Predavatelj je premalo časa posvetil vsebinam, ki jih učitelji najbolj potrebujejo.

Razlog za težave, ki se še vedno pojavljajo, so dijaki, ki ne upoštevajo navodil. Nekateri dijaki ne vklopijo kamere ali pozabijo izklopiti mikrofone. Nekateri dijaki so na videokonferenci, vendar počnejo kaj drugega. Včasih dijaki drug drugega »mečejo« iz srečanja, delijo zaslon ... (Zadnji dve omenjeni težavi smo rešili z dodatnimi opcijami srečanja, ki na izobraževanju niso bile predstavljene.)

V obdobju po novem letu se vedno bolj pojavljata preobremenjenost in naveličanost dijakov, pada jim tudi motivacija. Dijaki se ne udeležujejo ocenjevanj, zavlačujejo ... Takole je zapisala kolegica M. V.: »Menim, da delo na daljavo po urniku poteka zelo dobro in tako ohranjamo kondicijo dijakov in tudi sebe. Dijaki se bolje odzivajo, res pa je, da njihova storilnost pada. Ocenjujem ustno in pisno z orodjem Thatquiz ali z izdelavo seminarske naloge. Seveda, druga zgodba pa je praktični pouk, ki je vse drugo, le praktičen ne.«

6. Ocenjevanje na daljavo je izziv

Ocenjevanje je eden od največjih izzivov pri šolanju na daljavo. Dijaki pošiljajo referate, seminarske naloge, eseje, poročila, slike in videoposnetke. Težava je, da formati izdelkov niso enotni. Dijaki kljub skupnemu orodju uporabljajo različna orodja za reševanje dodeljenih nalog, saj dostopajo do orodja MS Teams z različnimi napravami – namiznimi računalniki, prenosniki, tablicami in celo pametnimi telefoni. Nekaterih tekstovnih, slikovnih in predvsem video datotek MS Teams ne podpira. Tu se morajo učitelji še vedno znati vsak po svoje. Za pisno ocenjevanje imamo množico orodij, ki omogočajo teste, kvize, dodeljene naloge in še kaj. Nekatera orodja nudijo delni nadzor nad tem, kdaj se dijaku odpre dodatna aplikacija in posledično onemogočijo nadaljevanje reševanja.

Izobraževanja in tudi preverjanja na daljavo so se pojavila že nekaj let prej, preden smo zaradi epidemije preselili učilnice v domače okolje. Preverjanje in ocenjevanje na daljavo ima nekaj prednosti. Takole jih navaja Ž. Kocen (2016): »ekonomski in ekološki prihranek, takojšnji rezultati, zanesljivost in skoraj popolna objektivnost, možnost vprašanj z multimedijskimi vsebinami.« Po istem avtorju povzemam tudi glavno slabost ocenjevanja na daljavo, ki je, da učitelj nima nadzora nad okoljem, v katerem dijak rešuje test oziroma odgovarja po videokonferenci. Ž. Kocen meni, »da je kljub vsemu zelo preprosto goljufati, če učenci to želijo, učitelj pa jih bo zelo težko odkril.« Pojavljajo se primeri, ko si dijaki zamenjajo gesla in vstopne kode, kopirajo izdelke, ugašajo kamere (če pišejo nadzorovano na videokonferenci), prosijo osebo, ki se spozna na dotični predmet, da jim v ozadju pomaga in gotovo še marsikaj, česar nihče od mojih sodelavcev še ni odkril. Tole je v anketi zapisala kolegica B. S.: »Zelo me moti tudi to, da dijaki energijo vlagajo v uporabo različnih načinov goljufanja pri ocenjevanju znanja.« Dejstvo, da dijaki goljufajo in so pri tem izjemno ustvarjalni, se je pokazalo že v prvem obdobju, saj so bile povprečne ocene pri večini predmetov višje od ocen, pridobljenih med poukom v šoli.

Preverjeni načini, preizkušeni pri študiju na daljavo, so na primer izpiti ob odprti knjigi. Koncept testa je prilagojen tako, da dijak ob uporabi literature pokaže višji nivo znanja, reši problem ali analizira primer iz prakse. Drugi način je ocenjevanje seminarških in projektnih nalog, kar učitelji že počnemo. Imamo še skupinsko ocenjevanje pri skupinskih nalogah ter online dialoge in debate (Strmšek, Z. in Kolenc, V., 2019). Obstajajo poskusi nadzora nad dijakovim okoljem med pisanjem testa, kot je na primer večje število kamer, ki kažejo dijaka ali študenta iz različnih kotov. Nekateri uporabljajo posebne programe za preverjanje, ki ustavijo izpit takoj, ko se na računalniku odpre neka aplikacija. Nekatera orodja za preverjanje omogočajo možnost, da iz danega materiala naredijo toliko različic kviza, kot je dijakov. Nekatera orodja pošljejo test dijaku šele takrat, ko se ta na določen način identificira. Dijaki morajo na primer pred pisnim ali ustnim ocenjevanjem zavrteti prenosnik, da učitelj vidi, kaj je okoli njih. Slišali smo tudi za skrajne primere, ko učenec odgovarja z masko čez oči, kar je skrajno neetično in tudi poniževalno. Vemo pa nekaj: naj se učitelj še tako trudi, več kot trenutnega nadzora nad delčkom dijakovega okolja ne more doseči.

7. Zaključek

Ob primerjavi prvega in drugega obdobja šolanja na daljavo lahko rečemo, da smo naredili skoraj vse, da je delo za učitelje in dijake postalo lažje, bolj urejeno in prijazno. Žal se še vedno pojavljajo težave, kot je na primer slaba internetna povezava, na katere nimamo vpliva. Največji izziv šolanja na daljavo je pridobivanje ocen. Tu se vsaka podobnost s poukom v učilnici konča. Učitelji lahko le upamo, da se bodo dijaki zares naučili za ocenjevanje. Razložimo jim, da z

goljufijo pravzaprav škodijo samim sebi. Učitelj zaradi goljufije ne bo prizadet, dijake pa bo luknja v znanju zasedovala še dolgo časa in se morda tudi povečevala.

Opomba:

¹V besedilu se izraz »orodje« nanaša na orodja, programe, programske pakete ter aplikacije.

8. Literatura

- Izvajanje izobraževanja na daljavo v izrednih razmerah strokovna navodila za ravnateljice in ravnatelje v programih gimnazij, srednjega strokovnega, srednjega poklicnega in nižjega poklicnega izobraževanja*, (26. marec 2020). Zavod Republike Slovenije za šolstvo, številka 091-3/2020-1. Pridobljeno s https://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/2020-03-27-navodila-za-ravnatelj_ss_26032020.pdf
- Kocen, Ž. (2016) *Načrtovanje in izvedba učenja na daljavo* (Diplomsko delo). Fakulteta za naravoslovje in matematiko, Maribor
- Priporočila za preverjanje in ocenjevanje znanja v srednji šoli v času izvajanja pouka na daljavo* (26. november 2020) Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Številka: 091-27/2020-2. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Novice/Koronavirus-2020/Priporocila-Zavod-RS-za-solstvo_SS.pdf
- Rupnik Vec T., Preskar S., Slivar B., Zupanc Grom R., Kregar S., Holcar Brunauer A, Bevc V., Mithans M., Grmek M. in Musek Lešnik K. (2020). *Analiza izobraževanja na daljavo v času epidemije covid-19 v Sloveniji* (Delno poročilo, Zavod RS za šolstvo) Pridobljeno s <https://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/IzobrazevanjeNaDaljavo/>
- Strmšek, Z. in Kolenc, V. (2019). *Uvajanje novih možnosti preverjanja in ocenjevanja pri študiju na daljavo*, Mednarodno inovativno poslovanje = Journal of Innovative Business and Management, 2(1). Pridobljeno s <https://journal.doba.si/OJS/index.php/jimb/article/view/59> (Accessed: 17January2021).

Kratka predstavitev avtorice

Maja Ručigaj je septembra 1989 končala študij angleškega in nemškega jezika s književnostjo na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Takoj se je zaposlila kot učiteljica angleščine in nemščine na Srednji lesarski šoli v Škofji Loki. Po osemnajstih letih se je zaradi zmanjšane vpisa zaposlila kot učiteljica angleščine na Srednji šoli Jesenice, kjer trenutno poučuje na strojni in zdravstveni usmeritvi. Je članica šolske komisije za kakovost in se v okviru te funkcije ukvarja z zagotavljanjem varnega in spodbudnega učnega okolja. Med delom na daljavo se ukvarja s kakovostjo pouka preko orodja MS Teams in s protokolom dela na daljavo.

Zbiranje dokazov o učenju geografije pri pouku na daljavo

Collecting Evidence of Learning Geography in Distance Learning

dr. Vesna Markelj

OŠ Janka Kersnika Brdo
vesna.markelj@guest.arnes.si

Povzetek

Dokazi so viri oziroma zbirke podatkov in ugotovitev, ki se nanašajo na proces učenja učencev in njihove dosežke. Povedo nam, katera znanja, spretnosti in veščine izkazuje učenec glede na načrtovane cilje pouka. Zbiranje dokazov omogoča učitelju vpogled v razumevanje in učenje učencev ter izhodišče za načrtovanje nadaljnjih aktivnosti. Dokazi pa nudijo učencem vpogled v njihovo delo in napredek ter jih lahko spodbujajo k nadaljnjemu učenju. Dokaze o učenju zbiramo lahko na različne načine. Raznoliki dokazi zagotavljajo bolj celosten vpogled v učenje učencev, bolj veljavno in zanesljivo presojo o znanju ter o napredku učenca. Pouk na daljavo je prinesel nove izzive in priložnosti tudi pri zbiranju dokazov o znanju in dosežkih o učenju učencev. Zbiranje dokazov o znanju in dosežkih o učenju učencev na daljavo pa je odprlo številne in različne nove možnosti, predvsem vezane na didaktična sredstva in sodobnejše pristope. Namen prispevka je prikazati primere zbiranja dokazov pri pouku geografije v osnovnošolskem izobraževanju na daljavo. Prispevek predstavlja vpogled zbiranja dokazov o znanju in dosežkih o učenju učencev glede na način, na katerega so pridobljeni v posameznih fazah učnega procesa (npr. usvajanje učne snovi, utrjevanje ali ponavljanje učne snovi). Na koncu bomo posebno pozornost namenili ovrednotenju prednosti in slabosti pridobivanju dokazov na daljavo.

Ključne besede: dokazi o učenju, formativno spremljanje, geografija, pouk na daljavo.

Abstract

Evidence is sources or databases and findings that relate to the learning process of pupils and their achievements. They tell us what knowledge, skills and abilities the pupil demonstrates in relation to the planned lesson aims. Collecting evidence provides the teacher with insight into pupils' understanding and learning and a starting point for planning further activities. Evidence provides pupils with insight into their work and progress and can encourage them to continue learning. Evidence of learning can be gathered in a variety of ways. Diverse evidence provides a more comprehensive insight into pupils' learning, a more valid and reliable assessment of knowledge and pupil progress. Distance learning has brought new challenges and opportunities in collecting evidence of pupils' knowledge and achievement. The collection of evidence on the knowledge and achievements of distance learning has opened many and various new possibilities, especially related to didactic tools and more modern approaches. The purpose of this paper is to present examples of collecting evidence in geography teaching in primary school. The paper provides an insight into the collection of evidence of pupils' knowledge and learning achievements according to the way in which they are acquired in individual phases of the learning process (e.g., learning different topics, repetition of learning material). Finally, we will pay special attention to evaluating the pros and cons of collecting evidence in distance learning.

Keywords: distance learning, evidence of learning, formative monitoring, geography.

1. Uvod

Formativno spremljanje je prepoznano kot učinkovit način poučevanja in učenja, s katerim učenci pridobivajo trajnejše in bolj kakovostno znanje. Še več, učenci razvijajo tudi sposobnost samoregulacije učenja ter postajajo uspešnejši, bolj samozavestni in motivirani za delo. Proces formativnega spremljanja temelji na medsebojnem zaupanju v pedagoškem dialogu, skozi katerega učenec in učitelj spremljata in usmerjata razvoj učenja v želji, da bi izboljšala učni učinek (Zajc, 2008). Pri takšnem načinu poučevanja učitelj učenčev napredek preverja skozi celoten učni proces. Njegov glavni namen je izboljšanje učenja že med samim učenjem, tako da se uporabijo sistematično zbirani dokazi o znanju in dosežkih o učenju za spreminjanje učnega procesa v smer, ki ustreza učenčevim potrebam in ciljem (Black in Wiliam, 1998).

Povedano z drugimi besedami, spremljanje in sistematično zbiranje dokazov ima osrednjo vlogo v sodobnem procesu poučevanja in učenja. Zbiranje dokazov namreč omogoča učitelju vpogled v razumevanje in učenje učencev. Na osnovi dokazov učitelj prilagodi proces poučevanja, tako da izbira raznolike dejavnosti za učence. Učitelj poda učencem tudi bolj kakovostne povratne informacije o njihovi uspešnosti učenja in kakovosti znanja ter jih usmerja v izboljševanje strategij učenja ter v poglobljeno in trajno znanje (Brodnik, b.d.).

Pouk na daljavo je prinesel nove izzive in priložnosti tudi pri zbiranju dokazov o znanju in dosežkih o učenju učencev. Elemente formativnega spremljanja iz učenja in poučevanja v šoli smo morali prenesti v izobraževanje na daljavo. Pred korona pandemijo je bilo učiteljevo preverjanje učenčevega napredka vezano večinoma na fizično prisotnost učenca v šoli. Zbiranje dokazov o znanju in dosežkih o učenju učencev na daljavo pa je odprlo številne in različne nove možnosti, predvsem vezane na didaktična sredstva in sodobnejše pristope. Nedvomno je formativno spremljanje bolj prilagojeno nastali situaciji, saj omogoča sprotno preverjanje znanja, ki je pri učenju na daljavo še posebej pomembno. Pridobivanje dokazov in s tem povratne informacije ima za učitelja in učence v takšni obliki pouka še bistveno večjo težo. Učitelj le tako lahko presodi, koliko so se učenci na daljavo dejansko naučili. Povratna informacija, ki jo dobijo učenci, pa pri njih izboljša učenje ter jih spodbuja k nadaljnjemu učenju.

Namen prispevka je prikazati primere zbiranja dokazov pri pouku geografije v osnovnošolskem izobraževanju na daljavo. Prispevek predstavlja vpogled v zbiranje dokazov o znanju in dosežkih o učenju učencev glede na način, na katerega so pridobljeni v posameznih fazah učnega procesa (npr. usvajanje učne snovi, utrjevanje ali ponavljanje učne snovi). Na koncu bomo posebno pozornost namenili ovrednotenju prednosti in slabosti pridobivanju dokazov na daljavo.

2. Dokazi o znanju in dosežkih o učenju učencev

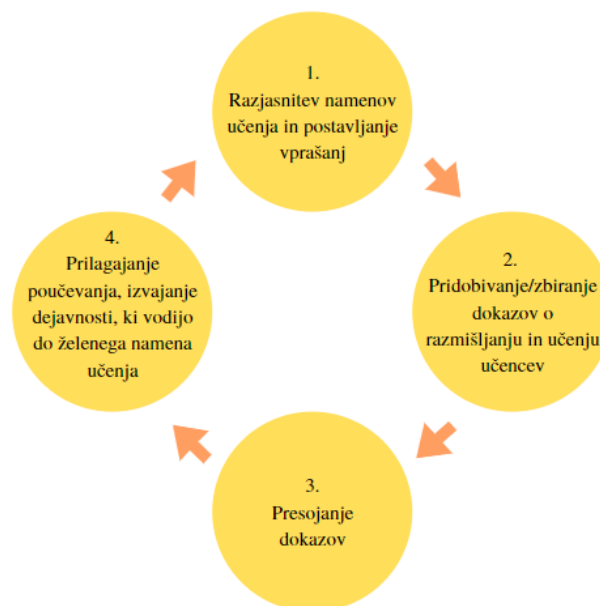
Dokazi nam povedo, katera znanja, spretnosti in veščine izkazuje učenec glede na načrtovane cilje pouka in kriterije uspešnosti. Dokazi so viri oziroma zbirke podatkov in ugotovitev, ki se nanašajo na proces učenja učencev in njihove dosežke. V formativnem spremljanju učenci aktivno izgrajujejo svoje znanje, s tem pa tudi pravilne in/ali napačne predstave. Dva učenca, vključena v isto aktivnost, lahko prideta do povsem različnih zaključkov. Redno zbiranje dokazov omogoča učitelju vpogled v razumevanje in učenje učencev. Učitelj lahko pravočasno odkrije napačne predstave in pomaga učencu načrtovati novo, drugačno pot do zastavljenih ciljev. Na osnovi dokazov učitelj namreč prilagodi proces poučevanja, in sicer tako, da izbira raznolike dejavnosti za učence. Pomembno je tudi, da učenci

vidijo oziroma zaznajo svoj napredek pri učenju. Dokazi so torej zbirke podatkov in učenčevih ugotovitev, ki učitelju nudijo izhodišče za načrtovanje nadaljnjih aktivnosti, učencem pa vpogled v njihovo delo in napredek (Holcar Brunauer idr., 2019; Wiliam, 2018).

2.1 Zbiranja dokazov o učenju

Dokaze o učenju učitelj zbira v vseh fazah učnega procesa. V uvodu oziroma pred pričetkom učnega procesa z dokazi učitelj preveri predznanje učencev. Pri usvajanju nove učne vsebine učitelj zbira dokaze o tem, kako učenci usvajajo novo znanje, kaj jim gre dobro, kje še potrebujejo podporo, kje nastajajo vrzeli v znanju, kje prihaja do nerazumevanja ... Učitelj zbira dokaze tudi pri urjenju oziroma utrjevanju. Na podlagi dokazov učitelj dobi informacije o tem, kaj učenci že vedo, kako razumejo snov, kje delajo napake, česa ne razumejo, kdaj niso zavzeti itd.

Dokazi o učenju vedno izhajajo iz dejavnosti pouka, torej tudi pri pouku na daljavo. Dejavnosti so povezane s cilji pouka, nameni in kriteriji uspešnosti. Dokazi so torej kažipot za učitelja, da na njihovi osnovi prilagaja procese poučevanja in usmerja učenčeve procese učenja. Namen zbiranja dokazov o učenju je torej spremljanje razumevanja in napredovanja učencev ter ugotavljanje razkoraka med ugotovljenim in želenim učnim dosežkom. Učitelj s tem spoznanjem prilagodi poučevanje. Omenjeno ponazarja slika 1, ki prikazuje shemo procesa pridobivanja in ravnanja z dokazi, ki poudari cikličnost in uporabno vrednost dokazov (Holcar Brunauer idr., 2019).

Slika 1. Shema procesa pridobivanja in ravnanja z dokazi (Holcar Brunauer idr., 2019).

2.2 Značilnosti dobrih dokazov o učenju

Namen pridobivanja dokazov o učenju je izboljšanje kakovosti pouka. Značilnosti dobrih dokazov izhajajo iz načrtovanja pouka, tako da odražajo doseganje ciljev in standardov znanja ter sledijo namenom učenja in kriterijem. Prav tako dobri dokazi temeljijo na različnih dejavnostih, ki odražajo razumevanje in uporabo znanja ter zajamejo kompleksna znanja, ki so zasnovana odprto in omogočajo reševanje po lastni poti z več možnimi rešitvami, omogočajo

sodelovalno delo in izbirnost, spodbujajo partnerstvo med učitelji in učenci ter ustvarjalnost, dajejo možnost nadgradnje, dopolnitve itd.

Učinkovite dejavnosti so tiste, ki so za učence smiselne, življenjske, izhajajo iz lastnih izkušenj oziroma tem, ki so učencem blizu in jih zanimajo. Dejavnosti naj predstavljajo izziv, ki spodbuja učence k razmišljanju, pogled na situacijo iz različnih zornih kotov, pri tem lahko učenci poiščejo več možnih rešitev. To so t. i. odprte naloge. Pristopi k delu naj učencem omogočajo, da prevzamejo nadzor nad lastnim procesom učenja. To pomeni, da imajo možnost izbire, dovolj časa za delo, možnost konzultacije z učiteljem ali s sošolci itd. Pri tem jih mora učitelj usmerjati k doseganju namena učenja.

Učitelj naj načrtuje dejavnosti, ki so prilagojene posameznemu učencu oziroma skupini, njihovim zmožnostim, predznanju. Paziti pa mora, da zastavljanje dejavnosti vodi do višjih ravni znanja. Pri vsem tem je pomembno, da učitelj spremlja napredek učencev s pridobivanjem raznovrstnih dokazov. Učiteljeva presoja o znanju učencev je izhodišče za načrtovanje nadaljnjega učnega procesa.

2.3 Vrste dokazov o učenju

Učenje poteka na različnih področjih. Posledično so tudi dokazi o učenju različnih vrst. Ločimo dokaze s kognitivnega, afektivnega in psihomotoričnega področja. Dokazi s spoznavnega (kognitivnega) področja so lahko odgovori učencev, oblikovanje miselnega vzorca, oblikovanje povzetkov, oblikovanje poročila eksperimenta, predstavitev postopka reševanja problemske naloge, predstavitev preiskave itd. Dokazi za psihomotorično področje so lahko telesne vaje, jasna predstavitev lastnega mnenja, sodelovanje v skupini, vodenje sošolca/sošolcev pri izvedbi skupnih zadolžitev itd. Dokazi iz afektivnega področja so razvoj stališč, vrednot, prepoznavanje in obvladovanje čustev, vrednotenje in samovrednotenje učenja in dosežkov.

Dokaze o učenju zbiramo lahko na različne načine. Učenci imajo tako priložnost, da izkažejo znanje na njim najbolj ustrezen način. Raznoliki dokazi zagotavljajo bolj celosten vpogled v učenje učencev, bolj veljavno in zanesljivo presojo o znanju ter o napredku učenca. Glede na način, na katerega so pridobljeni dokazi o učenju, jih lahko razvrstimo v tri skupine (Holcar Brunauer idr., 2019):

- (1) *dokazi kot izdelki učencev* so digitalne, avdio-vizualne, ustne in praktične predstavitve, (npr. fotografija, plakat, PPT-predstavitev, načrt dela, skica, model, igra vlog, dramatizacija, diagram ...), temelja pisna besedila (npr. obnova besedila, elektronsko sporočilo, poročilo, strip, oglas, zloženska ...), medijska orodja itd.
- (2) *dokazi, ki izhajajo iz pogovorov o učenju*, so vprašanja in odgovori, problemska raziskovalna vprašanja, razprave, intervjuji, okrogle mize učencev, samovrednotenje in vrstniško vrednotenje, refleksije, ki se nanašajo na njihove vrednote, stališča in prepričanja, vezana na učno vsebino itd.
- (3) *dokazi, ki izhajajo iz opazovanj*, so razvoj zmožnosti učencev (branje, recitiranje ...), učenčevo načrtovanje in izvajanje dejavnosti, delo učencev v skupini ali sodelovalnih dejavnostih, prispevek učenca k skupinskemu dosežku, razvoj pojmov itd.

3. Primeri zbiranja dokazov o učenju pri geografiji pri pouku na daljavo

3.1 Dokumentiranje terenskega dela

Učenci 9. razreda so dobili nalogo, da s pomočjo metod dela na terenu analizirajo dve lastnosti prsti iz gozda v bližini doma: barva prsti in tekstura prsti. Na videokonferenčni uri so se učenci najprej seznanili s postopkom določanja barve in teksture prsti. Nato so dobili navodila, kako naj odvzamejo vzorec prsti v gozdu in kako naj analizo barve in teksture prsti izvedejo v domačem okolju. Rezultate analize so učenci vpisali v tabelo, kamor so zapisali tudi, kakšna je oblika reliefa in tip rastlinstva na mestu, kjer so vzorec prsti vzeli. Kot dokaz njihovega dela in učenja so učenci v spletno učilnico oddali 3 fotografije, in sicer (1) fotografijo kraj odvzema vzorca prsti, (2) fotografijo postopka določanja barve prsti in (3) fotografijo postopka določanja teksture prsti. V spletno učilnico so oddali tudi izpolnjeno preglednico (Wordov dokument). Na takšen način smo si pridobili dokaze o tem, kako učenci usvajajo novo znanje na konkretnem primeru ter ugotovili, kje prihaja do nerazumevanja. Zbrane dokaze smo skupaj z učenci pregledali pri videokonferenčni uri geografije. Učenci so si med seboj izmenjali izkušnje, mnenja, izzive, ki so jih imeli pri opravljanju naloge. Spodbujeni so bili, da se med seboj dopolnijo oziroma popravijo.

3.2 Določitev oblike podeželskega naselja s pomočjo aplikacije Google Earth (Zemlja)

V 9. razredu učenci pri pouku geografije spoznajo značilnosti slovenskih naselij, tako podeželskih kot mestnih. Ker učenci živijo v podeželskem okolju, so dobili nalogo, da s pomočjo aplikacije Google Earth (Zemlja) ustvarijo satelitsko sliko naselja, v katerem živijo, in določijo obliko podeželskega naselja. Poleg tega so morali določiti tudi nadmorsko višino, koordinati in površino naselja ter reliefno obliko, na kateri se naselje nahaja. V spletno učilnico so kot dokaz oddali fotografijo preglednice z vsemi zahtevanimi podatki o naselju (ime, oblika, nadmorska višina, koordinati in površina naselja ter reliefna oblika) in ekranski posnetek računalnika ali pametnega telefona (*Screenshot*) satelitske slike naselja, pridobljene s pomočjo aplikacije Google Earth (Zemlja). Izpolnjena preglednica je bila izjemno kakovosten dokaz, ki je odražal razumevanje in uporabo predznanja ter na novo pridobljenega znanja. Dejavnost, ki so jo učenci opravili s pomočjo aplikacije Google Earth (Zemlja), je bila za učence življenjska, saj izhaja iz njihovega lastnega življenjskega okolja. Dejavnost je učence spodbudila k razmišljanju in uporabi že predhodno pridobljenega znanja. Učenci so na njim znanem primeru ugotovili, da je oblika in velikost naselja pogojena z reliefom.

3.3 Delo v skupinah v videokonferenčni sobi

V sklopu učne teme Prebivalstvo Slovenije v 9. razredu pri pouku geografije se učenci seznanijo tudi s starostnimi piramidami. Učence smo z namenom usvajanja nove učne snovi v videokonferenčni sobi Zoom razdelili v 3 manjše skupine. Skupine so dobile naloge, ki so se navezovale na posamezne učne cilje te učne ure. Prva skupina je obravnavala dejavnike, ki vplivajo na starostno strukturo prebivalstva, druga skupina je spoznavala, kako ustvarimo in razložimo starostno piramido, tretja skupina je razmišljala o različnih oblikah starostnih piramid. Po zaključenem delu v skupinah so posamezne skupine predstavile svoje ugotovitve in spoznanja. Učenci posamezne skupine so tudi pripravili zapis za svoje sošolce ter vprašanja, s katerimi so preverili njihovo razumevanje podane snovi. S takšnim pristopom smo spodbujali medsebojno učenje učencev, saj so bili učenci aktivni, učiteljica pa prisotna le kot usmerjevalec in opazovalec.

3.4 Izdelek: naravnogeografske značilnosti Slovenije

Po zaključeni učni enoti Naravnogeografske značilnosti Slovenije so učenci v 9. razredu dobili nalogo, da samostojno izdelajo izdelek. Namen je bil, da učenci ponovijo in utrdijo svoje znanje o državi Sloveniji in njenih naravnogeografskih značilnostih ter delitvi Slovenije. Vrsto in obliko izdelka so si lahko izbrali sami (spis, miselni vzorec, plakat ...). Pomembno je bilo, da učenci samostojno poiščejo/izdelajo in smiselno uporabijo slikovni in grafični material ter različne vire (zapiske, učbenik, knjige, spletne vire ...). Fotografijo izdelka so oddali v spletno učilnico. Učenci so bili vključeni v proces pridobivanja dokazov o učenju tudi tako, da smo na videokonferenčni uri skupaj oblikovali merila in kriterije za ovrednotenje izdelka. Na podlagi le-teh so učenci po oddaji izdelke v skupinah analizirali in podali komentarje, menja itd. Pri tem je prišlo v ospredje utemeljevanje in razumevanje znanja, ki so ga učenci izkazali z izdelkom, ter spretnosti in veščine, ki so jih pri tem uporabili.

3.5 Pojemovna mreža polarni svet

Pred obravnavo učne snovi o polarnih območjih smo želeli pridobiti uvid v predznanje učencev: katere pojme, besede poznajo, kako jih znajo povezovati, kako široko in globoko je njihovo poznavanje teme. S pripravo pojmovne mreže smo učencem omogočili, da zberejo svoje misli, pojme in jih smiselno povežejo ter predstavijo v pojmovni mreži. Dokaz je bil lahko oblikovan v fizični obliki ali v digitalni s pomočjo izbranih orodji (Word, ...). Pojemovne mreže so učenci pripravili individualno. Pojemovno mrežo so učenci v naslednjih šolskih urah ves čas dopolnjevali na podlagi pridobljenega novega znanja. Na koncu obravnavane učne snovi so učenci predstavili svoje dopolnjene pojmovne mreže z razlago, kaj so se novega naučili. Učitelj tako lažje presoja o znanju učencev in njihovem razumevanju.

3.6 Postavi se v vlogo učitelja geografije

V fazi utrjevanja znanja so učenci v 8. razredu dobili nalogo, da se postavijo v vlogo učitelja geografije, ki želi preveriti znanje o naravno- in družbenogeografskih značilnostih Afrike. Pripraviti so morali 5 vprašanj, ki bi jih zastavili svojim učencem, da bi z njimi preverili znanje. Vprašanja so zapisali v forum v Moodlevi spletni učilnici. Učenci so nato dobili nalogo, da se morajo odzvati vsaj na objavo sošolcev, tako da odgovorijo na vprašanja kot komentar na objavo. Ker objave v forumu vidijo vsi učenci nekega razreda, se je izkazalo, da so bili učenci pri oddaji vprašanj in odgovarjanju nanje zelo motivirani. Poleg tega so učenci lahko drug drugega preverjali, ali so pravilno odgovorili na vprašanja in se po potrebi popravili oziroma dopolnili. V tem primeru je potekalo istočasno lastno ter vrstniško vrednotenje, ki je zelo uspešno pokazalo uspešnost učenja.

3.7 Pisni sestavek o geografskih značilnostih Južne Amerike

Učenci 8. razreda so dobili nalogo, da pripravijo pisni sestavek o naravno- in družbenogeografskih značilnostih Južne Amerike z namenom utrjevanja znanja. Pri videokonferenčni uri smo skupaj z učenci pripravili navodila ter kriterije uspešnosti. Kriteriji uspešnosti so bili ustreznost vsebine in zgradbe besedila, pravilnost geografske terminologije, uporabnost in pravopisna pravilnost ter jasnost zapisa. Prav tako so se morali učenci držati pogoja, da je bila dolžina pisnega sestavka dolga vsaj eno stran A4 v dokumentu Word (velikost črk 12 s presledkom med vrsticami 1) in ne daljša od 2 strani. Učenci so pisni sestavek oddali

v spletno učilnico. Sledila je faza vrednotenja pisnega sestavka v skladu z dogovorjenimi kriteriji uspešnosti, ki so jo opravili učenci sami in učiteljica, torej jaz. Vsak učenec je dobil v vrednotenju 3 naključno dodeljene pisne sestavke. Oceno ovrednotenja so oddali v spletno učilnico. Vsak pisni sestavek je bil tako štirikrat ovrednoten. Nato sem združila svojo oceno ovrednotenja z ocenami ovrednotenja učencev ter oblikovala dokončno oceno. Sledila je videokonferenčna ura geografije, kjer smo si ogledali vse izdelke in njihovo ovrednotenje. Vrstniško ovrednotenje je dalo učencem možnost, da so razmišljali o tem, katere namene učenja so dosegali v celoti in pri katerih imajo še prostor za izboljšavo. Učenci se tako učili realno vrednotiti, sprejemati in podajati povratne informacije ter spoštovati različnost.

3.8 Avdio(-video) posnetek geografske predstavitve države Južne Evrope

Učenci 7. razreda so dobili nalogo, da pripravijo avdio(-video) posnetek o geografskih značilnostih ene izmed držav Južne Evrope z namenom utrjevanja in preverjanja znanja. Namen naloge je bil predstaviti naravno- (površje, vodovje, podnebje in rastje) in družbeno- (prebivalstvo, poselitev, kmetijstvo, turizem, industrija ...) geografske značilnosti ene izmed turistično najbolj razvitih držav Južne Evrope. Katero južnoevropsko državo bodo predstavili, so se učenci odločili sami. Predstavitev so morali posneti s pomočjo enega izmed digitalnih orodij za snemanje zvoka ali videa (npr. Vocaroo, Lensoo Create ...). Posnetek je moral biti dolg največ 3 minute. Navodila glede vsebine predstavitve so učenci dobili na videokonferenčni uri. Takrat smo skupaj z učenci opredelili tudi kriterije uspešnosti, ki so bili ustreznost vsebine, pravilnost geografske terminologije, jezikovna pravilnost, prepričljiva in razumljiva razlaga, upoštevanje dogovorjenega časa. To smo storili tudi s pomočjo t. i. vzorčnimi posnetki. Pomembno je, da so učenci slišali in/ali videli dobre in pomanjkljive predstavitve. Tako so dobili priložnost, da razumejo in ubesedijo tisto, k čemer bodo pri pripravi svoje predstavitve stremeli. Avdio(-video) posnetki geografske predstavitve države Južne Evrope je bil namreč primer končnega dokaza o znanju. Posnetek so učenci oddali v spletno učilnico.

3.9 Izdelava uporabnega izdelka iz plastike

Pri geografiji v 7. razredu se učenci učijo o značilnostih Sredozemskega morja, ki predstavlja le 1 % svetovne vode. Sredozemsko morje pa je tudi eno izmed najbolj onesnaženih. Izmed vseh odpadkov na odprtem morju, morskem dnu in obalah je največ tistih plastičnih, natančneje kar 95 %. Učenci so razmišljali o pomenu plastike in njeni uporabi. Veliko pozornosti so namenili raziskovanju problema onesnaževanja s plastiko in možnostih reševanja te težave. Učenci so tako dobili nalogo, da izdelajo vsaj en uporabni izdelek iz odpadne plastike. Edino dodatno navodilo je bilo, da so pri izdelavi kreativni. Fotografijo svojega izdelka ali izdelkov so oddali v spletno učilnico. Takšen dokaz odseva pridobljena znanja, spretnosti in veščine.

3.10 Reševanje kviza

Orodje kviz v Moodlovi spletni učilnici je zelo uporabno. Lahko ga uporabimo za utrjevanje in preverjanje znanja, kjer lahko dovolimo le enkratno reševanje nalog. Ker pa smo osebno pripravili banko vprašanj, smo kviz sestavili tako, da so se vprašanja naključno izbirala iz različnih kategorij. Tako so lahko učenci kviz reševali večkrat. Takšen kviz pomaga učencem odkriti napake oziroma pomanjkljivosti v svojem znanju in jih odpraviti. Tako so učenci v 7. razredu utrjevali in preverjali svoje znanje o geografskih značilnostih Evrope in Južne Evrope. S takšnim kvizom smo dobili hiter pregled znanja učencev.

3.11 Slovar geografski pojmov

V 7. razredu smo se dogovorili, da bomo uporabili orodje slovar v Moodlevi spletni učilnici za skupinsko zbiranje pojmov. Učenci v slovar prispevajo geografske pojme, definicije, jih tudi obrazložijo. Dokaz omogoča spremljanje napredka učenca. Učenci lahko hitro najdejo odgovor oziroma obrazložitev določenega geografskega pojma, saj so ti zbrani na enem mestu.

4. Zaključek

Spremljanje je formativno, kadar so pridobljeni dokazi o učenčevih dosežkih, interpretirani s strani učiteljev, učencev ali vrstnikov, uporabljeni za sprejemanje nadaljnjih odločitev. Pridobivanje dokazov na daljavo je nedvomno zelo pomembno, saj učitelj le tako lahko presodi, koliko so se učenci dejansko naučili. Izpostaviti je treba, da imamo pri delu na daljavo učitelji skozi pridobivanje dokazov in povratnih informacij še boljši vpogled v delo posameznega učenca kot v šoli. K temu nedvomno pripomorejo digitalna orodja, ki jih pri pouku na daljavo uporabljamo.

Sami ugotavljamo, da pri pouku na daljavo učenci lahko sledijo svojem tempu, saj si sami izberejo tempo, kar v šoli velikokrat ni možno. Prav tako nekateri učenci pogosteje vzpostavljajo stik z učiteljem in prosijo za dodatna pojasnila, razlage ter povratne informacije.

Pri učenju na daljavo so se izkazali nekateri učenci, ki v šoli niso tako aktivni.

Pri pouku na daljavo se je izkazalo, da so lahko pri pouku geografije zelo uporabne tudi takšne dejavnosti pridobivanja dokazov o znanju in dosežkih o učenju, ki se pogosteje uporabljajo pri drugih predmetih, kot na primer pisni sestavek, govorni nastop itd. Glede na raznolike dokaze, ki si jih učenci pridobijo, se lahko lažje ovrednoti znanje, saj skozi samovrednotenje in vrstniško vrednotenje učenec ves čas ve, kje v svojem učenju se nahaja.

Zbiranje dokazov o znanju in dosežkih o učenju učencev na daljavo pa je odprlo številne in različne nove možnosti, pa tudi izzive. Izzivi, ki se porajajo, se navezujejo na to, da je za pripravo na pouk, preverjanje znanja, samovrednotenje in posredovanje povratnih informacij potrebnega več časa, da je med učenci nekaj razlik zaradi tehnične opreme, še vedno kakšen učenec ni odziven itd.

5. Literatura

- Black, P. in Wiliam, D. (1998). *Inside the black box: Raising standards through classroom assessment*. London: GL Assessment.
- Brodnik, V. (b.d.). Formativno spremljanje in vrednotenje znanja in učenja. Pridobljeno s <http://jazon.splet.arnes.si/formativno-spremljanje-in-vrednotenje-znanja-in-ucenja/>
- Holcar Brunauer, A., Bizjak, C., Borstner, M., Cotič Pajntar, J., Eržen, V., Kerin, M., ... Zore, N. (2019). *Formativno spremljanje v podporo učenju: priručnik za učitelje in strokovne delavce*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Wiliam, D. (2013). *Vloga formativnega vrednotenja v učinkovitih učnih okoljih*. V Dumont, H., Istance, D. in Benavides, F. (ur.), *O naravi učenja: Uporaba raziskav za navdih prakse* (str. 123-145). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Zajc, S. (2008). Vodenje ocenjevanja za spodbujanje razvoja učenja. V *Didaktika ocenjevanja znanja: Razvoj didaktike na področju ocenjevanja znanja: zbornik prispevkov* (str. 85-94). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Kratka predstavitev avtorja

Dr. Vesna Markelj je po izobrazbi profesorica geografije in univerzitetno diplomirana sociologinja kulture. Zaposlena je na Osnovni šoli Janka Kersnika Brdo, kjer opravlja poklic učiteljice geografije in podaljšanega bivanja. Dodatno strokovno delo in raziskovanje usmerja v didaktiko geografije in družbeno geografijo.

V

**DISTANCE LEARNING IN LANGUAGE AND
LITERATURE TEACHING**

**POUK JEZIKA IN KNJIŽEVNOSTI
NA DALJAVO**

Poslušanje kot pomembna komunikacijska veščina pri pouku slovenščine tudi v času poučevanja na daljavo

Listening as an Important Communication Skill in Learning Slovene also during Distance Learning

Zdenka Jelenovec

*Srednja šola za gostinstvo in turizem Radenci
zdenka.jelenovec@gmail.com*

Povzetek

Komunikacija je izmenjavanje besedil med ljudmi, je ena od najpomembnejših in najpogostejših oblik človekove družbene dejavnosti. Pomembna veščina komunikacije je tudi poslušanje. Pri jezikovnem pouku dijaki razvijajo različne zmožnosti, med njimi je tudi branje in poslušanje neumetnostnih besedil, ki jih nato analizirajo in vrednotijo. Dijaki tako utrjujejo in nadgrajujejo svoje znanje o pomenskih, oblikovnih, jezikovnih in podobnih značilnostih besedilnih vrst. V času pouka na daljavo smo ob obravnavi besedilnih vrst poskušali ugotoviti, kakšni poslušalci so bili. Ta prispevek temelji na ugotovitvah, ki so nastale v času pouka na daljavo, in sicer v spomladanskem času, v prvem valu epidemije. V prispevku je ob poslušanju neumetnostnega izhodiščnega besedila predstavljena zmožnost poslušanja z razumevanjem in tako analiza doseganja nekaterih ciljev pouka slovenščine v času pouka na daljavo preko različnih medijev in komunikacijskih orodij.

Ključne besede: komunikacija, neumetnostno besedilo, poslušanje z razumevanjem, pouk na daljavo, slovenščina.

Abstract

Communication is a process of exchanging texts among people and one of the most important and most common forms of human social activity. Listening is also an important communication skill. In language lessons students develop a variety of skills, including reading and listening to non-fiction texts, which they analyze and evaluate afterwards. Consequently, students consolidate and upgrade their knowledge of semantic, formative, linguistic and similar characteristics of text types. During distance learning we tried to find out what listeners they were like by reading different text types. The article is based on findings made during distance learning in spring, during the first wave of epidemic. While listening to the non-fiction source text, the article presents the ability to listen with understanding and the analysis of achieving some goals of teaching the Slovenian language during distance learning through various media and communication tools.

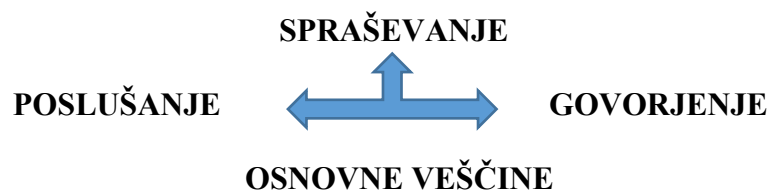
Key words: communication, distance learning, listening comprehension, non-fiction text, Slovenian language.

1. Uvod

Poslušanje je pomembna sestavina in veščina komunikacije. Pri jezikovnem pouku dijaki med drugim razvijajo tudi zmožnost branja in poslušanja neumetnostnih besedil. Dijaki tako utrjujejo in nadgrajujejo svoje znanje o pomenskih, oblikovnih, jezikovnih in podobnih značilnostih besedilnih vrst. V času pouka na daljavo smo ob obravnavi besedilnih vrst poskušali ugotoviti, kakšni poslušalci so bili. Prispevek temelji na ugotovitvah, ki so nastale v času pouka na daljavo, in sicer v spomladanskem času. Z dijaki prvega letnika Srednje šole za gostinstvo in turizem Radenci smo ob poslušanju neumetnostnega izhodiščnega besedila ugotavljali in predstavili zmožnost poslušanja z razumevanjem v času pouka na daljavo, in sicer preko različnih medijev in komunikacijskih orodij. Dijaki so besedilo poslušali, zapisovali ključne besede in podatke, nato pa rešili učni list. Na podlagi vsega tega smo analizirali rezultate in ugotavljali, ali so bili zastavljeni cilji uresničeni - kako pomembna je veščina poslušanja tudi pri pouku na daljavo. Ugotovitve učnih ur lahko v prihodnje pripomorejo k doseganju nekaterih ciljev pouka slovenščine s pomočjo različnih pristopov, predvsem kar se tiče vključevanja e-medijev v izobraževanje na daljavo.

2. Poslušanje je del pogovorjanja

Pogovor lahko poteka med udeleženci, ki so zbrani na istem mestu, lahko pa so daleč narazen (uporabljajo telekomunikacijska sredstva). Med pogovorom se udeleženci sporazumevajo s pomočjo govora, in sicer besedno ali nebesedno (pogosto je pomembnejše kot besedno). Obstajajo tri osnovne veščine pogovarjanja (Slika 1): poslušanje, spraševanje in govorjenje (Mihaljčič, 2006).

Slika 1: Veščine pogovarjanja

Poslušanje je pomembna dejavnost v komunikacijskem procesu, celo pomembnejša od govorjenja. Vsak posameznik posluša na svoj način, torej posledično pridobljene informacije na različne načine tudi razume. Ljudje na splošno nismo dobri poslušalci. Z raziskavami so ugotovili, da povprečen udeleženec pogovora posluša le s 25 % zbranostjo. To pomeni, da gre kar 75 % informacij v izgubo (poslušalec jih presliši, napačno razume ali pa takoj pozabi).

Zakaj ne znamo poslušati? Na to vpliva kar nekaj dejavnikov. Najprej je to tempo govorjenja. Povprečen človek izgovori od 100 do 140 besed v minuti. Možnosti poslušanja pa so dosti večje, saj poslušalec lahko v minuti sprejme okoli 600 besed. Ljudem tako med pogovorom ostane kar precej časa za lastne misli. Eden izmed dejavnikov za slabo poslušanje je tudi premajhno pričakovanje, kajti če smo kot poslušalci že vnaprej prepričani, da tako ali tako ne bomo izvedeli nič novega, seveda ne bomo pozorno in zbrano poslušali. K motnjam pri poslušanju spadajo tudi zunanje ovire, saj bo naše poslušanje moteno, če prihaja od zunaj hrup (Mihaljčič, 2006). Vzrok za slabše poslušanje je tudi napor, ki ga je potrebno vložiti, da nekoga poslušamo. Če nimamo dovolj energije, je poslušanje površno.

Glede na to, s katerim namenom poslušamo, ločimo več vrst poslušanja:

- Razločujoče poslušamo, kadar se trudimo ločiti posamezne zvoke (npr. za zdravnike ali avtomehanike je ta vrsta poslušanja temeljna poklicna spretnost).
- Razčlenjujoče poslušamo, kadar želimo npr. pri slovenščini najti rime, zato členimo besede na zloge ali glasove.
- Poslušanje z razumevanjem pa je v življenju najpogostejša vrsta poslušanja; pri tem smo uspešni, če to, kar slišimo, razumemo in uskladimo s svojimi izkušnjami in znanjem ter kritično ovrednotimo (Križaj Ortar, 2008).

Aktivno poslušanje je torej značilno za poslušalce, ki zares želijo razumeti svojega sogovornika, zato moramo upoštevati osnovna načela za dobro poslušanje. To so, da se osredotočimo na tisto, kar nam sogovornik pripoveduje, med poslušanjem si beležimo najpomembnejše stvari, pa tudi naše misli in opažanja, posebno pozornost namenimo sogovornikovim nebesednim sporočilom, poslušamo potrpežljivo in razumevajoče (Mihaljčič, 2006).

3. Cilji pouka slovenščine

Pri pouku slovenščine v srednjem strokovnem izobraževanju dijaki med drugim razvijajo sporazumevalno zmožnost, kar pomeni zmožnost sprejemanja besedil raznih vrst ter zmožnost tvorjenja razumljivih, ustreznih in pravih besedil. Pri pouku prav tako sledimo cilju, da argumentirano izražajo svoje mnenje, kar jim bo kasneje v poklicnem udejstvovanju koristilo pri sporazumevanju o strokovnih in poslovnih zadevah s sodelavci, strankami in poslovnimi partnerji. Te cilje in kompetence pri pouku slovenščine v srednjem strokovnem programu lahko dosegamo tudi z obravnavo besedilnih vrst. Pri tem pa je prav gotovo pomembno poslušanje, ki je temelj za učinkovito komunikacijo, saj če ne poslušamo aktivno in z razumevanjem, ne moremo sodelovati v komunikaciji. Komunikacija pa je v vzgojno-izobraževalnem procesu na prvem mestu.

4. Pouk na daljavo

12. 3. 2020 je bila v Republiki Sloveniji s strani ministrstva za zdravje izdana odredba o razglasitvi epidemije nalezljive bolezni SARS CoV-2 (CVOVID-19). Pristojni minister za zdravje je že dne 11. 3. 2020 izdal Odredbo o začasnih ukrepih za obvladovanje širjenja nalezljive bolezni SARS-CoV-2 (COVID-19). Nastala je nova realnost, ki je vključevala tudi pouk na daljavo. Izobraževanje na daljavo je oblika izobraževanja, za katero je značilno, da:

- sta učitelj in učenec večinoma prostorsko in časovno ločena,
- učenje organizira šola,
- učenje poteka s pomočjo različnih medijev,
- je učna komunikacija dvosmerna in omogoča učencu, da enakopravno sodeluje v učnem procesu.

Pri tem je pomembna odzivnost vzgoje in izobraževanja na težave in trenutno situacijo z namenom, da se učni proces nadaljuje (ZRSS, 2020). Tudi na Srednji šoli za gostinstvo in turizem Radenci, ki izobražuje, vzgaja in ustvarja že več kot petdeset let, smo se morali dijaki in strokovni delavci šole ter vsi zaposleni soočiti z novimi dejstvi. Ker pa je delo na področju vzgoje in izobraževanja vedno povezano z aktualnim stanjem, smo v pouk vključili različna

orodja in medije. Vsa orodja prenašajo informacije, ki jih dijaki potrebujejo pri izobraževanju. Eden najpomembnejših in najpogostejših načinov komuniciranja med učiteljem in učencem v e-izobraževanju je e-pošta ali elektronska pošta, šole pa poleg e-pošte uporabljamo spletne učilnice in videokonference preko Arnesa. Te oblike komunikacije omogočajo pisno komunikacijo (tipkanje vprašanj, sporočil ...) in tudi avdio/video komunikacijo. Ta del je zelo pomemben, saj slika (nebesedna komunikacija) velikokrat pove več kot besede, ker sogovornika vidimo. Tudi pri pouku slovenščine smo začeli pouk preko e-medijev.

5. Izvedba učne ure

Ker smo zaradi epidemije pouk izvajali na daljavo, je pouk med drugim potekal tudi preko videokonference in e-učilnic. V prvem letniku srednjega strokovnega izobraževanja je med drugimi učna tema tudi predstavitev kraja. Dijaki se izobražujejo v programu gastronomija in turizem, torej gre za bodoče gostinske in turistične delavce, zato je še posebej pomembna zmožnost razčlenbe in analize neumetnostnega besedila in med njimi je tudi predstavitev kraja. Pri tem je pomembno, da znajo jasno ločiti med objektivno in subjektivno predstavitvijo kraja, da znajo argumentirano pojasniti in prepoznati jezikovne prvine besedila ter ključne podatke in jih na primeren način posredovati naslovnikom. Z vodenjem skupin udeležence navdušijo za pokrajino in razna doživetja, ob tem pa jih vodijo tudi po tematskih učnih poteh, kot so npr. Pot med vrelci, Atilova pot, Pot ob Muri ...

5.1 Dejavnosti pred, med in po poslušanju

Pred tem – še v času klasičnega pouka v učilnici - smo pri pouku slovenščine obravnavali poglavje, kjer smo se pogovarjali o sporazumevanju, torej smo si natančno ogledali večšine poslušanja. Dijaki so se seznanili z dejavnostmi pred, med in po poslušanju. Med drugim smo povedali, da se pred poslušanjem seznanimo z napovedano temo in besedilno vrsto ter vse to povežemo s svojim predznanjem o besedilni vrsti in temi, razmislimo o svojih pričakovanjih, npr. katere teme oz. ključne besede lahko pričakujemo, se umirimo in namestimo tako, da bomo dobro slišali ter videli in pripravimo pripomočke za lažje spremljanje poslušanega besedila (npr. papir, pisalo). Med poslušanjem zbrano in tiho poslušamo ter opazujemo tudi nebesedne spremljevalce govorjenja, besedilo povezujemo s svojim predznanjem, zapišemo vprašanja, če česa ne razumemo, ter ne motimo govornika in drugih poslušalcev. Po poslušanju preletimo svoje zapiske in jih dopolnimo, uredimo in jih poimenujemo s ključnimi besedami. Na koncu izdelamo povzetek v obliki preglednice, miselnega vzorca ali opornih točk.

5.2 Poslušanje besedila

Določili smo dan in uro našega srečanja. V oddelku je 14 dijakov, 9 fantov in 5 deklet. Dijakom smo najprej posredovali navodila in jih seznanili z učno temo. Po priporočilih naj bi se pouk v času izobraževanja odvijal na način, da so ure združene. Tako smo imeli dve uri združeni. Uvodni del je bil namenjen usmerjanju pozornosti dijakov na predmet in aktiviranju znanja, ki je potrebno za nadaljnje delo. Vodenemo smo povzeli tipične značilnosti obravnavane besedilne vrste, in sicer predstavitev kraja. Napovedali smo cilje naših dveh učnih ur in dejavnosti, s pomočjo katerih jih bomo uresničili. Spomnili smo jih tudi na njihove izkušnje, ki so jih pridobili pri predmetu turizem. Predstavitev kraja je namreč ena izmed osrednjih kompetenc dijaka, ki se izobražuje za delo v turizmu. Seznanili smo jih, da bodo poslušali neumetnostno besedilo z naslovom Zambija, dežela nasprotij. Ob tem bomo ugotavljali, kakšni

poslušalci so in kaj pomeni poslušati z razumevanjem. Rezultate bomo preverili in analizirali s pomočjo učnega lista. Potem bomo razmišljali o svojih dejavnostih pred, med in po poslušanju. Ko so bili dijaki pripravljene in povezani preko sistema, se je pričelo branje besedila (Priloga 1). Pred branjem smo najprej trideset sekund poslušali instrumentalno glasbo, da so se dijaki umirili in pripravili na poslušanje.

Po poslušanju izhodiščnega neumetnostnega besedila so dijaki skozi vodeni pogovor ugotovili, da gre za publicistično besedilo, nato so na list papirja zapisovali ključne podatke in besede, na podlagi katerih bodo nato rešili kratki učni list in izdelali miselni vzorec. Prvemu poslušanju je sledilo ponovno branje in poslušanje besedila. V e-učilnico je bil naložen učni list (Priloga 2), katerega so reševali s pomočjo zapiskov. Po desetih minutah smo pričeli z analizo odgovorov.

5.3 Analiza rešitev učnih listov

Po poslušanju smo dijake pozvali k analizi učnih listov, ki so jih reševali na podlagi zapiskov in pomnjenja poslušanega besedila. Pri prvi nalogi so morali dijaki določiti temo besedila in zapisati, kje je bilo besedilo objavljeno. Vsi dijaki so odgovorili, da gre za predstavitev Zambije, kar polovica dijakov pa je preslišala podatek, kje je bilo besedilo objavljeno. Pri drugi nalogi so bile navedene trditve, dijaki pa so izbirali med odgovoroma drži ali ne drži. Osem dijakov je pravilno podčrtalo ustrezne trditve, trije dijaki pa so napačno podčrtali trditve, ki je spraševala po sožitju med prebivalci, prav tako so trije dijaki preslišali, koliko je nacionalnih parkov v Zambiji oz. podatek zamenjali s številom ptic. Nalogo tri so vsi rešili pravilno, vsi dijaki so ugotovili, da gre za besedilo, ki je namenjeno popotnikom, in da je enogovorno. Pri četrti nalogi so morali zapisati tri vprašanja, ki bi jih zastavili avtorici prispevka, ki se je nedavno vrnila iz Zambije. Zapisali so naslednja vprašanja: Kaj vam je bilo v Zambiji najbolj všeč? Katere znamenitosti ste si ogledali? Kaj vas je motilo in kaj bi spremenili? Kaj bi bilo potrebno spremeniti, da bi živeli bolj zdravo življenje? Katera lokacija vam je ostala najbolj v spominu? Ste se udeležili kakšnih prireditev? Ste se družili s prebivalci in kako ste se sporazumevali? Ste se počutili varno? Kaj ste pogrešali? Bi se še vrnili v Zambijo? Ko smo analizo zaključili, so dijaki uredili miselne vzorce in jih naložili v e-učilnico. Najpogostejše ključne besede so bile: lega, revščina, turizem, znamenitosti, narava, prebivalci, bolezni, zdravje, starost prebivalcev, nacionalni parki.

6. Ugotovitve dijakov

Ob koncu naše videokonference so dijaki še enkrat pregledali zapiske in razmislili, s čim so imeli največ težav. Tako so dijaki po analizi odgovorov skozi vodeni pogovor ugotavljali, da je poslušanje, predvsem poslušanje z razumevanjem, naporna dejavnost, saj morajo biti ves čas zbrani in morajo prepoznati bistvene podatke ter jih zapisati. Situacija je še težja, ker gre za pouk na daljavo, torej preko e-povezave. V pogovoru so povedali, da je bila koncentracija poslušanja večja v začetku in na koncu, v sredini besedila pa so se nekoliko izgubili, ker so si zapisovali ključne podatke. Šele pri ponovnem poslušanju so ugotovili, da so preslišali kar nekaj podatkov. Prav tako je pri pouku na daljavo spremenjeno učno okolje, saj je pri klasičnem pouku motivacija drugačna kot pa v domačem okolju oz. pri pouku na daljavo. Pogrešali so tudi prisotnost nebesedne komunikacije, ki je pri pouku na daljavo povsem drugačna kot pri klasičnem pouku, predvsem gre za pomanjkanje socialnega stika, tako s sošolci kot s profesorico. Dijaki so ugotovili, da je poslušanje z razumevanjem pri pouku na daljavo oteženo, čeprav so se na poslušanje dobro pripravili. Med poslušanjem pa so bili manj zbrani kot pa v

primeru, če bi bili pri pouku v razredu, saj bralka, v tem primeru profesorica, ni v istem prostoru. Poslušanje z razumevanjem se je prepletalo z razločujočim poslušanjem, saj je v domačem okolju več motečih dejavnikov kot v šoli (npr. zvoki iz kuhinje, kopalnice, premikanje družinskih članov ...). Na dejavnosti po poslušanju pa niso imeli pripomb in niso opazili večjih razlik med učenjem na daljavo in klasičnim poukom v razredu. Nekaj težav so imeli dijaki le z omrežjem, saj je prihajalo do prekinitev. Ob koncu so povedali, da jim ni težko sprejemati novih tehnologij, vendar klasičnega pouka ne bi zamenjali z učenjem na daljavo za daljši čas.

7. Ugotovitve učitelja

Ugotovili smo, da je pouk na daljavo bolj zahteven, kajti potrebno je bistveno več priprav in večja koncentracija, saj je potrebno ves čas spremljati vse dijake, kar je preko e-konference bistveno težje. Ocenjujemo, da je bilo delo na daljavo zahtevnejše, a smo uspeli doseči večino zastavljenih učnih ciljev. V začetku se je pojavljala skrb, da k sodelovanju ne bomo pritegnili vseh dijakov, saj so se nekateri dijaki v začetku s težavo odzivali. Prevladoval je občutek, da so napeti in jih je strah pred govorjenjem v mikrofon in kamero. Po vzpodbudah in dodatni motivaciji so se dijaki sprostili, tako da so se v komunikacijo vključili vsi dijaki. Manjkala pa je nebesedna komunikacija, ki je pri pouku na daljavo motena oz. okrnjena, saj ni mogoče spremljati dijakov in njihovih dejavnosti ob poslušanju in spremljanju pouka. Pri tej uri je bilo to nekoliko lažje zato, ker gre za manjšo skupino dijakov. Večkrat smo zastavili tudi kontrolna vprašanja in tako preverili, če dijaki sledijo. Tako smo sproti preverjali učinek poslušanja. Skupaj z dijaki smo ugotavljali, da je bilo v določenih trenutkih njihovo poslušanje selektivno – slišali so samo določene dele besedila, ostale pa preslišali. Potrebno je bilo veliko več motivacije kot pri pouku v razredu. Če bi bilo neumetnostno besedilo daljše, bi imeli verjetno še več težav s poslušanjem in razumevanjem besedila. Ob koncu smo se skupaj z dijaki dogovorili, da bomo v prihodnje s takšno obliko dela (z vajami) poskušali izboljševati zmožnost poslušanja, kajti ta zmožnost je pomembna pri vseh predmetih in ne samo pri slovenščini.

8. Zaključek

Vzgoja in izobraževanje je ključnega pomena za vsakega posameznika. Cilj pouka slovenščine je razvijanje zmožnosti branja in poslušanja raznih besedil ter nadgrajevanja strategije poslušanja. V srednjem strokovnem izobraževanju lahko te cilje dosežemo tudi z obravnavo besedilnih vrst, v našem primeru gre za predstavitev kraja. V aktualnih družbenih temah, kakršna je gotovo tudi svetovna zdravstvena kriza zaradi epidemije nalezljive bolezni SARS CoV-2 (CVOVID-19), brez e-učenja izobraževanje prav gotovo nima perspektive. Spletna učilnica in videokonference, ki so nam bile v pomoč pri delu, so omogočale sprotno evalvacijo sodelovanja med dijaki in učiteljem. E-učenje je v veliki meri odvisno od učitelja in njegove pripravljenosti do drugačnega pouka. Rezultate smo analizirali ter ob tem razmišljali o svojih dejavnostih pred, med in po poslušanju s pomočjo učnega lista ter opozorili na prednosti in pomanjkljivosti. V pričujočem prispevku je bila ob poslušanju neumetnostnega izhodišnega besedila predstavljena zmožnost poslušanja z razumevanjem in tako analiza doseganja nekaterih ciljev pouka slovenščine v času pouka na daljavo preko različnih medijev in komunikacijskih orodij. Rezultati analize so pokazali, da so dijaki in učitelj prišli do enakih ugotovitev, da lahko le z vajo izboljšamo zmožnost poslušanja ter tako odpravimo pomanjkljivosti in dvignemo kakovost poslušanja.

9. Literatura

- Gomboc, M. (2015). Besede 2, delovni zvezek za slovenski jezik v 2. letniku. Ljubljana: DZS 2015
- Katalog znanja Slovenščina.(2007). Pridobljeno s
<http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2019/programi/Ssi/KZ-IK/katalog.htm>
- Križaj Ortar, M. (2008). Na pragu besedila 1, učbenik za slovenski jezik v 1. letniku gimnazij in srednjih strokovnih šol. Ljubljana: Založba Rokus Klett, 2008
- Mihaljčič, Z. Poslovno komuniciranje. Ljubljana: Jutro 2006
- Predmetni izpitni katalog za poklicno maturo Slovenščina. (2015). Pridobljeno s
<https://www.ric.si/mma/2017%20P-SLM-2017/2015083113024548>
- Spletna stran Arnes. Dostopno na spletnem naslovu <https://www.arnes.si/storitve/multimedijske-storitve/spletne-konference-vox/>
- Izobražujmo na daljavo. Dostopno na spletnem naslovu [https://www.zrss.si/strokovne-resitve/ponudba-resitev/jazon.\(ZRSS\)](https://www.zrss.si/strokovne-resitve/ponudba-resitev/jazon.(ZRSS)).

Kratka predstavitev avtorja

Zdenka Jelenovec je profesorica slovenščine in sociologije. Diplomirala je na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Že 28 let poučuje na Srednji šoli za gostinstvo in turizem Radenci. Veliko pozornost posveča širjenju bralnih navad v maternem jeziku ter spodbuja dijake k ustvarjalnemu in kritičnemu razmišljanju ter pisanju. Vključuje se v različne projekte na šoli in izven nje – mentorstvo pri literarnih natečajih, organizira in vodi kulturne prireditve v šoli in kraju službovanja ter tudi v občini bivanja.

PRILOGA 1

ZAMBIJA, DEŽELA NASPROTIJ

Zambijo, republiko v osrednji Afriki, upravičeno imenujemo dežela nasprotij. Na eni strani je opazna velika materialna revščina, na drugi pa duhovno bogastvo domačinov. Čeprav gre za eno najrevnejših držav sveta, je vendarle precej varna in privlačna za potovanje.

Zambija je privlačna za popotnike, saj velja za eno izmed držav, v katerih še ni množičnega turizma – in prav to je razlog, da zadnje čase privablja vedno več turistov. Največja turistična znamenitost so Viktorijini slapovi. Tudi sicer je država znana po čudoviti naravi: v nacionalnih parkih (za turiste jih je urejenih in dostopnih kar 19) je mogoče poleg 740 različnih ptic videti tudi številne druge divje živalske vrste. Obiskovalce nagovarja tudi izjemno pestra etnična sestava prebivalstva, ljudje pa kljub velikim razlikam živijo v miru. Zambija je dežela izjemno velike rodnosti - in na žalost tudi umrljivosti. Povprečna življenjska doba je 37 let, saj na domačine preži veliko bolezni. Poleg aidsa so najpogostejša še malarija, podhranjenost in tuberkuloza. Zdravstvena oskrba je pomanjkljiva; na približno 7000 tisoč prebivalcev je le en zdravnik. (Prirejeno po članku Mateje Mazgan Država, Svet&ljudje, št. 168, oktober 2012)

PRILOGA 2

UČNI LIST

Po poslušanju izhodiščnega neumetnostnega besedila rešite spodnje naloge.

1. Tema besedila je _____.

Besedilo je bilo objavljeno v reviji _____.

2. Podčrtajte pravilno trditev.

Zambija je republika v južni Afriki.

DRŽI NE DRŽI

Zambija je precej revna država.

DRŽI NE DRŽI

Popotniki se je izogibajo, ker potovanja niso varna.

DRŽI NE DRŽI

Med znamenitostmi so najbolj znani Viktorijini slapovi.

DRŽI NE DRŽI

Nacionalnih parkov je kar 740.

DRŽI NE DRŽI

Za Zambijo je značilno mirno sožitje med prebivalci.

DRŽI NE DRŽI

Prebivalce Zambije pestijo številne bolezni, med njimi aids.

DRŽI NE DRŽI

Zdravniška oskrba je odlična.

DRŽI NE DRŽI

3. Obkrožite črko pred pravilnim odgovorom.

Besedilo je namenjeno

- a) znanstvenikom,
- b) popotnikom
- c) otrokom.

Glede na odziv je besedilo

- a) enogovorno
- b) dvogovorno

4. Zapišite tri vprašanja, ki bi jih zastavili avtorici prispevka, ki se je nedavno vrnila iz Zambije.

Ali lahko digitalna tehnologija v času učenja na daljavo pripomore k učinkovitemu in optimalnemu doseganju ciljev pouka v osnovni šoli?

Can Digital Technology Contribute to Effective and Optimum Achievement of the Educational Goals in Primary School at a Time of Distance Learning

Tamara Kranjc Roškar

*OŠ Gornja Radgona
tamarakranjc1@gmail.com*

Povzetek

Obliko klasičnega pouka v šolski učilnici je letos v mesecu marcu zaradi koronavirusa (COVID-19) zamenjal e-pouk na daljavo v domačem okolju. Učitelji in učenci smo se morali naučiti edukacije z novimi orodji in dela v e-okoljih. Sodelovanje z učenci je potekalo preko spletne učilnice in videokonferenc. Njihovo ne/uspešno delo se je ugotavljalo vsakodnevno. Preveriti je bilo potrebno pravilnost zapisa in učencem pisno ali ustno dati povratno informacijo – komentar o opravljenem delu. Tovrstno delo je učence spodbujalo k prevzemanju odgovornosti za svoje delo in učenje, razvijali so vrednotenje, usklajeno s cilji in standardi, z močnim poudarkom na formativni povratni informaciji, ki je pripomoglo k izboljšanju učnih dosežkov. Tovrstna oblika dela je pa zelo občutljiva za individualne razlike med učenci, vključno z njihovim predhodnim znanjem.

Ključne besede: povratna informacija, šola, učenec, učenje na daljavo, učitelj.

Abstract

In March, due to the coronavirus (COVID-19), classic lessons in classrooms were replaced by distance learning. Teachers and students had to learn how to use different tools and how to work in the online environments. Communication with students took place via e-classrooms and video conferences. Their activity was followed daily. The spelling was checked and written or oral feedback given the students—a comment about their work. By means of this method the students were encouraged to take responsibility for their work and learning, they also developed abilities of self-evaluation, respecting the objectives and standards, with particular focus on formative feedback, which led to better learning achievements. However, this method is very sensitive to individual differences between students, including their prior knowledge.

Keywords: distance learning, feedback, school, student, teacher.

1. Uvod

Le kdo si je v začetku letošnjega šolskega leta predstavljal, da je mogoče tako na hitro in kar čez noč izvesti izobraževanje na daljavo? Verjetno nihče. S kančkom dobre volje, z veliko mero vzpodbudnih besed in pomoči staršev, odgovornostjo učencev do šolskega dela smo šli skozi izzive današnje družbe – izobraževanje na daljavo. Porajalo se je temeljno vprašanje, kako

digitalne tehnologije vključiti v načrtovanje in izvajanje pouka slovenščine oz. kako lahko digitalne tehnologije pripomorejo k učinkovitemu in optimalnemu doseganju ciljev pouka slovenščine, tako jezika kot tudi književnosti, v osnovni šoli. V prispevku je predstavljen pouk slovenščine na daljavo v spletni učilnici in preko videokonferenc v času izobraževanja na daljavo ter poudarjam nujnost t. i. didaktične umestitve tovrstnega pouka.

Delo v šolski učilnici je za dva meseca povsem zastalo. Obliko klasičnega pouka je zamenjalo izobraževanje na daljavo. Vsak ponedeljek so zjutraj (do 8. ure) na šolski spletni strani OŠ Gornja Radgona objavili za vse predmete in razrede vsa gradiva in napotke za delo v tekočem tednu učenja na daljavo. Le-to je zahtevalo hitro prilagajanje in posledično uvajanje novih strategije dela. Sama sem z učenci, ki jih poučujem, sodelovala preko spletne učilnice in videokonferenc (arnes.vox). Ves čas smo iskali najbolj varno ter hkrati enostavno in prijazno e-okolje za uporabnika. Odzivi so bili v začetku različni, a vsi smo stremeli k skupni točki – v čim večji meri dosežati učne cilje.

V tem posebnem in nepredvidljivem času smo tovrstno obliko dela lahko razumeli kot priložnost za drugačno sodelovanje. Med učitelji, učenci in starši so se spletle poti večjega medsebojnega zaupanja, spoštovanja in prizanesljivosti. Poti, na katerih bomo drug v drugem najprej ter predvsem odkrivali dobre lastnosti in pozitivne namere. To je nekaj, kar je značilno za družbo znanja osebno zrelih in odgovornih posameznikov, h kakršni vsi stremimo.

Učni dnevi so bili zelo dinamični, še posebno v družinah, kjer je več šoloobveznih otrok ali pa so tudi starši delali od doma. Pomembno je bilo, da so bili učenci v stiku s šolo in razredniki oz. učitelji ter da so ohranjali učno kondicijo in vzdrževali motivacijo za delo. S tem so si krepili svoji samostojnost in odgovornost do dela.

2. Postavitev problema

Vedno znova se je porajalo vprašanje, kako in na kakšen način učencem razložiti snov, da bo zanimiva. Odločila sem se za razlago in prepis snovi preko spletne učilnice in utrjevanje snovi preko videokonferenc. Če znanja ne povežemo, obstaja nevarnost za raztrgano mrežo znanja in slabše transferne učinke v šoli (Marentič Požarnik, 2018). Medpredmetno povezovanje je pomemben element sodobnih pogledov na vzgojno-izobraževalni proces. Njegovo uresničevanje predpostavlja poglobljeno in sistematično načrtovanje skupnih procesov učenja, ki so v posodobljenih učnih načrtih predvideni na ravni povezovanja vsebin, konceptov in procesnih znanj.

V začetnih fazah usposabljanja učenja na daljavo je bilo kar nekaj težav. Učenci se niso znali vpisati v spletno učilnico (bodisi so pozabili elektronski naslov, bodisi so pozabili geslo za vstop). Tudi pri vstopu v videokonferenčno sobo je bilo na začetku veliko težav. Zato je bilo treba učence primerno usposobiti za nove oblike sodelovanja pri uporabi elektronskih in informacijskih virov. Vsakemu učencu sem preko elektronske pošte in tudi spletne učilnice zapisala navodila za uporabo spletnega medija. Kasneje večjih težav več ni bilo.

Oblike in faze učne ure sem v času učenja na daljavo učencem priredila za delo, medtem ko so morale biti naloge v spletni učilnici pripravljene tako, da so jih lahko učenci predelali sami. Njihovo ne/uspešno delo se je ugotavljalo tako, da so učenci do dogovorjenega roka oddali gradivo v spletno učilnico slovenščine (rešen uči list, fotografijo zapisa), jaz pa sem preverila

rešitve ter učencu pisno ali ustno dala povratno informacijo – komentar o opravljenem delu. Skrbno sem tudi beležila učenčeva odnos in sodelovanje pri predmetu slovenščina v času učenja na daljavo. S sprotnim obveščanjem o ne/uspešno opravljenem delu so se strinjali tudi starši.

3. Obravnava umetnostnega besedila in doseganje učnih ciljev

Opisana sta primera obravnavanih umetnostnih besedil in ciljev v času izobraževanja na daljavo z učenci 7. a pri slovenščini.

Obravnava umetnostnega besedila slovenskega avtorja Josipa Jurčiča – Kozlovska sodba v Višnji Gori. Učni cilji, kjer učenci:

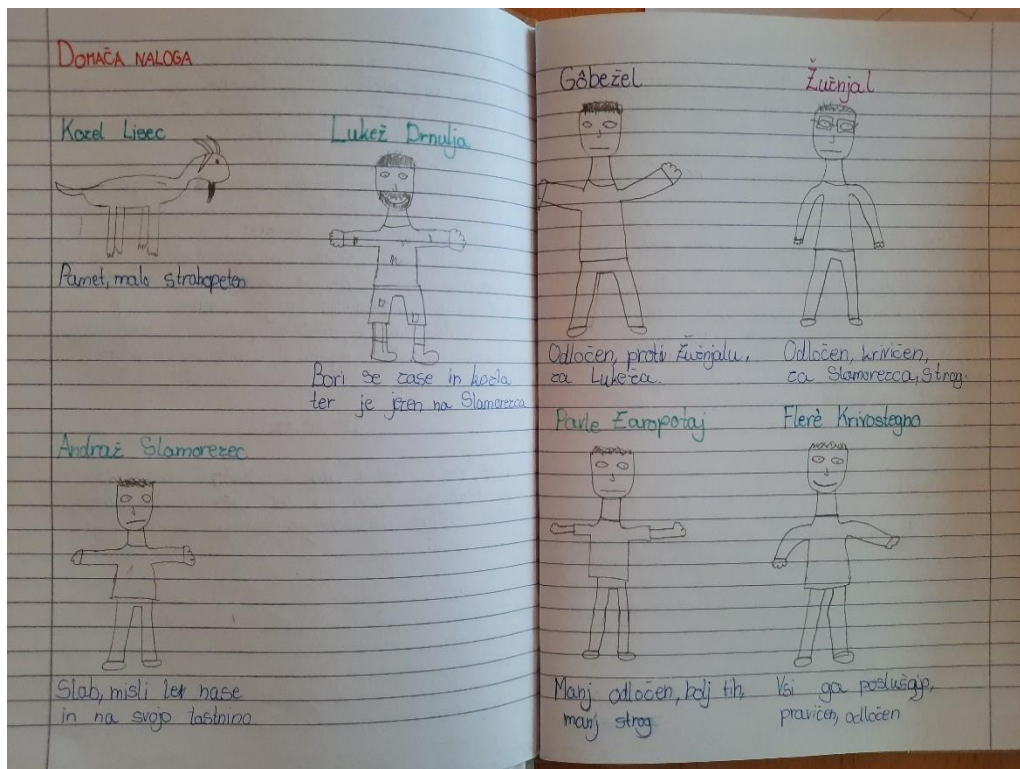
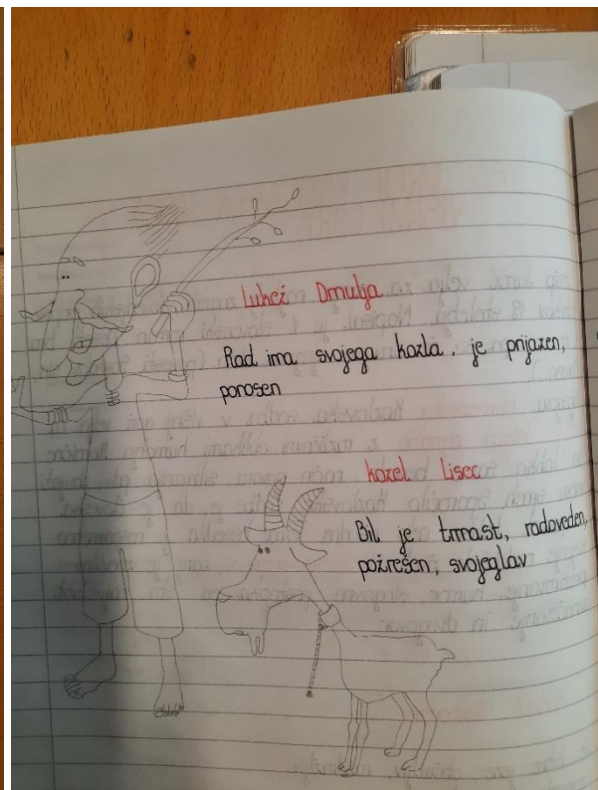
- razvijajo recepcijsko zmožnost, to je zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil,
- določajo motive v književnem besedilu,
- prepoznavajo motive za ravnanje književnih oseb (namere, misli, čustva ...) in jih primerjajo s svojim pogledom na svet; presojujejo ravnanje in mišljenje oseb,
- izluščijo osrednjo idejo (sporočilo) in temo književnega besedila; naštejejo nekaj besedil na isto temo,
- zavedanje književnega časa gradijo (tudi) z uporabljenimi jezikovnimi sredstvi (časovna zvrstnost),
- doživljajo, prepoznavajo in razumejo komično književno perspektivo; najdejo humorne prvine v književnem besedilu in ugotavljajo, zakaj vzbujajo smeh (povezovanje z jezikovno rabo),
- zaznavajo, opazujejo in poimenujejo pretiravanje,
- doživljajo, razčlenjujejo, vrednotijo in primerjajo književna besedila,
- poznajo, uporabljajo in znajo opisati strokovna izraza humoreska in pretiravanje,
- okvirno poznajo Josipa Jurčiča ter njegovo delo.

3.1 Standardi znanja

Učenec:

- s posebej oblikovanim govorom ponazori razpoloženje in dogajanje v besedilu,
- najde bistvene prvine književnega besedila (upošteva neposredne in posredne besedilne signale),
- izrazi svoje doživljanje, razumevanje in vrednotenje posameznih prvin besedila,
- sintetizira spoznanja o besedilu ter oblikuje vrednostne sodbe; spoznanja in sodbe primerja s sošolci, jih utemelji, ponazori in zagovarja,
- loči glavno in stranske književne osebe v obravnavanem književnem besedilu; opiše izbrano osebo, našteje značilnosti njenega značaja, ravnanja in do nje vzpostavi kritično distanco, poudari njene psihološke lastnosti in motive za ravnanje,
- izrazi osrednjo idejo (sporočilo) in temo književnega besedila,
- pozna, razume in uporablja literarnovedne izraze (humoreska) ter okvirno pozna avtorja.

Učenci so samostojno prebrali umetnostno besedilo, nato pa reševali in odgovarjali na vprašanja v delovnem zvezku. Njihova naloga je bila, da čim bolj nazorno ilustrirajo prebrano besedilo, in sicer narišejo ključne osebe ter jim dopišejo pripadajoče značajske lastnosti.

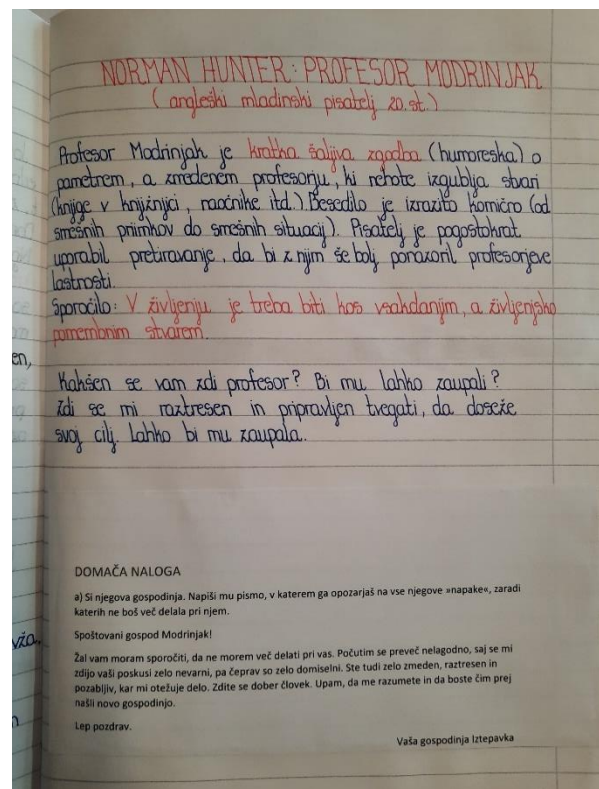
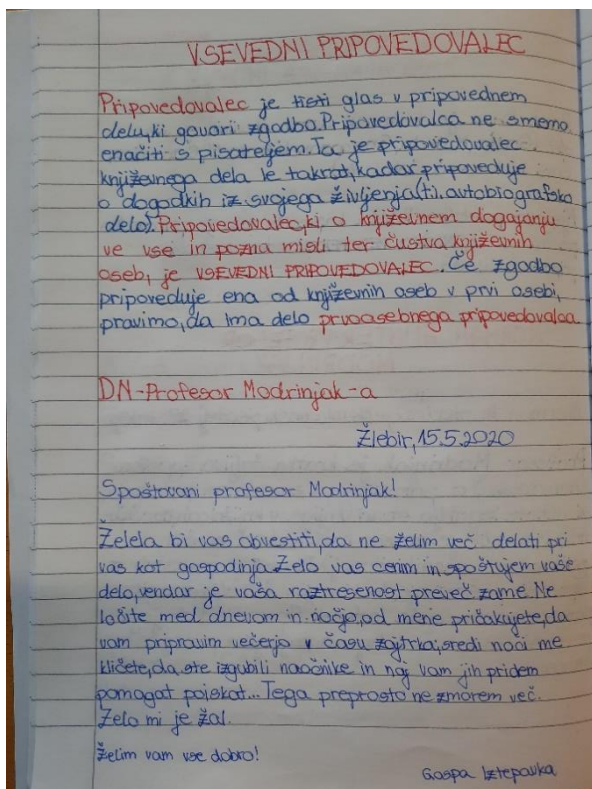
Slika1: Izdelki učencev

Večina učencev je delo opravila zelo uspešno in zastavljen učni cilj je bil uspešno dosežen. Pomembno je, da učenci povezave med predmeti vidijo in razumejo, sicer temeljni namen, ki je celostno, trajno, aktivno, sistematično in kritično znanje, ni dosežen. Otroke je treba naučiti videti stvari okrog sebe kot povezano celoto, saj bodo le tako lahko aktualne probleme razumeli z več perspektiv in kasneje delovali kot široko razgledani ljudje (Bevc, 2005).

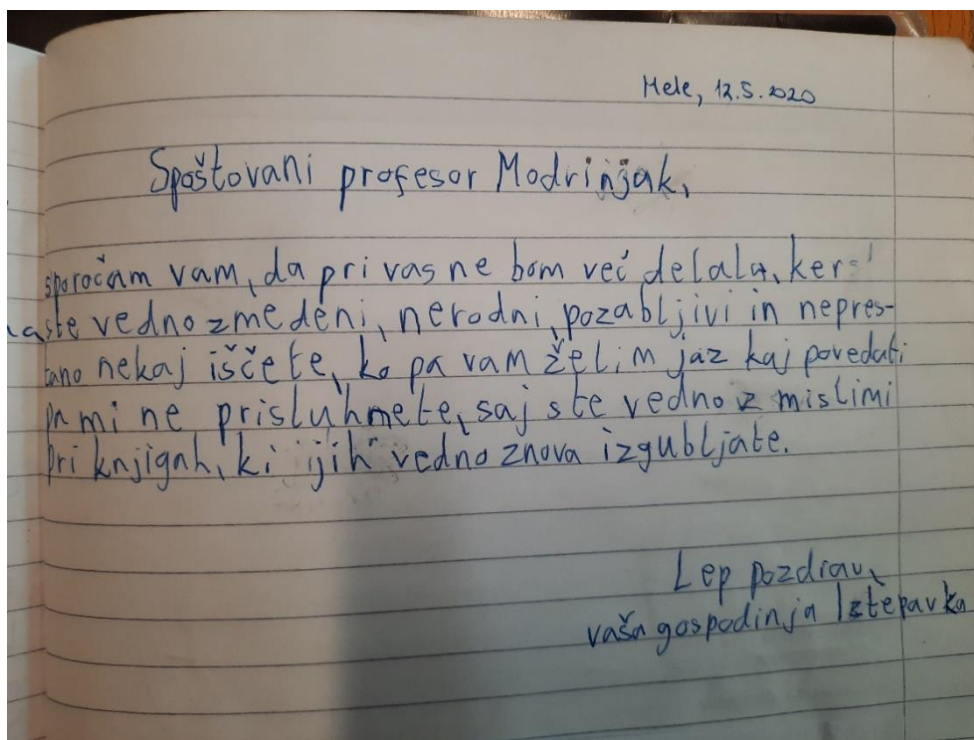
Obravnava umetnostnega besedila tujega avtorja Normana Hunterja – Profesor Modrinjak. Učni cilji so enaki kot že prej naštetih. Osredotočila sem se na učenčevo razumevanje, njegova doživljanje in vrednotenje besedila. V obravnavanem besedilu so opisali glavno osebo, našteli značilnosti njenega značaja, ravnanja in vzpostavili kritično distanco, poudarili njene psihološke lastnosti in merila za ravnanje (Stabej idr., 2018).

Ob prebranem besedilu in reševanju nalog v delovnem zvezku je bila naloga učencev dokončati poustvarjalno besedilo. Izbirali so med dvema naslovoma:

- Si profesorjeva gospodinja. Napiši mu pismo, v katerem ga opozarjaš na vse njegove »napake«, zaradi katerih ne boš več delala pri njem.
- Si knjižničar v Velikem Žlebirju. Profesor ti postaja bolj in bolj sumljiv, zato direktorju knjižnice napiši pismo, v katerem boš opisal profesorjevo čudno vedenje, zaradi katerega mu ne bi smeli več dovoliti vstopa v knjižnico.

Slika2: Izdelka učencev

Slika 3: Izdelek učenke z učnimi težavami

Ob samoevalvaciji so mi bila ključna tri vprašanja. Kateri cilji niso bili doseženi? Kaj bi bilo treba spremeniti? Kaj je bilo učinkovito? Ugotavljam, da je bila večina ciljev dosežena. Morda bi lahko besedilo ilustrirali v obliki stripa, lahko bi ga odigrali kot dramsko igro ... Učinkovita sta bila cilj in dejstvo, da se jim je zgodba zdela smešna, komična, zanimiva, skoraj vsakdanja.

4. Učenje in poučevanje na daljavo v primerjavi s klasičnim poukom v učilnici

Posebnosti in prednosti:

- prilagojenost učenčevim prostorskim in časovnim omejitvam ter sposobnostim,
- učenec se navadi samostojnega dela in učenja,
- dostop do gradiv z interaktivno vsebino,
- dostop do e-učbenikov in e-delovnih zvezkov z rešitvami,
- možnost sprotne popravljanja in dopolnjevanja odgovorov,
- uporaba računalniških storitev: hranjenje učnih vsebin in iskanje po internetu,
- videokonferenčna povezava omogoča stik z učenci in učitelj lahko sproti preverja delo, ocenjuje, to pa učenca navaja na samodisciplino in sprotno delo,
- vzpodbuda staršev, kontrola dela in pomoč pri delu.

Pomanjkljivosti:

- neodzivnost učencev,
- nemotiviranost za delo,
- učenci z učnimi težavami,
- računalniško ne/opismenjevanje,
- dostopnost do dobre internetne povezave,
- možnost uporabe računalnika, tablice ali telefona.

5. Sklep

Kljub nekaterim pomanjkljivostim učenja in poučevanja slovenščine v času izobraževanja na daljavo, med njimi velja izpostaviti tudi odsotnost neposrednega osebnega stika med učencem in učiteljem, je smiselno učenje slovenščine na daljavo izkoristiti ne le za pouk v izjemnih okoliščinah, ampak tudi kot dopolnilno obliko v okviru rednega formalnega izobraževanja (npr. obravnava posamezne knjige domačega branja, priprava učencev na tekmovanje v znanju slovenščine za Cankarjevo priznanje, obravnava literarnozgodovinskih obdobij z uporabo/ izdelavo spletnih vprašalnikov).

Za uspešnim sodelovanjem učencev in doseganjem učnih ciljev pri slovenščini stojijo nekateri starši ali skrbniki, še posebno če gre za osnovnošolce. Nekateri so pomagali svojim otrokom pri šolskem delu več ur, drugi žal niso uspeli toliko časa, ker so bili zaposleni in so hodili v službo. Žal tudi razmere poučevanja na daljavo niso bile enake za vse učence.

Po povratnih informacijah učencev in staršev sem vesela, da lahko potrdim dejstvo, da so bili učni cilji v času izobraževanja na daljavo večinoma doseženi. Ob ponovni vrnitvi v šolske klopi sem imela še natančnejši vpogled v delo učencev ob prebiranju delovnih zvezkov in zvezkov za pouk slovenščine. S tovrstno obliko dela – preko e-pouka smo vsi, tako učitelji kot učenci in starši, pridobili nove izkušnje, spoznanja, pristop do drugih oblik dela (funkcionalne in inovativne uporabe IKT) za večjo kakovost znanja učencev. Največji izziv pri zagotavljanju e-pouka pa je načrtovanje dejavnosti za učence, ki so smiselne in uresničujejo zastavljene cilje pouka. Zato se ukvarjajmo z bistvenimi stvarmi in bolj cenimo tisto, kar je bilo prej samoumevno in brez vrednosti. Hvala vsem!

6. Literatura in viri

Bevc, V. (2005). *Medpredmetno načrtovanje in povezovanje vzgojno-izobraževalnega dela*.

Marentič Požarnik, B. (2018). *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana: DZS.

Spodbujanje aktivne vloge učenca v razredu. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Stabej, M., Meved Udovič, V., Pulko, S., Hočevar Gregorič, M. (2018). *Slovenščina Učni načrt* (posodobljena izdaja). Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo.

Slike so iz osebnega arhiva.

Kratka predstavitev avtorja

Tamara Kranjc Roškar je profesorica slovenščine ter tehnike in tehnologije v Osnovni šoli Gornja Radgona. Njeno življenje in delo je prepleteno z veseljem do branja slovenske pisane besede, izdelavo različnih ročnih izdelkov in motivacije lastnih otrok za vseživljenjsko učenje. Obožuje glasbo in igra na harmoniko ter ima opravljeno nižjo glasbeno šolo. Prosti čas pa najraje preživi s svojo pet člansko družino v čudoviti naravi ali ob morju. Svoje strokovno znanje želi vedno nadgrajevati in izpopolnjevati, saj je že Konfucij nekoč zapisal » Kar slišim, pozabim. Kar vidim, si zapomnim. Kar naredim, razumem.«

Poučevanje angleščine v spletni učilnici

Teaching English and Online Classroom

Helena Erčulj

*OŠ Dobropolje, Videm
erculj.helena@gmail.com*

Povzetek

V tem šolskem letu poučevanje v osnovni šoli že kar nekaj časa poteka na daljavo. Šole in učitelji smo si izbrali različne načine e-izobraževanja, vsi pa si želimo, da bi učno snov razumljivo podajali in da bi učenci širili svoje znanje. Učitelji si pri izobraževanju na daljavo lahko pomagamo z različnimi spletnimi aplikacijami in programi. Najpogostejša oblika e-izobraževanja so spletne konference, kjer lahko učitelj z učenci komunicira in podaja učno snov na enak način kot v šoli. Zelo pomembna in uporabna oblika izobraževanja so tudi spletne učilnice. Učitelji v spletni učilnici lahko nalagajo učno snov, video posnetke in druge spletne povezave. Z različnimi tipi kvizov in igrami lahko učitelj dobro preveri in tudi oceni učenčevo znanje. Poleg tega spletne učilnice omogočajo tudi spletno komunikacijo prek forumov in podajanje povratnih informacij. Spletne učilnice omogočajo celostno delo z učenci na daljavo, za učitelje pa bolj strukturiran način poučevanja in manjšo porabo časa pri pripravi na spletno izobraževanje.

Ključne besede: aktivnosti, delo na daljavo, preverjanje in ocenjevanje znanja, spletne učilnice.

Abstract

Online teaching has been nowadays a very common process. There are many different methods and activities that can be used, however, we all want to teach all the subjects successfully and help the students to broaden their knowledge. Online teaching can be done with the help of various online applications and programmes. The most common one is a video conference such as a zoom conference which also enables a teacher-student interaction. Online teaching can be well supported by the Arnes online Classrooms. Teachers can in this way post the materials, videos and other links. Furthermore, Arnes online classroom can also help the teacher to evaluate and assess the students' knowledge in an effective way. There are various quizzes, games and other activities. In addition to that, online classrooms also give a great opportunity to support communication via online discussion forums and class interaction. Generally speaking, online classrooms enable the integration of student's work, a more structured teaching and an effective online teacher preparation.

Key words: activities, assessment and evaluation, online classrooms, online teaching.

1. Uvod

Letošnje šolsko leto je posebno za vse nas, tako za učitelje kot tudi za učence. Pouk že več kot pet mesecev poteka na daljavo s pomočjo različnih sodobnih naprav in aplikacij. Učitelji smo se morali čez noč prilagoditi na drugačen način poučevanja, še posebej v spomladanskem obdobju pouka na daljavo. V tistem obdobju smo se učitelji veliko izobraževali in tudi veliko

naučili. Iskali smo informacije, možnosti in orodja za lažje delo na daljavo in bili po našem mnenju zelo uspešni. Učitelji smo se navadili uporabljati različne aplikacije in orodja, ki nam in učencem pomagajo pri lažjem delu na daljavo.

Zavedati se moramo, da poučevanje nista samo podajanje in razlaga snovi, pač pa mora učitelj učence tudi motivirati, jih spodbujati, preverjati njihovo znanje, podajati povratne informacije in tudi ocenjevati.

Vsaka šola je pristopila k pouku na daljavo na svoj način in izbrala najprimernejšega tako za učitelje kot tudi za učence.

V članku je predstavljeno poučevanje angleščine s pomočjo Arnesovih spletnih učilnic, ki jih uporabljajo učitelji na OŠ Dobropolje. Spletne učilnice so odličen pripomoček tako za sodelovalno učenje, obravnavo snovi, utrjevanje znanja kot tudi za preverjanje in ocenjevanje znanja.

2. Delo na daljavo

V knjigi E-izobraževanje, avtorice Vande Rebolj, spoznamo e-izobraževanje »skozi očala pedagogike in didaktike«. Vsako izobraževanje na spletu je vrsta izobraževanja s pomočjo računalnika in interneta, e-izobraževanje pa je vrsta izobraževanja na daljavo. Avtorica knjige poudari, da moramo pri e-izobraževanju upoštevati naslednje pogoje:

- učna pot z gradivom,
- omogočena komunikacija med učenci in učitelji,
- možnost dostopa v druga okolja (slovarje, pripomočke),
- možnost spremljanja učenčevega napredka (Rebolj, 2008).

Na daljavo se lahko izobražujemo na več načinov. Učenci lahko samo prejemajo pisna gradiva, sami pa si določijo kraj in čas učenja. V drugi stopnji lahko učenci poleg gradiv dobijo tudi zvočna in računalniška gradiva, nadalje lahko učitelji uporabijo multimedijo (avdio in video) in navsezadnje lahko z učenci interaktivno sodelujejo prek videokonferenc ali foruma. Katerikoli način učitelji izberemo, ne smemo pozabiti na učne cilje in vsakemu učencu moramo omogočiti, da dosega vse stopnje znanja, tudi najvišje (Rebolj, 2008).

V nadaljevanju sta predstavljena poučevanje angleščine na daljavo ter način preverjanja in ocenjevanja s pomočjo Arnesovih spletnih učilnic.

3. Arnesova spletna učilnica

V internem gradivu, ki ga je zbral in zapisal Miklavž Šef, je delovanje spletne učilnice zelo dobro razloženo. Arnesove spletne učilnice (s kratico SU) temeljijo na odprtokodni aplikaciji Moodle. Prek SU je omogočeno celostno delo z učenci na daljavo. Arnes učilnice omogočajo prijavo izključno prek AAI-računa vključene organizacije ali anonimnega dostopa za goste. Vsi sodelujoči v Arnesovih učilnicah pa morajo imeti uporabniške račune, ki jih odpre računalničar na šoli prek portala. Poleg tega lahko učitelji tudi organizirajo videokonference ali Zoom videokonference kar iz Arnesovih učilnic z neomejenim časom trajanja.

Prek spletnih učilnic lahko učitelj izbere dejavnost sodelovalnega učenja, tako da si z učenci dopisuje s pomočjo e-pošte, objavlja na forumih in klepeta z učenci v klepetalnici. Najpomembnejše pa je, da prek spletnih učilnic učenci dobivajo vsa gradiva in potrebne

informacije za učenje. Učitelj lahko pri obravnavi snovi in utrjevanju znanja uporablja vire, interaktivne posnetke in prosojnice, HotSpot slike – slike z vročimi točkami, spominske kartice itd. V nadaljevanju lahko preveri in tudi oceni učenčevo znanje s pomočjo različnih kvizov in nalog, kamor učenci oddajajo svoje izdelke in domače naloge (Šef, 2020).

3.1 Pred začetkom pouka

Vsi učitelji predmetne stopnje na OŠ Dobropolje gradiva objavljajo v Arnesovih učilnicah; učenci imajo svoje uporabniške račune in brez težav dostopajo do učilnic s prijavo. Vsi učenci morajo biti pred začetkom dela vpisani v posamezen predmet s svojim elektronskim naslovom in geslom. Seznam učencev lahko vidimo v mapi Sodelujoči, kjer lahko učitelj tudi preveri dejavnost posameznega učenca.

Predmeti v spletni učilnici na predmetni stopnji so razdeljeni kot samostojni predmeti za vsako skupino ali razred, kot to prikazuje slika 1.

Slika 1: Spletna učilnica 6. razreda

3.2 Učna snov

Snov v spletnih učilnicah je razdeljena po poglavjih oziroma tednih obravnave. Učitelji lahko naložimo preproste dokumente (Word, PowerPoint), spletne strani ali povezave do zunanjih virov (slika 2). Zaradi razlik med učenci in možnosti uporabe tiskalnika moramo načrtovati delo tako, da učenecem ni treba toliko tiskati gradiv. Ravno zato raje večkrat uporabimo kvize. Učenci lahko kadarkoli dostopajo do gradiva. Naložimo lahko YouTube posnetke, video filme, različne spletne strani, slike in damo možnost uporabe e-učbenika. Vse datoteke, ki jih dodamo v spletno učilnico, so lahko dokumenti v Wordu ali PowerPoint prosojnice ter datoteke v PDF-obliki, ki jih lahko odpremo na vsaki napravi.

Ravno tako se moramo učitelji zavedati načela »manj je več« ter paziti, da učencev ne zasujemo z obsežnimi navodili in dolgimi PowerPoint prosojnicami ter preveliko količino spletnih strani in posnetkov, saj učenci zaradi e-izobraževanja preveč časa presedijo pred računalniki in mobilnimi napravami.

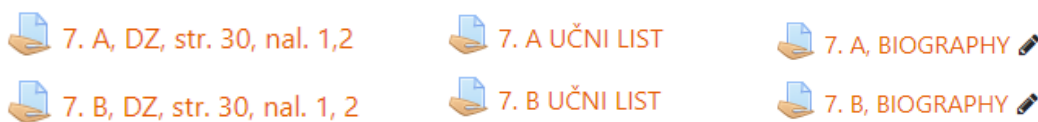
Slika 2: Učna snov za predmet angleščina

3.3 Naloge

Vanda Rebolj se v svoji knjigi dotakne tudi učenčeve dejavnosti in interakcije pri izobraževanju na spletu, kjer je učenec v interakciji predvsem z učno vsebino. Zato moramo poskrbeti, da učencu posredujemo povratne informacije o znanju ter poskrbimo tudi za socialni vidik (Rebolj, 2008).

Arnesova spletna učilnica zelo dobro omogoča, da učenci svoje naloge oddajo v spletno učilnico pri posameznem predmetu. Na tak način je manj komunikacije prek e-pošte, vendar lahko učitelj še bolj sledi učenčevemu napredku in spremlja učenčevo dejavnost. Učitelj lahko nalogo popravi kar v spletni učilnici in doda tudi svoj komentar. Tako ne potrebuje posebnih spletnih aplikacij za popraviljanje izdelkov. Učitelj lahko zapiše tudi oceno posamezne naloge oziroma določi točkovnik. Učenci so tako seznanjeni, kako dobro so posamezno nalogo opravili. Učitelj s pomočjo oddanih nalog tudi razredniku olajša delo, saj lahko vsak učitelj v posamezni skupini preveri, ali so učenci uspešno opravili posamezne naloge.

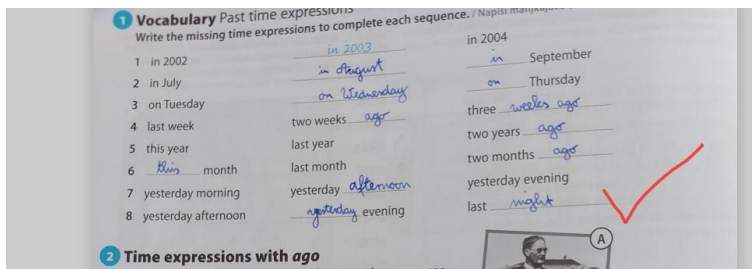
Učitelj lahko s pomočjo nalog učence tudi formativno spremlja in vidi njihov napredek. Učenci lahko v spletno učilnico oddajo različne vrste nalog: stran v delovnem zvezku, učni list ali pisni sestavek (slika 3). Oddajanje nalog je še posebej pomembno pri učenju angleščine, saj učenci na tak način razvijajo pisne sposobnosti. Učenec lahko za nalogo pripravi, sestavi ali napiše različne pisne sestavke: opis kraja, življenjepis, opis osebe itd. Tako učenci razvijajo pisne sposobnosti, utrjujejo in širijo besedišče ter uporabljajo naučene slovnične strukture. Učitelj pisne sestavke popravi in učenci na podlagi komentarja naredijo popravo. Učenci vse dokumente lahko skenirajo in oddajo prek računalnika ali fotografirajo z mobilnim telefonom in oddajo v spletno učilnico.

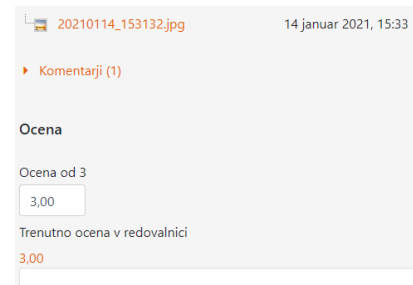
Slika 3: Oddaja strani v delovnem zvezku Oddaja učnega lista Oddaja pisnega sestavka

Slike 4, 5, 6 in 7 prikazujejo učiteljev odziv na nalogo. Učitelj lahko naloge popravi v spletni učilnici in doda komentar ali pripombo, lahko pa poslane dokumente spremeni v PDF-obliko in jih popravi s pomočjo spletne aplikacije Foxit Reader ter popravljen izdelek naloži v spletno

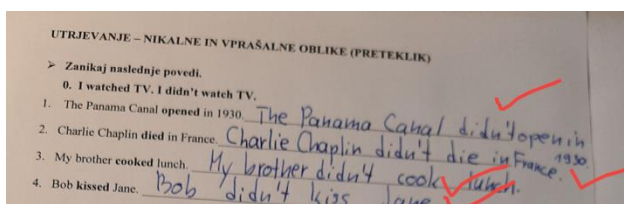
učilnico. Učenci na svojo elektronsko pošto dobijo tudi obvestilo o učiteljevem odzivu na nalogo.

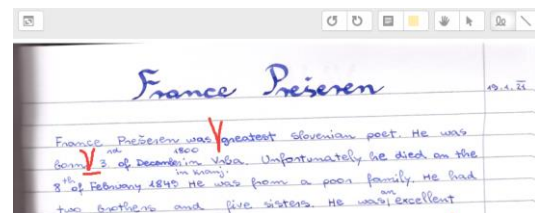
Slika 4: Popravljen naloga v spletni učilnici

Slika 5: Ocena naloge in komentar

Slika 6: Popravljen učni list

Slika 7: Popravljen pisni izdelek

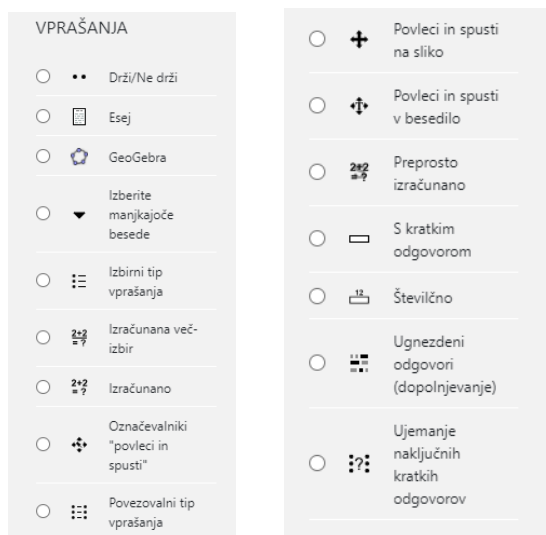
3.4 Utrjevanje in preverjanje znanja

Pri pouku na daljavo sta utrjevanje in preverjanje znanja zelo pomembna, saj je učenec pri izobraževanju na spletu v »interakciji predvsem z učno vsebino« (Rebolj, 2008), učitelj pa ima pri tem pomembno vlogo. Pri preverjanju snovi morajo biti učenci seznanjeni s cilji in kriterijem ocenjevanja. Če je učitelj v interakciji z učenci prek spletnih konferenc (aplikacije Zoom, Skype, Messenger itd.), lahko učitelj lažje preverja in utrjuje znanje. Učenci lahko sodelujejo pri reševanju vaj v učbeniku in delovnem zvezku, odgovarjajo na vprašanja, ponavljajo za učiteljem ali pa gledajo zapiske na ekranu in si poskušajo čim več zapomniti. V Arnesovi spletni učilnici pa je veliko različnih možnosti, kjer lahko učenci samostojno preverijo svoje znanje.

Učitelj lahko pripravi kviz, ki vsebuje različne naloge (slika 8 in slika 9):

- odgovori na vprašanja,
- povleci in spusti v besedilo,
- izberi manjkajoče besede,
- povleci in spusti na sliko,
- esej,
- drži ali ne drži ...

V kvizu učitelj opredeli točkovnik, časovno postavitev, oceno, videz, možnost pregledovanja, dostop in odziv. Učenci lahko rešijo kviz samostojno ali pa na video konferenci. Ko učenci rešijo kviz, takoj dobijo rezultat kviza in vidijo svoje napake. Tudi učitelj vidi njihove rezultate in napake. Tak način preverjanja je na daljavo zelo uporaben, saj učencem ni treba tiskati in pisati na liste, temveč vse rešijo na spletu.

Slika 8: Možnost vprašanj

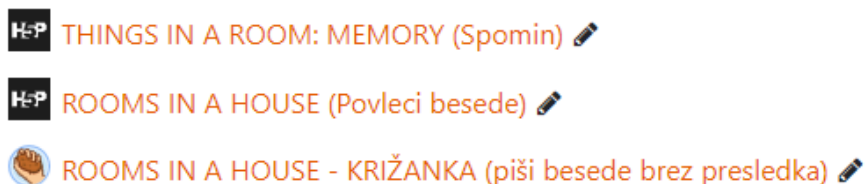

Slika 9: Primer izbirnega tipa vprašanj

Učenci lahko preverjajo in utrjujejo svoje znanje tudi z vtičnikom H5P, kjer lahko ustvarimo in uporabimo interaktivne vsebine, ki imajo veliko elementov igrifikacije (slika 10 in slika 11). Projektna skupina Didakt.UM v okviru Univerze v Mariboru ter Javnega razpisa Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport je podala natančna navodila za uporabo vtičnika v učnem okolju (Center za podporo poučevanju UM, 2019). Vtičnik nam ponudi različne vrste dejavnosti. Spodaj so podane samo nekatere:

- Audio (nalaganje in predavanje avdio posnetka),
- Drag the Words (dopolnjevanje z ustreznimi besedami)
- Fill in the Blanks (vstavljanje manjkajočih pojmov v besedilo),
- Memory Game (spomin),
- Multiple Choice (vprašanja z več možnimi izbirami),
- True/False Question (drži in ne drži vprašanja).

Učitelj ne potrebuje veliko računalniškega znanja, da ustvari tovrstne dejavnosti, učencem pa so zelo zanimive in zabavne. Učitelj lahko naloži tudi različne slušne in video posnetke. Ravno tako lahko pripravi interaktivne kartice z vprašanji in ustreznimi odgovori ter oplemeniti e-prosojnice z zunanji povezavami in kvizi za preverjanje. Učitelji tujega jezika lahko na tak način učinkovito preverijo znanje učencev.

Slika 10: Primer aktivnosti H5P pri predmetu angleščina

ROOMS IN A HOUSE (Povleci besede)

Povleci besede na pravilna mesta

Anna is sitting on the bed in her []. She's trying to study but she can't concentrate. She can hear all kinds of noises in the house. Her mum is in the []. She is making dinner. Her brother Stan is in the []. He is taking a shower. The TV is on in the [] but no one is watching it. Anna can hear the news. Dad has just come home. He's parking his car in the []. Her sister Kelly has just opened the front door. She's hanging up her coat in the []. Now, we're all going to have lunch in the [].

Slika 11: Primer aktivnosti H5P pri predmetu angleščina

Učitelj ne potrebuje veliko računalniškega znanja, da ustvari tovrstne dejavnosti, učencem pa so zelo zanimive in zabavne. Učitelj lahko naloži tudi različne slušne in video posnetke (razvijanje slušnega razumevanja). Ravno tako lahko pripravi interaktivne kartice z vprašanji in ustreznimi odgovori ter obogati e-prosojnice z zunanjimi povezavami in kvizi za preverjanje.

3.5 Ocenjevanje na daljavo

Pri poučevanju na daljavo lahko prihaja do velikih težav glede ocenjevanja znanja. Pojavljajo se vprašanja: kaj naj se ocenjuje, kateri cilji naj bodo doseženi in na kakšen način naj se ocenjuje, da bomo upoštevali vse primanjkljaje učencev (učne in IKT-oprema ter dobra internetna povezava). Cilje ocenjevanja znanja je treba natančno postaviti in predstaviti učencem. Ravno tako naj se ne ocenjuje samo minimalnih znanj, temveč moramo spodbuditi tudi višje ravni znanja. Upoštevati je treba Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v osnovni šoli in znanje mora biti pred ocenjevanjem ustrezno utrjeno in preverjeno s primernim načinom in dejavnostmi, prilagojenimi pouku na daljavo. Ravno tako ne smemo pozabiti na učence s primanjkljaji in učence s posebnimi potrebami. Omogočiti jim moramo podaljšan čas in možnost pisanja v individualni situaciji s specialnim pedagogom ali drugim učiteljem. Če ocenjujemo s spletnimi kvizi, je treba kviz ustrezno časovno določiti, da ga bodo vsi učenci imeli možnost uspešno zaključiti. Učitelj mora pred ocenjevanjem znanja preveriti, ali imajo vsi učenci primerne pogoje za ocenjevanje na daljavo (internetna povezava, tehnologija, dostop do IKT, miren prostor). Učitelj se nato glede na rezultate preverjanja znanja odloči, kateri je zanj in za učence najprimernejši način za ocenjevanje znanja. Izbere lahko med naslednjimi možnostmi:

- klasično ocenjevanje (v tiskani obliki),
- ocenjevanje s pomočjo kviza v spletni učilnici ali prek H5P-vtičnika,
- kombinirano ocenjevanje (tiskana oblika in kviz),
- ustno ocenjevanje,
- projektno delo,
- seminarske naloge.

Pri vseh oblikah ocenjevanja mora učitelj upoštevati vse naštetе predpise, omejitve in prilagoditve. Po ocenjevanju mora učitelj učencem nuditi možnost vpogleda v njihove izdelke s priloženimi kriteriji ter možnost popravljanja/izboljševanja ocene (Šef, 2020).

Pri pouku angleščine na daljavo so bili učenci ocenjeni ustno (snov ali govorni nastop) ter pisno. Ustno ocenjevanje je potekalo po dogovoru v parih ali manjših skupinah in učenci niso

imeli velikih težav. Tudi govorni nastopi (predvsem za višje razrede) so potekali na podoben način. Učenci so pred izvedbo govornega nastopa poslali zapisano besedilo nastopa v pregled. Pisno ocenjevanje pa je bilo izvedeno v 6., 7. in 8. razredu po urah utrjevanja in preverjanja. Pisno so bili učenci ocenjeni s kombinacijo klasičnega testa na listu (slovnične naloge) in kviza v spletni učilnici (besedišče). Pred pisnim ocenjevanjem znanja so učenci na enak način pisali tudi preverjanje znanja in ugotovljeno je bilo, kakšen način ocenjevanja ustreza vsem učencem. Učenci s posebnimi potrebami so pisali v individualni situaciji (prilagoditve pri pisnem ocenjevanju, večji tisk) z možnostjo podaljšanega časa. Pisno ocenjevanje je bilo izvedeno na spletni konferenci. Učenci so najprej rešili naloge na listu (natisnjene ali pa so rešitve zapisovali v zvezek), nato pa so rešili še naloge v spletni učilnici. Po končanem ocenjevanju so učenci pisne izdelke poslali prek e-pošte. Vsi učenci so v določenem roku poslali svoje teste. Učenci so pri ocenjevanju dosegli zelo dobre rezultate in menim, da je bilo ocenjevanje korektno in dobro izvedeno.

4. Rezultati spletne ankete

Z vprašalnikom o učinkoviti rabi spletne učilnice, ki so ga izpolnili učenci 6., 7. in 8. razreda, je bilo ugotovljeno, da večina učencev (69 %) vsak dan uporablja spletno učilnico. Učencem je spletna učilnica všeč, jim olajša delo na daljavo in je enostavna za uporabo. Učencem je všeč, ker lahko pogledajo snov tudi za nazaj, ker je vsak predmet v svoji mapi in da ni treba nalog pošiljati vsakemu učitelju posebej. 55 % učencev meni, da je delo s spletnimi učilnicami zanimivejše kot klasično učenje, še posebej so izpostavili kvize in igre (H5P). Všeč jim je tudi, da učitelji komentirajo oddane naloge. Skoraj 80 % učencev na OŠ Dobropolje redno oddaja domače naloge in sodeluje pri kvizih. Učenci so poudarili, da je najprimernejša oblika preverjanja in ocenjevanja znanja v obliki kviza v spletni učilnici, in 58 % učencev meni, da pri preverjanju in ocenjevanju na daljavo pokažejo resnično znanje.

5. Formativno spremljanje na daljavo

Pri pouku na daljavo učitelji lahko zelo dobro izvedejo formativno spremljanje, če se učenci odzivajo in sodelujejo. Učitelj lahko tudi s pomočjo Arnesove spletne učilnice ustrezno »kontrolira in usmerja razvoj učenja posameznika« in učencu posreduje povratno informacijo za izboljšanje znanja (Peršolja, 2019). Učitelj na tak način upošteva vse oblike učenja in omogoča kakovostnejši pouk ter boljši uspeh učencev. Glavno vlogo pri formativnem spremljanju ima dajanje povratnih informacij. Učitelj za popraviljanje, pisanje komentarjev in pošiljanje popravljenih izdelkov sicer porabi veliko časa, vendar le na tak način lahko učenci dobro ovrednotijo svoje znanje. Žal pa se pri e-izobraževanju vsi učitelji srečujejo z učenčevo neodzivnostjo in težavami komuniciranja (IKT-omejitve), kar privede do slabe volje in neuspeha pri formativnem spremljanju.

6. Zaključek

E-izobraževanje je v tem času postalo vsakdanja dejavnost in vsak učitelj je našel svoj način dela na daljavo. S pomočjo različnih spletnih aplikacij, kot so tudi Arnesove spletne učilnice, lahko učitelj dobro podaja učno snov, motivira učence s pomočjo iger in kvizov ter tudi ustrezno preverja in ocenjuje znanje. Če ima učitelj možnost spletnih konferenc, lahko z njimi spodbuja

osebno interakcijo med učitelji in učenci. Učitelj tujega jezika s pomočjo Arnesovih spletnih učilnic lahko zelo dobro tako podaja učno snov kot tudi preverja in ocenjuje znanje. Učencem je delo s pomočjo spletnih učilnic zelo zanimivo in tudi učinkovito, saj lahko dobro osvojijo snov, preverijo svoje znanje in se tudi zabavajo. Na tak način lahko učenci na daljavo dosegajo tako minimalne kot tudi višje standarde znanja.

Pri poučevanju na daljavo pa se kljub dobrim pogojem za izvajanje pouka srečamo tudi s pomanjkljivostmi. Največja težava pri uporabi spletnih učilnicah je neodzivnost vseh učencev. Učitelj v učilnici dobro vidi rešene naloge, popravi napake in preveri učenčev znanje, na daljavo pa je to težje izvesti. Vsi učenci ne oddajajo nalog in ne rešujejo kvizov ter igrajo iger. Učitelj lahko vidi in preveri odzivnost učenca, vendar ne more vplivati na učenčev aktivnost.

Pomanjkljivost spletne učilnice je tudi ta, da niso vsa gradiva, ki jih učitelji naložijo v spletno učilnico, interaktivna (npr. dokument v Wordu), zato ima učitelj veliko dodatnega dela, da poišče interaktivno gradivo, ki omogoča lažje podajanje snovi.

Spletno učilnico lahko učitelj uporablja tudi pri rednem pouku v učilnici. Učitelj tako v spletno učilnico dodaja različne učne liste (tudi interaktivne), pripravi kvize za utrjevanje ter razvije slovar besed v povezavi z določeno snovjo pri pouku. Učenci na tak način lažje in hitreje utrjujejo svoje znanje in vsa snov je zbrana na enem mestu.

7. Literatura

Anderlič, S., Antlej, S., Duraković, J. (2008). *Učenje na daljavo. Raziskovalna naloga Poslovno-komercialne šole Celje*. str. 1–63. Pridobljeno s <https://www.knjiznica-celje.si/raziskovalne/4200805136.pdf>

Center za podporo poučevanju UM (Oddelek za izobraževanje in študij) (2019). *Moodle UM: Interaktivna vsebina – H5P Navodila za uporabo vtičnika v učnem e-okolju (posodobljena različica)*. (str. 21–44). Pridobljeno s https://didakt.um.si/oprojektu/projektneaktivnosti/Documents/navodilaH5P_v2_dec19.pdf

Peršolja, M. (2019). *Formativno spremljanje znanja v praksi*. (str. 15–12, 74–81). Domžale: Mateja Peršolja.

Rebolj, V. (2008). *E-izobraževanje skozi očala pedagogike in didaktike*. (str. 67–80). Radovljica: Didakta.

Šef, M. (2020). *Izvedba dela na daljavo: Interno gradivo*. (str. 1–107). Pridobljeno s http://www.arnes.si/files/2020/09/Mre%C5%BEEa-izobra%C5%BEEvanja_Izvedba-dela-na-daljavo.pdf

Kratka predstavitev avtorja

Helena Erčulj, profesorica angleščine, je zaposlena kot učiteljica na predmetni stopnji na OŠ Dobropolje. Poučevati je začela leta 2002 na podružnični šoli Struge, leta 2010 pa je prevzela vodilno mesto anglistke na OŠ Dobropolje. V 19 letih poučevanja je izvajala tudi krožek angleščine v vrtcu Ringaraja in na razredni stopnji OŠ Dobropolje. Učence vsako leto uspešno pripravi na tekmovanja in jih spodbuja k sodelovanju pri različnih projektih. Pri delu učinkovito uporablja sodobno tehnologijo in klasične pristope poučevanja. Preizkusila se je tudi v vlogi vodje aktiva angleškega in nemškega jezika, izvaja pa tudi ure individualne pomoči za učence s posebnimi potrebami.

VI
DISTANCE LEARNING IN
SCIENCE TEACHING

POUK NARAVOSLOVJA
NA DALJAVO

Trajnostni razvoj na Srednji šoli Josipa Jurčiča

Sustainable Development in Josip Jurčič Secondary School

Simon Bregar

Srednja šola Josipa Jurčiča Ivančna Gorica
sbrega3@gmail.com

Povzetek

Eden temeljnih problemov sodobne družbe je potrošništvo in z njim povezani socialni, ekološki in drugi problemi, ki spodkopavajo temelje moderne civilizacije. Vse bolj je jasno, da je treba delovanje družbe globalno postaviti na druge, bolj trajnostne temelje, ki bodo omogočali kvalitetno okolje tudi za prihodnje generacije. K temu lahko veliko prispevajo tudi učitelji v šolah z ozaveščanjem o pomenu usmerjanja družbe v trajnostni razvoj in z navduševanjem dijakov za tovrstne dejavnosti. Na Srednji šoli Josipa Jurčiča v Ivančni Gorici v zadnjem času poteka vse več dejavnosti usmerjenih k trajnostnemu razvoju: ustvarjanje čim manjših količin odpadkov, njihovo zbiranje in oddaja v reciklažo, urejanje in vzdrževanje lastnega ekovrta, koriščenje lokalne hrane v šolski prehrani, ozaveščanje o podnebnih spremembah, spodbujanje zdravega življenjskega sloga. Namen teh dejavnosti je ozaveščanje in vključevanje vse večjega števila dijakov in delavcev šole, cilj pa čim manjši ogljični odtis šole, dolgoročno ogljična nevtralnost. Šola je na pravi poti, v dejavnosti Ekošole se vključuje vse več dijakov. V prihodnje pa šola čakajo številni izzivi, predvsem energetska sanacija stavbe, izraba sončne energije in koristna izraba deževnice.

Ključne besede: Ekošola, odpadki, okolje, ozaveščanje, reciklaža, trajnostni razvoj, zdrav življenjski slog.

Abstract

One of the fundamental problems of modern society is consumerism and the associated social, ecological and other problems that undermine the foundations of our civilization. It is becoming increasingly clear that social action must be placed globally on other, more sustainable foundations that will provide a healthy environment for future generations. Teachers in schools can also make a significant contribution to this by raising awareness of the importance of directing society towards sustainable development and inspiring students to engage in such activities. Recently, more and more activities aimed at sustainable development have been taking place at Josip Jurčič Secondary School in Ivančna Gorica: creating as little waste as possible, collecting and recycling it, creating and maintaining our own eco garden, using locally-grown produce in school meals, raising awareness about climate change, promoting a healthy lifestyle. The purpose of these activities is to raise awareness and involve an increasing number of students and school staff in them, and the goal is to minimize the school's carbon footprint, and achieve long-term carbon neutrality. The school is on the right track – more and more students are getting involved in the activities of the Eco-School. In the future, the school will face numerous challenges, especially the energy efficient renovation of the school building and the use of solar energy and rainwater.

Key words: eco school, environment, healthy lifestyle, raising awareness, recycling, sustainable development, waste.

1. Uvod

Eden glavnih, globalnih problemov, v katerem se je znašel svet je skrajno *potrošniško* in storilnostno naravnana *družba, ki pošteno spodkopava temelje obstoja celotnega planeta*. »Za potrošniško družbo je značilna velika proizvodnja zelo različnih in modnih izdelkov s kratko življenjsko dobo, ki jih je treba stalno menjavati. Taka družba porabi veliko energije in surovin ter povzroči nastanek velikih količin odpadkov in zelo negativno vpliva na okolje« (Kemija v šoli in družbi slovarček, 2020, str. 99). Okolje tako postaja vse slabše kakovosti, še več, podnebne spremembe, ki so posledica človeške aktivnosti že resno ogrožajo obstoj naše civilizacije. Svet se bo znašel pred temeljno izbiro: trajnostno naravnana prihodnost ali propad naravnega okolja in s tem tudi človeštva (Marentič Požarnik, Furlan in Silan, 2017).

Kaj lahko stori posameznik in celotna družba skupaj, da se zaustavi ta usmeritev, je izziv, ki je tudi avtorja članka osebno angažiral, da tako v okolju, v katerem živi, kot na njegovem delovnem mestu – Srednji šoli Josipa Jurčiča Ivančna Gorica stori vse, kar je v njegovi moči, da se družbeni razvoj preusmeri v drugačno, trajnostno smer. V takšno delovanje družbe, da bodo prihodnje generacije imele razmere za kakovostno življenje na celem planetu (Serša Kralj, Jeršin Tomassini in Nemeč, 2015). Je to utopija ali realna možnost, bo pokazal čas.

V okviru možnosti, ki jih nudijo predmetni učni načrti, kot tudi v okviru številnih interesnih dejavnosti, ki potekajo izven časa pouka se na Srednji šoli Josipa Jurčiča Ivančna Gorica izvajajo dejavnosti, ki dijake, pa tudi zaposlene, ozaveščajo o pomenu aktivnosti, ki vodijo v trajnostni razvoj družbe. Vmesni cilj teh aktivnosti je čim manjši ogljični odtis šole, končni pa ogljična nevtralnost. Trenutne aktivnosti je možno in potrebno nadgraditi z dobrimi praksami in izkušnjami drugih podobnih institucij. Tak način dela, ki se izvaja na Srednji šoli Josipa Jurčiča je po drugi strani praktično uporaben tudi na drugih srednjih šolah oz. podobnih institucijah kot so vrtci, osnovne šole, fakultete ipd. Številne aktivnosti, ki potekajo pretežno pod okriljem mednarodnega programa Ekošole, so prikazane v nadaljevanju.

2. Začetki in izhodišča

Pred letom 2010 na šoli ni bilo takih aktivnosti, ki bi bile tesno povezane s trajnostnim razvojem, če se izvzame lepa, dolgoletna navada, da vsi oddelki šole vsaj enkrat letno eno šolsko uro čistijo okolico šole.

Na šoli je bilo pred nekako 10 leti čutiti pomanjkanje angažiranosti same šole in učiteljev na področju varovanja okolja, zdravja dijakov in učiteljev, zato se je bilo potrebno lotiti nekaterih projektov, da bi se v tej smeri naredilo kaj več. Prvi projekt je bil zbiranje starega papirja. Včasih je zbiranje potekalo pod okriljem akcij Ekologov brez meja, včasih samostojno. Zbran denar gre vedno v dobrodne namene. Zbiralne akcije se še vedno organizirajo vsaj enkrat letno. Cilj je reciklaža in ponovna uporaba.

Društvo Ekologi brez meja v svojih gradivih navajajo: 1 tona recikliranega papirja v primerjavi z 1 tona papirja iz lesa oz. dreves prihrani 64 % energije (prihrani se okoli 6000 kWh energije, kar je dovolj za kritje stroškov elektrike ene povprečne hiše za več kot 6 mesecev), prihrani 50 % vode oz. 31700 litrov (če popijemo 1 liter vode na dan, bi ta količina zadostovala za 86 let!), za 74 % zniža emisije nevarnih snovi v zrak, ter ustvari 5-krat toliko delovnih mest kot 1 tona papirja narejenega iz lesa. Prihrani se tudi 16 odraslih dreves. Eno drevo pa lahko prečisti 25 kilogramov onesnaženega zraka. Evropska unija reciklira več kot 65 % vsega papirja. Povprečen Slovenec letno porabi okoli 185 kilogramov papirja, v celotni državi pa okoli 365.000 ton. Letno se v Sloveniji zbere več kot 170.000 ton odpadnega papirja.

Kar 74 % ga je mogoče predelati, reciklirati (Društvo Ekologi brez meja in Dinos, 2011). Na sliki 1 je prikazan zbran odpadni papir na Srednji šoli Josipa Jurčiča, jeseni 2019.

Slika 1: 2,5 tone zbranega odpadnega papirja na Srednji šoli Josipa Jurčiča Ivančna Gorica, jeseni 2019

Zbiranju odpadnega papirja je na šoli postopoma sledilo še zbiranje drugih odpadkov: izrabljenih baterij, kartuš, tonerjev, zamaškov plastenk, sijalk ... Vse to se oddaja v reciklažo. Šola se je angažirala tudi pri obsežnejšem čiščenju odpadkov iz okolja. Akcije so potekale pod pokroviteljstvom Ekologov brez meja, Občine Ivančna Gorica ali Študentskega kluba Groš.

3. Ekošola in ekovrtnarski krožek

Na šoli se je porodila ideja o lastnem vrtu, ki bi ga urejali dijaki ob vodstvu strokovno usposobljenega mentorja ter o rednem urejanju okolice šole. Tako sta bila leta 2015 dva profesorja šole poslana na celoletno izobraževanje, imenovano Permakulturni vrt, vodeno s strani ene od pionirk permakulture v Sloveniji ga. Jožice Fabjan, tudi sodelavke Inštituta za trajnostni razvoj. Izobraževanje je potekalo 9 sobot v letu po 8 ur. Istega leta je bil na šoli ustanovljen ekovrtnarski krožek. Vključen je bil v državni projekt Slovenski šolski ekovrtovi. Ideja je bila, da se zelišča uporabljajo v šolski kuhinji pri pripravi šolskih obrokov in to se je tudi zgodilo. Na vrtu sta postavljeni dve visoki gredi, 4 cvetlične gredice, v okviru krožka se urejata tudi dve veliki cvetlični koriti v notranjosti šole. Za oskrbo, prehrano in zaščito rastlin se uporabljajo samo organski, ekološki pripravki, gnojila in zaščitna sredstva. Dijaki so poučeni o pripravi zemlje za setev, sajenju oz. sejanju, oskrbi rastlin s hranili, o tem, katere rastline so

dobri oz. slabi sosedi v vrtu, o ravnanju s semeni, o osnovnem znanju o sajenju dreves, o obrezovanju in celo cepljenju. Ureja se kompostnik, za namakanje in zalivanje se uporablja deževnica, ki se steka iz šolske strehe. Krožek poteka enkrat tedensko, praviloma traja 2 šolski uri, v zadnjih treh letih pa ga je obiskovalo od 8 do 10 dijakov. Slika 2 prikazuje dijake, začetnike ekovrtnarstva na Srednji šoli Josipa Jurčiča Ivančna Gorica.

Slika 2: Dijaki – pionirji ekovrtnarstva na Srednji šoli Josipa Jurčiča Ivančna Gorica

Počasi so se vsebinam, ki spodbujajo trajnostni razvoj, začeli priključevati novi učitelji in dijaki. Z njihovo pomočjo se je leta 2017 Srednja šola Josipa Jurčiča priključila vseevropskemu projektu Ekošola in leta 2019 postala njen polnopravni član. Vse z namenom, da se dijake in delavce šole ozavešča o pomenu zdravja, zdrave prehrane, gibanja in trajnostnega razvoja. Že leta 2019 je šola prejela “Zelena zastavo”, kot znak izpolnjevanja kriterijev mednarodnega programa Ekošola. Šola je aktivna pri številnih projektih in aktivnostih, in sicer:

- Ekošola meri odtis Co2,
- Odpadkom dajemo novo življenje,
- Vzdrževanje in urejanje lastnega ekovrta,
- Hrana in zdravje – tradicionalni slovenski zajtrk,
- Podnebne spremembe,
- Ekološko ozaveščanje dijakov in obveščanje lokalne skupnosti o aktivnostih šole,
- Minute za aktivni odmor ...

Trenutno, pri delu na daljavo, so vsi dijaki seznanjeni s projektom »**Ne zavrzi oblek, ohrani planet**«. Doma poteka zbiranje oblek za medsebojno zamenjavo med dijaki. Projekt bo dokončno realiziran ob vrnitvi dijakov v šolsko stavbo oz. ko bodo razmere v povezavi s koronavirusom to dopuščale. Del dijakov se pri pouku na daljavo pri izbirnem predmetu naravoslovje seznanja z merjenjem ogljičnega odtisa, ki prikazuje količino izpustov CO₂ in drugih toplogrednih plinov, ki jih posameznik, skupina, lahko tudi objekt, spušča v ozračje in s tem prispeva k globalnemu segrevanju planeta. Preko plakatov na oglasni deski Ekošole in

razrednikov se spodbuja trajnostna mobilnost: prihajanje v šole peš, s kolesi, skiroji, javnim prevozom.

Posebno priznanje za aktivno delo je pridobitev Zelene zastave, ki jo je šola leta 2019 prejela kot znak izpolnjevanja kriterijev programa *Ekošola*. Dokaz uspešnega delovanja Ekošole na Srednji šoli Josipa Jurčiča sta tudi priznanji za najbolj urejeno visoko vrtno gredo v Sloveniji med srednjimi šolami za šolsko leto 2016/17 in za šolsko leto 2018/19. Gre za priznanji v okviru projekta »Vzdrževanje in urejanje lastnega vrta«. Slika 3 prikazuje delo pri vzdrževanju in urejanju šolskega ekovrta.

Mentorji oz. nosilci posameznih projektov Ekošole na Srednji šoli Josipa Jurčiča so: Dragica Volf Stariha, Mojca Konda, Milan Jevnikar in Simon Bregar.

Slika 3: Projekt vzdrževanja in urejanja lastnega ekovrta

4. Zdrava šolska prehrana

Na Srednji šoli Josipa Jurčiča je dijakom že dolgo omogočena možnost uživanja toplih obrokov. Šolska stavba ima vse od postavitve leta 1981 svojo šolsko kuhinjo. Dolgo časa je bila na voljo tako hladna kot topla malica. Trenutno je na voljo samo topla malica, ki je pravzaprav pravo kosilo. Na voljo je vegetarijanski ali mesni obrok, lahko tudi samo juha. Če od malice oz. kosila kaj ostane, je to tisti dan še vedno brezplačno na voljo tistim, ki so bolj lačni ali pa tistim, ki pridejo na različne krožke po pouku.

Vse večji poudarek pri prehrani je na domači, lokalno pridelani hrani, sem pa tja se na krožniku znajde tudi kaj ekološko pridelanega. Dogovorjeno je sodelovanje s štirimi dobavitelji BIO izdelkov in dvanajstimi lokalnimi pridelovalci in ponudniki hrane oziroma prehranskih izdelkov. Poudarja se pomen t.i. zelene prehranske verige (Klanjšek Gunde 2020). Zelo je pomembno, da hrana ni izpostavljena dolgi transportni verigi, škodljivim dodatkom za obstojnost hrane in drugim dodatkom, ki negativno vplivajo na hrano, ljudi in okolje.

Vsako leto novembra je na šoli obeležen Dan slovenske hrane in *tradicionalni slovenski zajtrk*. Glavni namen tega dneva je podpora domačim, lokalnim pridelovalcem in predelovalcem hrane ter spodbujanje lokalne samooskrbe s kakovostno hrano iz lokalnega okolja. Dijakom je omogočena možnost kvalitetnega zajtrkovanja hrane, ki je v celoti iz lokalnega okolja: maslo, kruh, med, jabolka, čaj in mleko.

Dijaki imajo pogosto možnost zaužiti manjše prehranske obroke tudi po pouku, pred krožki. Včasih je to hrana, ki ostane od malice v šolski kuhinji, včasih pa z donacijami pomagajo starši dijakov ali drugi donatorji. Dijakom je praviloma zagotovljena zdrava hrana, včasih tudi ekološka. Pogosto imajo možnost zaužitja sadnih sokov, kuhanega čaja, sadja, žitno-sadnih ploščic brez škodljivih dodatkov, kot so umetna barvila, konzervansi ipd. Seveda pri tem ne gre za velike obroke, ki pred telesno dejavnostjo niti niso dobrodošli, ampak za majhne energijske dodatke. Na sliki 4: Tradicionalni slovenski zajtrk pred poukom.

Slika 4: Dijaki 4. letnika pred začetkom tradicionalnega slovenskega zajtrka

5. Zdrav življenjski slog in trajnostni razvoj

Ukrepi za doseganje trajnostne družbe zajemajo tudi zagotavljanje optimalnih pogojev za zdravje. Bistveni elementi zdravega življenjskega sloga in tudi zdravja ljudi pa so gibanje v zdravem okolju, zdrava prehrana in skrb za notranji mir. Spodbujanje zdravih gibalnih, prehranskih in na splošno vedenjskih vzorcev pa mora biti ena od prioritete vzgojnoizobraževalnega sistema.

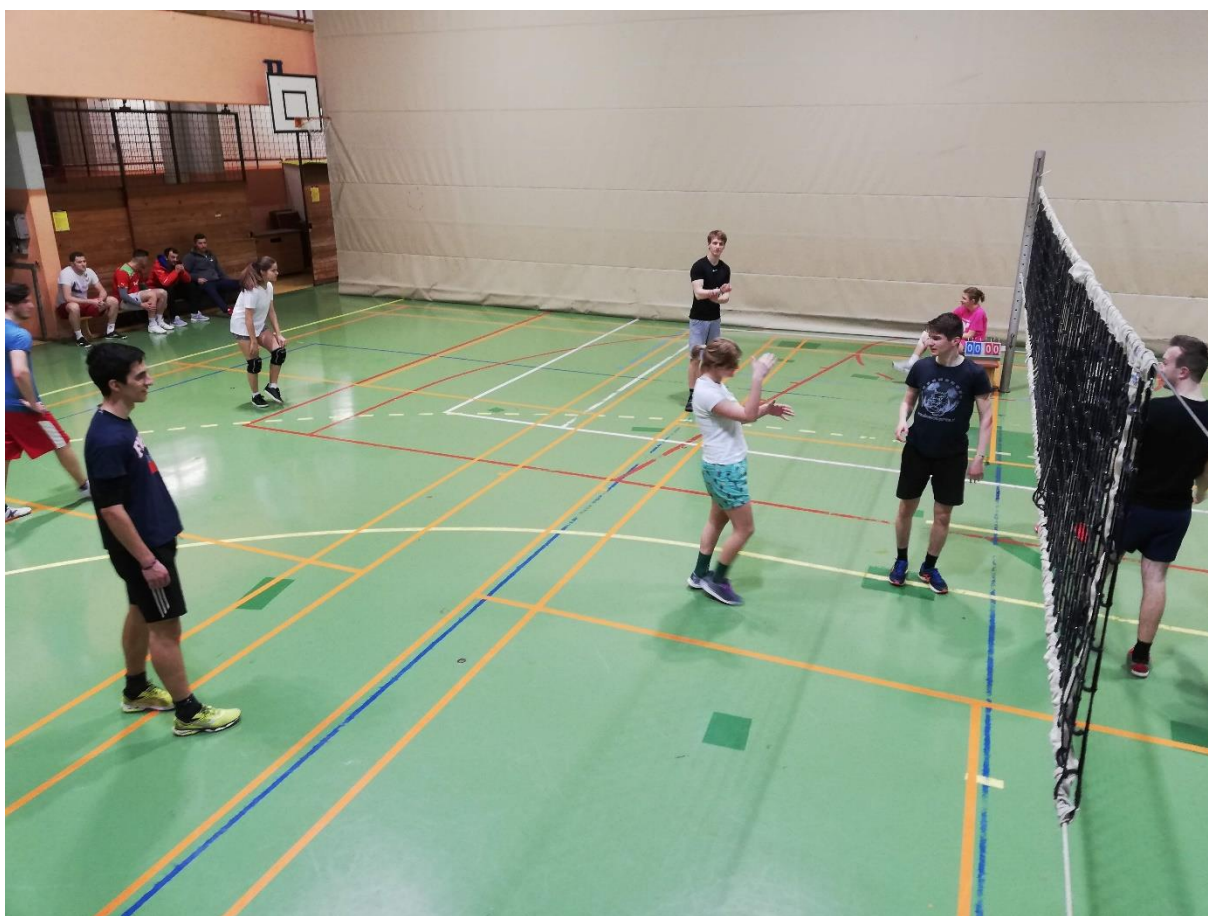
Na Srednji šoli Josipa Jurčiča v Ivančni Gorici je skrb za spodbujanje zdravega življenjskega sloga ena od zelo pomembnih prvin vzgoje in izobraževanja. To spodbujanje se kaže preko različnih dejavnosti, ki se izvajajo. Nekatere so že bile naštet, nekatere, predvsem tiste, ki se tičejo gibanja sledijo:

5.1 Šolsko športno društvo in celoletni gibalni krožki

Do leta 2000 so na šoli po pouku občasno potekali športni krožki, in sicer kot priprava šolskih ekip na športna tekmovanja. Kmalu za tem je bilo ustanovljeno Šolsko športno društvo (v nadaljevanju ŠŠD), katerega namen je bil izboljšati športno in gibalno ponudbo na šoli ter v gibalne dejavnosti vključiti več dijakov. ŠŠD, ki še vedno deluje, organizira:

- športno rekreacijo ob vikendih – petkih zvečer, ki se je lahko udeležijo sedanji in bivši dijaki ter njihovi starši. Možno je igrati košarko, namizni tenis, badminton in vaditi v fitnesu,
- skoraj vsako leto kolesarski izlet po občini in okolici prav tako ob sobotah,
- vsakoletni planinski pohod za učitelje in ostale delavce šole po slovenskih hribih.

Na sliki 5 je možno videti dogajanje na odbojki ob petih zvečer.

Slika 5: Odbojke ob petkih zvečer se udeleži lepo število sedanjih in nekdanjih dijakov

Kmalu po letu 2000 so se na šoli začeli uvajati redni, celoletni športni in gibalni krožki. Trenutno (pred prekinitvijo dejavnosti na šoli zaradi širjenja novega koronavirusa) so na šoli (večinoma po pouku) potekali sledeči krožki:

- ob ponedeljkih ob 14.15 – badminton krožek – vodja Robert Bregar, profesor športne vzgoje,
- ob torkih ob 13.25 – krožek samoobrambe – vodja Franci Pajk, profesor športne vzgoje,
- ob torkih ob 14.15 – nogometni krožek – vodja Simon Bregar, profesor športne vzgoje,
- ob sredah ob 14.15 – odbojarski krožek – vodja Simon Bregar, profesor športne vzgoje,
- ob četrkih ob 7.05 – šahovski krožek – vodja Boris Osolnik, dr. kmetijskih znanosti,

- ob četrtkih ob 14.15 – plesni krožek – vodja Marija Majzelj Oven, profesorica nemščine,
- ob petkih krožkov ni, zvečer pa poteka rekreacija v organizaciji ŠŠD-ja.

Krožki večinoma trajajo po 1 šolsko uro, in so za dijake brezplačni. Praviloma potekajo preko celega šolskega leta. Šola nudi brezplačno uporabo telovadnice in plesne učilnice, strokovni kader pa preko šolskega sklada dobi skromno plačilo za izvedbo dejavnosti. Krožki so namenjeni predvsem sprostivni in intenzivnemu gibanju.

Okrog 80 različnih dijakov šole je poleg gibanja na treh rednih urah športne vzgoje vsaj še 1x tedensko redno gibalno aktivnih, bodisi pri krožkih ali pri dejavnostih ŠŠD-ja. Ker je dijakov na šoli okrog 250, je to praktično 1/3 vseh dijakov.

Ostale aktivnosti šole, ki dijake navajajo na bolj trajnostno delovanje:

- ob nastopih na šolskih športnih tekmovanjih dijaki ne dobivajo kupljenih plastenk z vodo, ampak nosijo s seboj lastne steklenice oz. »bidone« za večkratno uporabo in vodo od doma. Embalaža, v kateri je malica za dijake športnike, je papirnata in ne plastična.
- Pred krožki je na voljo čaj iz skodelic, ki so večkratno uporabne.

6. Zaključek

Aktivnosti šole usmerjene v trajnostni razvoj so številne. Vsi dijaki šole so z njimi seznanjeni in občasno sodelujejo pri vsaj nekaterih. Intenzivno, preko celega šolskega leta, je z aktivnostmi trajnostnega razvoja povezanih 34 dijakov, ki so vključeni v projekte: Vzdrževanje lastnega ekovrta, Odpadkom dajemo novo življenje in Minute za aktivni odmor. Če zraven dodamo še aktivnosti za zdrav življenjski slog, ki potekajo preko celega leta po pouku in ob vikendih je intenzivno vključenih v te dejavnosti kar dobra tretjina vseh dijakov šole. Če to številko primerjamo s stanjem pred 20 leti, ko se nihče na šoli ni ukvarjal s tovrstnimi vsebinami, je to velik napredek. Zelo pomembno je povezovanje dejavnosti za zdrav življenjski slog s tistimi, ki spodbujajo varstvo okolja in pridelavo zdrave hrane na lastnem šolskem vrtu. Za aktivno vključevanje dijakov v omenjene dejavnosti so potrebne različne strategije. Analiza dela je pokazala, da je ključno pri vključevanju dijakov v dejavnosti njihova sprostitelna naravnost, urejenost šolske prehrane, brezplačnost, dober osebni stik pri promociji dejavnosti ter ozaveščanje o pomenu trajnostnega razvoja.

Šola je na pravi poti, a se bo v bodoče morala soočiti s številnimi izzivi, ki bi bistveno prispevali k manjšemu ogljičnemu odtisu: energetska prenova stavbe (menjava oken in vrat, boljša toplotna izolacija ostrešja, zunanjih sten in stropov), uporaba deževnice za WC splakovalnike, znižanje porabe električne energije, postavitve sončne elektrarne na strehi stavbe ipd. Država bi morala še aktivneje na različne načine spodbujati k takšnim dejavnostim in zadeve sistemsko urediti (intenzivnejše vključevanje »trajnostnih« vsebin v šolske učne načrte, namensko financiranje krožkov na srednjih šolah, finančne spodbude za energetske sanacije šolskih stavb, večje spodbude ekološkemu kmetovanju ter vključevanju lokalne prehrane v šolske jedilnike ipd).

Zelo pomemben dejavnik uspešnega usmerjanja v trajnostni razvoj družbe po šolah so seveda učitelji, ki se zavedajo svojega poslanstva in dejstva, da alternative takšni usmeritvi verjetno ni. In njihova prizadevanja so vredna vse podpore!

7. Literatura

- Društvo Ekologi brez meja in Dinos. (april 2011). Pridobljeno iz *Star papir za novo upanje*: http://ebm.si/p/star-papir2011/STAR_PAPIR_LETAKI_SrednjeSole.pdf
- Kemija v šoli in družbi (2020). *Slovarček/1861*, 99. Pridobljeno iz: <https://www.kemija.net/slovarcek>
- Klanjšek Gunde, M. (2020). Prehranska veriga je na preizkušnji, a ne le zaradi odpadne hrane. *EOL št. 154/155*. Pridobljeno iz: <https://www.zelenaslovenija.si/EOL/Revija/223/embalaza-okolje-logistika-st-154-155>
- Marentič Požarnik, B., Furlan, M. in Silan, D. (junij 2017). Vzgoja za trajnostno prihodnost. *Didakta*. 25 (191), 2–5. Pridobljeno iz: https://issuu.com/zalozbadidakta/docs/didakta_eko_191
- Serša Kralj, M., Jeršin Tomassini, K., Nemeč, L. (2015). *Geografija 1*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno iz: <https://eucbeniki.sio.si/geo1/2558/index.html>

Kratka predstavitev avtorja

Avtor članka je **Simon Bregar**, profesor športne vzgoje. Na Srednji šoli Josipa Jurčiča v Ivančni Gorici je tudi koordinator mednarodnega programa Ekošola, v katerega je Srednja šola Josipa Jurčiča vključena od leta 2017. Je mentor dijakom pri nekaterih projektih, ki so povezani s trajnostnim razvojem in zdravim življenjskim slogom. Dejavnosti usmerjene v trajnostni razvoj družbe so mu zelo blizu, saj si uspešne družbe v prihodnosti težko predstavljajo brez socialne pravičnosti, veliko večjega spoštovanja do okolja, živali in soljudi.

Uporaba podatkov iz raziskave za namen doseganja nekaterih učnih ciljev pri pouku biologije

Using Research Data to Achieve some Learning Goals in Biology Classes

Helena Rihtar

*II. gimnazija Maribor
helena.rihtar@druga.si*

Povzetek

Učni načrt za biologijo v sklopu B: Raziskovanje in poskusi, zahteva doseganje večih učnih ciljev, med drugimi tudi, da dijaki znajo uporabiti osnovne metode statistične analize pridobljenih podatkov ter znajo utemeljeno sklepati in ovrednotiti slabosti in omejitve izvedene raziskave ter predlagati smiselne izboljšave. Pri pripravi učne ure se je bilo na podlagi podatkov iz raziskovalne naloge, ki je bila izvedena s strani dijakov na šoli, potrebno osredotočiti na izpolnitev zgoraj omenjenih učnih ciljev. Raziskovalna naloga je obravnavala primerjavo telesne sestave športno aktivnih in neaktivnih dijakov s tremi različnimi metodami. Dijaki so se pri učni uri seznanili z metodami, s katerimi so bili podatki pridobljeni, dobili neobdelane izmerjene podatke objavljene raziskovalne naloge, jih obdelali z osnovnimi statističnimi metodami (povprečna vrednost, standardna deviacija, t-test), jih prikazali s pomočjo grafov in tabel ter na koncu v diskusiji s pomočjo dostopnih virov in lastnega kritičnega razmišljanja ovrednotili zanesljivost izbranih metod. Izbira načina izvedbe te učne ure se je izkazala kot zelo uporabna, saj so dijaki nalogo opravljali na podlagi realnih podatkov in pridobili izkušnjo kako uporaba različnih metod ne daje enakih zaključkov ter sami s pomočjo virov in kritičnega razmišljanja prišli do razlag za to.

Ključne besede: biologija, izmerjeni podatki, raziskovanje, statistične metode, športniki.

Abstract

Curriculum for biology in section B: Research and experimentation, requires the achievement of several learning objectives, including that students are able to use the basic methods of statistical analysis of the data obtained and can reasonably conclude and evaluate the weaknesses and limitations of the research conducted and propose meaningful improvements. Thus, in preparing the lesson, the focus was on the fulfillment of the aforementioned learning goals, based on data from a research assignment conducted by the students at our school. The research task was to compare the body composition of athletically active and inactive students with three different methods. Students learned about the methods by which the data were obtained, obtained the raw measured data of the published research paper, processed them using basic statistical methods (average value, standard deviation, t-test), presented them using graphs and tables and finally, in the discussion, evaluated the reliability of the selected methods using available resources and their own critical thinking. The choice of how to execute this lesson proved to be very useful, as the students performed the task on the basis of real data and gained experience in how different methods do not lead to the same conclusions, and they came up with explanations for this through resources and critical thinking.

Keywords: athletes, biology, measured data, research, statistical methods.

1. Uvod

Izdelava raziskovalne naloge pomeni za dijake poglobljanje in uporabo znanja pridobljenega pri pouku v konkretnih praktičnih primerih na nekem specifičnem področju. Dijake nauči znanstveno pristopati k zastavljenemu raziskovalnemu vprašanju, dijaki pridobijo praktične izkušnje dela v laboratoriju, v iskanju zanesljivih znanstvenih virov, razvijajo kritično razmišljanje in veščine pisanja znanstvenih poročil. Ker se vsakoletno na naši šoli izdelava veliko kvalitetnih raziskovalnih nalog, so pridobljeni podatki lahko zelo uporabni vir tudi za druge namene npr. za doseganje ciljev pri pouku biologije v sklopu B; Raziskovanje in poskusi ter L; Kako deluje znanost.

Pri pripravi učne ure je bila pozornost usmerjena na podatke pridobljene pri Raziskovalni nalogi z naslovom: "Ne verjemite vsega tehtnici, pogledjte se v ogledalo." (Peče in Jia Qiu, 2012), ki je bila izdelana s strani dijakinj na šoli. Namen naloge je bil oceniti telesno sestavo športno aktivnih (»športniki«) in neaktivnih dijakov (»nešportniki«) prostovoljcev iz 2. in 3. letnikov z različnimi metodami in te metode tudi med sabo primerjati. Podatki iz raziskovalne naloge so bili uporabljeni za usvajanje osnovnih statističnih metod, uporabo računalniških orodij, kritično vrednotenje rezultatov ter vrednotenje ustreznosti izbire metode. Pri aktivnosti smo primerjali tri vrste podatkov iz raziskovalne naloge in sicer: ITM, % maščevja na podlagi avtorjev Durnin, Rahaman in Deurenberg ter nadčrevnično kožno gubo.

2. Predstavitev učne priprave

2.1 Umestitev primera v učni načrt za biologijo v gimnaziji

Opisane pristope je mogoče umestiti v del učnega načrta za biologijo v gimnaziji, sklop B; raziskovanje in poskusi ter sklop L; Kako deluje znanost.

Iz omenjenih sklopov smo skušali zadostiti naslednjim učnim ciljem:

- znajo glede na raziskovalno vprašanje (oziroma hipotezo) prikazati in analizirati rezultate (osnove statistične analize);
- na primerih spoznajo metode raziskovanja življenja (živih sistemov) na podlagi raziskovalnega vprašanja (oz. hipoteze) in teoretičnih predpostavk;
- razumejo, da je statistika orodje za objektiven prikaz in analizo podatkov;
- poznajo osnovne statistične metode/srednje vrednosti, standardna deviacija, standardna napaka, korelacijski koeficient, t-test, test hi kvadrat;
- za obdelavo podatkov in njihov grafični prikaz uporabijo ustrezna računalniška orodja;
- znajo utemeljeno sklepati in ovrednotiti slabosti in omejitve izvedene raziskave ter predlagati smiselne izboljšave.

(Vir: Vilhar, B.; Zupančič, G.; Vičar, M.; Sojar, A.; Devetak, B. in sod., 2008)

2.2 Predstavitev statističnih metod

Najprej smo pri prvi učni uri spoznali osnovne statistične metode z metodo frontalnega pouka in sicer: mere srednje vrednosti (povprečna vrednost, mediana, modus, standardna deviacija, korelacijski koeficient ter t-test) ter antropometrične metode. Dijaki so bili razdeljeni v skupine in vsaka skupina je imela svoj računalnik s programom Microsoft Excel z namenom, da so se seznanili z uporabo računanja predstavljenih statističnih parametrov. Dijakom so bili predstavljeni naslednji statistični parametri:

Aritmetična sredina je najpogosteje uporabljeni statistični parameter. Računamo jo samo za številske spremenljivke.

Povprečno vrednost izračunamo po enačbi:

$$\bar{x} = \frac{x_1 f_1 + x_2 f_2 + x_3 f_3 + \dots + x_n f_n}{N}$$

oziroma (če uporabimo zapis s sumacijskim znakom):

$$\bar{x} = \frac{\sum_{k=1}^n x_k f_k}{N}$$

Na aritmetično sredino vplivajo vse vrednosti kar za mediano in modus ne drži. Osamelci močno vplivajo na vrednost aritmetične sredine. Če so v podatkih osamelci, priporočamo, da se aritmetična sredina izračuna brez njih

Mediana je vrednost statistične spremenljivke, pri kateri je polovica vrednosti večjih, druga polovica pa manjših od nje. Izračunamo jo po enačbi:

$$\tilde{x} = \begin{cases} x_{\frac{n+1}{2}} & n = \text{liho} \\ \frac{1}{2} (x_{\frac{n}{2}} + x_{\frac{n}{2}+1}) & n = \text{sodo} \end{cases}$$

Modus je najpogostejša vrednost neke spremenljivke, vrednost z največjo frekvenco. Modusov je lahko več. [3]

Standardna deviacija (σ ; sigma) nam pove, za koliko vrednosti statističnega znaka odstopajo od povprečja. Izračunamo jo po formuli:

$$\sigma = \sqrt{\frac{(\bar{x}-x_1)^2 f_1 + (\bar{x}-x_2)^2 f_2 + (\bar{x}-x_3)^2 f_3 + \dots + (\bar{x}-x_n)^2 f_n}{N}} \quad \text{oz.} \quad \sigma = \sqrt{\frac{\sum_{k=1}^n (\bar{x}-x_k)^2 f_k}{N}}$$

Pearsonov korelacijski koeficient

Podatke o razlikah med športniki in nešportniki v % maščevja smo statistično ovrednotili z metodo analize varianc (ANOVA). Za statistični značilne razlike smo zbrali vrednost $p < 0,05$, in za neznačilne razlike vrednost $p > 0,05$.

(Vir: Košmelj, 2007).

T-test je ena najpogosteje uporabljenih statističnih metod v raziskavah. Poznamo tri vrste t testov: t test za en vzorec, za neodvisne vzorce in za odvisne vzorce (parni t test). Najpogosteje se uporablja test za neodvisne vzorce, kjer ugotavljamo ali obstajajo statistično značilne razlike med dvema neodvisnima skupinama. Pogoji, da lahko izvedemo t-test je normalna porazdelitev podatkov. (Vir: T test; dostopno na: <https://www.statistik.si/t-test/>)

Pri t-testu za neodvisne vzorce želimo določiti ali se dve neodvisni skupini podatkov statistično značilno razlikujeta ali ne. V biologiji najpogosteje za statistično značilno razliko določimo dve skupini podatkov, kadar je $p < 0,05$.

2.3 Antropometrične metode

Indeks telesne mase (ITM) ali v angleščini »body mass index« (BMI) je izračun za oceno postave. To je razmerje med telesno maso (v kilogramih) in kvadratom telesne višine (v metrih):

$$\text{BMI} = \frac{\text{telesna masa [kg]}}{\text{telesna višina}^2 \text{ [m]}}$$

Metoda je zelo enostavna, hitra in dobro ocenjuje primernost telesne mase in s tem posredno količine maščobnega tkiva. ITM ni primeren za profesionalne športnike z veliko mišičnega in malo maščobnega tkiva. Pri odraslih je visok ITM lahko uporaben kot dejavnik tveganja za zgodnji infarkt, možgansko kap in druge kronične bolezni. Preglednica 1 prikazuje range ITM za oceno postave.

Preglednica 1: Normativi za ITM (BMI) po Applied Human Nutrition, Heyward, Stolarczyk in WHO.

		suhost	normalna masa	prekomerna masa	debelost
Applied Human Nutrition, 1990		< 19,99	20,00 – 24,99	25,00 -29,99	30 >
Heyward, 1996	moški	< 24	24 – 27	28 – 31	31 >
	ženske	< 23	23 – 26	27 – 32	32 >
WHO, 2004		< 18,5	18,5 – 24,99	25,0 – 30,0	

Vir: Peče, N. in Jia Qiu, M., 2012.

Debelino kožnih gub merimo z inštrumentom kaliprom (Slika 1). Ta naprava izvede konstanten pritisk na merjeno gubo (10 g/mm^2) in s tem zagotavlja primerljivost med podatki. Nadčrevnična kožna guba se meri na liniji navpično navzdol od pod pazduh, nad kolki.

Slika 1: Merjenje nadčrevnične kožne gube. (vir: Peče, N. in Jia Qiu, M., 2012)

Za določanje % maščevja po metodi avtorjev Durnin, Rahaman ter Deurenberg (letnica, če obstaja ali vir) je potrebno izmeriti 4 kožne gube, le-te pretvoriti v gostoto telesa in nato v količino maščobnega tkiva. Izračun omenjenih avtorjev je bil za ta namen zelo ustrezen, saj uporablja vse štiri naše izmerjene debeline kožnih gub in je bil razvit za najstniško populacijo.

Enačbe za izračun:

1. Durnin in Rahaman, 1967 – enačba za izračun gostote telesa iz debelin kožnih gub na tricepsu, bicepsu, pod lopatico in nad črevnico.

- fantje: gostota telesa = $1,1533 - (0,0643 \times (\log \text{vsote 4 gub}))$

- dekleta: gostota telesa = $1,1369 - (0,0598 \times (\log \text{vsote 4 gub}))$

2. Deurenberg, 1990 – enačba za izračun odstotka maščobnega tkiva telesa iz gostote telesa in starosti osebe:

$\% \text{ maščevja} = ((562 - (4,2 \times \text{starost})) / (\text{gostota telesa})) - (525 - (4,7 \times \text{starost}))$ (Peče, N. in Jia Qiu, M., 2012)

2.4 Predstavitev namena raziskovalne naloge in hipoteze

Dijakom je bila nato predstavljena raziskovalna naloga, njen namen in izbrane hipoteze.

Namen raziskovalne naloge je bil oceniti telesno sestavo športno aktivnih in neaktivnih dijakov prostovoljcev iz 2. in 3. letnikov z različnimi antropometričnimi metodami in rezultate tudi med sabo primerjati.

Za namen raziskovalne naloge so meritve potekale na dijakih 2. in 3. letnika. Meritve so potekale v času med decembrom in januarjem v šolskem letu 2011/12. Merjeni dijaki so bili takrat stari 16-18 let, z možnim odklonom do nekaj mesecev. S pomočjo vprašalnika o njihovi telesni aktivnosti smo dijake razdelili v štiri kategorije – glede na spol in še v “športnike” in posameznike, ki se s športom ne ukvarjajo aktivno oz. sploh ne (v nadaljevanju smo jih označili kot »nešportnike«). Kriterij je bil postavljen na podlagi športne aktivnosti. Posameznik je moral imeti vsaj šest ur aktivnega treninga v okviru enega ali več športnih klubov, da je bil obravnavan kot športnik (Peče, N. in Jia Qiu, M.; 2012).

Dijakom so bile predstavljene naslednje hipoteze naloge z namenom, da jih po analizi podatkov ovrednotijo:

1. Pričakujemo, da bo indeks telesne mase večji pri nešportnikih kot športnikih, saj naj bi bila telesna masa nešportnikov večja.

2. Pričakujemo, da bodo imeli nešportniki večji % maščevja, kot športniki.
3. Pričakujemo, da bo pozitivna korelacija med ITM in % maščevja.
4. Pričakujemo, da bo izračun odstotka maščobnega tkiva iz štirih debelin kožnih gub bolj ustrezna ocena sestave telesa, kot ITM.

2.5 Delo z Excelom in izpolnjevanje učnega lista

Dijaki so bili ponovno razdeljeni v skupine. Pri delu na daljavo so delali individualno. Prejeli so excelovo tabelo z izmerjenimi neobdelanimi podatki (priloga 1) ter zapisom po kateri statistični metodi obdelajo katere od podatkov. Z namenom, da aktivnost ni bila preveč časovno zahtevna, smo iz raziskovalne naloge vzeli le podatke za moški spol in naslednje izmerjene parametre: nadčrevnična kožna guba, ITM in % maščevja. Prav tako so dijaki prejeli učni list (priloga 2).

Rezultate so obdelali s pomočjo programa Excel in v celoti izpolnili učni list.

Pri naslednji uri smo skozi metodo razgovora in razprave izvedli analizo na temo dobljenih rezultatov. Glede na dobljene rezultate smo naredili primerjavo različnih metod za določanje sestave telesa in ugotavljali razlike. Prav tako so dijaki podali mnenje o celotni aktivnosti. Dijaki, ki so aktivnost izvedli na daljavo, so dodatno izdelke oddali v spletno učilnico.

2.6 Vrednotenje učne aktivnosti

Najpomembnejše veščine, ki so jih razvijali dijaki pri tej aktivnosti:

1. Uporaba programa Excel za računanje statističnih parametrov.
Večina dijakov je prvič uporabila program Excel, v glavnem niso poznali niti uporabe osnovnih funkcij v tem programu.
2. Uporaba statističnih parametrov na realnih podatkih.
Ugotovili so, da podatki raziskav niso idealni, da so pogosto zelo razpršeni in da je statistika nujno orodje s katerim lahko z neko zanesljivostjo potrdimo ali ovržemo dobljeni rezultat.
3. Delo na področju znanstvene metode dela.
Dijaki so ponovili korake, ki jih vsebuje vsako znanstveno delo, pri čemer so urili tudi postavljanje raziskovalnih vprašanj, določanje? spremenljivk, vrednotenje hipotez in kritično vrednotenje rezultatov ter kritično vrednotenje izbranih metod.

Glavne ugotovitve, katere so usvojili dijaki pri aktivnosti na podlagi postavljenih hipotez in obdelave podatkov v zvezi z izbrano tematiko, bodisi sami bodisi s pomočjo končne diskusije:

1. Indeks telesne mase ni zanesljiv podatek o sestavi telesa, saj imajo »športniki« veliko mišične mase, ki zvišuje ITM. Iz rezultatov je bilo razvidno, da se ITM med športniki in nešportniki v tem vzorcu ni razlikoval.
2. Izračun % maščevja kaže precej večjo zanesljivost, saj so rezultati pridobljeni iz štirih debelin kožnih gub in kažejo statistično značilno razliko, ki je bila pričakovana. Med gubami močno izstopa nadčrevnična kožna guba, kjer se kažejo precejšnje razlike med obema primerjalnima skupinama.

3. Ker je bilo že ugotovljeno, da je ITM očitno precej nezanesljiva metoda, je logično, da ni bila po tem izračunu pričakovana pozitivna korelacija med ITM in % maščevja.
4. Različne metode so različno zanesljive, zato je pri raziskavah pomembno katero izberemo za bolj verodostojne rezultate.

Glavne ugotovitve o učni aktivnosti s strani učitelja so bile :

- Aktivnost je bila precej zahtevna in tudi nekoliko dolgotrajna, saj je zahtevala precej predhodnega znanja. Zaradi tega je bilo tudi na strani učitelja potrebno veliko doslednosti in natančnosti pri razlagi in podajanju navodil.
- Aktivnost je bila izvedena tudi pri pouku na daljavo, vendar je vzela 3 šolske ure, namesto dveh. Pri delu na daljavo je bilo težje vzpostaviti dobro komunikacijo glede dela s programom Excel. Na splošno pa je bila aktivnost pri delu na daljavo prav tako uspešno izvedena, kar je bilo razvidno iz oddanih učnih listov in diskusije. Pri delu na daljavo je pri vseh aktivnostih težje kontrolirati težave, ki jih morda imajo posamezniki, saj učitelji težje to zaznamo, če se dijak ne izpostavi sam.
- Kljub zgoraj naštetim slabostim se je izplačalo vložiti napor, saj je bilo iz diskusije in oddanih izdelkov opaziti precej dobro razumevanje in usvajanje ciljev.
- Pri ponovni izvedbi te aktivnosti bi bilo dobrodošlo aktivnost izvesti po tem, ko še enkrat ponovimo znanje na področju znanstvene metode dela, saj so bile pri dijakih opazne težave postavljanja raziskovalnih vprašanj in spremenljivk.

3. Zaključek

Pri učni aktivnosti so bili za namen nekaterih učnih ciljev uporabljeni realni podatki iz raziskovalne naloge dijakov na šoli. Izkazalo se je, da takšen način dela vzbudi pri dijakih precej več zanimanja in tudi prispeva k večjemu razumevanju zanesljivosti pridobljenih rezultatov z različnimi metodami. Od učitelja takšen način dela zahteva veliko priprave in formativno spremljanje. Pri ponovni izvedbi te aktivnosti bi bilo dobrodošlo aktivnost izvesti po tem, ko še enkrat ponovimo znanje na področju znanstvene metode dela. Pri aktivnosti so dijaki pridobili tudi dragoceno znanja osnovne obdelave podatke, ki jim lahko zelo koristi tudi pri drugih predmetih in sicer v življenju.

4. Literatura

- Košmelj, K. (2007). Uporabna statistika. 2. dopolnjena izd. Biotehniška fakulteta. Ljubljana.
- Peče, N. in Jia Qiu, M. (2012). Ne verjemite vsega tehtnici, poglejte se v ogledalo. 12. srečanje: Mladi za napredek Maribora.
- Robič, T. (2010). Biologija človeka: Avksologija in morfologija človeka. Priročnik za vaje. Ljubljana, Biotehniška fakulteta.
- T-test, kdaj ga uporabimo. Dostopno na: <https://www.statistik.si/t-test/>
- Vilhar, B.; Zupančič, G.; Vičar, M.; Sojar, A.; Devetak, B.; Gilvert Berdnik, D. in sod. (2008). Učni načrt. Biologija: gimnazija: splošna gimnazija. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.

Kratka predstavitev avtorja

Helena Rihtar – profesorica biologije na II. gimnaziji Maribor. Poučuje biologijo v nacionalnem programu, prav tako je poučevala biologijo tudi v mednarodnem IB programu. Več let je opravljala delo laboranta za biologijo, kjer je sodelovala pri pripravi, izvedbi in posodobitvi eksperimentalnega dela na šoli. Zelo jo veseli raziskovalno delo, zato vsako leto mentorira raziskovalne naloge dijakov. Sodeluje tudi v nacionalnih in mednarodnih razvojnih projektih.

Priloga 2: Učni list za dijake

1	Naslov eksperimenta (<i>Oblikujte smiselni naslov aktivnosti</i>)
3	Raziskovalno vprašanje (<i>Na podlagi podanega teoretičnega ozadja oblikujte raziskovalno vprašanje</i>)
4	Hipoteze (<i>Podane so spodnje hipoteze. Preberite jih z namenom, da jih boste po obdelavi rezultatov ovrednotili</i>)
	<ol style="list-style-type: none">1. Pričakujemo, da bo indeks telesne mase večji pri nešportnikih kot športnikih.2. Pričakujemo, da bodo imeli nešportniki večji % maščevja, kot športniki.3. Pričakujemo, da bo pozitivna korelacija med ITM in % maščevja.4. Pričakujemo, da bo izračun odstotka maščobnega tkiva iz štirih debelin kožnih gub bolj ustrezna ocena sestave telesa, kot ITM.
5	Spremenljivke (<i>Definirajte naslednje spremenljivke</i>): Neodvisna spremenljivka: Odvisna/-e spremenljivke: Kontrolirane spremenljivke: (<i>Zapišite tiste, ki so jih morali upoštevati dijaki pri izvedbi raziskovalnega dela</i>):
6	Rezultati (<i>Priložite excelovo tabelo vaših izračunov aritmetične sredine, modusa, mediane, t-testa in korelacijskega koeficienta. (Tokrat ni potrebno posebej oblikovati in nasloviti tabel in risati grafov.)</i>)
7	Diskusija (<i>Zapišite glavne ugotovitve raziskave, ovrednotite hipoteze in razpravljajte o razlogih za rezultate. Ovrednotite metode za določanje sestave telesa.</i>)
8	Zaključek (<i>Povzemite rezultate in napišete vaše mnenje o izvedeni aktivnosti</i>)

Projekt Čarovnija narave

The Magic of the Nature Project

Petra Flajnik

Gimnazija Kranj
petra.flajnik@gimkr.si

Povzetek

Članek predstavlja nastanek, razvoj in organiziranost projekta Čarovnija narave, v okviru katerega dijaki Gimnazije Kranj snemajo kratke filme s preprostimi ponovljivimi naravoslovnimi eksperimenti, primernimi za mlajše otroke, in jih objavljajo na YouTube kanalu Čarovnija narave. Projekt je nastal decembra 2020 z namenom razvijati potenciale in kreativnost dijakov v času pouka na daljavo, spodbujati učenje z raziskovanjem in izkustveno učenje, zmanjšati socialno izoliranost učencev vseh starosti z medgeneracijskim poučevanjem ter pomagati učiteljem razrednega pouka in staršem otrok pri poučevanju naravoslovja v času pouka na daljavo. V času pisanja članka je v projekt vključenih 50 dijakov, ki so v mesecu in pol posneli in objavili enaindvajset filmov. Pomembno je, da so avtorji mladostniki, ki otroka nagovorijo v slovenskem jeziku in ga spodbujajo k prvim raziskovalnim izkušnjam. Prednost dejavnosti je, da so vsi poskusi zasnovani tako, da jih otroci ob sodelovanju staršev lahko izvedejo doma. Menimo, da bo projekt Čarovnija narave zanimiv in dragocen tudi v prihodnosti, ko bo pouk spet potekal v šolah, saj bodo otroci lahko doma raziskovali in se učili ob posnetkih eksperimentov.

Ključne besede: kreativnost dijakov, mlajši otroci, pomoč učiteljem in staršem, posnetki naravoslovnih eksperimentov, projekt Čarovnija narave.

Abstract

The article presents the origin, development and organization of The Magic of the Nature project, in which students make short films with simple repeatable science experiments suitable for younger children and publish them on the YouTube channel The Magic of the Nature. The project was created in December 2020 with the aim of developing the potentials and creativity of students during distance learning, promoting inquiry based learning and experiential learning, reducing the social isolation of students through intergenerational teaching and helping class teachers and parents to teach science during distance learning. At the time of writing, the project involves 50 students who have made and published twenty-one films in a month and a half. It is important that the authors are young people who address the child in the Slovenian language and encourage him to the first research experience. The advantage of the activities is that all experiments are designed so that children can perform them at home with the participation of their parents. We believe that The Magic of the Nature project will be interesting and valuable in the future as well, when classes will be held in schools again, as children will be able to explore and learn at home while performing experiments.

Key words: creativity of students, help for teachers and parents, recordings of science experiments, The Magic of the Nature project, younger children.

1. Uvod

Na Gimnaziji Kranj je decembra 2020 je nastal projekt Čarovnija narave. Dijaki snemajo kratke filme z eksperimenti, primernimi za mlajše otroke, ki so zasnovani tako, da vse pripomočke in snovi lahko najdemo doma, v trgovini ali lekarni in jih otroci ob sodelovanju s starši lahko izvedejo v domači kuhinji ali garaži. Eksperimenti so s področja naravoslovja, nekateri povezani z učno snovjo, drugi pa malo bolj za zabavo. Dijaki svoje filme objavljajo na spletnih platformah Gimnazije Kranj in na YouTube kanalu Čarovnija narave (<https://www.youtube.com/channel/UC4-nlUUY6WuJDWE0rikLLkg/videos>).

Projekt ni bil načrtovan, nastal je iz drobne ideje in iz aktualne potrebe po prilagajanju novim situacijam. Cilji tega projekta so: (1) razvijanje potencialov in kreativnosti dijakov v času pouka na daljavo; (2) spodbujanje učenja z raziskovanjem in izkustvenega učenja na vseh nivojih izobraževanja; (3) zmanjšanje socialne izoliranosti učencev vseh starosti z medgeneracijskim poučevanjem ter (4) pomoč učiteljem razrednega pouka in staršem otrok pri poučevanju naravoslovja v času pouka na daljavo.

V članku bodo predstavljeni nastanek, razvoj in organiziranost projekta, opisani cilji in analizirani rezultati po mesecu in pol delovanja. Projekt je mlad in živ – naj se še dolgo razvija! – zato nekatere zapisane značilnosti morda niso več aktualne.

V članku je uporabljenih nekaj zapisov in izjav dijakov, ki so avtorji filmov, ter odzivov otrok in staršev, ki so nam pisali. Vse izjave so objavljene s privoljenjem avtorjev.

Uvod zaključuje izjava dijakinje, ki je pri Čarovniji že od prvega dne: »Že sama ideja Čarovnije narave, da dijaki naredimo nekaj za mlajše šolarje, se mi je zdela odlična, sploh ker sem bila prepričana, da bi se pri tem vsi udeleženci zabavali in se naučili česa novega. Rezultat je presegel vsa moja pričakovanja. Med dijaki vlada pravi skupinski duh, vedno je kdo pripravljen priskočiti na pomoč s predlogom ali nasvetom. Največ pa so vredne številne pohvale učiteljev in osnovnošolcev, ki so si poskuse ogledali in jih opravili tudi sami.«

2. Projekt Čarovnija narave

2.1 Ideja: od velikih za male

Projekt Čarovnija narave je zrasel iz drobne ideje, da bi veliki lahko pomagali malim. S čim? S tem, kar veliki znamo, mali pa (še) ne. Na področjih, ki nas veselijo, zanimajo, navdušujejo. Kako? Ker so otroci doma, bomo mi prišli k njim s filmi, ki jih bomo objavljali na YouTube kanalu. Avtorica članka je popolnoma neizdelano idejo predstavila nekaj dijakom. Začeli smo z majhno ekipo in nato k sodelovanju povabili vse, ki bi jih to zanimalo. Dijaki so zapisali, da »se je ideja o snemanju zabavnih poskusov rodila iz želje po širjenju znanja in preganjanju dolgčasa«.

2.2 Cilji projekta

Cilji projekta so naštetih v uvodu tega članka. Možnosti za razvijanje potencialov in kreativnosti dijakov so v času pouka na daljavo na vseh področjih precej omejene. Večina dejavnosti, s katerimi lahko dijaki dobijo in pokažejo več, običajno poteka v živo, v šolskem ali obšolskem času in prostoru. Na področju naravoslovja dijakom omogočamo udejstvovanje pri eksperimentalnih krožkih, raziskovalni dejavnosti in pripravi na tekmovanja, pri katerih

združujemo teoretični in praktični pristop. Priprava, izvedba in snemanje preprostega naravoslovnega poskusa ni tako preprosta dejavnost, kot se morda zdi ob ogledu nekajminutnega filma – zahteva namreč skrbno načrtovanje in optimizacijo izvedbe poskusa ter razmislek o hkratni primerni razlagi pojmov in dogajanja. Tudi nadaljnja tehnična obdelava in montaža posnetkov dijakom predstavlja svojevrsten izziv in priložnost za kreativnost.

Pomemben cilj projekta je omogočiti dijakom specifično izkušnjo učenja z raziskovanjem, ki je v svetu znano kot Inquiry based learning (IBL). Terminološki slovar vzgoje in izobraževanja (Termania) opredeljuje metodo učenja z raziskovanjem kot dejavnost, pri kateri učenec raziskuje ozko opredeljen problem oziroma išče odgovor na raziskovalno vprašanje. Predvsem v zadnjih dveh desetletjih v svetovnem, evropskem in slovenskem pedagoškem prostoru poteka več projektov, ki poudarjajo pomen učenja z raziskovanjem in nagovarjajo učitelje k pogostejši uporabi predvsem na področju naravoslovja in matematike (Skvarč idr., 2018). V projektu Čarovnija narave je dijak soočen s situacijo, v kateri mora vse stopnje raziskovalnega procesa opraviti popolnoma sam, kar prispeva k večji samokritičnosti in temeljitejši samorefleksiji. Sam formulira »raziskovalno vprašanje«, ko izbere svoj poskus; sledi ugotavljanje lastnega teoretičnega in eksperimentalnega predznanja, načrtovanje in optimiziranje izvedbe ter oblikovanje strokovne razlage, ki bo kratka in jedrnata, hkrati pa razumljiva mlajšim otrokom. Poleg izvedbene samostojnosti je dijak soočen tudi z veliko odgovornostjo za končni izdelek. Zaveda se namreč, da si bodo njegov film ogledali mlajši otroci in se ob pomoči staršev lotili pridobivanja svojih prvih eksperimentalni izkušenj. Barica Marentič Požarnik (2000) navaja, da učni proces, ki preko konkretne izkušnje, razmišljujočega opazovanja in aktivnega eksperimentiranja vodi do ustvarjanja nove izkušnje, po D. Kolbu opredeljujemo kot izkustveno učenje. Metodo izkustvenega učenja Terminološki slovar vzgoje in izobraževanja (Termania) definira kot model učenja, ki se začne z izkušnjo, tej sledi refleksija, diskusija, analiza in evalvacija izkustva. Pri uspešnem učenju gre za ciklično prehajanje od izkušnje prek opazovanja do refleksije ter eksperimentalnega ustvarjanja nove izkušnje. Odrasli opazovalec se morda niti ne zaveda, da v mladem raziskovalcu potekajo vsi ti procesi, medtem ko se igra in eksperimentira.

Socialna izoliranost učencev vseh starosti je v dolgem obdobju pouka na daljavo splošno poznan in sprejet problem. Družina kot primarna celica ne zadovoljuje vseh socialnih potreb mladostnikov in otrok, socialna distanca, s katero se trudimo obvladovati epidemijo, pa tesnejših osebnih stikov ne omogoča. Tako nam preostane le možnost uporabe elektronskih medijev in tehnologije. Projekt Čarovnija narave ima zatorej tudi izrazito socialno komponento. Z medgeneracijskim poučevanjem pridobivajo vsi: mladostnik se zaveda, da opravlja dobro delo, da pomaga otrokom, ki pogrešajo družbo. Sproščen, navdihujoč mladostnik pa otroku s svojo ustvarjalnostjo sporoča tudi, da je učenje zabavno. Sonja Kump (2008) ugotavlja, da medgeneracijsko učenje pripomore k spoznanju, da se srečujemo z enakimi težavami in izzivi in s tem krepí socialna omrežja.

Pomoč učiteljem razrednega pouka in staršem otrok pri poučevanju naravoslovja v času pouka na daljavo je bil ob nastanku projekta prvi formulirani cilj. Na spletu lahko najdemo številne posnetke naravoslovnih poskusov v tujih jezikih, predvsem v angleščini. Poučne posnetke naravoslovnih eksperimentov v slovenskem jeziku je težko najti. Takole je zapisal dijak: »Že čisto majhen sem želel opazovati in razumeti delovanje sveta okoli sebe. Žal je bilo na voljo malo kvalitetnih virov v slovenščini, ki bi mi razložili in demonstrirali razne naravne in družbene pojave. Moje otroštvo se bliža koncu, a to ni izgovor. Mnogim otrokom je zaradi neznanja tujih jezikov še vedno otežena pot do znanja. Projektu Čarovnija narave sem se pridružil prav s tem razlogom. S pomočjo zabavnih, preprostih in interaktivnih poskusov v slovenskem jeziku želim zanetiti raziskovalno iskrico v gledalcih-otrocih.«

2.3 Notranja organizacija in vodenje

Dijaki v projektu sodelujejo prostovoljno. Pri vseh odločitvah in v vseh fazah razvoja projekta imajo dijaki vodilno vlogo, učiteljeva vloga je spremljanje, skrb za varnost pri izvajanju poskusov, po potrebi pa tudi spodbujanje, usmerjanje in svetovanje.

Začelo se je z majhno skupino dijakov, ki jih je pritegnila ideja, da naredimo nekaj za mlajše otroke. V prvem tednu smo izbrali ime projekta, ustvarili elektronski naslov, oblikovali logotip (Slika 1) in zasnovali osnovne standarde posnetkov poskusov (Slika 2).

Slika 1: Logotip projekta Čarovnija narave (osebni vir)

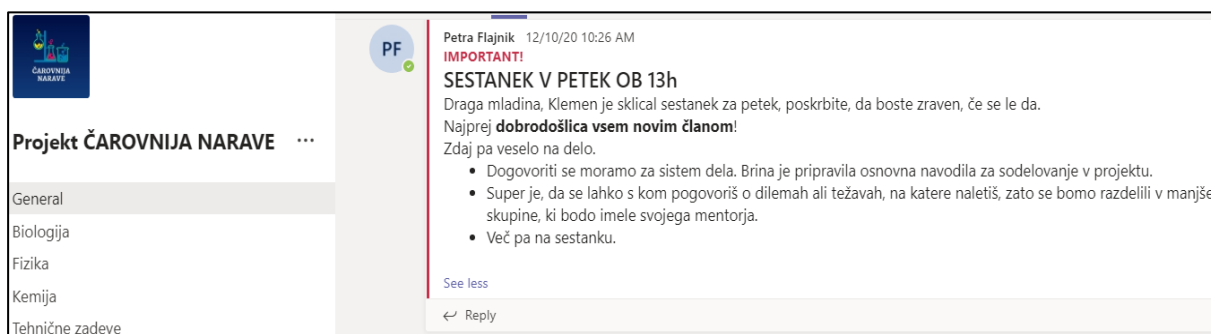
Čarovnija narave - STANDARDI:

- predstavimo se
- delamo varno!
- govorimo razločno
- natančno povemo, kaj potrebujemo, tudi količine
- nazorno naredimo
- preprosto razložimo
- maksimalna dolžina: 5 min, raje 2 ali 3 min
- uživamo pri ustvarjanju!

Slika 2: Standardi posnetkov poskusov v projektu Čarovnija narave (osebni vir).

Po elektronski pošti smo obvestilo o nastanku, dejavnosti in namenu projekta Čarovnija narave poslali številnim gorenjskim osnovnim šolam. V pismu smo učiteljice in učitelje pozvali, naj nam sporočijo, kateri poskusi bi bili za njihove učence zanimivi. Približno četrtna posnetkov je nastala na osnovi predlogov učiteljic, ki so se odzvale na našo pobudo.

8. decembra 2020 smo prvih enajst posnetkov objavili na YouTube kanalu Čarovnija narave. V naslednjih nekaj dneh je število dijakov, ki so želeli sodelovati, preseгло 50 in pojavila se je potreba po vzpostavitvi notranje organizacije. V MS Teams smo sklicali sestanek vseh članov in postavili strukturo projekta (Slika 3).

Slika 3: Komunikacija poteka v MS Teams (osebni vir).

Koordinacijo izbranih poskusov in objavljanje filmov so prevzeli trije dijaki. Oblikovali smo štiri podskupine, in sicer za področje biologije, fizike, kemije in za tehnično podporo. Za vsako področje je nekaj starejših dijakov prevzelo vlogo mentorjev, ki so ostalim na razpolago za

podporo, nasvet in pomoč pri snovanju poskusa, pa tudi za prvi ogled in konstruktivne komentarje posnetih filmov.

Dijaki mentorji so oblikovali tudi interna navodila za sodelovanje v projektu Čarovnija narave (Slika 4).

NAVODILA ZA SODELOVANJE V PROJEKTU ČAROVNIJA NARAVE
(da bo čim manj zmede in težav)

1. Izberite si temo oz. poskus, ki ga želite izvesti (če nimate ideje, se lahko obrnete na Brino, Nino ali na svoje mentorje).
2. Ko se odločite, svojo idejo sporočite Brini, da vas napiše v razpredelnico (zato, da vam kdo ne ukrade ideje 😊).
3. Zdaj lahko začnete snemati video, v njem razložite, kaj delate, pri tem pa imejte v mislih, da razlagate za otroke od 1. do 5. razreda.
4. Video zmontirajte čisto po vaših željah (če rabite pomoč, se lahko obrnete na Klemena ali na tehnično ekipo).
5. Ko je video končan, ga naložite v svojo mapo na Teamsih in o končanem videu obvestite tudi skupino (bio, kem, fiz), da ga mentorji pogledamo in povemo svoje mnenje. Mnenja naj bodo konstruktivna, tako da prispevajo k izboljšanju filmov.
6. Ko je video popolnoma končan, se vpišite v tabelo končanih videov (da jih Klemen naloži na YouTube).

Najpomembnejše pa je, da se pri tem tudi sami vsaj malo zabavate!

Slika 4: Dijaki mentorji so oblikovali interna navodila za sodelovanje v projektu Čarovnija narave (osebni vir).

V januarju se je oblikovala še ekipa dijakov, ki skrbi za stalno objavljanje sporočil o novostih, fotografij posnetkov in kratkih izsekov filmov na Facebooku in Instagramu Gimnazije Kranj.

2.4 Rezultati projekta

Rezultate projekta lahko vrednotimo na več načinov. Prvi je statistika. V mesecu in pol so dijaki ustvarili in objavili enaindvajset filmov, vsaj toliko jih je v času pisanja članka v procesu nastajanja. V tem obdobju beležimo približno 5000 ogledov filmov (Slika 5).

Slika 5: Čarovnija narave na YouTube kanalu (vir: YouTube kanal Čarovnija narave, pridobljeno 20. 1. 2021).

Analiza realizacije zastavljenih ciljev po mesecu in pol delovanja pokaže, da je projekt Čarovnija narave številnim dijakom omogočil razvijanje njihovih potencialov in kreativnosti. O tem govorijo izjave dijakov: »Zelo sem radovedna, zato mi je všeč, da si lahko temo izbereš sam, jo raziščeš in se včasih tudi kaj novega naučiš.« »Snemanje filmčka je bilo res zabavno, za nameček pa sem se še naučil montirati videoposnetke.« »Največji izziv je bila enostavna razlaga, takšna, da jo bodo lahko razumeli čim mlajši otroci.«

Optimizacija poskusa, oblikovanje primerne razlage ter snemanje in izdelava filma so dijakom omogočili svojevrstno izkušnjo učenja z raziskovanjem. Dijaki so poročali o številnih neuspešnih poskusih, razbitih jajcih in politih kuhinjah, preden jim je uspelo. A končni izdelek je popolnoma njihov in ponosni so nanj.

Zelo pomemben pokazatelj uspešnosti projekta so povratne informacije naše ciljne publike, mlajših otrok. Prejeli smo nekaj prisrčnih fotografij in navdihujočih izjav malih raziskovalcev. »Nisem si predstavljal, da bo tako divje!« »Želim si, da bi vse poskuse naredili tudi sami doma.«

Cilj zmanjšanja socialne izoliranosti učencev vseh starosti je v okviru aktualnih razmer uspešno realiziran. Naj govorijo izjave dijakov: »Zelo me je razveselilo, ko sem videla sliko fantka, ki dela moj poskus.« »Projekt se mi zdi genialen, saj ni pomagal le otrokom in učiteljem osnovnih šol, ampak je zbližal tudi nas, gimnazijce, ki smo si med seboj pomagali, dajali nasvete, skupaj oblikovali posnetke in dobivali ogromno koristnih napotkov in spodbudnih besed.« »Moja težava je bila zbrati pogum in samozavest, da se izpostavim pred širšo publiko. Pomirjala me je misel na vse otroke, starše, učitelje, ki bodo z veseljem pogledali moj videoposnetek in se iz njega kaj novega naučili.«

Pomemben cilj projekta je pomoč učiteljem razrednega pouka in staršem otrok pri poučevanju naravoslovja v času pouka na daljavo. Realizacijo tega cilja je zaenkrat težko oceniti, saj smo dobili relativno malo povratnih informacij. Vsi prejeti komentarji pa so izrazito pozitivni in spodbudni. Zavedamo se, da nismo izkoristili vseh možnosti obveščanja, ki so na razpolago, saj smo se posvečali predvsem snemanju filmov.

3. Zaključek

Čarovnija narave je inovativen projekt, namenjen dijakom Gimnazije Kranj in spodbujanju njihove kreativnosti v času pouka na daljavo, hkrati pa mlajšim otrokom, ki jih posnetki eksperimentov spodbujajo k prvim raziskovalnim izkušnjam. Pomembno je, da so avtorji mladostniki, ki otroka nagovorijo sproščeno, spodbudno in v slovenskem jeziku. Prednost dejavnosti je, da so vsi poskusi zasnovani tako, da jih otroci ob sodelovanju staršev lahko izvedejo doma.

Vsi sodelujoči v projektu si želimo večje prepoznavnosti, saj je v poplavi informacij in ponudbe na spletu težko prodreti do ciljne populacije. Promociji se v zadnjem času posvečamo bolj sistematično. Zavedamo se, da posnetki ne morejo enakovredno nadomestiti raziskovanja v šoli, zato se veselimo dne, ko se bo v naravoslovne učilnice vrnil otroški živ žav. Ob tem pa menimo, da bo projekt Čarovnija narave zanimiv in dragocen tudi v prihodnosti, ko bo pouk na daljavo samo še spomin, saj bodo otroci lahko doma raziskovali in se učili ob naših posnetkih.

Prispevek zaključuje izjava dijaka: »Projekt Čarovnija narave sem se pridružil, ker nam omogoča, da svojo strast do naravoslovja delimo z mlajšimi in jim tako na zanimiv način že zelo zgodaj vzbudimo zanimanje za naravoslovje in eksperimentiranje. Iz lastnih izkušenj lahko povem, da je vsak izveden eksperiment v otroštvu zlata vredna motivacija za učenje naravoslovja in tudi pomoč pri razumevanju le tega.«

4. Literatura

Kump, Sonja (2008). Nova paradigma medgeneracijskega učenja. *AS. Andragoška spoznanja*, letnik 14 (3/4), 62-74.

Marentič Požarnik, B. (2000). *Izkustveno učenje*. Psihologija učenja in pouka. Ljubljana.

Skvarč, M., Bačnik, A., Slavič Kumer, S., Kregar, S., Žorž, J., Kušar, N. (2018). *Spodbujanje razvoja veščin znanstvenega raziskovanja s formativnim spremljanjem*, Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Termania, terminološki slovar vzgoje in izobraževanja,
<http://www.termania.net/slovarji/terminoloski-slovar-vzgoje-inizobrazevanja/3474337/>
izkustveno-ucenje (online, citirano 19.1.2021).

Termania, terminološki slovar vzgoje in izobraževanja,
<http://www.termania.net/slovarji/terminoloski-slovar-vzgoje-inizobrazevanja/3474337/> ucenje-z-raziskovanjem (online, citirano 19.1.2021).

Kratka predstavitev avtorice

Petra Flajnik je učiteljica kemije na Gimnaziji Kranj. Ob poučevanju v programu splošne gimnazije in programu mednarodne mature veliko svoje ustvarjalne energije in pedagoškega znanja namenja spodbujanju učenja z raziskovanjem in izkustvenega učenja na vseh nivojih izobraževanja.

Izzivi in rešitve pri izvajanju praktičnih vaj na daljavo na višješolskem programu Kozmetika

Challenges and Solutions in the Practical Teaching on the Cosmetics Program

Mateja Justinek

*Šolski center Novo mesto, Višja strokovna šola
mateja.justinek@sc-nm.si*

Povzetek

Izobraževanje v obliki laboratorijskih vaj na višji strokovni šoli predstavlja tako za učitelje kot študente praktično in dinamično izobraževalno metodo. Pri laboratorijskih vajah se študentje učijo praktičnih veščin, ki jih povezujejo s teoretičnimi vsebinami. Osvojeno znanje je uporabno za delo na praktičnem izobraževanju že v času študija in na delovnem mestu, ko se zaposlijo.

V daljšem časovnem obdobju dela na daljavo so se kot edine možne oblike poučevanja praktično naravnanih predmetov pojavili številni dvomi, ali je na tak način pouk sploh možno izvajati, hkrati pa je taka oblika za učitelja pomenila nov izziv za njihovo izvedbo.

Področje kozmetike zahteva neposreden in pristen stik s stranko, dobre ročne spretnosti za izvedbo različnih kozmetičnih storitev, ki zahtevajo poleg dobrega teoretičnega znanja še veliko praktičnih vaj. S primerom izvedbe laboratorijskih vaj, konkretno na področju manikire sem predstavila možnost, kako praktično delo približati študentom in zagotoviti možnost praktičnega učenja na daljavo in s tem tudi sprotnega opravljanja študijskih obveznosti.

Dolgotrajna oblika dela izključno na daljavo je učitelje prisilila v iskanje novih oblik poučevanja za čim bolj uspešno podajanje snovi in doseganje učnih ciljev. Ti so bili podani v skladu s katalogi znanj, v dinamični izvedbi z razlago, praktičnim prikazom in video prezentacijami, kljub temu pa je pomembno vplivala tudi samoiniciativnost študenta za opravljanje praktičnih vaj na daljavo.

Ključne besede: laboratorijske vaje, manikira, poučevanje na daljavo, praktični pouk, višješolski program Kozmetika.

Abstract

Educational process organised as laboratory work at higher vocational college is practical and dynamic for both teachers and students. At laboratory work students learn practical skills which are connected with theory. Gained knowledge is useful for practical work at college and later at workplace.

Long-term distance learning raised doubts about how to teach subjects involving practical work and if online practical lessons are even possible. At the same time such teaching presented a challenge for teachers.

Cosmetics requires indirect and authentic contact with a client and good manual skills for top quality cosmetic services. This requires good theoretical knowledge and a lot of practical lessons. To acquire this knowledge educational program of cosmetics at higher vocational college places great emphasis on practical subjects since 40% of studies consists of practical education at workplace where certain professional knowledge is expected from students.

Long-term distance learning forced the teachers to look for new teaching methods that enable the best knowledge transfer and meeting all learning objectives.

Keywords: beautition, higher education, manicure, online education, practical subjects.

1. Uvod

Laboratorijske vaje so pomemben del izobraževanja v poklicno usmerjenih programih na različnih stopnjah izobraževanja. To velja tudi za višješolski strokovni program Kozmetika, kjer izvajam praktične vsebine v okviru laboratorijske vaje.

Za ustrezno izvedbo praktičnih vsebin pri predmetu kozmetična nega – področje manikire se je bilo potrebno soočiti z izzivi, ki so se pojavili zaradi prilagojenega izobraževanja na daljavo. Potrebna je bila priprava dodatnih navodil za opravljanje praktičnih vaj, predvsem pa, kako praktične demonstracije iz učilnice prenesti na splet in kako čimbolj približati študentom praktične vsebine, ki po katalogu znanj predstavljajo obvezen del opravljanja študijskih vsebin.

2. Značilnosti višješolskega izobraževanja na programu kozmetika

Za strokovno izobraževanje je značilno, da obsega praktično izobraževanje pri delodajalcih v podjetjih ter v delavnicah na šoli. Učitelji praktičnega pouka na šoli imajo vsaj tri leta delovnih izkušenj in tesno sodelujejo z industrijo (A. Justinek, 2007). Študijski program se torej izvaja v šoli in pri delodajalcih.

Tudi za višje strokovno izobraževanje je značilno, da študenti praktično znanje in spretnosti pridobivajo tako v šoli kot pri delodajalcih. Študijsko leto obsega tako v prvem kot drugem letniku 34 tednov izobraževalnega dela, od tega je 24 tednov predavanj, seminarskih in laboratorijskih vaj v šoli in 10 tednov praktičnega izobraževanja pri delodajalcih oziroma v medpodjetniških izobraževalnih centrih (CPI, 2017). Študijski program na višjih strokovnih šolah je namenja velik pomen praktičnemu znanju in njegovi uporabi v realnih procesih. Tudi program na področju kozmetike je zasnovan tako, da študenti pridobijo znanje, ki je v skladu s sodobnimi didaktičnimi načeli in temelji na prepletanju teoretičnega študija s praktičnim izobraževanjem pri delodajalcih. Da pa študentom delodajalci omogočijo opravljanje prakse, morajo pokazati visoko raven znanja, zato Višja strokovna šola na Šolskem centru Novo mesto posveča veliko pozornost kvalitetnemu pridobivanju tako teoretičnih vsebin kot praktičnih znanj že v času izvedbe izobraževanja na šoli, kjer so odlični tako materialni kot prostorski pogoji za delo.

3. Značilnosti izvajanja praktičnih vsebin na višješolskem strokovnem programu Kozmetika

V povprečju je v višješolskem strokovnem programu 40 % kontaktnih ur namenjenih predavanjem, pri katerih študenti osvajajo teoretična znanja z ustreznega predmetnega področja, 60 % kontaktnih ur pa je namenjenih razvijanju predmetno specifičnih kompetenc pri seminarskih in laboratorijskih vajah, ki jih študenti opravljajo samostojno, v paru, ali na modelu (CPI, 2017).

V programu Kozmetika je pri večini laboratorijskih vaj poudarek na delu z ljudmi in na ljudeh, kar zahteva pri izvajanju vsebin precej več pozornosti in previdnosti.

Običajni način dela v praktičnih učilnicah vključuje rabo opreme, uporabo kozmetičnih pripomočkov in izdelkov. Običajno je samo za posamezno vajo potrebno pripraviti in uporabiti veliko pripomočkov in izdelkov, da lahko študenti z ustreznim materialom osvojijo določeno znanje po katalogu znanj.

Kompetence so izkazana zmožnost uporabe znanja, spretnosti ter osebnostnih, socialnih in metodičnih sposobnosti v delovnih in učnih situacijah ter poklicnem in osebnem razvoju.

Razvoj kompetenc vključuje:

- pridobivanje vednosti, tj. teoretičnega, konceptualnega, abstraktnega znanja (uporaba teorij, konceptov, znanja strok) – kognitivni vidik;
- razvoj spretnosti in proceduralnega znanja (zmožnost reševanja problemov v različnih življenjskih in delovnih okoliščinah) – funkcionalni vidik;
- razvoj avtonomne in etične drže v odnosu do sočloveka, skupnosti in okolja, razvoj odgovornosti, avtonomnosti – vzgojno-socializacijski vidik.

Poznamo več klasifikacij kompetenc. Navadno jih delimo na ključne ali splošne in poklicne. Ključne kompetence so nujne za vse in prenosljive med različnimi poklici, predvsem pa posamezniku omogočajo udeležbo v družbi in osebnostni razvoj. Poklicne kompetence se delijo na temeljne poklicne, ki so skupne sorodnim poklicem ali skupini delovnih mest na nekem poklicnem področju, in poklicno-specifične, ki so specifične za posamezne poklice, delovna mesta ali opravila (Zgonc, 2016).

4. Cilji predmeta kozmetična nega: področje manikire na višješolskem programu Kozmetike

Cilji predmeta in obveznosti študenta so določeni v Katalogu znanja, in sicer (Katalog znanj, 2016):

Splošni cilji predmeta so:

- spoznati pravila urejenega delovnega okolja;
- razviti čut za urejenost in estetiko;
- spoznati načela poklicne etike in poslovne morale;
- razviti sposobnost iskanja in razumevanja strokovnih informacij iz različnih virov za reševanje strokovnih problemov;
- razviti sposobnost in čut odgovornosti pri zagotavljanju in izvajanju ekoloških, tehničnih in varnostnih predpisov.

Specifično strokovno usmerjeni cilji so:

- načrtovati in organizirati delo ter zagotavljati kvaliteto opravljenih storitev;
- razviti sposobnost za celostni pristop pri obravnavi in negi različnih tipov oz. stanj kože in kozmetičnih problemov;
- pridobiti sposobnost za ciljno izbiro postopkov in metod kozmetične nege;
- razviti sposobnost za uporabo aktivno delujočih kozmetičnih učinkovin v kozmetičnih izdelkih za različne kozmetične storitve;
- izvajati različne kozmetično-negovalne in sprostitvene postopke (tudi z uporabo osnovnih kozmetičnih aparatov);
- uporabiti različne metode komunikacije, svetovanja in spretnosti trženja storitev ter kozmetičnih izdelkov.

Tabela 1: Informativni in formativni cilji za področje manikire (Katalog znanj, 2016):

Načrtovanje in izvajanje estetske manikire:	
Informativni cilji	Formativni cilji
<ul style="list-style-type: none"> • spozna tipe nohtov glede na fiziološko stanje, najpogostejše probleme, bolezni nohtov in dejavnike, ki vplivajo na videz kože in nohtov na roki; • pozna indikacije in kontraindikacije za izvajanje manikire; • razloži osnovne postopke in tehnike manikire; • razloži uporabo pripomočkov in osnovnih aparatov pri estetski manikiri. 	<ul style="list-style-type: none"> • pregleda in ugotovi stanje kože rok in nohtov in izključi kontraindikacije za izvajanje estetske manikire; • odstranjuje obnohtno kožico, oblikuje nohte; • izvede različne tehnike lakiranja in neguje dlani in roke; • samostojno načrtuje in izvaja različne postopke in tehnike estetske manikire na stranki.

Glede na cilje za vsebine iz manikire sem bila kot izvajalka primorana laboratorijske vaje v času dela na daljavo prilagoditi po načinu podajanja znanja v obliki praktičnih demonstracij. Posamezna praktična vaja je sestavljena iz teoretične razlage – znanja o indikacijah in kontraindikacijah za izvedbo manikire – in predstavitvi izdelkov ter pripomočkov, ki so potrebni za praktično delo ter izvedba postopka manikire. Demonstracija – praktični prikaz dela na modelu v učilnici, s pravilno uporabo pripomočkov in izdelkov ter izvedbo postopkov – posameznih korakov, ki sem izvedla, in s pomočjo kamere celoten postopek posnela.

Za pripravo video demonstracije sem poiskala možnosti, kako čim boljše vsebino posamezne vaje približati študentom, da so lahko posamezno vajo opravljali »v živo« z učenjem postopkov v domačem okolju s pomočjo ogleda video posnetkov z mojo razlago.

5. Izkustveno učenje in izvedba strukturiranih vaj

Izkustveno se lahko učimo v okviru formalnega izobraževanja (formalno učenje) ali pa tudi ob neposrednem sodelovanju v življenjskih dogodkih, ki niso vezani na šolski kurikulum (neformalno učenje). Izkustvene metode lahko klasificiramo tudi glede na avtentičnost okoliščin: ali gre za »simulirano« resničnost, ko učenje poteka v učilnici (simulacije, igre vlog, študije primerov) (B. Maretič Požarnik, M. Šarič, B. Šteh, 2019).

Strukturirane vaje so učne aktivnosti, ki udeležence neposredno vpletajo v izkušnjo s problemom ali tudi drugega z drugim. Gre za jasno opredeljene postopke, ki korak za korakom določajo vsebino in način interakcije udeležencev (B. Maretič Požarnik, M. Šarič, B. Šteh, 2019).

Tako pri simulacijah kot pri igrah vlog gre za modele – predstavitve posameznih izsekov človekove izkušnje ali resničnost v poenoteni obliki. Učenec je postavljen v učno okolje, ki predstavlja neko realno življenjsko situacijo, v kateri prevzame določeno perspektivo oziroma vlogo (B. Maretič Požarnik, M. Šarič, B. Šteh, 2019).

Vse te zahteve seveda lahko realiziramo, ko so študenti v učilnicah, kjer imamo na voljo opremo, pripomočke, materiale, kot so na voljo v kozmetičnem salonu. Ker pa so se morali

študenti učiti po razlagi in posnetkih ter delati z materiali in pripomočki, ki so jih v domačem okolju na voljo, se težko oz. celo nemogoče zagotovi avtentičnost.

6. Praktični primer in rešitve za prilagoditev podajanja praktičnih vsebin s področja manikire

Kljub delu na daljavo sem skušali čim bolj slediti zapisanim ciljem pri predmetu.. Za čim boljšo izvedbo, predvsem pri podajanju praktičnih vsebin in izvedbe posameznih korakov manikire, sem izbrala obliko demonstracije v obliki video predstavitve postopka, skupaj z razlago posameznih korakov, kot prikazuje slika 1.

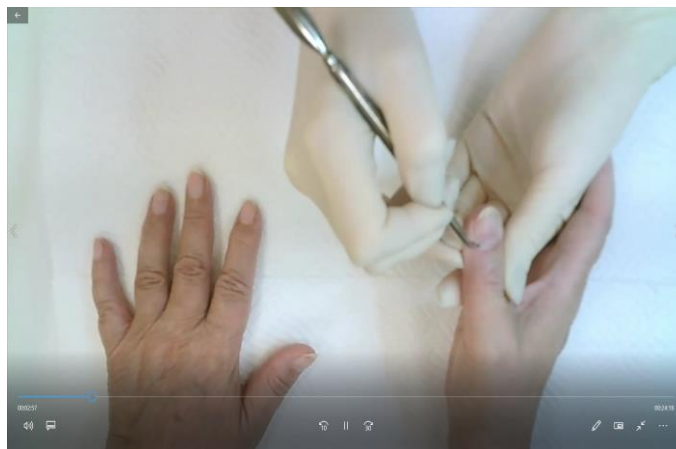
Slika 1: Priprava delovnega prostora za komunikacijo na daljavo (lasten vir)

Za prilagojeno izvedbo demonstracije posamezne laboratorijske vaje sem v specialni učilnici pripravila delovno mesto in na modelu (s predpisano zaščito in ukrepi) kar prikazuje slika 2.

Slika 2: Priprava delovnega prostora za izvedbo laboratorijske vaje (lasten vir)

Nato sem izvedla učno vajo s področja nege rok – manikire in vse to seveda tudi posnela, kar prikazuje slika 3.

Slika 3: Video predstavitev manikire, priprava naravnih nohtov (1. korak) (lasten vir)

Študentke so se nad prilagojeno obliko dela pozitivno odzvale, vendar o izrazile stisko, da imajo doma različne pripomočke in izdelke, ki niso enaki, kot je material za delo v šoli. Poudarila sem, da potrebujejo minimalno število pripomočkov in izdelkov (lahko so uporabili tudi tiste, ki so jih že imeli doma) ali pa so bili dostopni v večjih trgovinah, ki so še ostale odprte. Tako sem lahko zagotovila podobne pogoje prilagojenega dela, da sem podajala praktične vsebine na daljavo, kot je razvidno na slikah.

Slika 4: Video predstavitev manikire, postopek lakiranja (2. korak) (lasten vir)

Slika 5: Video predstavitev manikire, masaža rok (3. korak) (lasten vir)

Po prikazu in razlagi vsebine praktične vaje sem jih prosila, da se pripravijo na izvedbo vaje in po navodilu so pripravile:

- delovni prostor za izvedbo manikire (zaščita mize, primerna svetloba),
- k sodelovanju povabili domače v gospodinjstvu, za vlogo modela za manikiro,
- pripravile potrebne pripomočke (kovinsko ali leseno orodje, podlak, barvni lak in nadlak, kremo za roke, razkužilo),
- namestile računalnik na primerno mesto za ustrezno komunikacijo med vajami,
- delovni list, pisalo in mobilni telefon z namenom fotografiranja (dokumentiranja) ključnih delov vaje.

Nato sem jim podala navodila, da v omejenem času izvedejo vajo, med katero so ves čas prisotni z vključeno kamero in imajo možnost postavljanja vprašanj, če bi se ta pojavila ob izvajanju praktične vaje. Ob zaključku praktične vaje pa so morali v pregled – z namenom skupne diskusije z ostalimi študenti – poslati:

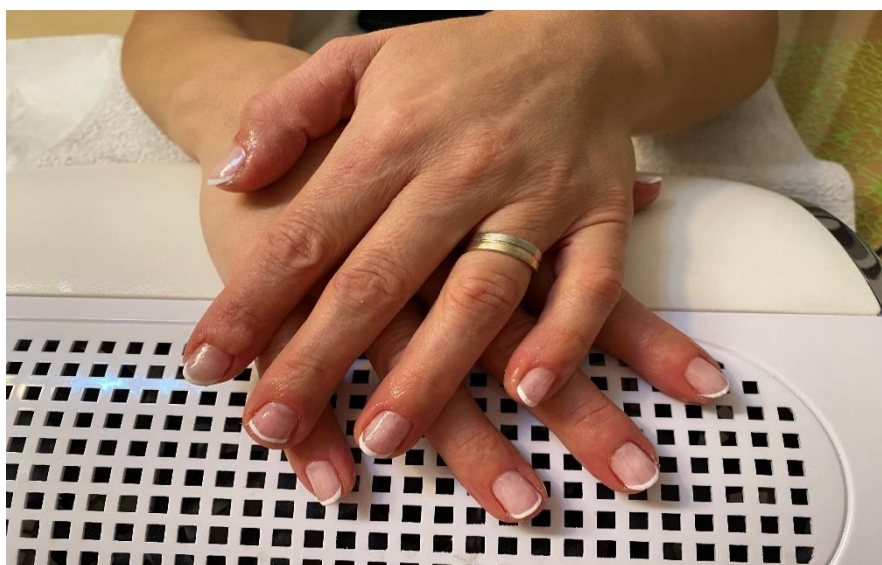
- fotografijo pripravljenega in urejenega delovnega prostora,
- fotografijo obeh rok modela pred izvedbo manikire,
- fotografijo obeh rok modela po izvedbi manikire,
- izpolnjen delovni list, kot je razvidno iz primera ene od sodelujočih študentk na sliki 6 7 in 8.

Slika 6: Priprava delovnega prostora študenta (lasten vir)

Slika 7: nohti modela pred manikiro (lasten vir)

Slika 8: Nohti modela po manikiri (lasten vir)

Izpolniti je bilo potrebno še delovni list študenta, kot prikazuje slika 9, ga fotografirati in mi vse tudi poslati v e-učilnico oz. v klepet v aplikacijo Microsoft Teams. Na podlagi fotografij in delovnega lista sem študentom podala ustrezno informacijo o opravljeni storitvi.

IME IN PRIIMEK ŠTUDENTA: MARJA ŽIGERT

Datuma izvajanja kozmetične storitve: 10.11.2020

1. OSEBNI PODATKI STRANKE:

Ime in priimek: BE Starost: 18

Kuruzički posegi: NE DA (kateri in kdaj)

Nespešnost: DA ND Stran: DA NE Kajačje: DA ND Pošleci: SVETLOBARVA POKRIVALKA

Alergije (na kozmetika, zdravila, ostalo):

Težava, bolezen povezane z noli in kožo rok:

BRADAVICA NA PALCU POD NOHTOM IN VAD NOHTNO GUBO

Nega rok in nohtov doma:

STRANKA 1X DNEVNO OČESLJE PARMANENTNO LAKIRANJE

Želje stranke:

KLASIČNA ~~FRANCOSKA~~ MANIKIRA S FRANCOŠKIM LAKIRANJE

2. ANALIZA NOHTOV:

1. Oblika nohtov (ovalni, pravokotni, ozki, široki): OKLAINI
2. Dolžina nohtov: KRAJKI
3. Hitrost rasti nohtov: NIŠKO
4. Debelina in trdnost nohtov: TANKI, KESTLJIVI
5. Mastnost nohtov: NORMALNO
6. Fleksibilnost (vlažnost nohtov): NORMALNO
7. Stanje sušitke kožne gube: BURNO
8. Stanje obalne kože: BURNO

Šolski center Novo mesto, ul. Šolska 16, 8000 Novo mesto, program Kozmetika

3. ANALIZA KOŽE ROK (dlani in rogle do komolcev):

1. Dermografski občutljivost: NI, OČITLJIVA
2. Vlažnost: OPRIMNO SUHO (KVALI SUHA NA PLAGINCAH PRSTOV)
3. Pektivljenost: DURBA
4. Pigmentacija: NORMALNA
5. Porušenost: NORMALNO
6. Stanje gub: NIŠKO
7. Turgor kože: DURBA

Posebnosti:

Kontraindikacije za določen postopek manikire: BRADAVICE

Izbrana vrsta manikire: FRANCOŠKA MANIKIRA

4. NAČRT DELA (zaporedje kozmetičnih postopkov):

- 1) IZKUSITVANJE IN ODSTRANJEVANJE LAKA
- 2) IZKUSITVANJE IN PRISAVA NOHTOV
- 3) OČESLJENJE NOHTOV
- 4) NANGOS OLJA ZA OČESLJENJE KOŽICE

5. Zaporedje postopkov manikire (postopki, uporabljeni izdelki, pripomočki, aparature ...):

- 1) IZKUSITVANJE (SPITANJE) IN ODST. LAKA (NOHTOV)
- 2) IZKUSITVANJE IN PRISAVA NOHTOV (STRUŽENJE, BLESCJE ZA OČESLJENJE KOŽICE)
- 3) OČESLJENJE NOHTOV (POLICA)
- 4) LAKIRANJE - DNEVNO IZKUSITVANJE
 - BELI BARVNI LAK ESSENCE
 - NANGOS OLJA BARVNI LAK ESSENCE
 - TOP SOFT ESSENCE
- 5) NANGOS OLJA ZA OČESLJENJE KOŽICE (KORNETKA, SAVATICA, NANGOS OLJA)

Šolski center Novo mesto, ul. Šolska 16, 8000 Novo mesto, program Kozmetika

6. SVETOVANJE STRANKI:

Podljudna nega doma:

BILING BOK USA 2x TEDENSKO
VLAZNA KREMA

Splošni nasveti:

UPORABA KREM. OLJ ZA OČESLJENJE KOŽICE ZAPRITI TI
ROKE PRED DELAN S POKRIVALKI, 2x PO RDE TEDIŠNE
TEKNOLO. ZORAGA PRENOSNA

Ponavni obisk zahtev:

2-3 TEDNE

Podpis stranke: [Podpis] Podpis kozmetičarke: MARJA ŽIGERT

Slika 9: Izpolnjena delovni list študenta (lasten vir)

7. Zaključek

Povezovanje teoretičnih značilnosti praktičnega pouka pri izvedbi vsebin praktičnega pouka na daljavo, je za področje manikire predstavljalo nove izzive in nove oblike prilagoditev. Zagotovo delo na daljavo predstavlja ohromljeno delo predvsem pri izvedbi laboratorijskih vaj,

saj je delovno okolje prilagojeno, s tem pa tudi delovna oprema, zelo težko pa je med delom študenta nadzorovati, mu svetovati in ga pri delu popravljati.

Menim, da smo tudi v času epidemije, ko smo morali tako učitelji kot študenti način dela povsem spremeniti, in sicer smo pri različnih vsebinah, za katere smo presodili, da jih je možno izvesti na daljavo, sledili ciljem programa in tudi usmeritvi naše višje strokovne šole, ki odličnost študija ter kakovost izobraževanja postavlja kot pomemben dejavnik glede pričakovanj in zahtev storitvenega sektorja na področju kozmetike v lokalnem in širšem slovenskem prostoru.

V upanju, da tovrstnih prilagoditev izvedbe praktičnega pouka na daljavo v prihodnje, pri novih generacijah ne bo potrebno, saj se je izkazalo, da je znanje pomanjkljivo, morebitne razlike med študenti pa so se še poglobile. Praktični pouk v šoli predstavlja zelo pomemben del izobraževanja, kjer se študentje seznanijo s ustreznim delovnim okoljem in pripomočki, povezovanjem teoretičnega znanja s praktičnim urjenjem veščin in ustrezno komunikacijo. Žal je pri podajanju tovrstnih vsebin možno zajeti le del tovrstnih vsebin, kar se kaže tudi pri trenutnih rezultatih dela na daljavo. Tovrstna hitra prilagoditev dela je bila dobro načrtovana in smiselno izvedena, vendar za v bodoče ni primerljiva oblika klasične izvedbe praktičnega pouka.

8. Literatura

CPI. (2021). Pridobljeno s: <https://cpi.si/poklicno-izobrazevanje/izobrazevalni-programi/programi/vsi/>, online, 1. 2. 2021

Justinek, A., Korunovki, M., Kranjc, B., Polanec, B., Šibanc, M., Šolar, J. (2006). *Povezovanje praktičnega izobraževanja v šoli in delovnem procesu*, CPI, Center RS za poklicno izobraževanje, Ljubljana.

Katalog znanja program Kozmetika. (2016).

Maretič Požarnik, B., Šarić, M., Šteh, B. (2019). *Izkustveno učenje*. Oddelek za pedagogiko in andragogiko, Ljubljana.

Zgonc B., Bandelj E., Černoša S., Kumer B., Kuntarič I., Krajnc B., Mansour A. M., Mali D., Meglič J., Žnidarič H. (2016). *Izhodišča za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter programov srednjega strokovnega izobraževanja*. Ljubljana.

Kratka predstavitev avtorja

Mateja Justinek je po izobrazbi diplomirana kozmetičarka, zaposlena kot inštruktorica za področje kozmetike na Višji strokovni šoli na Šolskem centru v Novem mestu. Sodeluje tudi z nekaterimi drugimi višjimi in visokimi šolami na področju Kozmetike, kjer poučuje praktične predmete. Kozmetika jo zelo veseli, zato sodeluje z delodajalci in se redno izobražuje na strokovnem področju ter novosti in aktualnosti vnaša v pedagoški proces.

VII
CHALLENGES IN TEACHING SPORT
IZZIVI V POUČEVANJU ŠPORTNE VZGOJE

Odzivnost dijakov v obdobju pouka na daljavo pri predmetu športna vzgoja

Responsiveness of students in the time of distance education at the subject of physical education

Bojan Jaklič

*Šolski center Novo mesto - Srednja elektro šola in tehniška gimnazija
bojan.jaklic@sc-nm.si*

Povzetek

Izkušnje izobraževanja na daljavo, ki so bile pridobljene v času spomladanske epidemije covid-19, so vpeljala v poučevanje nove dimenzije. Dodaten motiv za učitelja je bilo nadgraditi strategijo poučevanja, ki bi omogočila napredek. Vzpostaviti je bilo potrebno učinkovit način poučevanja na daljavo, ki naj bi bil smiseln in racionalen. Sistem naj bi omogočal, da bo imel učitelj čim več možnosti, da vzpostavi dober odnos s posameznimi dijaki, odkriva njihove potenciale in jih spodbuja na njihovi poti odkrivanja sveta. V času poučevanja na daljavo je velik izziv ohranjanje stika z dijaki ter spremljanje njihovega sprotne delo. Pričujoči prispevek predstavlja analizo odzivnosti dijakov pri predmetu športna vzgoja v obdobju od 2. novembra do 24. decembra 2020. Dijaki so bili tudi pozvani, da z oceno ocenijo svoje delo pri predmetu športna vzgoja v času pouka na daljavo. Rezultati analize kažejo, da navkljub konstantno visoki udeležbi na videokonferencah odstotek dijakov, ki oddajo nalogo, iz tedna v teden pada. To nakazuje na padec motivacije dijakov za delo na daljavo.

Ključne besede: analiza, motivacija, pouk na daljavo, samoocenjevanje, športna vzgoja, udeležba.

Abstract

The experiences of distance education that were gained during the covid-19 spring epidemic have introduced a new dimension to teaching. Upgrading the teaching strategy to enable progress was an additional motive for the teacher. It was necessary to establish an effective way of distance education, which should be sensible and rational. This system should enable the teacher to have as many opportunities as possible to establish a good relationship with individual students, discover their potentials and encourage them on their own path of discovering the world. During the time of distance learning it is a significant challenge to keep in touch with students and monitor their ongoing work. This paper presents an analysis of the responsiveness of students at the subject of physical education in the period from November 2nd to December 24th 2020. Students were also asked to evaluate their work at the subject during distance education. The results of the analysis show that despite the constantly high participation at the video conferences, the percentage of students who submitted their assignment decreased from week to week. This indicates a decline in student's motivation for remote work.

Key words: analysis, distance education, motivation, participation, physical education, self-assessment.

1. Uvod

Zaradi pandemije koronavirusne bolezni covid-19 se je tradicionalni izobraževalni proces marca 2020 v zelo kratkem času prelevil v izobraževanje na daljavo. Življenje v času pandemije je za vse v trenutku postalo nova realnost. Na situacijo, ki je praktično čez noč ohromila svet, se ni bilo časa ustrezno pripraviti. Delo na daljavo je bilo za marsikoga neznanka in kot tako tudi izziv in priložnost za razvoj ter osebno in poklicno rast. Do izraza je prišla sposobnost hitrega prilagajanja na nove razmere dela, prevzemanje odgovornosti za svoje delo in spretna uporaba digitalne tehnologije. Učitelji smo se morali zelo hitro prilagoditi, uporabiti nove tehnike poučevanja ter se naučiti uporabe nekaterih novih spletnih orodij. Takšna oblika dela je marsikomu povzročila nemalo težav, saj se je z njo večina srečala prvič. Učitelj namreč nima stalnega nadzora, kot ga ima v razredu, ne more prisluhniti sprotnim vprašanjem niti odgovoriti nanje. Prvi koraki k vzpostavljanju sistema so bili zagotovo negotovi. Iskali smo nove didaktične strategije in metode poučevanja na daljavo.

Če smo bili takrat povsem neizkušeni in slabo pripravljene, pa smo dobili določene izkušnje, ki so prišle do izraza, ko so se šole znova zaprle oktobra 2020. Kljub napredku na področju digitalnega izobraževanja so nas ravno izkušnje iz prvega obdobja epidemije veliko naučile. Izkušnje, ki smo jih pridobili v tistem času, smo lahko s pridom koristili in razvijali tudi ob ponovnem zaprtju šol. Te izkušnje so izjemno pomagale pri smernicah organizacije pouka na daljavo. Pripomogle so k temu, da se je na njih navezovalo novo znanje in se še nadgrajevalo. Največji izziv za učitelja je bilo nadgraditi strategijo poučevanja, ki bi omogočila napredek na način, ki bi bil primeren za ta čas. Zastavljala so se vprašanja, kako kljub oddaljenosti in brez fizičnega stika vzpostaviti zaupen in ustvarjalen odnos, kako pri vseh vpletenih v učni proces spodbuditi motivacijo za napredek, kako osmisliti učenje in ga povezati s konkretnimi življenjskimi situacijami. Evalvacija pouka na daljavo iz obdobja pomladi 2020 je potrdila dejstvo, da je potrebno kreirati zanimiv, drugačen, izzivajoč in motivacijski pouk.

V času poučevanja na daljavo je velik izziv ohranjanje stika z dijaki ter spremljanje njihovega sprotnega dela in napredka. Pričujoči prispevek predstavlja analizo udeležbe pouka na daljavo in odzivnosti dijakov pri predmetu športna vzgoja (ŠVZ) v obdobju od 2. novembra do 24. decembra 2020. Po zaključenem obdobju pa so dijaki med drugim s samoocenjevanjem tudi ovrednotili svoje delo v času pouka na daljavo.

2. Teoretični del

Pouk na daljavo se razlikuje od pouka v živo. Slika 1 predstavlja nekatere razlike izvedbe pouka na daljavo v primerjavi s tradicionalnim poukom, v povezavi z vlogo učitelja in učenca, vsebino, učnim okoljem oziroma tehnologijo ter didaktiko.

Strinjam se z zapisi, povezanimi s poukom na daljavo in posledičnimi spremembami načina dela v sliki 1, ki jih navajajo Kustec idr. (2020):

- pouk na daljavo ne more v celoti nadomestiti pouka v šoli,
- do obsega dela učencev je treba imeti realne zahteve,
- dajati je treba jasna navodila, primeren obseg dela, posredovati sprotno povratno informacijo,
- doseči je treba vse oz. čim več učencev,
- poskrbeti moramo za motivacijo učencev,
- pouk na daljavo je manj didaktično pester.

Slika 1: Poučevanje na daljavo je tesno odvisno od možnosti, ki jih ponuja tehnologija. (Vir: Andrej Flogie, v Kustec idr., 2020, str. 16)

Že pred leti je bila zastavljena teza, da se morata življenje in učenje prilagajati sodobni tehnologiji, hkrati pa se mora sodobna tehnologija prilagajati življenju in učenju (Rebolj, 2008). Pred zaposlenimi v vzgoji in izobraževanju so se pokazali novi izzivi, kako svoje znanje in veščine poučevanja uporabiti in udejanjiti na daljavo. "Izobraževanje na daljavo je oblika izobraževanja, za katero je značilno, da sta učitelj in študent večinoma ločena, da izobraževalni proces organizira izobraževalna organizacija, da izobraževalni proces poteka s pomočjo različnih medijev ter da izobraževalna organizacija študentom nudi možnost dvosmernega komuniciranja in organizira občasna študijska srečanja" (Keegan, 1996).

Učitelj nenadoma ni več edini nosilec znanja, ampak se je znanje pojavilo neodvisno tudi v globalnem omrežju. Udeleženec e-izobraževanja tako postane dejaven partner in je v središču na novo postavljene izobraževalne paradigme. Učitelj pa postane neke vrste moderator in organizator izobraževalnega procesa in seveda tudi svetovalec udeležencu (Bregar, Radovan in Zagmajster, 2010, str. 11).

3. Iz teorije v prakso

Pouk na daljavo ne more v celoti nadomestiti pouka v živo. Zagotovo pa je edina možnost pri izvedbi pouka takrat, ko pouk v šoli zaradi različnih razlogov (npr. covid-19) ni mogoč. V času pouka na daljavo je potrebno imeti realne zahteve do obsega dela dijakov. Dajati jim je treba jasna navodila, primeren obseg dela in jim posredovati sprotno povratno informacijo.

Eno glavnih značilnosti pouka na daljavo predstavlja socialna izolacija na nivoju učenec-učitelj in na nivoju učenec-učenec. Osebni stik med učencem in učiteljem in med učenci samimi je še vedno zelo pomemben, saj spodbuja sodelovanje in socialno interakcijo v večji meri kot

delo na daljavo. Pri slednjem se je potrebno še posebej potruditi za bolj intenzivni stik med učenci in učitelji, kar se skuša doseči s pomočjo videokonferenc. Pri pouku na daljavo je potrebno ločiti bistvene vsebine od nebistvenih in na novo strukturirati cilje in jih prilagoditi, saj nekaterih ciljev na daljavo ni mogoče doseči. "Učitelji bi torej morali vedeti, katere cilje in v kakšnem obsegu lahko dosežajo na daljavo, katere lahko samo deloma s kombinacijo pouka na daljavo in katere so neke individualne zadolžitve, ki jih sploh ni mogoče dosežati daljavo" (Štefanec, 2020). Navodila za delo morajo biti kratka in jasna. Vsako nepotrebno pretiravanje niža motivacijo dijakov za delo. Zelo pomembno je načelo manj je več, kajti več je lahko hitro preveč, kot pravi dr. Kristijan Musek Lešnik v svojem članku Človeku prijazno izobraževanje na daljavo v času koronavirusa. Delo na daljavo je namreč za dijake popolnoma drugačno in bolj zahtevno od dela v učilnici. Posredovana pa mora biti tudi ustrezna povratna informacija o njihovem delu.

Učni proces se je moral vsebinsko in didaktično organizirati na novo, kajti metode poučevanja so se zelo spremenile. Učitelji smo morali smiselno, strokovno, učinkovito in uporabno načrtovati poučevanje v času e-izobraževanja. Pri pouku na daljavo je pomembna preudarna izbira vsebin, vrste dejavnosti, izbira digitalnih gradiv in izbira komunikacijskih kanalov. Dijake je potrebno podpreti in jim omogočiti, da se samoorganizirajo. Z njimi moramo ohranjati stik, le tako lahko spremljamo njihovo delo in jim podajamo povratne informacije o opravljenem. Želja vsakega učitelja je, da na kakovostni poti učenja in poučevanja na daljavo, ki si jo je zastavil, ne izgubi nobenega dijaka.

Pri poučevanju na daljavo je odziv dijakov zelo pomemben, ker učiteljem pri takem pouku ravno to najbolj manjka. Učitelj svojih dijakov ne vidi, da bi ocenil, ali ga poslušajo, razumejo oziroma ne razumejo ter ali so motivirani. Prav tako težko z vprašanji preveri, ali dijaki snov razumejo oziroma mu sledijo. Pomembno je, da učitelji zahtevajo povratno informacijo o opravljenih nalogah. Ključno je, da dijaki vedo, da jo bo učitelj pregledal in da to vpliva celo na pridobljeno oceno. Dijaki svoje naloge oddajajo v spletne učilnice, te pa učitelj kadarkoli pregleda, označi uspešnost ali pa tudi oceni. Evidentiranje je pomembno predvsem zato, da dijaki vidijo, da njihove naloge zares nekdo pregleduje. To predstavlja dodatno motivacijo za delo. Kot navaja Palčičeva (2008), kvalitetna povratna informacija učenca spodbudi k prizadevanju za izboljšanje in jim da napotke, kaj in kako izboljšati, biti mora pravočasna in sprotna ter učencu tako omogoča spremljanje lastnega napredka. Dijake, ki naloge niso oddali v roku, lahko učitelj vpraša po razlogu in jih spodbudi k oddaji. Pomembno je, da učitelj dijaku ponudi pomoč in mu lahko podaljša rok oddaje naloge.

V večji meri je odlašanje z akademskim delom značilno za učence s povišano stopnjo strahu pred negativnim ocenjevanjem s strani drugih, za učence z nizkimi osebnimi standardi glede lastnih dosežkov in učence, ki se v učne aktivnosti ne vključujejo zaradi dosežkov ali ocen (Saddler in Buley, 1999). Pogosto posamezniki odlašajo tudi z namenom prikrivanja svojih šibkih področji (Burka in Yuen, 2008, cit. v Kranjec, Košir in Komidar, 2016). Za uspešno realizacijo dela posameznega dijaka je v praksi nujno, da imajo dijaki razvite sposobnosti načrtovanja, organiziranja, izvedbe in prilagajanja celotnega procesa. Dijaki so različno motivirani za delo. Najpogostejši dejavniki motivacije za izobraževanje so namen oziroma smisel učenja, učni uspeh in ocene, povratne informacije o napredovanju, interesi za določeno snov, pohvala in graja ter tekmovanje (Cvetek, 2015). Notranjo motivacijo spodbujajo povratne informacije, pozitivni odzivi okolja, ki poudarijo trud in napor. Notranji dejavniki motivacije s starostjo in tudi med šolanjem počasi upadajo, saj dobijo večji vpliv na motivacijo ocene, učni uspeh in diploma (Cvetek, 2015).

4. Pouk na daljavo – spremljanje odzivnosti dijakov

Čeprav naj bi tehnologijo uporabili predvsem za spodbujanje učenja, ima pri izobraževanju na daljavo tehnologija bistveni pomen že pri sami izvedbi izobraževanja. Že ob samem začetku dela od doma smo bili namreč zasipani z različnimi orodji, ki naj bi jih pri tem uporabljali. Vendar kot pravi Beadle (2011): “Postati odličen učitelj pomeni najti lastno pot pri poučevanju” (str. 84), je bilo smiselno izbrati orodja, ki so nam najbolj domača. Avtorja Black in William (2014) poudarjata, da “k učinkovitemu učenju vodi aktivno vključevanje učencev” (str. 13).

Za videokonferenčno srečanje učitelja in dijakov je bila uporabljena aplikacija Microsoft Teams. Enkrat tedensko smo se z dijaki vsakega posameznega razreda srečali v obliki videokonference, kjer smo razjasnili vse dileme, odprta vprašanja, dijaki pa so dobili nove zadolžitve do naslednjega tedna. Videokonference, ki so potekale po ustaljenem urniku, so se izvajale le v času, ko so imeli dijaki na urniku predmet športna vzgoja. Vsi napotki so bili pregledno in skladno z dogovorom objavljeni v spletni učilnici. Naloge so opravljali samostojno, poročila pa so oddajali v spletno učilnico. Oddano gradivo je bilo pregledano, dijakom pa podana povratna informacija o njihovem delu. Dijaki, ki naloge niso oddali v roku, so bili spodbujeni k oddaji. Hkrati se jim je tudi podaljšal rok oddaje naloge.

Dijaki so bili seznanjeni, da bo oddaja njihovih nalog vplivala na seštevek za pridobitev ocene. Upoštewane so bile vse naloge. V eni izmed zadnje posredovanih nalog so bili dijaki pozvani, da z oceno ocenijo svoje delo pri predmetu ŠVZ v času pouka na daljavo.

Prispevek predstavlja analizo odzivnosti dijakov pri predmetu športna vzgoja v obdobju od 2. novembra do 24. decembra 2020. Vključeno je bilo 10 oddelkov oziroma skupin, kar predstavlja skupaj 215 dijakov. Razporeditev po usmeritvi izobraževanja: smer tehniška gimnazija: 4 oddelki, elektrotehnik: 4 oddelki in 2 oddelka programa računalniški tehnik. Struktura spremljanih oddelkov glede na letnik izobraževanja: 1. letnik: 2 oddelka, 2. letnik: 3 oddelki, 3. letnik: 4 oddelki in 4. letnik: 1 oddelek.

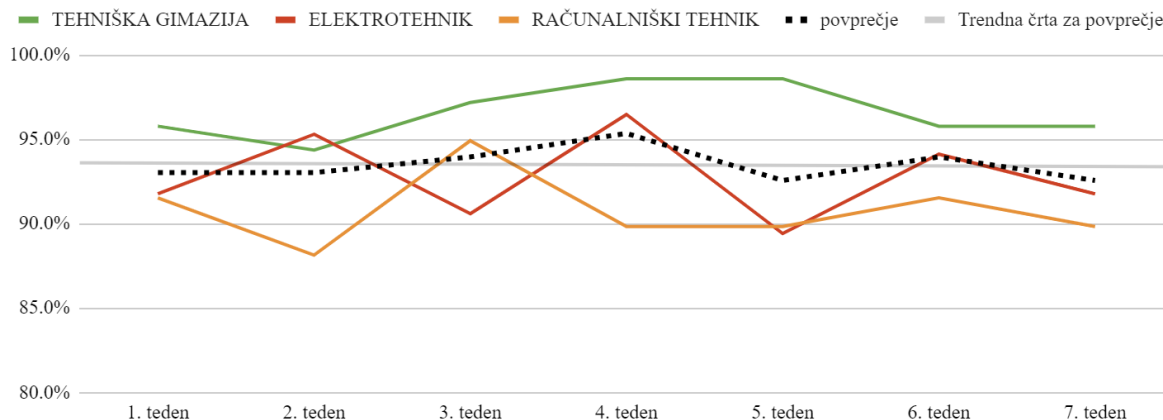
4.1 Udeležba po oddelkih na videokonferencah

Tabela 1 prikazuje prisotnost po oddelkih na videokonferencah. Skupna povprečna udeležba je bila 93,5 %. Povprečne vrednosti po posameznih tednih so od 92,6% do 95,3%, kar kaže, da je odstopanje majhno oziroma da bistvenih razlik ni.

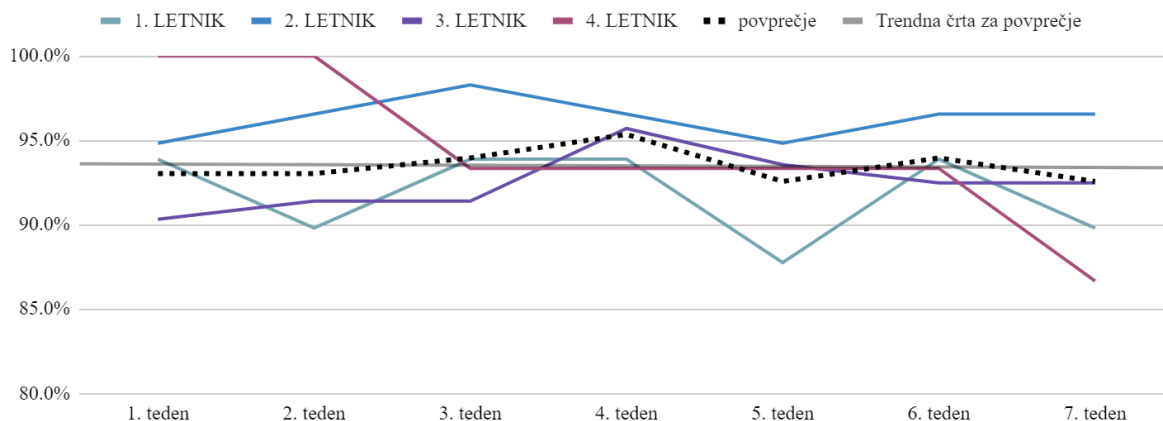
Tabela 1: Udeležba dijakov na videokonferencah

	št. dij.	1. ted.	2. ted.	3. ted.	4. ted.	5. ted.	6. ted.	7. ted.	povprečje
T1G	20	20	19	20	20	20	20	19	98,6%
T2G	19	18	17	18	19	19	18	19	96,2%
T3G	17	15	16	17	17	17	16	17	96,6%
T4G	15	15	15	14	14	14	14	13	94,3%
E2A	25	23	25	25	23	23	24	23	94,9%
E2B	14	14	14	14	14	13	14	14	99,0%
E3A	30	25	26	25	29	26	27	26	87,6%
E3B	16	16	16	13	16	14	15	15	93,8%
R1A	29	26	25	26	26	23	26	25	87,2%
R3A	30	28	27	30	27	30	28	28	94,3%
povpr.		93.0%	93.0%	94.0%	95.3%	92.6%	94.0%	92.6%	93,5%

Če najprej primerjamo udeležbo na videokonferencah po programih, je ta pričakovano višja v programu tehniška gimnazija. Če pogledamo udeležbo glede na letnik izobraževanja, ni pomembnejših razlik, nekoliko v večji udeležbi izstopajo dijaki drugih letnikov. Predvsem pa je v sklopu obeh slik (slika 2 in slika 3) vidno, da je udeležba konstantno na visokem nivoju. Tudi trendna črta za povprečje, ki je prikazana s sivo črto, je ravna črta, ki se niti ne dviguje niti ne pada. To dokazuje, da so se dijaki redno udeleževali pouka skozi vseh sedem tednov analize; nivo udeležbe je bil konstanten.

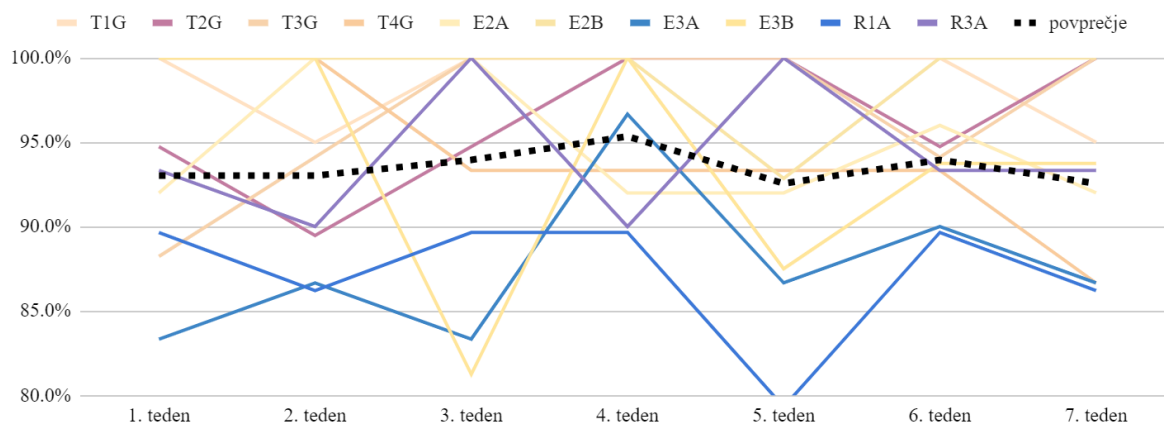

Slika 2: Primerjava udeležbe dijakov na videokonferencah glede na smer izobraževanja

Slika 3: Primerjava udeležbe dijakov na videokonferencah glede na letnik izobraževanja

Videokonference, ki so potekale po ustaljenem urniku, so se izvajale le v času, ko so imeli dijaki na urniku dotični predmet. Slika 4 kaže primerjavo oddelkov, ki so imeli pouk ŠVZ po urniku 1. ali 2. šolsko uro (modro-vijolični odtenki) in oddelkov, ki so imeli pouk ŠVZ od 3. do 7. ure (rumeno-oranžni odtenki). Prvo ali drugo uro so imeli pouk ŠVZ na urniku prvo ali drugo uro, od tega pa najbolj izstopata dva oddelka, ki sta imela v povprečju najslabšo udeležbo. Oddelek R3A je nihal iz tedna v teden, medtem ko za oddelek T2G to ne velja. Rezultati nakazujejo, da je obisk videokonferenc vsaj delno pogojen z zgodnejšimi oziroma kasnejšimi termini. Lahko bi sklepali, da so jutranje ure vsaj za določene dijake kar velik napor.

Slika 4: Primerjava udeležbe dijakov na videokonferencah glede na termin v urniku

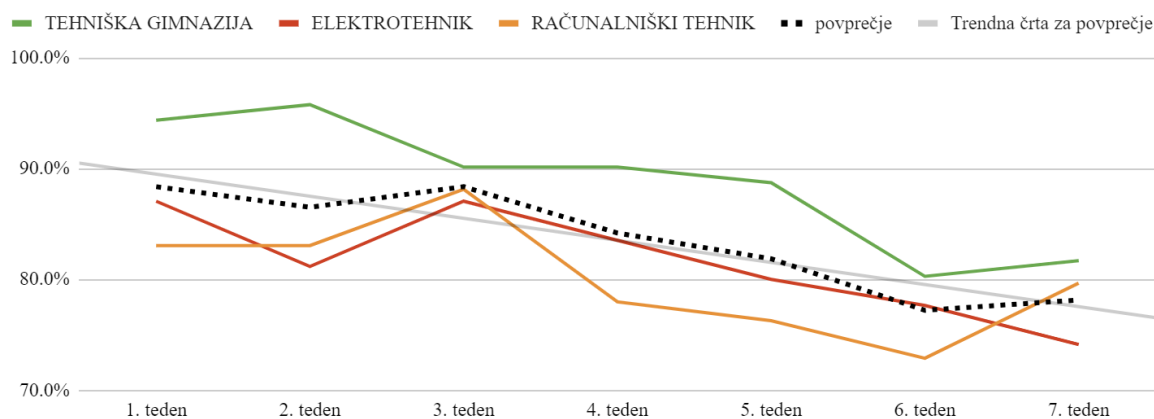
4.2 Odzivnost dijakov glede na oddane naloge v spletno učilnico

Drugi del analize spremlja odziv dijakov skozi oddane naloge v spletni učilnici v obravnavanem obdobju. Vrednost posameznih oddanih nalog, prikazana v tabeli 2, je v razponu od 66,7% (dve tretjini) od 100% (vsi so oddali nalogo). Povprečno je bilo oddanih 83,5% nalog.

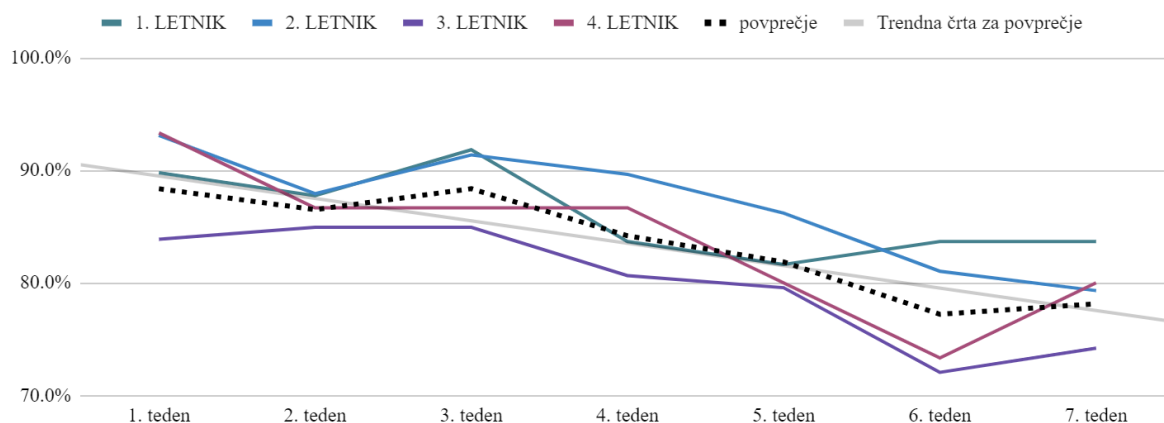
Tabela 2: Prikaz odzivnosti dijakov glede na oddane naloge v spletno učilnico

	št. dij.	1. ted.	2. ted.	3. ted.	4. ted.	5. ted.	6. ted.	7. ted.	povprečje
T1G	20	20	20	20	17	18	18	18	93,6%
T2G	19	18	19	17	18	17	15	15	89,5%
T3G	17	15	16	14	16	16	13	13	86,6%
T4G	15	14	13	13	13	12	11	12	83,8%
E2A	25	23	22	23	23	24	21	21	89,7%
E2B	14	13	10	13	11	9	11	10	78,6%
E3A	30	25	23	24	23	24	22	21	77,1%
E3B	16	13	14	14	14	11	12	11	79,5%
R1A	29	24	23	25	24	22	23	23	80,8%
R3A	30	25	26	27	22	23	20	24	79,5%
povpr.		88,4%	86,5%	88,4%	84,2%	81,9%	77,2%	78,1%	83,5%

Slika 5 in slika 6 prikazujeta odzivnost dijakov z oddajo nalog v spletni učilnici.

Slika 5: Odzivnosti dijakov z oddajo nalog v spletni učilnici glede na smer izobraževanja

Slika 6: Odzivnosti dijakov z oddajo nalog v spletni učilnici glede na letnik izobraževanja

V primerjavi odstotka oddanih nalog je ta najvišji v programu tehniška gimnazija, medtem ko med elektro in računalniško smerjo ni večjih razlik. Če primerjamo oddajo nalog po letnikih izobraževanja, se kaže najvišja vrednost pri dijakih 2. letnikov, najnižja pa pri 3. letnikih. Tako slika 5 kot slika 6 pa nazorno kažeta, da se je odstotek dijakov, ki so oddali nalogo v določenem tednu, v obdobju sedmih tednov znižal za več kot deset odstotkov (od 88,4% do 77,2%).

4.3 Samoocenjevanje dijakov pri pouku na daljavo

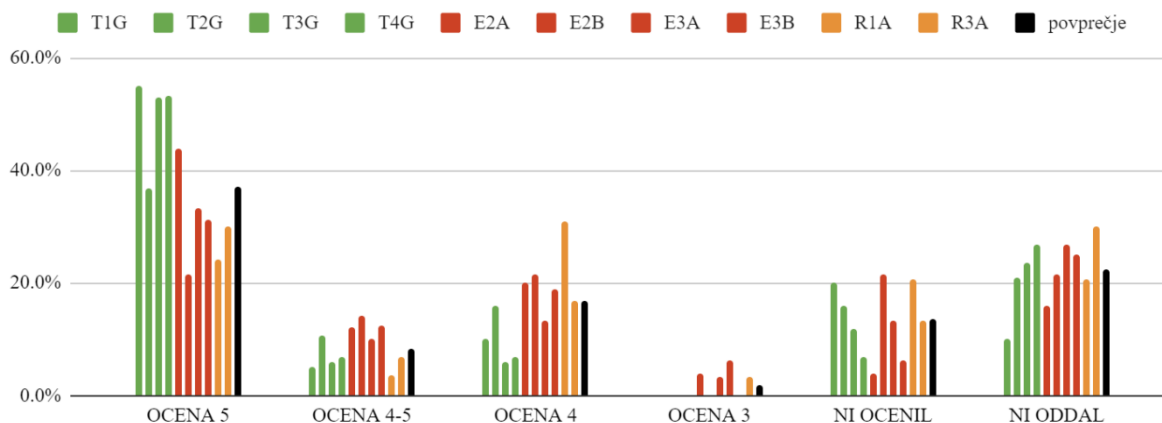
Dijaki so bili pozvani, da z oceno ovrednotijo svoje delo pri predmetu športna vzgoja v času pouka na daljavo (tabela 3). V povprečju se je več kot tretjina (37,2%) dijakov ocenila z odlično oceno. Kljub temu, da dijaki niso imeli na razpolago ocene 4-5, se je ta izbira pojavila v vseh oddelkih (1 do 3 dijaki). Zelo malo dijakov se je ocenilo z oceno dobro, nižje ocene ni bilo. Povprečno 13,5% dijakov svojega dela ni ocenilo, glede na posamezni oddelek se ni ocenilo 1 do 6 dijakov. V povprečju 22,3% dijakov ni oddalo naloge, kar hkrati pomeni, da ni njihove ocene lastnega dela.

Tabela 3: Dijakova ocena lastnega dela pri predmetu ŠVZ v času pouka na daljavo

		ocena 5	ocena 4-5	ocena 4	ocena 3	brez oce.	neoddano	povp. o.
T1G	20	11	1	2	0	4	2	4,82
T2G	19	7	2	3	0	3	4	4,67
T3G	17	9	1	1	0	2	4	4,86
T4G	15	8	1	1	0	1	4	4,85
E2A	25	11	3	5	1	1	4	4,58
E2B	14	3	2	3	0	3	3	4,50
E3A	30	10	3	4	1	4	8	4,58
E3B	16	5	2	3	1	1	4	4,45
R1A	29	7	1	9	0	6	6	4,44
R3A	30	9	2	5	1	4	9	4,53
		37,2%	8,4%	16,7%	1,9%	13,5%	22,3%	4,62

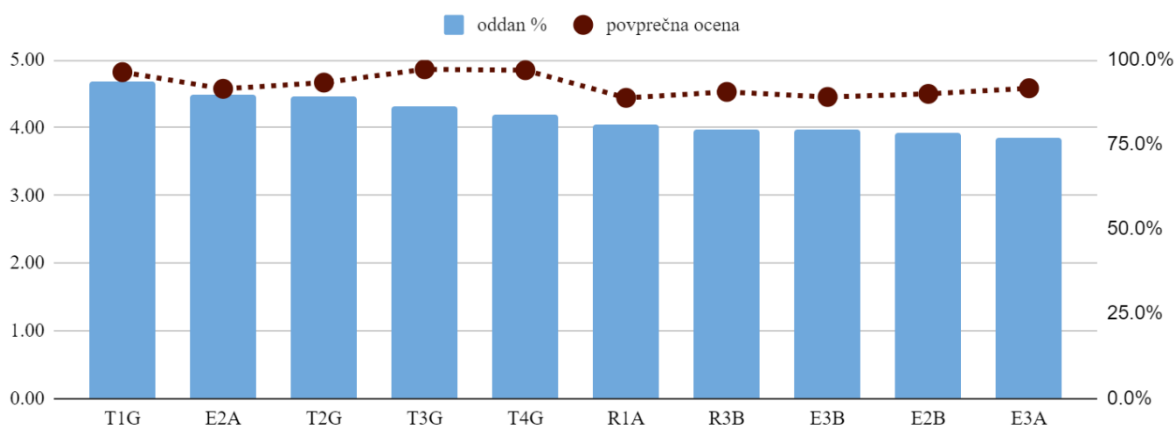
Slika 7 vizualno prikazuje deleže določenih ocen pri oddelku glede na program izobraževanja. Vidno je, da so se najboljše ocenili dijaki programa tehniška gimnazija, saj je v kar treh oddelkih polovica dijakov svoje delo ocenila z odlično. Pri tem programu tudi ni bilo

prisotne nobene ocene dobro (ali slabše). Pri programu elektrotehnik in računalniški tehnik večjih posebnosti ni.

Slika 7: Primerjava ocene lastnega dela dijakov glede na smer izobraževanja

Primerjava deleža oddanih nalog in povprečne ocene pri samoocenjevanju grobo (slika 8) nakazuje, da je pri oddelkih z višjim odstotkom oddanih nalog zabeležena tudi višja ocena iz samoocenjevanja. Seveda je to analizo potrebno jemati s kančkom rezerve, saj se vsi dijaki niso ocenili, določeni pa sploh niso oddali naloge. Kljub temu vidimo, da je višja ocena iz samoocenjevanja prisotna predvsem pri programu tehniška gimnazija, kjer so zabeležili tudi višji odstotek oddanih nalog.

Slika 8: Samoocenjevanje dijakov v primerjavi z deležem oddanih nalog

4.4 Rezultati analize

Če povzamemo rezultate analize, lahko trdimo, da smo z njo pridobili bolj podroben pregled odzivnosti dijakov v času pouka na daljavo. Večina rezultatov analize je bila pričakovanih.

Če bi primerjali običajen pouk v razredu in pouk na daljavo, je odziv dijakov pravzaprav zelo podoben. Tudi pri pouku v razredu je sodelovanje dijakov zelo različno. Marsikdo je lahko občasno brez večjih posledic malo odtaval z mislimi in dejanji. Velika razlika med klasičnim poukom in poukom na daljavo pa je ta, da učitelj pri klasičnem pouku sodelovanja običajno ni preverjal pri vseh dijakih, pri izvajanju pouka na daljavo pa ga, saj imajo dijaki individualno nalogo, da svoje delo pošljejo učitelju oziroma ga naložijo v spletno učilnico po vsaki uri. Zato

je razumljivo, da je občutek obremenitve za dijake večji, sploh za tiste, ki pri rednem pouku niso bili vajeni aktivno sodelovati. Dijaki namreč potrebujejo veliko spodbud, sprotnega in rednega spremljanja ter vrednotenja njihovega dela oziroma napredka.

Razlike med dijaki se ob izvajanju pouka na daljavo večajo, ne samo zaradi različnih sposobnosti, ampak tudi zaradi okoliščin, v katerih živijo, zmožnosti samomotivacije in prevzemanja odgovornosti za svoje delo. Ugotovitve kažejo, da med dijaki obstajajo razlike v motiviranosti, iznajdljivosti in praktičnosti, kar je bilo razvidno iz oddanih nalog. Dijaki so bili v glavnem zelo odgovorni do dela na daljavo kljub občasnemu pomanjkanju motivacije in določeni meri naveličanosti, ki se je s trajanjem pandemije in pouka na daljavo samo večala.

Na začetku sta bila motivacija in sodelovanje dijakov na zelo visoki ravni, skoraj vsi dijaki so se redno udeleževali spletnih srečanj, v teh tudi bolj ali manj aktivno in z zanimanjem sodelovali, hkrati pa redno in vestno opravljali zadolžitve. Neodzivnih je bilo malo učencev. Večina učencev je resno pristopila k delu. Po daljšem časovnem obdobju pa je bil z vsakim novim tednom dela na daljavo opazen upad števila dijakov, ki so redno uporabljali spletne učilnice in sodelovali na način, kot smo učitelji od njih pričakovali. Čeprav se obisk videokonferenc v trajanju pandemije ni bistveno spreminjal, pa je bilo zaznati padec motivacije kljub spodbudi za nadaljnje delo. Na podlagi oddanih nalog je bilo opazno, da se nekateri dijaki ne trudijo več v taki meri kot na začetku. Pomembno jim je bilo le, da so nalogo opravili in jo oddali v spletno učilnico. Kljub številnim pozivom s strani učitelja, nekateri dijaki niso več sodelovali oziroma so sodelovali v veliko manjši meri. Smiselno bi bilo razmisliti in najti rešitve, kako preprečiti oziroma vsaj zmanjšati pojav padca motivacije po daljšem časovnem obdobju pouka na daljavo.

Visoko motivirani učenci so sprejeli novo nastalo situacijo kot izziv in kot možnost za večjo odgovornost in samoiniciativnost, medtem ko so nizko motivirani dijaki zaostajali z delom, se niso redno odzivali in posledično tudi niso pridobili dovolj znanja. Navkljub obetavnemu začetnemu zagonu pri pouku na daljavo z uporabo spletnih tehnologij se je izkazalo, da tak način učenja večini dijakov ne ustreza oziroma jim predstavlja težji način usvajanja znanja kot pri klasičnem pouku v šoli.

Samoocenjevanje je pokazalo, da so dijaki, ki so oddali nalogo v spletno učilnico, sposobni svoje delo oceniti. Zanimivo je predvsem to, da se je kar nekaj dijakov ocenilo z oceno 4-5, čeprav v osnovi te možnosti niso imeli. Primerjava odstotka oddanih nalog in povprečne ocene kaže, da obstaja neka groba povezava, vendar je potrebno upoštevati, da to ne zajema dejanskega truda dijakov. Ob vsem tem pa se še najbolj poraja vprašanje, ali smo dijake dovolj izurili v tem, kako ovrednotiti svoje delo in s tem naredili samoocenjevanje učinkovito.

5. Zaključek

Učinkovit sistem, vzpostavljen smiselno in racionalno, naj bi dijaku dopuščal veliko svobodnih odločitev, hkrati pa je od njega zahteval odgovornost do resnega dela. Učitelj ima pomembno vlogo kot vodnik, moderator, ki spodbuja in vodi dijake, da sami raziskujejo, razmišljajo in so čim bolj ustvarjalni in samostojni.

Po daljšem časovnem obdobju je bilo zaznati upad števila dijakov, ki so opravili svoje zadolžitve, zato bi bilo smiselno najti rešitve, kako preprečiti ali zmanjšati ta pojav. Ključ do uspeha? Motivacija. Logično bi lahko sklepali, da je to res le v primerih, ko gre za notranjo motivacijo, ki izhaja iz posameznikove radovednosti, veselja do učenja, želje po določenem

znanju ipd. Ko pa je motivacija zunanja, takšna motivacija slej ko prej splahni in nima dolgoročnega vpliva.

Avtonomija daje učitelju visoko mero svobode, a hkrati veliko odgovornost. Namesto pretiranega posvečanja aplikacijam in lova na novosti naj si učitelj izbere način, ki se mu zdi upravičen in smiseln. Novosti povzročajo določeno stopnjo nelagodja. Zato ni odveč razmislek pri uvajanju novosti in pa predvsem upoštevanje vodila manj je več, kar pogosto pogojuje uspešen pristop. Nadgradnja obstoječega stanja in učenje iz napak sta pomembni sestavini uspešnega dela. Ustvarjanje ugodnega delovnega ozračja je vsekakor dolgotrajen proces. Potrebna sta čas in predvsem vztrajnost - tako učitelja in dijaka.

6. Literatura

- Beadle, P. (2011). Metode in organizacija. V: D. V. Hribar (ur.), *Kako učiti?*. Prva izdaja. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije, d.d., str. 84-175.
- Bregar, L., Radovan, M. in Zagmajster, M. (2010). *Osnove e-izobraževanja*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije, str. 25-27.
- Bregar, L., Zagmajster, M. in Radovan, M. (2020). *E-izobraževanje za digitalno družbo*. V L. Bregar (ur.). Pridobljeno s <https://www.acs.si/wp-content/uploads/2020/03/e-izobrazevanje-za-digitalno-druzbo.pdf>
- Black, P. in William, D. (2014). Spreminjanje poučevanja skozi formativno spremljanje: raziskovanje in praksa. *Vzgoja in izobraževanje* (5-6), 10-20.
- Cvetek, S. (2015). *Učenje in poučevanje v visokošolskem izobraževanju: teorija in praksa* (str. 21-35). Ljubljana: Buča.
- Frigelj, J., Kodelja, Z., Meden, A., Pečan, G., Štefanec, D., Štrukelj, B. ... Taštanoska, T. (13. 5. 2020). *Izobraževanje na daljavo – izkušnje za prihodnost*. [Posnetek okroglega mize Pedagoškega inštituta]. Pridobljeno s https://www.youtube.com/watch?time_continue=68&v=SJRufAwOa0k&feature=emb_logo
- Izobraževanje na daljavo: Učenje in poučevanje matematike na daljavo*. (2020). Pridobljeno s <https://podpora.sio.si/izobrazevanje-na-daljavo-ucenje-in-poucevanje-matematike-na-daljavo/>
- Izvajanje izobraževanja na daljavo v izrednih razmerah: Strokovna navodila za ravnateljice in ravnateljce*. (2020). Pridobljeno s https://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/2020-03-27-navodila-za-ravnateljce_ss_26032020.pdf
- Keegan, D. (1996). *Foundations of distance education*. London: Routledge.
- Kranjec, E., Košir, K. in Komidar, L. (2016). Dejavniki akademskega odlašanja: vloga perfekcionizma, anksioznosti in depresivnosti. *Psihološka obzorja*, 25, 51–62.
- Kustec, S., Logaj, V., Krek, M., Flogie, A., Truden Dobrin, P., Ivanuš Grmek, M. (2020). *Vzgoja in izobraževanje v Republiki Sloveniji v razmerah, povezanih s covid-19. Modeli in priporočila*. Pridobljeno s https://www.zrss.si/pdf/modeli_in_priporocila.pdf
- Musek Lešnik., K. (2020). *Človeku prijazno izobraževanje na daljavo v času koronavirusa*. Pridobljeno s: <https://www.abced.si/post/%C4%8Dloveku-prijazno-izobra%C5%BEevanje-na-daljavo-v-%C4%8Dasu-koronavirusa>
- Palčič, M., P. (2008). Vpliv preverjanja in ocenjevanja znanja na učenje. *Život i škola : časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 54(19), 125–136
- Podpora učiteljem za izobraževanje na daljavo*. (2020). Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Pridobljeno s <https://www.zrss.si/objava/podpora-uciteljem-za-izobrazevanje-na-daljavo>

- Rebolj, V. (2008). *E-izobraževanje: skozi očala pedagogike in didaktike*. Radovljica: Didakta.
- Rupnik Vec, T., Preskar S., Slivar B., Zupanc Grom R., Kregar, S., Holcar Brunauer, A., idr. (2020). *Analiza izobraževanja na daljavo v času epidemije covid-19 v Sloveniji*. Delno poročilo, julij 2020. Pridobljeno s <https://www.zrss.si/digitalnahnjiznica/IzobrazevanjeNaDaljavo/>
- Saddler, C. D. in Buley, J. (1999). Predictors of academic procrastination in college students. *Psychological Reports*, 84, 686–688.

Kratka predstavitev avtorja

Bojan Jaklič je profesor športne vzgoje, zaposlen na Šolskem centru Novo mesto – Srednji elektro šoli in tehniški gimnaziji. V svojo pedagoško prakso se trudi vpeljevati sodobne pristope, dijakom pa poskuša ponuditi širok izbor športov, s katerimi se bodo ukvarjali v svojem življenju. Je prejemnik priznanja Zveze društev športnih pedagogov Slovenije, opazni pa so tudi dosežki, ki jih je dosegel kot mentor šolskim odbojgarskim ekipam.

My Sports Day

Vesna Pogelšek Lavrenčič

*Osnovna šola Istrskega odreda Gračišče
vesna.pogelsek@gmail.com*

Abstract

How an interesting Sports Day that is attracting students in distance learning is organized? In this article is presented how the idea for My Sports Day was born. The key was in the colleagues advice to ask students what would they like to do on a sport day. Soon there were lot of great suggestions and plans on how to carry out their own sport day. The progress, easier learning and more critical and objective thinking was developed by combining elements of formative assessments and by the use of modern technology (Mentimeter, Padlet).

Keywords: application, formative assessment, sports day during distance learning.

1. Introduction

The sport in second epidemic wave is lectured more systematically and with greater quality than it was in the first epidemic wave. However, when it was time of organising a remote sports day, there was always a reason to avoid it. The reason for that was simple – the luck of idea how to find an attractive and innovative activity. The complaints of not being able to find any good concept for a sports day. Suddenly, a simple question was given: “Why you do not ask the students what they would like to do on their sports day?” Of course, the question was asked and the responses were great.

The activities were planned in the manner that the theoretical contents of the digital Curriculum for Physical Education for the second and third triad were included (Učni načrt za Športno vzgojo, 2011). The term and goals that were reached and formulated were:

- the exercise and appropriate sports activities, hygiene, a balanced diet and rest for well-being and health must be included,
- the body's response with increased exertion (sweating, rapid breathing, increased heart rate, etc.) must be reached,
- principles of safe sports practice, dangers in hiking, swimming, water sports, cycling and winter sports must be appreciated,
- sportswear according to hygienic, thermoregulatory, aesthetic and safety point of view should be used,
- sports behaviour during sports practice and at sports events should be practiced,
- the importance of environmental protection should be considerate and

- the selection of tasks, exercise intensity and duration of exercise should fit to various goals that are including also ICT (heart rate, energy consumption, step counting) (The goals and terms are delivered from The Digital Curriculum for Physical Education).

The idea was lying on the five main phases that are the part of formative assessments where the centre of everything is the student and his development.

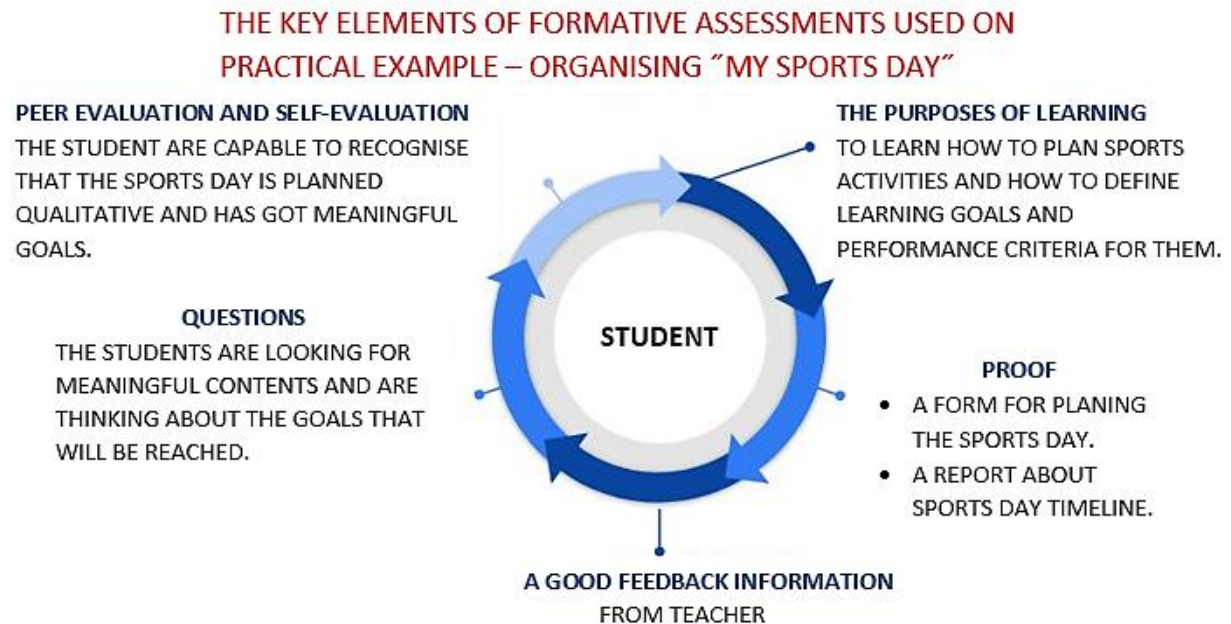

Figure 1: The key elements of formative assessments in planning My Sports day (personal archive)

When the formative assessments process is taking place in the classroom, students are active listeners and work more than the teacher. They are aware of the learning goals and know how to judge their recent knowledge and how to get evidence/proof of their knowledge and progress. In this type of lesson, the student has many opportunities to express individuality: finding personal meaning, planning and implementing their own paths adapted to his learning methods, asserting his abilities and interests, maintaining curiosity and creating (Holcar Brunauer et al., 2016).

The phases were connected throughout the whole process and various applications and tools were used (Mentimeter, Padlet, text editor, video conferencing etc.).

2. From a simple question to a wonderful product

2.1. Planning activities on the level of teacher

Before the students were introduced with the idea of this special sports day, a few questions were asked:

- What is wanted to be achieved with this sports day?
- In what way the guidance and care for the students is taken?

- How the success of a sports day is proved?

The answer to the first question was simple: the day should be prepared in the way that is spent actively with the integration of their favourite activity and in that way, that it is ended with satisfaction. Their ideas and thoughts should contribute and co-create the sports day.

For routing modes, the Mentimeter, Padlet application and a simple form made in Word were included.

The success of the sports day is proven by fulfilment of form, which will be submitted to the online classroom.

Two school hours were spent for the preparation of the sports day. The first lesson was dedicated to acquainting students with the sports and the instructions were given. The second hour was dedicated to reviewing their plans and the feedback was given from both sides – the teacher and the students: all the plans were reviewed by the students and the comments and suggestions for supplementing the content and/or goals were exchanged.

2.2 Student-level planning

A sports day was planned for students from 5 to 9 grade. Each class was informed about the sports day through the communication channel in e-Assistant. A notice with instructions and tips was posted on the bulletin board (Figure 2, 3 and 4). After that the content, planning and execution of the sports day were pre-debated in video meetings. Answers or suggestions were fulfilled in the Mentimeter application (Figure 5) or written in the chat.

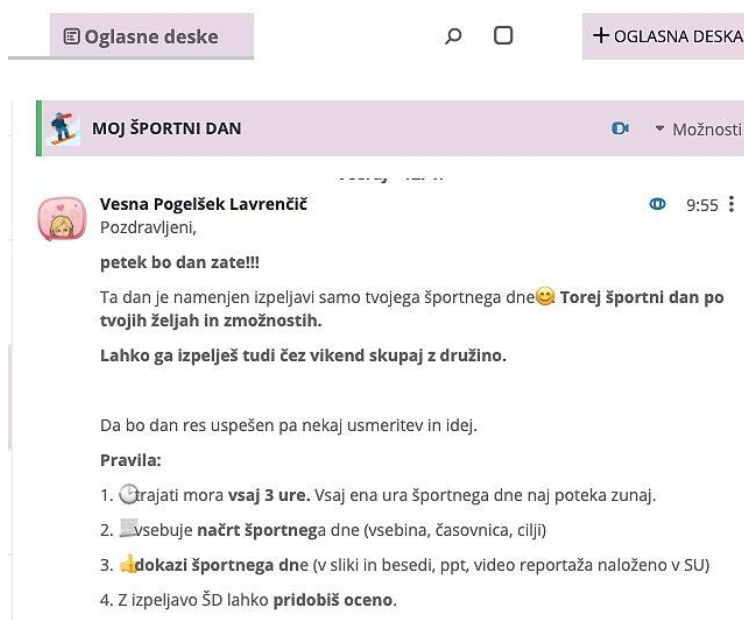

Figure 2: Instructions for Creating Their Own Sports Day Were Addressed to Students (personal archive).

MOJ ŠPORTNI DAN Možnosti

NAČRT ŠPORTNEGA DNE

Ko določiš vsebino športnega dne, naredi načrt.

- 1. Okviren čas** izvajanja in razporeditev aktivnosti
- 2. Določi UVOD** športnega dne, **GLAVNI DEL** športnega dne IN **ZAKLJUČEK ŠPORTNEGA DNE**

Npr: pohod na Lačno, UVOD: zajtrk, priprava nahrbtnika, preverjanje vremenske napovedi, GLAVNI DEL: hoja na lačno, razne vaje za ogrevanje, nabiranje zelišč, pelzanje na stolp, malica pri stolpu, ZAKLJUČEK: povratek domov in oddaja poročila

- 3. Določi CILJE, NAMENE** tvojega športnega dne. Zakaj delaš to aktivnost, kaj s to aktivnostjo razvijaš, kakšne/katere cilje želiš s to aktivnostjo doesči?

Npr: IGRE Z ŽOGO: želim izboljšati tehniko vodenja žoge in meta na koš, želim se razgibati in razvijati kondicijo. Moj cilj je, da zadane, koš vsaj 100x, da premagam brata itd...

IZPELJI ŠPORTNI DAN 🏆

NATO V SU ODDAJ POROČILO ŠPORTNEGA DNE V WORDU, PPT, VIDEO...IZBERI POLJUBEN NAČIN.

ŠPORTNI DAN LAHKO IZPELJEŠ TUDI V SOBTO ALI NEDELJO S TVOJO DRUŽINO. TO JE ŠE BOLJŠE, KER POSKRBIŠ ZA GIBANJE TVOJIH BLIŽNJIH :)

Figure 3: The Suggestions and the Content That Could Be Included in the Sports Day (personal archive).

MOJ ŠPORTNI DAN Možnosti

VSEBINA ŠPORTNEGA DNE

Nekaj idej kaj lahko počneš (pri temu upoštevaj ukrepe, ki veljajo zaradi epidemije):

- pohodništvo,
- kolesarjenje,
- igre z žogo,
- pohodo po gozdu in raziskovanje gozda kot telovadnice (plezanje po drevesih, ciljanje tarče s storži, preskakovanje vej, izvajanje stoje ob drevesu, itd..)
- rolanje, skiro, kotalkanje-poligon na domačem dvorišču
- plesne delavnice,
- vaje za moč,
- igre na snegu, sankanje, drsanje
- itd....

Figure 4: The last instructions that were given to the students (personal archive)

Go to www.menti.com and use the code 30 68 15 2

KAKŠNA BI LAHKO BILA VSEBINA TVOJEGA ŠPORTNEGA DNE? Mentimeter

kolesarjenje	pohod	Vaje za moč, potem pohodništvo in še kolesarjenje
iti na lačno, plezanje itd	Pohodništvo.Kolesarjenje.	raziskovanje jam

Figure 6: The Collected Suggestions of Students in the Mentimeter Application (personal archive).

The students were introduced to a sports day planning form (Figure 7). They were encouraged to think about the purpose and goals of their sports day. Being given no additional encouragement, they would be stucked the idea of content. The quality and insurance of the actual execution were questionable.

To complete the content, the duration of individual activities and the whole day planning were included in the form. The beginning and the main part of the sports day had to be defined and at least 3 goals that wished to be achieved were written down. The completed form was submitted to be reviewed (Figure 7).

Moj športni dan

Načrt športnega dne

1. IME IN PRIIMEK:		V tem stolpcu si beležiš kljukice
2. Vsebina športnega dne ->	Pohod od doma (Lukini) do naravnega mosta, spodmolov, ušes Istre; Veli Badin	
3. Čas trajanja (koliko ur, VSAJ 3 URE, od tega 1 ura zunaj) ->	4 ure	
4. UVOD (kratek opis začetka športnega dne):	Priprava nahrbtnika, primerna oblačila in obutev. Raztezanje (stretching) pred pohodom.	
5. GLAVNI DEL (napiši kaj vse boš počel na ŠD):	Pohod od doma do cilja: Veli Badin in povratek domov. Na pohodu si bom ogledala naravne znamenitosti, se razgibala. Na cilju si bom privoščila malico.	
6. ZAKLJUČEK (na kratko napiši kako boš zaključil športni dan):	Fotografiranje, vrnitev domov.	
7. CILJI MOJEGA ŠPORTNEGA DNE (število prehojenih korakov, prevoženih kilometrov, katere motorične sposobnosti boš razvijal, se boš kaj novega naučil...?) Vsaj 3 cilji, namen!	<ol style="list-style-type: none"> 1. Gibanje v naravi 2. Prehojenih približno 15.000 korakov 3. Premagovanje ovir (hoja po skalnatem površju) 4. Spoznavanje varovanega območja narave v bližini svojega domačega kraja 	
8. POROČILO BOM ODDAL V OBLIKI..?	Power pointova prezentacija	
KRITERIJI USPEŠNOSTI: Ob vsaki izpolnjeni točki si daj kljukico. Za odlično oceno: -načrt ima povsod kljukice - dokazi (poročilo) o izpeljanem športnem dnevu so naloženi v SU.		

Figure 6: The Form in Which The Sports Day Was Planned (personal archive).

The feedback, some instructions, suggestions for corrections and additions were given when necessary. In that manner the concept offered by formative assessment the feedback was oral, timely, specific and based on performance criteria (Holcar Brunauer et al., 2016)

The form was designed so that the points of the plan simultaneously represented simple performance criteria. At each completed point, the student had known that they were progressing and that there was a high probability that their sports day would be successful. At the end, the implementation of the sports day for those students who wanted it, was assessed.

The criteria that had to be reached in sports day to be completed successfully were considered and collected using the Padlet application (Figure 7).

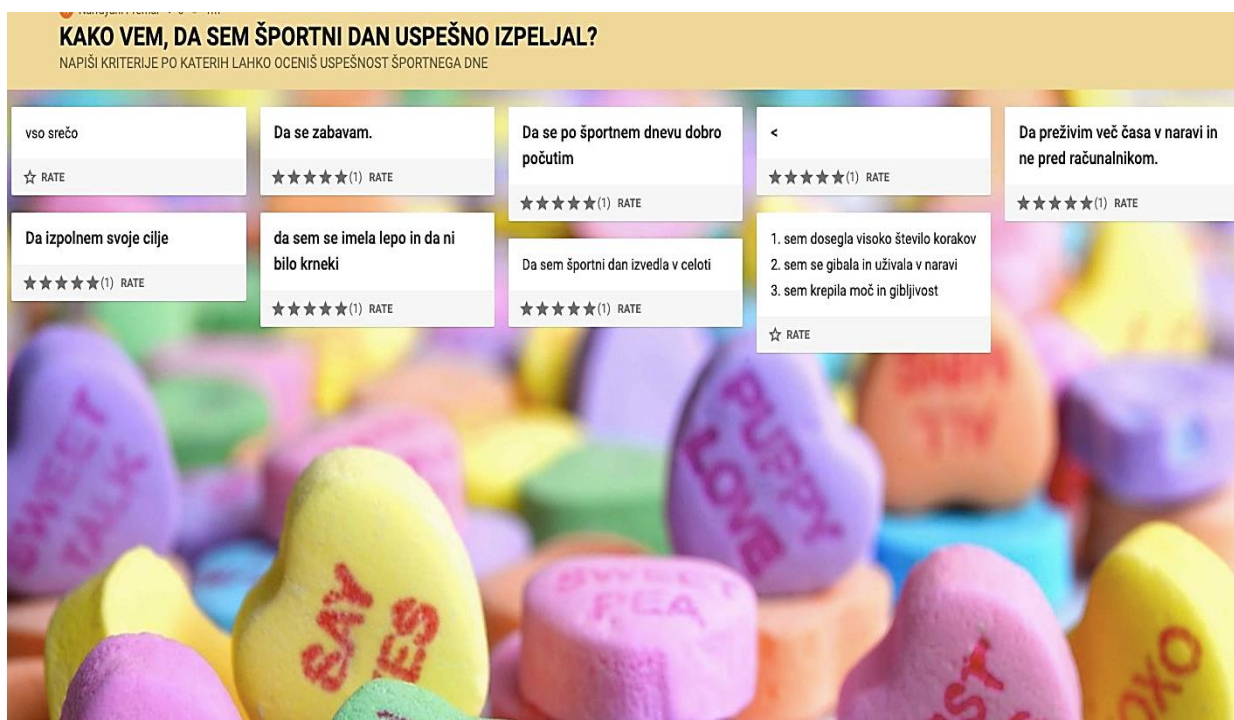

Figure 7: With the Help of the Padlet Application the Criteria for a Successfully Completed Sports Day Were Collected.

3. Conclusion

The hiking and cycling and ball games (especially technical exercises) as being part of the content were preferred. Strength exercises were used as an option by many boys. The idea of motocross and of finding green plants on the hike were the most interesting ideas. The purpose of heating, a healthy breakfast and the preparation of appropriate equipment for the implementation of the sports day were taken into account and into their plans. A certain number of steps or the path complement in a limited time were wished to be achieved. However, most of the time, nice moments and spending time outside were wanted.

A lot of positive conclusions can be drawn from this experience. Firstly, we were impressed with their ideas. The motivation for work has improved. A little guidance was needed during

the work. They were fully involved in all phases of process: planning, implementation, and analysis.

The opportunities were discovered and the creativity was developed. A specific vision of the event was formed and their own plans were followed. Their self-initiated, planning, management and evaluation of ideas came to the fore.

It can be concluded that remote sports day was successful. Now, a new challenge appeared: how to transfer this remote sports day into a classic lesson at school? Can it be carried out one day exactly on the same way by involving students' imagination and planning even under normal conditions?

4. Literature

Holcar Brunauer, A., Bizjak, C., Cotič Pajntar, J., Borstner, M., Eržen, V., Kerin, M., Komljanc, N., Kregar, S., Margan, U., Novak, L., Ilc Rutar, Z., Zajc, S. In Zore, N. *Formativno spremljanje v podporou učenju, priročnik za učitelje in strokovne delavce*, Ljubljana: ZRSŠ, 2016

Program osnovna šola športna vzgoja. Učni načrt (2011). Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_sportna_vzgoja.pdf

Short description of the author

Vesna Pogelšek Lavrenčič works as a professor of physical education at the primary school OŠ Gračišče. As the only sports pedagogue at the school, she is in charge of conducting all sports days and other sports event. She enriches school celebrations and events with the school dance group. Currently she is a member of the development team in the task of Creating Learning Environments for the 21st Century.

Motiviranje dijakov za delo na daljavo pri športni vzgoji

Motivating Students to Work at a Distance in Physical Education Classes

Jan Jelen

ŠC Nova Gorica – Gimnazija in zdravstvena šola
jan.jelen@gmail.com

Povzetek

Motiviranje dijakov pri športni vzgoji je bistvenega pomena, saj je fizična aktivnost v vseh življenjskih obdobjih ena pomembnejših sestavin, ki pomagajo človeku ohranjati ravnovesje v organizmu. Cilj gibanja je, da človek ohrani stik s telesom in ga s pomočjo razuma in duhovnosti uspe povezati v celoto. Učenje na daljavo je z dijaki lahko zelo težavno, saj se v tem obdobju srečujejo s povečanim stresom, tako zaradi vsakodnevnih obremenitev, zaradi sprememb, ki so vezani na drugačen način dela in učenja, kot tudi zaradi vseh vrst tehnoloških »pomagal«, s katerimi se dijaki bolj ali manj uspešno spoprijemajo. Fizična aktivnost odigra prav v tem času odločilno vlogo. V analizi samotestiranja smo ugotovili, da je bilo pri dijakih, ki so redno izvajali naloge po programu, zaznati boljše fizično in psihično zdravje. Dijaki so imeli občutek, da so nekaj naredili zase in za svoje telo, imeli so več energije, manj so bili prehlajeni in podvrženi virozam, pri pouku na daljavo so imeli boljše koncentracijo in lažje so sledili šolski snovi, samopodoba in samospoštovanje se jim je izboljšalo. V analizi izziva »Oblačenje v stoji na rokah« smo ugotovili, da so dekleta pri opravljanju nalog bolj vztrajna od fantov in kasneje obupajo. Sklepamo lahko, da šport in športne aktivnosti ob dovoljšnji meri vloženega truda in motivacije pozitivno vplivajo na motorične in funkcionalne sposobnosti ter izboljšajo fizično in psihično počutje dijakov ter tako vzbujajo motivacije za nove dejavnosti.

Ključne besede: dijak, motivacija, stres, športna vzgoja, učenje na daljavo.

Abstract

Motivating students to participate in physical education is essential, as physical activity is one of the most important elements in maintaining balance in the body at all stages of life. The aim of physical activity is for a person to maintain contact with the body and to manage to connect it into a whole with the help of mind and soul. Distance learning can be very difficult for students because they are exposed to increased stress during this time, both due to the daily workload, changes related to a different way of working and learning, and all kinds of technological aids that students use more or less successfully. Physical activity plays a crucial role at this time. When analyzing the self-testing, we found that students who regularly performed tasks according to the program had better physical and mental health, students felt they were doing something for themselves and their bodies, they had more energy, they had fewer colds and viral diseases, they had better concentration in distance learning and it was easier to follow the school material classes; also their self-esteem and self-confidence improved. When analyzing the "Getting dressed challenge" while standing on their hands, we found that the girls were more persistent than the boys in performing the tasks and gave up later. We can conclude that sport and physical activities, with sufficient effort and motivation, have a positive effect on motor and functional skills and improve the physical and mental well-being of students, thus arousing motivation for new activities.

Keywords: distance learning, motivation, physical education classes, stress, student.

1. Uvod

Gibanje je osnova za preživetje večine živalskih vrst in nič drugače ni s človekom. Z razvojem civilizacije je gibanje postalo manj pomemben dejavnik človekovega vsakdanjika. Napredek v moderni tehnologiji nam je olajšal življenje, delo in celo igro. Vsi ti dosežki so prispevali k večji kakovosti življenja, a so hkrati postali nadloga za naše zdravstvo.

Gibanje in premikanje lastnega telesa sta ključna za zdravje in preživetje. Vrsta bolezni je neposredno povezana z neaktivnostjo (negibanjem), saj je sedeči način življenja neposredno povezan z razvojem srčno-žilnih bolezni, rakom na debelem črevesju, diabetesom, boleznimi mišičevja in sklepov ter z drugimi boleznimi. Po nekaterih raziskavah je telesna neaktivnost, takoj za kajenjem, glavni vzrok za smrtnost. Ljudje so dandanes vedno bolj ozaveščeni o pomembnosti gibanja in športno-rekreativnih dejavnostih, a ker je za spremembo življenjskega sloga posameznika potrebno veliko truda in motivacije, je kljub vsem negativnim učinkom takega načina življenja še vedno prisoten velik delež gibalno neaktivnega prebivalstva. V času epidemije z novim virusom in z vsemi omejitvami ter delom na daljavo, torej v času pretežno sedečega načina življenja, je delež gibalno neaktivnega prebivalstva še toliko večji.

2. Motivacija in motiviranje dijakov pri športni vzgoji pri pouku na daljavo

Življenjski slog vsakega posameznika se razvija skozi vse življenje. Na začetku se oblikuje v ožjem družinskem krogu, kasneje pa predvsem v okolju, v katerem otrok odrasča. Pri otrocih in mladostnikih imajo največji vpliv na (ne)gibanje prav starši, ki s svojim zgledom učijo in vzgajajo. Otroci in mladostniki starše na začetku samo opazujejo in jih poslušajo ter se od njih pasivno učijo, kasneje pa se aktivno vključijo v učenje s tem, ko sami odkrivajo različne elemente gibanja, starši pa jih pri tem usmerjajo. Če starši želijo, da otroci in mladostniki usvojijo zdrav in ustrezen življenjski slog, jim morajo pri tem pomagati z lastnim zgledom, jih pri kakršnem koli gibanju ali športno-rekreativni dejavnosti spodbujati ter jim omogočiti pogoje in okolje za razvoj telesnih in motoričnih sposobnosti. S svojim zgledom in vzpodbudno besedo pa veliko pripomorejo tudi vzgojitelji v vrtcih in učitelji športne vzgoje na osnovnih in srednjih šolah. Otroci / mladostniki si s tem pridobi neko stališče do gibanja, športne vzgoje in športnih aktivnosti.

Kakšno stališče do gibanja in športnih aktivnosti oblikujejo otroci in mladostniki v toku razvoja, je torej odvisno od različnih dejavnikov. Škof, Cecić Erpič, Boben in Zabukovec (2004) so ugotovili, da se učenci, ki imajo pozitivno stališče do telesno zahtevnejših športnih aktivnosti, razlikujejo od učencev z negativnimi stališči, kar se odraža v tem, da

- so bolj aktivni v športu in pri športnih aktivnostih,
- imajo športne in zdravstvene dejavnosti uvrščene višje na vrednostni lestvici,
- so bolj ciljno naravnani in lažje opravijo določene naloge,
- težijo k lastnemu napredku.

Učitelj športne vzgoje pomembno vpliva bodisi na pozitivno bodisi na negativno stališče učencev in dijakov pri športni vzgoji. Različne raziskave (npr. Solmon in Carter, 1995) nam povedo, da prav vedenje učitelja športne vzgoje v največji meri vpliva na stališče učencev do gibanja in športne vzgoje nasploh. Na oblikovanje pozitivnega stališča vplivajo tudi pogoji, ki jih imajo učenci / dijaki pri športni vzgoji, in vzpodbudna, pozitivna klima ter izbira vsebin in različnih vadbenih površin pri pouku športne vzgoje. Če je športna vzgoja vsebinsko raznovrstna in omogoča učencem / dijakom takšne ali drugačne izzive, v katerih se lahko

dokazujejo in preizkušajo svoje sposobnosti in veščine, potem učenci in dijaki oblikujejo in utrjujejo pozitivno naravnost do gibanja in športnih aktivnosti. K izboljšanju pozitivnega stališča učitelj pripomore še s pohvalo, z vzpodbudno besedo ali s svojim zgledom in z gibalno spretnostjo, ko učencem / dijakom demonstrira določene prvine. Če so težje izvedljive, znajo ceniti njegov trud pri izvedbi.

2.1 Motivacija

Motivacija je pojav, ki zajema vse, kar nas spodbuja in usmerja. Mednje spadajo potrebe, nagoni, želje, motivi, cilji, vrednote, ideali, interesi, volja (Musek in Pečjak, 2001). Vsaka motivacija je tesno povezana s čustvi. Bolj so le-ta pozitivno naravnana (veselje, navdušenje, radost, zadovoljstvo, dobro počutje, ljubezen itd.), višja je motivacija za neko delo, aktivnost in obratno, bolj so čustva negativno usmerjena (pesimizem, z dolgočasnost, potrnost, žalost, depresija, nemoč itd.), manjša je tudi motivacija. Glede na vzroke, ki nas motivirajo, ločimo zunanjo in notranjo motivacijo. Pri notranji motivaciji gre za to, da nekaj naredimo ali počnemo, ker nas to razveseljuje, nam je všeč, oz. nas zadovoljuje. Pri zunanji motivaciji pa bi bili radi za naše delo ali početje nagrajeni v obliki nagrade, pohvale ali denarja (Musek in Pečjak, 2001). Če to prenesemo na športno vzgojo, bo učenec / dijak, ki je notranje motiviran, nekaj naredil, ker v tem uživa ali ga vsebine pri športni vzgoji zanimajo, dijak, ki je zunanje motiviran pa zato, da bo nagrajen z boljšo oceno. Tako motiviranje dijakov s pravilnim pristopom, z zgledom in s pestrimi športnimi vsebinami pomembno vpliva na njihovo čustveno stanje, kar zagotavlja boljšo popotnico v življenju. Da se bodo ukvarjali s športom tudi kasneje, jim poskušamo približati športno vzgojo (in posredno športno gibalne aktivnosti) na tak način, da jo bodo vzljubili. Tako jim dvigujemo notranjo motivacijo, ki je pogoj, da so pozitivno naravnani h gibanju in zdravemu življenjskemu slogu.

2.2 Motiviranje dijakov pri športni vzgoji pri pouku

Motiviranje dijakov pri športni vzgoji poteka preko zunanje in notranje motivacije. Motiviranje dijakov z ocenami (zunanja motivacija) je sicer prisotno, ker se ocenam v šoli ne moremo izogniti. Včasih se učitelji poslužujejo tudi groženj s popravnimi izpiti, če dijak pri športni vzgoji ne sodeluje ali iz drugih razlogov ne zadosti minimalnemu standardu znanja. Cilj vsakega učitelja športne vzgoje je prebuditi v dijaku notranjo motivacijo. To pomeni, da pri dijaku z različnimi in zanimivimi vsebinami, ki jih prilagodi glede na mladostnikove sposobnosti in veščine, vzpodbudi zanimanje za delo in športno aktivnost ter mu z njimi poveča raven zadovoljstva. Tudi Bratanić in Maršić (2005) sta mnenja, da lahko profesorji športne vzgoje pri učencih spodbujajo občutek uspešnosti tako, da zagotavljajo vsebine in okolje, v katerem seznanjajo učence o koristnosti gibanja in športnih aktivnosti v življenju in v katerem imajo učenci možnost izbirati vsebine tako, da jim prinašajo veselje oz. zadovoljstvo. To pa lahko naredimo edino tako, da vsebine prilagodimo njihovim sposobnostim, torej oblikujemo homogene skupine in izbiramo takšne vaje, da se mladostniki uspešno soočajo z njimi. Ne prelahke in ne pretežke, torej ravno prave, take, da jim z vloženim trudom ob uspešni izvedbi prinašajo zadovoljstvo. Z nekaj iznajdljivosti in znanja zna učitelj športne vzgoje pravilno pristopiti k dijakom in jih ustrezno motivirati. Za motiviranje dijakov je v prvi vrsti odgovoren motiviran učitelj, ki mora biti dobro pripravljen. Za učitelja velja, da (Sarič, Nikolić in Đumić, 2008):

- zelo dobro pozna učne vsebine, ki jih posreduje dijakom,
- ima dobre organizacijske sposobnosti,

- pozna različne metode poučevanja in se zna prilagajati potrebam in sposobnostim dijakov,
- je dobro psihološko pripravljen,
- je pozitivno naravnani (motiviran, z dobro samopodobo),
- zna prisluhniti dijakom in v procesu poučevanja upošteva njihove želje.

2.3 Motiviranje dijakov pri športni vzgoji pri pouku na daljavo

Pouk športne vzgoje na daljavo poteka malo drugače kot v šoli. Vse vrline, ki so značilne za dobrega učitelja športne vzgoje v šoli, koristijo tudi učitelju, ko poučuje dijake od doma. Ker učitelj neposrednega stika z dijaki nima, jih pri poučevanju na daljavo težje motivira, zato morajo biti vsebine še toliko bolj skrbno izbrane, njihova izbira pa mora biti še bolj prilagojena posamezniku in njegovim sposobnostim. To je za učitelja veliko težje narediti od doma kot pri poučevanju v šoli. Poučevanje od doma je za učitelje relativno nova situacija, s katero so se prvič srečali marca 2020 in od njih zahteva prilagodljivost in nov pristop k poučevanju. Pri drugih predmetih se je učenje od doma prestavilo v virtualni svet (pred računalniške ekrane), pri športni vzgoji pa so se učitelji trudili, da dijake z različnimi nalogami za vzdrževanje in razvijanje motoričnih in funkcionalnih sposobnosti (hitrost, moč, gibljivost, ravnotežje, koordinacija, natančnost in vzdržljivost) spodbudijo, da naredijo nekaj zase, za dobro počutje in zdravje ter tako vsaj za uro ali dve prekinejo sedeč način dela pred računalnikom.

Kako poučevanje na daljavo poteka? Vaje in naloge so prilagojene njihovim sposobnostim in zmožnostim, tako po vsebini kot tudi glede na prostorske možnosti izvajanja. Komunikacija z dijaki poteka preko spletnih učilnic in elektronske pošte, kjer dobijo pripravljeno gradivo in navodila v obliki teksta, slike ali video posnetka. Po opravljeni nalogi dijaki svojo aktivnost / dejavnost potrdijo tako, da pošljejo sliko, posnetek opravljene naloge, poti, vadbe ... Učitelji športne vzgoje popestrijo program z raznimi izzivi, npr. tako, da dijaki zbirajo število prehojenih, pretečenih, prekolesarjenih kilometrov, opravljenih sklec, počepov, trebušnjakov (vaje za trebušne mišice) itd. Dijaki imajo enkrat na teden ali na 14 dni tudi srečanje preko video konference (Zoom-a), kjer se z učitelji pogovarjajo o tem, kako napredujejo, kaj bi lahko izboljšali, kako se počutijo ... Učitelji spremljajo napredek dijaka, jih pohvalijo, se pogovarjajo o problemih in težavah, če so, in jih poskušajo na različne načine motivirati, da so pri športni vzgoji na daljavo še bolj aktivni. Nekateri učitelji imajo na teh srečanjih tudi različne oblike vadb (joga, vaje za povečanje moči in vzdržljivosti, sprostitvene tehnike, dihalne vaje, vaje za razvoj gibljivosti itd.). Dijaki vsak teden v svoj dnevnik zapisujejo splošne informacije glede opravljenih vaj / vadb, njihov opis in analizo ter počutje ob vajah / vadbi. V nadaljevanju sledi nekaj oblik vaj, vadb in izzivov, s katerimi lahko pri dijakih dvignemo raven notranje motivacije.

2.4 Samotestiranje

Samotestiranje smo z dijaki najprej opravili v šoli. Kasneje (doma) so ga dijaki izvajali 1x tedensko ter rezultate vpisovali v tabelo, da so lahko spremljali napredek. Vadili so lahko vsak dan ali vsaj 3x na teden. Pred začetkom testiranja so se vedno dobro ogreli z vajami, ki smo jih delali pri športni vzgoji – najboljše so vaje, ki vključujejo dinamično raztezanje mišic. Samotestiranje je bilo sestavljeno iz šestih različnih vaj:

- plank,
- sklece,

- upogib trupa,
- počep ob steni,
- predklon trupa,
- vojaški poskoki.

Pri vsaki vaji sta bili povezava do navodil ali video posnetka pravilne izvedbe in naloga, ki jo morajo dijaki opraviti pri vaji. Na koncu vaje je sledil še opis o koristnosti vaje.

2.4.1 Plank

Pravilna izvedba: V opori na pokrčenih rokah in na prstih nog zadržimo vodoravni položaj trupa, tako da so noge, zadnjica, hrbet, vrat in glava v isti ravnini (povezava do posnetka v literaturi).

Naloga: Postavi se v pravilen položaj in vključi štoparico; ko ne moreš več držati pravilnega položaja (ni telo v popolni ravnini), je test končan. Lahko ga izvajaš na komolcih ali na rokah, pomembno je, da je položaj pri vsakem preverjanju enak. Rezultat vpiši v sekundah.

Koristi: Plank pomaga pri krepitvi »jedra« telesa, trebušnih mišic, mišic ramen in hrbta. Pri njej delajo tudi mišice nog in je zato ena najpomembnejših vaj, s katero si lahko okrepite svoje telo. Ker krepi »jedro« telesa, torej mišice, ki nam pomagajo ohranjati stabilnost, izboljšuje tudi našo držo in ravnotežje. Pomaga tudi zmanjševati in preprečevati bolečine v hrbtu. Močno središče telesa bo izboljšalo vse vaše aktivnosti, ki jih delate preko dneva, in vam jih olajšalo. Na ta način lahko svoje telo obvarujete pred številnimi poškodbami. Hkrati pa vaja poskrbi tudi za lepe trebušne mišice.

2.4.2 Sklece

Pravilna izvedba: V opori na rokah in na prstih nog izvajamo sklece tako, da so noge, zadnjica, hrbet, vrat in glava v isti ravnini (povezava do posnetka v literaturi).

Naloga: Preštej število pravilnih ponovitev.

Koristi: Sklece so ene najosnovnejših, a hkrati najučinkovitejših vaj za gradnjo močnega zgornjega in srednjega dela telesa. Prednost sklec je, da lahko z majhnimi spremembami te vaje ciljamo na različne mišične skupine. Pri sklecah najbolj delujejo prsne mišice, aktivne so ramenske mišice, triglava nadlahtna mišica in tudi biceps, trebušne, stegenske ter zadnjične mišice. Katera skupina mišic bo bolj obremenjena, je odvisno od tega, za kakšno različico sklec se boste odločili.

2.4.3 Upogib trupa

Pravilna izvedba: Leže na hrbtu upognemo trup tako, da se ramena in zgornji del hrbta odlepijo od podlage. Glava in vrat sta v podaljšku trupa (povezava do posnetka v literaturi).

Naloga: Preštej število pravilnih ponovitev.

Koristi: Dvigovanje trupa je ena najbolj pogostih in standardnih vadb ter se izvaja praktično povsod, od osnovne šole do vojske in v skoraj vsakem fitnes klubu, čeprav obstajajo še mnoge druge vadbe za krepitev trebušnih mišic. Trebušnjaki so odlična vadba za izboljšanje moči in tonusa (napetosti tkiva) abdominalnih (trebušnih) mišic, predvsem preme trebušne mišice.

2.4.4 Počep ob steni

Pravilna izvedba: S hrbtom, naslonjenim na steno naredimo počep do pravega kota v kolenskem in kolčnem sklepu ter zadržimo položaj (povezava do posnetka v literaturi).

Naloga: Koliko časa zdržiš v pravilnem položaju? Če imaš dovolj moči v nogah, lahko izvajaš vadbo v težji izvedbi v počepu ob steni na eni nogi.

Koristi: Počep ob steni je odlična vaja za krepitev mišic zadnjice, stegenskih mišic in mečnih mišic. Z izvajanjem počepa ob steni boste okrepili tudi splošno vzdržljivost; če ga boste pravilno izvajali (pravilen položaj hrbtenice ob steni), bo pripomogel tudi k izboljšanju drže telesa. Če ga izvajate na eni nogi, izboljšate poleg moči tudi ravnotežje. Ko izvajate počep ob steni, se morate osredotočiti tudi na trebušne mišice, ki so ob izvajanju počepa aktivno vključene. V kolikor imate bolečine v kolenih, morate povečati naklon (več kot 90 stopinj) v kolenih oz. prekiniti z vadbo.

2.4.5 Predklon trupa

Pravilna izvedba: Predklon trupa izvedemo tako, da so noge v kolenskem sklepu iztegnjene in s prsti ali dlanmi poskušamo doseči tla.

Naloga: Opiši, do kod prideš z rokami (npr. cele dlani imam na tleh, s konicami prstov se dotaknem tal, z rokami pridem do kolen, pod kolena, do gležnjev ... ipd.).

Koristi: Z vajami za razvoj gibljivosti pri predklonu trupa raztezamo celo zadnjo stran telesa (hrbtne mišice, hrbtenico, zadnjico in zadnjo stran nog). Neravnovesje med sprednjimi in zadnjimi stegenskimi mišicami vpliva na položaj medenice. Z raztezanjem zadnjih stegenskih mišic pomembno vplivamo na ohranjanje pravilne postavitve medenice in posledično na pravilno držo celega telesa.

2.4.6 Vojaški poskoki

Pravilna izvedba: Stopala postavimo v širino ramen, roke so ob telesu. Iz tega položaja se spustimo v globoki počep, tako da se s prsmi dotaknemo kolen in roke postavimo na podlago pred seboj. Nato se z nogami odrinemo, skočimo nazaj, tako da telo iztegnemo v položaj za sklece. V naslednjem koraku stopala spet potegnemo k sebi oz. skočimo nazaj v položaj počepa, iz tega položaja pa se nato eksplozivno odrinemo visoko navzgor in pri tem vzročimo roke. (povezava do posnetka v literaturi).

Naloga: V posnetku je celotna izvedba vojaških poskokov (počep, skleca in poskok). Če trenutno še ne zmoreš pravilne izvedbe, izpustiš izvedbo sklec in greš samo v začetni položaj za sklece. Opraviš število ponovitev, ki jih zmoreš ob pravilni izvedbi (brez počitka!).

Koristi: Vojaški poskoki so vaja, ki je sestavljena iz vseh prejšnjih. Vaja še danes velja za eno boljših krepilnih vaj. Vključuje tri osnovne gibe - počep, skleco in skok, od vadečega pa zahteva ogromno energije, gibčnost, kondicijo in moč. Aktivira mišice celega telesa, konkretno pospeši metabolizem in s tem, seveda, porabo kalorij.

2.4.7 *Kako napredujemo?*

Če želimo napredovati, moramo vaditi vsaj 3x na teden. Načinov je več, spodaj je ena izmed možnosti.

- Plank: začnemo z najmanj 3 – 5 krat po 30 sekund (za začetnike manj), kasneje stopnjujemo 3 – 5 krat po 45 s, 3 – 5 krat po 60 s ali več, med posamezno ponovitvijo si vzamemo minuto do dve počitka, med počitkom se rahlo raztegnemo.
- Sklece: 3 - 5 serij po 20 sklec (ali več, odvisno od moči) za moške, 3 - 5 serij po 5 (ali več, odvisno od moči) za ženske (če so moške sklece prenaporne, začni z izvajanjem ženskih sklec), med vsako serijo minuta do dve počitka, med počitkom stresemo roke.
- Upogib trupa: 3 - 5 serij po 15 – 30 pravilno izvedenih ponovitev – če ponovitve niso izvedene pravilno, vaja nima nobenega učinka, med vsako serijo minuta do dve počitka, med počitkom se rahlo raztegnemo.
- Počep ob steni: 3 – 5 krat po 30 sekund (za začetnike manj), kasneje stopnjujemo 3 – 5 krat po 45 s, 3 – 5 krat po 60 s ali več, med posamezno ponovitvijo si vzamemo minuto do dve počitka, med počitkom stresemo noge.
- Predklon trupa: položaj v predklonu zadržimo 30 - 60 sekund, ponovimo 5 krat, počitek 30 – 60 sekund, med počitkom stresemo noge.
- Vojaški poskoki: 3 - 5 serij po 10 (za bolj vzdržljive 20 ali več), med vsako serijo minuta do dve počitka, med počitkom stresemo roke in noge.

2.4.8 *Analiza samotestiranja*

Večina dijakov je redno izvajala vaje, nekateri dijaki pa so se vajam poskusili izogniti in so tabelo izpolnjevali, ne da bi vaje opravili, kar smo ugotovili s preverjanjem po vrnitvi v šolo; pri slednjih testiranje ni pokazalo nobenega napredka, nekateri dijaki so celo nazadovali. Pri dijakih, ki so vadili po programu in se 1x tedensko testirali (kar je bilo zabeleženo v tabeli), smo po vrnitvi v šolo opazili viden napredek. Tisti dijaki, ki so vaje po programu izvajali vestno in redno, je bil napredek zelo opazen, pri tistih, ki so jih izvajali občasno, pa je bil manj opazen. Dijaki, pri katerih je bil viden napredek, so povedali, da so imele vaje veliko pozitivnih učinkov na njihovo počutje, splošno moč, voljo do učenja in na zdravje. Nekaj jih je navedenih spodaj:

- boljše fizično in psihično zdravje,
- preprečevanje prekomerne telesne teže in hujšanje,
- boljše počutje,
- občutek, da imajo več energije,
- izboljšanje imunskega sistema (manj prehladov in viroz),
- lažje sledenje in pomnjenje šolske snovi na video konferencah,
- boljša koncentracija pri učenju in domačih nalogah,
- manj stresa,
- izboljšanje samospoštovanja in samopodobe.

2.5 *Izziv za dijake pri športni vzgoji na daljavo*

Pri delu na daljavo smo učitelji športne vzgoje za dijake pripravili tudi kakšen izziv z namenom, da preizkusijo svoje motorične in funkcionalne sposobnosti, da tekmujejo med sabo

in s samim seboj, da si z vloženim trudom izboljšajo oceno pri športni vzgoji itd. V nadaljevanju je opisan eden izmed izzivov.

- »Oblačenje in obuvanje v stoji na rokah ob steni« - Dijaki ob steni naredijo stoji na rokah. Potem si na poljuben način poskušajo obleči majico, ki leži na tleh pred njimi. Ko si oblečejo majico, si poskušajo natakniti še nogavice in obuti čevlje. Izziv je zaključen, ko je naloga oblačenja in obuvanja opravljena.

2.5.1 Analiza izziva »Oblačenje in obuvanje v stoji na rokah ob steni«

Pri tem izzivu je bila prisotna zunanja motivacija, ker so dijaki z vloženim trudom in opravljeni nalogi dobili odlično oceno pri športni vzgoji, pa tudi notranja, saj so bili dijaki, ki so uspeli opraviti zadano nalogo polni zadovoljstva in ponosa. Med 60-imi dijaki in dijakinjami 4. letnikov je nalogo uspešno opravilo 10 dijakinj. Noben dijak ni uspel opraviti zadane naloge. Za zahtevno vadbo so imeli na razpolago dva meseca. Dekleta so se pri nalogi zelo izkazale; v dveh mesecih so zelo napredovale v moči in spretnosti. Učiteljem so v obliki video posnetkov redno pošiljale majne napredke v izvedbi, spraševale po napotkih, kako trenirati in izboljšati svoje sposobnosti, dokler niso bile sposobne opraviti naloge v celoti. Na drugi strani so fantje poskušali enkrat, dvakrat, nekateri tudi večkrat, a ker so videli, da ni pravega napredka, so obupali. Iz tega sklepamo, da so dekleta veliko bolj motivirana in vztrajna ne samo pri učenju, pač pa tudi pri športu; fantje v teh letih velikokrat vržejo puško v koruzo, še preden se dobro lotijo. Mogoče so bila dekleta bolj motivirana tudi zaradi ocene, fantje pa ne, ker jim ocene na splošno ne pomenijo prav veliko, kar se kaže tudi v zaključni oceni pri športni vzgoji in pri učnem uspehu nasploh.

Nekateri učitelji smo tudi sami izvedli to zelo zahtevno nalogo in posamične stopnje tudi sami dokumentirali z video posnetki, kar je bilo v posebno vzpodbudo dijakom.

3. Zaključek

Motiviranje dijakov pri športni vzgoji pri delu na daljavo ni enostavno. Sposobnosti športnih pedagogov stopijo v veljavo, če se le-ti znajo prilagoditi novemu načinu poučevanja. Kako v času učenja na daljavo pri športni vzgoji motivirati dijake, da bodo redno in vestno opravljali zadane naloge in se ukvarjali z neko športno-rekreativno dejavnostjo tudi med prostim časom, je vprašanje vsakega športnega pedagoga. Če se jim bo znal prilagoditi, jim prisluhni in glede na njihove želje ter v skladu z učnim načrtom izbirati športne vsebine, ob tem pa biti sposoben prisluhni vsakemu posamezniku in prilagoditi vaje njegovim sposobnostim, bodo dijaki pri izvajanju športnih aktivnosti bolj motivirani. Cilj takega načina posredovanja in usvajanja znanja je, da dijaki začutijo, kako jih šport s pestrimi vsebinami in individualnim pristopom razveseljuje, zadovoljuje in bogati. Z različnimi metodami, nalogami in izzivi ter s poznavanjem motivacijskih tehnik jim moremo in moramo šport približati tako, da bodo stopali po poti zdravja in dobrega počutja!

4. Literatura

- Bratanić, M. in Maršić, T. (2005). Povezanost motivacije učenika s gledištima o nastavniku. *Napredak*, 146 (3), 300-313.
- Musek, J. in Pečjak, V. (2001). *Psihologija*. Ljubljana: Educy.
- Nacionalni program spodbujanja telesne dejavnosti za krepitev zdravja 2007–2012* (2007). Ljubljana: Ministrstvo za zdravje RS.
- Počep ob steni*. Pridobljeno s <https://www.youtube.com/watch?v=-0Q7Lds7B8A>.
- Sklece. Pridobljeno s <https://www.youtube.com/watch?v=bSmP2X1ARic&feature=youtu.be>.
- Sarić, D., Nikolić, S. in Đumić, S. (2008). *Motiviranost dijakov srednjih šol za učenje*. Mestna občina Celje: Mladi za Celje.
- Solmon, M. A. in Carter, J. A. (1995). Kindergarten and first-grade students' perceptions of physical education in one teacher's classes. *Elementary School Journal*, 95, 355-365.
- Škof, B., Cecić Erpič, S., Boben, D. in Zabukovec, V. (2004). Differences in some psychological characteristics between pupils with positive and negative attitudes towards endurance activities in physical education. *Kinesiologica Slovenica*, 10, 49–64.
- Upogib trupa. Pridobljeno s https://www.youtube.com/watch?v=tmAn_jzDqhM&feature=youtu.be.
- Vojaški poskoki. Pridobljeno s https://www.youtube.com/watch?v=lCoAKz5LWmE&feature=emb_logo.

Kratka predstavitev avtorja

Jan Jelen je profesor športne vzgoje in poučuje na Gimnaziji in zdravstveni šoli v Novi Gorici. Ima več kot 20 let izkušenj z otroki in mladostniki v šolstvu in športu. V mladih letih in kasneje v življenju se je preizkušal v različnih športih: od teka, kolesarjenja, odbojke, tenisa do smučanja, deskanja na snegu in še mnogo drugih. Med prostim časom rad obiskuje tuje kraje in bere strokovne in poljudne knjige ter beletristiko.

Projektno učno delo pri predmetu šport

Project work in Physical Education

Marina Tomić

*OŠ Milana Šuštaršiča Ljubljana
marina.tomic83@gmail.com*

Povzetek

Sodoben način poučevanja dopušča določeno stopnjo avtonomije samega učitelja, a hkrati od njega zahteva prevzem odgovornosti za ustrezno izbiro metod, vsebin in oblik dela. Tudi pri pouku športa lahko učitelj pri predstavitvi posameznih praktičnih in predvsem teoretičnih vsebin izbere različne metode. Ena izmed teh metod je tudi projektno učno delo. Slednje zaradi svoje narave spodbuja udeležence/učence k medsebojnemu sodelovanju. Učenci pri projektnem učnem delu sami prihajajo do novih spoznanj, ki jih vzporedno prenašajo v prakso, tj. povežejo z vsakdanjim življenjem. Spoznavajo stvari, ki jih zanimajo, pri delu pa so aktivni. Za učence je način pridobivanja znanja ob projektnem učnem delu bolj privlačno in tudi bolj učinkovito ne glede na temo, kar je seveda prednost učitelja. V prispevku je predstavljen način izpeljave te metode dela pri spoznavanju »kraljice športa«, atletike. Ob besedi atletika večina učencev najprej pomisli na tek in napor, zato je projektno učno delo predstavljalo odlično priložnost, da spoznajo to zvrst športa na drugačen, bolj zanimiv način.

Ključne besede: atletika, projektno učno delo, sodobni pristop, šport.

Abstract

The modern teaching style allows a certain degree of autonomy for the teacher, but at the same time requires him to take responsibility for the appropriate choice of methods, content and forms of work. Even when teaching sports, the teacher may choose different methods when presenting practical and especially theoretical contents. One of these methods is definitely project work. Project work encourages students to interact with each other, they come to new insights which they can put into practice in their everyday life. They get to know things they are interested in and are active in their work. For students the way they acquire knowledge through project work, regardless of the topic, is more attractive and also more effective which of course is the teacher's preference. The article presents a way to use this method of work in getting to know the "queen of sport", athletics. With athletics in mind, most students first think about running and hard work, so the project work provided a great opportunity to get to know this type of sport in a different, more interesting way.

Keywords: athletics, modern approaches, project work, sport.

1. Uvod

Danes naj se ne bi več govorilo o dobrih in slabih, o aktivnih in pasivnih metodah učenja in poučevanja, saj naj bi bila vsaka metoda ali njena različica dobra, če je le pravilno izbrana in ustvarjalno uporabljena, ali pa slaba, če ne ustreza vsebini pouka, starosti učencev in ciljem izobraževanja nasploh. Zato je pomembno, da se učitelj oz. izvajalci edukacije poslužujejo različnih metod ter na ta način skušajo zadovoljiti različne potrebe različnih učencev, hkrati pa prispevajo k pestrosti in dinamičnosti pouka (Tomić, 2000). Vseeno pa dajejo določene metode več možnosti za doseganje določenih ciljev, kot je npr. miselno aktiviranje učencev ali gradnja kakovostnega znanja, kot druge (Marentič Požarnik, 2004). Zato se danes še posebej poudarja in spodbuja aktivne oblike in metode dela, ki učence sistematično spodbujajo k raziskovanju, razmišljanju in odkrivanju novega. Med oblikami pouka naj bi prevladovale individualne in skupinske/timske oblike pred frontalnimi oblikami pouka. Kot aktivne metode pa so mišljene razne diskusijske tehnike, igre vlog, izkušnjsko učenje, interaktivne dejavnosti, delavnice, projektno delo itd. (Rutar Ilc, 2006)

Eden izmed sodobnih pristopov poučevanja učencev v osnovni šoli je tudi projektno učno delo. Slednji predstavlja velik izziv tako za učence kot tudi učitelje. Učenci so pri projektnem učnem delu ves čas aktivni in ustvarjalni, razvijajo svoje sposobnosti, odkrivajo svoja močna in šibka področja. Posamezne naloge opravljajo bodisi samostojno ali v skupini. V nadaljevanju prispevka je prikazan primer izvedbe projektnega učnega dela pri predmetu šport (neobvezni izbirni predmet šport).

2. Sodobni pogledi na učenje in poučevanje

Gardner (1991) trdi da v človeku obstaja sedem temeljnih različnih potencialov, nadarjenosti in inteligenc: lingvistična, glasbena, logično-matematična, prostorska, telesno-kinestetična, intrapersonalna in interpersonalna.

Marentič Požarnik (2005) je v svojem delu povzela razlike med tradicionalnimi in sodobnejšimi pogledi na učenje:

- tradicionalno učenje je zagovarjalo (spominsko) sprejemanje znanja in njegovo reprodukcijo, sodobno pa zagovarja aktiven proces, kjer gre za samostojno, aktivno (re)konstrukcijo idej in (po)ustvarjanje lastnega znanja,
- sodobno učenje je poleg individualnega tudi socialen proces, kjer je pomembno skupinsko sodelovanje, dialog in interakcija,
- v ospredju sodobnega učenja so procesi učenja (iskanje, razmišljanje, reševanje problemov), strategije učenja, ki jih pri tem pridobimo (učenje učenja) in presoja ustreznosti strategij (metaučenje),
- sodobno učenje poleg spoznavnega vzpodbuja, da se bo razmišljanju aktivirajo tudi čustva; pozitivna čustva v učnem procesu vplivajo na interes in notranjo motivacijo in hkrati povečujejo trajnost in uporabnost naučenega znanja,
- poleg sprejemanja danih resnic je pri sodobnem učenju ključnega pomena, da učenci postavljajo in preverjajo domneve, vključujejo domišljijo in prepoznavajo ter tehtajo vrednote,

- uspešno učenje se ne meri le s preizkusi znanja, ampak je merilo uspešnega učenja kakovost samega procesa učenja in kakovost pridobljenega znanja, kjer je v ospredju globlje razumevanje pojavov, uporabnost v novih situacijah in ustvarjalnost,
- premik od vodenege učenja k samostojnemu učenju, ki vključuje samostojno načrtovanje, spremljanje, vzdrževanje motivacije in kontroliranje procesa. Ob takem učenju se učenci osebno celovito spreminjajo.

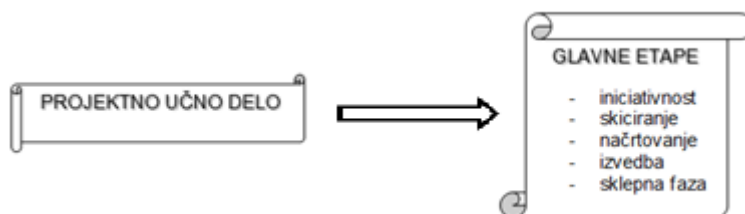
Pouk je torej usmerjen v učenca in ne več v učitelja in snov. Učenec ob takšnem pouku ne le usvaja in kopiči učne vsebine, ampak tudi pridobiva potrebne spoznavne in učne spretnosti in se pod vodstvom učitelja kot spodbujevalca učenja postopno osamosvaja (Marentič Požarnik, 2000).

3. Projektno učno delo

Projektno učno delo se je razvilo v ZDA na začetku 20. stoletja in se kasneje razširilo tudi na Evropo. Po drugi svetovni vojni so se v šoli pojavile zahteve po približevanju učne snovi vsakdanjemu življenju in pristnejših odnosih med učiteljem in učencem, kar je vodilo v še večji razvoj in napredek projektnega učnega dela. Z uvajanjem projektnega učnega dela kot novega modela didaktičnega ravnanja naj bi šola pri učencih dosegla boljše vzgojno-izobraževalne učinke, saj v nasprotju s tradicionalnim poukom dovoljuje aktivnejšo udeležbo učencev med poukom, spoštuje individualne razlike med učenci, spodbuja kritični in ustvarjalni dialog med učiteljem in učencem ter dovoljuje sproščeno in demokratično komunikacijo med obema.

Pri projektneem učnem delu učitelj postopno vodi učence skozi učni proces v smeri uresničevanja vzgojno-izobraževalnih ciljev in nalog, ki jih je postavil v sodelovanju z učenci na začetku izvajanja projekta. Med potekom projekta učitelj vzpodbuja, usmerja in pomaga učencem pri učenju oziroma izvajanju aktivnosti. Učenci se samostojno učijo prek opazovanja, raziskovanja, reševanja problemov, izvajanju neke praktične aktivnosti in podobno. Tako pridejo z lastno aktivnostjo do neposrednih spoznanj in znanja (Novak, 1990). V pedagoški proces vnaša sproščenost, bolj življenjske odnose med učitelji in učenci ter omogoča individualnosti znotraj kolektivnega dela.

Projektno učno delo spada med ciljno usmerjene učne postopke, za katere je značilno, da so sestavljeni iz etap, ki si med potekom aktivnosti sledijo po predvidenem zaporedju. Zgradba in oblika projektne učne metode (Slika 1) je povzeta po avtorju projektnega učnega dela, Freyu, ki je projektno učno delo razdelil na pet glavnih etap (Novak, 1990):

Slika 1: Zgradba projektnega učnega dela (Novak, 1990).

Za projektno učno delo se odločimo predvsem takrat, ko obravnavamo kompleksnejšo tematiko, ko želimo povezati različna predmetna področja v okviru enega predmeta ali ob

učnem/tematskem sklopu, ki tako delo omogoča. Teme naj bodo življenjske. Dinamika dela ni vezana na 45 minut, zato potrebuje drugačno trajanje učnih ur oz. fleksibilen urnik (Kerndl, 2010).

4. Izvedba projekta

4.1 Namen projekta

Glavni namen projekta je bil seznaniti v šoli učence z atletiko, z njenim razvojem, značilnostmi, potrebno opremo, torej izpopolniti teoretično poznavanje tega športa na ravni njihove starosti. Namen je tudi razvijati pozitiven odnos do športa nasploh ter do aktivnosti v naravi ali na atletski stezi.

Poleg osnovnih namenov je namen tega projekta tudi vključevanje učencev v delo po skupinah in medsebojna pomoč. Z uspešnim skupinskim delom, inovativnostjo, iznajdljivostjo in raziskovanjem poskušamo doseči cilj, ki pa je vsekakor znanje.

4.2 Pripomočki

Za izvedbo projekta smo potrebovali:

- šelshamer papir za plakate,
- pisala (flomastri, barvice ...),
- škarje, lepilni trak, lepilo,
- knjige in revije, reklame,
- nekaj lastne atletske opreme (za boljšo uvodno predstavitev),
- telefon (fotografiranje) in
- računalnik.

4.3 Trajanje izvedbe projekta

Projekt je potekal 3 šolske ure, in sicer:

1. začetek izvajanja projektne učnega dela (seznanjanje in predstavitev projektne učnega dela ter načina dela, oblikovanje podtem skupin ter dogovarjanje o njihovih nalogah),
2. nadaljevanje dela (izdelovanje načrta dela, plakatov in njihova predstavitev),
3. praktična izvedba atletskega treninga.

4.4 Udeleženci

Pri projektu je sodelovalo 15 učencev 4. in 5. razreda v okviru neobveznega izbirnega predmeta šport na OŠ Milana Šuštaršiča v Ljubljani.

4.5 Faza iniciative - pobuda

Z uvodno predstavitvijo teme in našega načrta za izvedbo projekta smo začeli v petek, 15. 11. 2019. V telovadnici so bile pred učence postavljene šprintarice, atletski dres in štartni blok. Nato smo jih povprašali, na kateri šport jih spominja oprema. Na pravilen odgovor ni bilo treba čakati dolgo časa, saj so vsi vedeli, da gre za atletiko. Na sredino plakata smo napisali naslov Atletika. Učenci so nato sami predlagali teme, ki se jih spomnijo ob tem, ko pomislijo na ta šport. Tudi to je bilo napisano na plakat (Slika 2).

Slika 2: Faza iniciative.

Faza iniciative je potekala gladko, saj so učenci pokazali veliko zanimanja in pripravljenost na sodelovanje.

4.6 Faza skiciranja

Pobud je bilo kar nekaj, tako da so bile oblikovane naslednje teme:

- teki (sprinti, teki čez ovire, srednje in dolge proge),
- skoki (skok v daljino, skok v višino, troskok, skok s palico),
- meti (met kladiva, suvanje krogle, met kopja, met diska).

Učenci so bili razdeljeni v tri skupine. Določena jim je bila tema, katero je bilo potrebno raziskovati. Vsaka skupina je na listu papirja dobila kratka navodila za lažje ustvarjanje.

4.7 Faza načrtovanja

V tej fazi so se učenci prvič preizkusili v skupinskem delu. Znotraj vsake skupine so pripravili nekakšen načrt, po katerem naj bi delo v njihovi skupini potekalo. Vsak član skupine je bil zadolžen za določeno delo. V primeru težav so se lahko kadarkoli obrnili na učitelja.

4.8 Faza izvajanja načrta

V tej fazi so učenci informacije iskali po internetu in med seboj razpravljali o ugotovitvah. Vsaka skupina je izdelala svoj plakat ter ga opremila s slikovnim gradivom (Slika 3). Dobili so tudi nasvet, naj vsako temo predstavijo na čim bolj zanimiv način.

Slika 3: Faza izvajanja načrta.

4.9 Faza poročanja skupin

Vsaka skupina je svoj izdelek predstavila samostojno (Slika 4), ostali učenci pa so zavzeto poslušali predstavitev in si tako poglobili znanje o atletiki.

Slika 4: Faza poročanja skupin.

5. Praktična izvedba atletskega treninga

Po izvedenem projektnem učnem delu so bili učenci deležni tudi krajšega atletskega treninga.

6. Zaključek

Sodoben načina poučevanja dopušča določeno stopnjo avtonomije posameznega učitelja, a hkrati od njega zahteva prevzem odgovornosti za ustrezno in pravilno izbiro metod in oblik dela. Eno izmed zelo učinkovitih in za učence prijaznejših oblik dela je vsekakor projektno

učno delo. Tukaj učenci samostojno prihajajo do novih spoznanj, ki jih vzporedno prenašajo tudi v prakso - povežejo z vsakdanjim življenjem. Njihovo delo ni tako pasivno kot običajno, temveč so aktivno vključeni v vse faze učnega procesa.

Učenci tudi lažje in bolj sproščeno navezujejo stike z učiteljem. Slednji ima več možnosti spoznati učenca kot posameznika. Za učence je način pridobivanja znanja ne glede na temo bolj privlačen in tudi bolj učinkovit. Projektno učno delo je vsekakor olajšalo predstaviti atletiko na drugačen, za učence bolj zanimiv način, saj jih večina ob besedi atletika najprej pomisli na tek in napor. To pa vsekakor ni stvar, ki bi jo učenci imeli najraje.

7. Literatura

- Gardner, H. (1991). *The Unschooled Mind: How Children think and how Schools should teach*. New York: Basic Books.
- Kerndl, M. (2010). Učno okolje, ki omogoča kakovostno samostojno učenje. *Revija za elementarno izobraževanje*, 3(2-3), 105-119.
- Marentič Požarnik, B. (2000). *Psihologija učenje in pouka*. Ljubljana: DZS.
- Marentič Požarnik, B. (2004). Konstruktivizem – kažipot ali pot do kakovostnejšega učenja učiteljev in učencev? V Marentič Požarnik B. (ur.), *Konstruktivizem v šoli in izobraževanje učiteljev* (str. 41–62). Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete.
- Marentič Požarnik, B. (2005). Psihologija učenja in pouka. V Erčulj J. (ur.), *V učence usmerjeno poučevanje* (str. 47-67). Ljubljana: Šola za ravnatelje.
- Novak, H. (1990). *Projektno učno delo – drugačna pot do znanja*. Ljubljana: DZS.
- Rutar Ilc, Z. (2006). Didaktična prenova gimnazij ali kako podpreti šole pri tem, da bodo dijake pripravljale na »jutrišnje« probleme. V Turk Škraba M. (ur.), *Vpeljevanje sprememb v šole - konceptualni vidiki* (str. 95-106). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Tomić, A. (2000). *Izbrana poglavja iz didaktike*. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete.

Kratka predstavitev avtorjev

Marina Tomić je po izobrazbi profesorica športne vzgoje in diplomirana trenerka atletike. Za sabo ima 22 let dolgo kariero vrhunske atletinje v kateri je tekmovala v tekih čez visoke ovire. Je večkratna državna prvakinja in udeleženka vseh največjih atletskih tekmovanj. Tekmovala je na Olimpijskih igrah v Londonu 2012, leta 2013 je na Mediteranskih igrah v Mersinu osvojila bronasto kolajno in je udeleženka več svetovnih in evropskih prvenstev tako v dvoranski atletiki kot na prostem. Svojo trenersko pot je začela leta 2006 kot trenerka pionirskih selekcij, danes pa poučuje na OŠ Milana Šuštaršiča v Ljubljani.

Telesna aktivnost učencev

Physical Activity of Students

Jasna Cvitanič

Osnovna šola Markovci
Jasna.cvitanic@os-markovci.net

Povzetek

Telesna aktivnost in vzdržljivost sta zelo pomembni veščini oziroma zmožnosti posameznika v današnjem svetu. Izkazuje se lahko v odnosih, pri opravljanju nalog, branju, igranju s prijatelji ali kot vzdržljivost v smislu fizične pripravljenosti in gibalne dejavnosti. Gibalna aktivnost in krepitev vzdržljivosti sta v (pred)šolskem obdobju zelo pomembni za otrokov razvoj na vseh področjih. Vključevanje gibanja v pouk je eden temeljnih pristopov sodobnega poučevanja na razredni stopnji. Ker vsakodnevni stik učitelja z učenci razkriva, da upada splošna telesna vzdržljivost in fizična pripravljenost učencev, so učitelji pred izzivom, kako organizirati vzgojno-izobraževalno delo, da se zaustavi upad oziroma se pospeši razvoj zdržljivosti pri učencih. Pri tem lahko učitelj uporabi različne pristope oziroma različne igralne oblike vzdržljivostne vadbe, kot so štafetne igre, poligoni, igre lovljenja, tekalne igre, skoki, poskoki...

Na OŠ Markovci smo si reševanje tega izziva, kako povečati vsesplošno vzdržljivost učencev, zadali z vključitvijo v poskus uvajanja posodobljene oblike razširjenega programa (RaP) in poteka v sodelovanju z Zavodom RS za šolstvo. V okviru poskusa šola sodeluje na področju *Gibanje in zdravje za dobro psihično in fizično počutje*. Tako se učencem omogočijo dodatne ure gibanja za razvoj vzdržljivosti, kot so pohodi, tekalne igre, plesne dejavnosti ipd.

Gljučne besede: gibanje, polygon, šport, telesna aktivnost, vzdržljivost.

Abstract

Physical activity of students and endurance are a very important skill in today's world, whether we talk about endurance in relationships, at work, reading, playing with friends or endurance in terms of physical fitness or physical activity. One of the basic aspects of modern teaching methods is still students' physical activity. The experience of past years has shown that in Slovenian schools students' general physical endurance and physical fitness have decreased. Consequently, teachers would like to raise awareness of the importance of sporting activities and their impact on all the aspects of students' lives. Endurance can be developed and increased in a playful way with endurance games such as relay races, obstacle courses, tag games, running games, jumping, hopping ...

Based on the analysis of sports education charts in Markovci Primary School, we have found that there has been a significant decline in students' physical fitness and physical activity. The school takes part in the RaP sports project called Movement and Health for Psychological Well-Being and Physical Health. Therefore, it is important to take advantage of this and boost our students' physical endurance. In practice, it means that different physical activities are organized. These include hiking trips, running games, dance activities, etc.

Key words: endurance, movement, physical activity, polygon, sport.

1. Uvod

1.1. Pomen gibanja

Gibanje je ena od osnovnih oblik telesne aktivnosti. Gibanje vodi k različnim pozitivnim rezultatom, kot so zdravje, dobra prekrvavljenost, razvoj telesa, zelo pomembno pa pripomore tudi k miselnim procesom in zmožnosti doseganja boljših rezultatov tudi pri učnem procesu. Po navadi gibalni razvoj delimo na dva vidika (Tancig, 1987). Prvi vidik vključuje razvoj sposobnosti, kot so moč, gibljivost, koordinacija, hitrost, ravnotežje in preciznost. Drugi vidik predstavljajo gibalne sposobnosti, ki se razvrstijo v tri široke in prepletajoče se kategorije. To so sposobnosti stabilnosti, lokomotorične in manipulativne sposobnosti. Seveda pa delujejo otroci na različnih stopnjah motoričnega razvoja različno. Lahko imamo osemletnika, ki bo v ravnotežnih sposobnostih na višji ravni, na manipulativnih in lokomotoričnih sposobnostih (meti, lovljenja) pa na nižji ravni. Takega otroka moramo spodbujati na področju gimnastike, hkrati pa poskrbeti, da razvije sposobnosti tudi na drugih področjih. Gibanje postaja vedno bolj prilagojeno in učinkovito. Z gibanjem otrok zaznava in odkriva svoje in ga preizkuša, kaj zmore. Doživlja veselje in ponos ob razvijajočih se sposobnostih in spretnostih ter gradi zaupanje vase. Hkrati daje gibanje otroku občutek ugodja, varnosti, veselja, skratka dobrega počutja. Z gibanjem otrok raziskuje, spoznava in dojema svet okoli sebe, razvija občutek za ritem in hitrost ter dojema prostor in čas (Tancig, 1987).

Gibanje je za mladostnika nujno. Z gibanjem krepimo mišice, sklepe in kosti, uravnavamo telesno težo ter na splošno izboljšujemo počutje. Poleg naštetega z gibanjem krepimo imunski sistem, izboljšujemo motorične sposobnosti, samozavest, samopodobo ter hkrati izboljšujemo koncentracijo, in spomin. Krepimo si tudi srce. Srce je votel organ v prstni votlini. Lega, velikost in oblika srca variirajo od človeka do človeka, odvisno od njegove starosti, konstitucije, trenutnega položaja in dihanja (V. Kobe, 2015). Gibanje pozitivno vpliva na razvoj možganov in sposobnost za učenje. Raziskave kažejo, da otroci, ki so telesno aktivni si prej in lažje zapomnijo novo snov, lažje sledijo pouku v šoli, prav tako pa gibanje preprečuje povišano telesno težo in debelostjo. Po priporočilih Svetovne zdravstvene organizacije naj bi mladostnik, starosti od 5 do 17 let, vsak dan vsaj 60 minut izvajal zmerno do intenzivno telesno dejavnost vse dni v tednu. Vsaj trikrat tedensko naj bi izvajal intenzivno telesno dejavnost. Vaje za krepitev mišic in kosti in aerobna vadba naj bi predstavljala največji del telesne dejavnosti. Danes je v športni ponudbi za otroke ogromno dejavnosti. Otroci se imajo možnost vključiti v različne dejavnosti že od vrtca naprej. V šoli je sedečega položaja več, zato ima šola v učnem načrtu predmeta šport enako gibanje za vse, tudi za tiste, ki jih doma k športu ne spodbujajo. Sodobna šola vključuje tudi elemente gibanja v pouk z različnimi prijemi, kot so minuta za zdravje, FIT odmor, FIT sprehod.

Otrok in mladostnik, ki se bo redno in zadostno gibal, bo tudi bolj verjetno ta aktivni življenjski slog prenesel v odraslo dobo. Gibanje je pomembno, saj z njim otroci razvijajo sposobnosti, ki jih potrebujejo v vsakdanjem življenju. Z gibanjem v možgane pošiljamo ustrezne impulze, ki oblikujejo lastne živčne sinapse. S temi impulzi se povečuje razvoj otroka. S starostjo se gibanje človeka spreminja. Začetki gibanja (dojenček) so omejeni zgolj na nekaj delov telesa (premikanje, glave in rok) in se razvija skozi obdobje od plazenja, nesigurne hoje

do teka. Oblika gibanja in pomembnost gibanja se z leti spreminja. Otroci nižjih razredov morajo z gibanjem razvijati različne čute in sposobnosti. Z boso hojo razvijajo čute na spodnjih delih stopal, pri žoganju s prilagajanjem oči na gledanje blizu in daleč. Svoje telo lažje razvijajo skozi igro. Pri starejših otrocih je pomembno, da čute, ki so jih že pridobili, okrepijo in prilagodijo za težje situacije. To lažje opravljajo s hojo in aktivnostmi.

V današnjih dneh v življenje mladih vstopa vse več elektronike, kot so računalniki, tablice, pametni telefoni. Premalo je tudi vzpodbujanja staršev in vrstnikov, pri čemer se pojavi občutek nesposobnosti in straha. Problem pa je tudi v financah. Večina dejavnosti, ki niso organizirane v šoli, so plačljive, tako velikokrat otroci, pri katerih imajo v družini finančne težave, ne morejo trenirati zelenega športa, saj so stroški preveliki. Otroci si sami ne znajo organizirati časa, zato jim po navadi zmanjka časa, ki je namenjen za gibalne aktivnosti predvsem na svežem zraku. Veliko je tudi prevažanja z avtomobili na krajše razdalje, katere bi lahko otrok podal s kolesom ali peš. Kljub veliki izbiri gibalnih dejavnosti izven pouka se za njih ne odloča veliko otrok. Otroci potrebujejo motivacijo za začetek gibalne aktivnosti. Velikokrat je že dovolj, da pri gibanju poznajo nekoga in se tako lažje odprejo in sprostijo. Pri otrocih nižje starosti je lažje, če gibanje spoznavajo skozi igro, saj je tako za njih bolj zanimivo in lahko traja dalj časa, a volje za to ne izgubijo. Gibanje je lahko izvedeno na način tekmovanja, pri katerem se mora posameznik potruditi po svojih najboljših močeh v prid celotne skupine. Gibanje je lahko tudi v starostnih razlikah. Otroci različnih starosti opravljajo enako nalogo in tako si lahko vsak najde svoj cilj in mu je lahko nasprotnik vsak, ki si ga izbere sam in si tako sam najde motivacijo in vzpodbudno za gibanje. Z vsem tem skrbimo tudi za promocijo zdravja. Le ta želi krepiti posameznika kot celoto. Svetovna zdravstvena organizacija opredeljuje promocijo zdravja kot proces omogočanja ljudem, da povečajo nadzor nad zdravjem in da svoje zdravje izboljšajo (Bajt, Jeriček Klanšček, 2017).

2. Vzdržljivost kot ključ do uspeha

Vzdržljivost označuje sposobnost človeka, da opravlja neko dejavnost dlje časa, ne da bi jo zaradi utrujenosti moral prekinjati ali da bi moral bistveno zmanjšati njeno intenzivnost. Vzdržljivost posameznika, v tem primeru učenca, vpliva na kakovost njegovega življenja, saj ob dobri vzdržljivosti lažje dosega zastavljene cilje in premaguje vsakodnevne ovire (Škof, 2016). Prav tako je njegovo zdravje odvisno od njegove splošne zdržljivosti (Raitmajer, 1990). Najpreprosteje povedano – vzdržljivost je odpornost proti utrujenosti. Je ena tisti gibalnih sposobnosti človeka, ki je v največji meri povezana z njegovim zdravjem, s telesno vitalnostjo in kakovostjo njegovega življenja (Škof, 2010.). Meni, da vzdržljivost ni pomembna samo v športu, ampak je ena tistih gibalnih sposobnosti človeka, ki je v veliki meri povezana z njegovim zdravjem, telesno vitalnostjo in kakovostjo njegovega življenja. Z vadbo vzdržljivosti človek razvija tudi vztrajnost, delavnost, nepopustljivost. Kot meni (Škof, 2007,) ima vadba vzdržljivosti zelo pomembno vlogo v šolski športni vzgoji in tudi drugih vsebinah športa. Slaba vzdržljivost ima negativne učinke, ljudje se hitreje utrudijo, potrebujejo daljši odmor in pri dolgotrajnem naporu je večja verjetnost napak, potemtakem lahko povzamemo, da je vadba vzdržljivosti pomemben dejavnik v našem življenju. Za razvoj živčnega sistema je značilno, da

se otroci po zahtevnem delu hitro utrudijo, ker je sistem še vedno slabše razvit kot pri odraslem človeku.

Slika 2: Vzdržljivost

Vsebino športne vadbe naj bi v predšolskem obdobju sestavljala predvsem temeljna gibanja različnih športov: športne igre z žogo, loparji, igre z elementi borilnih veščin itd. Gibalne situacije bodo ob razvoju različnih gibalnih veščin omogočale tudi potreben vzporeden gibalni razvoj. Pristop k razvoju gibalnih veščin naj temelji predvsem na igri in otrokom zabavnih oblikah vadbe. Kot strokovni delavci bi morali skrbeti tudi za razvoj pozitivnega razpoloženja otrok med vadbo (Škof, 2007).

Zato je treba poudariti, da naj bodo gibalne dejavnosti za razvoj vzdržljivosti predšolskih otrok organizirane v obliki metode iger. Vsebine, ki jih pripravimo naj bodo za otroke zanimive, privlačne, naj pritegnejo otrokovo pozornost, posamezniku pa naj omogočajo postanke takrat, ko jih bo potreboval. Po drugi strani pa naj bodo vsebine organizirane tako, da bo upošteval tudi tiste posameznike, ki so sposobni neprekinjeno preteči daljše razdalje. Poleg tega, bi pri načrtovanju gibalnih dejavnosti za razvoj vzdržljivosti poudarili tudi to, da je naravno okolje najprimernejše za vadbo vzdržljivosti. Gibanje in šport lahko v teh primerih predstavljata pomembno sredstvo kinezioterapije in rehabilitacije (Kovač, 2001).

Raziskave kažejo, da imajo izbirni predmeti s športno vsebino vodilno mesto po številu učencev, ki si predmet izberejo. (Plavčak, 2007) v enem izmed svojih člankov navaja, da si je predmet izbralo več kot 80 % osnovnošolcev. Vsakemu izmed izbranih naštetih predmetov je namenjena predvidoma ena ura tedensko, torej 35 ur letno. Pouk teh predmetov lahko poteka tudi v drugačni obliki, vendar število ur ostaja kljub drugačni organizaciji nespremenjeno. Glede na število učencev, ki se odločijo za enega od izbirnih predmetov, šola oblikuje vadbene skupine. Pri tem mora spoštovati predpisane standarde in normative.

Prav zaradi vsega naštetega, smo se na OŠ Markovci odločili, da smo vsak ponedeljek v okviru pouka športa za razrede razredne stopnje ob pomoči učiteljev športa pripravili poligon za učence.

Slika 1: Poligon

Poligon je oblika vadbe, kjer ga postavimo ob robu telovadnice v obliki kroga. Lahko ga postavim tudi v dva poligona pod pogojem, če imamo na isti vadbeni uri dve skupini otrok, ki sta si različni po znanju, sposobnostih ali starosti. Naloge otroci izvajajo v koloni, kjer se neprekinjeno pomikajo naprej po pripravljenih nalogah. Vsebina poligona mora biti otrokom poznana in preprosta. Zelo dobro je, da se poligon na vsake toliko časa spremeni oziroma postavimo različico posamezne naloge, ki je bila postavljena v osnovi. Pri izvajanju poligona lahko pride do zastojev, zato je dobro, da otroke porazdelimo, da začnejo vaditi na različnih mestih. Za isto nalogo postavimo več vzporednih vadbenih mest, če pride do nezaželenih zastojev. Zaradi preproste oblike dela, je poligon manj učinkovit in tako ne more izražati individualizacije. Poligon smo uporabili predvsem za povečanje vzdržljivosti športno talentiranih učencev, ki so tekom ur športa izkazovali potrebo po več.

Z začetkom pouka na daljavo smo iskali načine, kako učencem zagotoviti redno fizično aktivnost in jih spodbuditi k rednemu gibanju. V veliko pomoč so nam bili posnetki naših skupnih ur v telovadnici, kjer smo si naredili različne poligone. Tako so učenci ob posnetkih dobili dodatno motivacijo za aktivnost. Doma so si naredili zelo različne poligone, tako zunaj, kot v stanovanjih in pošiljali dokaze o redni gibalni aktivnosti. Le ta je v teh časih še posebej pomembna, saj številni izsledki kažejo, da se je v času šolanja na domu zelo povečala teža otrok in zmanjšala se je njihova fizična pripravljenost.

3. Zaključek

Ugotavljamo, da smo na naši šoli naredili korak naprej. Po tem, ko je država ukinila Zdrav življenjski slog smo iskali vsaj približen nadomestek temu uspešnemu projektu. Delno po zaslugi Rap-a (razširjenega programa), delno po zaslugi dodatnih ur v telovadnici verjamemo, da smo učencem omogočili več gibanja. Verjamem, da je vse to pripomoglo, da naši učenci tudi v času šolanja na daljavo skrbijo za večjo telesno aktivnost, kot lahko razberemo iz poročil različnih šol in zavodov. Upam, da smo s svojim vzgledom in delom prispevali k zdravemu in aktivnemu vsakdanu naših učencev.

Zorenje in izkušnje imajo pomembno vlogo v razvoju (Čavničar, 2005). Zorenje je tisti vidik razvoja, s katerim označujemo kakovostne spremembe, ki omogočajo, da posameznik

napreduje k višji stopnji delovanja. Z zorenjem se pojavljajo določene dejavnosti, katerih vrstni red je določen, spreminja se edino hitrost pojavljanja posameznih oblik. Recimo napredek in približna starost, v kateri se otrok nauči sedeti, stati in hoditi, sta v visoki korelaciji z zorenjem. Te dejavnosti se vedno pojavljajo v omenjenem vrstnem redu in glede tega niso odvisne od vplivov okolja. Z ustreznimi vplivi iz okolja se lahko spreminja samo hitrost pojavljanja posameznih dejavnosti. Izkušnje se nanašajo na dejavnike okolja, ki lahko spremenijo ali preoblikujejo pojavljanje različnih razvojnih značilnosti skozi proces učenja. Izkušnje lahko vplivajo na hitrost pojavljanja nekega vzorca vedenja. In zato smo ponosni, da smo našim učencem ponudili možnost pridobiti izkušnje, ki jim bodo pomagale šport doživeti na drugačen način.

4. Literatura

- Bajt M., Jeriček Klanšček H. (2017). priprava programov promocije zdravja po korakih in evalvacija. Ljubljana, Nacionalni inštitut za javno zdravje.
- Čavničar, M. (2005). Vpliv povečanega števila ur športne vzgoje na razvoj gibalnih sposobnosti otrok.
- Kobe, V. et al. (2015). Anatomija, skripta za študente medicine 3.del. Ljubljana: Medicinska fakulteta
- Kovač, M. (2001). Učni načrt: Izbirni predmet: program osnovnošolskega izobraževanja. Šport: šport za zdravje, izbrani šport, šport za sprostitev. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo.
- Plavčak, M. (2007). Športni pedagogi nasprotujemo zmanjševanju števila ur športne vzgoje. V Šport , 55 (1), 4-5. Diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.
- Rajtmajer, D. (1990). Metodika telesne vzgoje. Knjiga 1, Predšolska vzgoja. *Maribor: Pedagoška fakulteta*
- Škof, B. (2007). Šport po meri otrok in mladostnikov: pedagoško-psihološki in biološki vidiki kondicijske vadbe mladih. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
- Škof, B. (2010). Spravimo se v gibanje – za zdravje in srečo gre: kako do boljše telesne zmogljivosti slovenske mladine. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport
- Škof, B. (2016). Šport po meri otrok in mladostnikov: pedagoško-psihološki in biološki vidiki športne vadbe mladih. *Ljubljana: Fakulteta za šport*
- Tancig, S. (1987). Izbrana poglavja iz psihologije telesne vzgoje. Ljubljana: Fakulteta za telesno kulturo.

Kratka predstavitev avtorja

Jasna Cvitanič je profesorica razrednega pouka in opravlja vzgojno – izobraževalno delo v 1. razredu OŠ Markovci pri Ptuj. Na šoli izvaja več krožkov in je mentorica tekmovanja o sladkorni bolezni. Njeno raziskovalno delo je vezano predvsem na sodelovanje z Zavodom za šolstvo republike Slovenije, območna enota Maribor, kjer sodeluje na več ravneh. Aktivno je soustvarjala različne projekte s strani Zavoda. Trenutno sodeluje v dvoletnem projektu Zavoda za šolstvo z naslovom Uvajanje formativnega spremljanja in inkluzivne paradigme.

Motivacija in delo učencev pri pouku športa na III. OŠ Celje pri delu na daljavo

Motivation and work of pupils in the training of sport at Celje School in distance work

Lucija Vrhovšek Jančič

III. OŠ Celje
lucija.vrhovsekjancic@gmail.com

Povzetek

S pričetkom dela na daljavo so učitelji športa morali dobro razmisliti, v kateri smeri bo potekalo poučevanje na daljavo. Jedro je ostajalo enako: učence motivirati za gibanje, pa naj bo to v katerikoli obliki. Po začetnih korakih so prilagajali pristope in vsebine dela. Učencem se je prilagodilo delo z na oko privlačnimi navodili s snovjo, ki je bila strnjena in podprta s slikovnim gradivom. Glede na oddaljenost stika so se posluževali tudi tehnologije in s spleta sneli zanimive in motivacijske primere vadbe. Kot nekakšen nadzor nad delom učitelji zahtevali povratne informacije v obliki odgovorov na vprašanja, beleženje gibanja v obliki tabel gibanja. Motivacijsko noto so doprinesli tudi izzivi, ki so se jih učenci razveselili. Izvedli so orientacijski športni dan na daljavo. Skratka, učitelji so se potrudili, da so učencem tudi v tem času korona virusa približali gibanje, saj je bila težnja, da naj bo tega več, medtem ko ostalih stvari manj.

Ključne besede: delo na daljavo, gibanje, motivacija, poučevanje, primeri dobre prakse, šport.

Abstract

By starting distance work, sport teachers had to think carefully about which way distance teaching would take place. The core remained the same, motivating students to move, be it in any form. After the initial steps, we adjusted the approaches and content of the work. We adapted the work to the students by taking care of eye-catching instructions with the substance, which were conjoined and supported by pictorial material. Given the distance of contact, we also used technology and took interesting and motivational examples of exercise from the web. As a kind of control on work, we requested feedback in the form of answers to questions, recording movements in the form of motion tables. The motivational note was also added to the challenges that the students were delighted with. We performed a long-distance sports day. In short, the teachers did our best to bring the movement closer to the students during this time, because there was a tendency to do more, while the rest of things were less.

Keywords: distance work, examples of good practice, motivation, movement, sport teaching.

1. Uvod

Z novim dogajanjem po svetu in z COVID-19 so bili učitelji, tako rekoč iz danes na jutri, primorani preiti iz poučevanja v šolah na poučevanje na daljavo, kar je samo po sebi predstavljalo izziv svoje vrste, še posebej za učitelje tistih predmetov, kjer je narava poučevanja predmeta malce drugačna. Pojavilo se je vprašanje, kako podati učno snov, da bodo učenci motivirani, bodo razumeli, in bodo hkrati lahko opravili zadane naloge. Skratka, kako popestriti

suhoparno podajanje snovi na daljavo pri pouku športa in pridobiti učence za delo. Šport oz. po starem športna vzgoja je predmet, kjer je to predstavljalo svojevrsten problem. Zakaj? Učenci v veliki večini prihajajo k uram že motivirani, pri sami uri pa se ves čas gibljejo, kar se pri drugih predmetih ne.

Po priporočilih Svetovne zdravstvene organizacij se za otroke in mladostnike priporoča vsaj ena ura intenzivne telesne dejavnosti vsak dan v tednu (Drev, 2013). Učenci imajo v urniku na teden dve do tri ure pouka športa. Torej že v osnovi to raven gibanja težko dosežejo, kar pa je v času epidemije še težje doseči. V priporočilih NIJZ glede telesne dejavnosti v času širjenja okužbe COVID-19 (2020) navajajo: »Vsekakor pa je glede na okoliščine kakršnakoli telesna dejavnost boljša od nedejavnosti. Vsak korak je boljši od minute sedenja ali ležanja, zato tudi doma naredimo toliko korakov v hiši ali stanovanju, kot trenutno zmoremo; če imamo v hiši stopnice, jih le uporabimo.« To je torej postalo novo vodilo učiteljev športa, kakršnakoli oblika gibanja je boljša kot nobena.

Motivacija je ključni dejavnik učnega procesa: le motivirani učenci učenje začnejo, se učijo in pri učenju vztrajajo, vse dokler ne končajo učnih nalog ali ne dosežejo zastavljenih učnih ciljev (Juriševič, 2012). Učitelji športa so skušali doseči čim večjo motiviranost otrok in so se posluževali raznih pristopov. V članku so nanizani primeri dobre prakse oziroma tudi napak, ki so se nepredvidene pojavile.

2. Poučevanje na daljavo

2.1 Predmet šport

Predmet šport je eden izmed vzgojnih predmetov, kjer je poučevanje sestavljeno iz 10 % teorije, preostalo pa je praktično delo. Cilj predmeta je slediti dejstvu, da je potreba po gibanju za človeka naravna, saj se pri tem razvija in krepi telo, usklajuje se motorika, urijo se spretnosti, zato si razvoja otroka ne moremo predstavljati brez telesne in športne dejavnosti (Bergant, 2015).

S skokovitim tehnološkim razvojem se je spremenil tudi način razmišljanja, gibanja in hkrati tudi življenja. Gibanje v naravi je v veliki meri zamenjala oblika gibanja v zaprtih prostorih, kot so domači fitnessi in dvorane, ki nudijo urejen prostor. Pa vendar se ne sme zanemariti gibanja v naravi, ki ima mnogo pozitivnih lastnosti. Ena izmed njih je svež zrak (kisik), ki predstavlja zdravilo za delovanje našega telesa. Vadba v naravi nas krepi, sprošča in pomlaja, zato je posledično naše telo odpornejše in smo manj bolni. Možgani so ustvarjeni za učenje in reševanje problemov. Gibalni problemi pa so otrokom zelo ljubi, saj jih veliko rešujejo spontano, že skozi igro. Ustrezna igra, tekanje, premagovanje ovir in visokih bregov lahko otrokom nadomesti čas, ki ga sicer preživljajo pred računalnikom ali televizorjem. Ob epidemiji debelosti, ki je zajela tudi naše otroke, lahko gibalno igro priporočimo tudi kot splošni zdravstveni ukrep, ki poleg tega, da krepi mišice in vpliva na gibalni aparat, tudi preprečuje debelost, povišan krvni tlak in sladkorno bolezen, ki ne vodijo v optimalen, zdrav razvoj otroka. Pri gibanju se otrok sreča tudi z neugodnimi, bolečimi izkušnjami, ki kot spoznanja pomembno določajo nas same in včasih celo naše preživetje.

Gibanje ne glede na prostor spodbudno vpliva na telo, razvija se motorika, orientacija, senzorične sposobnosti in še marsikaj drugega, pa vendar je narava tista, ki nam nudi več kot zaprti prostori.

2.2 Delo na daljavo

Ob začetku dela na daljavo je prevladovalo mnenje, da bodo učenci doma kakšen teden in zato je bil namen učiteljev, da se nadaljuje z učenim sklopom, kjer so ostali pri rednem pouku. Torej, enostavneje nadaljevati v tej smeri s teoretičnim delom, ki je tako kar naenkrat začel prevladovati, samo gibanje pa je bilo postavljeno v ozadje. Glede na to, da se z učenci in učitelji niso videli, je bila njihova povratna informacija slaba in sicer v smislu, da so se izgubili v poplavi teoretičnih informacij in terminologiji. Pri pouku poteka podajanje teoretičnih informacij vzporedno s praktičnimi in tako lažje dojamajo, kako npr. izgleda košarkarsko igrišče in kaj katera črta pomeni.

Torej je bil čas, da se stvari spremenijo in se začne drugače gledati na sam koncept podajanja snovi na daljavo, ne da bi se pri tem izgubil osnovni namen predmeta športa, ki je gibanje oz. zdrav duh v zdravem telesu. Motivirati drugače pa je tudi pomenilo preiti ustaljene vzorce poučevanja in preklopiti, da kljub dejstvu, da mobilne telefone izrivajo iz šol, le te vključiti v pouk na daljavo skupaj z ostalo tehnologijo. V nadaljevanju so navdeni načini motiviranja učencev za delo pri pouku predmeta šport in njihov odziv nanje.

2.2.1 Pisno gradivo

Navodila za poučevanje so bila podana barvito, brez nepotrebne poplave izrazoslovja, ki ga učenci ne poznajo. Gradivo je bilo torej skoncentrirano na eno do dve strani, pomembne stvari so bile poudarjene in podprte s slikovnim gradivom. Na ta način so učenci lažje razbrali, za kaj gre in kaj je potrebno narediti. Ob navodilih za vsako uro so učitelji učence tudi skušali opozarjati, naj se gibljejo in skrbijo za svoje zdravje.

2.2.2 Posnetki in slikovno gradivo

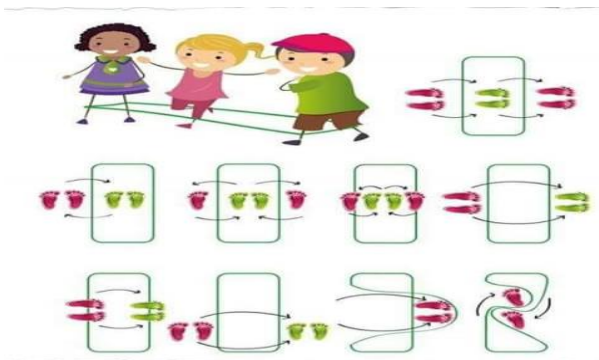
Zelo dobro so se obnesli posnetki z youtuba, ki so dostopni vsem. Tako so se lahko učenci spoznali z vadbami, ki jih v šoli skoraj ne izvajamo. Kot so npr. just dance, tabata, boot camp, fun exercise for kids, joga ipd. Učenci so bili nad vadbo navdušeni, vseč jim je bil ples, kjer so bile vključene njim ljube pesmi, prav tako pesmi iz računalniških igrice, ki so jim blizu.

Nekateri učitelji so se odločili, da so v posnetku nagovorili učence in jih motivirali za delo ter pri tem tudi pokazali, kakšne naloge sledijo.

Učenci II. triade pa so imeli veliko navodil v sliki, kjer je bilo prikazano, kaj morajo narediti in kolikokrat, kjer so slike igrive in primerne njihovi starosti ter razumevanju. Primeri na slikah 1, 2, 3 in 4 kažejo, kako so bila podana navodila s slikovnim prikazom, ki je nadomestil opisovanje nalog. Namenjena so bila učencem nižje starostne skupine.

Slika 1: Navodila za Spinner vadbo (lastni arhiv)

Slika 2: Slikovni prikaz igre gumitvist (lastni arhiv)

Slika 3: Navodila za izvajanje joge za otroke za II. triado (lastni arhiv)

TELOVADNE KARTE

Premešaj karte in jih razgri pred seboj (narobe obrnjene). Vleci karte in izvedi spodnje vaje. Prva tabela ti pove koliko ponovitev moraš narediti, druga pa katero vajo. Vadi tako dolgo, dokler ne opraviš vseh vaj iz spodnje tabele. Vse je odvisno od sreče obračanja kart!

Primer: če izvlečem SRCE 10 = 15 x smučarski poskoki

Če igraš z družinskimi člani lahko tekmujete, kateri uspe prvi narediti vse vaje!

	ŠTEVILO PONOVIŦEV
KRIŦ	5
PIK	10
SRCE	15
KARA	20

	VAJA
AS	JUMPING JACKS
2	DVIG NA PRSTE
3	POČEPI
4	POSKOKI
5	TREBUŠNJAKI
6	HRBTNI
7	VOJAŠKI POSKOKI
8	POSKOKI PO LEVI NOGI
9	POSKOKI PO DESNI NOGI
10	SMUČARSKI POSKOKI
FANT	SKLECE
KRALJICA	ZAPIRANJE KNJIGE
KRALJ	SKOK V DALJINO

Ne pozabite! Gibanje je zelo pomembno - poskrbite, da se boste gibali vsak dan.

Slika 4: Primer podaje navodil za telovadne karte (lastni arhiv)

2.2.3 Vprašanja, odgovori in tabele gibanja

Ponekod so morali učenci predelati snov in poslati nazaj povratne informacije. Zahteve po povratnih informacijah so bile različne. Učenci so morali predelati pravila iger in poslati odgovore na postavljena vprašanja. Tukaj se je pojavil kar velik razkorak v terminologiji, saj so velikokrat uporabljali pogovorne izraze kot npr. »faul« namesto prekršek. Sama pravila iger so bila prezahtevna za njihovo razumevanje in predelavo doma, saj pri pouku postavimo nekaj osnovnih in jih tekom dela dodajamo. Na ta način lahko učenci utrdijo najprej osnovna in nato zahtevnejša pravila. Odgovori na vprašanja pa so bili v večini dobro napisani.

Nekateri učenci so za motivacijo dobili tabelo gibanja, v katero so dnevno vpisovali, kaj in koliko so se gibali. Lahko so vpisali katerokoli obliko gibanja - od hoje in teka do kolesarjenja. Primer izpolnjene tabele telesne aktivnosti je na sliki 5. Pri tem se je pokazalo, kateri so bili zelo aktivni in kateri manj. Vprašanje pa je tudi, koliko so realno vpisovali opravljeno gibanje. Ker so odgovore pošiljali na mail učitelja, se je kar hitro nabralo ogromno števil mailov, fotografije so bile včasih izredno slabe ali pa niso mogli poslati posnetka zaradi prevelike velikosti datoteke.

TABELE TELESNE AKTIVNOSTI

Ime in priimek, razred: _____

Datum	AKTIVNOST	TRAJANJE (hr:min)
2.4.	jutranja telovadba	7 min
2.4.	tening (vaje za odbojka)	30 min
3.4.	jutranja telovadba	7 min
4.4.	jutranja telovadba	7 min
4.4.	sprehod (hoja)	15 min
5.4.	sprehod (hoja-tek)	20 min
6.4.	jutranja telovadba	7 min
6.4.	tening (vaje-odbojka)	30 min
6.4.	vaje za kondicijo	15 min
7.4.	jutranja telovadba	7 min
7.4.	tening (odbojka)	25 min
7.4.	vaje za moč	20 min
8.4.	jutranja telovadba	7 min
8.4.	tening (vaje za odbojka)	30 min
9.4.	jutranja telovadba	7 min

Slika 5: Tabela aktivnosti (lastni arhiv)

2.2.4 Izzivi

Izzivi so se pokazali kot odličen način za motivacijo učencev. Zanj pa so se lahko poljubno odločili. Najprej so prejeli izziv v žongliranju, kje so morali s tremi teniškiimi žogicami izvesti žongliranje, se posneti in posnetke poslati. Izziva so se lahko udeležili izbirno in zanj se je odločilo kar veliko število učencev.

Naslednji izziv »PODAJ ŽOGO – PODAJ ŠPORT« pa je vseboval nalogo z žogo, ki so ga morali posneti in poslati. Navodilo je bilo, da morajo prejeti žogo z desne strani, nato žonglirati in jo podati na levo stran. Potrebovali so tudi nekoga, ki jih je posnel in jim podal žogo. Tukaj so učenci izredno presenetili s svojo izvirnostjo. Posnetke vseh, ki so se udeležili izziva, so učitelji športa sestavili v skupni posnetek in jim ga posredovali.

2.2.5 Športni dan na daljavo in Teden gibanja

Orientacijski športni dan so učenci izvedli na daljavo. Dobili so navodila, kam se morajo odpraviti, se na določenih točkah fotografirati in izpolniti list za orientacijo. Prejeli so tudi navodila za aplikacije, s katerimi si lahko pomagajo na poti in tudi pri odgovorih. Rok za izvedbo so imeli dva tedna, da se ne bi zgodilo, da bi bila prevelika gneča na skupnih točkah. Športni dan je bil obvezen za vse.

Teden gibanja pa je tedenska naloga, kjer so morali učenci izbrati med tremi dejavnostmi (tek, hoja ali kolesarjenje) in v tednu dni izvesti 3 ure gibanja ter to tudi dokazati z aplikacijo beleženja aktivnosti. Največ se jih je odločilo za hojo.

2.3 Gibanje zunaj ali notri

V času dela na daljavo so se napotki NIJZ-ja o omejitvah gibanja spreminjali in tako se je tudi pri športnih pedagogih porajalo vprašanje, h kakšnemu gibanju spodbujati otroke: ali je dovolj, da se samo gibljejo, ali se morajo gibati zunaj, ali jih sploh lahko spodbujamo k temu. Vemo, da je gibanje v naravi nekaj drugega kot kakršnakoli oblika vadbe za štirimi stenami, zato so se učitelji odločili za spodbujanje kakršnegakoli gibanja ne glede na to, ali je notri ali zunaj. Naloge so postavljali glede na vreme, tematiko in omejitve gibanja s strani vlade ter tako prilagajali, kaj bodo izvajali in kje.

3. Zaključek

V tem posebnem obdobju, ko so učitelji morali na hitro spremeniti način dela, se izuriti v računalniškem znanju, so spoznali, da lahko iz slabega nastane tudi kaj dobrega. Učitelji so postali še večji motivatorji in promotorji gibanja za zdravje. S prilagoditvijo načinov poučevanja predmeta šport in vsebin so učencem skušali približati šport tudi v t. i. času korone. V samo delo smo s tehnologijo začeli vključevati sodobne pristope poučevanja, kar se je izkazalo za zelo motivacijsko, in odzivnost učencev je bila zelo dobra. Posnetki vadb, ki jih nudi youtube, so bili pri učencih zelo dobro sprejeti, saj so ob njih lahko izvajali vadbo kar doma. Glede na odzive so bili fantom všeč izzivi, medtem ko so bili dekletom bolj všeč vadbe joge, tabate in just dancea. Odzivnost učencev je bila približno takšna kot v šoli, z večino ni bilo težav, medtem ko je pa tudi nekaj takšnih, ki se v šoli skrijejo v množici in so se tako poskušali tudi tukaj izogniti delu. Pri delu z aplikacijami se je pokazalo, da imajo starostno omejitev, npr. strava ima omejitvev 13 let in ker še vsi učenci niso stari 13 let, je niso mogli uporabljati. Kot slabost se je pokazalo tudi dejstvo, da kljub temu da so otroci toliko na računalnikih, le niso računalniško temu primerno pismeni in imajo kar precej težav pri tem.

Dosedanji način dela je pokazal, da so na pravi poti, tudi v nemogoči izredni situaciji morajo skrbeti zase in za svoje zdravje ter motivirati in spodbujati učence k temu.

4. Literatura

- Bregant, T. (2015). *Pomen gibanja za otrokove možgane. V: Gibanje za male in velike v vrtcu*; 16. Strokovno srečanje zaposlenih v vrtcih na Gorenjskem, Jezersko: 5-12.
- Drev, A. (2013). *Gibanje – telesno dejavni vsak dan*. Pridobljeno 6. 2. 2021 s https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/publikacijedatoteke/gibanje_telesno_dejavni_vsak_dan.pdf
- Juriševič, M., (2012). *Motiviranje učencev v šoli*. (Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta). Pridobljeno 6. 2. 2021 s https://www.pef.uni-lj.si/fileadmin/Datoteke/CRSN/branje/Motiviranje_u%C4%8Dencev_v_%C5%A1oli_u%C4%8Dbenik__2012_.pdf
- Pišot, R., Jelovčan, G. (2006). *Vsebine gibalne/športne vzgoje v predšolskem obdobju*. Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Založba Annales.
- Priporočila glede telesne dejavnosti v času širjenja okužbe COVID-19. (2020). Pridobljeno 6. 2. 2021 s <https://www.nijz.si/sl/priporocila-glede-telesne-dejavnosti-novi-koronavirus-sars-cov-2>

Slike: osebni arhiv.

Kratka predstavitev avtorja

Lucija Vrhovšek Jančič je profesorica športne vzgoje, ima naziv svetovalka in poučuje na III. OŠ Celje. Poučuje predmete šport, neobvezni izbirni predmet šport, šport za sprostitev, šport za zdravje in izbrani predmet odbojka. Je tudi trenerka odbojke.

VIII
COMMUNICATION AND PERSONALITY
DEVELOPMENT

KOMUNIKACIJA IN RAZVOJ OSEBNOSTI

Zmanjšajmo stres pri pedagoških delavcih

Reducing Pedagogical Worker's Stress

Sonja Lenarčič

JVIZ OŠ Dobropolje
sonja.lenarcic@gmail.com

Povzetek

Stres je med pedagoški delavci vseskozi prisoten. Morda se zdaj o njem več govori in piše, a nekako je veljalo, da imajo učitelji sanjski poklic – brez stresa. V prispevku so predstavljeni stresorji, ki so jih učitelji v svojem delovnem okolju deležni vsak dan, pa tudi stresorji, ki so se pojavili, ko se je začelo izobraževanje na daljavo. Izobraževanje na daljavo je nepričakovano in nenadoma prineslo popolnoma nov koncept dela. Novo delovno okolje, ki se je preselilo na računalnike in ostalo tehnologijo, nove okoliščine, pomanjkanje komunikacije in predvsem negotovost so pri pedagoških delavcih povzročali veliko dodatnega stresa in terjali veliko energije od vodstvenih delavcev, da so stres vsaj malo omilili. Vse skupaj je terjalo veliko moči, pa tudi znanja ter predvsem zaupanja v kolektiv, da smo izobraževanje na daljavo ne samo speljali, ampak poskrbeli tudi za pedagoške delavce. V prispevku so predstavljeni načini, kako zmanjšati stres na delovnem mestu in kako opolnomočiti učitelje, da bodo živeli bolj zdravo in z manj stresa.

Ključne besede: izobraževanje na daljavo, komunikacija, omiliti stres, počutje, učitelj.

Abstract

Stress is constantly present among those working in education. Perhaps it has lately been discussed more frequently, but until fairly recently the profession of a teacher was generally believed to be completely stressless and almost dreamlike. The article presents sources of stress that affect teachers on daily basis when working in their usual working conditions as well as those that originate in current situation of homeschooling. The latter has abruptly brought an entirely different concept of work. Replacing the classrooms with computers and other technology, the need to adapt to different circumstances as well as to the lack of communication, and especially the constant uncertainty have resulted in a significant amount of stress for educational workers. Naturally it also took a lot of effort for those in management positions to at least slightly reduce this stress. Considerable amounts of energy, knowledge and first and foremost trust in our school collective were needed for us to not only carry out the homeschooling but also to take proper care of our pedagogical workers. The article provides different ways of reducing stress at the workplace as well as diverse manners of employee empowerment for the teachers to live healthier and with less stress.

Keywords: communication, homeschooling, teacher, to reduce stress, well-being.

1. Uvod

S stresom se pedagoški delavci srečujemo vsak dan. Med glavne stresorje spada zagotovo delo z ljudmi, hrup, pričakovanja učencev in staršev, pa tudi odnos družbe do učiteljev. Epidemija in šolanje na daljavo sta stresorje samo še dodala. Vodstvo šol in učitelji so se nenadoma znašli v popolnoma novem svetu. Delo v razredu je bilo zaradi virusa Covid-19 čez noč postavljeno na daljavo. Komunikacija v zbornici je bila prekinjena in zamenjala jo je komunikacija preko sodobnih tehnologij, ki smo jih ali pa morda ne obvladali. Nihče nas ni pripravil na takšno delo, a vseeno smo pouk dobesedno čez noč začeli popolnoma drugače. Namen članka je predstaviti, kako je stres povezan z delom učitelja ter kako vodstvo šol lahko pripomore k temu, da so učitelji slišani in razumljeni.

2. Stres

Stres je fiziološki, psihološki in vedenjski odgovor posameznika, ki se poskuša prilagoditi in privaditi notranjim in zunanjim dražljajem (stresorjem) (Dernovšek, 2006). Stresor pa je lahko dogodek, oseba ali predmet, ki ga posameznik doživi kot stresni element in povzroči stres. Stresor začasno zamaje posameznikovo ravnovesje in stres je povsem normalno odzivanje na to dogajanje.

Stres in dejavniki stresa niso za vse ljudi enaki in enako težko (ali lahko) rešljivi. Določajo jih posameznikova osebnost, njegove izkušnje, koliko energije ima, okoliščine, v katerih se pojavijo, ter širše in ožje okolje, v katerem živi. Pomembna je tudi življenjska naravnost posameznika in njegova trdnost ter kakovost medosebnih odnosov z ljudmi, ki ga obdajajo. Določen dogodek bo zato za nekoga predstavljal stresor, za drugega pa dobrodošlo spodbudo v življenju. Razmerje med našimi lastnimi zahtevami in zahtevami okolja ter sposobnostjo reševanja je tisto, kar nam pove, ali bo stres škodljiv in uničevalen (negativen stres) ali pa ga bomo obvladali in nas bo celo spodbudil k dejanjem (pozitiven stres). Za normalno življenje je nekaj stresa nujno potrebnega. Težava pa nastane tam in takrat, ko je stresnih situacij preveč, so preveč zgoščene, premočne ali predolgo trajajo (Dernovšek, 2006).

Stres določajo trije dejavniki: povzročitelj stresa, znaki oz. simptomi in sposobnosti. Povzročitelji stresa so lahko vsakodnevne dolžnosti, pomembni dogodki, spremembe, mlajši otroci, služba ... Znaki, ki kažejo na neobvladovanje stresa, so lahko telesni ali čustveni (motnje srca in ožilja: visok krvni tlak, motnje srčnega utripa; motnje imunskega sistema: revmatoidni artritis, sladkorna bolezen, nekatera rakava obolenja, alergije; motnje mišičnega sistema: mišični krči, bolečine v vratu in hrbtu; motnje dihal: pogosti prehladi, astma; duševne motnje: zloraba psihoaktivnih snovi in posledična odvisnost, anksiozne motnje in depresija).

Sposobnosti pa pomenijo lastnosti, s katerimi se spopadamo s stresom, lahko se jih naučimo in jih sproti razvijamo. Take sposobnosti so npr.: samozavest, racionalno razmišljanje, učinkovita organizacija življenja, kakovostni odnosi, veliko odnosov, skrb zase (Powell, 1999).

3. Pedagoški delavci in stres

Pedagoški delavci smo zagotovo izpostavljeni stresu, saj je že delo kot takšno – delo z ljudmi – označeno kot stresno. Morda je v medijih naš poklic predstavljen drugače in se ljudem ne zdi stresen, ker smo »le« z učenci. Toda biti učitelj je poklic, ki je usmerjen navzven, v druge ljudi, s katerimi vstopa v odnos. Velik del učiteljevega dela predstavljajo interakcije, ki potekajo z

različnimi deležniki (učenci, sodelavci, starši, ravnatelj, inšpektorji). Ugotovitve kažejo, da učitelji doživljajo veliko stresa. Kot najpogostejši stresor navajajo odnose in pričakovanja staršev, neprimerno vedenje učencev, pretirana administracija in pričakovanja družbe ter staršev, nižanje družbenega statusa, veliko število učencev, gneča, hrup, številna nadomeščanja, slaba šolska klima, ocenjevanje. Od učitelja se namreč pričakuje, da takoj reši praktične probleme, da bo razvil hitre in učinkovite metode znotraj in zunaj učilnice. Pozablja se, da vzgojno delo ni rutinirano in da vsaka ura lahko prinese popolno drugačno situacijo. Taki razlogi lahko omajajo učiteljevo zaupanje v lastno sposobnost in povzročijo stres. Nevarno je, da se zadovoljstvo učiteljev znižuje.

V času izobraževanja na daljavo pa so se poleg vsega zgoraj naštetega pojavili dodatni stresorji, kot so pomanjkljiva oprema, neznanje, popolnoma nove okoliščine ter občutek, da trud ni poplačan. Mnogo učiteljev je v skrbi za pouk, učence in na drugi strani tudi za svojo družino, lastne otroke, dobresedno izgorevalo. Čas poučevanja in priprav na delo ter dodatnega izobraževanja je terjal svoj davek. Učitelji so bili več ali manj prepuščeni lastni iznajdljivosti in iznajdljivosti vodstva šol. Delavnik se je tako mnogokrat potegnil pozno v noč in mnogo učiteljev je imelo vse znake stresa.

K temu so zagotovo pripomogla tudi nejasna navodila MIZŠ, ki bi moralo razmisliti o tem, da podatke navodila posreduje najprej vodstvu šolam in ravnatelj, šele nato medijem. Previdni bi morali biti v izjavah, kdaj se bodo šole odprle, saj nenehno spreminjaje izjav povzroča negotovost, ki slabo vpliva na vse: ravnatelje, učitelje, starše in otroke.

Tudi poročanje novinarjev je bilo mnogokrat nekorektno. Vsekakor bi učitelji doživljali manj stresa, če bi se prenehalo kritiziranje učiteljev kar povprek, saj to meče slabo luč na izobraževanje in zaupanje učiteljev samim sebi, saj je s tem zasenčena želja po pomembnem prispevku družbi. Kar naprej se pojavlja v medijih slaba praksa, premalo informacij. Dejanje enega učitelja je posplošeno na vse učitelje.

4. Izobraževanje na daljavo

Tudi naša šola je bila čez noč postavljena v popolnoma nov položaj. Čez noč se nam je spremenilo učno okolje. Ostali smo doma – vsi, učenci, starši, učitelji smo se morali soočiti z novim pojmom – izobraževanje na daljavo. Izobraževanje na daljavo je oblika izobraževanja z dvema temeljnima značilnostma: učitelj in učenec sta med poučevanjem prostorsko ločena, komunikacija med njima in komunikacija med učenci pa omogočajo različne vrste tehnologij. Pa ne samo učitelj in učenec tudi vodstvo in učitelji. Najhuje je bilo, da kot vodstvo nismo imeli nobenih konkretnih navodil. Vikend, ki je bil pred nami, je bil zelo stresen, saj smo se odločili, da že prvi teden peljemo pouk na daljavo. Brez izkušenj, podpore, a z veliko energije in odličnim učiteljski kolektivom smo začeli.

5. Pomoč sodelavcem pri obvladovanju stresa

Kot pomočnica ravnatelja sem se zavedala, da učitelji potrebujejo podporo pri izobraževanju na daljavo. Učitelji so bili postavljeni pred popolnoma nove in neznane izzive. Mnogi izmed njih so se znašli v veliki stiski. Čutila sem se dolžno pomagati učiteljem ne samo pri organizaciji pouka, marveč tudi pri premagovanju stresa. Med poučevanjem na daljavo je nujno ločiti med tem, na kar lahko vplivamo, in tem, na kar ne moremo. Pomembno je, da se o stresnih dogodkih in težavah pogovorimo (Dernovšek, 2006).

Najprej sem vse učitelje obvestila o informacijah, ki jih imava z ravnateljem in tega sem se držala celoten pouk na daljavo. Učitelji morajo biti obveščeni od uradne osebe in ne preko medijev, ki mnogokrat širijo vede ali nevede nepreverjene informacije. Torej učitelji so bili dnevno po elektronski pošti obveščeni o vsem dogajanju v šoli, okrožnicah MIZŠ, navodil NIJZ. Zmenili smo se, da bomo enkrat tedensko oziroma na 14 dni imeli konferenco, kjer bomo rešili še kakšne dileme. Vseskozi sem bila učiteljem na voljo in v pomoč z informacijami.

Nato smo organizirali čas – strukturiral pouk – manj stresa zagotovo povzroča strukturirana oblika pouka npr. določene ure ZOOM-a, govorilne ure, dopolnilni pouk, konference. Tako učitelji niso bili vse dni za računalnikom in na voljo staršem ter učencem. Imeli so čas zase in za svojo družino, kar so si lahko prilagodili glede na svoj urnik. S tem smo dosegli, da mi obvladamo čas in ne čas nas. Pri tem smo načrtovali prednostne naloge.

Dernovškova (2006) kot podporo spoprijemanju s stresom omenja tudi izobraževanje in učenje novih veščin. Z ravnateljem sva učiteljem omogočila, da se dodatno izobražujejo (e-seminarji, spletne učilnice, pomoč sodelavcev, ki so marsikaj znali ...). Učitelji so tako pridobili nova znanja in se računalniško opismenili, zato so bili samozavestnejši pri učnem procesu.

Misli za spodbudo – učiteljem sem dnevno ali pa vsaj tedensko pošiljali pozitivna sporočila – misli, pesmi, slike in jim dala vedeti, da so posebni, da dobro delajo. Poslala sem jim vse zahvale in vse pohvale, ki sem jih dobila. S tem sem jim zagotovo vsaj malo dvignila samozavest. Spodbuda je nujna za vsakega zaposlenega. Pohvale niso bile dane kar tako, učitelji so res delali – delali so odlično. Z vso zagnanostjo so se izobraževali, pomagali drug drugemu, se odzivali na dileme in sodelovali z učenci in starši. Ena izmed misli, ki sem jih poslala sodelavcem tik pred jesenskimi počitnicami:

Dragi sodelavci,

pred nami so negotovi časi. Ne vemo, ali bomo pouk imeli v šoli ali doma, vsepovsod so samo slabe novice, čedalje več je okuženih z novim virusom (tudi pri nas v vrtcu), ki je spet ustavil svet. Ljudje hitro podležemo slabim novicam in črnim scenarijem - hitro še sami zapademo v neka depresivna razmišljanja in kritiziranja. Prepričana sem, da sami lahko veliko pripomoremo k boljšemu svetu, predvsem pa našemu boljšemu počutju.

1. Držimo se pravil, ki nam jih pripravlja NIJZ (nosimo masko, držimo razdaljo, ne hodimo na žurke in druženja) – s tem bomo zagotovo zmanjšali možnost okužbe in pripomogli k temu, da bo naš svet lepši in da se vrnemo nazaj v predvirusni čas. Prepričana sem, da si to vsi želimo.

2. Ravnajmo ODGOVORNO in bodimo STRPNI – Arnes je vzpostavil spletne učilnice, spet vse deluje, ZOOM bo razporejen in urnik bo jasen.

3. Če bomo prišli v šolo, bomo najbrž vsi veseli, če ne, bomo pač delali od doma – če smo zmogli marca, bomo zdaj še lažje, a ne.

4. Ne glejte, kaj vse je prepovedano, česa vse ne smemo – obrnite ploščo in pogledjte, kaj lahko:

še vedno greste lahko na sprehod v naravo, še vedno lahko berete, se pogovarjate, smejite

še vedno se lahko ukvarjate s športom ali vrtičkom, peko piškotov ali kar vas pač še veseli

še vedno lahko poslušate glasbo in pojete ter plešete

še vedno lahko potujete po svoji regiji (ne boste verjeli, koliko lepih poti je tudi v Dobropolju in okolici)

še vedno smo lahko prijazni do soljudi

in še vedno sije SONCE.

Ohranite pozitiven pogled na življenje, saj bo bolje, vem, da bo. Na koncu je vse dobro!

Dopust je pred nami – naredite nekaj izključno zase!

Vse dobro in OŠTANITE ZDRAVI!

Sonja

Ker je bilo druženje seveda prepovedano, sem organizirala srečanja po aktivih, ali manjših skupinah, kjer smo se pogovarjali tudi o drugačnih stvareh – ne samo o pouku in delu, temveč tudi o tem, kaj nas veseli, kaj počnemo v prostem času, kako so naši otroci. Menim, da je to izboljšalo našo šolsko klimo in povežalo sodelavce, čeprav smo bili daleč stran. Socialni stiki in druženje s prijatelji (tudi sodelavci) pozitivno vplivajo na naše počutje.

Učiteljem sem vsak vikend napisala, da si vzamejo čas zase – poslal sem jih ideje za preživljanje prostega časa, jih spomnila na dobre knjige, nadaljevanje. Opogumili so se potem tudi učitelji in tudi sami predlagali, kakšen film, izlet po občini, vrtnarjenje, nove recepte.

Vseskozi so imeli učitelji možnost, da izrazijo svoje pomisleke, dileme, mnenja. Vsak mail je bil prebran, odgovorjen telefonski klic in učitelji so se čutili slišane. Menim, da smo s tem gradili pozitiven odnos med vodstvom in učitelji. Vsakega učitelja sem osebno poklicala vsaj na 14 dni, da sem ga povprašala, kako je, če kaj potrebuje ali pa samo zato, da smo se slišali, da so vedeli, da sem tam za njih. Pristno zanimanje za sodelavca zagotovo pozitivno vpliva na ljudi in zmanjšuje stres.

Učiteljica razrednega pouka je za kolektiv preko ZOOM-a organizirala vadbo enkrat tedensko, kar je pripomoglo k boljšemu počutju zaposlenih. Vsak ponedeljek je učiteljica poslala ZOOM povezavo sodelavcem na telovadbo. Po uvodnih besedah in po navadi smehu smo začeli telovaditi. Učiteljica, ki je vodila telovadbo, je za vsako uro pripravila drugačne vaje: kardio, vaje za moč, vaje za trebušne mišice. V sklop telovadbe so sodili tudi pogovori o zdravi prehrani in gibanju. Dokazano je, da vsakodnevno gibanje pozitivno vpliva na človeško psiho in preprečuje izgorelost.

Med moje osebne lastnosti sodi tudi pozitivna naravnost. To ne pomeni, da mi je vseeno in da me nič ne spravi v slabo voljo. A hitro najdem kaj pozitivnega in to skušam prenesti tudi na sodelavce. Čutila sem se dolžno, da skupaj z ravnateljem, učitelje bodriva, iščeva rešitve, ne obupujeva. Vse to se prenese tudi na kolektiv.

6. Zaključek

Stres je sestavni del našega življenja. Učitelji smo mu izpostavljeni še toliko bolj, saj so se sedaj okoliščine dela nenadoma spremenile in postavile učitelja v novo, neznano in negotovo vlogo. Pomembno vlogo pri zmanjševanju stresa ima gotovo vodstvo šole, ki lahko omili stres s komunikacijo, spodbudo in organizacijo dela. Menim, da smo na šoli nudili spodbudno okolje za sodelavce, saj so imeli podporo pri vodstvu šole. Največja pomanjkljivost, ki jo vidim, je bila, da smo bili vsi na razpolago skoraj ves čas. Šele, ko smo strukturirali delovni čas, se je malo sprostilo in so strokovni delavci lažje zadihali. Prav tako so bila koristna vsa izobraževanja, ki so učiteljem pomagala, da so obvladovali IKT tehnologijo. Razmisliti bi bilo treba o tem, da se učitelje izobražuje tudi v smeri, da se znajo umiriti, da prepoznajo stresorje in jih znajo tudi uspešno preseči.

Zavedamo se, da se bo pouk na daljavo lahko še kdaj v prihodnosti ponovil, zato smo protokole zapisali in dodali analize strokovnih delavcev. Učitelji so napisali, kaj jim je bilo v času šolanja na daljavo v pomoč in kaj so pogrešali. V letošnjem šolskem letu bomo tako organizirali izobraževanje na temo: kako premagovati stres. Medtem ko je druženje preko ZOOM-a na telovadbi postalo ponedeljkova stalnica.

7. Literatura

- Dernovšek, M. Z. (2006). *Ko te strese stres: kako prepoznati in zdraviti stresne, anksiozne in depresivne motnje*. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja.
- Powell, T., (1999). *Kako premagamo stres*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
- Slivar, B. (2008). *Ugotavljanje vzorca stresorjev pri delu učiteljev v povezavi z zadovoljstvom pri delu*. Psihološka obzorja, 17(3). Pridobljeno s http://psiholoskaobzorja.si/arhiv_clanki/2008_3/slivar.pdf

Kratka predstavitev avtorja

Sonja Lenarčič je profesorica slovenščine na Osnovni šoli Dobropolje, kjer poučuje 20 let slovenščino. Že 6. leto je pomočnica ravnateljja, kjer se še bolj zaveda odgovornosti za kolektiv in za dobro klimo v zbornici. Pedagoško delo in vodenje ji predstavljata nenehen izziv, ki se ju loteva z odgovornostjo in predanostjo.

Zoom izčrpanost

Zoom Fatigue

Katarina Podgoršek

*Osnovna šola Marije Vere
katarina.podgorsek@os-marijevere.si*

Povzetek

Izraz Zoom izčrpanost se uporablja z omenjeno aplikacijo, vendar pa se izčrpanost zaradi videokonferenc nanaša tudi na vse ostale aplikacije, ki se uporabljajo za poučevanje na daljavo, torej tudi Google Hangouts, Microsoft Teams, Skype in ostale. Uporaba videokonferenc je v času izbruha epidemije postala izredno popularna, je kot neke vrste socialni eksperiment, ki nam lahko pokaže, kakšne so posledice virtualne interakcije.

V prispevku je predstavljena videokonferenčna aplikacija Zoom, njen izumitelj, ter skromni začetki podjetja, ki pa je v začetku leta 2020 zaradi razglašene pandemije in selitve izobraževanja ter dela na daljavo doživelo nenaden uspeh. Predstavljeni so tudi rezultati ankete o Zoom izčrpanosti, ki so jo reševali pedagoški delavci OŠ Marije Vere. Rezultati ankete so pokazali, da ima uporaba videokonferenc v izobraževanju povsem drugačen vpliv na počutje učitelja kot pa pouk v živo.

Ključne besede: anketa, epidemija, videokonference, Zoom izčrpanost.

Abstract

The expression Zoom fatigue is used primarily with Zoom, but the fatigue because of the use of video calls also applies to other such applications, for instance Google Hangouts, Microsoft Teams, Skype, etc. The use of video conferencing has become extremely popular during the pandemic outbreak. It is like some kind of a social experiment that can show us the consequences of virtual interactions.

The article presents the video conferencing application Zoom, its inventor, and the humble beginnings of a company, that in the beginning of 2020, because of the pandemic declaration and consequential move of education and work online, experienced sudden success. The results of the survey about Zoom fatigue are also presented. The survey was taken by pedagogical employees of Marije Vere primary school. The results show that the use of video conferencing in education has a very different effect on teachers from the in – person teaching.

Key words: epidemic, survey, video conferences, Zoom fatigue.

1. Uvod

V času epidemije se je izobraževanje iz učilnice preselilo v videokonference. Te se ne uporabljajo samo za izobraževanje, temveč se je v virtualno okolje preselilo tudi ostalo delo, ki ga učitelji opravljajo. Sem sodijo tudi videokonference oddelčnega učiteljskega zbora, pedagoške konference, sestanki aktivov, izobraževanja učiteljev. Čez noč je učitelju, ki mu je bila pred epidemijo glavni pripomoček pri poučevanju šolska tabla, glavni didaktični pripomoček postal računalnik. Z uporabo računalnika pa se je mnogo učiteljev soočilo tudi s t.i. Zoom izčrpanostjo (ang. *Zoom fatigue*).

2. Kdo je izumil Zoom?

Pred epidemijo je bil Zoom nepoznan širši javnosti, uporabljal se je večinoma za poslovne videokonference. Od izbruha epidemije pa je postal skorajda nepogrešljiv del vsakdana veliko gospodinjstev, bodisi zaradi izobraževanja ali pa službenih obveznosti. Decembra 2019 je imel Zoom 10 milijonov dnevni uporabnikov, konec aprila 2020 pa kar 300 milijonov dnevni uporabnikov (Warren, 2020).

Izumitelj in direktor Zooma je Eric Yuan, ki se je rodil na Kitajskem. Leta 1997 pa se je po kar 8-kratni zavrnitvi vize uspel preseliti v Silicijevo dolino v Kaliforniji. Takrat je bil star 27 let. Ideja za videokonferenčno aplikacijo Zoom se mu je porodila, ko je študiral na Kitajskem. Njegovo dekle je študiralo v 10 ur oddaljenem kraju. Ker jo je zaradi takšne oddaljenosti lahko videl le dvakrat na leto, je pomislil, da bi bilo čudovito, če bi v prihodnosti obstajala naprava, ki bi ga s preprostim klikom lahko povezala z njo (Rogers, 2020).

Yuan je po večletnih izkušnjah, ki si jih je nabiral v podjetju Cisco, svojemu šefu leta 2011 predstavil idejo za videokonferenčni sistem, ki je prijazen za uporabnike pametnih telefonov. Njegovemu šefu ideja ni bila všeč, zato je Yuan dal odpoved in ustanovil svoje podjetje. Čeprav si je na začetku svoje samostojne poti moral izposoditi denar od prijateljev in sorodnikov, se mu je ta poteza vendarle izplačala. Danes zaseda 85. mesto na Bloombergovem seznamu 500 najbogatejših Zemljanov. Pred letom 2020 pa ga še ni bilo na tem seznamu (Rogers, 2020).

3. Kaj je Zoom?

Zoom je videokonferenčna platforma. Z njim lahko načrtujete in izvedete videokonferenčni klic, *webinar*, pogovor v živo, delite zaslon ali na kakšen drug način komunicirate v živo. Za udeležbo na Zoom sestanku se ni treba registrirati. Če pa želite organizirati svoje izobraževanje, je registracija obvezna. Zoom omogoča tudi brezplačen paket, pri čemer je čas trajanja videokonferenčnega klica z več kot tremi osebami omejen na 40 minut. Poleg brezplačnega paketa Zoom ponuja tudi paket Zoom Pro, ki je plačljiv. Ta paket omogoča daljše videokonferenčne klice ter snemanje in shranjevanje posnetkov v oblaku. Obstajata še dva dodatna plačljiva paketa, ki pa sta namenjena večjim podjetjem (Antonelli, 2020).

4. Prednosti in slabosti Zooma za namen izobraževanja

Zoom je v času epidemije postal prva izbira med učitelji po svetu za izvajanje ur v živo. Howard Bowen (2020) navaja nekatere prednosti Zooma pred ostalimi podobnimi aplikacijami:

- ni zahteven za uporabo;
- ima velik nabor funkcij, ki so v pomoč učitelju pri izvedbi pouka, npr. "whiteboard", vprašalniki, deljenje zaslona;
- učitelj lahko dodeli moderatorsko funkcijo učencu, npr. če učenec želi deliti svoj zaslon;
- učencem ni treba naložiti aplikacije na svoj računalnik ali telefon, sodelujejo lahko brez registracije;
- videokonferenčni klic se lahko snema in shrani.

Obstaja pa tudi nekaj slabosti uporabe Zooma za namen poučevanja (Bowen, 2020):

- slaba kvaliteta slike;

- za dobro izvedbo je potrebna hitra internetna povezava;
- težave z varnostjo, npr. *zoombombing*, kar pomeni, da na vašo uro lahko vdre nepoznana oseba, ki je na nek način dobila vašo povezavo do sestanka;
- za uporabo naprednih funkcij je potreben plačljiv paket.

5. Zakaj nas Zoom utruja?

Po prvem valu epidemije so psihologi zaznali nov pojav, ki so ga poimenovali Zoom utrujenost (ang. *Zoom fatigue*). Ugotovili so, da nas uporaba Zooma in ostalih videokonferenčnih platform lahko utruja. Izraz Zoom utrujenost opisuje utrujenost, skrbi ali izčrpanost, ki so povezane s čezmerno uporabo aplikacij za video komuniciranje (Lee, 2020).

Psihologinja dr. Linda Kay (2020) meni, da je razlog za takšno vrsto utrujenosti v tem, ker sami sebe vidimo na zaslonu. Na svoje učence in/ali sodelavce želimo narediti dober vtis, zato se tudi bolj potrudimo in bolj "nastopamo" kot bi pri pogovoru v živo, kar pa od nas zahteva večji napor.

Ljudje komuniciramo tudi, kadar smo tiho. Sporočilo sicer lahko razberemo izključno iz sogovorčevih besed, vendar pa mnogokrat s pomočjo neverbalnih znakov še hitreje ugotovimo, kakšen je namen sporočila. Pri video klicu se moramo bolj potruditi pri branju neverbalnih znakov, npr. barvi in višini glasu, mimiki obraza, govornici telesa. Neverbalna komunikacija nam pri pogovoru v živo pomaga tudi odreagirati na sogovorčeve besede. Pri video klicu pa je takšen način komunikacije otežen ali celo onemogočen, saj sogovorca mnogokrat vidimo le od ramen navzgor. Tako ne vidimo gestikulacije rok ter druge govornice telesa.

Tudi tišina oz. zamik odgovorov sta lahko utrujajoča. Kadar med video klicem nastane tišina, postanemo nervozni in nam je neprijetno. V nemški študiji iz leta 2014 (Schoenenberg, Raake, Koepe) so ugotovili, da zamik odgovorov za 1,2 sekunde pri osebah sproži negativna čustva. Že pri tako kratkem premoru v pogovoru preko video klica pomislimo na tehnične težave ali pa se nam oseba na drugi strani zdi neodzivna ali celo nesramna.

Pri pogovorih v živo s svojim sogovornikom ohranjamo socialni stik s pogledom. Preko video klica pa je zelo težko gledati sogovorniku v oči, še posebej kadar je sogovornikov več. Kadar ni zadostnega stika z očmi, dobimo občutek, da nas oseba ne posluša, nam ne sledi ali pa ji preprosto ni mar za nas (Lee, 2020).

Razlog za utrujenost bi lahko bila tudi večopravnost (ang. *multi-tasking*). Pri uporabi video klica moramo hkrati opravljati več nalog (Sklar, 2020). Na začetku ure v Zoom sprejemamo učence, hkrati pazimo, da se prijavijo pravi učenci, poleg tega pa učence tudi pozdravljamo. Med uro delimo zaslon, pišemo po beli tabli, odpiramo delovni zvezek ali učbenik, preverjamo, ali si učenci zapisujejo snov oz. sledijo pouku.

Tehnične težave, kot npr. slaba internetna povezava ali neznanje uporabe nekaterih funkcij, so tudi lahko vzrok za pojav utrujenosti.

K utrujenosti zagotovo prispeva tudi splošno družbeno stanje v času epidemije. Skrbi zaradi zaposlitve, zdravja, tako fizičnega kot mentalnega, politične razmejitev, socialna distanca, zaprtje šol ter osamljenost imajo prav tako negativen vpliv na naše počutje.

Pojav utrujenosti lahko pripišemo tudi pretežno sedečemu delu, ki je povezan z video klici. Fizična aktivnost zmanjša utrujenost kar za 40 % (Lee, 2020).

6. Nasveti za premagovanje Zoom utrujenosti

Ena izmed najočitnejših rešitev za premagovanje Zoom utrujenosti je zmanjšanje števila video klicev. Vendar pa je ta rešitev težko izvedljiva, saj se nekaterim video klicem ne moremo izogniti, npr. pouku, konferencam, sestankom aktivov. Liz Fosslien in Mollie West Duffy v članku, ki je bil objavljen v Harvard Business Review (2020), predlagata nekaj nasvetov, kako si lahko pomagamo pri zmanjšanju izčrpanosti po uporabi video klicev:

- Priporočljivo je, da si rezervirate del dneva, ki bo brez video klicev. Npr. pouk izvedete v dopoldanskem času z vmesnimi odmori, z aktivom se dogovorite za termin sestankov in se dogovora tudi držite. Preostali del dneva pa namenite pripravi snovi, popravljanju nalog ter seveda počitku brez ekranov.
- En dan v tednu naj bo brez video klicev. Če je možno, si teden organizirajte tako, da en dan v tednu ne boste imeli video klicev.
- Izognite se video klicem, ki jih lahko opravite tudi na kakšen drug način. Če neko stvar lahko razrešite preko telefona ali spletne pošte, potem izberite to možnost.
- Kakšno uro pouka, ki bi jo drugače izvedli v živo, lahko tudi predhodno posnamete.

7. Anketa o Zoom izčrpanosti

7.1 Cilj ankete

Na OŠ Marije Vere v času drugega vala epidemije covid-19 učitelji uporabljajo Zoom za izvajanje pouka na daljavo pa tudi vseh ostalih službenih obveznosti, kot so npr. pedagoške konference, aktivni in sestanki učiteljskih zborov.

Cilj ankete je na podlagi dobljenih rezultatov ugotoviti, kako uporaba Zooma za izvajanje pouka na daljavo vpliva na počutje učiteljev na OŠ Marije Vere. S pomočjo rezultatov ankete bi lahko pripomogli h kakovostnejši organiziranosti pouka na daljavo preko videokonferenc ter zmanjšanju izčrpanosti učiteljev v prihodnosti.

7.2 Anketni vprašalnik

Anketni vprašalnik vsebuje deset vprašanj. Pri nekaterih je imel anketiranec ponujenih več odgovorov in je lahko izbral enega ali več možnih odgovorov. Nekateri odgovori so bili odprtega tipa, kjer je anketiranec lahko napisal svoj odgovor. Dve vprašanji sta ponujali odgovor da ali ne, anketiranec pa je bil napoten na naslednje vprašanje glede na odgovor.

8. Rezultati ankete

8.1 Kdo je sodeloval pri anketi?

Anketo je rešilo 35 anketirancev, pedagoških delavcev OŠ Marije Vere. Sodelovalo je več žensk kot moških, in sicer 32 žensk (94,1 %) in 2 moška (5,9 %). Eden izmed anketirancev na to vprašanje ni odgovoril. Največ anketirancev, to je 75 %, je anketo rešilo 18. januarja, ostali pa naslednji dan, to je 19. januarja 2021.

8.2 Zaposlitev

Anketa je bila posredovana celotnemu učiteljskemu zboru OŠ Marije Vere, tako učiteljem na razredni in predmetni stopnji kot tudi svetovalnim delavkam. Anketo je rešilo 19 učiteljev predmetne stopnje, 13 učiteljev razredne stopnje ter trije učitelji svetovalne službe.

8.3 Delovna doba

V tretjem vprašanju smo anketirance spraševali po letih delovnih izkušenj v šolstvu. Med udeleženci ankete je 18 takih, ki imajo 11–20 let izkušenj. Od tega je takšnih 8 učiteljev predmetne stopnje, 7 z razredne stopnje ter 3 učitelji svetovalne službe. 6 jih ima več kot 30 let delovnih izkušenj, 5 jih je v šolstvu zaposlenih 6–10 let, po trije pa imajo 21–30 let izkušenj oz. 0–5 let delovne dobe.

8.4 Tedenska uporaba Zooma za namen pouka

Pri tem vprašanju smo želeli ugotoviti, koliko ur na teden učitelji dejansko uporabljajo Zoom za izvajanje pouka v živo. Na ravni šole smo se ob začetku drugega vala epidemije dogovorili, da ne bomo vseh ur pouka izvajali preko Zooma, večino snovi učitelji podajamo preko spletne učilnice Moodle. Ure v živo pa imamo za vsak predmet vsaj enkrat tedensko, odvisno od predmeta in števila ur, ki so predpisane za posamezen predmet.

14 učiteljev uporablja Zoom do 5 ur na teden. Ostali udeleženci ankete pa Zoom uporabljajo bistveno več, to je najmanj 6 ur na teden, 5 pa jih uporablja Zoom za pouk na daljavo več kot 10 ur na teden.

Največ anketirancev, ki poučuje na predmetni stopnji, uporablja Zoom za izvedbo pouka na daljavo od 6 do 10 ur tedensko (11 anketirancev). Na razredni stopnji največ anketirancev uporablja Zoom od 1 do 5 ur tedensko (8 anketirancev). Učitelji, ki so zaposleni v svetovalni službi, Zoom uporabljajo največ, to je več kot 10 ur tedensko.

8.5 Uporaba Zooma za ostale službene namene

Zanimalo nas je, koliko ur na teden udeleženci ankete uporabljajo Zoom za ostale službene namene, predvsem pedagoške konference, aktive ter sestanke učiteljskih zborov. Pri tem vprašanju ni opaziti bistvenih razlik med razredno in predmetno stopnjo ter tudi svetovalno službo. Iz rezultatov je razvidno, da prav vsi anketiranci uporabljajo Zoom določeno število ur, nihče se ni opredelil za odgovor 0 ur. Večina anketirancev uporablja Zoom 3–4 ure tedensko, 11 jih uporablja Zoom 1–2 uri tedensko, 5 pa jih uporablja Zoom v ta namen več kot 4 ure na teden.

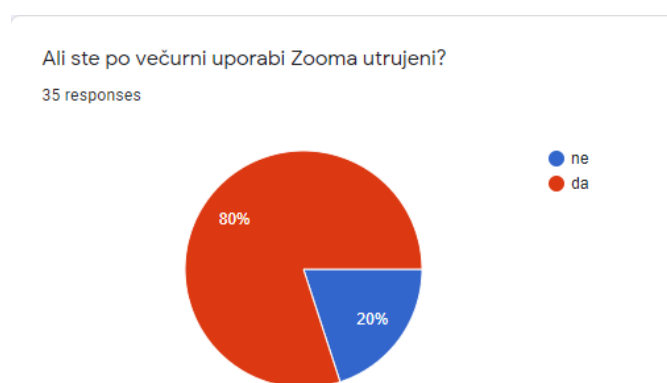
8.6 Priprava snovi za Zoom ure

Pri tem vprašanju nas je zanimalo, koliko ur učitelji pripravljajo snov za izvedbo ure v živo. 40 % anketirancev porabi 1–5 ur za pripravo snovi, 37,1 % pa jih snov pripravlja 5–10 ur na teden. Trije anketiranci se ne pripravljajo posebej za ure v živo, pet pa je takih, ki za pripravo snovi porabijo več kot 10 ur.

Pri pripravi učne snovi za namen izvedbe Zoom ur pouka se največ učiteljev predmetne stopnje pripravlja 5–10 ur tedensko (8 anketirancev). Največ učiteljev razredne stopnje pa za pripravo na pouk preko Zooma porabi 1–5 ur tedensko (5 anketirancev). Enako velja za učitelje svetovalne službe (2 anketiranca).

8.7 Večurna uporaba Zooma

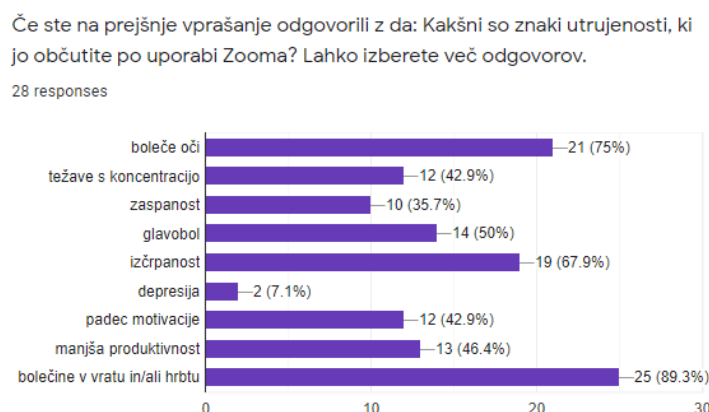
Pri tem vprašanju nas je zanimalo, ali učitelje večurna uporaba Zooma utruja. Večina anketirancev, to je 80 %, je na to vprašanje odgovorila pozitivno. 16 učiteljev predmetne stopnje po uporabi Zooma čuti različne znake utrujenosti. Na razredni stopnji je takšnih učiteljev 10.

Slika 1: Večurna uporaba Zooma

8.8 Znaki utrujenosti

Anketiranci, ki so na prejšnje vprašanje odgovorili pozitivno, so bili preusmerjeni na naslednje vprašanje, ki jih je spraševalo po različnih znakih utrujenosti. Anketiranci so lahko izbrali več možnih odgovorov. Iz rezultatov je razvidno, da največ anketirancev po večurni uporabi Zooma občuti bolečine v vratu in/ali hrbtu, boleče oči, izčrpanost, glavobol, zaznavajo manjšo produktivnost (slika 2). Nekaj jih opazi tudi padec motivacije, imajo težave s koncentracijo, počutijo se zaspani.

Slika 2: Znaki utrujenosti

8.9 Stres

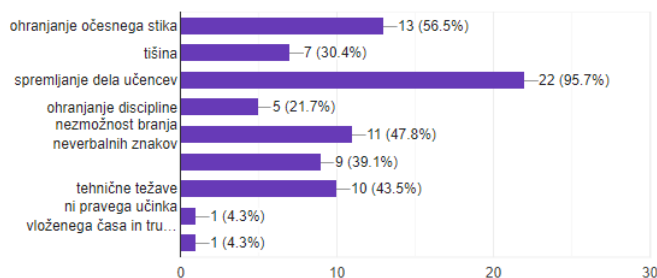
Na vprašanje, ali se vam zdi uporaba Zooma za namen poučevanja stresna, je 65,7 % anketirancev odgovorilo pritrdilno. Učitelji obeh stopenj ter tudi svetovalna služba menijo, da je raba Zooma stresna (13 anketirancev predmetne stopnje, 8 anketirancev razredne stopnje, ter 2 anketiranca svetovalne službe).

8.10 Kaj je stresno pri uporabi Zooma?

23 anketirancev, ki je na prejšnje vprašanje odgovorilo pozitivno, je bilo preusmerjenih na naslednje vprašanje. Zanimalo nas je, kaj je pri uporabi Zooma za pouk na daljavo najbolj stresno. Anketiranci so lahko izbirali med več možnimi odgovori, lahko so napisali tudi svoj odgovor. Kar 22 od 23 anketirancev meni, da je najbolj stresno spremljanje dela učencev (slika 3). Trinajstim anketirancem se zdi stresno tudi ohranjanje očesnega stika, enajstim pa branje neverbalnih znakov preko ekrana. 10 anketirancev je izpostavilo kot stresne tehnične težave, 9 pa večopravnost (ang. *multi-tasking*). Dva anketiranca sta napisala svoj predlog, in sicer se jima zdi stresno tudi to, da ni pravega učinka glede na vloženi čas in trud ter vmešavanje staršev oz. prišepetavanje.

Če ste na prejšnje vprašanje odgovorili z da: Kaj se vam zdi najbolj stresno pri uporabi Zooma? Lahko izberete več odgovorov.

23 responses

Slika 3: Stresne situacije

9. Zaključek

Iz analize ankete je možno sklepati, da pedagoški delavci OŠ Marije Vere različno uporabljajo Zoom za namen pouka. Učitelji, ki poučujejo na predmetni stopnji, uporabljajo Zoom za pouk na daljavo od 6 do 10 ur tedensko (11 učiteljev). Na razredni stopnji največ učiteljev uporablja Zoom za pouk na daljavo od 1 do 5 ur tedensko (8 učiteljev).

Tudi pri pripravi učne snovi za Zoom ure smo zasledili razlike med predmetno in razredno stopnjo. Največ učiteljev predmetne stopnje se pripravlja za pouk preko Zooma od 5 do 10 ur tedensko (8 učiteljev). Učitelji razredne stopnje se največkrat pripravljajo na pouk preko Zooma od 1 do 5 ur tedensko (5 učiteljev).

Pri uporabi Zooma za ostale službene namene ne opažamo bistvenih razlik med predmetno in razredno stopnjo; večina učiteljev v službene namene uporablja Zoom od 3 do 4 ure tedensko (19 učiteljev).

Učitelji OŠ Marije Vere v enakem obsegu čutijo različne znake utrujenosti pri uporabi Zooma. Na razredni stopnji je takšnih učiteljev 10, na predmetni pa 16. Prav tako večina anketiranih učiteljev meni, da je raba Zooma stresna.

Rezultati ankete kažejo, da je raba videokonferenc za izvajanje pouka stresna in pri učiteljih povzroča utrujenost. Kljub temu bi bilo smiselno premisliti, kako bi v prihodnosti lahko vključili videokonference v šolsko okolje.

Občasno bi jih lahko uporabljali za ohranjanje stika s starši, ki se zaradi službenih obveznosti ne udeležujejo roditeljskih sestankov in pogovornih ur. Na ta način bi lahko vzpodbudili starše, da bolj redno spremljajo napredek svojega otroka. Videokonference bi lahko uporabljali tudi za ohranjanje stika med učencem in učiteljem, kadar je učenec odsoten zaradi obveznosti, ki izhajajo iz statusa perspektivnega športnika ali daljše odsotnosti zaradi bolnišničnega zdravljenja.

Video klici so ljudem omogočili ohranjanje stikov na daljavo, izvedbo pouka ter službenih sestankov na daljavo. Kljub temu, da povzročajo določeno mero mentalne izčrpanosti, pa so v času pandemije edino orodje, ki nas na nek način povezuje. Da bi zmanjšali njihov negativen vpliv, jih moramo uporabljati odgovorno, izogibati se moramo prekomerni uporabi, občasno pa jih moramo popolnoma odklopiti in se raje odpraviti v naravo.

10. Literatura

- Antonelli, W. (2020). What is Zoom? A comprehensive guide to the widely popular video-chatting service for computers and smartphones. *Business Insider*. Pridobljeno s <https://www.businessinsider.com/what-is-zoom-guide>
- Bowen. H. (2020). Using Zoom for school: What are the pros & cons? *Zoom App Download*. Pridobljeno s <https://zoomappdownload.com/zoom-for-school/>
- Fosslien, L., & Duffy, M. W. (2020). How to combat zoom fatigue. *Harvard Business Review*, 29.
- Lee, J. (2020). A neuropsychological exploration of Zoom fatigue. *Psychiatric Times*. Pridobljeno s <https://www.psychiatristimes.com/view/psychological-exploration-zoom-fatigue>
- Rogers, T. N. (2020). Meet Eric Yuan, the founder and CEO of Zoom, who has made over 12 billion dollars since March and now ranks among the 400 richest people in America. *Business Insider*. Pridobljeno s <https://www.businessinsider.com/meet-zoom-billionaire-eric-yuan-career-net-worth-life>
- Schoenenberg, K., Raake, A., & Koeppe, J. (2014). Why are you so slow?—Misattribution of transmission delay to attributes of the conversation partner at the far-end. *International journal of human-computer studies*, 72(5), 477–487.
- Sklar, J. (2020). 'Zoom fatigue' is taxing the brain. Here's why that happens. *National Geographic*. Pridobljeno s <https://www.nationalgeographic.com/science/2020/04/coronavirus-zoom-fatigue-is-taxing-the-brain-here-is-why-that-happens/>
- Warren, T. (2020). Zoom grows to 300 million meeting participants despite security backlash. *The Verge*. Pridobljeno s <https://www.theverge.com/2020/4/23/21232401/zoom-300-million-users-growth-coronavirus-pandemic-security-privacy-concerns-response>

Kratka predstavitev avtorja

Katarina Podgoršek je po izobrazbi profesorica angleškega jezika s književnostjo. Zaposlena je na Osnovni šoli Marije Vere. Zanimajo jo sodobne oblike poučevanja in uporaba IKT v izobraževanju.

Učitelji v primežu stresa

Stress in Teachers

Barbara Blatnik

JVIZ OŠ DOBREPOLJE
blatnik.barbara90@gmail.com

Povzetek

Vsi poklici, ki vključujejo delo z ljudmi, so stresni. To velja tudi za učiteljski poklic, saj ima učitelj na eni strani učence, na drugi pa njihove starše. Lahko bi rekli, da je pogosto postavljen v situacijo »med dvema ognjema«. Začetek pandemije in prehod na delo od doma tako rekoč čez noč, je seveda med vsemi udeleženci poskrbel za nekaj dodatnih stresorjev. Marsikdo ima težave z uporabo sodobne tehnologije, dostopom do le-te, opaža se pomanjkanje medsebojne komunikacije, pomanjkanje časa za sledenje vsakodnevnim novostim, negotovost, razpetost med delom in domom, pa še bi lahko naštevali. V prispevku so izpostavljeni nekateri stresorji, ki so jih učitelji med poučevanjem na daljavo najbolj občutili, pa tudi nekatere možnosti za učinkovito obvladovanje stresa.

Ključne besede: pandemija, poučevanje na daljavo, stres, stresor, učitelj.

Abstract

All professions that include working with people are stressful. This is also true for a teaching profession, for teachers have to deal with students on the one hand and on the other with their parents. We could say that teachers are often caught in between the two groups. The start of the pandemic and an overnight transition to working from home have caused additional stress for all. Many have problems using modern technology or not having an access to it. What is also noticeable is a lack of communication and time to follow everyday novelties, uncertainty, division between home and work and the list goes on and on. The following article exposes some main stress factors which affected teachers working from home the most as well as some solutions on how to efficiently deal with stress.

Key words: pandemic, stress, stress factor, teachers, teaching from home.

1. Uvod

Zaradi pandemije so se šole že v preteklem šolskem letu tako rekoč čez noč zaprle. Najprej smo mislili, da zgoj za štirinajst dni, a žal temu ni bilo tako. Zaprtje je trajalo dva meseca in se v letošnjem šolskem letu ponovilo. Učitelji so bili čez noč postavljeni pred nov izziv poučevanja na daljavo. Navodila so in še prihajajo z zamudo, niso enoznačna, šole so pouk na daljavo organizirale glede na opremljenost učiteljev in učencev. Skrbi, povezane z družino in lastnim zdravjem, se pri učiteljih prepletajo s skrbmi povezanimi s službo, kar pri učiteljih povzroča visoko stopnjo stresa. V članku so predstavljeni stresorji, ki pri učiteljih povzročajo stres s poudarkom na tistih, ki povzročajo stres v danih okoliščinah, ter nekatere možnosti, kako stres premagovati.

2. Definicija stresa

Beseda stres izhaja iz latinščine in opisuje nadlogo, pritisk, težavo. O stresu in njegovih vplivih na fizično in psihično stanje človeka se je začelo razmišljati šele v 19. stoletju. V medicino je pojem stresa leta 1949 uvedel Hans Selye, ki je po naključju odkril, da na tkivu nastanejo poškodbe, ko se tkivo odziva na škodljive dražljaje. Zanj je stres telesno prilagajanje novim okoliščinam, odgovor telesa na dražljaje, ki motijo osebno ravnotežje. Danes stres opredeljujemo kot situacijo alarma oziroma kot stanje posameznikove psihične in fizične pripravljenosti, da se sooči z obremenitvijo, se ji prilagodi in jo obvlada, sicer pa različni raziskovalci stres različno definirajo.

Različni avtorji navajajo definicije stresa v različnih oblikah, vsem pa je skupno, da je stres odziv organizma na določene dejavnike iz okolja. Dejavnike iz okolja organizem zazna kot grožnjo, zato se odziva na fizični in psihični ravni. Za dejavnike, ki ogrožajo organizem velja, da niso kratkotrajni.

3. Faze stresa

Stres poteka v treh fazah, ki si sledijo takole (Žarkovič Adlešič, 2011):

1. Faza alarma: organizem se pripravi na ukrepanje, duševne in telesne spremembe dvignejo našo učinkovitost ter pripravljenost na soočanje.
2. Faza prilagoditve: telesni procesi se poskušajo normalizirati in do te faze je učinek stresa lahko pozitiven.
3. Faza izčrpanosti: Če stres traja dalj časa, je potrebno obrambo vzdrževati, kar je za telo velik napor, energetske zaloge se praznijo in če se v tem času nič ne spremeni, nas to pripelje v fazo izčrpanosti. Govoriti začnemo o negativnem stresu, za katerega so značilne spremembe na telesnem, emocionalnem, kognitivnem in vedenjskem področju. Stres začne ogrožati naše zdravje.

4. Vrste stresa

Stres ni le škodljiv, lahko je celo koristen, kadar na nepredvidene ovire gledamo kot na izzive. Tako nam pravšnja mera napetosti omogoči večji uspeh, ustvarjalnost in učinkovitost, predvsem pa spodbudo. V tem primeru govorimo o pozitivnem stresu. K učinkom pozitivnega stresa prištevamo večjo motiviranost, družabnost, umirjenost, zadovoljstvo, samozavest, odločnost, energičnost.

Kadar se pojavljajo nove, nepredvidene, pretirane zahteve ali obremenitve, pa se sproži stresna reakcija v večji meri. Kadar so pritiski pretirani, se spreminja tudi naše obnašanje in zaznavanje, spremenijo se naše vsakdanje sposobnosti oziroma se pojavijo znaki negativnega stresa: znižajo se intelektualne sposobnosti, neučinkovito komuniciramo s soljudmi in okolico, kažejo se posledice na čustveni in socialni ravni. Pogost in dolgotrajen negativni stres pa škodljivo vpliva na naše zdravje in vsakdanje sposobnosti. Rečemo lahko, da kadar zahteve okolja v katerem delujemo presegajo naše zmožnosti, je stres lahko škodljiv in celo zdravju nevaren.

5. Znaki stresa in vpliv na zdravje

Pri prepoznavi simptomov stresa moramo biti previdni, saj so simptome morda povzročili kakšni drugi dejavniki. Kadar pa se pojavlja več sumljivih znamenj hkrati, lahko ugotovljamo, da gre za znake stresa. Znake stresa uvrščamo v štiri večje skupine:

- telesni znaki: težave s srcem, zasoplost, težave z dihanjem, suha usta, želodčni krči, prebavne motnje, napetost mišic, povešena ramena, stiskanje pesti, nemir, tresenje, nenadni vročinski valovi, omotičnost, slabost, mrzle dlani in stopala, povečana potreba po drogah;
- čustveni znaki: obupanost, zaskrbljenost, pobitost, razdraženost, odsotnost, živčnost, izbruhi jeze, nizka samozavest in samospoštovanje, pomanjkanje energije, brezup;
- intelektualni znaki: občutki nesposobnosti, pomanjkanje ustvarjalnosti, zamišljenost, pozabljivost, težavno lotevanje novih stvari, nerazumnost odločitev;
- vedenjski znaki: nepotrpežljivost, razdraženost, jeza, zlovoljnost, naglica, motnje spanca, izogibanje družbe, neučinkovitost, pomanjkanje interesa.

Stres pogosto spremeni ustaljeni način življenja in vpliva na človekovo vedenje. Zaradi poslabšanih navad prehranjevanja, povečanega kajenja, poseganja po alkoholu, zdravilih ali drogah nastajajo novi problemi, ki še povečajo tveganje za zdravje. Prevelika stopnja škodljivega stresa lahko povzroči splošno izčrpanost ter najrazličnejše težave z zdravjem: bolezni srca in ožilja, bolezni prebavil, bolezni mišic in sklepov, sladkorno bolezen, raka, alergije, kožne bolezni, težave s spanjem, vedenjske spremembe, čustvene težave vključno z anksioznostjo, fobijami, obsesijami in depresijo.

6. Stres pri učiteljih

Učitelji imamo zdravstvene težave zaradi specifičnega delovnega časa, ki se običajno sicer predstavlja kot prednost, tempa dela, intenzivnosti, preobremenjenosti posameznih organskih sistemov, odgovornosti, ki jo prinaša naše delo, dela z ljudmi, časovnih pritiskov. Najbrž sta najbolj obremenjujoča dejavnika za učitelje odgovornost in delo z ljudmi. Na eni strani učenci (mlajši, ki so razigrani, polni energije, in nekoliko starejši najstniki, ki jim energije pogosto primanjkuje ali pa jo neprimerno usmerjajo), na drugi strani pa preveč ambiciozni, nezadovoljni starši, ki krivdo za neuspeh na tem ali onem področju, najprej pripisujejo učitelju. Učitelj mora biti boljši, bolj razumevajoč in bolj popoln kot povprečni ljudje. Obremenjujoč dejavnik je tudi hrup, s katerim se učitelji srečujemo vsakodnevno. Sama pri sebi opažam, da v avtu ne prižigam radia, tudi doma imam raje tišino.

V času epidemije smo se soočili še z drugimi izzivi, med katerimi naj poudarim kakovost usvojenega znanja, ocenjevanje učnih dosežkov, ukrepe za vzpostavitev pogojev za izvajanje principa enakih možnosti v izobraževanju ter vključevanje ranljivih skupin. Poleg svojih običajnih zadolžitev smo se že po spomladanskem prvem valu epidemije z različnimi izobraževanji pripravljali na drugi val. Obseg našega dela se je povečal, pritisk javnosti pa tudi, saj menda učitelji ne delamo (kaj šele, da bi delali dobro), učitelji moramo menda prevzeti krivdo za dolgotrajno zaprtje šol in poslabšanje psihofizičnega stanja otrok, mladostnikov in njihovih staršev. Seveda se je poslabšalo tudi psihofizično stanje učiteljev, saj smo tudi mi samo ljudje, ki tudi živimo v času epidemije, tudi za nas in naše družinske člane veljajo omejitve in prepovedi, tudi mi delamo od doma (kar marsikdaj ni enostavno), imamo tehnične in organizacijske težave in ne nazadnje smo tudi mi starši in tudi naši otroci se trenutno šolajo na

domu. Opisano stanje in pomanjkanje fizične aktivnosti, na katero poleg omejitvenih ukrepov vpliva tudi jesenski in zimski letni čas s slabim vremenom, seveda poskrbi za padec naše odpornosti, pa tudi za slabo počutje na fizičnem in psihičnem področju.

K povečanju stresa pripomore tudi prepozen odziv pristojnega ministrstva, nejasna navodila ter spreminjanje odločitev iz tedna v teden, da ne rečem iz dneva v dan. Omeniti moram tudi medije, ki v želji, da so slišani in brani, poročajo pristransko in populistično. Ker en učitelj domnevno naredi napako, ki je nihče ne razišče, vsi učitelji delajo slabo, ali pa sploh ne.

7. Izsledki raziskav in navedbe učiteljev

Študija o duševnem in fizičnem zdravju učiteljev, ki jo je opravil učiteljski sindikat NASUWT iz Anglije (objavil jo je SVIZ 5. 7. 2018) navaja:

- 30 % učiteljev poroča, da so v preteklem letu uporabili zdravila kot način spopadanja s posledicami, ki jim jih pušča delo na njihovem duševnem in telesnem zdravju;
- 78 % vprašanih poroča, da so bili v zadnjem letu soočeni z višjo stopnjo stresa povezanega z delom;
- 65 % učiteljic in učiteljev meni, da je njihovo delo negativno vplivalo na njihovo duševno počutje;
- 54 % vprašanih ocenjuje, da se je zaradi zahtev na delovnem mestu poslabšalo tudi njihovo fizično zdravje;
- 77 % jih je doživelo tesnobo;
- 85 % jih je imelo težave s spanjem.

Na Ministrstvu za izobraževanje in šport so 7. 7. 2020 predstavili rezultate raziskave Izobraževanje na daljavo v času epidemije Covid-19 v Sloveniji. Raziskavo so izvedli na Zavodu RS za šolstvo v maju in juniju 2020 (osmi teden izobraževanja na daljavo). V raziskavi je sodelovalo 7382 osnovnošolskih in srednješolskih učiteljic in učiteljev, 24684 učenk in učencev ter dijakinj in dijakov ter 406 osnovnošolskih in srednješolskih ravnateljic in ravnateljev. Izsledki raziskave kažejo, da so učiteljice in učitelji ocenili, da je bilo delo na daljavo zahtevno in stresno, a so uspeli doseči večino zastavljenih ciljev. V večji stiski so bili tisti učitelji, ki so imeli občutek, da učencev ne morejo pritegniti k sodelovanju – največ takih je bilo na predmetni stopnji osnovne šole. Učitelji so bili pri samooceni kakovosti poučevanja tudi zelo samokritični, saj jih 60 odstotkov presoja, da je njihov pouk na daljavo nekoliko slabši od pouka v živo, 10 odstotkov pa jih celo meni, da je njihov pouk na daljavo občutno slabši od poučevanja v živo.

Učitelji se trenutno ne videvamo v zbornicah, smo pa ostali povezani, saj se srečujemo na druge načine. Naj navedem nekaj zapisov, objavljenih v Facebook skupini, namenjeni učiteljem:

»Nam to stanje načenja zdravje in slabi imunski sistem. Mnogo nas je takih.« N. Ž.

»Učim se delati kviz po M. navodilih in je res enostavno, ampak delam že 10 ur, ker nisem posebej večča računalniških čarovnij. Zraven dajem še povratne informacije učencem in še mimogrede sem mama trem sinovom.« M. S. D.

»Jaz rabim, da posnamem en filmček z razlago za eno šolsko uro, 3 do 6 ur. Odvisno, koliko je dolg. Jaz sem zadnji mesec samo še v šoku.« L. Č.

Podobnih zapisov je še mnogo. Iz njih lahko ugotovimo, da smo se tudi učitelji znašli v začaranem krogu vedenja, ki vztrajno slabša naše fizično in psihično zdravje in iz katerega je zelo težko izstopiti.

8. Obvladovanje stresa

S stresom se vsak posameznik spoprijema drugače. Nekateri se zatečejo v samoto, iščejo notranji mir, drugi potrebujejo družbo bližnjih, spet drugi iščejo tolažbo v hrani ali pa v aktivnostih. Nekdo bo problem rešil na analitičen način, nekdo pa bo o nastalem problemu le premišljeval in razglabljal do izčrpanosti. Nekateri se za problem krivijo ali iščejo krivca pri kom drugem, spet drugi pa stisnejo zobe in se soočijo z danim problemom. Za učinkovito soočanje s stresom je pomembna zgodnja prepoznava že na nivoju opozorilnih znakov. Pomembno je, da se prepozna nadaljevanje stresne situacije, ki pripelje do izčrpanosti, in pravočasno spremeni vzorce obnašanja. Cilj torej ne sme biti, da se stresu izognemo, pač pa da ga omejimo do takšne mere, da ni škodljiv za naše duševno in fizično zdravje, osebni razvoj in delovno storilnost.

Najboljša metoda obvladovanja stresa je način življenja z ukrepi za preprečevanje stresa. Reševanja problema se lotimo po postopnih korakih, postavimo si prednostne naloge in stvarne cilje, ki jih želimo doseči. Poskrbimo za svoje dobro počutje in zdravje, prehranjujemo se zdravo, redno pijemo, pazimo pa, da nam skrb za zdravo prehrano ne bo postala nov vir stresa. Telesna aktivnost je dobra zaščita pred stresno povezanimi boleznimi, zato poskrbimo za redno gibanje in s tem za izboljšanje zdravstvenega stanja in kakovost opravljenih nalog. Sproščajmo se s stvarmi, ki nas veselijo, lahko pa poiščemo tudi pomoč strokovnjaka. Razvijajmo lastne kompetence spopadanja z napetostmi, domišljijo ter ustvarjalno mišljenje, zelo pomembna pa je tudi medsebojna komunikacija, ki omogoča večjo samozavest pri soočanju s strokovnimi problemi in zagotavlja socialno podporo. Vsak učitelj zase lahko prepozna stresorje, svoje odzive nanje, simptome stresa in se lahko tudi poslužuje aktivnosti za obvladovanje in preprečevanje stresa, torej veliko lahko naredi posameznik sam. Kljub temu pa mora tudi šola razmisliti o zahtevah, ki jih nalaga učiteljem, o organizaciji dela in podpori. Veliko vlogo pri uravnavanju stresa ima šolska klima. Vodstvo lahko ustvari delovne pogoje, v katerih se učitelj počuti dobro, motivirano, spodbujeno. Učiteljem lahko ponudi strokovna usposabljanja, spodbuja k učinkovitemu ravnanju s časom, zdravemu prehranjevanju ter organizira podporne skupine. Če učitelji že kažejo znake stresa, lahko šola poskrbi za prilagojeno organizacijo dela in zmanjšanje učne obveznosti ter upošteva specifične potrebe delavcev pri razporejanju nalog.

9. Zaključek

Začetna teza je bila, da smo učitelji pri poučevanju na daljavo zaradi različnih vzrokov občutili več stresa, kot če bi pouk potekal v razredu, saj smo se znašli v popolnoma novi situaciji tako v poklicu kot tudi doma. Pojavlja se dvom v lastne sposobnosti in kakovost opravljenega dela, sprašujemo se, kakšne bodo posledice pri učencih. Povečan je bil stresni dejavnik povezan z uporabo orodij za učenje na daljavo, največji nov stresor pa je še vedno negotovost. Pri obvladovanju novih načinov dela smo si učitelji pomagali med sabo, a pogrešamo neko organizirano obliko pomoči (virtualna zbornica), kjer bi lahko iskali odgovore na naša vprašanja med seboj, ali s strani strokovnjakov z Zavoda za šolstvo in Ministrstva za šolstvo. Učitelji potrebujemo podporo sodelavcev, vodstva, veliko pa bi pripomogla tudi konstruktivna

komunikacija z Ministrstvom za šolstvo in transparentno poročanje medijev, saj prav to ustvarja pozitivno ali negativno mnenje širše javnosti.

10. Literatura

- Dernovšek, M. Z. (2006). *Ko te stresa stres: kako prepoznati in zdraviti stresne, anksiozne in depresivne motnje*. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije.
- Lorger, I. (2009). *Poklicni stres pri učiteljih v osnovni šoli*. (Magistrska naloga, Pedagoška fakulteta). Pridobljeno: <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-GYMHVJDJ/09792dbf-0302-463d-b736-43f1387feb2d/PDF>
- Raspor, L. (2018). *Dejavniki in doživljanje stresa pri učiteljih razrednega pouka*. (Magistrska naloga, Pedagoška fakulteta). Pridobljeno: http://pefprints.pef.uni-lj.si/5542/1/Magistrska_naloga_Laura_Raspor_2018.pdf
- Slivar, B. (2008). Ugotavljanje vzorca stresorjev pri delu učiteljev v povezavi z zadovoljstvom pri delu. *Psihološka obzorja*, 17(3), 93-112. Pridobljeno: http://psiholoska-obzorja.si/arhiv_clanki/2008_3/slivar.pdf
- Žarkovič Adlešič, B. (2011). Vzroki stresa in zdravstveno stanje učiteljev. *Vzgoja in izobraževanje*, 42 (4), 19-26.
- Glavni odbor SVIZ Slovenije. (2018). *Študija o duševnem in fizičnem zdravju učiteljev*. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.sviz.si/studija-o-dusevnem-in-fizicnem-zdravju-uciteljev/>
- Zavod Republike Slovenije za šolstvo. (2020). *Raziskava »Izobraževanje na daljavo v času epidemije Covid-19 v Sloveniji«*. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.zrss.si/objava/izobrazevanje-na-daljavo-v-casu-epidemije-covid-19-v-sloveniji>

Kratka predstavitev avtorice

Barbara Blatnik je profesorica matematike in fizike. Oba predmeta tudi poučuje že 20 let. Na Fakulteti za matematiko in fiziko je opravila program dodatnega izobraževanja ŠPIRI in s tem pridobila potrebno izobrazbo za opravljanje nalog organizatorja informacijskih dejavnosti. Končala je tudi Šolo za ravnatelje in opravila ravnateljski izpit. Opravljala je tudi naloge predsednice Sveta šole.

Tehnike premagovanja anksioznosti

Anxiety Overcoming Techniques

Mitja Trošt

ŠC Nova Gorica
mitja.trost@scng.si

Povzetek

Anksiozne motnje spadajo pod zelo pogoste težave v duševnem zdravju in vplivajo na slabšo kakovost življenja. Ljudje so manj uspešni in zadovoljni kot bi lahko bili. Na voljo imamo različne tehnike s katerimi zmanjšujemo anksioznost. Raziskave potrjujejo uspešnost lajšanja oziroma premagovanja anksioznosti z dihalnimi vajami, meditacijo, mišično relaksacijo in avtogenim treningom. Tehnike so predstavljene v nadaljevanju. Pomembno je, da čim več ljudi prepozna kaj se z njimi dogaja in poiščejo pomoč. Pogosto pozabljamo, da se pri anksioznih motnjah lahko veliko naredi s svetovanjem in povečanjem znanja.

Ključne besede: anksioznost, mladostnik, sprostitiv, stres.

Abstract

Anxiety disorders are very common mental health states nowadays, which affect every day lives of individuals. Such people are less happy and successful and they hardly reach their full potential. Fortunately, there are many effective methods that can help us treat such an individual. Studies confirm that anxiety can successfully be dealt through various breathing exercises, meditation, muscle relaxation and autogenous training. The following techniques are described further on. It is very important, that people recognize symptoms of these states, so they can seek help. We often neglect one of the most simple ways to treat these states, such as counseling or raising awareness of the community.

Key words: adolescent, anxiety, relaxation, stress.

1. Uvod

Anksioznost je ena najpogostejših težav v obdobju šolanja, ki je povezana s številnimi negativnimi posledicami. V razvoju otroka in mladostnika je anksioznost razmeroma stalna spremljevalka. Na posameznika lahko vpliva tudi pozitivno, ker ga lahko spodbuja k sodelovanju v šoli in učenju. Lahko se pa v času šolanja razvije v višjo raven anksioznosti, in če je ne obravnavamo ustrezno, se lahko nadaljuje v odraslost (Kozina, 2016). Anksioznost se lahko pojavi ne glede na spol, materialno stanje družine in inteligenco. Mladostnik se v času odraščanja spoprijema tudi s telesnimi spremembami in izoblikuje vlogo odrasle osebe, kar

lahko tudi privede do anksioznih motenj. Obstajajo različne vrste tehnik s katerimi želimo zmanjšati oz. odpraviti anksioznost.

2. Anksioznost

Nacionalni inštitut za javno zdravje navaja, da je anksioznost ali tesnoba, strahu podobno čustveno stanje. Lahko se pojavi postopoma ali nenadno, razlikuje se tudi glede intenzivnost in trajanje. Telesne in vedenjske spremembe, ki jih doživljamo ob tesnobi, so podobne odzivu na stres, a običajno bolj izrazite.

Anksioznost se pri mladostniku izraža s telesnimi simptomi (potenje, glavobol, prebavne motnje, tremor, hitro utripanje srca, nespečnost). Telesni znaki pomenijo sekundarni vzrok za stopnjevanje socialne negotovosti in negativne samopodobe (Tomri, 1999).

V času šolanja mladostnika lahko anksioznost prizadene na čustvenem področju, ogroža njegovo zdravje, vpliva na njegov razvoj, učenje in razvoj medosebnih odnosov (Kozina, 2016).

Eden najbolj učinkovitih načinov za obvladovanja anksioznosti pri mladostnikih, so tehnike sproščanja (Dernovšek, Gorenc in Jeriček, 2006).

V nadaljevanju članka bo predstavljeno nekaj tehnik sproščanja za obvladovanje anksioznosti.

2.1 Dihalne vaje

Powell (1999) trdi, da je človekov način dihanja odraz njegovega duševnega stanja. Prsno dihanje in plitvo dihanje z zgornjim delom prsnega koša, je pokazatelj stresa in tesnobe.

Z dihalnimi vajami želimo pri otrocih spodbuditi občutek za pravilno dihanje. Pomembno je, da se naučijo globoko vdihniti in potem pri izdihu pljuča popolnoma izprazniti, da jih pri naslednjem vdihu lahko spet napolnijo s svežim zrakom (Srebot in Menih, 1996).

Otrok se lahko s pomočjo umirjenega dihanja hitro pomiri in sprosti. Umirjeno dihanje pomeni dihanje s trebušno prepono. Zabaven način za učenje trebušnega dihanja je leže na tleh in s knjigo na trebuhu (Dernovšek, Gorenc in Jeriček, 2006).

Globoko dihanje zagotavlja večji vnos kisika in njegov prenos do tkiv, nižji krvni tlak in počasnejše bitje srca (Kennedy in Jennings, 2009).

2.2 Meditacija

Meditacija je sproščeno stanje in je popolnoma povezano z notranjim jazom. V stanju globoke meditacije so nam ponujeni odgovori na veliko naših vprašanj, um je umirjen, telo neha obstajati in zavedamo se neskončne povezave z vsem živim. Ko dosežemo popolno meditacijo smo za vedno spremenjeni. To je osvoboditev (Meško, 2006).

Meditacija je tehnika, ki nam pomaga prebuditi naše umske sposobnosti in jih čim bolj osredotočiti. Meditacija je urjenje uma, pozornosti in volje (Eknath, 1999).

Poznamo več različnih načinov meditacije. Veliko jih vključuje usmerjenje pozornosti. V nekaterih vrstah meditacije uporabljajo glasbo, gibanje, vizualno ali slušno kontemplacijo, kot na primer gledanje ali poslušanje toka vode (Hall, 2007).

Newhouse (2000) navaja, da je skupno vsem vrstam meditacije upočasniti aktivnost možganov in presnove, tako nas meditacija osvobodi živčne napetosti in stresa.

Pri otrocih je smisel meditacije spodbujanje in ohranjanje že obstoječih sposobnosti ter krepitev. Otroci si razvijajo vztrajnost, potrpežljivost ter se naučijo umiriti begajoče misli (Srebot in Menih, 1996).

2.3 Progresivna mišična relaksacija

Pri progresivni mišični relaksaciji se naučimo sistematično sprostiti celo telo, doseže se usklajeno delovanje živčnega sistema. Tehnika se izvaja tako, da tisti del telesa, ki želimo sprostiti napnemo in nato počasi sproščamo do popolne sprostitve. Osredotočimo se na občutke v telesu, ko so mišice napete in popolnoma sproščene. Občutimo razliko med stanjem napetosti mišice in popolno sprostitvijo. Vaje lahko izvajamo leže ali sede. Začnemo s sproščanjem manjših skupin mišic in nadaljujemo z večjimi (Kajtna in Jeromen, 2007).

2.4 Avtogeni trening

Utemeljitelj avtogenega treninga je Johannes Heinrich Schultz. Njegovo najpomembnejše delo je razvoj metode avtogenega treninga, ki jo je objavil v monografiji »Avtogeni trening, koncentrativna samosprostitev« (Tušak, 2001).

Avtogeni trening je postopek fizičnega in psihičnega sproščanja, sestavljen je iz različnih vaj sproščanja in pridobivanja kontrole nad vegetativnimi funkcijami. Je način za preprečevanje nastanka stresa.

Študije so pokazale, da avtogeni trening pomaga odpravljati napetost in nervozo (Zorko in Križan, 2008).

O avtogenem treningu imajo nekateri ljudje zelo nejasno predstavo. Zelo malo ljudi ve, da gre za znanstveno metodo, ki temelji na samosugestiji, samohipnozi s katero poskušamo prenesti moč nekaterih predstav na človekov organizem. Gre za najučinkovitejšo celostno metodo globalnega telesnega in duševnega sproščanja (Tušak, Marinšek in Blatnik, 2016).

3. Zaključek

V članku so predstavljene tehnike s katerimi želimo zmanjšati oz. preprečiti anksioznost. Napačno je prepričanje, da je anksioznost posledica človekove šibkosti. Pomembno je hitro soočenje s težavo in izbira primernih tehnik sproščanja. Zavedati se moramo, da rezultati ne bodo vidni čez noč. Tehnikam, lahko rečemo, da so proces, ki nas s uspešnim izvajanjem pripeljejo do dobrih rezultatov.

Raziskave kažejo, da tehnike premagovanja anksioznosti vplivajo na boljšo kvaliteto življenja. V začetku potrebujemo nekaj časa, da izberemo ustrezno tehniko, ki najbolj ustreza posamezniku. Nekateri mladostniki lahko hitro obupajo, zato je potrebno poudariti, da gre za proces, ki ga je potrebno izzuriti in nato uporabiti v resničnem življenju.

Med poučevanjem sem pri dijakih večkrat uporabil dihalne tehnike sproščanja. Dijaki so zelo dovzetni za izvajanje tehnik in pogovor o smislu življenja. Mislim, da se učitelji vse preveč osredotočamo zgolj na snov, ki je na uri. Kot odrasli zreli ljudje lahko našim dijakom, posredujemo »tehnike« za premagovanje težav in jim pokažemo pot do mirnega uma. V šolah bi bilo smiselno uvajati nov predmet, ki bi temeljil na tehnikah premagovanja stresa in poučevanju življenjskih modrosti.

4. Literatura

- Dernovšek, Z., M., Gorenc, M. in Jeriček, H. (2006). *Ko te stresa stres: kako prepoznati in zdraviti stresne, anksiozne in depresivne motnje*. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja
- Eknath, E. (1999). *Meditacija in še 7 stvari, ki vam lahko spremenijo življenje*, DZS. Ljubljana.
- Hall, D. (2007). *Meditacija za vsakogar*. Učila International, Tržič.
- Kajtana, T. in Jeromen, T. (2007). *Šport z bistro glavo*. Ljubljana: samozaložba
- Kennedy, J., Jennings, J. (2009). *Dihamo! Kako v petnajstih minutah na dan obvladati stres in poskrbeti za zdravo srce*. Ljubljana: Orbis.
- Kozina, A. (2016). *Anksioznost in agresivnost v šolah: Dejavniki, trendi in smernice za zmanjševanja*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Meško, M. (2006). *Joga s Sabrino*. Ljubljana: Debora.
- Newhouse, P. (2000). *Življenje brez stresa*, Tomark. Ljubljana.
- Poweel, T. (1999), *Kako premagamo stres*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Srebot, R., Menih K. (1996). *Potovanje v tišino*. Ljubljana: DZS.
- Tušak, M. (2001). *Psihologija športa mladih*. Ljubljana: Zavod za šport Slovenije.
- Tušak, M., Marinšek, M. in Blatnik, P. (2016). *Stres in strategije učinkovitega soočanja*. V M. Tušak, E. Zirnstein in P. Blatnik (ur.), Psihološki, ekonomski in pravni vidiki promocije zdravja na delovnem mestu (str. 7–19). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport
- Tomori, M. (1999). *Duševne motnje v razvojnem obdobju*. V: M. Tomori in S. Zihlerl (ur.). Psihiatrija. Ljubljana: Litteraioicta.
- Zorko, B. in Križan, Z. (2009). *Avtogeni trening*.

Kratka predstavitev avtorja

Mitja Trošt poučuje na Srednji zdravstveni šoli Nova Gorica. Po poklicu je diplomiran zdravstvenik z izkušnjami iz Pediatrične klinike Ljubljana in večmesečne medicinsko humanitarne odprave v Kenijo. V prostem času se rad ukvarja s športom.

Šolsko svetovalno delo z dijaki s posebnimi potrebami pri delu na daljavo

School Counselling Students with Special Needs during Distance Learning

Tanja Hočevar Zihlerl

Gimnazija Moste, Ljubljana
Tanja.hocevar-zihlerl@guest.arnes.si

Povzetek

Pri običajnem pouku v šoli je dijakom, ki imajo odločbo o usmerjanju, praviloma na vseh področjih razvoja namenjena dodatna pozornost. Cilj prispevka je ugotoviti, ali imajo dijaki s posebnimi potrebami več učnih težav in stresa ter tesnobe pri šolanju na daljavo v primerjavi z dijaki, ki odločbe o usmerjanju nimajo. V raziskavi smo uporabili kvantitativno raziskovanje, metoda pedagoškega raziskovanja je bila deskriptivna in kavzalno-neeksperimentalna. Vprašalnik je zajemal 15 vprašanj, ki sta ga izpolnjevali dve skupini dijakov, in sicer dijaki s posebnimi potrebami in dijaki, ki nimajo odločbe o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami. Podatki odkrivajo, da je dijakom s posebnimi potrebami v povprečju šolsko delo na daljavo bolj ustrezalo kot dijakom, ki odločbe o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami nimajo. Razberemo, da imajo manj težav s tesnobo oziroma anksioznostjo in da v povprečju potrebujejo manj psihološke podpore. Raziskava sicer zaključuje, da bi bilo treba razloge, zakaj dijakom s posebnimi potrebami v povprečju bolj ustreza pouk na daljavo kot ostalim dijakom, še raziskati. Ena od možnih razlag bi lahko bila, da imajo dijaki s posebnimi potrebami bolj individualizirani pouk.

Ključne besede: Dijaki, dijaki s posebnimi potrebami, individualizacija pouka, pouk na daljavo.

Abstract

In regular class at school students with special needs need more attention, usually in all aspects of development. The goal of this article is to find out, whether students with special needs have more learning difficulties, stress and anxiety during distance learning in comparison to students without special needs. In this research we have used quantitative research, a pedagogical method of research was descriptive and causal-non-experimental. Questionnaire consisted of 15 questions and was filled out by two groups of students, by students with special needs and by students without special needs. The results reveal, that students with special needs on average find distance learning easier than students without special needs and also, that they on average do not have as many issues with anxiety and need less psychological support. Though the research concludes that the reasons, as to why students with special needs find distance learning easier than the other students, still need to be further investigated. One of the possibilities could be that, learning is more individualised for students with special needs.

Keywords: Distance learning, individualised class, students, students with special needs.

1. Uvod

18. 10. 2020 je vlada Republike Slovenije ponovno razglasila epidemijo nalezljive bolezni COVID-19 na območju Republike Slovenije (Vlada Republike Slovenije, 2020). Tej razglasitvi je v besedilu Pravno-informacijskega centra RS sledil tudi Odlok o začasni prepovedi zbiranja ljudi v zavodih s področja vzgoje in izobraževanja ter univerzah in samostojnih visokošolskih zavodih (Pravno-informacijski sistem RS, 2020).

Glede na to, da smo se ob prvi razglasitvi epidemije meseca marca 2020 že srečali z izobraževanjem na daljavo, smo sedaj že bolje poznali tovrstni sistem izobraževanja oziroma pouka. Učitelji so se dobro prilagodili načinu poučevanja preko platforme Zoom. Imeli smo delavnice in izobraževanja o uporabi novih spletnih učilnic, nadgrajevali pa smo tudi uporabo Zooma.

Delo šolske svetovalne službe pa je ostalo izziv. Kljub temu da smo bili med prvo razglasitvijo epidemije že soočeni s tem, da veliko dela opravimo na daljavo (v celoti smo speljali postopek vpisa in tudi omejitev vpisa v prvi letnik na daljavo, z nekaterimi dijaki, ki so imeli odločbo o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, smo izvajali dodatno strokovno pomoč na daljavo in nato izvedli še vpis na daljavo v maturitetni tečaj), smo takrat večino šolskega svetovalnega dela (karierno svetovanje in učenje učenja idr.) še lahko opravili v šoli. Ob ponovnem zaprtju šol pa so smo morali vse naloge šolske svetovalne službe prilagoditi delu od doma.

Ocenili smo, da je najpomembneje izvesti učenje učenja na razrednih urah v prvih letnikih, in sicer prek Zooma. Poleg tega so dijaki prejeli gradivo o motivaciji in o tem, kako si v času šolanja od doma organizirajo učenje. Gradivo je vsebovalo tudi konkretne nasvete in primere.

V tretjih in četrth letnikih smo, prav tako na razrednih urah, izvedli karierno orientacijo. Tudi ti dijaki so po izvedeni uri prejeli gradivo in koristne povezave v zvezi z izbiro študija ter ostale informacije, ki so pomembne pri kariernem načrtovanju. Z dijaki, ki so se znašli v osebni in čustveni stiski ali so imeli vprašanja glede karierne orientacije, smo izvedli individualne pogovore prek Zooma. Komunicirali smo z zunanjimi kandidati, ki so se zanimali bodisi za prepis z druge šole na našo šolo ali za vpis bodočih dijakov v novem šolskem letu.

Obenem pa smo se zavedali, da bi bilo prav, da malo več pozornosti namenimo tudi dijakom, ki imajo odločbo o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, saj se je na nas obračalo vedno več posameznikov, ki so se znašli v različnih stiskah in težavah.

Odločili smo se, da izvedemo raziskavo, kako opravljajo svoje obveznosti in kako se počutijo v času epidemije v primerjavi z ostalimi dijaki na šoli. Pri običajnem pouku v šoli zahtevajo dijaki, ki imajo odločbo o usmerjanju, dodatno pozornost praviloma na vseh področjih razvoja. Cilj prispevka je ugotoviti, ali imajo dijaki s posebnimi potrebami več učnih težav in stresa ter tesnobe pri šolanju na daljavo v primerjavi z dijaki, ki odločbe o usmerjanju nimajo.

1.1. Raziskovalni cilji

- Ugotoviti, ali dijakom s posebnimi potrebami šolanje od doma manj ustreza kot običajni pouk v primerjavi z dijaki, ki odločbe o usmerjanju nimajo.
- Ugotoviti, ali dijaki s posebnimi potrebami za šolsko delo med šolanjem od doma v povprečju porabijo več časa kot takrat, ko obiskujejo običajen pouk v primerjavi z dijaki, ki odločbe o usmerjanju nimajo.

- Ugotoviti, ali se pri dijakih s posebnimi potrebami med šolanjem od doma pojavlja več tesnobe oziroma anksioznost v primerjavi z dijaki, ki odločbe o usmerjanju nimajo.
- Ugotoviti, ali je delež dijakov, ki potrebujejo psihološko podporo, večji pri dijakih s posebnimi potrebami v primerjavi z dijaki, ki odločbe o usmerjanju nimajo.

1.2. Hipoteze

- H1 – Dijakom s posebnimi potrebami v primerjavi z dijaki, ki odločbe o usmerjanju nimajo, šolanje od doma v povprečju manj ustreza kot običajni pouk.
- H2 – Dijaki s posebnimi potrebami v primerjavi z dijaki, ki odločbe o usmerjanju nimajo, za šolsko delo med šolanjem od doma v povprečju porabijo več časa kot takrat, ko obiskujejo običajen pouk.
- H3 – Pri dijakih s posebnimi potrebami se med šolanjem od doma tesnoba oziroma anksioznost v povprečju pojavlja pogosteje v primerjavi z dijaki, ki odločbe o usmerjanju nimajo.
- H4 – Delež dijakov, ki potrebujejo psihološko podporo, je pri dijakih s posebnimi potrebami v povprečju večji v primerjavi z dijaki, ki odločbe o usmerjanju nimajo.

1.3. Metode dela

Pri raziskavi smo uporabili kvantitativno raziskovanje, metoda pedagoškega raziskovanja pa je deskriptivna in kavzalno-eksperimentalna. Z deskriptivno metodo ugotavljamo, kakšno in koliko nekaj je. S kavzalno-eksperimentalno metodo pa skušamo ugotoviti vzročne zveze med pojavi, ne da bi pri tem vnesli eksperimentalni faktor (Sagadin, 1993).

Raziskava je bila narejena s pomočjo dveh spletnih vprašalnikov. Enega so izpolnjevali dijaki, ki imajo odločbo s posebnimi potrebami, takih je bilo 31. Vprašalnik je vseboval 15 vprašanj. Drugega so izpolnjevali dijaki, ki nimajo odločbe o usmerjanju in je vseboval eno vprašanje manj, in sicer vprašanje, ki se je nanašalo na opredelitev vrste in stopnje primanjkljaja, ovire oziroma motnje. V tej skupini je sodelovalo 179 dijakov.

2. Teoretična izhodišča

»Otroci s posebnimi potrebami so otroci z motnjami v duševnem razvoju, gluhi in naglušni otroci, slepi in slabovidni otroci oziroma otroci z okvaro vidne funkcije, otroci z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani otroci, otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, dolgotrajno bolni otroci, otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami in otroci z avtističnimi motnjami« (Zavod RS za šolstvo, 2020).

Cilji in načela vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami so opredeljeni v 4. členu Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1):

»Vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami temelji na ciljih in načelih, določenih v zakonih za posamezno področje vzgoje in izobraževanja in na naslednjih ciljih in načelih:

- zagotavljanje največje koristi otroka,

- celovitost in kompleksnost vzgoje in izobraževanja,
- zagotavljanje enakih možnosti s hkratnim upoštevanjem različnih potreb otrok,
- vključevanje staršev, posvojiteljev, rejnikov in skrbnikov (v nadaljnjem besedilu: staršev) v postopek usmerjanja in oblike pomoči,
- individualiziran pristop,
- interdisciplinarnost,
- ohranjanje ravnotežja med različnimi področji otrokovega telesnega in duševnega razvoja,
- čim prejšnje usmeritve v ustrezen program vzgoje in izobraževanja,
- takojšnje in kontinuirane podpore in strokovne pomoči v programih vzgoje in izobraževanja,
- vertikalna prehodnost in povezanost programov,
- organizacija vzgoje in izobraževanja čim bližje kraju bivanja,
- zagotavljanje ustreznih pogojev, ki omogočajo optimalen razvoj posameznega otroka.«
(ZUOPP-1)

Zakon ravnatelju nalaga, da imenuje strokovno skupino, ki sodeluje pri izvajanju vzgojno-izobraževalnega programa in sodeluje pri izdelavi Individualiziranega programa. Člani strokovne skupine sodelujejo na sestankih, kadar se pojavijo težave, pri evalvaciji ob koncu šolskega leta, ali kadar gre za zahtevo za spremembo odločbe o usmeritvi.

Z individualiziranim programom se nato določita organizacija in izvedba dodatne strokovne pomoči za:

- premagovanje primanjkljajev,
- izvajanje svetovalnih storitev,
- izvajanje učne pomoči.

Določijo se:

- cilji in oblike dela na posameznih vzgojno-izobraževalnih področjih,
- strategije vključevanja otroka s posebnimi potrebami v skupino,
- potrebne prilagoditve pri preverjanju in ocenjevanju znanja, doseganju standardov in napredovanju,
- uporaba prilagojene in pomožne izobraževalne tehnologije,
- izvajanje fizične pomoči,
- izvajanje tolmačenja v slovenskem znakovnem jeziku,
- prehajanje med programi ter potrebne prilagoditve pri organizaciji,
- časovna razporeditev pouka,
- veščine za čim večjo samostojnost v življenju (prilagoditvene spretnosti) in načrt vključitve v zaposlitev.

V pripravo in spremljanje individualiziranega programa morajo biti vključeni starši ter otrok s posebnimi potrebami, pri čemer se upošteva njegovo zrelost in starost. Individualiziran

program je potrebno najmanj v vsakem vzgojno-izobraževalnem obdobju evalvirati in ga po potrebi spremeniti (ZUOPP-1)

Septembra 2020 smo izvedli uvodne sestanke na šoli. Strokovne skupine smo skupaj z dijaki in starši pregledali individualizirani program ter se pogovorili o posebnosti dijakov. Posebno pozornost smo namenili dijakom prvih letnikov, saj smo se zavedali, da se bo pouk kmalu nadaljeval od doma in da je prehod iz osnovne šole v gimnazijo za njih še težji.

Medveš (2020) navaja, da se težišče dela v izobraževanju na daljavo močno nagne na posameznika in da bodo razlike med njimi v sposobnostih, učnih navadah ter motivaciji še bolj prihajale do izraza. Pove tudi, da manj, ko se tega zavedamo v izvajanju pouka, tem močnejši bo učinek teh razlik, ki bo najbolj prizadel ranljive (Medveš, 2020).

»Individualizacija pouka v izobraževanju na daljavo je vredna stalnega razmisleka učitelja, mogoče še bolj kot v razredni obliki, kjer skorajda ni mogoče, da se ne bi vzpostavljali bolj ali manj načrtni kontakti z vsakim posameznikom« (Medveš, 2020).

Večina dijakov s posebnimi potrebami ob skrbno pripravljenem individualiziranem programu, spremljanju učnega uspeha, dobrem sodelovanju ter podpori učiteljev uspešno opravljajo svoje šolske obveznosti. V času šolanja od doma pa smo med dijaki zaznali povečanje stresa in tesnobe.

Stres je fiziološki, psihološki in vedenjski odgovor posameznika, ki se poskuša prilagoditi notranjim in zunanjim stresorjem. Stresor je lahko nek dogodek, oseba ali predmet, ki ga posameznik doživi kot stresni element. Glede na posameznikovo osebnost, njegove izkušnje, kakšne so okoliščine, v katerih se pojavijo, je odvisno, kakšno težo imajo na posameznika in kako jih rešujejo. Pomembna je tudi življenjska naravnost posameznika in kakovost medosebnih odnosov z ljudmi, ki ga obdajajo. Za normalno življenje je nekaj stresa nujno potrebnega. Težava nastane takrat, ko je stresnih situacij preveč, so premočne in predolgo trajajo, saj lahko vodijo v različne motnje (Dernovšek, Gorenc in Jeriček, 2006).

Tesnoba ali anksioznost je neprijetno čustvo, ki ga po navadi spremljajo telesne in vedenjske spremembe, ki so podobne odzivom na stres. Kadar je tesnoba tako močna, da posameznika ovira v vsakdanjem življenju, če vztraja, ko nevarnosti ni več in tesnobe ne more nadzorovati, gre za bolezensko tesnobo ali anksiozne motnje. Pri mladostnikih so ene izmed najpogostejših oblik anksioznosti skrb zaradi šolskega uspeha, strah pred učitelji, spraševanjem pred razredom, strah pred zbadanjem vrstnikov in druge (Dernovšek idr., 2006).

Epidemija in izolacija pa sta tudi pomembna dejavnika, ki lahko sprožita obdobja tesnobe, zaskrbljenosti, panike, občutkov nemoči, težave s spanjem, težave s pozornostjo in drugo.

2. Rezultati in interpretacija

V tabeli 1 je prikazano, da je v raziskavi sodelovalo 31 dijakov s posebnimi potrebami (16 % iz 1. letnika, 32 % iz 2. letnika, 35 % iz 3. letnika, 10 % iz 4. letnika in 6 % iz maturitetnega tečaja). V tabeli 2 je prikazano, da je sodelovalo 179 dijakov, ki nimajo odločbe o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (35 % iz 1. letnika, 18 % iz 2. letnika, 21 % iz 3. letnika, 18 % iz 4. letnika in 8 % iz maturitetnega tečaja).

Povprečne vrednosti in standardni odkloni so zaokroženi na eno decimalno mesto (povzete po spletni anketi 1KA).

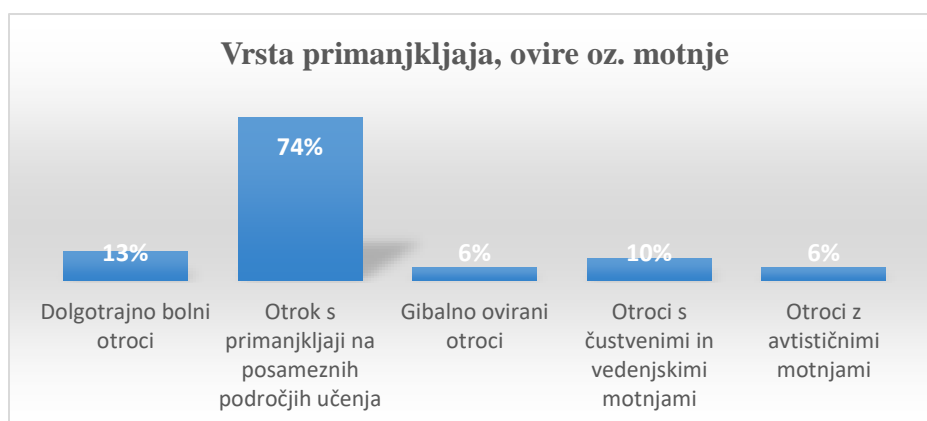
Tabela 1: Vključeni v raziskavo po letniku – dijaki s posebnimi potrebami

Letnik	Frekvenca	Odstotek
1. letnik	5	16 %
2. letnik	10	32 %
3. letnik	11	35 %
4. letnik	3	10 %
Maturitetni tečaj	2	6 %
Skupaj	31	100 %

Tabela 2: Vključeni v raziskavo po letniku – dijaki brez odločbe

Letnik	Frekvenca	Odstotek
1. letnik	63	35 %
2. letnik	32	18 %
3. letnik	37	21 %
4. letnik	33	18 %
Maturitetni tečaj	14	8 %
Skupaj	179	100 %

Graf 1: Dijaki s posebnimi potrebami po vrsti primanjkljaja, ovire oziroma motnje

Med dijaki s posebnimi potrebami (graf 1) je največ dijakov s primanjkljaji na posameznih področjih učenja (74 %), sledijo dolgotrajno bolni dijaki (13%), dijaki s čustvenimi in vedenjskimi motnjami (10 %) in nazadnje gibalno ovirani dijaki (6 %) ter dijaki z avtističnimi motnjami (6 %).

3.1. Doživljanje šolskega dela na daljavo:

Naš prvi cilj je bil ugotoviti, ali dijakom s posebnimi potrebami v primerjavi z dijaki, ki odločbe o usmerjanju nimajo, šolanje od doma manj ustreza kot običajni pouk.

Pri prvem cilju smo postavili hipotezo, da dijakom s posebnimi potrebami v primerjavi z dijaki, ki odločbe o usmerjanju nimajo, šolanje od doma v povprečju manj ustreza kot običajni pouk.

Graf 2: Primerjava doživljanja šolskega dela na daljavo in običajnega pouka

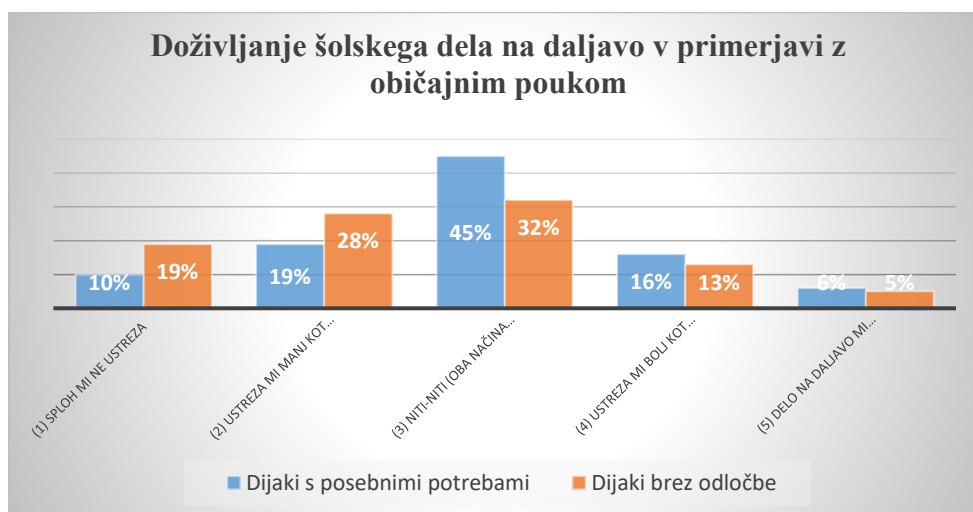

Tabela 3: Doživljanje šolskega dela na daljavo v primerjavi z običajnim poukom

Doživljanje šolskega dela na daljavo v primerjavi z običajnim poukom	Povprečje	Standardni odklon
Dijaki s posebnimi potrebami	2,9	1,0
Dijaki brez odločbe	2,6	1,1

Anketiranci so lahko izbrali le en odgovor. Dijakom s posebnimi potrebami (tabela 3) je v povprečju šolsko delo na daljavo v primerjavi z običajnim poukom bolj ustrezalo kot dijakom, ki nimajo odločbe. Iz grafa 2 in tabele 3 je razvidno, da hipoteza, ki smo jo zastavili, ne drži in jo zavrnemo.

3.2. Povprečno porabljen čas za šolsko delo

Pri drugem cilju smo želeli ugotoviti, ali dijaki s posebnimi potrebami v primerjavi z dijaki, ki odločbe o usmerjanju nimajo, za šolsko delo med šolanjem od doma v povprečju porabijo več časa, kot takrat, ko obiskujejo običajen pouk in postavili hipotezo, da dijaki s posebnimi potrebami v primerjavi z dijaki, ki odločbe o usmerjanju nimajo, v povprečju porabijo več časa za šolsko delo med šolanjem od doma, kot takrat, ko obiskujejo običajen pouk.

Graf 3: Porabljen čas za šolsko delo pred epidemijo

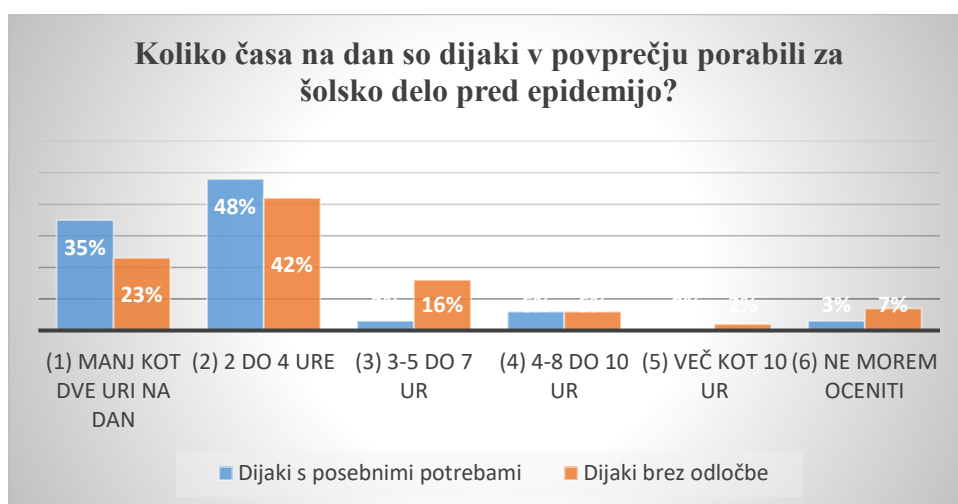

Tabela 4: Koliko časa na dan si v povprečju porabil/-a za šolsko delo pred epidemijo?

Koliko časa na dan si v povprečju porabil/-a za šolsko delo pred epidemijo?	Povprečje	Standardni odklon
Dijaki s posebnimi potrebami	1,9	1,1
Dijaki brez odločbe	2,4	1,4

Graf 4: Porabljen čas za šolsko delo med epidemijo

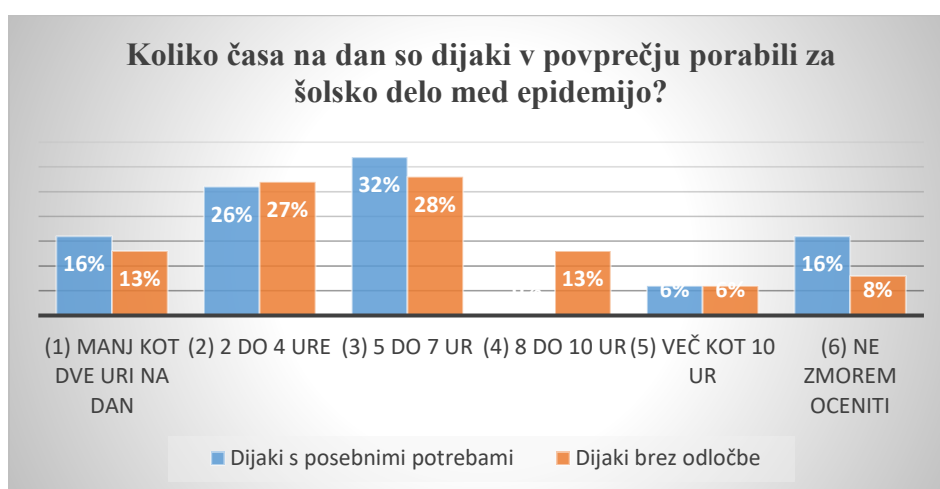

Tabela 5: Koliko časa na dan si v povprečju porabil/-a za šolsko delo med epidemijo?

Koliko časa na dan si v povprečju porabil/-a za šolsko delo med epidemijo?	Povprečje	Standardni odklon
Dijaki s posebnimi potrebami	3,0	1,7
Dijaki brez odločbe	3,0	1,4

Iz grafa 3 in 4 ter iz tabele 4 in 5 razberemo, da so dijaki s posebnimi potrebami pred epidemijo za šolsko delo v povprečju porabili manj časa kot dijaki brez odločbe. Med epidemijo pa tako dijaki s posebnimi potrebami kot dijaki brez odločbe za šolsko delo v povprečju porabijo pet do sedem ur.

Hipotezo lahko potrdimo, saj dijaki s posebnimi potrebami v primerjavi z dijaki, ki odločbe o usmerjanju nimajo, za šolsko delo med šolanjem od doma v povprečju porabijo več časa, kot takrat, ko obiskujejo običajen pouk.

3.3. Pojavljanje tesnobe oziroma anksioznosti v zadnjih štirinajstih dneh šolanja od doma

Naš cilj je bil ugotoviti, ali se pri dijakih s posebnimi potrebami med šolanjem od doma pojavlja več tesnobe oziroma anksioznost v primerjavi z dijaki, ki odločbe o usmerjanju nimajo.

Postavili smo hipotezo, da se pri dijakih s posebnimi potrebami med šolanjem od doma tesnoba oziroma anksioznost v povprečju pojavlja pogosteje kot pri dijakih, ki odločbe o usmerjanju nimajo.

Graf 5: Počutje v zadnjih 14 dneh - stiske zaradi spremenjenega obsega šolskega dela

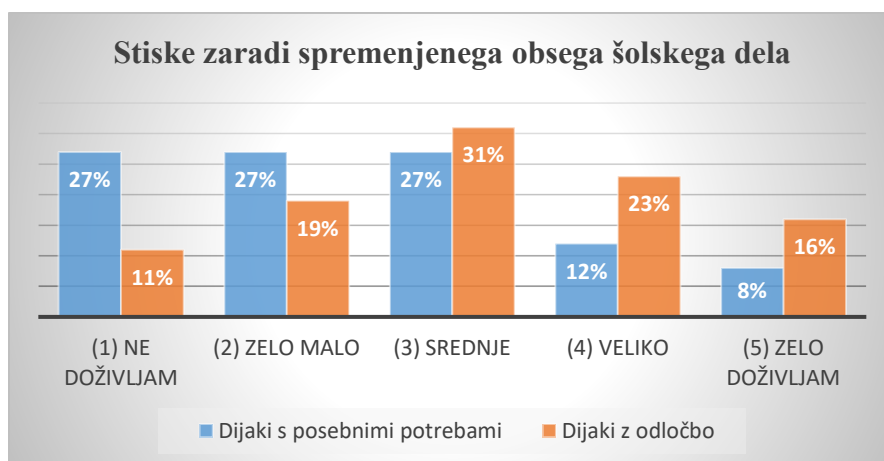

Tabela 6: Stiska zaradi spremenjenega obsega šolskega dela

Stiska zaradi spremenjenega obsega šolskega dela	Povprečje	Standardni odklon
Dijaki s posebnimi potrebami	2,5	1,24
Dijaki brez odločbe	3,1	1,22

Iz grafa 5 in iz tabele 6 je razvidno, da dijaki s posebnimi potrebami med šolanjem od doma v povprečju doživljajo manj stiske zaradi spremenjenega obsega šolskega dela kot dijaki brez odločbe.

Graf 6: Počutje v zadnjih 14 dneh - stiske zaradi izolacije

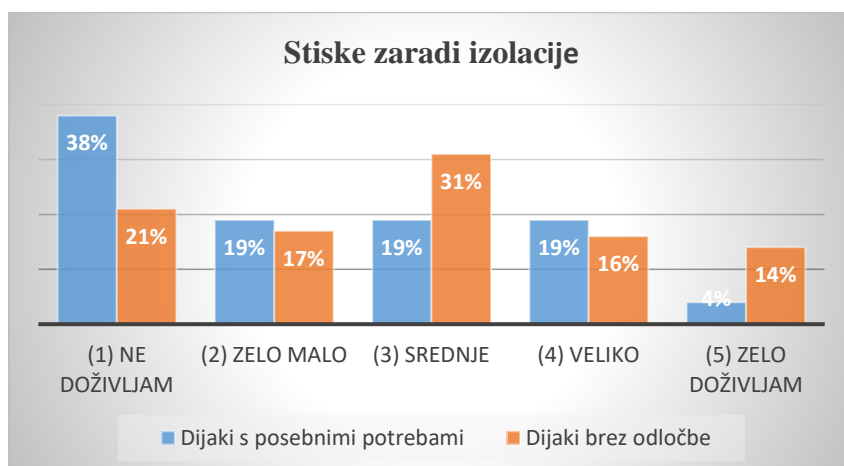

Tabela 7: Stiske zaradi izolacije

Stiske zaradi izolacije	Povprečje	Standardni odklon
Dijaki s posebnimi potrebami	2,3	1,29
Dijaki brez odločbe	2,8	1,32

Iz grafa 6 in tabele 7 je razvidno, da dijaki s posebnimi potrebami med šolanjem od doma v povprečju doživljajo manj stiske zaradi izolacije kot dijaki brez odločbe.

Graf 7: Težave v zadnjih štirih tednih – bolečine v hrbtu

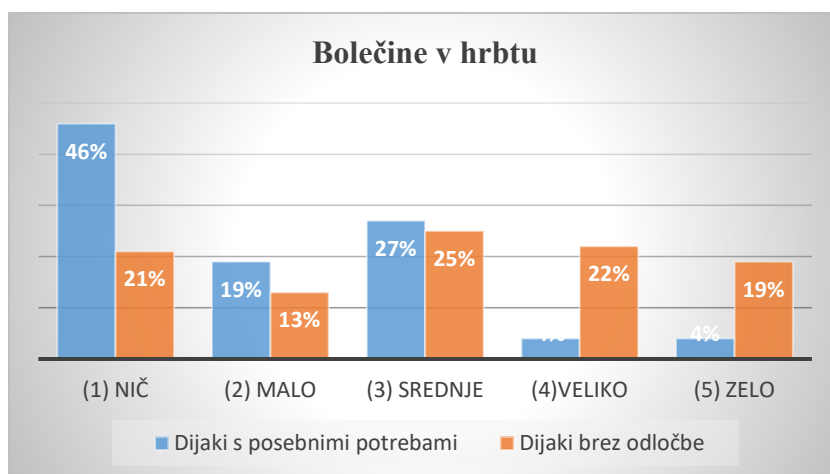

Tabela 8: *Bolečine v hrbtu*

Bolečine v hrbtu	Povprečje	Standardni odklon
Dijaki s posebnimi potrebami	2,00	1,13
Dijaki brez odločbe	3,0	1,40

Iz grafa 7 in tabele 8 je razvidno, da imajo dijaki s posebnimi potrebami med šolanjem od doma v povprečju manj bolečin v hrbtu kot dijaki brez odločbe.

Graf 8: *Težave v zadnjih štirih tednih – glavoboli*

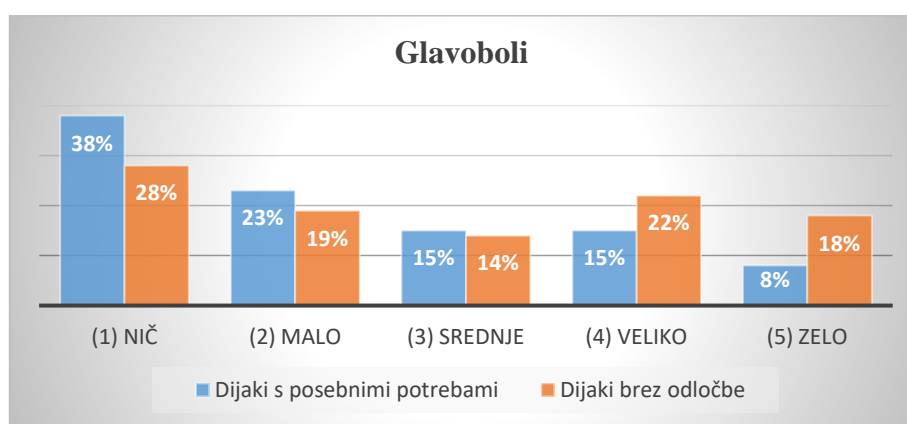

Tabela 9: *Glavoboli*

Glavoboli	Povprečje	Standardni odklon
Dijaki s posebnimi potrebami	2,3	1,35
Dijaki brez odločbe	2,8	1,49

Iz grafa 8 in tabele 9 je razvidno, da imajo dijaki s posebnimi potrebami med šolanjem od doma v povprečju manj glavobolov kot dijaki brez odločbe.

Graf 9: Težave v zadnjih 14 dneh – potrlost, depresija ali obup

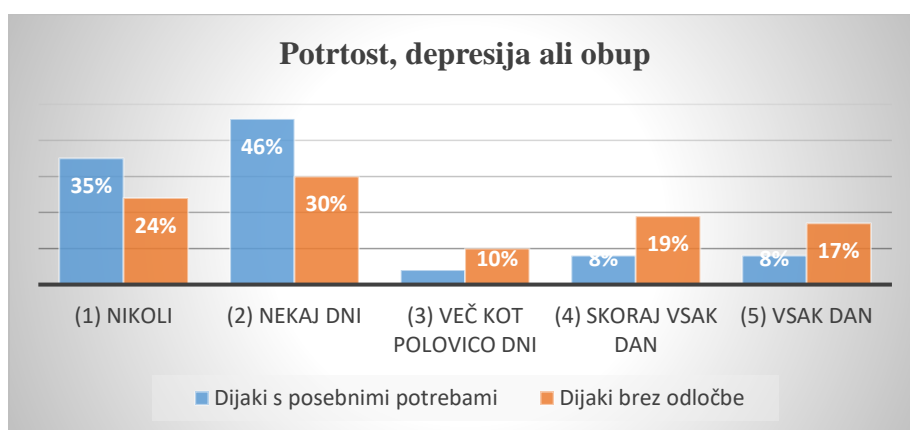

Tabela 10: Potrlost, depresija ali obup

Potrlost, depresija ali obup	Povprečje	Standardni odklon
Dijaki s posebnimi potrebami	2,1	1,20
Dijaki brez odločbe	2,8	1,45

Iz grafa 9 in tabele 10 je razvidno, da so dijake s posebnimi potrebami med šolanjem od doma v povprečju občutja potrlosti, depresije ali obupa manj pestila kot dijake brez odločbe.

Graf 10: Težave v zadnjih 14 dneh – težave s spanjem

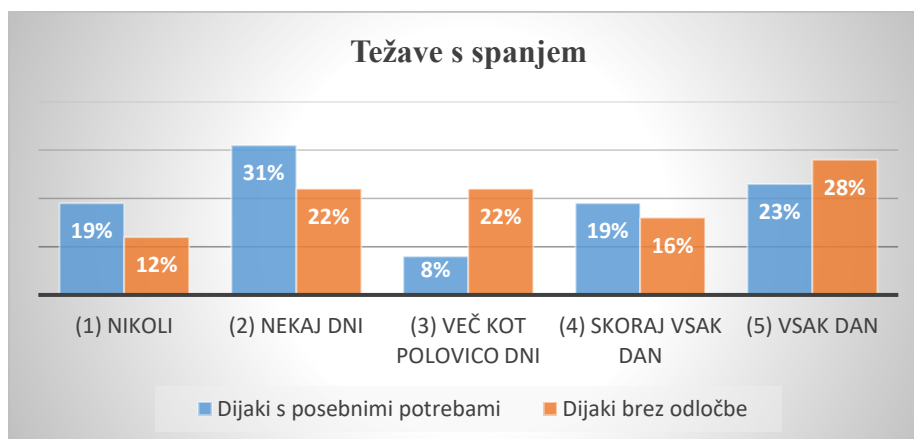

Tabela 11: Težave s spanjem

Težave s spanjem	Povprečje	Standardni odklon
Dijaki s posebnimi potrebami	3,0	1,51
Dijaki brez odločbe	3,2	1,39

Glede na odgovore z grafa 10 in iz tabele 11 ugotavljamo, da imajo dijaki s posebnimi potrebami med šolanjem od doma v povprečju manj težav s spanjem kot dijake brez odločbe.

Graf 11: Težave v zadnjih 14 dneh – težave z zbranostjo

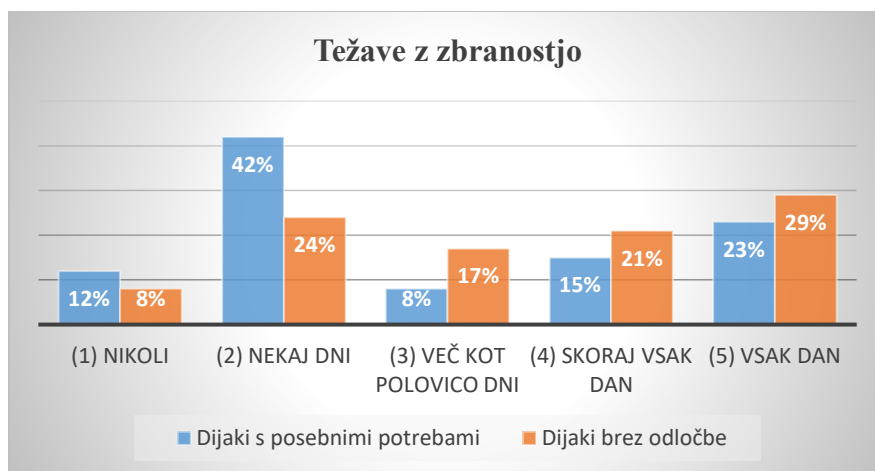

Tabela 12: Težave z zbranostjo

Težave z zbranostjo	Povprečje	Standardni odklon
Dijaki s posebnimi potrebami	3,0	1,43
Dijaki brez odločbe	3,4	1,35

Tudi pri težavah z zbranostjo, se je pokazalo, da imajo dijaki s posebnimi potrebami v povprečju manj težav kot dijaki brez odločbe (graf 11 in tabela 12).

Graf 12: Težave v zadnjih 14 dneh – pomanjkanje apetita ali prenajedanje

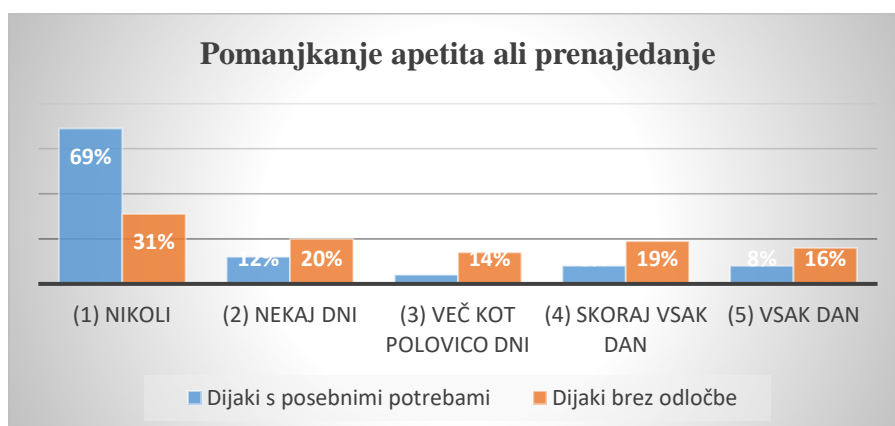

Tabela 13: Pomanjkanje apetita ali prenajedanje

Pomanjkanje apetita ali prenajedanje	Povprečje	Standardni odklon
Dijaki s posebnimi potrebami	1,7	1,31
Dijaki brez odločbe	2,7	1,47

Iz grafa 12 in tabele 13 je razvidno, da imajo dijaki s posebnimi potrebami v povprečju manj težav s pomanjkanjem apetita ali prenajedanjem.

Ugotavljamo, da je pri vseh osmih postavkah v zadnjih štirinajstih dneh šolanja od doma počutje dijakov s posebnimi potrebami v povprečju boljše kot pri dijakih, ki odločbe nimajo. Počutje dijakov smo preverjali z vprašanji, s katerimi smo ugotavljali, v kolikšni meri so doživljali simptome tesnobe oziroma anksioznosti.

Hipotezo, da se pri dijakih s posebnimi potrebami med šolanjem od doma v povprečju pogosteje pojavlja tesnoba oziroma anksioznost v primerjavi z dijaki, ki odločbe o usmerjanju nimajo, moramo zavrniti. Izkazalo se je, da so dijaki brez odločbe v povprečju kazali večjo stopnjo in večdnevne simptome tesnobe oziroma anksioznosti kot dijaki s posebnimi potrebami.

3.4. Potreba po psihološki pomoči

Zadnji raziskovalni cilj je bil ugotoviti, ali je delež dijakov, ki potrebujejo psihološko podporo, v povprečju večji pri dijakih s posebnimi potrebami ali dijakih, ki odločbe o usmerjanju nimajo. Pri tem cilju smo postavili hipotezo, da je delež dijakov, ki potrebujejo psihološko podporo, v povprečju večji pri dijakih s posebnimi potrebami kot pri dijakih, ki odločbe o usmerjanju nimajo.

Graf 13: Potreba po psihološki podpori

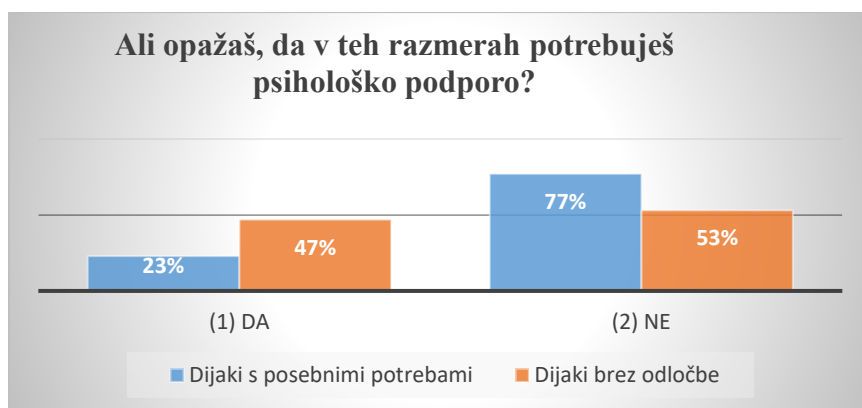

Tabela 14: *Ali opažaš, da v teh razmerah potrebuješ psihološko podporo*

Ali opažaš, da v teh razmerah potrebuješ psihološko podporo?	Povprečje	Standardni odklon
Dijaki s posebnimi potrebami	1,8	0,4
Dijaki brez odločbe	1,5	0,5

Ugotovili smo, da je povprečje pri dijakih s posebnimi potrebami višje kot pri dijakih brez odločbe, kar pomeni, da je večji delež dijakov na vprašanje, ali opažajo, da v teh razmerah potrebujejo psihološko podporo, odgovorilo z ne (graf 13 in tabela 14). Hipotezo zavrnemo, saj dijaki s posebnimi potrebami v povprečju ne potrebujejo psihološke podpore v tako velikem deležu kot dijaki brez odločbe.

3. Zaključek

Namen prispevka je bil proučiti, ali med šolanjem na daljavo obstajajo razlike med dijaki, ki nimajo odločbe o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami in dijaki, ki odločbo imajo, saj slednji pri običajnem pouku v šoli zahtevajo dodatno pozornost na vseh področjih razvoja.

Podatki odkrivajo, da je dijakom s posebnimi potrebami šolsko delo na daljavo v povprečju bolj ustrezalo kot dijakom, ki odločbe o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami nimajo.

Zanimiva je ugotovitev, da so dijaki s posebnimi potrebami pri običajnem pouku v povprečju porabili manj časa za šolsko delo kot dijaki brez odločbe. Oboji pa so v povprečju porabili več in enako časa za šolsko delo v času šolanja na daljavo. Iz tega lahko sklepamo, da so dijaki s posebnimi potrebami v času šolanja na daljavo porabili veliko več časa za šolsko delo, obenem pa jim ta oblika tudi bolj ustreza.

Tudi ugotovitev, da dijakom s posebnimi potrebami šolanje na daljavo v povprečju povzroča manj tesnobe ter da potrebujejo manj psihološke podpore v primerjavi z dijaki brez odločbe, nakazuje na to, da jim v povprečju bolj ustreza ta oblika izobraževanja kot ostalim dijakom.

Razloge, zakaj dijakom s posebnimi potrebami pouk na daljavo v povprečju bolj ustreza kot ostalim dijakom, bi bilo treba še raziskati. Ena od možnih razlag bi lahko bila tudi ta, da imajo dijaki s posebnimi potrebami bolj individualiziran pouk. Vseeno pa lahko ugotovitve raziskave apliciram v svoje delo. Načrtujem, da bom svojo raziskavo učiteljskemu zboru predstavila na pedagoški konferenci. Učiteljem bom predlagala, da izvajajo svoj pouk v bolj individualizirani obliki tudi pri dijakih, ki odločbe o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami nimajo.

4. Literatura

- Dernovšek, M., Gorenc, M. in Jeriček, H. (2006). *Ko te stresa stres: Kako prepoznati in zdraviti stresne, anksiozne in depresivne motnje*. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja.
- Medveš, Z. (2020). Pridobljeno s <https://pedagogika-andragogika.ff.uni-lj.si/en/node/2003>
- Pravno-informacijski center RS. (2020). *Odlok o začasni prepovedi zbiranja ljudi v zavodih s področja vzgoje in izobraževanja ter univerzah in samostojnih visokošolskih zavodih*. Pridobljeno s <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ODLO2167>
- Sagadin, J. (1993). *Poglavja iz metodologije pedagoškega raziskovanja*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport.
- Vlada RS. (2020). *Vlada razglasila epidemijo nalezljive bolezni COVID-19 na območju Republike Slovenije*. Pridobljeno s <https://www.gov.si/novice/2020-10-18-vlada-razglasila-epidemijo-nalezljive-bolezni-covid-19-na-obmocju-republike-slovenije/>
- Zavod RS za šolstvo (2020). *Usmerjanje otrok s posebnimi potrebami*. Pridobljeno s <https://www.zrss.si/o-nas/usmerjanje-otrok-s-pp>

Kratka predstavitev avtorice

Tanja Hočevar Zihlerl, univerzitetna diplomirana pedagoginja, je že 20 let zaposlena na Gimnaziji Moste v Ljubljani kot šolska svetovalna delavka. V okviru svetovalne službe je tudi koordinatorica dijakov s posebnimi potrebami. Kot članica interdisciplinarne skupine za preprečevanje samomora sodeluje z Nacionalnim inštitutom za javno zdravje. Na svojem področju se rada izobražuje. Postala je trener tehnik pomnjenja

Mnenje četrtošolcev in petošolcev o interesni dejavnosti Lump naj bo!

4- and 5-graders' opinion about the extracurricular activity *Let them be naughty!*

Kaja Lenič

Osnovna šola Log-Dragomer
kaja.lenic@guest.arnes.si

Povzetek

V sklopu interesne dejavnosti Lump naj bo!, ki smo jo izvajali prvič v preteklem šolskem letu 2019/20, nas je zanimalo, kako učenci 4. in 5. razredov doživljajo novo interesno dejavnost, ali si jo želijo še v prihodnje in katere dejavnosti so jim bile najbolj všeč. Izvedli smo anketo ob koncu šolskega leta. Rešilo jo je 12 učencev, ki so interesno dejavnost tudi obiskovali. Postavili smo jim vprašanja odprtega tipa in eno vprašanje zaprtega tipa. Ugotovili smo, da so bile vse izvedene dejavnosti v večini učencem všeč. Želijo si, da bi interesno dejavnost Lump naj bo! Izvedli še v prihodnjem šolskem letu. Kljub maloštevilnim uram, ki smo jih preživeli skupaj, so se učenci veliko naučili o čuječnosti in pridobljeno znanje uporabljali v vsakdanjem življenju.

Ključne besede: anketni vprašalnik, čuječnost, interesna dejavnost, osnovna šola, učenci 4. in 5. razredov.

Abstract

As part of the extracurricular activity *Let them be naughty!*, which was first carried out in the 2019/20 school year, we were interested in how students experienced the new extracurricular activity, whether they want to take part in it in the future and which activities they liked the most. We conducted a survey at the end of the school year. 12 students who attended the extracurricular activity took part in the survey. They were given a set of open-ended interview questions and one closed type question. The analysis showed that most students liked most of the activities. They wish for the extracurricular activity *Let them be naughty!* to be performed in the coming school year as well. Despite the few hours we spent together, the students learned a lot about mindfulness and applied the knowledge gained to their everyday lives.

Key words: 4- and 5-graders, extracurricular activity, mindfulness, primary school, survey.

1. Uvod

Čuječnost izvajam v vzgojno-izobraževalnem procesu že vse od leta 2016. Najprej sem se samostojno izobraževala, brskala po internetu, obiskala konferenco Mindfulness. A vedno sem želela več, saj me je to področje zelo pritegnilo. Ko sem na konferenci spoznala Roberta Križaja, ki izvaja programe MBSR, sem se odločila, da pri njem opravi 8-tedenski tečaj MBSR - Mindfulness Based Stress Reduction, ki je najstarejši in eden najučinkovitejših ter najbolj raziskanih programov za odpravljanje stresa, ki temelji na razvijanju in uporabi čuječnosti v vsakdanjem življenju. Nato pa sem obiskovala nadaljevalni 8-tedenski tečaj

Čuječnost v odnosu – IMP (Interpersonal Mindfulness Program), kjer smo se učili, kako v hitrem toku vsakdanjika ohranjati čuječnost in jo gojiti pri človeških odnosih.

Po tednih tečajev in predvsem lastne vsakodnevne vadbe sem se počutila dovolj kompetentna, da sem v sklopu razširjenega programa osnovne šole oblikovala novo interesno dejavnost z naslovom Lump naj bo!

K interesni dejavnosti so bili povabljeni četrtošolci in petošolci osnovne šole Log-Dragomer. Pričakovalo se je okoli 10 prijav, a zanimanje je bilo tako veliko, da jih je bilo treba razdeliti v dve skupini, saj se je prijavilo 20 učencev. Tako smo imeli interesno dejavnost vsake 14 dni.

Interesna dejavnost je potekala ob ponedeljkih v času predure. V drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju je zaradi velikega števila ur pouka in izbirnih predmetov zelo težko najti čas, ko se lahko vsi zainteresirani dobimo skupaj. Mislili smo, da bo predura problem, a na koncu se je pokazala kot dober način začetka novega tedna.

2. Kaj je čuječnost?

Čuječnost kot praksa izvira iz različnih tradicij budizma. V sekularni obliki, ki jo predstavljamo v Društvu, se je pričela razširjati v 80. letih s programom obvladovanja stresa MBSR (ang. Mindfulness-Based Stress Reduction), ki ga je leta 1979 predstavil Jon Kabat-Zinn na University of Massachusetts Medical School, ZDA. Danes je široko sprejeta v psiholoških krogih in podprta z znanstvenimi raziskavami, ki dokazujejo njeno učinkovitost in pojasnjujejo mehanizme delovanja. Čuječnost ni le tehnika, pač pa je proces spoznavanja, sprejemanja in prilagajanja na spremembe. Je način bivanja, ki se zrcali na vseh področjih našega življenja. Vedno bolj jasno zaznavanje in razlikovanje dogodkov v našem doživljanju nam omogoča pot osebne rasti, ki je za vsakega edinstvena. Opazimo na primer osebno pripoved o tem, kdo smo, kaj smemo in kaj bi morali biti. Zavedanje tega nam omogoča, da lahko izstopamo iz ustaljenega načina delovanja in si omogočamo nove izkušnje (Društvo za razvijanje čuječnosti, 2020).

Govorimo o čuječnosti (ang. mindfulness), ki nas uči usmeriti pozornost na izkušnje, ki se trenutno odvijajo trenutek za trenutekom. Pomembna je radovednost in naše sprejemanje (Kabat-Zinn, 1996).

Raziskave kažejo, da je redno izvajanje prakse čuječnosti posameznikom pomagalo vzgojiti dolgoročno in globoko izkušnjo notranje mirnosti, dobrega počutja in višjega vrednotenja samega sebe, vključno z zmanjšanjem stresa, tesnobe in depresivnosti (Černetič, 2005).

3. Uvajanje čuječnosti v osnovno šolo

K uvajanju čuječnosti v šole želimo pristopati celostno: veščine in znanje čuječnosti želimo razširiti med učence, učitelje in druge udeležence vzgojno-izobraževalnih procesov, saj je šola prostor, kjer se poleg intelektualnega odvija tudi čustveni in socialni razvoj. Za razliko od intelektualnega razvoja je razvoj slednjih dveh pogosto prepuščen naključjem, saj ni trdnega strokovnega soglasja, kako naj bi poučevanje in razvijanje teh področij potekalo (Rupnik Vec, 2010).

Škobalj (2017) razlaga, da smo besedo čuječnost ponovno obudili, ker jo lahko imamo kot odgovor, zdravilo na zahteve sodobnega življenja. Čuječnost naj bi blažila vsakdanji stres in obilno naglico. Trenira nas v umiritvi, zbranosti in tišini.

Čeprav proces poučevanja poteka v drugi triadi osnovne šole, se zdi, da so 10-letniki že izredno obremenjeni s šolskim sistemom, izbirnimi predmeti, popoldanskimi dejavnostmi. Premalo imajo časa za igro. Kar pa ga imajo, pa ga na žalost porabijo za igranje računalniških iger ali mobilni telefon. Zato je toliko bolj pomembno, da jim ponudimo možnosti sprostitve, da znajo biti sami s sabo, občutijo svoje lastno telo.

Vsa ta moderna tehnologija (računalniki, telefoni, MP3 predvajalniki) pomeni neprisotnost v sedanjem trenutku, ki se še povečuje. S pomočjo naprav preusmerjamo pozornost v nek drug svet in se s tem odvrčamo od tam, kjer smo v realnosti v tem trenutku (Hasson, 2013).

Če želimo doseči spremembo pri otrocih s pomočjo čuječnosti, moramo vpeljati take vsebine, ki spodbujajo čuječnost redno in sistematično, saj lahko le na dolgi rok vplivamo na njihov razvoj kognitivnih, motoričnih, čustvenih in socialnih veščin. Razne tehnike za trening čuječnosti lahko postanejo sestavni del pouka v redni praksi in na ta način ponudimo možnost za morebitne spremembe pri otrocih. Še bolj učinkovito pa je, če otroke nagovorimo, da podobne prakse izvajajo doma in se na tak način umirijo ter sproščajo čustveno napetost tudi v domačem okolju, ko so razburjeni, pred učenjem, pred spanjem (Kavčnik Kolar, v Rutar, 2017).

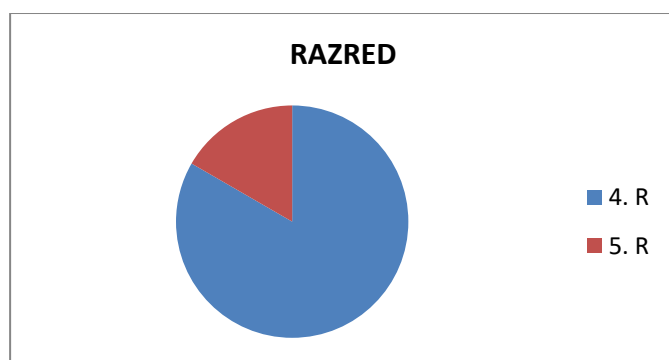
4. Opis raziskave

Četrtošolcem in petošolcem smo ob koncu šolskega leta v mesecu juniju 2020 poslali elektronsko povezavo do anketnega vprašalnika preko Google obrazcev. Od 20 učencev je anketo rešilo 12 otrok. Sestavili smo anketni vprašalnik, kjer je bilo večina vprašanj odprtega tipa, le eno vprašanje pa zaprtega tipa.

5. Rezultati

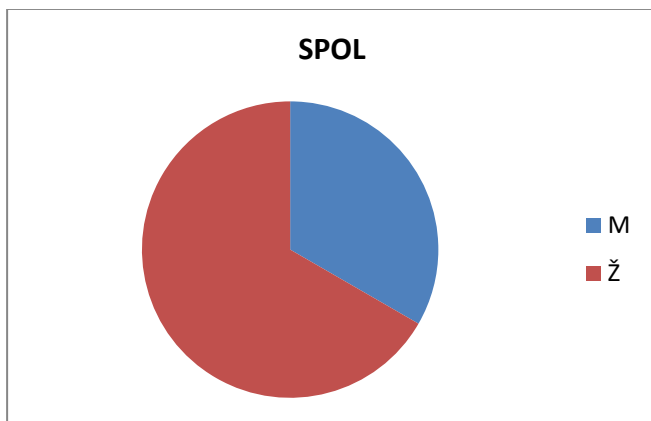
Rezultate predstavljamo v spodnjih slikah.

Slika 1 nam prikazuje, kateri razred so obiskovali anketirani učenci. Anketo sta rešila dva petošolca (17 %) in deset četrtošolcev (83 %).

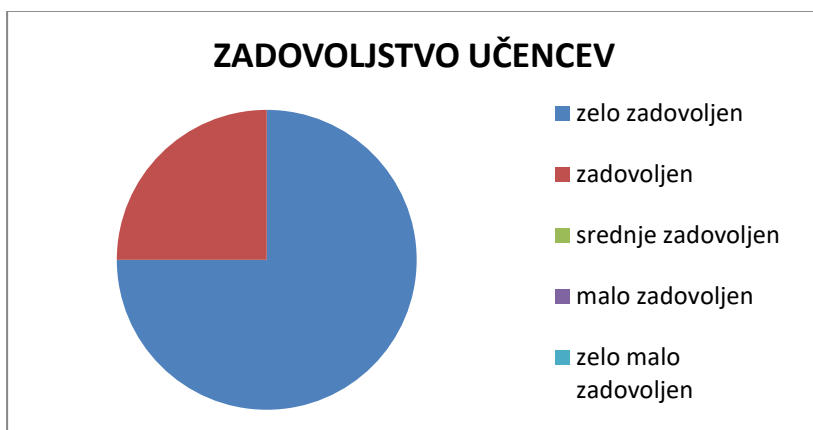
Slika 1: Razred, ki ga obiskuje učenec.

Slika 2 prikazuje spol učencev, ki so rešili anketni vprašalnik. Ugotovimo lahko, da je bilo 67 % učencev ženskega spola (8 oseb) in 33 % učencev moškega spola (4 osebe).

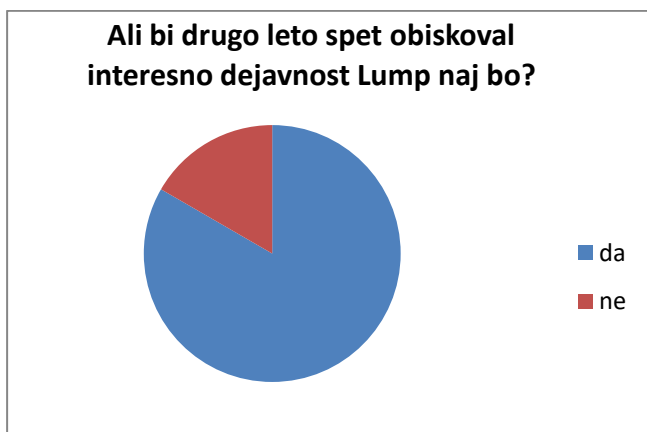
Slika 2: Spol učencev.

Učence smo povprašali, kako so bili zadovoljni z interesno dejavnostjo Lump naj bo!. Zelo zadovoljnih je bilo 75 % učencev (9 učencev), 25 % učencev (3 učenci) je bilo zadovoljnih. Nihče od učencev ni bil srednje, malo ali zelo malo zadovoljen, kar prikazuje slika 3.

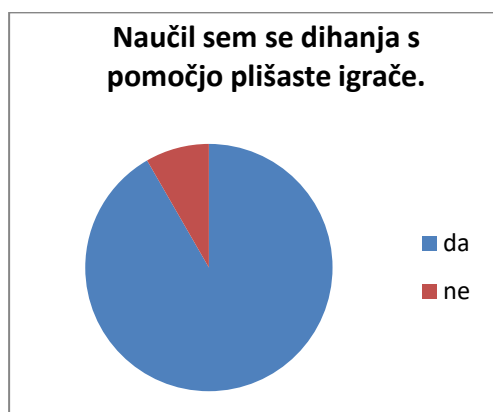
Slika 3: Zadovoljstvo učencev z interesno dejavnostjo Lump naj bo!

Zanimalo nas je (slika 4), ali bi učenci obiskovali interesno dejavnost Lump naj bo! tudi prihodnje šolsko leto. Kar 83 % (10 učencev) bi tudi v naslednjem šolskem letu izbralo to interesno dejavnost, medtem ko si 17 % to ne želi (2 učenca).

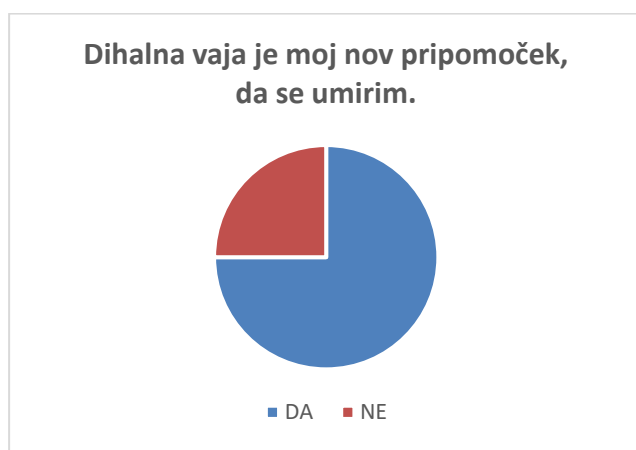
Slika 4: Ali bi drugo leto učenec ponovno obiskoval interesno dejavnost Lump naj bo!?

V nadaljevanju smo učencem zastavili določene trditve, oni pa so označili ali to velja za njih ali ne. Prva trditev je bila (slika 5), da so se naučili dihanja s pomočjo plišaste igrače. Kar 92 % učencev (11 oseb) je pritrdilo, da se je takega načina dihanja naučilo. Le 8 % (1 učenec) se tega ni naučil.

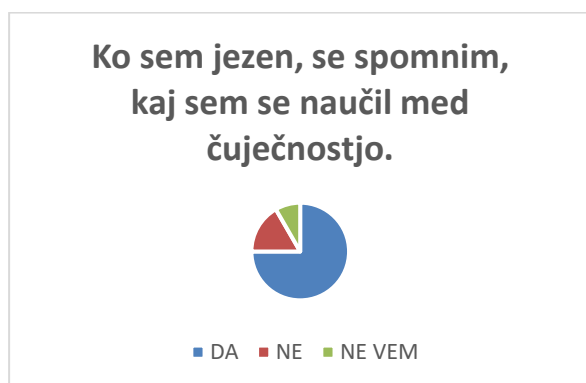
Slika 5: Prikaz, koliko učencev se je naučilo dihanja s pomočjo plišaste igrače.

Učenci so trdili, da je dihalna vaja nov pripomoček, da se umirijo (slika 6). Tako je trdilo 75 % učencev (9 oseb), le 25 % (3 učenci) pa je zanikalo to trditev.

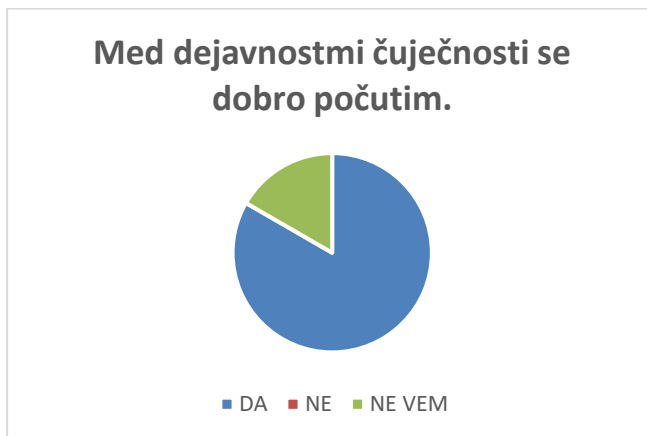
Slika 6: Prikaz, koliko učencev meni, da je dihalna vaja pripomoček za umiritev.

Pri naslednji trditvi smo preverjali, ali se učenci ob jezi spomnijo, kaj smo se naučili med čuječnostjo glede čustev (slika 7). Spomni se 75 % učencev (9 oseb), ne spomni se 17 % učencev (2 učenca). En učenec pa ne ve odgovora na to vprašanje, kar predstavlja 8 % učencev.

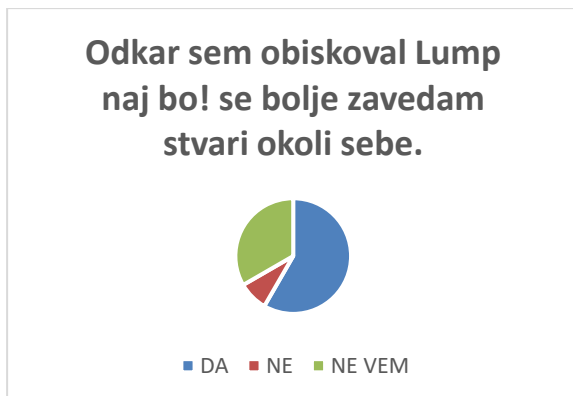
Slika 7: Prikaz, koliko učencev meni, da se ob jezi spomni, kaj se je naučil med čuječnostjo.

Med dejavnostmi čuječnosti se dobro počuti (slika 8) 83 % učencev (10 oseb), nobena oseba se ne počuti dobro, 17 % učencev pa ne ve odgovora, kako se počuti (2 učenca).

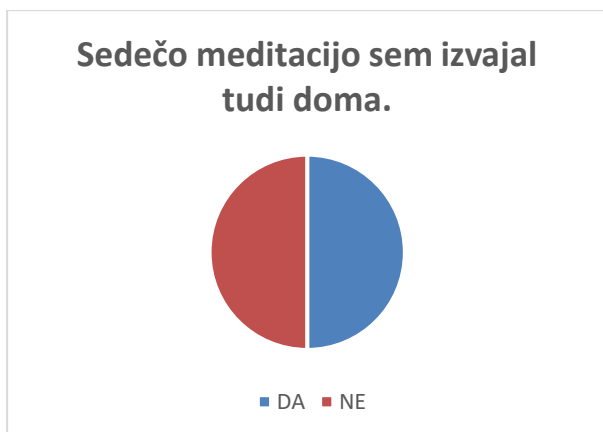
Slika 8: Počutje učencev med dejavnostmi čuječnosti.

Zanimalo nas je, ali se učenci bolj zavedajo stvari okoli sebe (slika 9) odkar obiskujejo interesno dejavnost Lump naj bo! 58 % učencev (7 oseb) se bolj zaveda stvari okoli sebe, 8 % učencev se ne zaveda bolj stvari okoli sebe. Presenetil je odgovor, da kar 34 % učencev ne ve odgovora. Tukaj bi bilo torej potrebno v bodoče posvetiti več pozornosti takim dejavnostim, kjer bi dali še več poudarka na zavedanje stvari okoli nas.

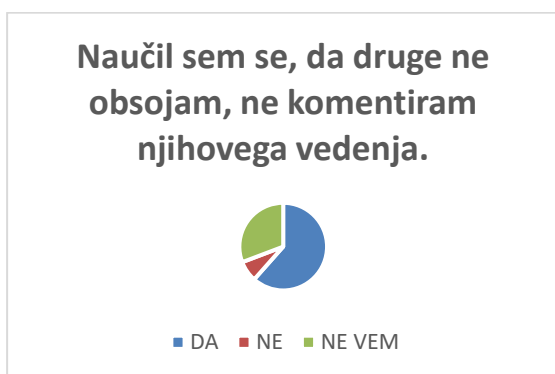
Slika 9: Prikaz, kako obiskovanje dejavnosti Lump naj bo! vpliva na zavedanje učencev.

Povprašali smo jih, ali sedečo meditacijo prakticirajo tudi doma (slika 10). 50 % učencev (6 oseb) je odgovorilo, da tudi doma izvaja to dejavnost in 50 % učencev (6 oseb) ne izvaja te dejavnosti doma.

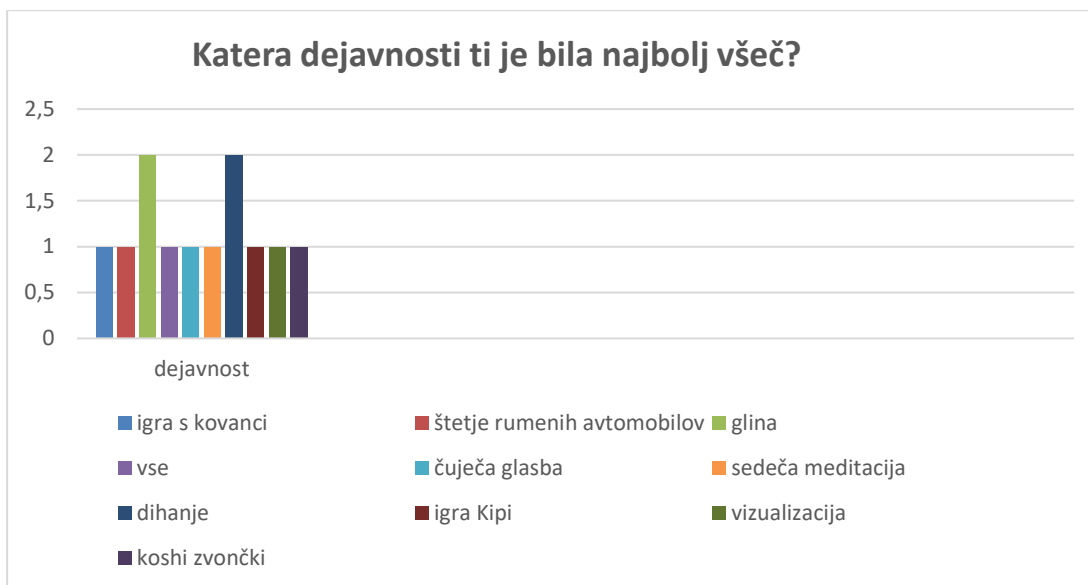
Slika 10: Prikaz, če so učenci sedečo meditacijo uporabljali doma.

Pozornost smo namenili tudi obsojanju drugih ali komentiranju drugih oseb (slika 11). Naučili smo se, da to ne počnemo in to meni 67 % učencev (8 oseb). Le ena oseba, ki predstavlja 8 % učencev, se tega ni naučila. 35 % učencev ne ve ali se je tega naučila ali se ni (4 učenci). Na tem področju je še ogromno možnosti in dejavnosti, kako lahko to še bolj poglobimo in se zavestno podamo na to področje.

Slika 11: Prikaz mnenja učencev, če so se naučili, da druge ljudi ne obsojajo ali komentirajo njihovega vedenja.

V obliki zaprtega vprašanja smo učence vprašali, katera dejavnost jim je bila najbolj všeč (slika 12). Učenci so podali raznovrstne odgovore, kar sprejemamo kot dober pokazatelj tega, da so bile dejavnosti zanimive za različne učence. Ker imamo različne okuse, smo na tak način zadovoljili številnim interesom. Dva učenca sta izpostavila, da jima je bila všeč čuječnost z glino, dva sta izpostavila, da jima je bila všeč dihalna vaja s plišasto igračo. Potem pa so po en odgovor dali še za igro s kovanci, štetju rumenih avtomobilov, poslušanju čuječe glasbe, sedeči meditaciji, igri Kipi, vaji vizualizacije, koshi zvončkom. En učenec je odgovoril, da so mu bile vse dejavnosti všeč.

Slika 12: Mnenje učencev o najljubši dejavnosti na interesni dejavnosti Lump naj bo!

Vse omenjene dejavnosti, ki so jih že učenci izpostavili in nekaj dodatnih, ki smo jih tudi izvedli, smo potem preverjali na 5-stopenjski lestvici, kako so jim bile všeč. Dodali smo še možnost »se ne spomnim«, ker je možno, da je učenec kdaj manjkal in jo je zamudil.

Na sliki 13 je predstavljeno šest dejavnosti, ki so jih učenci označili, kako so jim bile všeč.

Koshi zvončki so bili zelo všeč 67 % učencev in všeč 33 % učencev. Noben učenec ni označil, da mu je bila dejavnost srednje, malo ali zelo malo všeč.

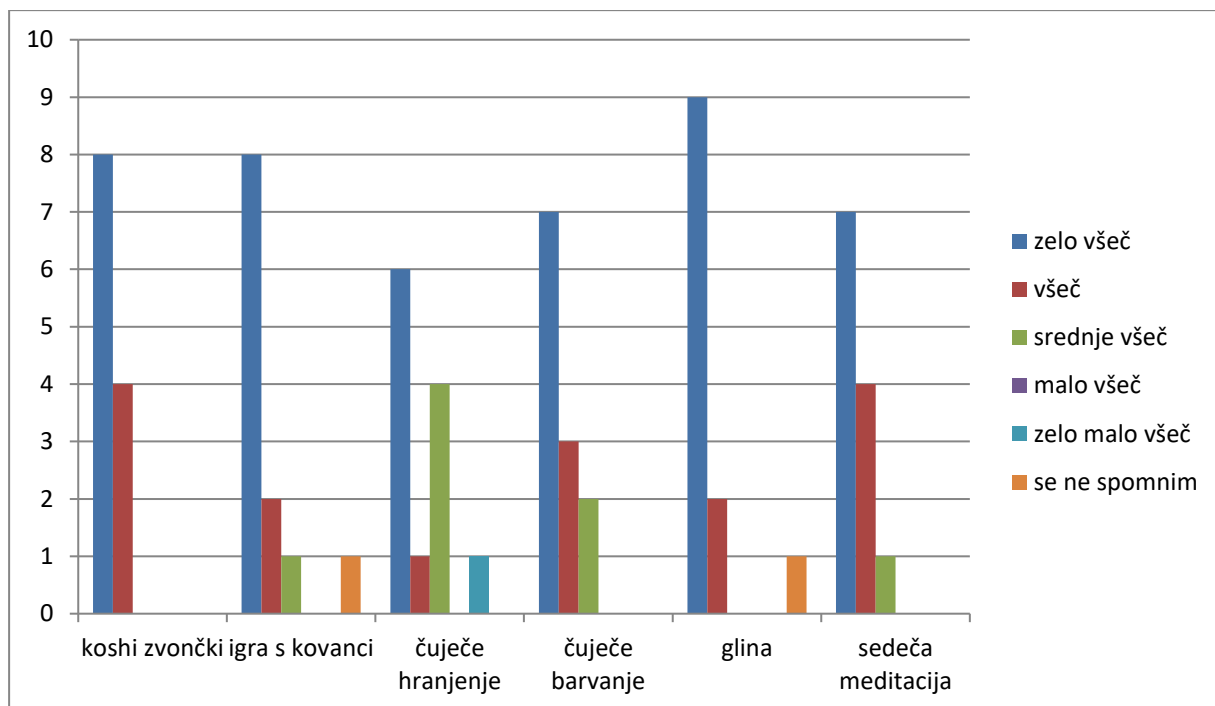
Igra s kovanci je bila zelo všeč 67 % učencev, 17 % je bila všeč in 8 % srednje všeč. Noben učenec ni označil, da mu je bila dejavnost malo ali zelo malo všeč. En učenec (8 % otrok) se dejavnosti ne spomni.

Pri čuječem hranjenju smo raziskovali rozine s čutili in ta dejavnost je bila zelo všeč 50 % učencev, 8 % je bila všeč, 34 % je bila srednje všeč in 8 % zelo malo všeč. Nihče ni označil, da bi mu bilo to malo všeč. Nasploh je bila ta dejavnost najslabše ocenjena izmed vseh dejavnosti, kar me preseneča, ker ob sami izvedbi dejavnosti v razredu je bilo navdušenje večje.

Naslednja dejavnost je bila namenjena temu, da smo lahko pri vsakem delu, ki ga opravljamo čuječi. Razdelila sem jim zanimive pobarvanke. 58 % učencem je bila dejavnost zelo všeč, 25 % je bila všeč in 17 % srednje všeč. Nihče ni označil, da bi mu bila malo ali zelo malo všeč.

Tudi pri čuječi delavnici z glino smo dobili visoke ocene dejavnosti. Kar 75 % učencev je bila dejavnost zelo všeč in 17 % všeč. Noben učenec ni označil, da mu je bila dejavnost srednje, malo ali zelo malo všeč. En učenec (8 % otrok) se dejavnosti ne spomni.

Večkrat smo izvajali tudi sedečo meditacijo, ki je bila zelo všeč 58 % učencev, 34 % učencev je bila všeč in 8 % učencev srednje všeč. Nihče ni označil, da bi mu bila malo ali zelo malo všeč.

Slika 13: Mnenje učencev o dejavnostih na interesni dejavnosti Lump naj bo! – prvi del

Slika 14 prikazuje še drugi del dejavnosti, ki so jih ocenjevali učenci.

Ko smo se igrali igro Kipe delati, je to bilo zelo všeč 75 % učencev. 25 % je bila dejavnost všeč. Noben učenec ni označil, da mu je bila dejavnost srednje, malo ali zelo malo všeč.

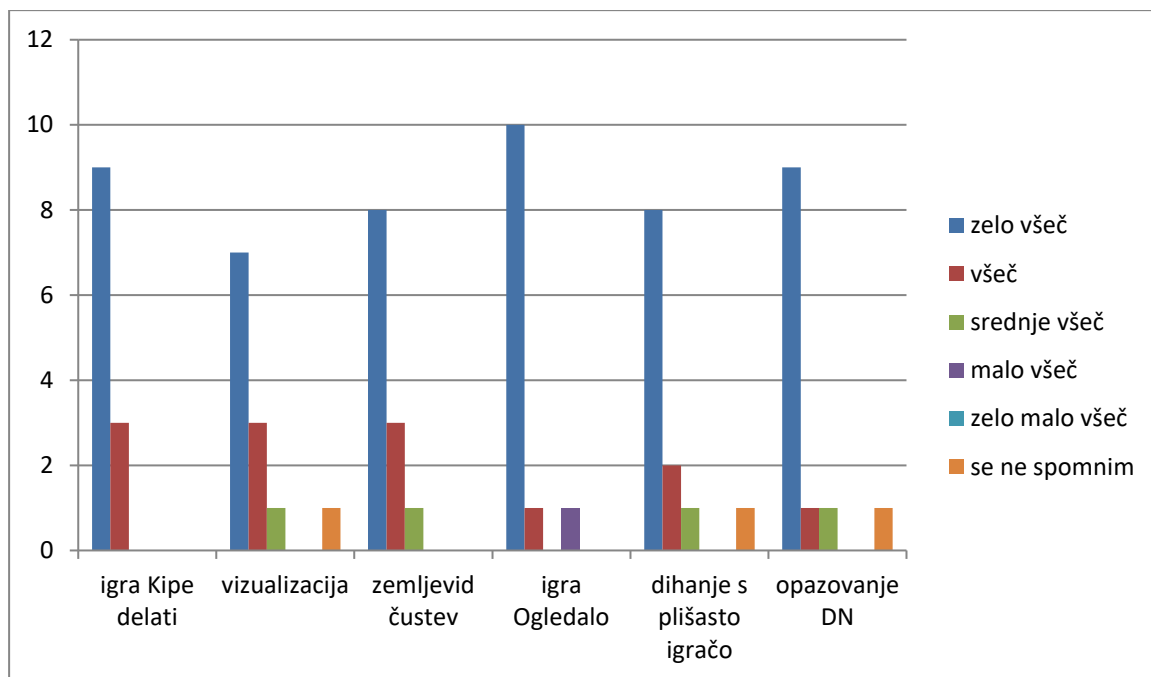
Izvajali smo vajo vizualizacije, ki je bila zelo všeč 59 % učencev, všeč je bila 25 % učencev, 8 % je bila srednje všeč. Noben ni označil, da mu je bila malo ali zelo malo všeč. En učenec (8 % otrok) se dejavnosti ne spomni.

Igrali smo se zemljevid čustev, ki je bila zelo všeč 67 % učencev. 25 % pa je bila dejavnost všeč. Enemu učencu je bila dejavnost srednje všeč (8% otrok). Noben ni označil, da mu je bila dejavnost malo ali zelo malo všeč.

Igra Ogledalo je bila zelo všeč največjemu številu učencev – kar 84 % učencem. Enemu učencu (8% otrok) je bila dejavnost všeč in enemu učencu (8% otrok) malo všeč. Noben ni označil, da mu je bila dejavnost srednje všeč ali zelo malo všeč.

Ko smo se učili dihati s plišasto igračo, je bila ta dejavnost zelo všeč 67 % učencev, 17 % všeč in 8 % srednje všeč. En učenec (8 % otrok) se dejavnosti ne spomni. Noben ni označil, da mu je bila dejavnost malo ali zelo malo všeč.

Predstavimo še dejavnost opazovanj, ki so jih imeli za neobvezne domače naloge. 76 % učencev je bilo opazovanje zelo všeč, 8 % všeč in 8 % srednje všeč. En učenec (8 % otrok) se dejavnosti ne spomni. Noben ni označil, da mu je bila dejavnost malo ali zelo malo všeč.

Slika 14: Mnenje učencev o dejavnostih na interesni dejavnosti Lump naj bo! – drugi del

6. Zaključek

Prednost interesne dejavnosti Lump naj bo! je v samostojni odločitvi za obiskovanje čuječnosti. Prijavljenim učencem je bilo predstavljeno, kaj bomo počeli in sami so se odločili za obiskovanje. Zato je bila motivacija na visokem nivoju in stvari so jih zanimale. Pomanjkljivost je bila ta, da se je prijavilo več učencem kot smo predvideli, zato smo bili primorani spremeniti načrt. Najprej smo mislili izvajati interesno dejavnost vsak teden, a zaradi prej omenjenega razloga smo morali učence razdeliti v dve skupini. Glede na ugotovitve v anketi bo naslednje šolsko leto precej lažje pripraviti dejavnosti. Dobili smo jasne smernice, katere dejavnosti je potrebno še bolj poglobiti, da jih bodo učenci v večji meri uporabljali tudi doma. Tisti učenci, ki se bodo ponovno pridružili že drugo leto zapored, bodo še bolj nazorno spoznali pomen čuječnosti in z lahkoto nadgradili svoje znanje. Želimo si, da bi se poučevanje na tak način uveljavilo na čim več šolah in da bi bili učitelji deležni izobraževanja čuječnosti kot del obveznega izobraževanja.

7. Literatura

- Društvo za razvijanje čuječnosti. (citirano 8. julij 2020). Pridobljeno na spletnem naslovu: <https://www.cujecnost.org/cujecnost/>
- Černetič (2005). Biti tukaj in zdaj: čuječnost, njena uporabnost in mehanizmi delovanja. *Psihološka obzorja*, 14(2): 73–92.
- Hasson, G. (2013). *Mindfulness. Be mindful. Live in the moment*. Chichester: Capstone.
- Kabat-Zinn, J. (1996). *Full Catastrophe Living*. London: Piakus Books.
- Rupnik Vec, T. (2010). Različni teoretični pogledi na kritično mišljenje – primerjalni pregled. *Sodobna pedagogika* 61(3), 173-190.

Rutar, C. (2017). *S čuječnostjo do harmonije odnosov: vodič za starše mlajših otrok na poti zavedanja*. Dobrova: Animayush.

Škopalj, E. (2017). *Čuječnost in vzgoja*. Maribor: Ekološko-kulturno društvo za boljši svet.

Kratka predstavitev avtorja

Kaja Lenič je profesorica razrednega pouka in poučuje na osnovni šoli Log-Dragomer. Je študentka podiplomskega študijskega programa Izobraževanje učiteljev in edukacijske vede na Pedagoški fakulteti v Ljubljani. Poglobljeno raziskuje področje vzgojnih stilov in bralne pismenosti učencev konec tretjega razreda osnovne šole. Naklonjena je sodobnim pristopom poučevanja, med drugim nevroedukaciji in čuječnosti. Raziskovala je tudi timsko delo. Na šoli je vodila in vpeljala več projektov, kot so i-EARN, Anina Zvezdica, Beremo z mačkom Murijem, Ujemi srečo. Vodila je več interesnih dejavnosti: Rolanje, Plesni krožek, Logika. V preteklem šolskem letu pa je učencem ponudila interesno dejavnost Lump naj bo!, ki temelji na čuječnosti. Znanje si je nabirala pri Robertu Križaju, kjer je opravila dva tečaja čuječnosti v 16 tednih izobraževanj.

Primerjava življenjskega sloga med mladimi pred in v času socialne izoliranosti

A comparison of the lifestyle of young people before and during the period of social isolation

Mateja Kulot

ŠC Nova Gorica
kulot.mateja@gmail.com

Povzetek

Eksistencialna problematika je danes eden izmed glavnih vzrokov za človeške osebne zaplete in s tem povezane psihosomatske in socialne patologije. Vedno več ljudi doživlja notranjo, osebno stisko v obliki krize bivanja. Pri mladih se prva eksistencialna kriza običajno pojavi v poznih najstniških letih, nekje med 16. in 20. letom. Zanj je značilno, da mladi občutijo obup in veliko mero čustvene bolečine. Med mladimi je trenutno največji problem, da manjka smoter, da so razvrednotene najvišje vrednote. Tuje raziskave kažejo, da gibalna aktivnost pozitivno vpliva na višjo voljo do smisla in višje zadovoljstvo z življenjem. Gibalno aktivni posamezniki so bolj zadovoljni in bolj telesno in psihično zdravi. Gibalno neaktivni posamezniki doživljajo globlje občutke nesmisla, melanholije, apatije kot gibalno aktivni posamezniki. Cilj raziskave je ugotoviti, ali se mladi soočajo z eksistencialno krizo ter ali so gibalno aktivni mladi bolj zadovoljni s svojim življenjem kot njihovi gibalno neaktivni vrstniki pred in v času socialne izoliranosti. V raziskavi so sodelovali štirje posamezniki. Starostna udeležba je bila od 18 do 19 let, obeh spolov. Uporabili smo polstrukturirani intervju. Rezultati so pokazali, da je med sodelujočimi mladimi prisotna eksistencialna kriza ter da vidijo gibalno aktivni posamezniki več smisla v življenju.

Ključne besede: eksistencialna kriza, gibalna aktivnost, mladi, socialna izoliranost, zadovoljstvo.

Abstract

Nowadays, existential problems are one of the main causes of people's personal complications and related psychosomatic and social pathologies. More and more people experience an inner personal distress in the form of an existential crisis. Among young people, the first housing crisis usually occurs in late adolescence, somewhere between the ages of 16 and 20, and is characterized by young people experiencing despair and great emotional pain. The biggest problem among young people right now is that there is a lack of meaning, that the highest values are devalued. Foreign research shows that physical activity has a positive effect on a higher sense of meaning and life satisfaction. Physically active people are more satisfied and physically and mentally healthier. Physically inactive individuals experience deeper feelings of meaninglessness, melancholic apathy than physically active individuals. The purpose of this study is to determine if adolescents experience existential crisis and if physically active adolescents are safer than their physically inactive peers before and during periods of social isolation. Four individuals aged 18 to 19 of both genders participated. We used a semi-structured interview. The results showed that there is an existential crisis among the participating adolescents and that physically active individuals are safer.

Keywords: existential crisis, physical activity, pleasure, social isolation, young people.

1. Uvod

Gibalna aktivnost je eden izmed ključnih dejavnikov življenjskega sloga za ohranjanje in izboljšanje zdravja in je lahko tudi potencialni varovalni dejavnik pri preprečevanju depresije in ohranjanju boljšega telesnega in tudi duševnega zdravja. Potrebno je razlikovati športno in gibalno aktivnost. Svetovna zdravstvena organizacija definira šport kot organizirano in načrtovano vadbo, ki vključuje določeno raven tekmovanja. Gibalno aktivnost pa Svetovna zdravstvena organizacija (WHO, 2010) opredeljuje kot kakršnokoli telesno gibanje, ki ga ustvarijo skeletne mišice in katerega posledica je poraba energije nad ravno mirovanje. Nadalje navajajo, da šport vsebuje določeno raven tekmovanja, medtem ko je gibalna aktivnost namenjena izboljšanju telesne pripravljenosti in zdravja. Nekateri avtorji navajajo, da je gibalna aktivnost vsaj tako, če ne celo bolj, učinkovita kot antidepresivi v primerih blažje oblike depresije in osamljenosti. Socialna izoliranost in osamljenost sta praktično tesno povezana pojma, ki ju je težko razlikovati. Skrb zbujajoče so ugotovitve, da je večina populacije, tako najmlajših, mladostnikov in vse do starostnikov, bila manj telesno aktivna od priporočil že pred socialno izoliranostjo. V spodnji raziskavi je razvidno, da se je s pojavom dolgotrajne socialne izoliranosti stanje telesne aktivnosti pri mnogih posameznikih samo še poslabšalo.

2. Življenjski slog mladih pred in v času socialne izoliranosti

Gibalna aktivnost vključuje vaje za krepitev mišic in srčno-žilnega sistema, izboljšuje ravnotežje in pomaga pri vzdrževanju normalne telesne teže. Z redno telesno aktivnostjo pripomoremo k ohranjanju zdravja in upočasnjevanja starostnih degeneracijskih procesov. Ugodni učinki se odražajo tako na telesnem kot duševnem zdravju ter v višji kakovosti življenja. Učinki se kažejo tudi v preprečevanju in obvladovanju kroničnih nenalezljivih bolezni srca in ožilja, sladkorne bolezni tipa 2 in debelosti. Hafner in Ihan (2014) navajata, da je telesna aktivnost najstarejši evolucijski obrazec aktivacije in sproščanja in kot taka najbolj učinkovita veščina za premagovanje skrbi in stresa. Fazi telesne aktivacije, ki je pravzaprav stres, avtomatično sledi faza regeneracije in sproščenosti. Gibalno aktivni živijo dlje, saj med drugimi znižujejo dejavnike tveganja za srčne bolezni, kar nedvomno ugodno vpliva na zdravje.

Mladi s smiselnimi cilji imajo višjo motivacijo za zdrav način življenja. To pripomore k boljšemu zdravstvenemu statusu, večjemu zadovoljstvu z življenjem, zmanjšanju tveganja vseh vrst prezgodnje umrljivosti, povišani funkcionalnosti posameznika in izboljšanim psihološkim in fizičnim počutjem. Perko in Dolenc (2020) sta v svojih raziskavah ugotovila, da ima telesna aktivnost pozitiven učinek na voljo, samooceno zdravstvenega stanja ter vsakodnevno samostojno delovanje. Hooker in Masters (2016) predpostavljata, da ima gibalna aktivnost pomembno vlogo pri vzpostavljanju zdravega življenjskega sloga in je eden od mehanizmov, ki prispeva k povezanosti med boljšim zdravjem ter večjim zadovoljstvom z življenjem. V svoji raziskavi, ki sta jo opravila na večjem vzorcu prostovoljcev, sta ugotovila, da so ljudje, ki so zadovoljni s svojim življenjem, bolj gibalno aktivni.

2.1 Mladi in duševno zdravje

Osamljenost je v zadnjem času, času socialne izoliranosti, ena izmed večjih težav v družbi. Dykstra (2009) navaja, da je osamljenost neprijetna izkušnja, ki se zgodi, kadar ima posameznikova mreža osebnih družbenih odnosov pomanjkanje v pomembnih vidikih na kvantitetni ali kvalitetni ravni. Občutki socialne izoliranosti in osamljenosti imajo številne zdravstvene posledice, ki se kažejo kot anksioznost, apatija, tesnoba, depresija ... Dlje, kot smo prikrajšani za socialne stike, večji so negativni učinki. Van Tilburg (1990) trdi, da to vključuje situacije, ko je število obstoječih odnosov manjše kot želeno, kot tudi situacije, ko je intimnost in kvaliteta odnosa manjša od želene. Prav tako pravi, da se na splošno s povečanjem števila odnosov v posameznikovi mreži osebnih družbenih odnosov intenzivnost občutka osamljenosti zmanjšuje.

V zadnjih letih je porast raziskav o vplivu pozitivnih osebnostnih lastnosti na fizično in mentalno zdravje. Vedno več je raziskav, ki preučujejo vlogo pozitivne naravnosti pri bolj učinkovitem spoprijemanju s stresom in kreptivi zdravstvenega stanja. Mladi s smiselnimi življenjskimi cilji so lahko višje motivirani za ohranjanje mentalnega in fizičnega zdravja tudi v življenjski stiski. Raziskave kažejo manjšo pojavnost depresivnih simptomov, anksioznosti in negativizma med mladimi, ki so zadovoljni s svojim življenjem.

Perko in Dolenc (2020) navajata, da obstaja veliko raziskav med gibalno aktivnostjo in duševnim zdravjem. Raziskave kažejo, da imajo mladi boljše počutje in višjo stopnjo zadovoljstva s svojim življenjem (starost med 18 in 25 let) v dneh, ko so gibalno aktivni. Zullig in White (2011) sta v raziskavi med moškimi in ženskami študenti dokazala povezanost med dnevi z znižano gibalno aktivnostjo in nižjim zadovoljstvom z življenjem. Nadalje sta avtorja ugotovila značilno povezanost med nezadovoljstvom s svojim življenjem pri gibalno neaktivnih dekletih. Fox (1999) navaja pozitiven učinek vadbe pri zdravljenju klinično diagnosticirane depresije, vendar je v nadaljevanju avtor tudi ugotovil zmeren učinek vadbe na zmanjševanje anksioznosti in možen pozitiven učinek k boljši samopodobi. Brown in Frankel (1993) sta preučevala povezanost med gibalno aktivnostjo, kakovostno preživetim prostim časom ter zadovoljstvom z življenjem. Fizična aktivnost je visoko pozitivno povezana s kakovostnim preživljanjem prostega časa; slednji pa posredno in neposredno vpliva na višjo raven zadovoljstva in smisla v življenju.

Pri mladih se prva eksistencialna kriza običajno pojavi v poznih najstniških letih, nekje med 16. in 20. letom. Zanj je značilno, da mladi občutijo obup in veliko mero čustvene bolečine. Tuje raziskave kažejo, da gibalna aktivnost pozitivno vpliva na zadovoljstvo z življenjem. Gibalno aktivni posamezniki so bolj zadovoljni in bolj telesno ter psihično zdravi. Med gibalno aktivne posameznike spadajo tisti, ki se vsaj 2-3 krat tedensko ukvarjajo z izbrano telesno dejavnostjo kot so: tek, planinarjenje, kolesarjenje, fitnes ipd. V skupino gibalno neaktivnih pa spadajo tisti, ki nimajo nobene telesno gibalne aktivnosti in se v življenju poslužujejo predvsem sedečega načina življenja.

2.2 Raziskava

Cilj moje raziskave je bil ugotoviti, ali se je življenjski slog mladih pred in v času socialne izoliranosti spremenil. Ali se mladi soočajo z eksistencialno krizo ter ali imajo gibalno aktivni mladi bolj osmišljeno življenje kot njihovi gibalno neaktivni vrstniki. V raziskavi so sodelovali štirje posamezniki. Starost udeležencev je bila od 18 do 19 let, obeh spolov (m = 2, ž = 2). Uporabila sem polstrukturirani intervju.

Intervjuvanka 1 je stara 18 let.

Pred socialno izoliranostjo:

Zjutraj težko vstaja. Po njenem opisu nima ciljev v življenju, nima motivacije in živi iz dneva v dan. Redno obiskuje srednjo šolo. Razvidno je, da je gibalno neaktivna in da se nikoli ni ukvarjala z nobenim hobijem. Gibalno ni bila nikoli aktivna. Prihaja iz finančno premožne in uspešne družine. Starši od nje ne zahtevajo nič, dobi karkoli si zaželi. Iz razgovora je razvidno, da je njena pomanjkljivost nezmožnost vztrajanja. Le-tega se tudi zaveda. Intervjuvanka 1 pove, da se ne počuti dobro in koristno, večkrat razmišlja o svojem brezizhodnem položaju. Nikoli sicer še ni razmišljala o samomoru, se ne drogira, se pa pogosto napije, nezdravo prehranjuje, ponočuje in se glede škodljivosti z vsem tem ne obremenjuje.

V času socialne izoliranosti:

V času, ko poteka pouk na daljavo, še težje zjutraj vstaja. Težavo vidi, ker zvečer ne gre prej spati. Zvečer začne brskati po internetu in se ne more umiriti. Čez dan sicer sledi pouku preko Zoom-a, vendar se k pouku priklopi šele okoli 10. ure. Gibalno aktivna je malo. Približno dvakrat na teden gresta s prijateljico na krajši sprehod. Že večkrat si je zadala, da bo začela telovaditi, vendar ni vztrajna. Za šolo naredi, kar je potrebno, le z domačimi nalogami zaostaja. Pouk na daljavo ji je všeč, ker je dopoldan sama doma in nima kontrole staršev. Zaveda pa se, da nima reda.

Intervjuvanec 2 je star 19 let.

Pred socialno izoliranostjo:

Prihaja iz skromne družine. Denarja ni v izobilju, vendar tudi s pomočjo kmetije lahko preživijo. V družini so glavne vrednote disciplina, delo in poštenost. Od malega ima dolžnosti in jasno določena opravila pri hiši, prav tako mora delati na kmetiji. Intervjuvanec 2 je gibalno aktiven, saj poleg fizičnega dela na kmetiji redno teče. Običajno teče v zgodnjih jutranjih urah, 3-4 krat tedensko, 2 krat tedensko pa opravlja vaje za moč. Iz pogovora je razvidno, da eksistencialna kriza pri intervjuvancu 2 ni ogrožena. Življenje na kmetiji, delo in tek mu omogočajo, da doživi trenutke, kjer je resnično zadovoljen sam s seboj. Veseli se vsakega novega dne in prihodnosti, za katero ima mnogo ciljev. Po končani srednji šoli želi nadaljevati s študijem na fakulteti. Razvidno je tudi, da nima velikih želja glede materialnih dobrin. Pravi, da se počuti srečnega in zadovoljnega.

V času socialne izoliranosti:

Intervjuvanec 2 pove, da se mu v času socialne izoliranosti življenje ni kaj veliko spremenilo. Še vedno redno izvaja vaje za moč in teče. Pouku na daljavo redno sledi in izpolnjuje obveznosti. Pogreša druženje s sošolci in prijatelji, čeprav se vsaj trikrat na teden dogovorijo

za on-line srečanje. Staršem pomaga pri hišnih opravilih in na kmetiji. Trenutno ga malo skrbi, kako bo opravljal maturo, ker letos zaključuje srednjo šolo.

Intervjuvanec 3 je star 19 let.

Pred socialno izoliranostjo:

Po njegovih besedah brezvoljen in naveličan vsega skupaj. Vse mu gre na živce in vse mu je popolnoma brez veze. V nobeni stvari ne vidi smisla. Doma so dobro situirani. Starša sta visoko izobražena in imata dobro službo. Sinu omogočata veliko, saj le-ta redno potuje z njima po svetu, ima najnovejši računalnik, telefon in televizijo. Doslej mu ni bilo nikoli potrebno skrbeti glede denarja. Razvidno je, da starša nista dosledna, saj naj bi mu pogosto grozila, da ne bo dobil denarja, če ne bo imel pozitivnih ocen, a ga potem kljub negativnim ocenam dobi. Šolo izdeluje z zadostnim uspehom. Naredi tisti minimum, kot je potreben, čeprav mu je vseeno. Črnogled je glede prihodnosti, ker ve da, ali službe ne bo ali pa bo ta zelo slabo plačana. O prihodnosti ne razmišlja prav veliko. Dobro se počuti, ko se dobijo s prijatelji, kadijo in se napijejo. Takrat se počuti sproščenega in pogumnega. Zato pogosto posega po različnih oblikah omamljanja. Iz intervjuja je razvidno, da je kot otrok treniral gimnastiko, vendar pod prisilo staršev. Sedaj pa mu niti na pamet ne pride, da bi šel npr. teči ali v planine. Ne more se spomniti, kdaj je bil nazadnje gibalno aktiven.

V času socialne izoliranosti:

Intervjuvanec 3 pove, da mu pouk od doma nikakor ne gre. Zvečer prične igrati igrice in jih igra do 4. ure zjutraj. Zjutraj se zelo težko zbudi, zato pouku ne sledi. Doma ne pomaga. Pouk na daljavo mu je všeč, ker se počuti bolj svoboden. Dopoldan je oče doma, ker dela od doma, vendar nima nadzora nad sinom, ker je prezaposlen s svojo službo. Mama hodi v službo. Kljub pogovoru z intervjuvancem 3 in vzpodbudi dijak nima volje. V pogovor je bil vključen tudi oče, ki je seznanjen s sinovim stanjem, vendar pove, da nad sinom nima nadzora. Intervjuvanec 3 ni gibalno aktiven. Nekajkrat na teden se sreča s prijatelji, predvsem v popoldanskem času. Takrat se sprehodijo do bližnje klopce, tam popijejo kako pivo in se pogovarjajo. Pravi, da zelo pogreša druženje.

Intervjuvanka 4 je stara 18 let.

Pred socialno izoliranostjo:

Izhaja iz družine srednjega sloja. Mama ima univerzitetno izobrazbo in je zaposlena v državni upravi, oče ima srednješolsko izobrazbo in je privatnik. Službi staršema omogočata veliko prostega časa, ki ga izkoriščata za ukvarjanje s športom. Intervjuvanka 4 je športnica, odkar pomni. Kot majhna deklica je trenirala smučanje in rokomet, sedaj pa trenira triatlon. Šport jo izpolnjuje in ne zna si predstavljati življenja brez njega. Je njen smisel, ki jo vleče naprej. Veseli se prihodnosti in želi postati vrhunška športnica. Doma od nje ne zahtevajo veliko in ji ne postavljajo mej. Včasih jo to nekoliko jezi. Skrbi jo, da bi se poškodovala. Sicer se rada druží in ima veliko prijateljic, vendar v dnevih, ko nima treningov, pogosto tava v brezdolju in dolgočasu. V šoli je pridna, naredi, kolikor je potrebno in kar zadošča za dober uspeh. Ne razmišlja o nadaljnjem študiju, saj se želi popolnoma posvetiti športu. Z življenjem je, dokler lahko trenira, kar zadovoljna. Pogosto ima občutek, da ji pripada več, kot ima. Zavida konkurentkam v tujini, ki imajo boljše pogoje za treniranje in so zaradi tega bolj uspešne kot

ona. Dokaj pogosto se s prijateljicami dobijo zvečer in gredo ven na zabavo, kjer se včasih tudi napije, saj jo to sprosti in potem ne razmišlja o treningih in tekmovanjih.

V času socialne izoliranosti:

Pouk na daljavo ji je všeč, ker ima občutek, da lahko bolj načrtuje svoj dan. Pove sicer, da ji tak način izobraževanja vzame veliko časa, vendar meni, da se je dobro organizirala. Še vedno ima dovolj časa, da se vsakodnevno posveča treningom. Starša delata od doma, zato je zelo hvaležna mami, da skuha kosilo in vse pospravi, medtem ko se ona uči. Popoldne gre s starši velikokrat na daljši sprehod. Brez težav sledi pouku in izpolnjuje svoje obveznosti. Pove, da se boji, da bi bilo vse preveč natrpano, ko se vrnejo v šolo (testi, spraševanje). Pogreša družbo.

3. Zaključek

Eksistencialna kriza je danes eden izmed glavnih vzrokov za človeške osebne zaplete in s tem različne stiske. Vedno več ljudi naj bi doživljalo notranjo osebno stisko v obliki krize smisla, ki se odraža v brezvoljnosti, nemotiviranosti, zasvojenosti in apatičnosti. S pojavom socialne izoliranosti se je stanje še poslabšalo.

Rezultati so pokazali, da so sodelujoči gibalno aktivni posamezniki bolj zadovoljni s svojim življenjem kot njihovi negibalno aktivni vrstniki. Gibalno neaktivna posameznika iz našega intervjuja sta že pred socialno izoliranostjo doživljala globlje občutke nesmisla, melanholije, apatije. V času socialne izoliranosti so se občutki nesmisla stopnjevali. Posameznika sta bolj nemotivirana in brezciljna kot gibalno aktivna posameznika. Zanimiva pa je ugotovitev, da je za posameznika, ki ne vidita smisla v svojem življenju, značilna permissivna vzgoja in finančna dobra preskrbljenost. Nobenemu izmed omenjenih dveh posameznikov, intervjuvanki 1 in intervjuvancu 3, ni bilo nikoli nič potrebno delati ali prispevati. V družini nista imela nobenih zadolžitev ali dolžnosti, ampak sta lahko delala, kar jima je ugajalo. Za oba je tudi značilno, da sta vedno brez kakršnih koli težav dobila vse, kar sta si zaželela.

Za bodoče raziskave bi bilo smiselno intervjuje razširiti in natančneje pregledati vzroke, ki bi lahko vplivali na zadovoljstvo z življenjem, saj se jih je nekaj pokazalo že v naši raziskavi. Vseeno pa lahko potrdimo, da se mladi soočajo z eksistencialno problematiko in se pogosto počutijo nezadovoljni s seboj, s svojim življenjem, so notranje prazni in nimajo ciljev ne želja za prihodnost. Le-ta je za njih pogosto negotova, kar vodi tudi do identitetnih težav, kar se kaže v poklicni negotovosti, saj rednih služb za mlade primanjkuje in so pogosto preslabo plačane. Opisano se odraža v pomanjkanju smotra med mladimi. Negotova prihodnost jih hromi, zatira in duši. Vse to pa lahko hitro vodi do trpljenja in tudi do bolezni. Težko je danes govoriti o samouresničitvi, saj mladi dosegajo cilje, katere od njih zahteva sistem.

Glede na spoznanja in ugotovitve v raziskavi lahko učencem pomagamo tako, da skupaj z njimi poskušamo najti vsebine, ki bi jim osmišljale življenje.

4. Literatura

- Brown, B. in Frankel, V. (1993). »Activity through the years: Leisure, leisure satisfaction, and life satisfaction.« *Sociology of Sport Journal* 10(1): 1-17.
- Dykstra, P. A. (2009) Older adult loneliness: myths and realities. *European Journal of Ageing*, 2. Pridobljeno s <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2693783/>
- Fox, R. K. (1999). »The influence of physical activity on mental well-being.« *Public health nutrition* 2(3a): 411-418.
- Hafner, M. in Ihan, A. (2014). *Prebujanje: Psiha v iskanju izgubljenega Erosa-psihonevroimunologija*. Ljubljana: Alpha center.
- Hooker, A. in Masters, S. (2016). »Purpose in life is associated with physical activity measured by accelerometer.« *Journal of health psychology* 21(6): 962-971.
- Nacionalni inštitut za javno zdravje (2013). *Gibanje: Telesna aktivnost vsak dan*. <https://www.nijz.si/sl/publikacije/gibanje-telesno-dejavni-vsak-dan>.
- Perko, U. in Dolenc, P. (2020). »Existential crisis, life satisfaction and depression symptoms between physically active and inactive adults.« *Verlag dr. Kovač GmgH*: 147-162.
- Phillips, M. W. (1980). »Purpose in life, depression, and locus of control.« *Journal of Clinical Psychology* 36(3): 661-667.
- Smith, W. B. in Zautra, A. J. (2004). »The role of purpose in life in recovery from knee surgery.« *International journal of behavioral medicine* 11(4): 197.
- Van Tilburg, T. G. (1990). The size of the supportive network in association with the degree of loneliness. V: Knipscheer, M., Antonucci, T. C. (ur.). *Social network research: Substantive issues and methodological questions*, 137-150. Pridobljeno s <https://research.vu.nl/ws/portalfiles/portal/895586/1990+vanTilburg+The+size+of+the+supportive+network+in+association+with+the+degree+of+loneliness.pdf>
- Wong, P. (1998). *The human quest for meaning: A handbook of psychological research and clinical applications*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Zullig, K. in White, R. J. (2011). »Physical activity, life satisfaction, and self-rated health of middle school students« *Applied Research in Quality of Life* 6(3): 277-289.

Kratka predstavitev avtorja

Mateja Kulot poučuje na Srednji zdravstveni šoli Nova Gorica. Po poklicu je diplomirana medicinska sestra z dolgoletnimi izkušnjami iz zdravstva. Trenutno obiskuje 2. letnik podiplomskega študija Psihosocialna pomoč, kar ji pride vsakodnevno prav, še posebej pri delu z dijaki. V prostem času se rada ukvarja s športom, posluša glasbo in prebere dobro knjigo.

Moč ali pomoč v času poučevanja na daljavo

Strength or Assistance during Distance Learning

Sandra Zelko Sitar

*Osnovna šola Glazija
sandra.sitar@siol.net*

Povzetek

Prispevek opisuje, kako smo se v času učenja in poučevanja na daljavo srečali z nepričakovanim stresom, vsakodnevnimi spremembami ter izzivi, nemočjo, informacijskim neznanjem in na koncu poiskali ustrezne rešitve. Delo na daljavo je prineslo, da smo prepoznali svoje osebne moči, iskali pomoč in se na koncu opremili z ustreznimi znanji. Iz svoje nemoči smo delo, učenje in poučevanje na daljavo spremenili v svojo moč. Z novimi strokovnimi znanji, vajami osebne moči in pomoči smo na koncu prišli kot zmagovalci. S pomočjo sprostitvenih tehnik, urjenjem pozornosti in novim informacijskim tehnološkim znanjem smo delo na daljavo pretvorili v kakovostno in učinkovito delo. Posledično je to pozitivno vplivalo tako na učitelja kot na učence s posebnimi potrebami.

Poučevanje na daljavo je postalo izziv, spremembe pa so postale vsakodnevna stalnica. Prilagajanje in ugajanje novi situaciji smo iz pomoči pretvorili v osebno moč. V prispevku so prikazane različne vsebine, metode in načini, kako lahko vplivamo na svoj um, čustva, telo ter učinkovitost svojega dela. Hkrati opišemo načine, kako smo lahko kreativni in delovno učinkoviti ob neugodnih okoliščinah, na katere nimamo vpliva.

Ključne besede: moč, pomoč, posebne potrebe, ruska dihalna tehnika, učenje in poučevanje na daljavo.

Abstract

The article describes how, during distance learning, we encountered unexpected stress, daily changes and challenges, helplessness, the lack of knowledge regarding information technology and how we finally managed to find appropriate solutions. Working from home has resulted in us recognizing our personal strengths, seeking help, and ultimately equipping ourselves with appropriate skills. Out of our initial helplessness, we turned our work, distance learning, and teaching into our own strength. New competences, knowledge, and self-awareness exercises lead us to victory. With the help of relaxation techniques, attention training techniques, and new knowledge of information technology, we managed to make remote work valuable and efficient, which has had a positive impact on both, teachers and students with special needs alike.

Distance learning has become a challenge, and change has become a part of our everyday lives. We turned adapting to new situations into our personal strength. The article presents various content, methods, and approaches with which we can influence our mind, emotions, body, and our work effectiveness. What is more, we lay out ways in which we can be creative as well as work-efficient, even when the circumstances are unfavourable and beyond our control.

Key words: distance learning, help, Russian breathing technique, special needs, strength.

1. Uvod

Naše mišljenja in razmišljanja sta gonilni sili tako našega telesnega, emocionalnega ter mentalnega telesa. V nadaljevanju prispevka izhajamo iz predpostavke, da je način razmišljanja ena izmed pomembnih komponent naše osebnosti. Naše razmišljanje je posledično vplivalo na našo moč in hkrati iskanje pomoči, ko smo se znašli v zagati pandemije ter dela na daljavo. Zaradi našega vsakdanjega razmišljanja, učenja in poučevanja na daljavo smo se začeli spraševati, kako lahko spremenimo svoj način razmišljanja, ki ne bo samodestruktiven, temveč koristen in blagodejen na nas.

Spopadanje in soočanje z nenehnimi spremembami zahteva od posameznika, da se čim bolje in čim hitreje prilagaja novim situacijam ter izzivom. V najširšem pomenu se od posameznika pričakuje, da je rezilienten. Tudi Kiswarday in Valenčič Zuljan (2015) pravita, da se rezilienten posameznik hitro normalizira. Njegova rezilientnost mu omogoča učinkovit proces nadaljnega razvoja. Od učitelja kot pedagoškega delavca se samoumevno pričakuje, da je rezilienten. Torej, da je prožen in odporen na vse morebitne ovire, stiske in probleme, s katerimi se posameznik srečuje (Bouillet, Pavin Ivanec in Miljević Riđički, 2014). Postavlja se vprašanje, ali je to res? Ali ima posameznik kot celovito telesno, emocionalno, mentalno in duhovno bitje učinkovita orodja, po katerih lahko poseže, ko naleti na izzive, vsakodnevne kratke stresorje in ovire? Ali zmore posameznik pretentati svoj um ter poseči po pozitivnem razmišljanju in delovanju, ali je raje ravnodušen in negativen? Zakaj nas že od predšolske vzgoje naprej ne opremijo z učinkovitimi in uporabnimi orodji za soočanje s stresom? Zakaj nas starši, vzgojitelji, učitelji, šolski psihologi ne učijo in naučijo uporabe različnih tehnik in dejavnosti, ki posameznika naredijo močnega, rezilientnega in suverenega za čas stresa, izzivov in nepričakovanih sprememb? Zakaj se nas ne nauči vadbe dnevnega praznjenja svojih misli, ali kot je že omenil Peale (2003) pomembnosti drenaže možganov? Peale izpostavlja (prav tam), da lahko oviro premagamo, če imamo moč v svoji glavi, naš občutek negotovosti ali gotovosti pa je odvisen od našega razmišljanja.

Tudi Dispenza (2018) izpostavlja izsledke številnih znanstvenih raziskav, ki razkrivajo, da način razmišljanja vpliva na naše zdravje, vključno z dolgoživostjo. Avtor na podlagi raziskav poudarja, da so optimisti bolj zdravi, tako telesno kot duševno. Razkriva izsledke, da se optimisti osredotočajo na najboljši možen razplet. V času poučevanja na daljavo je naš um oblegalo več negativnih misli, pomislekov in dvomov o naši strokovnosti ter znanju poučevanja na daljavo. Zastavljali smo si vprašanja o pravilnosti in kakovosti poučevanja ter ugotavljali, kje naj črpamo moč, da bo učenje in poučevanje na daljavo učinkovito, uspešno in zadovoljivo tako za učitelje kot učence. Navdihovala nas je tudi misel, ki jo navaja Bagola (2019), da je v nas neslutena moč za izjemno preobrazbo. Naša stara prepričanja, vzorci in strahovi so bili na začetku poučevanja na daljavo v ospredju in so imeli svojo moč. S pomočjo vsakodnevnega zavedanja, reflektiranja in samoizpraševanja smo poiskali pomoč ter svojo moč uporabili kot najboljše orodje za učinkovito in uspešno poučevanje od doma. Navsezadnje se od pedagoškega delavca pričakuje, da je prožen, odgovoren, odporen in je hitro se učeči subjekt sodobnega časa. Ne glede na vse smo se srečali s stresom, ki je vplival na naše notranje in zunanje doživljanje. Tudi M. Z. Dernovšek, M. Gorenc in H. Jeriček (2006) opisujejo, da se stres kaže kot fiziološki, psihološki in vedenjski odgovor vsakega posameznika na dogodek, osebo ali predmet. Odziv in odpornost na tako imenovane stresorje ja odvisno od vsakega posameznika različno in avtentično. Majhni stresji se odražajo na telesni ravni, ravni misli, vedenja in čustev (Dernovšek, Šprah in Knežević Hočevar 2018). Stres ima lahko pozitivne ali negativne učinke na posameznika. Biološka opremljenost posameznika veliko pripomore k uspešnemu soočanju bodisi s težjimi ali lažjimi stresnimi dejavniki.

Naš glavni namen je bil, da se kljub vsakodnevnim spremembam, občutkom nemoči in nenehnega samoizpraševanja »Ali zmoremo?«, najdemo v novo nastali situaciji. Obenem pa smo želeli, da je naše učenje in poučevanje na daljavo kakovostno, prilagojeno posebnim potrebam učencev ter učinkovito. Naš cilj ni bil sedeti in obsedeti z našo lastno nemočjo, temveč kreirati, ustvariti in opolnomočiti našo osebno strukturo, ki bo polna moči in elana za nadaljnje delo.

2. Uporaba različnih orodij in tehnik za doseganje svoje osebne moči

Delo na daljavo nam je prineslo veliko novega in dobrega. Lahko bi celo rekli, da smo bili v tem času iskalci novosti. Iskali smo tehnike, veščine in orodja za samopomoč. Na razpolago smo imeli dve možnosti: ali obsedimo in se prepustimo malodušju, ali gremo v akcijo in iščemo rešitve. Odločili smo se za slednje in ob lastnem raziskovanju ter učenju naleteli na številne tehnike in orodja, ki smo jih preizkušali ter s tem povečali svoje dobro počutje, osebno naravnost in skrbeli za telesno kondicijo. Bagola (2019) bi temu rekel kreativnost. Obenem pa izpostavlja, da je kreativnost trdo delo in dragocenost, katero nosimo vsi v sebi. Kreativnost nam omogoča, da smo v stiku s samim seboj in svojo notranjo močjo. Pri raziskovanju našega poslanstva in poklicanosti nas je navduševala misel Bagole (2019, str. 303), ki gre tako: »Želim biti oseba, ki v življenju uživa v svoji predanosti ciljem, svojih sposobnostih in darovih.« V ospredje smo izpostavili odgovornost do sebe, učinkovitost učenja na daljavo in vse skupaj začinili s kreativnostjo.

Svojo moč smo povečevali z različnimi veščinami, kot so izrekanje pozitivnih afirmacij, uporaba vsakodnevne vizualizacije, jutranja rutina dihanja in gibanja, branje navdihujočih zgodb ter izvajanje ruske dihalne tehnike. S pomočjo vseh omenjenih orodij smo prišli do pozitivnih rezultatov osebne samopomoči in posledično našli svojo moč. Nadzorovanje lastnega uma ter naša osebna prepričanja so prinesla pozitivne rezultate in učinke.

V nadaljevanju je konkretno predstavljena ruska dihalna tehnika, katero smo integrirali v naš vsakdan.

2.1 Ruska dihalna telovadba

Ruska dihalna telovadba ima svoje korenine v dvajsetih letih prejšnjega stoletja v Sovjetski zvezi. Prva omemba vaj sega v leto 1941 z naslovom »Metoda zdravljenja astme s pomočjo dihalnih vaj« (Izmajlova, 2020, str. 29). Vadbo je v tistem času prva predstavila profesorica petja in dobra poznavalka človeške anatomije Aleksandra Severovna Strelnikova. Zaradi vojn je razvoj dihalne vadbe za desetletje zamrl. V petdesetih letih prejšnjega stoletja je metodo naprej razvijala hčerka Aleksandra Nikolajevna Strelnikova, ki je imela hude napade kašlja in prirojeno srčno napako. V prvi vrsti je dihalno telovadbo razvijala zase, vendar se je izkazalo, da so vaje koristne za organizem v celoti (prav tam). Skozi kasnejša leta uporabe vaj je vadba postala tudi uradno priznana in je dobila certifikat Ministrstva za zdravje v Rusiji (Izmajlova, 2020).

Dihalne vaje po metodi Strelnikove vključujejo ritmično, kratko in sunkovito dihanje skozi nos. Osnovo predstavlja trinajst glavnih vaj, obstaja pa več kot trideset pomožnih vaj. Te se razlikujejo glede na težavnostne stopnje in različne potrebe. Nekateri vadbo danes imenujejo »Ruska nacionalna telovadba« (Izmajlova, 2020, str. 33).

Dihalne vaje zaobjemajo širok spekter delovanja in uporabe na celoten organizem. Telovadba je univerzalna in jo lahko izvajamo vsi. Izpostavljenih je le nekaj pozitivnih vplivov dihalne telovadbe na organizem:

- Izboljšuje razpoloženje, delovanje možganov, spomin.
- Krepi imunski sistem.
- Krepi srce in ožilje.
- Pospešuje zdravljenje vnetij.
- Dobro učinkuje proti stresu, depresiji, kronični utrujenosti.
- Pomaga pri boleznih, kot so: bronhitis in bronhialna astma, pljučnica in tuberkuloza, nevroza in depresija, sinusitis, kožne bolezni, bolezni srca in ožilja, glavoboli, epilepsija, nespečnost, sladkorna bolezen tipa 2, bolečine v vratu ipd. (Izmajlova, 2020).

Dihalno telovadbo se priporoča izvajati zjutraj oziroma glede na naravnost vsakega posameznika. Za boljše počutje se lahko izvaja kadarkoli čez dan. Ni jasnega in zapovedanega pravila. Pozitivna plat dihalne telovadbe je, da jo lahko delamo kjerkoli in kadarkoli in je dostopna vsem, saj je povsem brezplačna.

2.1.1 Uporaba dihalne telovadbe

Bistvo pri vseh vajah je VDIH SKOZI NOS. Ta vdih mora biti močan, hiter, rezek in glasen. Izdih je nepomemben in o njem ne razmišljamo, temveč se zgodi spontano. Pri samem dihanju ima velik pomen tudi ritem, ki je hitrejši. Vadbo smo vključili med različne dnevne aktivnosti. Lahko se zgodi, da ob začetku dihalne telovadbe pride do blažje vrtoglavice, ki čez nekaj časa izzveni (Izmajlova, 2020).

Pri sami izvedbi vaj je pomembno štetje, in sicer v mislih se šteje do osem. Na začetku, ko posameznik še ni vešč, lahko vaje razpolovi na štiri ponovitve. Sčasoma se pa mora vajo narediti dvintridesetkrat, torej štirikrat po osem (prav tam).

V osnovi obstaja zlatih trinajst vaj, vendar v prispevku je predstavljenih le nekaj vaj, ki smo jih usvojili in vsakodnevno izvajali med različnimi dnevnimi aktivnostmi.

Pomembni napotki pri izvajanju samih vaj:

1. Vdih skozi nos je močan, glasen, kratek in odrezav.
2. O izdihu se ne razmišlja, ta je skozi nos ali usta.
3. Vaje se dela sproščeno, pravilno in brez odvečnih napetosti.
4. Dela samo tisti del telesa, ki ga vaja zahteva.
5. V kondicijo se prihaja postopoma in v lastnem tempu (prav tam).

Opis posameznih vaj (povzeto po Izmajlova, 2020):

1. DLANI

Dvignite roke, komolce upognite in jih spustite ob telo ter jih ves čas držite v tej poziciji (Slika 1). Nato sledi hiter vdih skozi nos in istočasno stisk pesti (Slika 2). Pest se naredi hitro in silovito. Sledi spontani izdih skozi usta ali nos in zopet razprtje pesti (Slika 3). Vaja se ponovi osemkrat. Sčasoma se naredijo 4 serije po osemkrat. Skozi vadbo se ne sme kopičiti napetost.

Slika 1: Izvorna pozicija

Slika 2: Vdih

Slika 3: Izdih

2. STRESANJE ROK

Stisnite dlani v pest, komolci gledajo vstran (Slika 4). Ob vdihu pesti sunkovito potisnete dol, na najnižji točki pa razširite prste (Slika 5). Roke ponovno vrnite v višino pasu, spontano izdihnite skozi nos ali usta in ponovno naredite pesti (Slika 6). Ta vaja se ritmično ponovi osemkrat. Postopoma se pride do 32 ponovitev (4 serije po osemkrat).

Slika 4: Izvorna pozicija

Slika 5: Vdih

Slika 6: Izdih

Prvo in drugo vajo se lahko dela tudi med sprehodom. Obe vaji sodita med ogrevalni vaji.

3. PREDKLON ali »ČRPALKA«

Stojite vzravnano, stopala so bolj razširjena od širine ramen. Stabilen občutek v nogah (Slika 7). Nagnite se rahlo naprej, roke mehko visijo navzdol, vrat je sproščen. Naredite gib, kot da bi z rokami hoteli pritisniti na namišljeno večjo mehko žogo na tleh (Slika 8). Na najnižji točki je vdih. Nato telo »mehko« skoči nazaj gor, ob tem se zgodi spontan izdih (Slika 9). Pri tej vaji se naredi osem ponovitev po štiri serije. Vsak gib je mehak, spontan in majčken.

Slika 7: Izvorna pozicija

Slika 8: Vdih

Slika 9: Izdih

4. POČEPI Z OBRATI ali »MAČEK«

Stojite vzravnano, kolena so sproščena. Stopala so v širini ramen. Nato pričnite s »poplesujočimi« gibi v desno in levo, ob tem vsakič rahlo počepnite. Zraven spontano obračajte zgornji del telesa in iztegujte roke v stran (Slika 10) ter jih nato potegnite k sebi (Slika 11), kot bi želeli nekaj zgrabiti. Ko povlečete roke k sebi (Slika 13), naredite sunkovit vdih skozi nos. Hrbtenica ostaja vzravnan. Gre za lahkotne, majhne gibe, katere spremljajo kratki vdihi skozi nos. Tudi pri tej vaji se postopoma pride do 32 ponovitev.

Slika 10: Izvorna pozicija desno

Slika 11: Vdih in rahel počep

Slika 12: Izvorna pozicija levo

Slika 13: Vdih in rahel počep

5. OBJEMI RAME

Stojite vzravnano in sproščeno. Roke so v višini ramen (Slika 14). Nato sunkovito pritisnite komolce enega proti drugemu, kot bi želeli objeti samega sebe. Na koncu tega giba je glasen, sunkovit vdih skozi nos (Slika 15). Ob tem čisto malo sunite glavo nazaj. Pri tej vaji se ponovijo 4 serije po osemkrat in obstaja le še gib približevanja in rahlega oddaljevanja komolcev. Roke ostajajo ves čas ena nad drugo.

Slika 14: Izvorna pozicija

Slika 15: Vdih

6. PREDKLON + OBJEMI RAME

Stojite vzravnano z razširjenimi stopali v širini ramen. Rahlo se sklonite naprej. Roke naj rahlo pritisnejo na namišljeno veliko mehko žogo. Na koncu tega giba je sunkovit vdih (Slika 16). Nato se brez ustavljanja takoj dvignite nazaj gor in naredite vajo objema ramen (Slika 17).

Slika 16: Izvorna pozicija in vdih

Slika 17: Izdih

7. OBRATI GLAVE

Stojite vzravnano, boki in kolena so sproščeni. Pogledate v desno in na koncu vdihneta skozi nos (kratek in sunkovit vdih) (Slika 18). Nato brez ustavljanja še v levo in na koncu zopet sledi vdih (Slika 19). Glava se ne zaustavlja v sredini.

Slika 18: Vdih desno

Slika 19: Vdih levo

2.2 Mokri kuža in moč za sončni pletež

Bralcem želimo podeliti dve učinkoviti vaji, ki se jih lahko uporablja kadarkoli in kjerkoli. Vaja mokri kuža zahteva, da sproščeno tresemo svoje telo 90 sekund. Tresemo nežno in prijazno do svojega telesa, in sicer na mestu. Druga vaja polni naš sončni pletež. Potreben je 3-kratni vdih skozi nos in 3-kratni izdih skozi usta. To ponovimo trikrat. Vzame nam le osem sekund, rezultati pa so izjemni. Pogumno.

3. Zaključek

Delo na daljavo je prineslo številne spremembe, nova informacijsko tehnološka znanja in učenje, kako biti sam s sabo. Učenje in iskanje svoje osebne moči je doprineslo pozitivne spremembe. Veščine, ki so bile pridobljene v času učenja in poučevanja na daljavo, so prinesle in vzpostavile nova ravnovesja. Kljub začetnim disfunkcionalnim čustvom nam je uspelo funkcionalno reagirati in se fokusirati na dobro. Jasno izražanje svojega razpoloženskega stanja in iskanje notranjega ravnovesja je pripeljalo do pozitivnih učinkov. Iz občutkov nemoči, iskanja pomoči smo prešli v ravnovesje moči. Nenehno smo se spraševali, ali lahko stanje učenja in poučevanja na daljavo obrnemo sebi v prid. Odgovor je jasen in kratek, absolutno da.

Svoja vedenja smo vsakodnevno načrtovali, se soočali z negativnimi čustvi in kljub temu počeli veliko ustvarjalnih stvari, ki so nam prinašala ravnotežje. Včasih se je zgodilo, da nam je bilo povsem »ravno« in posledično manj »težje«.

Spogledovanje z novimi veščinami in orodji samopomoči je obrodilo pozitivne spremembe. Vsakodnevno sprejemanje kakovostnih odločitev za nov dan je spreobračalo ter kopicilo našo energijo v našo kreativnost. Nerganje, tesnoba, notranji dvomi so postali preteklost. Energijo smo usmerili v iskanje veščin, ki so prinašala notranjo uravnoteženost, kreativnost, radost in osebno zadovoljstvo. Posledično se je kazalo tudi na delovni in družinski učinkovitosti. Tako pridemo do sklepa, da smo prišli s svojo lastno odgovornostjo in samoregulacijo do pozitivnih rezultatov. Omenjene tehnike in metode samopomoči še vedno vpeljujemo v naš vsakdan in tako vedno znova poskrbimo za naše delovanje, usmerjanje in počutje.

Prispevek prikazuje, da lahko delo, učenje in poučevanje na daljavo obrnemo sebi v prid. Vsak posameznik je odgovoren za svoja dejanja, funkcioniranje in njegovo reagiranje. Zavedanje, da v sebi nosimo največjo moč, je najboljša veščina, ki jo lahko uporabimo v času negotovosti in nenehnih sprememb. Na svoje možgane vplivamo vsak sleherni trenutek. Torej zakaj ne bi te nevroznanstvene potrditve vsakodnevno izkoriščali? Dispenza (2019) je jasno izpostavil, da je um tisti, ki ustvarja našo resničnost. In nam je to uspelo.

4. Literatura

- Bouillet, D., Pavin Ivanec, T. in Milijević-Riđički, R. (2014). Preschool teacher&s resilience and their readiness for building childrens« resilience. *Health Education*, 114 (6), 435–45.
- Bagola, A. (2019). *Kako izgoreti: in vzeti življenje v svoje roke*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Dernovšek, M., Z., Gorenc, M. in Jeriček, H. (2006). *Ko te strese stres: kako prepoznati in zdraviti stresne, anksiozne in depresivne motnje*. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja.
- Dernovšek, M., Z., Šprah, L. in Knežević Hočevnar, D. (2018). *Stres in anksioznost. Priročnik za vse, ki si želijo vedeti več o duševnih motnjah in bolje poskrbeti za svoje duševno zdravje*. Pridobljeno s https://www.omra.si/media/1239/omra_prirocnik1_web4.pdf
- Dispenza, J. (2018). *Placebo ste vi: vaš um je pomemben*. Brežice: Primus.
- Dispenza, J. (2019). *Can You Change Your Brain by Thinking Differently?* Pridobljeno s <https://blog.drjoedispenza.com/can-you-change-your-brain-by-thinking-differently>
- Izmajlova, M. (2020). Vdihni življenje s polnimi pljuči: koristni nasveti o dihanju, zdravju in življenjski formi. Blejska Dobrava: samozal B. Izmajlov.
- Kiswarday, V. in Valenčič Zuljan, M. (2015). Paradigmatski premik sodobne šole od usmerjenosti v primanjkljaje k rezilientnosti. V T. Grušovnik (ur.), *Obzorja učenja: vzgojno-izobraževalne perspektive* (str. 179–194). Koper. Annales.
- Peale, N. V. (2003). *Moč pozitivnega mišljenja*. Celje: Mohorjeva družba.

Kratka predstavitev avtorja

Sandra Zelko Sitar je univerzitetna diplomirana pedagoginja in sociologinja kulture ter magistrica profesorica specialne in rehabilitacijske pedagogike, posebne razvojne in učne težave. Je učiteljica na OŠ Glazija v Celju. Pri delu z otroki z lažjimi motnjami v duševnem razvoju išče nove metode, tehnike in pristope učenja. Je inštruktorica masaže za otroke po programu MISP. Aktivno se udeležuje strokovnih aktivov, se dodatno izobražuje in udeležuje različnih seminarjev. Svoje znanje nenehno dopolnjuje z različnimi metodami in vsebinami iz pozitivne psihologije.

Pouk na daljavo skozi oči starša otroka s posebnimi potrebami

Distance Learning through the Eyes of a Parent of a Special Needs Child

Urška Doblehar

*Center za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje Vipava
urska.doblehar@cirius-vipava.si*

Povzetek

Epidemija SARS-CoV-2 je spremenila celostni življenjski ustroj, tako v prvem valu, kot sedaj v drugem. Zaprtje šol in s tem šolanje na daljavo je prineslo izzive tako učiteljem, učencem ter tudi staršem. Kljub mnogim priporočilom in navodilom Ministrstva za izobraževanje, šolstvo in šport in Zavoda Republike Slovenije za šolstvo, so večji delež poučevanja, podpore in motivacije prevzeli pri učencih nižjih razredov prav starši. V prispevku je prikazana vloga staršev učencev s posebnimi potrebami pri poučevanju na daljavo v odnosu do učitelja dodatne strokovne pomoči. Le-ta je pri pouku na daljavo s čustveno vedenjskimi otroci neprecenljiva ter nepogrešljiva.

Ključne besede: dodatna strokovna pomoč, otroci s posebnimi potrebami, poučevanje na daljavo, vloga staršev.

Abstract

The SARS-CoV-2 epidemic has changed our daily ways, both in the first, as well as the second wave. The closing of the schools and thereby distance learning has brought challenges for teachers, students and parents alike. Despite many recommendations and instructions from the Department of Education, Sciences and Sports and the National Education Institute of the Republic of Slovenia, the greater part of instruction, support and motivation has, in fact, been taken on by the parents of the students in primary school. The article shows the role of the parents of students with special needs in distance learning in regards to the teacher of auxiliary expert help. The aforementioned is invaluable and essential in distance learning of emotional behavioral children.

Key words: auxiliary expert help, distance learning, special needs children, the role of the parents.

1. Uvod

Delo na daljavo je za vse učitelje zahtevalo mnogo prilagoditev. Med drugim je prišlo do sprememb v komunikaciji in sodelovanju tako z učenci kot s starši ter usklajevanju življenja v vseh aspektih. Pri vzgojnem izobraževalnem procesu je predvsem za učence v prvi triadi bistvena vloga staršev. Otroci so še toliko nesamostojni, da bi lahko sami po navodilih učitelja izpeljali vse zadolžitve, ki jih posamezni učitelj pričakuje od otrok. V tem prispevku se bomo tako ustavili pri vlogi staršev pri poučevanju na daljavo otrok s posebnimi potrebami v večinski šoli, še predvsem pri mlajših učencih in pogledali, kako se spoprijemajo z novo nastalimi vlogami. To vlogo staršev bomo osvetlili s primeri iz tujine; z okrožnicami, navodili in priporočili iz Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ) in Zavoda Republike Slovenije za šolstvo (ZRSŠ); temelj pa bo anketni vprašalnik staršev in tudi učiteljev dodatne strokovne pomoči (DSP) o vlogi staršev.

2. Izobraževanje na daljavo

S 16. 3. 2020 smo v šolskem izobraževalnem sistemu v Sloveniji zaradi pandemije SARS-CoV-2 na odlok Vlade Republike Slovenije začeli pouk na daljavo. To je v bolj ali manj nepripravljen prostor prinesel veliko novosti, izzivov, preizkušenj. Računali smo na krajše obdobje, ki se je za srednješolsko populacijo razpotegnil do poletnih počitnic, 24. 6. 2020. Prvi pa so se vrnili v šole po dveh mesecih, 18. 5. 2020, drugi postopoma. Drugi val epidemije in s tem zaprtje vzgojno izobraževalnih ustanov pa se je začelo 9. 11. 2020 in se v času pisanja prispevka še nadaljuje (januar 2021), razen za OŠ in zavode z otroke s posebnimi potrebami (začetek 5. januarja 2021).

»Svetovna pandemija SARS-CoV-2 je prinesla spremembe v sistemu učenja in s tem šole prisilila k implementaciji učenja na daljavo ali online učenja, e-učenja, dopisnega izobraževanja, zunanje izobraževanje, fleksibilno učenje in tudi množična online tečajev« (Rasmitadila idr., 2020, str. 91). S tem se je šolanje iz vzgojno izobraževalnih institucij preselilo v domače okolje. Pouk na daljavo predstavlja posebej izziv za družine z majhnimi otroki. Raziskavo, ki jo je izvedel Zavod Republike Slovenije za šolstvo maja 2020 (Rupnik Vec idr., 2020) je nakazala, da so mlajši učenci pri pouku na daljavo odvisni od staršev. V tem času so imeli tako »starši in skrbniki povečano odgovornost v že tako zmeraj razgibanem sodelovanju med domom in šolo. ... Učenje na daljavo sodelovanja ne bo zmanjšalo, ampak ga bo okrepilo. To je čas poglobljenega učenja, dragocenega časa za družino in avtentičnega sodelovanja« (Parent Support Meetings, 2020, str. 3).

Jesson, Meredith in Rosedale (2015) so poudarile, da se učimo lahko kjerkoli in kadarkoli. Naj bodo to skupnostni prostori, kot so Cerkev, muzeji, knjižnice. Tako se povečuje vloga neformalnega učenja. Na drugi strani pa imamo tradicionalno učenje, ki ga srečamo v vsakdanjem učnem procesu znotraj vzgojno izobraževalnih ustanov in ga v času dela na daljavo še največkrat prenašamo tudi med domače stene. Odpira se vprašanje, ali šolske aktivnosti doma v času dela na daljavo posegajo v neke ustaljene družinske aktivnosti in s tem slabšajo ekonomsko in socialno stabilnost.

»Učenje na daljavo ima vrednost, če spodbuja samoregulacijo učenčevega znanja in spretnosti, ima kontrolo nad učenjem in naučenim ter ima pozitivno starševsko vključenost (Van Vohris, 2011, v Jesson, Meredith in Rosedale, 2015, str. 36). Tudi Rasmitadila idr. (2020, str. 92) poudarijo spremenjeno vlogo staršev, predvsem njihovo bolj intenzivno vključenost v izvajanje šolskega procesa na daljavo v domačem okolju.

Izobraževanje na daljavo »je oblika izobraževanja z dvema temeljnima značilnostma: učitelj in učenec sta med poučevanjem prostorsko ločena, komunikacijo med njima in komunikacijo med učenci pa omogočajo različne vrste tehnologij (Encyclopedia Britannica)« (Rupnik Vec idr., 2020, str. 10). Vanj je vključen učenec, kot aktivni soustvarjalec učnega polja, in učitelj, ki poučuje na daljavo. Med njima potekata dve temeljni vrsti komunikacije: sinhrono (sočasno) in asinhrono (časovno neuskklajeno) oz. kombinacija obojega (hibridni model). Rupnik Vec idr. (2020, str. 12) navaja Watson idr. (2009), ki opredeli izobraževanje na daljavo z naslednjimi karakteristikami: »lokacija izvajanja (šola, dom, drugo), način izvajanja (asinhrono, sinhrono), vrsta spletnega pouka (v celoti prek spleta, kombinacija spletnega pouka in pouka v živo, v celoti pouk v živo), stopnja šolanja (osnovna šola, srednja šola), stopnja interakcije med učiteljem in učencem (visoka, srednja, nizka), stopnja interakcije med učenci (visoka, srednja, nizka).« Poleg karakteristik je pomembno tudi upoštevati vsebinska, pedagoško-psihološka, specialnodidaktična ter tehnična in organizacijska izhodišča. Glede na to, da se skozi večina gradiv otrok prebija sam, mora biti učno gradivo zanimivo, spodbudno, zabavno in proaktivno.

UNESCO COVID 19 (Rupnik Vec idr., str. 25) pravi, da »učinkovitost izobraževanja na daljavo je pogojena z različnimi vrstami pripravljenosti: tehnološka pripravljenost, vsebinska pripravljenost, pedagoška pripravljenost in pripravljenost za spremljanje in evalvacijo.«

Prednosti tovrstnega izobraževanja najdemo v: »prostorsko in časovno neodvisno izpeljavo učnega procesa, prožnostjo in raznolikostjo komunikacijskih načinov vseh udeležencev vzgojno-izobraževalnega procesa, dostopnostjo in odprtostjo izobraževalnih virov, učinkovitejša organizacija dela in motivacijska funkcija uporabe tehnologije« (Bregar, 2013, Gartner, 2019, v Rupnik Vec idr., 2020, str. 11). Poleg prednosti pa se soočamo tudi z ovirami, ki jih razdelimo v štiri glavne:

- konceptualne ovire (nerazumevanje koncepta tovrstnega izobraževanja),
- organizacijske ovire (neustrezen menedžment, nekakovostna komunikacija, nezadostni viri),
- tehnične ovire (neustrezna tehnična podpora, kar je bilo v Sloveniji bolj ali manj dobro poskrbljeno s strani Arnesa, MIZŠ, ZRSŠ, mobilnih operaterjev),
- težave s človeškimi viri (negativen odnos do izobraževanja, motivacija, ...) (Medárová, Bureš in Otčenášková, 2012, v Rupnik Vec idr., 2020, str. 26).

3. Vloga staršev pri delu na daljavo v tujini

Bhamani idr. (2020, str. 10) izpostavi da so šole središče socialne interakcije in človeških odnosov. Ob zaprtju šol, veliko otrok in mladih pogreša socialne kontakte, kar je bistveno za učenje in razvoj. Socialne stike sedaj do neke mere nadomestijo socialna omrežja ter izvajanje pouka na on-line komunikacijskih sredstvih.

Pouk na daljavo je čas, ko otroci in mladostniki preživijo veliko več časa skupaj z družino in posledično se ponavadi okrepijo medsebojne vezi. »V takih primerih postanejo starši vir tolažbe, ko nastopijo bolečine in skrbi, vključijo se v pogovor z otroki in s tem pride do zmanjšanja zaskrbljenosti na strani otroka« (prav tam, str. 12). Obenem pa isti avtor nadaljuje, da starši potrebujejo podporo in učenje, da lahko zagotovijo emocionalno podporo otrokom v času negotovosti. In z vso podporo starša otroku se vezi utrjujejo in krepijo.

Starši pri učenju od doma nimajo samo podporne in motivacijske vloge, ali vloge učitelja pri mlajših otrocih. »Učenje od doma nas uči biti bolj človeški. Tega pa se ne moremo učiti formalno. Biti človeški je ključni element pri učenju v začetnih razredih v osnovni šoli. Tukaj imajo starši primarno in najpomembnejšo vlogo prav v času pouka od doma« (Parent Support Meetings, 2020, str. 4)

Raziskava, ki so jo izvedle Jesson, Meredith in Rosedale (2015) že pred SARS-CoV-2 v Novi Zelandiji je pokazala, da je vloga staršev v delu na daljavo predvsem »skrb za varnost otrok na internetu, kar pomeni nadzorovanje primerne uporabe interneta« (str. 39). Torej so starši supervizorji uporabe digitalnih pripomočkov otrok. Poleg vloge supervizorja so starši tudi organizatorji in spodbujevalci pravil, organizatorji dnevne rutine, komunicirajo z otroki glede šole, nudijo pomoč pri razumevanju snovi, zagotavljajo podporo (Borup, Chambers in Srimson, 2019; Jesson, Meredith in Rosedale, 2015; Rasmitadila idr., 2020). Da pa lahko starši vse te vloge upravljajo in izvršujejo, morajo imeti tudi s strani šole jasna navodila. Zgoraj naštetе vloge staršev so se potrdile tudi v raziskavi s starši (Jesson, Meredith in Rosedale, 2015).

Pri vseh že naštetih vlogah staršev pri pouku na daljavo lahko umestimo te vloge v naslednje kategorije:

- »organizacija in vodenje: pomoč otrokom pri organiziranju učenja doma in upravljanje s časom;
- inštruiranje: odgovarjanje otrokom na vsebinska vprašanja, ko je potrebno, pomoč pri razvijanju učnih veščin, zagotavljanje osnovni feedback na njihovo delo, pomoč pri tehničnih potrebah;
- olajšanje interakcije: podpora otrokom pri interakcijah z vsebino in z ostalimi (sovrstniki, učitelji, ...):
 - svetovati in mentorirati otroku pri odločitvah in sledenju izobraževalnih ciljev,
 - spodbujati negovalne odnose in delati na odprti komunikaciji z učitelji ali spodbujevalci,
 - spremljati otrokov napredek in učinkovitost,
 - motivirati otroka k večji angažiranosti pri učenju« (Borup, Chambers in Srimson, 2019, str. 81).

Zelo pomembno vlogo pri implementaciji pouka na daljavo za otroke nižjih razredov osnovne šole je dobro sodelovanje in komunikacija med starši in učitelji, še predvsem pri uporabi digitalnih pripomočkov, ki so osnova za delo na daljavo. Samo s pravim sodelovanjem in podporo s strani staršev, se lahko izvede pouk na daljavo in »je ključnega pomena« (Rasmitadila idr., 2020, str. 101). Pomoč s strani staršev je bila na začetku velika, potem pa se je zaradi različnih razlogov manjšala: manjša internetna pismenost, izguba službe in s tem dohodkov, pomanjkanje digitalne opremljenosti. Pri slednjem se je Zavod Republike Slovenije za šolstvo in Ministrstvo za znanost, izobraževanje in šport v slovenskem prostoru zelo izkazala v sodelovanju z Arnesom in telekomunikacijskimi operaterji. Potrebna je bila primerna angažiranost s strani vodstva šol, da so pridobili podatke glede digitalne opremljenosti posameznih družin in s tem omogočili, da je vsak učenec imel potrebno digitalno opremljenost za izvajanje pouka na daljavo. Seveda so se in se še pojavljajo druge težave v povezavi z digitalno opremljenostjo (npr. internetna pokritost v določenih krajih).

Če želimo, da starši pomagajo otrokom pri osvajanju novih učnih tem ali ponavljanju, mora najprej starš razumeti, da lahko na primeren način razloži in poda snov otroku. Zato morajo biti vsi materiali tako razumljivi, da jih bodo res starši razumeli in na pravilen način podali naprej.

Pri pouku na domu so starši zagotovo bolj vpeti v sledenje samemu procesu pouka, snovi. Ker je pouk na daljavo ponavadi zelo fleksibilen glede urnika, je vloga staršev v spremljanju izpolnjevanja zadolžitve in njihovega napredka. Tako morajo na nek način pokazati interes za šolo, in tako so na nek način »prisiljeni« pomagati svojemu otroku v nižjih razredih pri opravljanju šolskih dolžnosti. Otroci hitro zgubijo motivacijo, koncentracijo, pozornost in osredičenost na pouk, zato otrok potrebuje veliko spodbud, kontrole in spremljanja.

Največja motivacija za otroka pri učenju je velikokrat fizična prisotnost staršev. Seveda jih lahko motivirajo tudi z »nagradami ali kaznimi, pogojevanji ... Učitelji so bolj pozorni na starševo kaznovanje kot na nagrajevanje. Tipično kaznovanje vključuje odvzem privilegijev (igračice, telefon, ...). Ugotovili so, da je tak način kaznovanja zelo učinkovit« (Borup, Chambers in Srimson, 2019, str. 87).

Pri organiziranju in vodenju morajo biti starši pozorni, da otrok pravočasno vse naredi in odda. Vloga inštruktorja je pri pouku na daljavo zelo pomembna. Še posebno, če učitelji nove snovi niso razložili, otroci pa se sami ne uspejo naučiti iz priloženega materiala. Včasih jim

starši lahko pomagajo, ne pa zmeraj. Čeprav starši morda ne razumejo učne snovi, pa otrokom pomagajo morda z branjem, pisanjem, slovnico, ... Lahko prihaja pa tudi do prekomerne vključenosti staršev, ko jih več ne spodbujajo, ampak namesto otrok izpolnjujejo učne obveznosti. To pa je druga skrajnost staršev.

Pri pouku na daljavo je za otroke nižjih razredov zares pomembna vključenost staršev. Litke (1998, v Borup, Chambers in Srimson, 2019, str. 82) opredeli 3 tipe staršev:

- »odsotni: starši, ki se v veliki meri ne vključijo v otrokovo učenje;
- podporniki: starši, ki sprašujejo svoje otroke in občasno tudi učitelje glede otrokovega napredka, vključenost se pa poveča, ko se pojavijo problemi;
- sodelavci: starši, ki so zelo vključeni v učni proces s pregledovanjem ocen, superviziranjem učenja, razlaganjem snovi, in stalno delati z otrokom.«

Borup, Chambers in Srimson (2019) so prišli do korelacije med pozitivno vključenostjo staršev in šolskim uspehom. A hkrati poudarijo, da vsak napor, vložek ne prinese zmeraj pozitivne rezultate. Seveda zavisi tudi od otrokovega angažmana, sposobnosti, motivacije ...

4. Vključenost staršev pri delu na daljavo s strani MIZŠ in ZRSS

Organizacijo vzgojno izobraževalnega dela v šolstvu v naši državi predvsem oblikujeta MIZŠ in ZRSS. Obe ustanovi sta v zvezi s poučevanjem na daljavo izdali različne okrožnice in priporočila, izdelali analize in pripravile za letošnjo šolsko leto poglobljeno študijo z možnimi modeli poučevanja. Vsi omenjeni dokumenti so bili pregledani z naslova vključenosti in sodelovanja s starši in njihove vloge.

V prvi skupni okrožnici MIZŠ in ZRSS, 12. 3. 2020 so bili starši prvič omenjeni v povezavi s komunikacijo z učiteljem in sicer: »Dogovorite se o številu predmetov, obsegu vsebin in časovni usklajenosti komunikacije učiteljev z učenci in starši« (Logaj, 2020a, str. 1). Priporočajo tudi komunikacijske kanale, preko katerih bi sodelovanje s starši lahko potekalo: e-Asistent, Lo.Polis, e-pošta, delo v oblaku oz. druge ustaljene oblike komunikacije na daljavo. Omenjajo, da stik učitelja z učenci »od 1. do 3. razreda osnovne šole poteka preko staršev po že vpeljanih načinih komuniciranja na daljavo. Zaradi ohranjanja kontinuitete učenega procesa, učitelji pripravijo jasna navodila učencem glede samostojnega učenja. Delo na daljavo z učenci naj poteka preko razrednih spletnih učilnic, če so vzpostavljene.« (prav tam, str. 2). Enako samostojno učenje opravljajo višji razredi.

Po enem tednu poučevanja na daljavo so pri ZRSS naredili analizo dela skupaj s strokovnim pedagoškim osebjem in ravnatelji. Izsledki so bili predstavljeni v okrožnici z naslovom Izvajanje izobraževanja na daljavo v izrednih razmerah, strokovna navodila za ravnateljice in ravnatelje osnovnih šol (Logaj, 2020b). Prišli so do izsledkov, da obstajajo razlike med učenci, »kot tudi razlike v domačem okolju, v katerem naj bi se učenci učili (nekateri učenci imajo dostop do spleta in računalnika, nekateri ne; nekateri starši še vedno odhajajo na delo od doma, nekateri delajo doma; od tistih, ki so doma, nekateri lahko pomagajo svojim otrokom, drugi jim ne znajo/ne morejo pomagati ...)« (prav tam, str. 3). Zavedali so se tudi preobremenjenosti staršev, če bi prišlo samo do prenosa dejavnosti na urniku, ker bi to pomenilo koncept šolanja na domu, kar pa ni. Pri načrtovanju dela, evalvaciji in usmerjanju učenčevega dela potrebujejo učenci 1. in 2. triade pomoč, ki jo večji del dobijo od staršev. Prav pozornost na (pre)obremenjenost staršev in razlike med učenci je eno od opozoril priporočil ZRSS. Spet so poudarili vzpostavljanje komunikacije s starši po različnih kanalih, poleg načina pa tudi upoštevanje možnosti in zmožnosti. Pri mlajših učencih naj bo sodelovanje staršev in učiteljev

preko telefonskega kontakta, če šola ugotovi smiselnost tega. Obenem pa tudi komunikacija preko spletnih omrežij, predvsem zaradi učnega gradiva. Želijo, da bi starši začutili skrb šole. Šola pa naj omogoči povratne informacije staršev učiteljem in te naj jih tudi upoštevajo. Pri tehničnih izzivih (slaba ali odsotna internetna povezava, samo 1 računalnik v družini pri več šoloobveznih otrocih, ...) mora biti učitelj mlajših učencev v stalni povezavi s starši, predvsem na začetku, da se dogovorijo glede načina poučevanja, pošiljanja stvari, poteka pouka. Soočanje s tiskami naj bi vsaka šola razreševala preko svetovalne službe.

Pri okrožnici glede ocenjevanja (Logaj idr., 2020a, str. 3) so poudarili, da naj pri mlajših učencih »učitelji preverjajo znanje učencev v dogovoru z učenci oziroma starši.« Enako velja pri organizaciji dela.

V Priporočilih za prehod iz izobraževanja na daljavo v izobraževanje na šoli oziroma v oddelku za učence 1. triade v osnovni šoli (Logaj, 2020d) so vključili starše z vidika priprave otrok na spremenjene razmere vračanja in vzgojno izobraževalnega procesa. Potrebno pa je poudariti usklajeno sodelovanje delovanja učitelj – starši/skrbniki.

V času drugega vala je ZRSŠ izdal okrožnico v zvezi s podporo pri izvajanju pouka na daljavo, katera priloga so bili opomniki pri pripravi pouka na daljavo (Logaj, 2020c, str. 3). Eden izmed 7. opomnikov je bil tudi sodelovanje s starši, ki je zajemal naslednja vprašanja za učitelje:

- »Kako pogosto bom komuniciral s starši?
- Katere informacije za starše je potrebno uskladiti z ravnateljem šole?
- Kako bom ravnal, če starši ne bodo odzivni? Koga moram o tem obvestiti ?
- Kako bom vzpostavil sodelovanje s starši pri iskanju skupnih rešitev za učinkovito učenje in dobro počutje otrok v času pouka na daljavo?
- Kako bom zagotavljal, da bodo posredovane informacije staršem, spodbudne (empatične), jasne, enoznačne in usklajene z dogovori na nivoju šole?«

Na ZRSŠ so se zavedali, da je delo v prvi triadi drugačno, zato so izdali učiteljem dodatna navodila in priporočila (Logaj, 2020č). Pri izvajanju pouka na daljavo so pomembne 3 faze, od tega je v prvi dve fazi vključeno sodelovanje s starši. V prvi fazi učitelj vzpostavi stik z učencem preko staršev za posredovanje navodil otroku. Za uporabo spletnih okolij in kanalov šola nudi tehnično podporo tudi staršem, če jo potrebujejo. Vsa komunikacija poteka preko e-pošte staršev. Komunikacija mora biti dvosmerna, od učitelja k učencem preko staršev in obratno. Seveda pa vsi starši ne sodelujejo preko spleta, zato je potrebno uporabiti druge kanale (npr. telefon), da komunikacija poteka nemoteno. Mlajši učenci še ne sodelujejo v socialnih omrežjih, v le-ta pa se lahko poveže učitelj s starši (Messenger, ...). Potrebno je biti pozoren na dejstvo, da »vsi starši niso doma ali na voljo učencem, ker nekateri delajo tudi na daljavo. Nekateri učenci, zlasti mlajši, pa niso v varstvu doma« (prav tam, str. 2). Logaj (2020č) opozarja, da se morajo učitelji pri izbiri gradiva zavedati, da starš ne more nadomestiti učitelja in odigrati ekvivalentne vloge. V drugi fazi, faza razvijanja rutine, se vloga staršev zmanjšuje. Učenec naj bi navodila za dejavnost opravil samostojno. V tretji fazi, dejavnosti za uresničevanje ciljev, pa starši niso več potrebni.

Pri dejavnostih pouka na daljavo je treba staršem »sporočiti, da je pouk na daljavo namenjen samostojnemu delu učenca, vloga staršev pa je v občasni podpori učencu, ko jo le ta potrebuje« (Logaj, 2020č, str. 4). To je eden izmed poudarkov, ki naj bi bil posredovan staršem in je sprememba iz priporočil prvega vala COVIDA - 19. Nujno je potrebno staršem predstaviti in seznaniti »način podajanja navodil in način podajanja povratnih informacij učencem ter

opredelimo njihovo vlogo v učenčevem procesu učenja na daljavo ... ter pomenom varnosti na spletu, varnega shranjevanja naprav in gesel« (prav tam, str. 5).

Pred ponovnim vračanjem v prvem valu so bili starši obveščeni o protokolu vračanja, novi komunikaciji, ki je potekala samo na daljavo, o higienskih priporočilih. Pomemben je bil dober dialog s starši otrok oz. skrbniki (Logaj idr., 2020b, 2020c).

MIZŠ in ZRSŠ s sodelavci (Kustec idr., 2020) so pred začetkom novega šolskega leta izdali obsežno monografijo z modeli in priporočili šolanja v šolskem letu 2020/2021. Glede na epidemiološko stanje okužbe s COVID - 19 so pripravili različne modele ter podali navodilo, da »naj pred prvim šolskim dnevom šola starše obvesti o pogojih, pod katerimi učenci lahko pridejo v šolo« (prav tam, str. 21). Vzgojno izobraževalni modeli so bili naravnani na različno zahtevna zdravstvena priporočila, ki ga MIZŠ usklajuje z Nacionalnim inštitutom za javno zdravje (NIJZ). Eno izmed priporočil se nanaša na vzpostavitev stika med razrednikom in staršem, če se učenec ne vključuje v izvajanje pouka na daljavo, da poskušajo ugotoviti in odpraviti razloge odsotnosti. Potrebno je vzpostaviti enotni komunikacijski kanal za šolo ali posamezni razred oz. oddelek in o tem obvestiti starše. Če učenec v času šolanja v šoli zboli z vročino in drugimi znaki akutne okužbe dihal, šola obvesti starše, le-te ga naj prevzamejo, čakajočega v izolaciji. Starši se o nadaljnjem zdravljenju posvetujejo z osebnim zdravnikom otroka. Hkrati pa dobijo ustrezna navodila za upoštevanje karantene oz. izolacije, če je prišlo do okužbe ali visoko tveganih stikov. MIZŠ z Arnesom in projektom REACT EU bo priskrbelo za tehnično podporo vzgojno – izobraževalnim zavodom kot pomoč ranljivim skupinam učencem.

5. Dodatna strokovna pomoč (DSP)

Učenci s posebnimi potrebami zaradi specifične motnje ne zmorejo slediti navodilom, namenjenih večini. Potrebno je individualizirati navodila in jih prilagoditi učenčevi motnji. Pri oblikovanju nalog in navodil učencu se vključita svetovalni delavec in učitelj DSP. Dodatna strokovna pomoč ima dve temeljni funkciji: »pomoč pri premagovanju primanjkljajev, ovir oziroma motenj (rehabilitacijska funkcija) in učna pomoč (didaktična funkcija) (Opara, 2005, v Kobolt, Cimermančič, Rapuš Pavel in Verbnik Dobnikar, 2013, str. 307).

Strokovne delavke dodatne strokovne pomoči s področja socialne pedagogike obravnavajo v glavnem otroke s čustvenimi vedenjskimi motnjami, obenem pa lahko tudi rečemo, da motnje niso izolirane, ampak gre za spekter kombiniranih motenj. Pri čustveno vedenjskih otrocih je individualna obravnava ključna, saj svoj notranji nemir v razredu pokažejo z eksteraliziranim neprimernim vedenjem. »Pogovor med učiteljem in učencem ter postavljanje jasnih ciljev in meja sta se ravno pri učencih s čustveno vedenjskimi motnjami pokazali kot najbolj pomembni« (Brenčič, 2013, str. 288). Ti učenci potrebujejo izkušnjo spoštljivosti, razumevanja, sprejetosti in da je viden. Potrebni so principi »opolnomočenja in upoštevanja ter aktivacije obstoječih virov, ... soustvarjanje in soodgovornost, ... odnos« (Kobolt, Cimermančič, Rapuš Pavel in Verbnik Dobnikar, 2013, str. 332).

6. Empirični del

6.1 Analiza vprašalnikov

Glavni namen raziskave je bil preveriti, kakšno vlogo imajo starši otrok s posebnimi potrebami pri procesu poučevanja na daljavo pri pouku dodatne strokovne pomoči in kako se z njo spoprijemajo.

Za empirični del smo opravili kvalitativno študijo. Metoda raziskovanja je bil vprašalnik odprtega tipa, ki smo jo izvedli v aplikaciji Google forms. Glavnemu raziskovalnemu namenu smo sledili iz dveh smeri, s strani staršev in s strani DSP učiteljev, socialnih pedagogov. V anketni vprašalnik so bili vključeni 3 socialni pedagogi (4 z avtorico prispevka) in 4 starši (samo mame). Z vprašalnikom smo tako obravnavali 51 otrok (6 otrok iz vrtca, 10 otrok iz 1. triade OŠ, 11 otrok iz 2. triade OŠ in 24 otrok iz 3. triade OŠ) iz prav toliko družin.

6.1.1 Analiza vprašalnikov staršev

Anketa je bila dana v izpolnjevanje samo staršem avtorice prispevka. Avtorica ima kot učiteljica DSP v obravnavi 7 otrok, od tega 2 vrtčevska, 2 iz 1. triade OŠ, 1 iz 2. triade OŠ in 2 iz 3. triade OŠ, torej v starosti od 5 do 15 let. 2 od otrok sta edinca, drugi živijo v družini z 2 ali 3 otroki. Anketa je bila poslana 6 staršem, s katerimi v času na daljavo sodelujem. Odgovorili so 4 starši, samo mame. Delovni status mam: 1 brezposelna, 1 samozaposlena, 1 je delala od doma in 1 je redno delala v službi (od vseh staršev: enostarševska družina: mama brezposelna in doma, mama delala redno delo, večji del na bolniški doma ali redno zaposlena za krajši delovni čas; popolne družine: mama dela od doma, oče redno dela; mama samozaposlena, ampak na višji sili, oče redno dela; mama brezposelna, oče redno dela, oba redno delata). Iz delovnega statusa in sodelovanja lahko sklepamo za nas zelo pomemben podatek – koliko staršev je bilo v času, ko so imeli otroci pouk na daljavo doma: 3 mame so bile v času drugega vala epidemije doma, ena od teh je delala od doma (*4 mame so bile doma, 1 mama je doma delala na daljavo, 2 mami sta redno delali, vsi očetje (4) so redno delali*). Za šolske/vzgojne obveznosti je poskrbele mama (3), v enem primeru stara mama (*za vrtčevska otroka in učence 1. triade OŠ so za učno obveznost poskrbele v 3 od 4 primerov mame, v enem stara mama, v 2. triadi prav tako mama, v 3. triadi pa v enem primeru mama, v drugem pa je DSP učiteljica oz. drugi učitelji*).

6 od 7 učencev (razen enega vrtčevskega otroka) so imeli izkušnjo učenja na daljavo že iz prvega vala pomladanskega zaprtja vzgojno izobraževalnih institucij. S pomladanskega vala so imeli zelo različne izkušnje: »Obupno.«; »Ni šlo najbolje.«; »Nekaj srednjega.« in »Zelo pozitivno.«. Ob ponovnem zaprtju šol in delu na daljavo so starši najprej pomislili: »Da bo bolela glava.«; »Na časovno stisko.«; »Ojoj, kaj spet!« in »Dodaten izziv zame in za otroka.« Glede na to, da je pri mojem delu poudarek na odnosu, pogovoru, in reševanju predvsem čustveno vedenjskih motenj, sem se odločila, da bom vse ure izvajala preko videokonferenc. O tem sem se predhodne pogovorila z učenčevimi razredniki ali vzgojitelji, svetovalno službo, nato pa še s starši. Največ dvomov sta imeli vrtčevski vzgojiteljici. Seveda sem starše prosila za sodelovanje pri samih urah DSP. Starši so si zelo različno predstavljali svojo vlogo pri pouku DSP.

Preden smo začeli z delom na daljavo so pričakovali, da bodo v vlogi: starša, mirovnika, učitelja, pomočnika. V času izvajanja DSP na daljavo so se njihovi odgovori glede vloge do določene mere spremenili: »Še vedno sem učiteljica, ampak z manj dela.«; »Spodbuda pri sodelovanju.«; »Kot pomemben člen pri pomoči otroku.«; »Osebnost mi ne predstavlja ovire.«. Vse mame se čutijo slišane in podprte. Zelo različno usklajujejo pomoč otroku pri šolskih

obveznostih, lastno delo in skrb za družino: s pomočjo staršev, ena uspešno, druga da otroka na prvo mesto, samo ena je napisala, da težko, ampak da stisne zobe. Posledično temu, so si za prihodnje dni dela na daljavo zaželele, da bi se čim prej končalo to obdobje in čim bolj pozitivno za otroka, da bi otrok dobil čim več informacij in hkrati tudi samostojnosti pri izobraževanju, zdravja za otroka, zase pa dopust. Po mnenju staršev prinašajo srečanja DSP otroku veselje in organizacijo, smeh pogovor in čez čas dolgčas, stik z učiteljico, da me ne pozabi, učenje, kako naj se pomiri oz. obnaša v določeni situaciji.

6.1.2 Analiza vprašalnikov učiteljic DSP

Drug vprašalnik je bil narejen za učiteljice DSP socialne pedagoginje in je bil meseca januarja poslan regijskemu aktivu socialnih pedagoginj, ki prihajamo iz 7-ih ustanov, in sicer od Most na Soči, Tolmina, Nove Gorice, Otlice, Ajdovščine in Vipave. Vse socialne pedagoginje niso tudi učiteljice DSP, ampak so zaposlene na različnih delovnih mestih. Nisem niti dobila podatka, koliko jih je sploh delalo v tem obdobju. Odgovorile so mi 3 socialne pedagoginje, in sicer dve iz CIRIUS Vipava in 1 iz OŠ Kozara. 2 od vprašanih pokrivata otroke od vrtca do konca osnovne šole, 1 pa od vrtca do vključno z 2. triado. Skupaj pokrivajo 3 vrtčevske otroke, 8 otrok v 1. triadi, 10 otrok v 2. triadi in 22 otrok v 3. triadi. Z vrtčevskimi otroki in otroki iz 1. triade so delale večji del preko video konference ali po mailu (2 učiteljici), z otroki iz 2. in 3. triade pa vse preko video konference.

Velik del vprašalnika se je nanašal na učiteljev uvid pri sodelovanju s starši. 2 sodelujeta z vsemi starši (5/5 in 19/19), ena pa s polovico starši (10/20). Slednja ne sodeluje s starši 10-ih otrok, ker se lahko vse dogovori sama z njimi (vsi so v 3. triadi). S starši komunicirajo ali preko elektronske pošte (2 učiteljici), 1 po telefonu. Z njimi komunicirajo tedensko oz. po potrebi, pri mlajših pa so prisotni pri urah DSP. Ta čas na daljavo je prinesel tudi pozitivne elemente, saj imajo učiteljice DSP več stika s starši. Ker se pouk izvaja od doma, mlajši otroci potrebujejo motivacijo staršev. Učiteljice DSP se s starši največ pogovarjajo o: »Težavah pri šolanju na daljavo, učni snovi, načinih dela, organizaciji ur na daljavo.«; »O njihovem opažanju glede potreb otroka.« in »Tehnične podrobnosti – kdaj bo naslednji ZOOM in napotki za delo.« Učiteljice od staršev pričakujejo, da »Sproti razrešujemo morebitne težave, dileme, vprašanja.«; »Spodbujanje otrok.« in »Sodelovanje in pomoč pri delu z otrokom – spodbujanje otroka, ker smo sodelavci.« Zanimivo, da se je vloga v odnosu do staršev spremenila, saj »Smo veliko bolj povezani in smo v tesnejših stikih.« in »Imamo veliko več stika. Prej smo se srečali samo na predstavitvi IP. Sedaj delamo skupaj za dobro otroka. Smo povezani, si podajamo sprotne informacije.« Le ena je izrazila, da se vloga ni spremenila, saj so v stiku le po potrebi glede napredka otroka ali njegovih potreb. Starši pričakujejo od učiteljev DSP pomoč pri šolskem delu, podporo, spremljanje, pridobivanje samostojnosti. Starši so v glavnem na razpolago otrokom, v višjih razredih po svoji službi namenijo čas, predvsem pregledu šolskega dela. Je pa zelo težko prilagajati tako skrb za šolo, družino in lastno delo. Največ stisk za starše predstavlja organizacija, preobremenjenost z delom in ker nimajo nič prostega časa zase. Težko je tudi v družinah, kjer imajo več otrok z motnjo ADHD ali pa starši samohranilci, saj so sami za vse.

Glede na to, da imajo čustveno vedenjski otroci več težav kot njihovi sovrstniki, učiteljice DSP staršem nudijo pomoč, tako da jih razbremenijo, nudijo pomoč staršem, jih spomnijo, da so na razpolago za pomoč, z nasveti, pogovor z njimi ali otroci, ter so tako na razpolago staršem, da se med uro DSP lahko spočijejo.

6.2 Interpretacija vprašalnikov

Iz rezultatov obeh vprašalnikov lahko vidimo vlogo staršev pri delu na daljavo pri DSP urah. Iz anket in tudi iz lastne izkušnje lahko sklepamo, da so bili starši fizično vključeni pri vrtčevskih otrocih in otrocih 1. triade, v 2. in 3. triadi pa so z učitelji sodelovali na drugačen način, če je bilo sploh potrebno. Pri mlajših otrocih so bili starši v vlogi motivatorja, spodbujevalca, učitelja; pri starejših bolj v vlogi organizatorja in podpore. Brez pomoči staršev pri čustveno vedenjskih otrocih, ki imajo zelo nizko raven pozornosti in koncentracije, ne bi mogli izpeljati video konferenc, še posebno ne tudi pri hiperaktivnih otrocih. Pri tovrstnih otrocih je potreben fizičen stik, odločna beseda, postavljanje mej, kar pa je na daljavo zelo težko ali nemogoče. Tako so se lahko izkazali starši. Starši so doživljali stiske, še predvsem tisti iz enostarševskih družin, saj so se morali sami soočiti z vzgojo, šolskimi obveznostmi in še s svojim delom. Če niso imeli pomoči starih staršev za varstvo ali pomoči pri učenju, potem je vso šolsko in vzgojno delo preko celotnega dneva bilo samo na ramenih mame. To pa je presegalo njihove moči, znanje in usposobljenost. Za učitelja DSP je potekalo dvojno delo, tako z otrokom na eni strani, kot s starši na drugi strani. Prav delo na daljavo se je odprlo veliko polje medsebojne komunikacije, saj je bilo dano veliko priložnosti za medosebna srečanja in strokovne pogovore. Po zaključku dela z otrokom so si starši velikokrat vzeli čas in so se želeli pogovoriti o otroku ali o svojih pogledih, stiskah, razmišljanjih. S tem se je oblikovalo še bolj trdno zaupanje in sodelovanje. Zaradi majhnega števila odgovorov rezultatov zagotovo ne moremo posploševati, lahko pa bomo videli, kakšen je trend in kljub vsemu naredili zaključke.

7. Zaključek

Strokovni članek na zelo raznolik način odpre vlogo staršev pri poučevanju na daljavo. Navodila in priporočila s strani MIZŠ in ZRSŠ so jasna, a hkrati zelo splošna. Temeljno teže dogovorov preusmerjajo na vodstvo šol in hkrati učitelja in njegovo avtonomnost. Poudarjajo predvsem dobro komunikacijo med učiteljem in starši, ter delno pomoč pri organizaciji učenja na daljavo, drugače pa so pričakovali samostojno delo otrok tudi za 1. triado OŠ. Prav na tem mestu prihaja do velike diskrepance med njihovimi pričakovanji ter tem, kar so pokazali izsledki iz tujine in naša analiza anket. Še predvsem samostojnosti pri čustvenih vedenjskih otrocih ne moremo pričakovati v taki meri. Kljub manjšemu številu anket (a dovolj velikemu številu vključenih otrok - 51), rezultatov ne moremo posploševati. Lahko pa kljub vsemu povzamemo, da vrtčevski otroci in otroci 1. triade potrebujejo veliko podporo staršev, tako s strani motivacije, spodbujanja, učenja, vzgajanja, pomirjanja, pomoči pri tehnični podpori. Dolgotrajno obdobje je starše izčrpavalo, spravljalo v stisko, zato je delo učiteljic DSP-socialnih pedagoginj bilo usmerjeno ne samo v pomoč in podporo otrokom, ampak hkrati tudi staršem, predvsem kot podpora, razumevanje, svetovanje. Tako sta postala učitelj in starš zelo dobra sodelavca pri pomoči otrokom pri delu na daljavo. Brez staršev videokonferenc, kot najpogostejše uporabljenega sredstva komunikacije, ne bi bilo možno izvesti. Tako se odpira vprašanje, kako lahko DSP učitelj pripravi program dela z otrokom preko videokonference na način, da je lahko ne glede na starost sam z njim in tako omogoči staršem krajši oddih? Ali je to pri čustveno vedenjskih otrocih sploh možno?

8. Literatura

- Bacher-Hicks, A, Goodman, J. in Mulhern, C. (2020). Inequality in household adaptation to schooling shocks: covid-induced online learning engagement in real time. *National Bureau Of Economic Research*. Pridobljeno s https://www.nber.org/system/files/working_papers/w27555/w27555.pdf
- Bhamani, S. idr. (2020). Home Learning in Times of COVID: Experiences of Parents. *Journal of education and educational development*, 7(1), 9 - 26. Pridobljeno s <https://journals.iobmresearch.com/index.php/JoEED/article/view/3260/585>
- Borup, J., Chambers, C. in Srimson, R. (2019). Online Teacher and On-site Facilitator Perceptions of Parental Engagement at a Supplemental Virtual High School. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 20, 79 – 95. Pridobljeno s <http://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view/4237/5063>
- Brenčič, I. (2013). Izkušnje učiteljev pri delu z učenci s posebnimi potrebami v osnovni šoli. V A. Kobolt et. al. *Izstopajoče vedenje in pedagoški odzivi* (str. 271 – 298). Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, Ljubljana.
- Jesson, R., Meredith, M. in Rosedale, N. (2015). Reconsidering home learning in the digital learning environment: The perspectives of parents, students, and teachers. *Set*, 3, 35 – 42. Pridobljeno s https://www.researchgate.net/publication/287967493_Reconsidering_home_learning_in_the_digital_learning_environment_The_perspectives_of_parents_students_and_teachers
- Kobolt, A, Cimermančič, J, Rapuš Pavel, J. in Verbnik Dobnikar, T. (2013). Izkušnje praktikov pri delu z usmerjenimi učenci v osnovni šoli. V A. Kobolt et. al. (ur.), *Izstopajoče vedenje in pedagoški odzivi* (str. 299 – 336). Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, Ljubljana.
- Kustec, S., idr. (2020). *Vzgoja in izobraževanje v Republiki Sloveniji v razmerah, povezanih s covid-19.: modeli in priporočila*. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport ter Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Spletna izdaja. Pridobljeno s https://www.zrss.si/digitalnknjiznica/Covid_19/
- Logaj, V. (2020a). *Priporočila šolam za izvajanje pouka na daljavo*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Pridobljeno s https://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/2020-03-12-okroznica-zrss_pouk-na-daljavo.pdf.
- Logaj, V. (2020b). *Izvajanje izobraževanja na daljavo v izrednih razmerah: Strokovna navodila za ravnateljice in ravnatelje osnovnih šol*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Pridobljeno s <https://sio.si/wp-content/uploads/2020/03/Strokovne-usmeritve-Navodila-ZRS%C5%A0.pdf>.
- Logaj, V. (2020c). *Opomnik z vprašanji, ki usmerjajo strokovne delavce pri pripravi pouka na daljavo*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Pridobljeno s https://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/2020-10-30-opomnik-za-pripravo-nacrta-dela_os.pdf
- Logaj, V. (2020č). *Priporočila učiteljicam in učiteljem za izvajanje pouka na daljavo z učenci razredne stopnje*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Pridobljeno s <https://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/2020-11-05-priporocila-uciteljem-rp-za-izvajanje-pouka-na-daljavo-1.pdf>. in <https://drive.google.com/file/d/1T3dB77aFhgO3UyI9iTsdU-VI9CZMXNAr/view>
- Logaj, V. idr. (2020a). *Izvajanje izobraževanja na daljavo v izrednih razmerah: Usmeritve za preverjanje znanja in informacija o ocenjevanju znanja v osnovni šoli*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Pridobljeno s https://sio.si/wp-content/uploads/2020/04/Usmeritve_glede_preverjanja-in-ocenjevanja_v_O%C5%A0.pdf
- Logaj, V. idr. (2020b). *Priporočila za prehod iz izobraževanja na daljavo v izobraževanje na šoli oziroma v oddelku za učence 1. triade v osnovni šoli*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Pridobljeno s https://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/2020-05-08-priporocila_prehod_1vio.pdf

- Logaj, V. idr. (2020c). *Priporočila za ponovno odprtje vrtcev v času posebnih razmer*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Pridobljeno s <https://www.zrss.si/objava/priporocila-in-usmeritve-za-predsolsko-vzgojo>
- Parent Support Meetings. (2020). *Early Childhood with ACS Trustee Pam Mundy*. Pridobljeno s https://www.acs-schools.com/sites/default/files/2020-05/ACS%20Parent%20Support%20Meeting%20EC%20%28Pam%20Mundy%29_1.pdf.
- Rasmitadila idr. (2020). The Perceptions of Primary School Teachers of Online Learning during the COVID-19 Pandemic Period: A Case Study in Indonesia. *Journal of Ethnic and Cultural Studies*, 7(2), 90 - 109. Pridobljeno s https://www.researchgate.net/profile/Rusi_Rusmiati_Aliyyah/publication/342694914_The_Perceptions_of_Primary_School_Teachers_of_Online_Learning_during_the_COVID-19_Pandemic_Period_A_Case_Study_in_Indonesia/links/5f02ef9092851c52d619e807/The-Perceptions-of-Primary-School-Teachers-of-Online-Learning-during-the-COVID-19-Pandemic-Period-A-Case-Study-in-Indonesia.pdf
- Rupnik Vec T. idr (2020). *Analiza izobraževanja na daljavo v času prvega vala epidemije covid-19 v Sloveniji*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Spletna izdaja. Pridobljeno s https://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/IzobrazevanjeNaDaljavo_Dec2020/

Kratka predstavitev avtorice

Urška Doblehar je diplomirana socialna pedagoginja in diplomirana fizioterapevtka. Zaposlena je v Centru za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje Vipava na mestu mobilne učiteljice. V svojem raznolikem pedagoškem delu (v vladnih in nevladnih organizacijah) je na različnih področjih delala z mladimi, otroki in tudi z odraslimi. Zmeraj išče najprej človeka, odkrivanje njegovih močnih področij in skupaj iščejo poti, ki vodijo naprej in prinesejo več. S svojo širino poglobljanja raziskuje globalne vloge in vizije, ki pedagoška področja obogatijo in oplemenitijo.

Izzivi poučevanja na daljavo v Posebnem programu vzgoje in izobraževanja

Challenges of Distance Learning in a Special Education Programme

Jana Nusdorfer Recek

*Osnovna šola Gornja Radgona, Podružnična šola dr. Janka Šlebingerja
jana.nusdorfer-recek@gros-radgona.si*

Povzetek

Izobraževanje na daljavo je učitelje, starše in učence postavilo v novo situacijo. Posebej izpostavljeni so bili njeni najbolj ranljivi člani – otroci s posebnimi potrebami. Znotraj te skupine otrok pa otroci z motnjami v duševnem razvoju. Kljub temu, da njihovo izobraževanje v osnovi temelji na konkretnem nivoju, se je tudi zanje šolanje preselilo v virtualni, abstraktni svet. V prispevku predstavimo izzive izobraževanja na daljavo v prvem in drugem valu zaprtja šol. Predstavimo primer zmanjševanja socialne izolacije in razvijanja raznolikih izkušenj v novem učnem okolju.

Ključne besede: izobraževanje na daljavo, motnje v duševnem razvoju, spletne učilnice, starši, videokonference.

Abstract

Distance learning put teachers, parents, and pupils in a new situation. Its most vulnerable members – children with special needs – were most exposed and within this group, however, children with intellectual and developmental disabilities. Despite being fundamentally based on their education on a specific level, they also moved their learning into a virtual and abstract world. The article presents the challenges of distance learning in the first and second wave of closing schools. We present an example of reducing social isolation and developing diverse experiences in the new learning environment.

Keywords: distance learning, intellectual and developmental disability, online classroom, parents, video communication.

1. Uvod

Osnovno šolo Gornja Radgona sestavljata matična šola, ki jo obiskuje večinska populacija šoloobveznih otrok, ter Podružnična šola dr. Janka Šlebingerja, kjer se izobražujejo otroci s posebnimi potrebami. Znotraj te se izvajata Prilagojen izobraževalni program vzgoje in izobraževanja z nižjim izobrazbenim standardom in Posebni program vzgoje in izobraževanja. Posebnost šole je, da se vsi omenjeni programi izvajajo v isti stavbi. Na ta način učenci matične šole skozi celotno šolanje vzpostavljajo strpen odnos do drugačnosti.

V članku se osredotočimo na izzive, ki jih je prineslo izobraževanje na daljavo za učence Posebnega programa vzgoje in izobraževanja.

2. Motnje v duševnem razvoju

Posebni program vzgoje in izobraževanja obiskujejo učenci z lažjo, zmerno, težko ali težjo motnjo v duševnem razvoju. Lačen (2001) zapiše, da motnja v duševnem razvoju pomeni pomembno omejitev v vsesplošnem funkcioniranju posameznika. Je splošno podpovprečno intelektualno funkcioniranje, ki se pojavlja v razvojnem obdobju in je vezano na neadekvatnost adaptivnega reagiranja (vedenja) na področju samostojnosti, komunikacije, socializacije in razumevanja (Lačen, 2001, str. 11).

Oddelek, kjer poučujemo, obiskujejo učenci z lažjo in zmerno motnjo v duševnem razvoju. Pri vseh so prisotne še pridružene motnje. Vodenje in pomoč potrebujejo na večini področij funkcioniranja. Stopnja samostojnosti in skrb zase sta šibki. Nekateri imajo relativno dobro razvite komunikacijske zmožnosti, drugi se sporazumevajo prilagojeno.

Po Kriterijih za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj imajo otroci z lažjo motnjo v duševnem razvoju znižane sposobnosti za učenje in usvajanje znanj. Miselni procesi potekajo bolj na konkretnem nivoju. Jezik, ki ga uporabljajo, je preprost. Odzivanje v socialnih okoliščinah je manj zrelo. Ob prilagoditvah lahko dosežejo temeljna šolska znanja, vendar ta znanja ne zadostujejo minimalnim standardom znanja (Vovk Ornik, 2015).

Za otroke z zmerno motnjo v duševnem razvoju velja, da imajo posamezne sposobnosti različno razvite. Na področjih, kot so glasba, gibanje, likovna, so lahko uspešnejši. Lahko usvojijo osnove branja in pisanja (osnovne besede in znaki) ter računanja (v manjšem obsegu na konkretnem nivoju). Pri vključevanju v socialno okolje potrebujejo posebno podporo. Usposobijo se lahko za enostavna opravila (Vovk Ornik, 2015).

Lačen (2001, str. 12) navaja, da so to osebe, ki pri testiranju dosežejo rezultat, ki bistveno odstopa od povprečja na vsaj dveh od naslednjih področij adaptivnega vedenja: komunikacija, skrb za samega sebe, domača opravila, najdenje v okolju, funkcionalna akademska znanja, samousmerjanje, zdravje in varnost, prosti čas, delo in zaposlitev, socialno interpersonalna sposobnost. S tem se motnje v duševnem razvoju ne razume več kot absolutne lastnosti posameznika, temveč kot neko stanje, odvisno od načina interakcije z vrstniki v svojem okolju.

3. Izobraževanje na daljavo

3.1 Izobraževanje na daljavo v prvem valu epidemije

Na situacijo, ki jo je prinesel marec 2020, nismo bili pripravljeni. Ukrepi za zajezitev novega koronavirusa so zarezali v naše rutine. To so še posebej občutili otroci s posebnimi potrebami, katerim sta rutina in stalnost zelo pomembni.

Na podlagi priporočil Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport je vsak na svojem področju oral ledino. Komunikacija in poučevanje sta se preselila v virtualni svet. Kroflič (2020) ugotavlja, da smo pri nas relativno dobro opremljeni za poučevanje na daljavo, tako tehnično kot za obvladovanje tehnoloških rešitev. Vendar to še ne pomeni, da smo pedagoški delavci in otroci enako tehnično usposobljeni.

Na tem mestu bi opozorili še na tehnično usposobljenost staršev za pomoč svojim otrokom ter neenakomerno opremljenost s tehnologijo v posamezni družini. Socialni status družin je različen. Poleg tega je v mnogih družinah več kot en otrok, kar je v večini primerov pomenilo več uporabnikov na en sam pripomoček (tablični ali osebni računalnik).

Pred pričetkom izvajanja pouka na daljavo smo se učitelji, ki poučujemo to posebno in ranljivo skupino, soočali z mnogimi dilemami. V oddelku, kjer poučujemo, so otroci z zelo heterogenimi spretnostmi in sposobnostmi ter starostno strukturo (od 7 do 15 let). Tudi opremljenost s tehnologijo je v posamezni družini učencev iz oddelka zelo različna, zato smo se v spomladanskem valu odločili, da bo pouk potekal na način, ki je posamezni družini najbolj prijazen in dostopen. B. Šteh in P. Mrvar (2011) zapišeta, da so starši zelo heterogena skupina posameznikov, zato morajo strokovni delavci prilagoditi aktivnosti in metode pri delu z njimi.

Zaradi različnih stopenj motenj in pridruženih težav ter heterogenega domačega okolja pouk ni potekal preko spletnih učilnic. V usmeritvah za izobraževanje na daljavo je bilo zapisano, da je staršem in otrokom pomembno nuditi oporo. Starši so izrazili željo, da so učenci aktivni tudi v času, ko so doma. M. Kavkler (2008) pravi: »Pomoč staršev je zelo pomembna, vendar sme učitelj pričakovati le pomoč, ki jo starši zmorejo in lahko organizirajo (Kavkler, 2008, str. 63). Večini je ustrezal način pošiljanja gradiva na osebne elektronske naslove, en učenec pa je prejemal naloge po navadni pošti. Naloge so učenci dobivali tedensko. Vsebine so se v veliki meri nanašale na pomen higijene in nošenja mask. Ob pomoči in podpori staršev so bili učenci aktivni po svojih zmožnostih. Povratne informacije o šolanju smo pridobivali s telefonskimi klici, nekateri starši pa so se odločili tudi za povratno informacijo v obliki fotografij.

3.2 Izobraževanje na daljavo v drugem valu epidemije

Najbolj pomembna točka načrtovanja novega šolskega leta je bilo načrtovanje učnega procesa morebitnega drugega vala epidemije in zaprtja šol. Ob tem smo se naslanjali na Modele in priporočila (2020), ki jih je izdalo Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport.

Vnovično zaprtje šol bi pomenilo, da se pouk iz klasičnih učilnic preseli v virtualno okolje. Za učence, ki obiskujejo Posebni program vzgoje in izobraževanja, pomeni to ponovno odmik od varnega, znanega in konkretnega okolja.

Zaradi izkušenj, ki smo jih pridobili v času prvega vala, smo sprejeli odločitev, da bo šolanje potekalo na enotni vstopni točki – t. j. spletni učilnici. Delo smo načrtovali tako, da smo poleg usposabljanj, ki smo jih bili deležni učitelji, usposobili tudi starše. Računalničar šole je starše na roditeljskem sestanku najprej seznanil s terminologijo in jih nato vodil skozi posamezne korake vstopa v spletno učilnico. Vsak od staršev je imel ob sebi pomoč drugih strokovnih delavcev šole. Na ta način je bilo učenje učinkovitejše in hitrejše.

Takoj v začetku šolskega leta so se začele tudi priprave učencev na morebitno novo zaprtje. Specifike skupine otrok zahtevajo vodeno delo, vizualne opore in večkratne ponovitve. Enako velja za delo z digitalno tehnologijo. Z njo se učenci srečujejo v okviru pouka, v še večji meri pa v prostem času znotraj družine. Doma digitalno tehnologijo uporabljajo predvsem v zabavne namene.

Uporaba digitalne tehnologije za vstop v spletno učilnico je za te učence pomenila novo izkušnjo. Učenje vstopa v spletno učilnico smo umestili v predmet Delovna vzgoja, kjer imajo učenci III. stopnje možnost osnovnega računalniškega opismenjevanja. Tako so učenci ob vodenju večkrat tedensko ponavljali korake vstopa v spletno učilnico. Na tej poti se je pojavilo več izzivov. Prvi je bil število korakov do vstopa v spletno učilnico, saj vemo, da je vrstni red »kljukanja« pomemben. Naslednji izziv je bilo zapisovanje uporabniškega imena in gesla. Za večino na videz enostavne in samoumevne stvari, a ne za učence tega programa, saj gre po večini za učence, ki ne zmorejo brati in pisati. Opisano znanje in pripadajoče gradivo so pred odhodom na jesenske počitnice učenci odnesli s seboj domov. Zapisani koraki so bili tako v pomoč tudi staršem.

3.3 Spletne učilnice

Pri oblikovanju spletnih učilnic smo izhajali iz dejstva, da poteka pouk v matičnem razredu tako, da upošteva individualne značilnosti in zmožnosti posameznega učenca. Zato smo želeli tudi spletne učilnice čim bolj približati temu. To smo dosegli na način, da je imel ob vstopu v spletno učilnico posamezni učenec omogočen vstop do mape z njegovim imenom. Mapa je vsebovala učencu prilagojene naloge in navodila za starše. Naloge so se posodabljale enkrat tedensko in so bile povezane s tematskimi sklopi, vezanimi na učni načrt, vendar z močno prilagojeno izvedbo.

Pri oblikovanju navodil je bilo pomembno, da so ta čim bolj enostavna, slikovno opremljena in razdelana na manjše korake. Na ta način je bilo učencu omogočeno, da je lahko v okviru svojih zmožnosti določen del opravil samostojno, ostalo pa ob podpori odrasle osebe. Pri oblikovanju gradiv smo vzeli v obzir, da uporabljajo čim več materialov, ki jih najdejo v domačem okolju, saj se na ta način izognejo nepotrebni stroškom in odhodom v trgovino, kar bi lahko povečalo tveganje za okužbo.

Delo v spletnih učilnicah je bilo tudi za nas nova izkušnja. Ko smo se počutili bolj suvereno na tem področju, so se temu primerno spremenili tudi načini podajanja navodil in naloge. Začeli smo se posluževati tudi video razlag – od ustvarjanja lastnih videoposnetkov, do posredovanja videoposnetkov drugih avtorjev.

Delo v spletnih učilnicah je bila nova izkušnja tudi za starše. Njihovi primarni nalogi starša se je pridružila nova vloga – vloga učitelja. Zato so potrebovali oporo in vodenje. Iz telefonskih pogovorov z njimi je bilo bolj kot nemoč čutiti jezo zaradi nastale situacije in dejstva, da morajo otroci ostati doma.

3.4 Videokonference

Izkušnjo, kaj pomenijo videokonference in kako potekajo, smo želeli otrokom ponuditi že v času, ko smo bili še v šolskem okolju. V času, ko so se spoznavali z novimi orodji in vstopom v spletne učilnice, so se preizkusili tudi v tem, kako bomo ostali povezani na daljavo.

Osebni stiki so se z začetkom omejitev zaradi preprečevanja okužbe z novim koronavirusom omejili le na stike znotraj družine. Osamljenost in izoliranost, ki sta nastali kot posledica tega, smo omilili z videokonferencami. Termin videokonferenc se je oblikoval na podlagi večinskega mnenja staršev, saj smo se s terminom želeli približati večini. Videokonference so hitro postale stalne in priljubljene med učenci. Vnaprej določen in stalen termin je bil za učence zelo pomemben, saj je zanje pomenil nujno potrebno varno rutino.

Na video srečanjih je bilo veselo. Sprva so potekala z učenci znotraj matičnega oddelka. Prisotni so bili tudi učitelji, ki v oddelku poučujejo. Učitelji smo delovali kot moderatorji komunikacije med njimi. Začetna zadržanost zaradi novega, virtualnega okolja, je hitro izginila. Učenci so se lahko prosto pogovarjali med seboj ter peli. Vsak teden so ponosno pokazali tudi izdelke in naloge, ki so jih v tem času naredili.

Kljub situaciji, v katero smo bili postavljeni, smo želeli, da se njihov krog prijateljev razširi. K sodelovanju smo povabili učence enega izmed oddelkov Centra za vzgojo, izobraževanje in usposabljanje Velenje. Srečanja in spoznavanje je potekalo znotraj ustaljenih videokonferenc. Skupno druženje so si popestrili s pomočjo kvizov in ugank. Kljub razdalji in omejitvam druženja so učenci spoznali nove prijatelje. Sodelovanje z njimi se nadaljuje, kljub temu da smo se vrnili v šolo.

E. Žgur (2013) zapiše, da moramo pri izobraževanju oseb z motnjami v duševnem razvoju in drugimi spremljajočimi primanjkljaji upoštevati dejstvo, da napredujejo na vseh razvojnih dimenzijah (kognitivnem in konativnem področju) počasneje in z manjšo kakovostjo dovršenih razvojnih funkcij. Kljub »razvojni počasnosti« je tudi pri njih prisoten razvoj, ki je stalen in traja dlje časa. Kot pri »polnočutečih«, tudi pri osebah z motnjo v duševnem razvoju velja, da je njihov razvoj odvisen od njihovih primarnih potencialov. Naloga družbe je, da jim pravočasno omogoči zadovoljive, primerno stimulatивne in dalj časa trajajoče učno-vzgojne in delovne procese (Žgur, 2013, str. 70). Z aktivnostmi, predstavljenimi v članku, smo težili k temu, da so imeli otroci možnost razvoja svojih potencialov v čim večji meri.

4. Zaključek

Izkušnja, ki jo je prineslo izobraževanje na daljavo, je bila za vse deležnike vzgojno-izobraževalnega procesa nova. Način dela v prvem valu se je bistveno razlikoval od dela v drugem valu izobraževanja na daljavo. Izpostavimo lahko, da je bilo slednje bolj sistematično, saj se je že v fazi načrtovanja novega šolskega leta razmišljalo o morebitnem zaprtju šol. Poleg tega so bili v proces vključeni vsi: strokovni delavci, učenci in starši. Vse dejavnosti so se izvajale skozi enotno vstopno točko, kar je predstavljalo prednost »vse na enem mestu« ter možnost vpogleda v naloge kadarkoli.

Kot veliko prednost lahko izpostavimo tudi diferencirane in individualizirane naloge glede na zmožnosti učencev. S tem smo se želeli čim bolj približati situacijam v realnih učilnicah. Kljub vsemu sta ti dve okolji - virtualno in realno neprimerljivi. Učenci z motnjo v duševnem razvoju namreč potrebujejo neposreden stik in možnost dela na konkretnem nivoju, česar jim nismo dali. Hkrati so tudi okolja, iz katerih izhajajo otroci različna: nekatera zelo spodbudna, druga manj.

Izobraževanje na daljavo je za vse prineslo omejitve socialnih stikov, zato smo iskali načine, kako našim učencem vendarle to omogočiti. Poleg rednih srečanj na videokonferencah, kjer so se videvali s svojim sošolci, smo se povezali tudi z učenci iz bolj oddaljenih krajev. Med njimi se je stkala vez, ki jo bomo negovali tudi po prihodu v šolo. V prihodnje želimo z učenci enega izmed oddelkov Centra za vzgojo, izobraževanje in usposabljanje Velenje razvijati in krepiti medosebne odnose z različnimi oblikami komunikacije (pisanje, likovni izdelki, fotografije, ...).

S ponujenimi aktivnostmi smo otrokom kljub različnim okoljem želeli v čim večji meri omogočiti celostni razvoj. Bistveni del poučevanja v oddelkih Posebnega programa je, da se otrokom omogoči čim več raznolikih izkušenj. Izobraževanje na daljavo je vsekakor prineslo nove. Kakšne bodo posledice izobraževanja na daljavo za te otroke, bodo pokazale raziskave.

5. Literatura

- Kavkler, M. (2008). Uresničevanje inkluzivne vzgoje in izobraževanje v šolski praksi. V M. Kavkler, A. C. Morrison, M. Košak Babuder, S. Pulec Lah, S. Viola (ur.), *Razvoj inkluzivne vzgoje in izobraževanja – izbrana poglavja v pomoč šolskim timom* (str. 57–93). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Kroflič, R. (2020). *Od kulture učenja h kulturi poučevanja*. Pridobljeno s <https://pedagogika-andragogika.ff.uni-lj.si/aktualno-covid-19>
- Lačen, M. (2001). *Odraslost osebe z motnjo v duševnem razvoju*. Ljubljana: Zveza Sožitje.

- Logaj, V. (ur.) (2020). *Vzgoja in izobraževanje v Republiki Sloveniji v razmerah, povezanih s COVID-19. Modeli in priporočila*. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport.
- Šteh, B., Mrvar, P. (2011). Stališča in pričakovanja učiteljev, svetovalnih delavcev in staršev drug do drugega v kontekstu sodelovanja med šolo in domom. *Psihološka obzorja*, 20(1), 17–41.
- Vovk-Ornik, N. (ur.) (2015). *Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir in motenj otrok s posebnimi potrebami*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Žgur, E. (2013). Izobraževanje in usposabljanje oseb s težjimi motnjami v duševnem razvoju v luči nove zakonodaje. *Defektologica slovenica*. let. 21, št. 2, str. 63-73.

Kratka predstavitev avtorice

Jana Nusdorfer Recek je po izobrazbi univ. dipl. ped. in mag. prof. spec. in rehab. ped. Deset let je izvajala dodatno strokovno pomoč v šolah in vrtcih. Zadnja leta je zaposlena v Posebnem programu vzgoje in izobraževanja, kjer opravlja tudi delo vodje oddelka. Sodelovala je tudi v projektih pod okriljem Ljudske univerze Murska Sobota in Ljudske univerze Ajdovščina.

Vizualna opora učencem z avtističnimi motnjami pri učenju v šoli in na daljavo

Visual Support for Children with Autism in School and while Learning Online

Anja Kleinberger

*Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana
anja.kleinberger@zgnl.si*

Povzetek

Vizualne opore so za otroke z avtističnimi motnjami zelo pomembne. V prispevku so predstavljene vizualne opore, ki jih uporabljamo pri svojem delu. V šoli nam pomagajo, da čimbolj zmanjšamo možnost izbruhov, pouk pa za otroke naredijo veliko bolj prijeten in predvidljiv. Ko je prišlo do epidemije koronavirusa in se je začelo šolanje na daljavo, se je pojavila dilema, kako te opore čim bolje prenesti na domače okolje. S prenosom enakih sličic in opor, ki jih uporabljamo v šoli, je prenos tudi uspel. Učencem je to olajšalo privajanje na nove okoliščine učenja, staršem pa prihranilo kar nekaj nepotrebnih otrokovih vprašanj o tem, kaj bo sledilo tekom dneva.

Ključne besede: Otroci z avtističnimi motnjami, slikovni urnik, učenje na daljavo, učenje v šoli, vizualne opore.

Abstract

Visual supports are very important for children with autism. In this article you can read about how and when I use visual supports when working with students. While studying in classroom visual supports help us decrease frustration and problematic behaviours and help students understand what to expect next. During epidemic of coronavirus I had to start thinking about visual support for my students while learning online. I transferred the same pictures we use in school, so there was something familiar when learning at home. Because of that students were adapting to new circumstances easier and parents did not have to deal with repetitive questions about school every day.

Keywords: Children with autism, learning in school, learning online, visual schedule, visual support.

1. Uvod

Osebe z avtizmom so vse pogosteje zaznane med splošno populacijo in se vključujejo k pouku, kot vsi ostali (Hart Barnett in Trillo, 2017). Učenci z avtizmom so zelo različni. Njihove težave se kažejo na vseh področjih funkcioniranja. Veliko jih potrebuje podporo pri učenju, saj imajo težave s pozornostjo, prehajanjem med dejavnostmi, sledenjem dejavnosti in spremembami. Pri teh težavah, sploh mlajšim učencem, pri klasičnem pouku najbolj pomagajo slikovne opore. V razredu uporabljamo slikovni urnik, s slikami označene zvezke in pripomočke, nazorno uro za prikazovanje trajanja dejavnosti, semafor glasnosti, ipd. Pri poučevanju na daljavo, pa se je pokazalo, da so otroci za ta del prikrajšani. Že tako jih je sprememba dela zelo močno iztirila, zato nas je čakal izziv, da delo doma čim bolj približamo

šolskemu in jim ponudimo enako oporo kot v razredu. V tem prispevku so predstavljene vizualne opore, ki jih uporabljamo in na kakšen način so bile prenešene iz razreda v poučevanje na daljavo. Namen je s prispevkom pomagati tudi kolegom in kolegicam, ki se srečujejo s podobnimi težavami in imajo v svojih razredih učence z avtističnimi motnjami.

2. Vizualne opore

2.1. Vizualne opore pri poučevanju v šoli

Otroci z avtističnimi motnjami imajo težave s socialno interakcijo, z uporabo jezika, besedno in nebesedno komunikacijo, pogosto pa se pri njih pojavljajo tudi ponavljajoča oziroma stereotipna vedenja. Vizualne opore jim lahko pomagajo pri vseh teh težavah. Zelo pogosto otroci z avtizmom ne prepoznajo nebesedne komunikacije pri drugih in težko sledijo komunikaciji. Iz tega razloga ne znajo začeti pogovorov, ne vedo kako se odzvati, ko jih nekdo ogovori ali kako prilagoditi svoje vedenje socialnim pričakovanjem, ki so pogosto neizrečena. Vizualna podpora jim tako omogoča, da se naučijo določenih socialnih spretnosti, to vizualno oporo pa lahko uporabljajo tudi sami, ko se znajdejo v težjih socialnih situacijah. Poleg tega imajo otroci z avtizmom pogosto težave s sledenjem navodilom ali ne znajo izraziti svojih potreb. Z vizualnimi oporami na ta način spodbujamo pozitivno komunikacijo in lažje razumevanje otroka. Hkrati pa imajo taki otroci težave s prehajanjem med dejavnostmi in pogosto doživljajo anksioznost v nepoznanih situacijah. S slikovno podporo jim lahko omogočimo lažje sledenje takim dogodkom, saj lahko vedno preverijo kaj sledi (Loring in Hamilton, 2011).

Alenka Barbirić (2014) v svojem delu pravi, da naj ponazorila za otroke z avtističnimi motnjami spodbujajo razvoj vseh čutil in uporabo različnih senzoričnih poti. Zanje je pomembno, da uporabljamo vizualne opore, kot so urniki, označeni pripomočki, slike, ki prikazujejo zaporedje sosledja dogodkov in slušne opore, kot so na primer budilke.

Pri vizualnih oporah je pomembno, da so primerne velikosti in jih lahko prenašamo s seboj, da so trajne (npr. plastificirane), da so jasne in ne prevelike, pomembno pa je tudi, da so starosti primerne. Na začetku so lahko vizualne opore pravi predmeti, nato fotografije, črtne slike, potem pa simbol ali znak (Meadan, idr., 2011)

2.1.1. Slikovni urnik

Kadar smo z učenci v šoli, vsako jutro sestavimo urnik za cel šolski dan (slika 1). Skupaj izberemo sličice, jih z ježki pritrdimo na pravo mesto in se o urniku pogovorimo. Na ta način naredimo dan za učence predvidljiv in zaporedje razumljivo. Tako zmanjšamo možnost čustvenih in vedenjskih izpadov pri prehodu med dejavnostmi. Poleg tega lahko kadarkoli tekom dneva preverijo kaj bo sledilo, kar zmanjša moteča vprašanja o sosledju dogodkov med poukom.

Pogosto pripravljamo tudi slikovne urnike za dneve dejavnosti, ki si jih otroci obesijo okoli vratu in potem z alkoholnim flomastrom črtajo kar se je že zgodilo. Nekateri učenci takšnih urnikov ne potrebujejo in jih ne uporabljajo, se pa vedno z vsemi učenci pogovorimo kaj jih čaka na dnevu dejavnosti.

Pri uporabi slikovnih urnikov je pomembno, da so sličice, ikone ali simboli primerni starosti otrok, ki jih poučujemo. Zato pri mlajših učencih uporabljamo nazorne vendar preproste sličice,

ki jih razumejo. S starostjo pa se sličice spremenijo v ikono ali celo samo kratico (npr. LUM za predmet likovne umetnosti). Če učenci slikovnega urnika ne potrebujejo več, uporabo seveda lahko opustimo.

Slika 1: Vizualni urnik v šoli

2.1.2. Podpora pri pripravi učnih pripomočkov

Mlajši učenci imajo svoje zvezke in delovne zvezke označene s sličicami, ki so enake sličicam na slikovnem urniku. Tako vedno vedo, katere zvezke morajo pripraviti. Prav tako imajo na tabli pritjene magnetne sličice za ostale pripomočke, ki jih potrebujejo (slika 2). Na tabli se tako najde sličica peresnice, lepila, škarij oz. tistega kar potrebujejo pri tisti šolski uri.

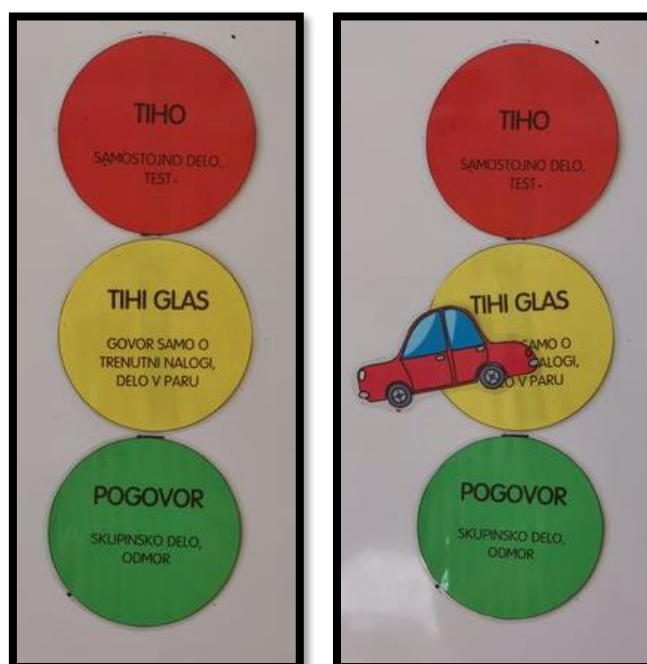
V prvem razredu se ta način dela zelo obnese. Učenci še ne poznajo imen določenih šolskih pripomočkov, prav tako jim tuja imena učnih predmetov, kot so spoznavanje okolja, ipd. Ponavadi uporabo teh sličic opustimo že tekom prvega razreda, saj se otroci navadijo poimenovanj pripomočkov in predmetov, zato sličice niso več potrebne.

Slika 2: Magnetne sličice na tabli

2.1.3. Semafor glasnosti

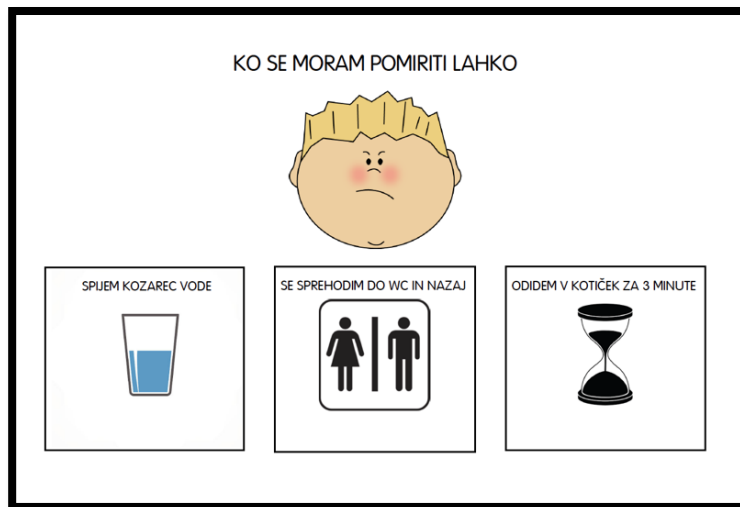
Učenci z avtističnimi motnjami imajo pogosto težave z uravnavanjem svoje glasnosti, prav tako pa težko počakajo na vrsto ali najdejo primeren čas za govorjenje. Iz tega razloga v razredu uporabljamo tudi semafor glasnosti. Semafor ima zeleno, rumeno in rdečo luč (slika 3). Vsaka luč predstavlja drugačen nivo glasnosti in glede na potrebe v razredu »parkiramo« avto na ustrezno luč (slika 4). Zelena luč predstavlja jakost normalnih pogovorov. To luč uporabljamo med skupinskim delom in med odmori. Rumena luč predstavlja tihi glas, kadar je avto na rumeni luči govorimo umirjeno in tiho. Govorimo lahko samo o trenutni nalogi. Tihi glas uporabljamo tudi pri delu v paru, zato da ne motijo sošolcev. Kadar je avto parkiran na rdeči luči, smo tiho. Na rdečo luč avto parkiramo med ocenjevanjem ali pri samostojnem delu otrok. Takrat učenec lahko govori samo, če dvigne roko in počaka, da učitelj pride do njega ali ga pokliče.

Slika 3 in slika 4: semafor glasnosti

2.1.4. Ko se moram pomiriti lahko...

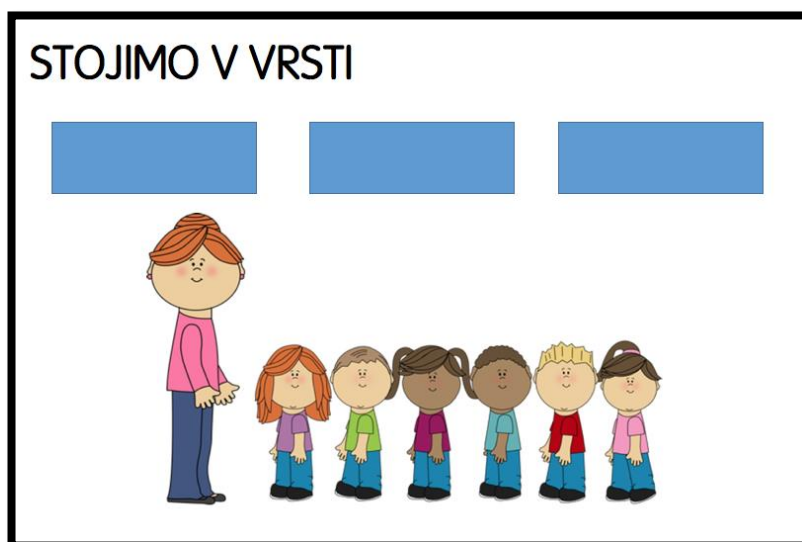
Otroke z avtističnimi motnjami velikokrat razburijo najrazličnejše stvari. Pogosto je lahko to stvar, ki se nam zdi popolnoma neznatna, npr. da je otroku na mizo posvetilo sonce ali jih je zmotil nek glasen zvok, itd. Da bi s temi izbruhi čim manj motili šolsko delo in ostale sošolce, smo jim pripravili možnosti, ki jih lahko izkoristijo kadar so razburjeni (slika 5). Seveda se morajo uporabe teh sličic naučiti, prav tako pa takrat ne smejo biti preveč razburjeni. Torej se morajo naučiti prepoznavati svoje občutke in se zavedati, kdaj jih nekaj moti in postajajo razburjeni, še preden postane situacija neobvladljiva. Če želimo, da otrok uporablja takšne možnosti umiritve, mu moramo dovolj zaupati, da ga pustimo iz razreda in vemo, da se bo tudi vrnil nazaj. Če otroku ne moremo zaupati, mu lahko ponudimo takšne možnosti, kjer ga lažje nadziramo.

Slika 5: Ko se moram pomiriti lahko...

2.1.5. Stojim v vrsti

Pri delu z otroci z avtističnimi motnjami se poskušamo čim bolj izogniti možnim čustvenim ali vedenjskim izbruhom. Zato pri navajanju na šolo in na nov red uporabljamo tudi vizualno podporo pri postavljanju v vrsto za odhod na kosilo, v knjižnico, igrišče ali domov (slika 6). Učenci si vrstni red lahko vedno pogledajo na slikovni podpori. Vrstni red spreminjamo enkrat tedensko. Načeloma se z uporabo te slikovne podpore otroci ne pritožujejo, ko so zadnji v koloni.

Slika 6: Stojim v vrsti

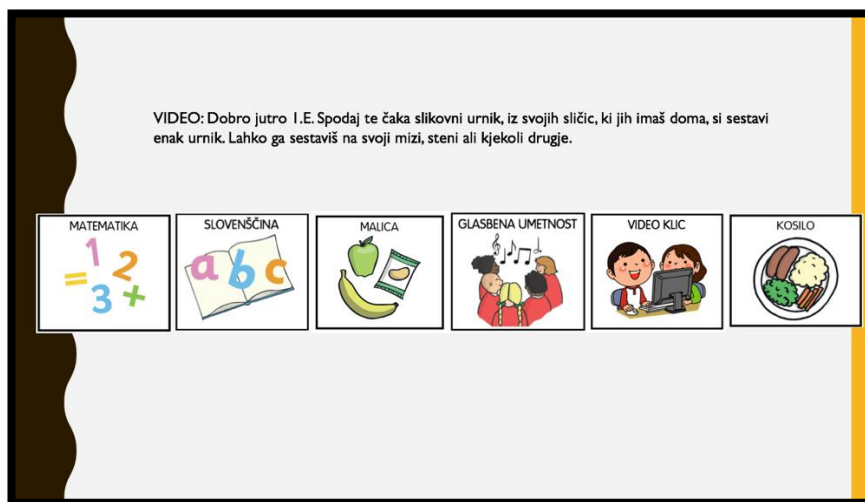
2.2. Vizualne opore pri poučevanju na daljavo

Vizualne opore so se pri delu z otroci z avtističnimi motnjami izkazale za zelo koristne. Pri delu na daljavo imajo učenci že tako veliko težav. Pogosto nimajo svojega osebnega delovnega prostora, nimajo prave informacijsko komunikacijske tehnologije ali podpore pri učenju. Žal je pri mlajših otrocih samostojno delo še toliko težje, če ne skoraj nemogoče, saj otroci še ne znajo pisati in brati. Polega vsega tega, pa mora veliko staršev hoditi v službo ali delati od doma in zato svojim otrokom težko pomagajo.

Da bi delo na daljavo otrokom čim bolj približali, smo se odločili, da poskusimo obdržati vsaj nekaj vizualnih opor, ki izgledajo enako kot v šoli in s tem otrokom pomagajo pri privajanju na učenje doma.

2.2.1. Slikovni urnik pri poučevanju na daljavo

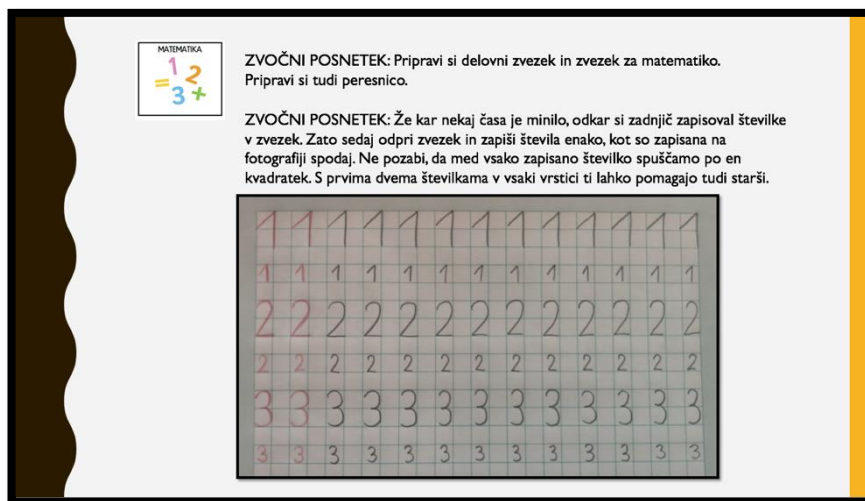
Učenci so si natisnili enake sličice, kot jih uporabljamo v šoli pri sestavljanju slikovnega urnika. Dodali smo še sličico za video klic. Za vsak šolski dan so prejeli power point v katerem jih je na prvi strani pričakal slikovni urnik. Doma so si takoj zjutraj na svojo mizo ali tablo postavili enak urnik, kot je bil na fotografiji (glej sliko 7).

Slika 7: Slikovni urnik pri poučevanju na daljavo

2.2.2. Podpora pri pripravi učnih pripomočkov

Da bi bili pri domačem delu učenci čim bolj samostojni, kljub temu, da še ne znajo brati, so jih v power pointu pričakala večinoma zvočna (posneta) navodila s slikovnimi oporami (slika 8). Na ta način so si pripravljali tudi učne pripomočke s pomočjo sličic, ki jih poznajo že iz šole.

Slika 8: Posnetek zaslona pripravljenih navodil

3. Zaključek

Pri svojem delu vedno znova opažam, kako pomembne so vizualne opore za učence z avtističnimi motnjami. V prilagojenem programu osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami, ki ga izvajamo na Zavodu za gluhe in naglušne Ljubljana, vizualne opore uporabljamo večinoma vsi učitelji. Ker imamo specialnopedagoške predmete, kot so komunikacijske in socialne veščine, imamo med poukom čas, da tudi učence naučimo uporabe teh pripomočkov. Na rednih šolah, kamor je vključenih veliko otrok z aspergerjevim sindromom, pa za učenje in uvajanje takšnih pripomočkov pogosto ni časa. Zdi

se mi, da so ti otroci zato včasih prikrajšani za pripomočke, ki bi jim močno olajšali preživljen čas v šoli. Pogosto se v službi srečujemo tudi z dilemo, kdaj ukiniti vizualne opore oziroma kdaj jih otroci ne potrebujejo več. Ker je to zelo odvisno od otroka do otroka, do nekega skupnega zaključka na to temo še nismo prišli. Vsekakor pa tako tuji avtorji kot tudi slovenski poudarjajo nujnost uporabe slikovnih opor za otroke z avtističnimi motnjami. Že v Navodilih za delo z otroki z avtističnimi motnjami v prilagojenem programu z nižjim izobrazbenim standardom (Berložnik idr., 2014) je zapisano, da je priporočljivo za otroke pripraviti slikovni koledar, slikovni urnik in poučevati ob slikovni opori.

5. Literatura

- Barbirić, A. (2014). *Navodila za delo z otroki z avtistično motnjo v posebnem programu vzgoje in izobraževanja*. Ljubljana: Ministerstvo za izobraževanje, znanost in šport.
- Berložnik, N., Černic Gantar, A., Pečarič, V., Valentin, T., Vidovič, M., Vilfan, M., Žagar, R., Werdoning, A. (2014). *Navodila za delo z otroki z avtističnimi motnjami v prilagojenem programu z nižjim izobrazbenim standardom*. Ljubljana: Ministerstvo za izobraževanje, znanost in šport. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Izobrazevanje-otrok-s-posebnimi-potrebami/OS/f1fb39560a/PP_navodila_AM_NIS.pdf
- Hamilton, M., Loring, W. (2011). *Visual Supports and Autism*. Autism Speaks. Pridobljeno s <https://www.autismspeaks.org/sites/default/files/2018-08/Visual%20Supports%20Tool%20Kit.pdf>
- Hart Barnett, J., Trillo, R. (2017). Visual Supports to Promote Science Discourse for Middle and High School Students With Autism Spectrum Disorders, *Intervention in School and Clinic* 53(5):292-299. Pridobljeno s https://www.researchgate.net/publication/320902941_Visual_Supports_to_Promote_Science_Discourse_for_Middle_and_High_School_Students_With_Autism_Spectrum_Disorders
- Meadan, H., Ostrosky, M., Michna, A., Triplett, B. (2011). Using Visual Supports With Young Children With Autism Spectrum Disorder, *Teaching Exceptional Children* 43(6) Pridobljeno s https://www.researchgate.net/publication/265033580_Using_Visual_Supports_With_Young_Children_With_Autism_Spectrum_Disorder

Kratka predstavitev avtorja

Anja Kleinberger je po poklicu specialna in rehabilitacijska pedagoginja. Že med študijem jo je najbolj pritegnilo področje avtizma, ki je med najkompleksnejšimi in najmanj raziskanimi. Svojo poklicno pot je začela leta 2017 na Zavodu za gluhe in naglušne Ljubljana. Že od začetka dela v oddelkih, kjer izvajajo program za otroke z avtizmom. V tem času je pridobila nekaj dragocenih izkušenj, ki jih z veseljem deli z drugimi.

Aktivno sodelovanje dijaka z avtističnimi motnjami na videokonferencah

Active Participation of a Student with Autistic Disorders in Videoconferencing

Vanja Makarič

*Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana
vanja.makaric@zgnl.si*

Povzetek

Že drugič izvajamo šolanje na daljavo otrok s posebnimi potrebami. Tokrat smo veliko bolj pripravljeni. Nekaterim dijakom s posebnimi potrebami tak stil poučevanja ustreza oziroma jim je še bolj všeč, nekateri pa se počutijo izgubljene.

V našem primeru je bilo pri poučevanju na daljavo potrebno največ pozornosti posvečati dijakom z avtističnimi motnjami in gluhim ter naglušnim dijakom. Tokrat smo se v članku osredotočili na dijake z avtističnimi motnjami.

Opisali bomo primer dobre prakse, na kakšen način je potekalo postopno pripravljavanje dijakov z avtističnimi motnjami na ponovno šolanje na daljavo in postopno vključevanje v komunikacijo. Na koncu pa bomo predstavili še povratne informacije, ki smo jih dobili od dijakov, njihovih staršev in učiteljev.

Ključne besede: komunikacija, otroci z avtističnimi motnjami, postopno privajanje, srednja šola, šolanje na daljavo.

Abstract

We are conducting the second round of distance education for children with special needs. This time we are more prepared. Some students with special needs like this style of teaching, or they even prefer it, whereas some students still feel lost.

In our case, when practicing distance education, it was necessary to pay the most attention to students with autistic disorders, deaf and hard of hearing students. In this article, we are focusing on students with autistic disorders.

We will describe the approach we used to gradually prepare students with autistic disorders for distance re-education and involvement in communication, which proved to be an example of good practice.

In the end, we will also include feedbacks we received from students, their parents, and teachers.

Keywords: children with autistic disorders, communication, distance learning, gradual acclimatization, high school.

1. Uvod

Prvo šolanje na daljavo nam je pokazalo, da nekaterim dijakom s posebnimi potrebami nismo uspeli dovolj približati izobraževanja na daljavo, da bi se vključevali na videokonference. Prav to nas je spodbudilo, da se na morebitno drugo šolanje na daljavo še bolje pripravimo. Predstavili bomo postopno privajanje dijakov z avtističnimi motnjami na šolanje na daljavo. Opisali bomo, na kakšen način je potekalo pripravljajanje na šolanje na daljavo in postopno vključevanje v komunikacijo na videokonferencah. Prav tako bomo razložili, zakaj smo se učitelji odločili za takšen pristop v želji reševanja problema nesodelovalnosti. Na koncu bomo predstavili tudi mnenja učencev, njihovih staršev ter učiteljev.

2. Aktivno sodelovanje dijaka z avtističnimi motnjami na videokonferencah

2.1 Evalvacija prvega šolanja na daljavo otrok s posebnimi potrebami

Otroci s posebnimi potrebami so vsi tisti, ki pri vzgoji in izobraževanju potrebujejo daljši ali krajši čas različne prilagoditve in pomoč. Usmerjamo se v posameznika kot celoto, zlasti pa v njegov potencial. Odkrivamo, kaj potrebuje, kaj je zanj najboljše oz. kako razviti zanj najboljšo prakso (Opara, 2005). Kobolt (2011) pravi, da lahko otroka s posebnimi potrebami opredelimo kot osebo, ki se težje prilagaja na pričakovanja in zahteve okolja. Juršičeva (2006) pove, da avtistične motnje spadajo v skupino razvojnih motenj, ki trajajo vse življenje in vplivajo na komuniciranje z drugimi ter kakšen odnos imajo do drugih ljudi in sveta.

»Korona situacija« se je zgodila tako hitro in nepričakovano, da nas je vse ujela nepripravljene, pa vendar smo se morali zelo hitro prilagoditi.

Prvi občutki ob tem, da moramo ostati doma, da bomo postali učitelji na daljavo, so bili mešani. Na nek način smo čutili izziv, priložnost, da določene stvari izboljšamo, da morda kaj nadoknadimo, da se povežemo kot razred, da bomo bolj cenili učenje v razredu ipd. Po drugi strani pa smo čutili strah, tesnobo in se spopadali z vprašanji, ali bomo zmogli, ali bomo znali izvesti tako obliko izobraževanja, ali bo možno dijake s posebnimi potrebami učiti na daljavo, ali bo poskrbljeno za pozitivno in varno okolje, ali bomo znali dijakom ponuditi varnost v tej kaotični in strahu polni situaciji in kakšni bodo prišli učenci iz tega kot osebe, ko bo vsega konec.

Nekaterim dijakom s posebnimi potrebami je tak stil poučevanja ustrezal, nekateri pa so se počutili izgubljene.

Nekaj dijakov se je popolnoma odklopilo od zunanjega sveta, nekateri se niso javili nekaj tednov, nekateri šele na koncu, ko so potrebovali oceno, da bi uspešno zaključili predmet, nekateri pa se v spletnem prostoru niso znašli in so hitro obupali. Pri vzpostavitvi stikov je bilo potrebno največjo pozornost posvečati dijakom z avtističnimi motnjami in gluhim ter naglušnim dijakom. Tako enim kot drugim smo pomagali tako, da smo jim z individualiziranim pristopom približali nov način poučevanja. Stremeli smo k uresničevanju cilja, da imajo dijaki enake možnosti in hkrati upoštevali različne potrebe dijakov. Kljub vloženemu trudu pa vseeno nismo uspeli v izobraževanje na daljavo vključiti vseh otrok z avtističnimi motnjami.

Na srednji šoli Zavoda za gluhe in naglušne Ljubljana smo po prvem šolanju na daljavo s pomočjo anket pridobili povratne informacije o izvajanju šolanja na daljavo s strani dijakov,

staršev in učiteljev. Vse zbrane informacije smo pregledali na prav za to namenjeni konferenci. O vseh nastalih težavah in zadregah smo se pogovorili in s pomočjo vseh prisotnih učiteljev, svetovalnih delavcev in vodstva zbrali predloge, kako se bomo v morebitnem drugem valu šolanja na daljavo tem težavam izognili.

2.2 Pripravljanje načrta za morebitno ponovno šolanje na daljavo

Na srednji šoli Zavoda za gluhe in naglušne smo se začeli že pred začetkom novega šolskega leta pripravljati na ponovno možnost šolanja na daljavo. Dogovorili smo se, da bomo v primeru ponovnega šolanja na daljavo imeli poenoteno sodelovanje z dijaki, in sicer s pomočjo spletnega stičišča Moodle. S tem smo se izognili, da bi dijaki iskali gradiva na različnih spletnih straneh in bi potrebovali znanje o različnih spletnih aplikacijah. Tako za učitelje kot tudi za dijake smo pripravili načrt izobraževanj o uporabi spletnih orodij, ki so nujne za nemoteno šolanje na daljavo. Prav tako smo se dogovorili, da že prvi šolski dan razdelimo dijakom obrazce, s katerimi bomo dobili povratne informacije o tem, kakšno računalniško opremo imajo posamezni dijaki na razpolago in nato ustrezno ukrepali. Poleg splošnega pripravljanja na ponovno šolanje na daljavo pa smo se pripravili tudi z individualiziranim načrtom za posamezne dijake.

Individualiziran program se lahko med šolskim letom spreminja, če ugotovimo, da potrebuje dodatne prilagoditve, pripomočke itd. Te prilagoditve so pri posameznih skupinah otrok s posebnimi potrebami različne, torej izhajamo iz individualnih potreb posameznega otroka (Opara, 2005).

2.3 Opis načina pripravljanja dijakov z avtistično motnjo na ponovno šolanje na daljavo

Naloga učiteljev, staršev, svetovalne službe in vodstva je najti za učenje najboljši način, tako da bo to učinkovito ter bo postalo pozitivna izkušnja, ki bi jo otrok želel ponoviti (Globačnik, 2020). Prav tako Križnar (2019) zapiše, da podpiranje učne raznolikosti ni samo odgovornost učitelja ampak terja aktivno timsko delo, ki vključuje tudi otrokove starše ter strokovne delavce šole in zunanjih strokovnih institucij.

Pripravljanje dijakov na ponovno šolanje na daljavo se je začelo prvi šolski dan novega šolskega leta. Prvi dan smo se v okviru razrednih ur pogovarjali o šolanju na daljavo. Skupaj smo poiskali pozitivne in negativne stvari pri šolanju na daljavo, dijakom smo omogočili, da so nam sami predlagali, kaj bi jim pri določenih težavah pomagalo, kaj so najbolj pogrešali in kakšne vrste pomoči bi jim prišle najbolj prav. Pridobljene informacije s strani dijakov smo v največji možni meri upoštevali.

Naslednji korak pripravljanja je bilo spoznavanje in učenje uporabe spleta in spletnih aplikacij. V okviru interesnih dejavnosti smo za vsak razred izvedli dve delavnici. V prvi so se dijaki naučili uporabljati elektronsko pošto, v drugi pa spletno učilnico. Delavnice so bile organizirane tako, da je imel vsak dijak svoj računalnik in da je vse korake na spletu delal najprej skupaj z učiteljem in potem vsaj še enkrat sam. Vsaki delavnici je bilo namenjeno dovolj časa, da so dijaki, po želji in odvisno od njihovih potreb, korake ponavljali toliko časa, da so jih lahko samostojno izvedli.

Poleg izvedene delavnice in praktičnih vaj smo skupaj z dijaki naredili navodila za uporabo posameznih spletnih aplikacij. Sodelovanje dijakov pri pripravi navodil je bilo ključnega pomena, saj smo se s tem izognili nejasnim in prezahtevnim korakom posameznih postopkov.

Pri prvem šolanju na daljavo smo naleteli na kar nekaj nevšečnosti zaradi elektronskih naslovov. Pri dijakih z avtističnimi motnjami je bila ena izmed zadreg, da nam nekateri niso želeli zaupati elektronskih naslovov. Po njihovem pripovedovanju je to preveč osebni podatek, da bi ga delili, povedali so, da so se počutili ogroženo. To in podobne težave smo rešili tako, da so vsi dijaki dobili svoj šolski elektronski naslov, s pomočjo katerega je potekala vsa elektronska komunikacija med dijaki in učitelji.

Kar nekaj staršev dijakov z avtističnimi motnjami nam je sporočilo, da so dijaki veliko bolje delali, ali celo, da so sploh delali le v primerih, ko so navodila dobili v obliki glasovnega posnetka oziroma posnetka z video razlagami. Torej so za resnejše delo potrebovali vsaj glas učitelja. Prav tako so pogrešali vsakodnevno rutino. Slednje smo rešili tako, da smo dijakom povedali, da bomo v primeru ponovnega šolanja na daljavo pouk izvajali po urniku. V izogib predolgemu sedenju pred računalnikom smo eno šolsko uro izvajali na videokonferenci največ trideset minut in dve šolski uri največ petinštirideset minut. Za preostali čas posameznih ur pa smo dijakom dali navodila, kaj morajo potem narediti še sami. Tako so dijaki s pomočjo video klica videli tiste učitelje, ki bi jih videli tudi v primeru šolanja v šoli.

Za še lažje premagovanje pomanjkanja socialnih stikov in tudi za nudenje dodatne učne pomoči pa smo dijake obvestili, da se bodo v izobraževanje vključili tudi vzgojitelji doma v popoldanskem času. Dijake smo spodbujali, da naj izkoristijo ponujeno učno pomoč in druženja.

V septembru smo, da bi preprečili pozabljanje uporabe spletnih aplikacij, vsakih nekaj dni ponovili uporabo tako elektronske pošte kot tudi spletne učilnice. Utrjevanje uporabe spletnih aplikacij pa smo v zadnjih tednih oktobra ponavljali skoraj vsako šolsko uro. Z dijaki smo se pretvarjali, da imamo šolanje na daljavo. Prijavili smo se na videokonferenco, učenci so odprli elektronsko pošto, prenesli gradivo v spletni učilnici in na koncu v spletno učilnico oddali še nalogo. Dijakom z avtističnimi motnjami je tako postopno pripravljanje omogočilo, da so sčasoma postali pri delu popolnoma samostojni in posledično jim uporaba spletnih aplikacij ni povzročala stresa.

Ker nam v prvem šolanju na daljavo na nikakršen način ni uspelo vzpostaviti stika z dvema dijakoma z avtističnimi motnjami, smo zanju na začetku šolskega leta izpeljali še sestanek s starši. Na sestanku smo skupaj s starši govorili o morebitnem ponovnem šolanju na daljavo in o aktivnem vključevanju staršev, če bi bilo to potrebno.

2.4 Postopno vključevanje dijakov z avtistično motnjo v komunikacijo

Sledil je prvi dan ponovnega šolanja na daljavo. Prvi dan se ni javil eden izmed dijakov z avtistično motnjo, ki se ni javil že v prvem šolanju na daljavo. Še isti dan smo vzpostavili stik s starši, ki so povedali, da sin odklanja kakršnokoli komunikacijo s šolo in da sporoča, da se bo naprej šolal, ko pridemo nazaj v šolo.

S starši smo se najprej dogovorili, da se naslednji dan poskusijo skupaj s sinom priklopiti v spletno učilnico. Tudi drugi poskus je bil neuspešen, saj je dijak že med povezovanjem v spletno učilnico sam zaprl zavihek s spletno učilnico.

Po nekaj dneh je povedal, da ga je strah. Prav zato smo naredili korak nazaj in ga s pomočjo elektronskih sporočil spodbudili, naj si za začetek pogleda določeno gradivo na spletni učilnici in poskusi oddati nalogo. Po prvi oddani nalogi smo ga za njegov trud pohvalili in ponovno

povabili k sodelovanju na videokonferencah. Ker je imel do tega velik odpor, smo mu ponudili možnost, da se na videokonferenca vključi le kot slušatelj. Razložili smo mu, da ga ne bomo ne videli in ne slišali. To možnost je dijak v drugem tednu res sprejel. Po nekaj dnevih je takšno izobraževanje sprejel in je po nekaj vzpodbudah začel odgovarjati tudi »v klepet«. Odgovarjal je tako na vprašanja o počutju kot tudi na vprašanja o snovi. Ker smo z vprašanji in njegovimi odgovori v klepetu lahko vedeli, ali je dijak prisoten in koliko razume, ga k vklopu kamere nismo več spodbujali, saj smo tako učitelji kot tudi starši opazili, da za vklop videa še ni pripravljen in mu takšno spodbujanje vzbuja odpor do dela.

Po nekaj tednih šolanja na daljavo je uspel tudi aktivno sodelovati pri reševanju nalog s pomočjo več uporabnosti table, torej je na tablo reševal primere.

Ko smo prvič zaznali, da se njegova aktivnost zmanjšuje, smo mu ponudili možnost, da pove, kaj ga pri komunikaciji ovira in mu, zaradi lažjega sledenja prisotnosti, ponudili možnost, da se v klepet lahko javi tudi tako, da napiše eno ali dve črki. Ta način je uporabljal tiste dni, ko mu je bila snov težka ali se ni mogel zbrati. Tako smo preprečili, da bi stik z njim popolnoma izgubili.

V želji po čim bolj aktivnem izobraževanju na daljavo smo si za pripravljanje na ponovno šolanje na daljavo in postopno vključevanje vzeli dovolj časa. Med šolanjem na daljavo smo se, glede na nastalo situacijo in povratne informacije s strani dijaka ali staršev, ustrezno prilagajali in iskali nove rešitve. Izkazalo se je, da smo uspeli, saj je dijak drugo šolanje na daljavo uspel večinoma aktivno izpeljati do konca.

2.5 Mnenja učencev, staršev in učiteljev

Večina dijakov je imelo na začetku šolskega leta občutek, da se pretirano posvečamo pripravljanju na ponovno šolanje na daljavo. Na koncu šolanja na daljavo pa je bila večina mnenj pozitivna. Všeč jim je bilo, ker je bilo gradivo zbrano na enem spletnem mestu in niso nikoli gradiva iskali, znali so ga prenesti na svoj računalnik, ga shraniti in oddati nalogo. Več dijakov je tudi povedalo, da jim je zelo ustrezalo, da so se ure izvajale po urniku in da je bila vsaka ura izvedena s pomočjo videokonferenc, saj so snov lažje razumeli, takoj vprašali, kar jim ni bilo jasno, kar nekaj pa jih je tudi izpostavilo, da so bili veseli, ker so videli sošolce.

Starši dijakov, ki so bili med prvim šolanjem na daljavo bolj ali manj neaktivni, so sporočili, da je bilo pripravljanje na šolanje na daljavo in postopno vključevanje v komunikacijo na videokonferenca odlična izbira. Povedali so, da so bili tako oni kot tudi dijaki bolj sproščeni, ker so pridobili ustrezne veščine in so se med šolanjem na daljavo ukvarjali le s spodbujanjem k sodelovanju in ne z uporabo določenih računalniških komponent in spletnih aplikacij.

Podobnega mnenja smo tudi učitelji, saj smo se za razliko od prvega šolanja na daljavo, kjer smo veliko časa porabili za učenje uporabe spletnih aplikacij, sedaj več časa posvetili aktivnemu vključevanju dijakov na videokonferenca.

3. Zaključek

Na prvi pogled se lahko naše postopno privajanje in vključevanje na videokonferenca zdi pretirano, vendar rezultati kažejo drugače. Ko se dijak z avtističnimi motnjami, s katerim v prvem šolanju na daljavo, ki je trajalo skoraj štiri mesece, nismo uspeli vzpostaviti nobenega stika, že v prvem tednu ponovnega šolanja na daljavo javi z oddajo naloge, vemo, da je bilo

celotno pripravljane vredno. Seveda pa so s postopnim privajanjem veliko pridobili tudi drugi dijaki, starši in tudi učitelji.

Ker pa nikoli ne zmanjka prostora za izboljšave, pa bomo tudi v prihodnje odprti za nove predloge za izboljšanje izobraževanja na daljavo.

6. Literatura

Globačnik, B. (2020). Obravnava in učenje otrok z avtizmom. *Didakta*, 30(207), 4–7.

Jurišič, B. D. (2016). *Otroci z avtizmom: priročnik za učitelje in starše*. Ljubljana: Izobraževalni center PIKA, Center Janeza Levca.

Kobolt, A. (2011). Razumevanje in odzivanje na čustvene in vedenjske težave. *Socialna pedagogika*, 15(2), 153–173.

Križnar, S. (2019). Poučevanje učencev z avtističnimi motnjami. *Vzgoja & izobraževanje*, 50(1), 25–31.

Opara, B. (2005). *Otroci s posebnimi potrebami v vrtcih in šolah: vloga in naloga vrtcev in šol pri vzgoji in izobraževanju otrok s posebnimi potrebami: uresničevanje vzgojno – izobraževalnih programov s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo*. Ljubljana: Centerkontura.

Kratka predstavitev avtorja

Vanja Makarič je univerzitetna profesorica matematike in računalništva in magistrica inkluzivne pedagogike. Zaposlena je kot učiteljica matematike in računalništva in učiteljica praktičnega pouka na srednji šoli Zavoda za gluhe in naglušne Ljubljana.

Poučevanje mladostnikov z motnjo avtističnega spektra na daljavo

Teaching Adolescents with Autism Spectrum Disorder at a Distance

Marjeta Čampa

Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana
marjeta.campa@zgnl.si

Povzetek

Mladostniki z motnjo avtističnega spektra imajo primanjkljaje na področju socialne komunikacije in socialne interakcije ter omejene, ponavljajoče se vzorce vedenja, interesov in aktivnosti. Zaradi nastale družbene situacije so bili tudi ti mladostniki primorani spremeniti svoj način šolanja in se navaditi na šolanje na daljavo. To je bilo novo in stresno za vse udeležence, še posebej naporno pa za osebe z motnjo avtističnega spektra, ki se s spremembami v vedenju in aktivnostih spopadajo težje kot nevrotična populacija. Prispevek podrobno obravnava posamezne vidike motnje avtističnega spektra, kako se te posebne potrebe da izpolniti na daljavo in kaj je na daljavo morda celo boljše kot v razredu.

Ključne besede: motnja avtističnega spektra, šolanje na daljavo, vpeljevanje spremembe.

Abstract

Adolescents with autism spectrum disorder have deficits in social communication and social interaction as well as limited, repetitive patterns of behaviour, interests and activities. Due to the social situation, these adolescents were also forced to change their way of schooling and get used to distance learning. This was new and stressful for all participants, and especially stressful for people with autism spectrum disorder who struggle with changes in behaviour and activities much more than the neurotypical population. The paper discusses individual aspects of autism spectrum disorder in detail, how these special needs can be met at a distance, and what may be even better at a distance than in class.

Keywords: autism spectrum disorder, distance learning, introduction of change.

1. Uvod

Kot učiteljica angleščine sem že nekaj let zaposlena na Zavodu za gluhe in naglušne Ljubljana. V enoti Srednje šole poučujem v programih srednjega poklicnega izobraževanja, v enoti Osnovne šole pa nivojski pouk v zadnji triadi. Vsi ti programi se izvajajo z enakovrednim izobrazbenim standardom s prilagojenim izvajanjem. Ena takih prilagoditev za srednješolce je podaljšano izobraževanje, saj srednjepoklicni programi trajajo štiri leta namesto tri.

Čeprav ima Zavod v svojem imenu zgolj gluhe in naglušne, to nikakor ne odraža dejanske slike otrok s posebnimi potrebami, ki se na Zavodu izobražujejo. V zadnjih letih se namreč zelo zvišuje število mladostnikov z motnjo avtističnega spektra, kar vpliva na metode, ki jih učitelji izbiramo za učinkovito izvajanje pouka.

Prav izvajanje pouka pa se je zelo spremenilo zaradi splošne družbene krize, ki jo je povzročil virus covid-19, saj se je celotno izobraževanje preselilo na daljavo. Nov način izvajanja pouka je izredno obremenil prav vse: ustanove, učitelje, vzgojitelje, mladostnike in

njihove starše. Za osebe z motnjo avtističnega spektra je bilo to vzpostavljanje in prilagajanje na nov sistem še posebej naporno. Z izhajanjem iz mladostnikovih posebnih potreb pa jim je Zavod skušal ta prehod na nov sistem kar se da omiliti. Strokovni delavci smo se tudi veliko naučili iz prve koronske krize v lanskem šolskem letu. V nadaljevanju podrobno obravnavamo motnjo avtističnega spektra, kako se tem posebnim potrebam da prilagoditi na daljavo in kaj je na daljavo morda celo boljše kot delo v razredu.

2. Motnja avtističnega spektra in delo na daljavo

Motnja avtističnega spektra (MAS) je zelo kompleksna razvojna motnja z nevro-biološko osnovo. Diagnostični in statistični priročnik duševnih bolezni, DSM-5 (2013), jo uvršča med nevro-razvojne motnje z dvema specifičnima diagnostičnima kriterijem:

1. Primanjkljaji na področju socialne komunikacije in socialne interakcije
2. Omejeni, ponavljajoči se vzorci vedenja, interesov in aktivnosti

Pomembne točke, ki jih izpostavlja DSM-5 (2013), pa so še: simptomi morajo biti prisotni v zgodnjem razvojnem obdobju; simptomi povzročajo klinično pomembne okvare na socialnem, poklicnem ali drugih pomembnih področjih trenutnega delovanja; teh motenj ni bolje razložiti z motnjami v duševnem razvoju ali globalno razvojno zamudo.

V nadaljevanju se bomo osredotočali na posamezne podtočke obeh omenjenih kriterijev iz DSM-5 in opisali, kako se je posamezna pomanjkljivost odražala pri delu na daljavo.

2.1 Primanjkljaji na področju socialne komunikacije in socialne interakcije

- a. Primanjkljaj na področju socialno-emocionalne izmenjave (od nerodnega pristopanja v pogovor, težav z vzdrževanjem pogovora, težav s sporočanjem o svojih čustvih, interesih, do popolne nezmožnosti začeti ali odzvati se v komunikacijskih izmenjavah)

Pri pouku na daljavo mladostniki z MAS nimajo možnosti, da bi ta svoj naravni manjko vadili v naravnih situacijah. Se je pa izkazalo, da je odzivnost med poukom na pobude učitelja na daljavo boljša, bolj kontrolirana in ustrežnejša. Ker ima učitelj na videokonferenci možnost, da kontrolira in nastavlja mikrofone, lahko dijakom zagotovi, da govori samo eden naenkrat. To zelo olajša spodbujanje sodelovanja vsakega posameznika. Učitelj pa lahko na isti način tudi izključi posameznike, ki so moteči za druge.

Ena od dijakinj, ki se je v letošnjem šolskem letu vpisala na Zavod, v šoli po dveh mesecih pouka še ni spregovorila. Z učitelji in sošolci se je sporazumevala s prikimavanjem in odkimavanjem, kompleksnejše komunikacijske izmenjave pa je napisala. Vse njene ocene so bile pisne. Po sedmih tednih dela na daljavo pa je izrazila željo, da bi bila angleščino ustno ocenjena kot vsi njeni sošolci, ki jih je med ustnim ocenjevanjem poslušala. To željo so, čeprav z velikim začudenjem, potrdili tudi starši na govorilnih urah. Z dijakinjo smo ustno ocenjevanje na daljavo poskusili dvakrat. Uspela je prižgati kamero in mikrofona. Po telesni govorici je bilo jasno, da razume vsa zastavljena vprašanja. Nekajkrat se je z rokami približala računalniku, ker je bila navajena odgovore zapisovati v klepet, glasu pa zaenkrat še ni bilo. Varnost domačega okolja jo je tako opogumila, da še vedno želi poskušati. Kdaj bo uspelo, pa zaenkrat še ni jasno.

- b. Primanjkljaj na področju neverbalne komunikacije v socialni interakciji (od slabo integrirane verbalne in neverbalne komunikacije do nenormalnosti pri očenem stiku in

telesni govorici ali primanjkljaj pri razumevanju in uporabi gest do popolne odsotnosti obrazne mimike in neverbalne komunikacije)

Delo na daljavo je to pomanjkljivost pokazalo na poseben način, saj je imelo nekaj mladostnikov hudo zadrego pri vključevanju na videokonference s kamero. Do te vrste odzivanja so nekateri razvili že pravo anksioznost. Za eno mladostnico smo učitelji celo poročali o njeni neodzivnosti, hkrati pa je oddala vse naloge, kot je bilo dogovorjeno na videokonferencah. Izkazalo se je, da ima občutek, da vsi sošolci bulijo vanjo, ker jih na svojem računalniku vidi v obraz. Hkrati smo po pogovoru s starši ugotavljali, da ima dijakinja občutek, da jo vidimo tudi učitelji. Zato se med videokonferenco na učiteljeve pobude ne odziva. Je pa jasno, da videokonferencam sledi, ker takoj odda naloge, kot je na sami videokonferenci dogovorjeno. Če je kamero le priklopila, smo učitelji videli, da tudi doma v svoji sobi nosi masko.

Na splošno je jasno, da računalnik ne prevaja najboljših neverbalnih komunikacij, ki jo učitelji potrebujemo za boljše prilagajanje dijakovim potrebam. Zato ta manjko pri MAS na daljavo ne pride toliko do izraza in je občutno manj moteč.

- c. Primanjkljaj na področju razvijanja, vzdrževanja in razumevanja odnosov (od težav pri prilagajanju vedenja različnim socialnim kontekstom do težav pri domišljjskih igrah ali vzpostavljanju prijateljstva, do popolnega nezanimanja za vrstnike)

Mladostniki, ki se za vrstnike niso zanimali v razredu, se za njih niso zanimali tudi na daljavo. Se je pa pokazalo nekaj drugega. Varnost in predvidljivost domačega okolja jih je spodbudila, da so v komunikaciji postali pogumnejši. Eden od mladostnikov, ki ga poučujemo že tri leta, je svoje lastno ustno ocenjevanje prekinil, ker je rekel, da bi želel nekaj povedati. Povedal je, da sem zelo podobna njegovi teti, ki živi v neki drugi državi. Na svojo teto se je verjetno spomnil, ker je bilo med ustnim ocenjevanjem govora o njegovi družini in načinu preživljanja njihovega prostega časa. Kaj tako osebnega v razredu ni prej nikoli podelil. Pravo presenečenje so bile tudi podelitve o prihajajočem praznovanju božiča, saj so bile izrazito osebne, česar iz razreda nismo navajeni.

2.2 Omejeni, ponavljajoči se vzorci vedenja, interesov in aktivnosti

- a. Stereotipni ali ponavljajoči se gibi, nenavadna raba predmetov ali govora (postavljanje predmetov v vrsto, metanje, vrtenje, eholalija, idiosinkratične fraze)

V razredu so se večkrat pojavljala ponavljajoča vedenja posameznikov, ki druge zmotijo. Na daljavo pa smo bili vsi skupaj zgolj na videokonferenci, fizično pa vsak posebej v svojem prostoru. Na kameri je bilo vidno, da mladostniki uporabljajo popolnoma iste ponavljajoče se gibe ali uporabo predmetov kot v razredu. Ta pa ni bila več moteča za druge ali za sam potek pouka, saj npr., če je predmet, ki ga je dijak vrtel v roki, padel na tla, tega na daljavo ni nihče drug zaznal.

Ta pomanjkljivost v kombinaciji s hipersenzitivnostjo na senzorne dražljaje se je pokazala kot lažje obvladljiva pri delu na daljavo. V razredu smo pri pouku angleščine le s težavo naglas skupaj kot razred prebrali daljši tekst, saj smo se med branjem stalno spopadali s še drugimi dražljaji. Na daljavo pa učitelj to lahko regulira z izklapljanjem mikrofona. Branje tekstov naglas je na daljavo postala prijetna naloga za vse. Mladostnik, ki je bil na vrsti, je imel možnost prebrati svoj del brez prekinjanja drugih, kar je dvignilo njegovo samozavest, zato so postali

kot skupina pri glasnem branju veliko bolj pogumni. Priklapljanje in izklapljanje pa je postal normalen del učnega procesa.

- b. Vztrajanje pri ohranjanju istega, neprožnost rutin ali obredni vzorci verbalnega in neverbalnega vedenja (velik stres pri majhnih spremembah, težave pri spremembi aktivnosti, rigidni miselni vzorci, pozdravni rituali, potreba iti vedno po isti poti ali jesti isto hrano vsak dan)

Zavedali smo se, da bo vzpostavitev dela na daljavo velik izziv za osebe z MAS prav zaradi te specifičnosti, saj so mladostniki izgubili celotno rutino in vse podporne funkcije, ki jih nudijo posamezni prostori in osebe. Predstavitev nove programske opreme, kot sta Zoom ali Bigbluebutton, je bil velik izziv za vse. Zato se je vodstvo že v začetku leta odločilo za izobraževanja mladostnikov v okviru interesnih dejavnosti: osvojili so osnove spletnega okolja Moodle in dobili poenotene e-naslove za komunikacijo s šolo in učitelji. Pred samim začetkom dela na daljavo pa so mladostniki dobili še: pomebne informacije in kontakte ter izdelano časovnico poteka dneva s slikami za lažjo predstavo.

Delo na daljavo je torej potekalo po že prej ustaljenem urniku, kar je bila tudi edina rutina, ki se ni spremenila. To se je izkazala kot dobra odločitev, saj je mladostnikom ostal urnik, ki so se ga že navadili, hkrati pa so bili vsaj dopoldne vsi vključeni v dejavnosti. V prvem in drugem tednu je bilo potrebno zagotoviti še nekaj tehniške opreme in poudariti, da je prisotnost na videokonferencah obvezna. Ni pa šlo brez včasih res hudega stresa pri vklapljanju na prave videokonference in novemu načinu oddajanja nalog. Pri razreševanju tega je pomagala e-pošta ali pa kar direkten klic pomočnice ravnateljice. Velika večina je nove tehnike dobro ponotranjila. Po dveh mesecih pa je bilo še vedno nekaj dijakov, ki so poročali o težavah.

- c. Zelo omejeni, fiksirani interesi, ki odstopajo v intenziteti in fokusu (velika navezanost ali pretirana zainteresiranost za nenavadne predmete, pretirano omejeni interesi, ki vztrajajo dolgo časa)

Ozkost interesov se je pri mladostnikih z MAS izkazala v prid delu na daljavo, saj v večini uporaba tehnologije, igranje računalniških igrice in splošna uporaba pametnih telefonov predstavlja njihovo zanimanje.

- d. Hiper- ali hipo-senzitivnost na senzorne dražljaje ali nenavadno zanimanje za nekatere senzorne dražljaje iz okolja (dozdevna neobčutljivost na bolečino, temperaturo, preobčutljivost na določene zvoke ali teksture, pretirano ovohavanje in dotikanje predmetov, navdušenje nad lučmi ali premikajočimi se predmeti)

Pri delu na daljavo se je ta posebnost pokazala predvsem pri preobčutljivosti na zvoke, ki jih je povzročala slaba internetna povezava. Prav tako so bili zelo moteči zvoki, ki so nastali, ko posamezni mladostniki niso izklopili mikrofona. Vztrajanje na videokonferencah celo dopoldne ob za njih zelo motečih zvokih se je za nekatere mladostnike izkazalo kot preveč naporno. Hkrati pa je prihajalo tudi do tako absurdnih situacij, da dijakinje ni bilo mogoče ustno oceniti, ker je njena sestra v sosednji sobi vadila igranje na harmoniko. Same dijakinje med poukom to ni motilo.

Drugače pa so senzorni dražljaji pri delu na daljavo zmanjšani na minimum, saj vsak mladostnik sedi doma v svoji sobi, ki jo zelo dobro pozna in je zato možnost dodatnih distraktorjev res majhna. To se je kazalo predvsem v zmanjšani potrebi po izklopu in počitku med samim poukom. Možnost, da se med posameznimi videokonferencami zavijejo v odejo na svoji postelji pa je bila še dodatna možnost samopomoči pri spopadanju s tesnobo.

Senzorni dražljaji so se zmanjšali tudi zgolj zaradi manjšega vidnega polja, ki so ga dijaki morali kontrolirati. Če v razredu pogled potuje od mladostnikove mize do table, kjer je napisan tekst, je možnost senzornih motenj velika. Če pa pogled v lastni sobi potuje zgolj do računalniškega ekrana, ki je od oči oddaljen manj kot en meter, je možnost distraktorjev res majhna. Zato so dijaki na daljavo s predvajanih prosojnic prepisovali veliko hitreje kot v razredu.

3. Razprava

Veliko mladostnikov se je kljub izkušnji v lanskem šolskem letu veselilo, da bodo lahko spet doma in jim fizično ne bo potrebno hoditi v šolo. Velika težava pri delu na daljavo pa je bila v tem, da mladostniki z MAS nimajo toliko notranje strukture, zato potrebujejo zunanjo strukturo, ki jim pomaga, da so lahko uspešni. Na daljavo tega ni, zato je težje ostati osredotočen na nalogo in si je težje organizirati svoj dan. Zender (2020) izpostavlja, da imajo osebe z MAS »več izzivov z izvršilno funkcijo, do te mere, da to lahko resnično moti njihovo produktivnost in sposobnost za organizacijo in postavljanje ciljev«. To je problem, ki ga kot profesionalni izobraževalci ne smemo minimalizirati, saj osebe z MAS resnično potrebujejo zunanjo podporo, veliko razumevanja in spodbude.

Kljub nenavadni nepredvidljivosti, s katero smo se morali spopasti tako učitelji kot dijaki, pa so nekatera področja izobraževanja na daljavo prinesla nepričakovane prednosti. Na daljavo se pouka lahko udeleži več dijakov, saj niso omejeni z velikostjo učilnic ali splošnim pomanjkanjem prostora na Zavodu. Prav tako so mladostniki obdržali svoje spremljevalce tudi pri delu na daljavo. Na Zavodu imajo mladostniki z MAS svojo svetovalno delavko, ki jim je bila v šoli na voljo fizično, pri delu na daljavo pa v spletni učilnici. V ta namen so imeli dijaki dve spletni učilnici: Vzgojno delo in Individualna pomoč. V obe so se vključevale tudi druge svetovalne delavke, izvajalci DSP in domski vzgojitelji, ki so na daljavo pomagali dijakom. Poročali so, da je največ učne pomoči in pogovorov, še posebej z dijaki, s katerimi so imeli že prej vzpostavljene odnose.

Pozitivni vidik dela na daljavo je bil tudi dejstvo, da so starši in skrbniki, ki so prav tako delali od doma, imeli priložnost videti in sodelovati pri pouku na način, na katerega prej niso mogli. Po eni strani je, seveda, za učitelja zelo moteče, če kamera poleg dijaka pokaže še druge osebe in njihovo morebitno neustrezno interakcijo. Po drugi strani pa mu prav to da boljši vpogled v domače razmere, vedenjske norme in zahteve. Prav tako je možnost starševskega prisostvovanja pri pouku razjasnila marsikatero zadrego, ki so jo glede izobraževanja svojih mladostnikov imeli. Ena takih je gotovo prilagoditev njihovih napačnih pričakovanj glede sposobnosti mladostnika in posledično manjši pritisk na posamezne učitelje in vodstvo Zavoda. Ena dijakinja je prenehala s šolanjem prav zato, ker so imeli starši direkten vpogled v njene sposobnosti, ko je delala naloge na daljavo. Zato ni čudno, da kar nekaj staršev ugotavlja, da po delu na daljavo bolje razumejo učni program in se počutijo bolj povezane z izobraževanjem svojega otroka.

Dobra posledica prisiljenega dela na daljavo je zagotovo dejstvo, da smo tako učitelji kot dijaki razvili nova znanja, ki se tičejo informacijsko-komunikacijske tehnologije. Sedaj bomo lahko presojali, kateri način komuniciranja je za določeno načrtovano aktivnost boljši, saj prostorska ločenost učitelja in dijaka za oba omogoča večjo prožnost: glede tempa, prostora, vsebin in časa učenja. To je še posebej relevantno za osebe z MAS, ki so si med seboj izredno raznolike, kar za učitelje pomeni dodaten izziv, da ustvarja okolje, ki jih intelektualno stimulira. V tem kontekstu Saltz (2019, str. 256) izpostavlja, da bi moral biti za osebe z MAS »cilj, da

otrokom ponudimo fleksibilnost, ki jo zahteva njihova lastna nefleksibilnost«. Zato lahko delo na daljavo izkoristimo za bolj individualiziran pristop. Pelphey (citiran v Satz, 2019) predlaga, da bi morali z osebami z MAS 20% časa posvetiti njihovim slabostim, 80% časa pa razvijati njihove sposobnosti. Na tak individualiziran način bi lahko tudi njihovo potrebo po ponavljanju določenih vedenj in vzorcev naprej individualno spodbujali v improvizacijo in ustvarjanje.

Učenje na daljavo vpliva na slabše gibalne veščine otrok in mladostnikov, prav tako se nov način dela pozna na povečani telesni teži. Poleg petih čutnih sistemov sta za razvoj oseb z MAS pomembna še proprioceptivni (kje je kakšen del telesa in v kakšnem razmerju so njegovi deli med seboj) in vestibularni (ravnotežni) čutilni sistem. Oba sistema izredno vplivata na gibanje, saj omogočata, da človek avtomatično čuti svoje telo. Zato je učenje nadzorovanja gibanja za osebe z MAS še toliko bolj pomembno, na daljavo pa skoraj onemogočeno. V tem kontekstu Klančar (citirana v Higashida, 2017, str. 181) poudarja: »Če ne moremo gibati, ne moremo vplivati na svoje okolje pa tudi nase ne. Ne moremo rasti in se razvijati, torej se ne moremo učiti. Učenje je oteženo. Težko pravilno razbiramo dražljaje iz okolice in se nanje ustrezno odzivamo. Težko si nabiramo izkušnje in spomine, na podlagi katerih bomo delovali v prihodnosti. Izkušnje in tvorjenje spominov so ključni del učenja.«

Spletno učenje za otroke s posebnimi potrebami torej ni popolna alternativa za delo v razredu. V programih Srednjega poklicnega izobraževanja to še posebej pride do izraza pri praktičnih predmetih, saj učenje praktičnih spretnosti zahteva aktiven nadzor in neposredno bližino učitelja. Prav tako družbenih procesov in osebne komunikacije med vsemi v izobraževalnem procesu tehnologija ne more nadomestiti. Za učitelje pa je prav družbeni kontekst pomembnejši od samega prenosa informacij, saj se zavedamo, da podajanje zgolj vsebin brez vrednot zanemarja vzgojo.

Na daljavo smo delali na podlagi prej vzpostavljenih odnosov in načinov dela. Spletne učilnice so služile kot nabor vsebin in materiala za učenje, ki se pedagoško in didaktično ni razlikoval od dela v razredu. Potrebno se je zavedati, da taka neprilagoditev prejšnjih gradiv še ne pomeni, da je bilo delo na daljavo e-učenje, saj priprava e-gradiv »terja temeljito vsebinsko in oblikovno pripravo, ki mora izhajati iz ustreznih pedagoško-didaktičnih teorij ter upoštevati načela priprave gradiv za samostojno učenje in posebnosti oblikovanja spletnih gradiv (Bregar, Zgajmajster in Radovan, 2010, str.13).« Z našim delom na daljavo smo ohranili stare učbenike. Ker je družbena situacija bila in je še vedno zelo nepredvidljiva, celostnega e-izobraževanja nismo niti začeli vzpostavljati. Zagotovo se je izkazalo kot zelo dobro, da lahko v e-učilnici naložimo gradivo v primeru, da je dijak odsoten, kar mislimo, da se bo ohranilo kot dobra praksa. IKT bo tako ostala dopolnilna sestavina učnega procesa.

Velika olajševalna okoliščina pri vpeljavi učenja na daljavo je bilo prav gotovo dejstvo, da dijaki ne prestando komunicirajo preko elektronskih medijev. Na svoj način so navajeni, da informacije sprejemajo površinsko iz več različnih virov. »Komuniciranje z uporabo tehnologije, večinoma na daljavo, je nepogrešljiv del njihovega življenja in poglaviti način navezovanja socialnih stikov (Bregar, Zgajmajster in Radovan, 2010, str. 27).« Starejši kolegi pa so lahko to situacijo izkoristili za lastno rast v smislu koncepta vseživljenjskega učenja, ki jim bo v prihodnosti koristil tudi v drugih situacijah, saj hiter razvoj sodobne družbe enostavno zahteva in pričakuje ustrezno prilagajanje in učenje novih poti.

4. Zaključek

Družbene razmere so vgojno-izobraževalne ustanove prisilile, da popolnoma zapustijo svojo cono udobja in svoje delo v zelo kratkem času prenesejo na daljavo. To je bilo novo in stresno

za vse udeležence, še posebej naporno pa za osebe z motnjo avtističnega spektra, ki se s spremembami v vedenju in aktivnostih spopadajo težje kot nevrotična populacija.

Kljub nenadni negotovosti pa se je kasneje izkazalo, da je uvedba videokonferenc na področje izobraževanja prinesla nepričakovane koristi za mladostnike z motnjo avtističnega spektra. Spletna oblika omogoča večim učencem, da se udeležijo videokonference, saj pouk ni več odvisen od velikosti fizičnih učilnic. Motnje iz okolja so na daljavo zmanjšane na minimum, ker so vsi mladostniki doma v znanem okolju. Iz istega razloga mladostniki s svojimi specifičnimi vedenji na daljavo ne motijo drug drugega. Možnost stalne zvočne kontrole pa učitelju omogoča boljši nadzor in spodbujanje vsakega posameznika.

Spletno učenje ni popolna alternativa delu v razredu. Delo na daljavo daljši čas pa je pokazalo nekatere prednosti, ki se jih prej nismo zavedali. Ta spoznanja kličejo po novih raziskavah in proučevanju, kako bi lahko še bolj individualizirali pouk za osebe z motnjo avtističnega spektra.

5. Literatura

- Bregar, L., Zagmajster, M. In Radovan, M. (2010). *Osnove e-izobraževanja: priročnik*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije. Pridobljeno s https://arhiv.acs.si/publikacije/Osnove_e-izobrazevanja.pdf
- Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-5. – 5th ed.* (2013). Arlington, VA: American Psychiatric Association. Pridobljeno s <https://cdn.website-editor.net/30f11123991548a0af708722d458e476/files/uploaded/DSM%2520V.pdf>
- Higashida, N. (2017). *Zakaj skačem: glas dečka iz tišine avtizma*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Saltz, G. (2019). *Moč različnosti: vez med duševno motnjo, nadarjenostjo in genialnostjo*. Ljubljana: Umco.
- Zender, B. (2020). *COVID-19 Online Learning solutions Present Challenges For Students With Autism, ADHD*. Pridobljeno s <https://www.kunr.org/post/covid-19-online-learning-solutions-present-challenges-students-autism-adhd#stream/0>

Kratka predstavitev avtorice

Mag. Marjeta Čampa je profesorica angleškega jezika in univerzitetna diplomirana japonologinja. Znanstveni magisterij je zaključila na Ekonomski fakulteti v Ljubljani. Zanimajo jo različne vrste pristopov vodenja, izobraževanja, vpeljevanje mehkih veščin in razvoj socialnih kompetenc. Zadnjih nekaj let je kot profesorica angleščine zaposlena na Zavodu za gluhe in naglušne Ljubljana.

Skrb za duševno zdravje učencev v okviru dodatne strokovne pomoči za učence Rome

Mental Health Care of Students at Additional Professional Assistance for Roma Students

Ane Mari Čerpnjak

*Osnovna šola Sveti Jurij
anemari.cerpnjak@ossvj.si*

Povzetek

Na OŠ Sveti Jurij je okoli 20% učencev, ki so pripadniki romske etnične skupnosti in se tako uvrščajo v ranljivo skupino prebivalcev. Nekateri med njimi se poleg učnih in drugih socialnih ali ekonomskih težav soočajo tudi s čustvenimi, ki so vzrok za njihov slabši učni uspeh in nesprijetost v skupnosti. Vzroki za slabše počutje romskih učencev so v strahu pred šolo in ocenjevanjem znanja, v slabih medvrstniških odnosih in v nevzdržnih in nespodbudnih domačih razmerah, kjer izobrazba in znanje nista vrednoti. Pri DSP za učence Rome tako poiščemo čas za pogovor o stresnih situacijah, najti poskušamo rešitve in opolnomočiti učence za spopadanje z njimi. Skupaj z učenci analiziramo nastale situacije, načrtujemo učenčev delovanje vnaprej in sprotno evalviramo delovanje. Načrtovano delo po potrebi modificiramo, prilagajamo trenutnim razmeram in poskušamo v veliki meri vključevati starše, s katerimi pa imamo negativne izkušnje. Tako pri urah DSP za učence Rome pomagamo učencem na mnogotere načine, ampak vedno skupaj z njimi: od premagovanja strahu pred ocenjevanjem znanja ali govornimi nastopi, posredovanjem v težavah v medvrstniških odnosih do načrtovanja bolj zdravega življenjskega sloga (skrb za higieno, pogovor o zdravi prehrani, o občasnem gibanju v naravi ali o zadostni količini kakovostnega spanca). Učenci se naučijo pozitivno razmišljati, sprejemati pomoč, poskrbeti za izboljšanje telesnega zdravja in se sprostiti, kjer se najpogosteje odločajo za vodeno sproščanje z vizualizacijo. Učenci so tak način dela dobro sprejeli in vsakoletno se pokažejo dobri rezultati. Oboji se namreč zavedamo, da je duševno zdravje pomemben del zdravega življenjskega sloga, h kateremu pa vsi stremimo.

Ključne besede: dodatna strokovna pomoč, duševno zdravje, romski učenci, zdrav življenjski slog.

Abstract

At the Sveti Jurij elementary school there are about 20% of pupils who are members of the Roma ethnic community and are thus classified as belonging to the vulnerable population group. Some of them, in addition to learning and other social or economic difficulties, also face emotional difficulties, which are the causes of their poor academic performance and of their not being accepted in the community. The causes of the poor well-being of Roma pupils lie in the fear of school and of knowledge assessment, in poor peer relations and intolerable and unsuitable home conditions where education and knowledge are not valued. In additional professional assistance we thus take the time to talk to the Roma pupils about stressful situations, look for solutions and ways to empower pupils to deal with them. Together with the pupils we analyse the situations, plan future actions for the pupils and assess the activities on an ongoing basis. If necessary, we modify the planned work, adapt it to the current situation and try to involve the parents to a great extent, with whom however we have negative experiences. Thus, in additional

professional assistance lessons for Roma pupils, we help the pupils in many ways, but always inclusively: from overcoming the fear of assessment or speaking assignments, to mediating in issues of peer relations and to planning a healthier lifestyle (personal hygiene, talking about healthy eating, about occasional outdoor exercise or about a sufficient amount of quality sleep). Pupils learn positive thinking, accept help, take care of their physical health and relax, where they most often decide on guided relaxation through visualization. This type of work has been well received by the pupils and good results show every year. Both us and them are aware that mental health is an important part of a healthy lifestyle, which is what we all strive for.

Keywords: additional professional assistance, healthy lifestyle, mental health, Roma pupils.

1. Uvod

Duševno zdravje je neločljiv del celotnega zdravja posameznika in je tudi vir blaginje. Je mnogo več, kot le odsotnost duševne bolezni. Dobro duševno zdravje posamezniku omogoča izpolnjevanje in udeležanje njegovih intelektualnih in čustvenih kapacitet ter mu omogoča, izpolnjevanje svoje vloge v poklicnem, družbenem in zasebnem življenju. (Roškar, 2015) V zadnjih letih se je uveljavil koncept pozitivnega duševnega zdravja, ki ga sestavljajo področja kot so posameznikovo notranje psihično stanje, kot so sreča, zadovoljstvo, samospoštovanje, nadalje njegovi odnosi z drugimi, njegovo vsakodnevno delovanje ter sposobnost, da obvladuje svoje življenje in se uspešno sooča z izzivi ter problemi in doprinaša skupnosti, v kateri živi. Posameznik ima tekom svojega življenja lahko težave na enem ali več področjih duševnega zdravja. Kadar težave pomembno ovirajo njegovo vsakodnevno delovanje, govorimo o duševnih motnjah. Med najpogostejšimi duševnimi motnjami sodobnega časa so stresne motnje, tesnoba in depresija. (»www.nijz.si«, 2010)

V današnjem sodobnem svetu sta govor in razprava o stresu postala zelo moderna in stres je tako znanstveno, še bolj pa laično, postal glavni krivec za najrazličnejše težave današnjega časa. Stres namreč nosi s sabo več pomenov in poslučuje se ga za opisovanje različnih stvari v najrazličnejših situacijah. Za mnoge je stres enačen le z negativnimi asociacijami, čeprav danes vemo, da ima nevtralen pomen (Selye, 1956). Pomeni torej, da sam po sebi stres ni ne dober ne slab. Težava nastopi takrat, kadar postane stres za posameznika neobvladljiv. Stres je potrebno razumeti kot koristen del našega življenja, ki se mu ne moremo izogniti. Spretnost obvladovanja stresa je zato sposobnost, da znamo najti ravnovesje med zunanjimi dražljaji in našimi odzivi nanje ter da znamo poiskati pravo mero stresa, ki nas navdaja z delovno energijo in nas motivira. (Weare, 2010) V nadaljevanju bomo govorili o stresu, kot je razumljen pri večini ljudi, ko omenjen pojem poimenuje neprijetne pritiske, negativne občutke, bojazen, potrtnost, pretežka bremena in podobno. Tudi Mikuš Kosova (2020) poudarja, da duševno zdravje otrok ni nekaj samoumevnega in da so celo v okolju sorazmernega materialnega in siceršnjega blagostanja - morda pa prav zaradi njega - paradoksalno duševne težave in motnje pri otrocih v porastu, veliko in naraščajoče število nekaterih duševnih motenj v otroštvu in adolescenci pa predstavlja vedno večji izziv.

Znaki stresa so lahko telesne, duševne in tudi socialne narave. Vendar pa tako, kakor smo si ljudje med seboj različni, so različni tudi naši odzivi na stres. Telesni znaki so lahko pospešen srčni utrip, hitrejše dihanje, znojenje in upočasnen prebavni proces. (Weare, 2010) Večkrat pa zapostavljamo duševne in socialne znake stresa, ki pa so enako, če ne še bolj zastopani, vendar se v določenih stresnih situacijah skrijejo oz. jih bolj potlačimo. Tako učitelj nudi pomoč pri oblikovanju učenčevih lastnih ciljev, vrednot in prednostnih nalog. Potrebno pa se je ozreti tudi na svoje omejitve, se naučiti bolje upravljati s časom, svoj negativni notranji samogovor, ki

uničuje našo samozavest, pa moramo nadomestiti s pozitivnejšim "notranjim scenarijem" (Trower in sod., 1989).

Cilji, ki jih poskušamo dosegati z romskimi učenci v okviru DSP za učence Rome, so najprej pogovor o stresnih situacijah, najti poskušamo rešitve in opolnomočiti učence za spopadanje z njimi. Skupaj z učenci analiziramo nastale situacije, načrtujemo učenčevo delovanje vnaprej in sprotne evalviramo delovanje. Načrtovano delo po potrebi modificiramo, prilagajamo trenutnim razmeram in poskušamo v veliki meri vključevati starše, s katerimi pa imamo negativne izkušnje. Poročilo o raziskavi Z zdravjem povezano vedenje v šolskem obdobju (HBSC - Health Behaviour in School Aged Children) (2019) namreč kaže, da se s starostjo duševno zdravje otrok in mladostnikov slabša, in sicer še posebej pri dekletih, ki imajo slabše duševno zdravje kot fantje. Podatki kažejo, da eden od štirih mladostnikov poroča, da se počutijo nervozne, razdražljive ali imajo težave s spanjem vsaj enkrat na teden. Prav to je ena od temeljnih iztočnic, na katerih temelji oblikovanje zgoraj omenjenih ciljev.

Tako pri urah DSP za učence Rome pomagamo učencem na mnogotere načine, ampak vedno skupaj z njimi: od premagovanja strahu pred ocenjevanje znanja ali govornimi nastopi, posredovanjem v težavah v medvrstniških odnosih do načrtovanja bolj zdravega življenjskega sloga (skrb za higieno, pogovor o zdravi prehrani, o občasnem gibanju v naravi ali o zadostni količini kakovostnega spanca). Učenci se naučijo pozitivno razmišljati, sprejemati pomoč, poskrbeti za izboljšanje telesnega zdravja in se sprostiti, kjer se najpogosteje odločajo za vodeno sproščanje z vizualizacijo.

2. Oblike in metode dela

Priprava učencev na obravnavo in delo z njimi ter njihovo delo samo poteka skoraj vedno individualno, lahko pa se zgodi, da se nadaljuje tudi v dvojicah, skupinsko ali frontalno, odvisno od obravnavanega primera.

Pri samem delu je bilo uporabljenih kar nekaj različnih metod: razlaga, razgovor, pripovedovanje, opisovanje, pojasnjevanje, predstavitev problema, posredno in neposredno opazovanje, igra vlog, predvsem pa praktično delo.

V dodatno strokovno pomoč za učence Rome je vključenih 25 učencev Romov, ki vsi posredno ali neposredno sodelujejo pri omenjenih oblikah dela – nekateri kot učenci, ki rabijo pomoč in nekateri kot učenci, ki pomoč nudijo.

3. Rezultati

Šolsko okolje predstavlja izjemno stresno polje ne samo za učitelje, ampak tudi za učence (Kvriacou, 2011). Razlogi, zakaj pri učencih prihaja do stresnih situacij v šoli, so mnogoteri in predvsem različni. Govorimo o strahu pred šolo in ocenjevanjem znanja, o slabih medvrstniških odnosih in o nevdržnih in nespodbudnih domačih razmerah, kjer izobrazba in znanje nista vrednoti. Ti razlogi so najpogostejši, se pa srečujemo tudi z drugimi. V nadaljevanju omenjamo najpomembnejše vzroke in načine spopadanja s posledicami, ki jih prinašajo.

3.1 Področje prehoda iz ene šole na drugo

Počasne ali bolj plašne učence lahko ohromi divji ritem šolskega življenja. To še zlasti velja za učence v obdobju prehoda iz ene šole na drugo. Mnogi od njih občutijo ob prehodu strah in zmedenost. V novi šoli se zelo slabo počutijo, veliko jokajo in opozarjajo na najrazličnejša bolezenska stanja (glavoboli, bolečine v želodcu, bruhanje...). Z takimi učenci se pogovarjamo ne le o slabih straneh šolskega bivanja, ampak poiščemo predvsem dobre stvari, ki jih le-to prinaša. Učenci si poiščejo »zaveznika« med svojimi sošolci, ki ga usposobimo za vodenje takega učenca. »Zaveznik« pomaga pri vzpostavljanju stikov z drugimi učenci šole in pomaga pri komunikaciji z učitelji ter okoljem, sošolca vodi in usmerja in mu tako pomaga, da se sčasoma bolje znajde v novem okolju. Težave, ki so nastopile na začetku, torej ob prestopu iz ene šole v drugo, tako počasi izzvenijo.

3.2 Področje medsebojnih odnosov na šoli

Stres pa pogosto povzročajo tudi slabi medsebojni odnosi na šoli. Učenci, ki so zelo navezani na družbo vrstnikov, so bolj nagnjeni k negativnim reakcijam, kadar gre z medsebojnimi odnosi kaj narobe. (Weare, 2010) Taki učenci se raje zaprejo sami vase, kakor da težave rešujejo. Izguba ali odtegnitev stikov s prejšnjimi prijatelji lahko za nekatere pomeni veliko težavo, saj se brez njih preprosto ne znajdejo več. Takim učencem pomagamo navezati prijateljske stike s sošolci ali drugim učenci šole, vsaj z enim ali dvema. Sčasoma se tak učenec naveže na nove prijatelje, jim zaupa in predvsem ugotovi, da njegove težave niso bile tako moteče, kot je mislil sam v preteklosti.

Če pa so takšni učenci deležni posmeha svojih sošolcev ali če se jih ti izogibajo ali z njimi celo fizično obračunavajo, je zelo verjetno, da bodo ti v šoli potrti in zaprti vase. (Weare, 2010) To je le ena od najpogostejših pasti reševanja tega problema. Včasih se namreč zgodi, da okolica dotičnega učenca zavrne, se mu izogiba in v takih primerih nemalokrat pride res do fizičnega obračunavanja. Ko je enkrat prisotna taka negativna izkušnja, je ponovna pot reševanja težave sicer enaka, čeprav težja, vendar ni nemogoča.

Bolj ekstrovertirani učenci pa lahko reagirajo z nesramnim odnosom do učitelja, morda v želji, da bi si pridobili naklonjenost sošolcev, ali pa celo postanejo nasilni do učiteljev in sošolcev. Vse to pa gre na škodo njihovega dela v šoli, slabšajo pa se tudi njihovi odnosi s sošolci. (Weare, 2010) Slab odnos do kogarkoli pa je vedno pokazatelj težav, ki izvirajo od nekje drugje in niso primarna težava. S takimi učenci vedno poskušamo poiskati izvor problema in vedno se izkaže, da je le-ta nekje drugje. Učenci so morda nesramni ali celo nasilni do drugih predvsem zato, ker je zanje to edina reakcija na težave v ozadju (zasmehovanje, strah pred učiteljem...).

3.3 Področje strahu pred določenim predmetom ali ocenjevanjem znanja

Odsotnost zaradi znakov telesnega obolenja in izostanki ob dneh, ko je na urniku določen predmet, z gotovostjo govore, da gre pri učencih za posledice stresa. Lahko, da gre za strah pred predmetom samim, pred tem, da obravnavanih vsebin učenec ne razume in tone vedno globlje v brezno neznanja. V takih primerih poiščemo pomoč učitelja ali sošolca, izdelam urnik pomoči in spremljamo napredek. V zelo veliko primerih je tak pristop ustrezen in daje pozitivne rezultate. Lahko pa ima učenec odpor do predmeta zaradi slabih ali neosebnih odnosov z učiteljem, kar rešujemo samo in izključno s pogovorom med učencem in dotičnim učiteljem.

Nekateri romski učenci se zelo bojijo govorno nastopati, glasno brati ali biti kakorkoli izpostavljeni pred sošolci ali širšo publiko. Po navadi so to učenci, ki imajo težave pri govoru ali branju, ali pa tisti z zelo nizko samopodobo. Obravnava takih učencev je praviloma timska (razrednik ali dotični učitelj, pedagog, psiholog, učenec), kjer poskrbimo za to, da se bo učenčeva publika postopoma številčno povečevala, za vsak uspehi nastop pa se opravi evalvacija in smernice za naprej. V nekaterih primerih romski učenci skozi daljše obdobje napredujejo do te mere, da lahko nastopijo tudi na javnih prireditvah, kar jim najbolj od vsega dvigne nivo samopodobe.

3.4 Stresno domače okolje

Še zlasti velik stres pa je za mlade bivanje v okolju, ki se razlikuje od okolja, v kakršnem živi večina njihovih sošolcev. Družinske obveznosti so včasih prezahtevne in neprimerne starosti učencev. Takšne obveznosti jih oddaljijo od vsakdanjih dejavnosti vrstnikov, zaradi njih zamujajo pouk, so v razredu utrujeni in ne pišejo redno domačih nalog. (Weare, 2010) Romski učenci namreč povedo, da živijo v, milo rečeno, nenavadnih okoljih. Med njimi so taki, ki živijo samo z mamo ali samo z očetom in očeta/mame niso nikoli videli ali pa so jih nazadnje srečali pred leti. Določeni povedo, da je mama veliko odsotna (po več tednov skupaj) in živijo z ostarelo babico, ki ne zmora nadzora nad njimi. Pojavljajo se tudi primeri, ko se partnerji enega od staršev zelo pogosto menjajo in učenci ne zmorejo vzpostaviti pravzaprav nobenega odnosa z njimi, saj včasih ne poznajo niti jezika (npr. migranti). Srečujemo pa se tudi s primeri alkoholizma in zlorabe drog ter kriminalom v romskih družinah. V takih primerih posreduje svetovalna služba in center za socialno delo.

3.5 Področje slabe higiene, neustrezne prehrane, nezdravega življenjskega sloga

Nekateri učenci prihajajo iz stresnih okolij, kjer so živeli utesnjeno, v slabih higienskih razmerah in ob neustrezni prehrani. (Weare, 2010) Kar nekaj težav izhaja tudi iz dejstva, da nekateri romski učenci zelo slabo poskrbijo za svojo higieno ali pa sploh ne. To so učenci, ki so s strani svojih staršev zanemarjeni in potrebno je priznati, da je zanemarjena pravzaprav celotna okolica teh učencev. V šoli pri urah DSP za učence Rome tako poskrbimo za pogovor, kako in na kakšne načine poskrbeti za higieno in predvsem osvetlimo področja, ki se lahko izboljšajo, če bo higiena ustrezna. Opaziti je, da učenci potem poskrbijo za higienski minimum v šoli (umivanje rok, umivanje obraza, natančnejša higiena v toaletnih prostorih), vendar pa se veliko ne spremeni doma, saj vsakodnevno bivajo v domačem okolju, ki se ne spreminja. K reševanju tega problema poskušamo pritegniti predvsem starše, ki pa se slabo odzivajo na vabila, ampak takih težav (higiena, zdrava prehrana, gibanje) brez njih skorajda ni mogoče v celoti rešiti. Kolikor je mogoče, apeliramo na učence, da se približujejo zdravemu življenjskemu slogu in pozitivne premike opazamo predvsem pri starejših učencih.

4. Razprava

Ob ponujeni pomoči se učenci naučijo pozitivno razmišljati, sprejemati pomoč, poskrbeti za izboljšanje telesnega zdravja in se sprostiti, kjer se najpogosteje odločajo za vodeno sproščanje z vizualizacijo, povzeto po priročniku Inštituta za varovanje zdravja RS (2010):

- Pozitivno razmišljanje.

Pri urah dodatne strokovne pomoči za učence Rome spodbujamo učence k pozitivnemu razmišljanju. Ko predstavijo svoje težave, jih opredelijo in ozavestijo, jih spodbudimo, da poskušajo čimbolj sami najti rešitve in ozavestiti tudi posledice, če bodo težave reševali na dogovorjeni način. Izluščiti skušamo predvsem dobre in pozitivne stvari, ki jih motivirajo, da težave rešujejo in se ob raznih preprekah ne izgubijo ali celo odnehajo.

- Sprejemanje in nudenje pomoči.

Skupaj z učenci poiščemo najrazličnejše možnosti, kdo vse bi lahko pomagal pri reševanju težav. Da bi lahko zadovoljili vse svoje potrebe, potrebujejo pomoč različnih ljudi; nekateri sočustvujejo z njimi, spet drugi pa pomagajo jasno misliti, nekateri jih razvedrijo, drugi pa izzovejo. Vedno poskušamo najti več možnosti in se opreti na več ljudi, saj to pušča tudi odprte možnosti takrat, ko se morda kje kaj zalomi.

- Izboljšanje telesnega zdravja.

Žal je telesno zdravje pri romskih učencih pereč problem, kar pa pomeni, da je problem tudi duševno zdravje. Učenci namreč povedo, da se izjemno slabo prehranjujejo in da so edini zdravi obroki tisti, ki jih prejmejo v šoli. Doma je hrana dokaj enolična in zelo nezdrava (ocvrta hrana, velike količine živil z ogljikovimi hidrati, predvsem s sladkorjem, zelo malo zelenjave in sadja, sladkane pijače). Učence spodbujamo, da si znajo tudi sami kaj pripraviti, za kar kažejo kar veliko zanimanje, ampak povedo tudi, da mnogih sestavin za pripravo zdrave hrane doma nimajo. Velik problem predstavlja tudi pitje energijskih pijač, kjer v vseh pogledih pretiravajo. Posledično so razdražljivi, hiperaktivni, se slabo počutijo in ne morejo spati. Nespečnost privede do tega, da bedijo velik del noči in »strmijo« v svoje telefone ali igrajo računalniške igrice. Tudi gibanja je zelo malo, ker nimajo volje zanj. Če je le možno, se izognejo tudi športnim dnevom v šoli. Učence spodbujamo k spremembi takega sloga življenja, iščemo možnosti za spremembe in poudarjamo pozitivne posledice le-tega.

- Sproščanje.

Pri urah dodatne strokovne pomoči za učence Rome imajo le-ti možnost sprostitve z vizualizacijo, saj kot sami povedo, za sproščanje v domačem okolju ni možnosti. Učencem razložimo, da so sproščujoči lahko tudi hobiji, dejavnosti v prostem času, npr. sprehodi ali branje, počitnice ali kaj podobnega. Vsekakor pa k temu sodijo tudi vaje sproščanja, joga, dihalne vaje in meditacija. Na začetku so romski učenci še skeptični do tehnik sproščanja in ne verjamejo, da lahko resnično delujejo. Po določenem času pa ugotavljamo, da se jih radi poslužujejo, saj prinašajo pozitivne učinke (umirjenost, razbremenitev, jasno razmišljanje...).

5. Zaključek

Skupaj z učenci analiziramo nastale situacije, načrtujemo učenčevo delovanje vnaprej in sprotno evalviramo delovanje. Načrtovano delo po potrebi modificiramo, prilagajamo trenutnim razmeram in poskušamo v veliki meri vključevati starše, s katerimi pa imamo negativne izkušnje. Marsikje so starši vzrok za nastale težave in če bi se bolj vključevali v reševanje težav svojih otrok, bi marsikje bili tudi rešitev. Žal pa izkušnje kažejo, da imajo ponekod romski starši premalo zanimanja za šolsko delo in težave svojih otrok, kar seveda otežuje vsakršno nadaljnje delo. Tako pri urah dodatne strokovne pomoči za učence Rome pomagamo učencem na mnogotere načine, ampak vedno skupaj z njimi: od premagovanja strahu pred ocenjevanje znanja ali govornimi nastopi, posredovanjem v težavah v

medvrstniških odnosih do načrtovanja bolj zdravega življenjskega sloga (skrb za higieno, pogovor o zdravi prehrani, o občasnem gibanju v naravi ali o zadostni količini kakovostnega spanca). Učenci se naučijo pozitivno razmišljati, sprejemati pomoč, poskrbeti za izboljšanje telesnega zdravja in se sprostiti, kjer se najpogosteje odločajo za vodeno sproščanje z vizualizacijo.

V strokovnem članku smo približali razumevanje stresa in čustvenih težav učencev v šoli, njihovih vzrokih in znakih ter govorili o načinih uspešnega preprečevanja in obvladovanja le-tih z vidika romskih učencev. Kot cilj v tem kontekstu izpostavljamo poznavanje učinkovitega sporočanja želja in potreb. Dobro počutje v šoli je namreč ključnega pomena za dobro socialno vključenost in nenazadnje pomeni doprinos k boljšemu učnemu uspehu učencev. Ker spada romska etnična skupnost v ranljivo skupino prebivalcev, je pomembno, da so pristopi k obravnavi teh učencev široki in celostni, predvsem pa so drugačni od običajnih. Nekateri med njimi se namreč poleg učnih in drugih socialnih ali ekonomskih težav soočajo tudi s čustvenimi, ki so vzrok za njihov slabši učni uspeh in nesprejetost v skupnosti. Vzroki za slabše počutje romskih učencev so v strahu pred šolo in ocenjevanjem znanja, v slabih medvrstniških odnosih in v nevdržnih in nespodbudnih domačih razmerah, kjer izobrazba in znanje nista vrednoti. Pri dodatni strokovni pomoči za učence Rome tako poiščemo čas za razmislek in pogovor o stresnih situacijah, najti poskušamo rešitve in opolnomočiti učence za spopadanje z njimi. V članku predstavljamo nekaj takih pristopov, ki so se izkazali za ustrezne in vodijo k temu, da se romski učenci v šoli dobro počutijo in se vrednotno približajo ostali širši skupnosti, v kateri bivajo. Vsakoletno se seveda pokažejo še kakšni novi izzivi, ki pa se jim kot institucija prilagajamo, zavedajoč se, da ta kontinuum ne bo nikoli zaključen.

Učenci so tak način dela dobro sprejeli in vsakoletno se pokažejo dobri rezultati. Oboji se namreč zavedamo, da je duševno zdravje pomemben del zdravega življenjskega sloga, h kateremu pa vsi stremimo.

6. Viri in literatura

- Jeriček Klanšček, H. etc. (2019). Z zdravjem povezana vedenja v šolskem obdobju med mladostniki v Sloveniji - Izsledki mednarodne raziskave HBSC. Ljubljana: NIJZ
- Kyriacou, C. (2011). Nekaj misli o stresu pri učiteljih. V *Vzgoja in izobraževanje : revija za teoretična in praktična vprašanja vzgojno izobraževalnega dela*. 42, (4), str. 5-7.
- Mikuš Kos, A. (2020). Duševno zdravje otrok današnjega časa. Ljubljana: Didakta.
- Nacionalni inštitut za javno zdravje – Področja dela. (2011). Pridobljeno s: <https://www.nijz.si/sl/podrocja-dela/moj-zivljenjski-slog/dusevno-zdravje> .
- Roškar, S., Jeriček Klanšček, H., Konec Juričič, N. (2015). Duševno zdravje otrok in mladostnikov. Ljubljana: Služba vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko.
- Selye, H. (1956). The stress of life. New York : McGraw-Hill.
- Trower, P., Dryden, W. (1989). Cognitive-behavioural counselling in action. London etc. : Sage Publications.
- Weare, K., Gray, G. (2010). Izboljševanje duševnega zdravja v Evropski mreži zdravih šol: priročnik za učitelje in druge, ki delajo z mladimi. Ljubljana : Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije.

Kratka predstavitev avtorice

Ane Mari Čerpnjak je profesorica pedagogike in sociologije na Osnovni šoli Sveti Jurij. Je svetovalka od leta 2011 in dejavna na področju pedagoškega dela z učenci Romi. Že 23 leto se ukvarja z omenjeno ranljivo skupino učencev, nudi dodatno strokovno pomoč in koordinira DSP za učence Rome. Dejavna je na medkulturnem področju na šoli ter povezuje starše in širšo skupnost s šolo. V zadnjih letih namenja posebno skrb duševnemu zdravju romskih učencev, ker to področje postaja vedno bolj pereče. V preteklosti je bila zaposlena tudi v vrtcu in srednji šoli, tako da ima bogate izkušnje z različnih ravni izobraževanja.

Podpora dijakom s posebnimi potrebami v času epidemije v okviru projekta SEM

Support for students with special needs during an epidemic within the SEM project

Bojana Matić Risteski

*Center za sluh in govor Maribor
bojana.matic-risteski@csgm.si*

Povzetek

Izobraževanje na daljavo, ki je posledica epidemije, predstavlja velik izziv za vse – tako za učence, pedagoško osebje kot njihove starše. Tovrstno izobraževanje je še toliko bolj zahtevno za učence s posebnimi potrebami, ki imajo zaradi specifik svojih motenj dodatne težave pri prilagajanju na izobraževalno, delovno in družbeno okolje nasploh. Projekt »Socialna vključenost, enakopravnost, možnosti za vse« (SEM) je namenjen opolnomočenju mladih s posebnimi potrebami na področju izobraževanja, dela in usposabljanja za čim bolj samostojno življenje. Izvajalci projekta SEM so v času epidemije in izobraževanja na daljavo okrepili prizadevanja za pomoč dijakom s posebnimi potrebami. V prispevku so predstavljene različne oblike podpore, ki je bila nudena udeležencem projekta SEM na področju izobraževanja na daljavo, krepitve socialnih stikov in dela s starši. Izkušnje so pokazale, da je podpora v okviru projekta SEM predstavljala koristno dopolnitev pri nujenju pomoči dijakom s posebnimi potrebami in njihovim družinam v času epidemije.

Ključne besede: dijaki s posebnimi potrebami, izobraževanje na daljavo, podpora, projekt SEM, socialni stiki, sodelovanje s starši.

Abstract

Distance education, a consequence of an epidemic, has shown to be a great challenge for all involved – the students, pedagogical staff and parents alike. Such education is even more demanding for students with special needs, who, due to the specifics of their special needs, have additional problems with adjusting to the educational, work and social environment. The »Social Inclusiveness, Equality and Opportunities for All« (SEM) project aims to empower youth with special needs in the area of education and work and enables them for independent life. The SEM project staff increased the efforts to assist the special needs high school students during the epidemics. There are various forms of support presented in this article, provided to project participants in the areas of distance learning, strengthening the social contacts and assistance to parents. The experience has shown that the support in the SEM project represented a useful addition in providing assistance to high school students with special needs and their families during the epidemic.

Keywords: distance education, social contacts, students with special needs, support, the SEM project, working with parents.

1. Uvod

V letu 2020 je bil šolski sistem (z učitelji, učenci in njihovimi družinami na čelu) postavljen pred velik izziv. Praktično čez noč se je preoblikoval v izobraževanje na daljavo, pri čemer je redko kdo imel optimalne pogoje za delo. Medtem ko so se zaprla vrata šolskih prostorov, se je na široko odprl vhod v digitalne in domače sfere, kamor smo s pomočjo informacijsko-komunikacijskih tehnologij začeli prehajati pogosteje kot kadarkoli prej. Vsi udeleženi v tem procesu smo se znašli v novem, doslej neznanem položaju. Družbena klima, prežeta z negotovostjo, socialno izolacijo in strahom, je imela dodatno obremenjujoč vpliv. Na preizkus je bila postavljena naša iznajdljivost, potrpežljivost, samostojnost, sposobnost organizacije, samoregulacije in discipline. Te prilagoditve so bile še posebej zahtevne za učence s posebnimi potrebami, ki se zaradi specifik svojih motenj na teh področjih tudi sicer srečujejo z večjimi težavami in dodatnimi izzivi.

V okviru projekta »Socialna vključenost, enakopravnost, možnosti za vse« (v nadaljevanju: projekt SEM) smo v tem obdobju izvajali različne oblike podpore za dijake s posebnimi potrebami in njihove družine. S tem smo se odzvali na njihove aktualne potrebe in razmere.

2. Prispevek projekta SEM na področju podpore dijakom s posebnimi potrebami v času izobraževanja na daljavo

Na Centru za sluh in govor Maribor izvajamo v sodelovanju s konzorcijskimi partnerji (OŠ Antona Janše Radovljica in Zavod Vitis, Center za izobraževanje, usposabljanje in rehabilitacijo Ptuj) v obdobju 2017–2022 projekt SEM, s katerim celostno naslavljamo problematiko socialne in ekonomske deprivilegiranosti mladih s posebnimi potrebami. Projekt SEM je bil izbran na javnem razpisu Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport za izbor operacij »Spodbujanje socialne vključenosti otrok in mladih s posebnimi potrebami v lokalno okolje«, sofinancirata ga Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.

Projekt SEM je namenjen mladim z motnjo v duševnem razvoju, gluhim in naglušnim, mladim z govorno-jezikovno ter avtistično motnjo, ki imajo zaradi specifik svojih motenj težave pri prilagajanju na izobraževalno, delovno in družbeno okolje nasploh. Z aktivnostmi projekta SEM razvijamo model dolgoročnega (že od obdobja osnovne šole) in na dejanske potrebe usmerjenega programa usposabljanja mladih s posebnimi potrebami, v okviru katerega nudimo neposredno podporo v vseh življenjskih okoljih mladostnika s posebnimi potrebami (Slika 1).

Slika 1: Življenjska okolja mladostnika s posebnimi potrebami (PP).

Dejavnosti so zasnovane tako, da so mladi v čim večji meri opolnomočeni za tvorno vključevanje v družbo, pri čemer si aktivno prizadevamo tudi za izobraževanje in osveščanje širše javnosti o mladih s posebnimi potrebami.

V nadaljevanju predstavljamo področja, na katerih smo udeležencem projekta SEM v času epidemije nudili dodatno strokovno podporo. Gre za skupino dijakov s posebnimi potrebami, ki jo spremljamo od leta 2017 in so vključeni v programe nižjega in srednjega poklicnega ter strokovnega izobraževanja.

2.1. Podpora na področju izobraževanja na daljavo

Izobraževanje na daljavo predstavlja nov način organizacije pouka, pri čemer sta učitelj in učenec med poučevanjem prostorsko ločena, komunikacijo med njim in učencem pa omogočajo različne vrste tehnologij (Rupnik Vec idr., 2020). Pomanjkanje neposrednega stika med profesorji in dijaki je bilo še toliko bolj neugodno pri poučevanju dijakov s posebnimi potrebami, saj je bilo treba poiskati nove možnosti za zagotavljanje dodatne strokovne pomoči in prilagoditev, ki jih slednji potrebujejo. Ker pri delu na daljavo nimamo neposrednega vpogleda v delo dijaka, potrebujemo več časa, da opazimo, s kakšnimi težavami se srečuje. Prizadevanja šol, da bi v čim krajšem času razvile čim bolj učinkovite prakse za poučevanje vseh dijakov, smo dopolnjevali tudi v okviru projekta SEM, s katerim smo dijakom s posebnimi potrebami, ki so udeleženci projekta SEM, nudili dodaten vir pomoči. V sodelovanju s šolami, dijaki in njihovimi družinami smo sproti spoznavali in odkrivali področja, na katerih so potrebovali več podpore.

Čeprav sodobni mladostniki preživijo veliko časa pred digitalnimi zasloni, se je ob prehodu na izobraževanje na daljavo pokazalo, da vsi udeleženci projekta niso bili ustrezno tehnično opremljeni za delo na daljavo, predvsem pa niso bili ustrezno tehnično usposobljeni, da bi lahko nemoteno sledili učnemu procesu. Večje težave so imeli tudi na področju organizacije dela, gradiva in učenja. Spremenjena rutina je imela najbolj izrazit vpliv na udeleženca projekta z avtizmom, ki je pri delu v spremenjenih okoliščinah izražal večjo stopnjo nesamostojnosti od ostalih udeležencev. Močno so jih obremenjevale tudi negotove razmere, strah pred okužbo in skrb za bližnje, ki zaradi zdravstvenih težav sodijo med ranljivo populacijo.

Z udeleženci projekta smo sodelovali v skladu z njihovimi aktualnimi potrebami na dnevni ali tedenski ravni. Komunikacija je potekala preko telefona ali videoklica. Individualno delo z udeleženci je zajemalo svetovanje in dodatno strokovno ter učno pomoč. Zaznali smo tudi povečano potrebo po psihološki, emocionalni, tehnični in organizacijski podpori. V začetku šolskega leta smo, dokler so razmere to še dopuščale, izvedli več obiskov na domu. Nudili smo neposredno pomoč pri razvijanju računalniških in organizacijskih veščin, vključno z organizacijo domačega delovnega kotička. Slednje se je izkazalo kot koristna priprava na ponoven prehod na izobraževanje na daljavo, ki se je zgodil kmalu po tem. Ker smo opazili, da so tudi v prostem času več časa preživeli pred zasloni, smo jih poučevali o varni rabi interneta ter jih spodbujali h gibanju, alternativnim načinom preživljanja prostega časa in delu v domačem gospodinjstvu. Pri tem smo izhajali iz njihovih osebnih in poklicnih interesov ter močnih področij.

2.2. Podpora na področju krepitve socialnih stikov

Razred za dijake ni zgolj socialni prostor za usvajanje učne snovi, temveč predstavlja tudi socialni kontekst za učenje o sebi, svojem odnosu v skupini, odnosih med učenci, pomenu

sodelovanja in sklepanja prijateljstev (Košir, 2013). Ob tem je treba upoštevati, da je lahko razred prostor tako socialnega vključevanja kot izključevanja, pri čemer so dijaki s posebnimi potrebami v povprečju bolj socialno izolirani v primerjavi s svojimi normativnimi vrstniki. Plavčak (2017) opozarja, da je učencem s posebnimi potrebami treba nameniti posebno pozornost, saj je njihova socialna kompetentnost pogojena z vrsto, stopnjo in prognozo motnje, težave ali primanjkljaja. Priložnosti za socialne interakcije so se v času izobraževanja na daljavo močno zmanjšale, zato spontanah priložnosti za interakcijo z vrstniki praktično ni bilo več.

Pri udeležencih projekta SEM smo že pred začetkom epidemije zaznali, da se težje vključujejo med vrstnike in da so v razrednih skupnostih bolj socialno izolirani, k čemur dodatno prispeva odklonilen odnos vrstnikov do drugačnosti. Za nekatere je izobraževanje na daljavo predstavljalo tudi prednost, saj so se na ta način izognili neustreznemu vedenju vrstnikov. Ti odnosi so se preslikali tudi v virtualno sfero. V času izobraževanja na daljavo so z vrstniki redkeje komunicirali izven okvirjev šolskih predavanj. Njihova komunikacija je postala omejena pretežno na njihove družine in bližnje sorodnike.

Poleg individualnega dela je delo z udeleženci potekalo tudi na skupinski ravni. Z namenom krepitve socialnih veščin in vrstniškega sodelovanja smo v letu 2019 začeli z izvajanjem podporne skupine za dijake, v okviru katere obravnavamo različne vzgojno-izobraževalne vsebine. Ker smo si v času epidemije prizadevali krepiti socialno bližino, smo s srečanji nadaljevali v spletni obliki. Pri tem smo obravnavali aktualne teme, dodaten čas pa smo namenili tudi druženju in sprostitvi. Tovrstna srečanja so jih motivirala k razvijanju medsebojnih spletnih stikov.

2.3. Podpora staršem

V času epidemije se je dom spremenil v učilnico in varno zavetje pred virusom. Izobraževanje na daljavo je imelo velik vpliv na dinamiko vsakodnevnega družinskega življenja, k čemur so se morali prilagoditi vsi člani gospodinjstva. Starši in skrbniki (v nadaljevanju: starši) so se znašli pred zahtevno nalogo – kako uskladiti družinske in delovne obveznosti ter pri tem nuditi ustrezno podporo šolajočemu otroku. Posebne potrebe otroka so stvar celotne družine, zato Rapuš Pavel in Medved (2020) opozarjata, da pomoč in podporo potrebujejo tudi starši otrok, tako z vidika čustvene opore kot z vidika informacij in pridobivanja znanja za delo. Ob tem je treba upoštevati, da epidemija ustvarja posebne razmere za delo in življenje, zato se pri starših lahko poveča potreba po sogovorniku in strokovni podpori, s pomočjo katere lažje premagujejo novonastale izzive.

Udeleženci projekta SEM so imeli raznolike pogoje za delo od doma, prav vsi pa so v tem času potrebovali podporo staršev. Nekateri starši so ostajali doma in so otrokom lahko nudili pomoč, drugi zaradi zdravstvenih ali delovnih obremenitev tega niso zmogli. Prav vse pa je ob tem prežemal strah pred morebitno okužbo.

Zaradi velikih stisk, v katerih so bile družine, smo v času epidemije sodelovanje s starši dodatno poglobili. V okviru individualnega dela, ki je največkrat potekalo v obliki telefonskega svetovanja, smo poleg strokovne podpore glede izobraževanja otrok staršem nudili tudi psihološko in emocionalno podporo. V nekaterih primerih so stiske družin bile tako velike, da je bilo sodelovanje s starši skoraj enako intenzivno kot sodelovanje z dijaki, udeleženci projekta.

3. Zaključek

V času epidemije, ko so se vsakodnevno vrstili pozivi k omejevanju druženja in samoizolaciji, se je v novih razsežnostih pokazala vrednost odnosov.

Medtem ko je delo potekalo na daljavo, smo gradili na odnosih, ki jih z udeleženci projekta SEM razvijamo od leta 2017. Pri tem smo se vsi skupaj soočili z novimi okoliščinami, zato je bilo naše vodilo pri delu, da udeležence projekta in njihove družine slišimo in podpremo tam, kjer to potrebujejo, toliko, kot potrebujejo, in s tem, kar potrebujejo. Dijakom s posebnimi potrebami in njihovim družinam smo s poglobljenim individualnim in skupinskim delom nudili dodaten vir strokovne podpore, ki je bil, še posebej na področju psihološke in emocionalne podpore, v času kriznih razmer še toliko bolj dobrodošel.

Čeprav se na prvi pogled morda zdi, da je neizogibna posledica epidemije socialna izolacija in družbeno oddaljevanje, je morda skrito sporočilo virusa pravzaprav lekcija o povezovanju. V času, ko smo na daljavo preselili vse aspekte življenja, kjer je to bilo možno, začnemo v spremenjenih razmerah odkrivati nove načine povezovanja in sodelovanja. Izkušnje kažejo, da nekatere prakse, ki so se v tem času vzpostavile, velja ohraniti tudi v prihodnje.

7. Literatura

- Rupnik Vec, T., Preskar S., Slivar B., Zupanc Grom R., Kregar, S., Holcar Brunauer, A., idr. (2020). *Analiza izobraževanja na daljavo v času epidemije Covid-19 v Sloveniji, delno poročilo, julij 2020*. Ljubljana: Zavod za šolstvo, 2020. Pridobljeno s <https://www.zrss.si/digitalnknjiznica/IzobrazevanjeNaDaljavo/2/#zoom=z>
- Košir, K. (2013). *Socialni odnosi v šoli*. Maribor: Subkulturni azil, zavod za umetniško produkcijo in založništvo.
- Plavčak, D. (2017). Življenjsko in socialno pomembne veščine mladih s posebnimi potrebami. *Socialna pedagogika*, 21(1–2), 95–115.
- Rapuš Pavel, J. in Medved N. (2020). Zaznavanje socialne opore staršev otrok z motnjo avtističnega spektra. *Socialna pedagogika*, 24(3–4), 251–275.

Kratka predstavitev avtorja

Bojana Matić Risteski je socialna pedagoginja, zaposlena na Centru za sluh in govor Maribor. Je vodja projekta »Socialna vključenost, enakopravnost, možnosti za vse« (SEM), ki je namenjen opolnomočenju mladih s posebnimi potrebami na področju izobraževanja, dela in usposabljanja za čim bolj samostojno življenje. Ob delu se nenehno izobražuje in pogloblja svoja znanja na področju dela z osebami s posebnimi potrebami.

Šolanje na daljavo za osnovnošolske učence s posebnimi potrebami

Distance Learning for Primary School Children with Special Needs

Tina Dović

*Osnovna šola Grm Novo mesto
tina.dovic@guest.arnes.si*

Povzetek

V obdobju spomladanske epidemije leta 2020 so se v laični in strokovni javnosti pojavila različna kritična mnenja v zvezi z izobraževanjem na daljavo osnovnošolskih otrok s posebnimi potrebami. Tudi izvajalci dodatne strokovne pomoči smo pri samem delu, pomoči otrokom s posebnimi potrebami, prišli do različnih ugotovitev v zvezi z izobraževanjem na daljavo. Po zaključenem obdobju šolanja na daljavo smo izvedli strukturirani intervju s štiridesetimi učenci s posebnimi potrebami, ki so v tem času prejeli dodatno strokovno pomoč za premagovanje primanjkljajev in ovir. Želeli smo ugotoviti, kakšne so njihove izkušnje s šolanjem na daljavo na učnem, socialnem in čustvenem področju. Med pozitivnimi vidiki šolanja na daljavo so učenci izpostavili lastno razporejanje časa in organizacijo učenja, med negativnimi pa preveč nalog v spletnih učilnicah, pomanjkanje osebnega stika z učitelji in sošolci ter odsotnost razlage snovi v živo. Sklenemo lahko, da je šolanje na daljavo nova oblika učenja, ki prinaša pozitivne in negativne vidike tudi za učence s posebnimi potrebami.

Ključne besede: epidemija, otroci s posebnimi potrebami, prosti čas, šolanje na daljavo, učni proces.

Abstract

During the epidemic in the spring of 2020, various critical opinions about distance education for children with special needs have emerged in both the general and professional communities. Even in the process itself, in supporting elementary school children with special needs, professionals have come to different conclusions and attitudes toward distance education. After the spring period of distance learning was over, we conducted a structured interview with forty students with special needs who received additional professional help to overcome deficits and obstacles during this time. We wanted to find out what their experiences with distance learning were in the areas of learning, social interaction, and emotions. Among the positive aspects of distance learning, students highlighted their own scheduling and organization of learning, while negative aspects included too many assignments in the online classroom, the lack of face-to-face contact with teachers and classmates, and the lack of live interpretation of the material. We can conclude that distance education is a new form of learning that has both positive and negative aspects for all students, including those with special needs.

Keywords: children with special needs, distance learning, epidemics, free time, learning process.

1. Uvod

Obdobje pandemije s šolanjem na daljavo spomladi 2020 je učence, njihove starše in šolske strokovne delavce postavilo v povsem nove vloge oziroma v situacijo, ki bi si jo pred tem le težko predstavljali. V tem času je bilo za šolske strokovne delavce zlasti pomembno slediti tistim otrokom, ki sodijo v ranljive skupine. Med osnovnošolskimi otroci med takšne zagotovo sodijo učenci s posebnimi potrebami. Vzroki za njihovo ranljivost so številni dejavniki tveganja, kot so »zdravstvene težave in posebnosti, šolska neuspešnost, socialna stigmatizacija in izključenost, težki življenjski dogodki, odvisnost od pomoči drugih, specifični vzgojni pristopi idr.« (Peljhan, 2020).

Učitelji dodatne strokovne pomoči na novomeški Osnovni šoli Grm smo v spomladanskem obdobju zaprtja šol na tedenskih sestankih strokovnih aktivov redno izmenjevali izkušnje pri delu z otroki s posebnimi potrebami in vseskozi iskali boljše rešitve, prirojene potrebam vsakega posameznega otroka. Prva dva tedna smo učna gradiva učencem pošiljali po elektronski pošti, a smo kmalu ugotovili, da otroci s posebnimi potrebami pogrešajo bolj osebni stik in neposredno pomoč pri rednem šolskem delu, zato smo odtlej skoraj vse ure dodatne strokovne pomoči izvedli v obliki videokonferenc. Poleg odpravljanja primanjkljajev na posameznih področjih učenja je bila pomoč usmerjena predvsem v skrb in podporo pri obravnavi učne snovi v spletnih učilnicah: snov smo po potrebi učencu prebrali, še enkrat razložili, učenca usmerjali pri pisanju zahtevane naloge ipd. Poudariti želimo, da je tudi v zahtevnem obdobju šolanja na daljavo potrebno stremeti k ustvarjanju spodbudnega učnega okolja, ki je »vsakokratno edinstven projekt pomoči, soustvarjen z učencem s specifičnimi učnimi težavami« (Čačinovič Vogrinčič, 2018), v katerem otroka slišimo in se mu odzovemo. V luči naših prizadevanj, da bi z učencem tudi »na daljavo« soustvarili spodbudno učno okolje, je nastala pričujoča raziskava. V njej so nas zanimali učni, socialni in čustveni vidiki šolanja na daljavo ter prednosti in pomanjkljivosti, ki so jih ob tem zaznali učenci s posebnimi potrebami. Izsledki te raziskave so nam bili že kmalu v pomoč, saj se je v jeseni začelo novo, še daljše obdobje takšnega šolanja, v katero pa smo vstopili nekoliko bolje pripravljene.

2. Metoda

Raziskava je potekala v juniju 2020. K sodelovanju smo povabili učence s posebnimi potrebami Osnovne šole Grm Novo mesto. Vsi sodelujoči so bili seznanjeni z namenom in vsebino raziskave. Vprašalnik je bil uporabljen individualno. Za vsakega učenca smo potrebovali približno 15 minut.

2.1 Vzorec

Preučevani vzorec sestavlja 40 učencev s posebnimi potrebami. V raziskavo smo vključili učence od 3. do 9. razreda osnovne šole, ki so se v spomladanskem obdobju šolanja na daljavo šolali od doma. Tabela 1 prikazuje strukturo vzorca glede na razred, ki ga obiskujejo učenci.

Tabela 1: Struktura vzorca glede na razred

Razred	Število učencev
2. razred	2
4. razred	4
5. razred	7
6. razred	10
7. razred	8
8. razred	7
9. razred	2

2.2 Instrumenti

Pri raziskovanju smo uporabili vprašalnik, ki smo ga sestavili izvajalci dodatne strokovne pomoči na šoli – specialni pedagogi, psihologinja in socialni pedagoginji. Vprašalnik obsega 11 vprašanj, ki se nanašajo na učni vidik šolanja na daljavo, 15 vprašanj, ki se nanašajo na socialni in čustveni vidik, 5 vprašanj, ki se nanašajo na dodatno strokovno pomoč na daljavo ter 2 odprti vprašnji o pozitivnih in negativnih vidikih šolanja na daljavo.

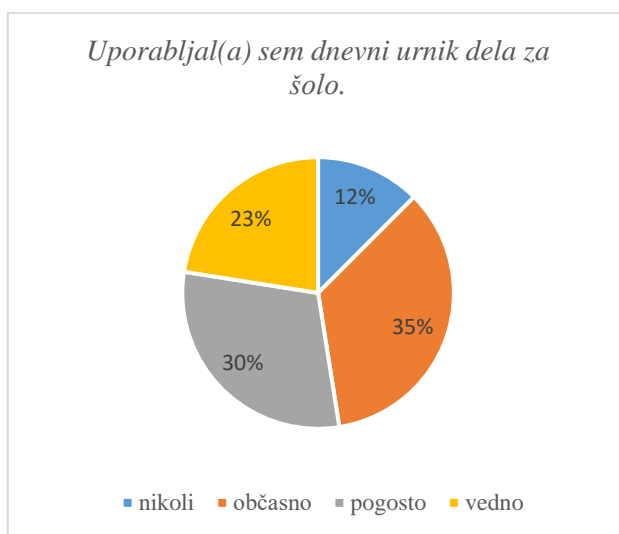
2.3 Potek raziskave

Večina učencev bi bila sposobna vprašalnik rešiti samostojno, preko spleta, vendar smo se odločili, da z vodenim reševanjem prispevamo k premišljenosti in s tem k večji zanesljivosti posameznih odgovorov. Tako smo vprašalnik izpolnjevali izvajalci dodatne strokovne pomoči na podlagi intervjujev z učenci s posebnimi potrebami. Večji del intervjujev je bil izveden na daljavo, torej preko videokonferenc, tretješolca pa sta bila intervjuvana v živo ob vrnitvi prve triade v šolo.

3. Rezultati

V nadaljevanju predstavljamo rezultate, ki se nam zdijo relevantni za morebitne prihodnje raziskovanje oziroma modifikacije pouka na daljavo. Navajamo izbrane trditve, do katerih so se intervjuvanci morali opredeliti, in grafične prikaze odgovorov z interpretacijo.

3.1 Učni vidiki šolanja na daljavo

Slika 1: Uporabljal(a) sem dnevni urnik dela za šolo.

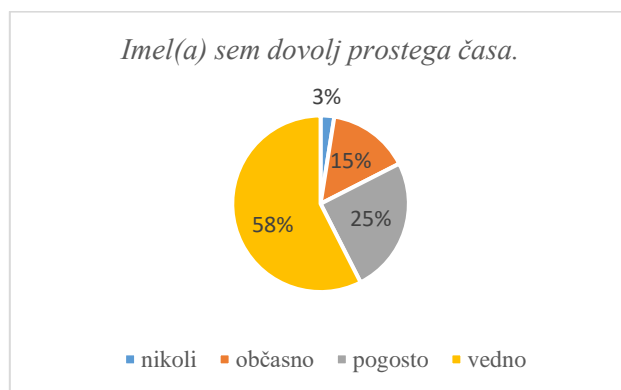
Dnevni urnik dela za šolo je vedno uporabljalo 23 % učencev, 30 % učencev pa ga je uporabljalo pogosto (Slika 1). Iz tega je razvidno, da je imela dobra polovica učencev s posebnimi potrebami organizirano delo za šolo v obliki dnevnih rutin. Rezultat se nam zdi spodbuden, saj ti učenci predstavljajo občutljivo skupino, za katero so organizacijske spretnosti velikega pomena. Zagotovo je dober rezultat tudi posledica spodbude učiteljev dodatne strokovne pomoči, ki smo ob začetku šolanja na daljavo zasnovali uvodno nalogo *Izdelaj svoj dnevni urnik* in učence vseskozi navajali na dnevni ritem domače šole. Zaskrbljujočih je 12 % otrok, ki dnevnega urnika nikoli niso imeli – ti nam predstavljajo izziv za v prihodnje.

Slika 2: Čas sem si organiziral(a) tako, da sem lahko opravil(a) vse delo za šolo.

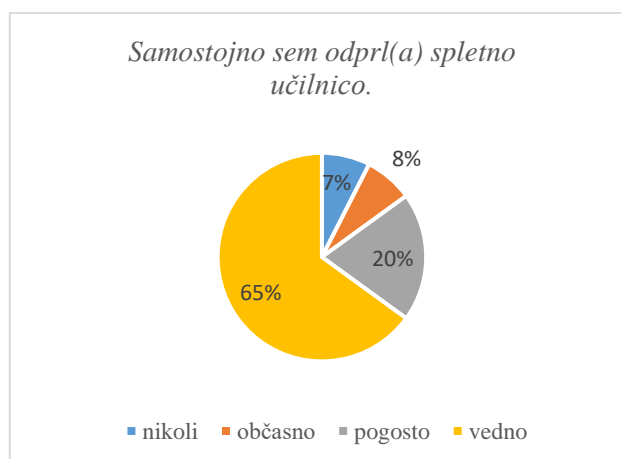
Kar 35 % učencev si je čas vedno organiziralo tako, da so lahko opravili vse delo za šolo, 45 % pa tako, da jim je to pogosto uspelo (Slika 2). Tudi ta rezultat se nam zdi spodbuden, saj se zavedamo, da upravljanje s časom predstavlja izvršilno funkcijo višje ravni. Hkrati pa nakazuje, da so se učenci zavedali pomembnosti šole in večinoma uspeli opraviti obveznosti za

šolo, četudi niso imeli dnevnega urnika. Ob podvprašanju, ali so se v času šolanja na daljavo naučili organizirati čas, je pritrdilno odgovorilo 66 % učencev.

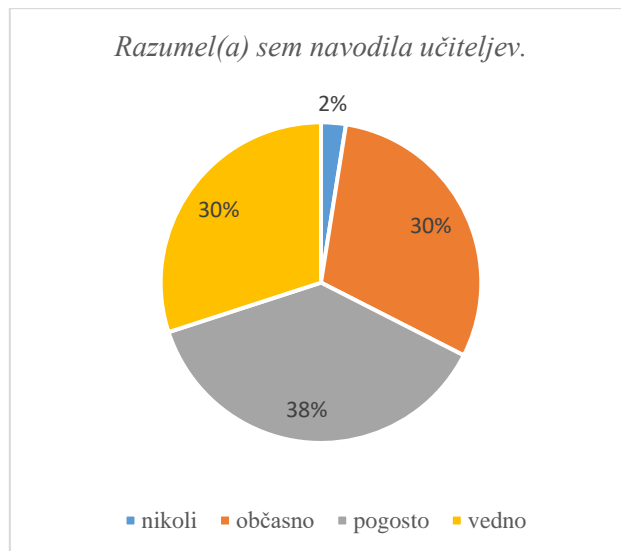
Slika 3: Imel(a) sem dovolj prostega časa.

Večina otrok (83 %) meni, da je imela v času šolanja na daljavo dovolj prostega časa (Slika 3). Delež je visok, vendar nismo raziskovali, katere dejavnosti so šteli za prosti čas oziroma ali je bil ta prosti čas kvalitetno izpolnjen. Ob trditvi *Ostaja mi več prostega časa kot v šoli* je 69 % učencev odgovorilo z vedno, 13 % s pogosto in le 10 % z nikoli, kar pomeni, da je imelo kar 82 % učencev več prostega časa kot v času običajnega pouka. To si razlagamo zlasti z dejstvom, da v času šolanja na daljavo ni bilo popoldanskih dejavnosti.

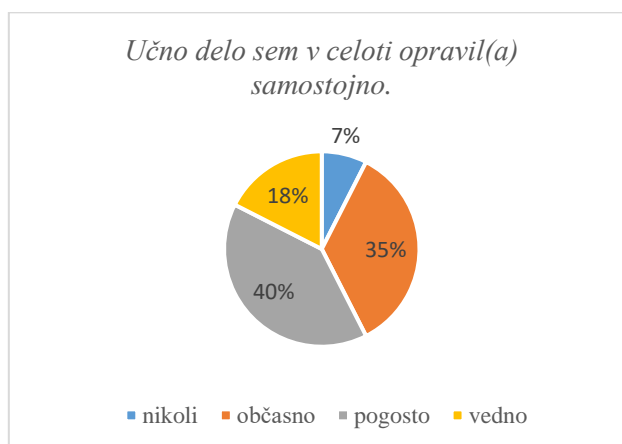
Slika 4: Samostojno sem odprl(a) spletno učilnico.

Kar 85 % učencev je vedno ali pogosto samostojno odprlo spletno učilnico, 7 % učencev ni nikoli samostojno odprlo spletne učilnice, 8 % pa jih je to storilo le občasno (Slika 4).

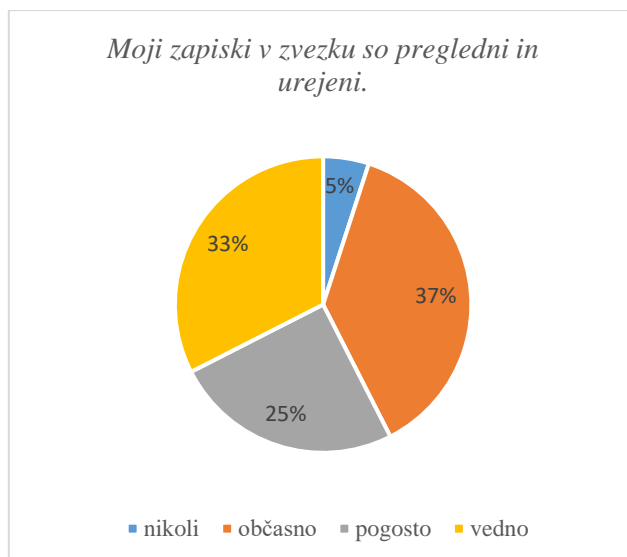
Slika 5: Razumel(a) sem navodila učiteljev.

68 % učencev je vedno ali pogosto razumelo navodila učiteljev v spletnih učilnicah, kar je spodbuden podatek. Slaba tretjina jih le občasno ni razumela navodil (Slika 5).

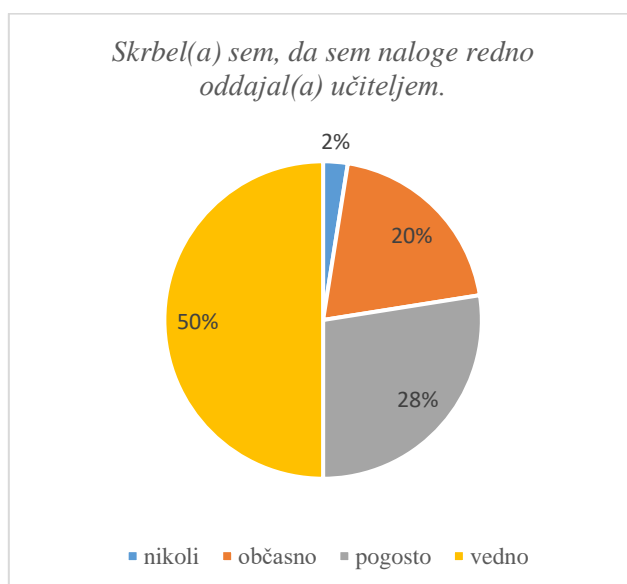
Slika 6: Učno delo sem v celoti opravil(a) samostojno.

Presenetljivo visok delež učencev (58 %) poroča, da so učno delo v celoti vedno ali pogosto opravili sami. Delež učencev, ki učnega dela v celoti ne zmorejo opraviti samostojno (7 %), je realen in pričakovan (Slika 6).

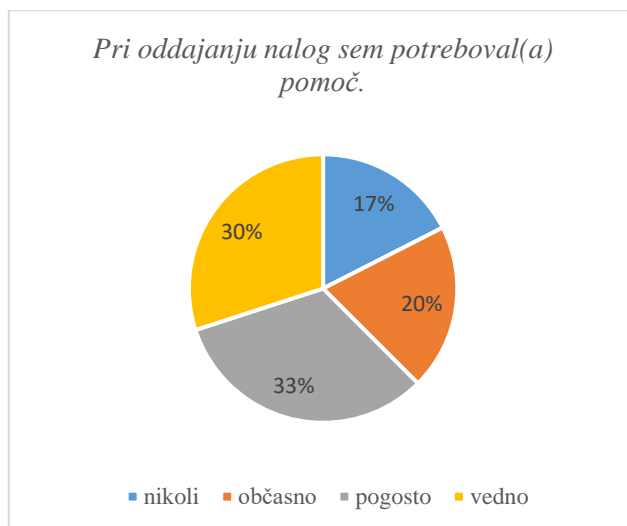
Slika 7: Moji zapiski v zvezku so pregledni in urejeni.

Prav tako je spodbuden podatek, da je kar 58 % učencev imelo pregledne in urejene zapiske v zvezku, 37 % učencev jih je za to poskrbelo le občasno, 7 % učencev pa nikoli (Slika 7). Ob tem je pomembno poudariti, da so med preiskovano skupino učencev s posebnimi potrebami vključeni tudi učenci z izrazitimi primanjkljaji na področju branja in pisanja, ki jim velik napor predstavlja že reševanje nalog, zato se težje lotijo zapisov oziroma prepisov obravnavane učne snovi.

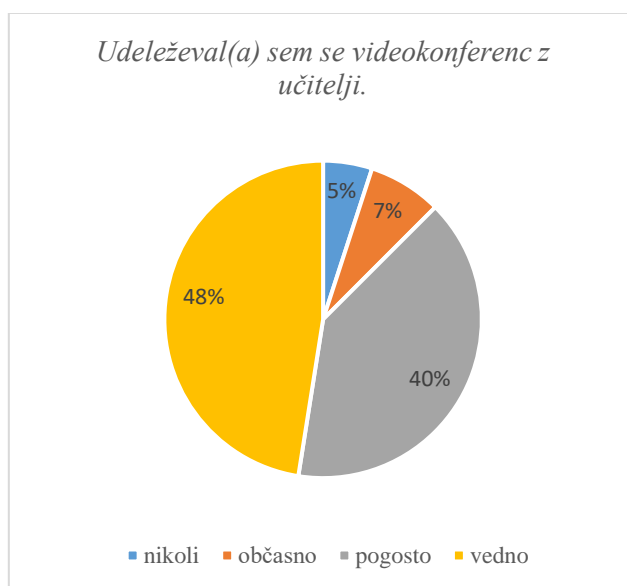
Slika 8: Skrbel(a) sem, da sem naloge redno oddajal(a) učiteljem.

Velik delež učencev (78 %) je vedno oziroma pogosto izrazilo skrb, da so naloge redno oddajali učiteljem, 22 % pa jih je pri tem potrebovalo opomin in spodbudo staršev, učiteljev dodatne strokovne pomoči in drugih učiteljev (Slika 8). Ob prebiranju rezultatov velja opozoriti, da je 6 intervjuvanih učencev mlajših (3. in 4. razred); pri njih skrb za šolo morda še ni ponotranjena.

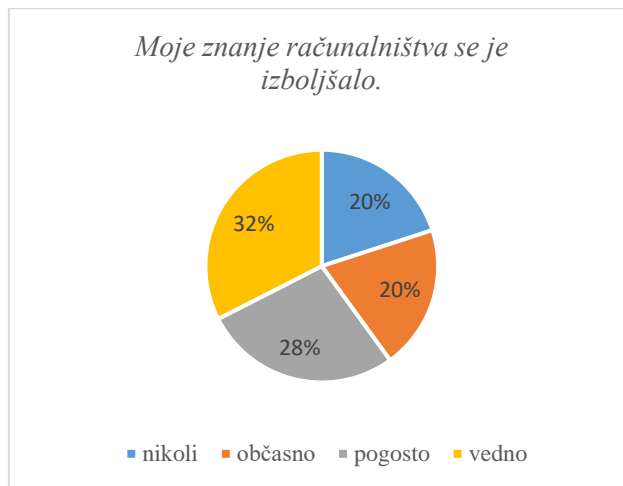
Slika 9: Pri oddajanju nalog sem potreboval(a) pomoč.

Pri oddaji nalog je večina učencev (63 %) kljub temu, da so sami spomnili na to (Slika 8), potrebovala pomoč (Slika 9). Podatka nakazujeta, da v spomladanskem obdobju šolanja na daljavo številni učenci še niso imeli razvitih računalniških veščin, ki bi jim omogočale povsem samostojno delovanje v zanje povsem novi situaciji.

Slika 10: Udeleževal(a) sem se videokonferenc z učitelji.

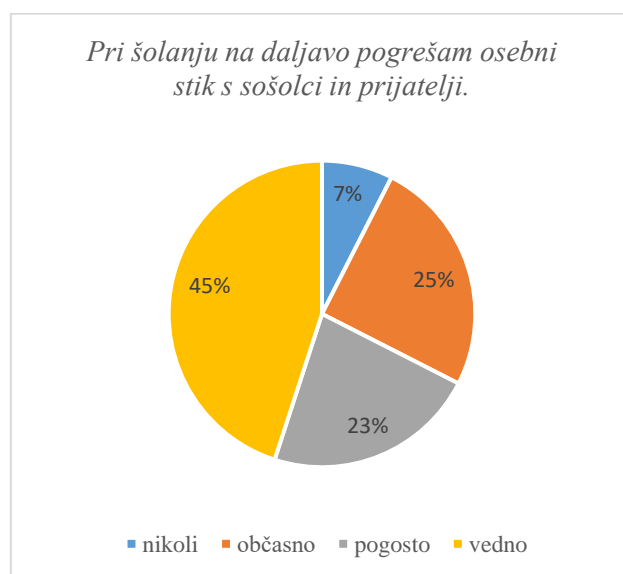
88 % učencev se je redno ali pogosto udeleževalo videokonferenc z učitelji, 12 % učencev pa je videokonference obiskalo le občasno ali nikoli (Slika 10). Na tem mestu je treba omeniti, da v spomladanskem obdobju šolanja na daljavo nekateri učenci niso imeli ustrezne računalniške opreme (računalnik, mikrofonska naprava, kamera, spletna povezava, zadostna hitrost prenosa podatkov), ki bi jim omogočala udeležbo na videokonferencah, ali pa so v družini z številnimi otroki računalnik potrebovali sorojenci.

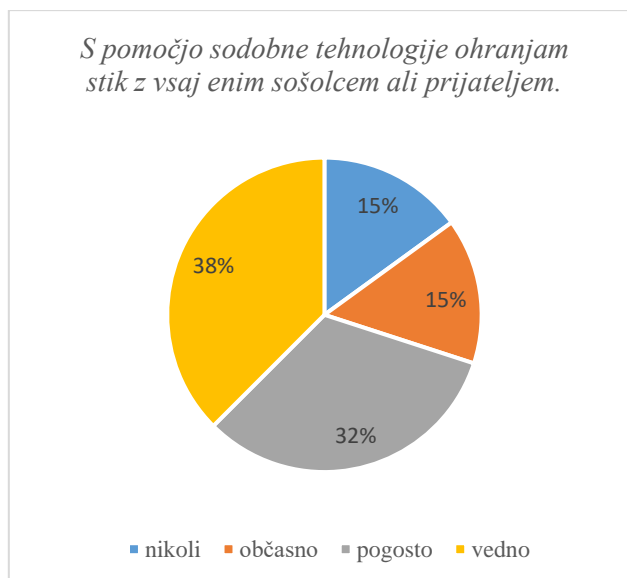
Slika 11: Moje znanje računalništva se je izboljšalo.

Kar 60 % učencev meni, da se je njihovo znanje računalništva s šolanjem na daljavo izboljšalo, 20 % jih meni, da le občasno, medtem ko 20 % učencev v znanju računalništva ne opaža razlik (Slika 11).

3.2 Socialni in čustveni vidiki šolanja na daljavo

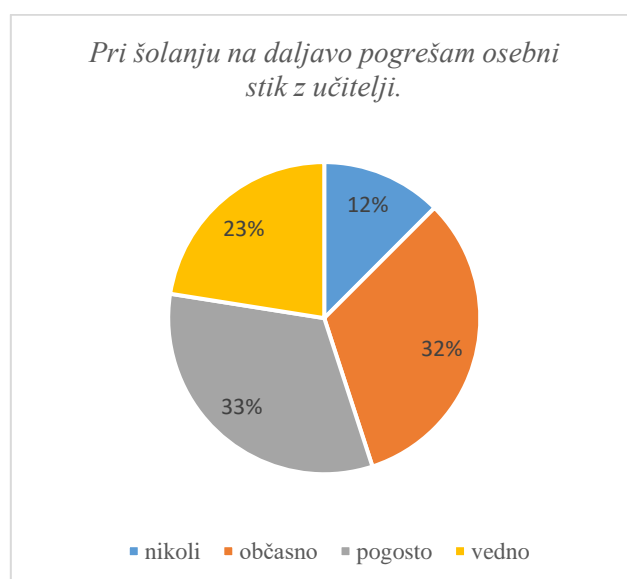

Slika 12: Pri šolanju na daljavo pogrešam osebni stik s sošolci in prijatelji.

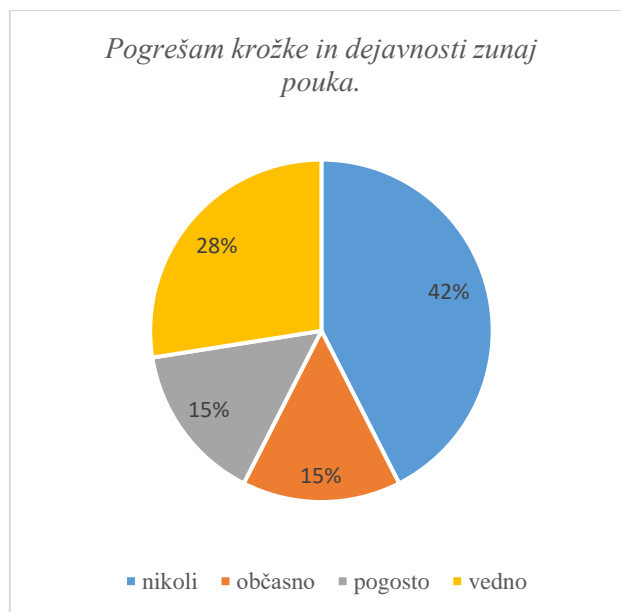
Slika 13: S pomočjo sodobne tehnologije ohranjam stik z vsaj enim sošolcem ali prijateljem.

Na socialnem področju smo ugotovili, da 68 % otrok vedno ali pogosto pogreša osebni stik s sošolci in prijatelji, hkrati pa jih 70 % s pomočjo sodobne tehnologije ohranja stik vsaj z enim izmed sošolcev ali prijateljev (Sliki 12 in 13). Rezultat je povsem pričakovan, saj so bili osebni stiki v času ukrepov okrnjeni, zato je imela sodobna tehnologija prednost tudi pri ohranjanju medosebnih odnosov.

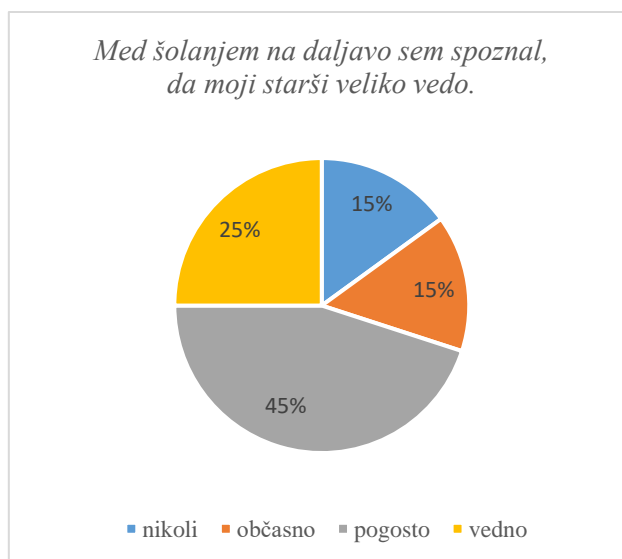
Slika 14: Pri šolanju na daljavo pogrešam osebni stik z učitelji.

Več kot polovica učencev (56 %) je časa šolanja na daljavo pogrešala tudi osebni stik z učitelji, 32 % vprašanih je osebni stik z učitelji pogrešalo le občasno, 12 % učencev pa učiteljev ni pogrešalo (Slika 14).

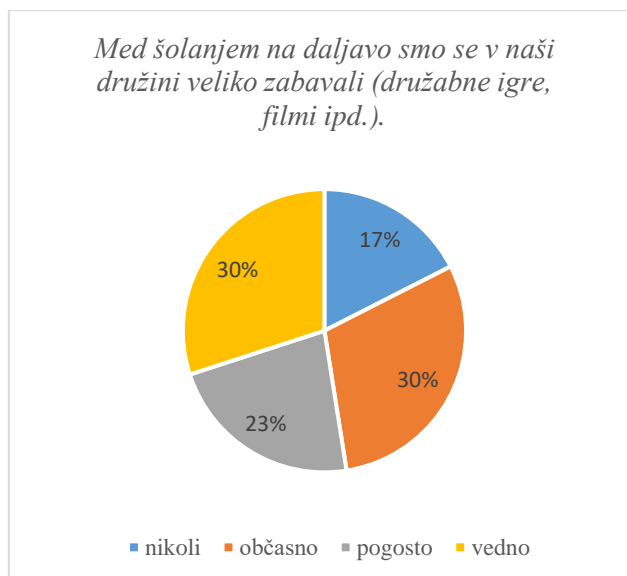
Slika 15: Pogrešam krožke in dejavnosti zunaj pouka.

43 % učencev je vedno ali pogosto pogrešalo krožke ali dejavnosti izven pouka, skoraj enak delež pa je tistih, ki tega nikoli niso pogrešali (Slika 15). Vendar moramo vedeti, da sem sodijo predvsem učenci, za katere strokovni delavci vemo, da krožkov in dejavnosti zunaj pouka tudi sicer ne obiskujejo.

Slika 16: Med šolanjem na daljavo sem spoznal, da moji starši veliko vedo.

Visok delež staršev, ki po mnenju učencev vedno oziroma pogosto veliko vedo (70 %), izraža veliko zaupanje otrok svojim staršev ter nakazuje, da so se starši pomembno vključevali v proces šolanja na daljavo. 15 % učencev temu ni pritrdilo, 15 % učencev pa bi se s trditvijo strinjalo le občasno (Slika 16).

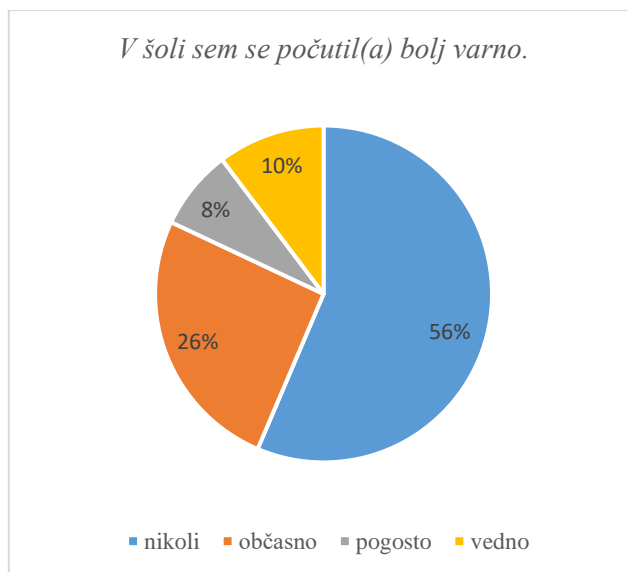
Slika 17: Med šolanjem na daljavo smo se v naši družini veliko zabavali (družabne igre, filmi ipd.).

Otroci med drugim v 53 % navajajo, da so se v družini veliko skupaj zabavali. Prosti čas je bil v času ukrepov zaradi omejevanja druženj z vrstniki v veliki meri prepuščen iznajdljivosti staršev ali kar otrokom samim (Slika 17). V enakem deležu v podvprašanju navajajo tudi, da so se v času šolanja na daljavo pogosto dolgočasili.

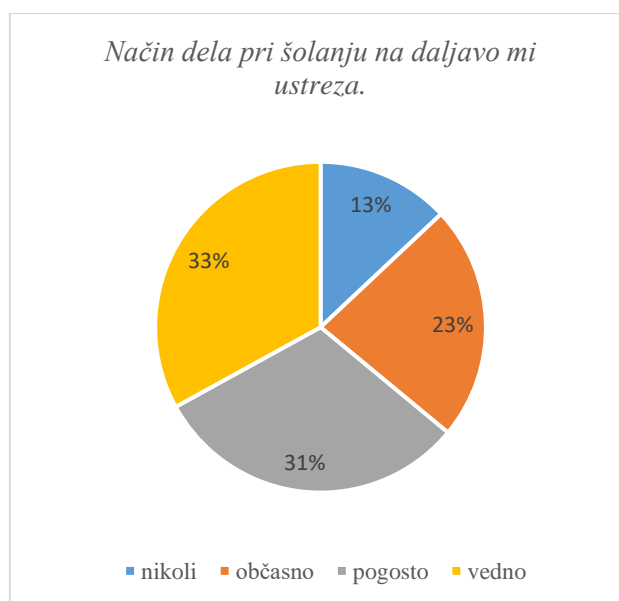
Slika 18: Zelo me skrbi, da bi se jaz ali moji bližnji okužili z virusom.

V velikem deležu (70 %) učencev epidemija ni skrbelo. Kljub vsemu je med učenci 23 % takšnih, ki jih je vprašanje okužbe njih samih ali bližnjih skrbelo, in 7 % takšnih, ki jih je to skrbelo občasno (Slika 18).

Slika 19: V šoli sem se počutil(a) bolj varno.

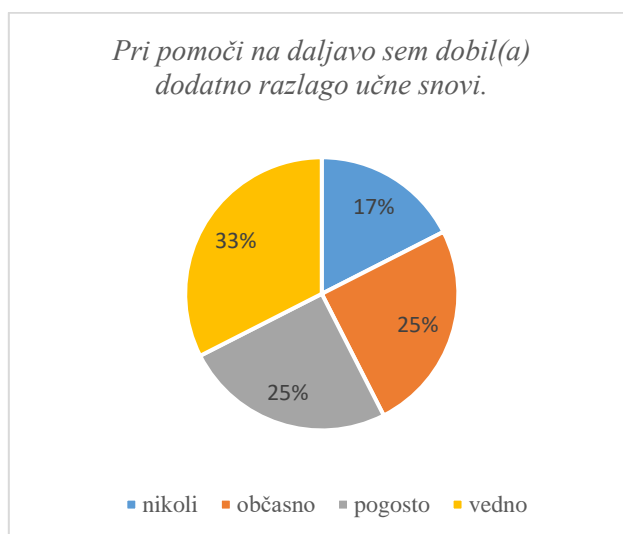
Večina učencev se doma počuti bolj varno (82 %), 8 % se jih v šoli počuti varneje pogosto, 10 % pa vedno (Slika 19). Sklenemo lahko, da teh 10 % učencev s posebnimi potrebami sodi v še posebej ranljivo skupino, ki jim šola predstavlja varovalni dejavnik.

Slika 20: Način dela pri šolanju na daljavo mi ustreza.

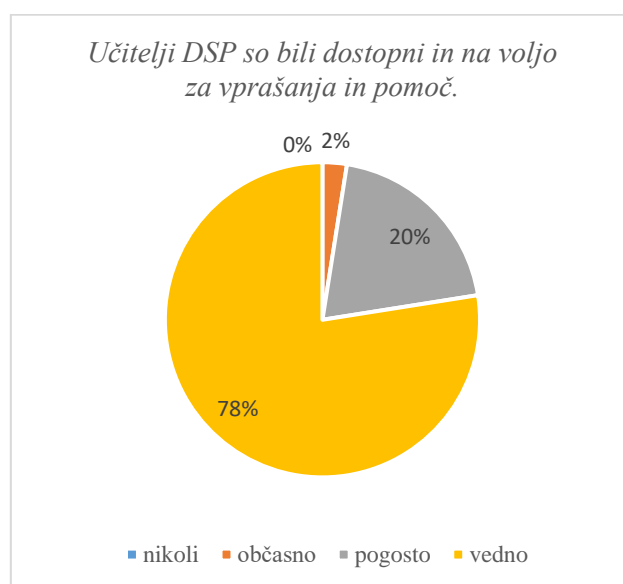
Način dela na daljavo ustreza več kot polovici (54 %), tretjini učencev način dela na daljavo ustreza le občasno, 13 % učencev pa način dela na daljavo nikoli ne ustreza (Slika 20). Ob nadaljnjem podvprašanju, *ali jim je pouk v šoli ljubši*, kljub pogrešanju osebnega stika s sošolci in prijatelji kar 60 % učencev meni, da jim čas pouka v šoli ni ljubši od domačega pouka. 22 % se s trditvijo pogosto strinja, 18 % učencev pa meni, da pouk sodi v šole.

3.3 Dodatna strokovna pomoč na daljavo

Slika 21: Pri pomoči na daljavo sem dobil(a) dodatno razlago učne snovi.

58 % učencev poroča o tem, da so na videokonferencah dodatne strokovne pomoči dobili dodatno razlago učne snovi, 17 % učencev dodatne razlage ni potrebovalo, 25 % učencev pa je dodatno razlago učne snovi dobilo oziroma potrebovalo le občasno (Slika 21).

Slika 22: Učitelji DSP so bili dostopni in na voljo za vprašanja in pomoč.

Učitelji dodatne strokovne pomoči smo bili preko videokonferenc dostopni za pomoč pri reševanju nalog iz spletnih učilnic, kar so opazili tudi učenci (Slika 22). Skrb izvajalcev dodatne strokovne pomoči je bile zanje koristna, saj so tako lažje oddajali naloge učiteljem in tekoče spremljali dogajanje v spletnih učilnicah.

3.4 Pozitivni in negativni vidiki šolanja na daljavo

Med pozitivnimi vidiki šolanja na daljavo so učenci izpostavili samostojno razporejanje časa in organizacijo učenja, med negativnimi pa preveč nalog v spletnih učilnicah, pomanjkanje osebne stika z učitelji in sošolci ter odsotnost razlage snovi v živo.

4. Zaključki

Sklenemo lahko, da je šolanje na daljavo nova razsežnost življenja, ki ne prinaša le negativnih učinkov, temveč tudi pozitivne. Številne pozitivne vidike je potrdila tudi raziskava na Norveškem, narejena po spomladanskem obdobju šolanja na daljavo med učenci, starši in učitelji (Bubb in Jones, 2020). Kot je pokazala naša raziskava, ima šolanje na daljavo tudi za učence s posebnimi potrebami nekatere pozitivne vidike. Ti učenci v obdobju šolanja na daljavo niso bili preobremenjeni, saj so imeli več prostega časa, kot ga imajo sicer, ko obiskujejo šolo. Najverjetneje je prav vidik prostega časa in možnost lastne organizacije dela za šolo pretehtal, da so šolanje na daljavo oziroma način dela za šolo doma ocenjevali kot bolj ustrezno – četudi so pogrešali osebni stik s sošolci, prijatelji in učitelji. Učenci so namreč kot pozitivni vidik šolanja na daljavo poudarili predvsem samostojno razporejanje časa, zahtevno veščino, ki so jo kar v 66 % pridobili ravno v času šolanja na daljavo. V tem segmentu je šolanje na daljavo nedvomno pozitivno vplivalo na razvoj ene izmed ključnih izvršilnih funkcij, ko mora posameznik oblikovati urnik, mu slediti, načrtovati in organizirati učne dejavnosti znotraj časovnih okvirov, oceniti, koliko časa bo potreboval za posamezno učno dejavnost, ter spremljati napredek (Hudoklin, 2011).

Večina učencev s posebnimi potrebami je razumela navodila učiteljev, iz česar lahko sklepamo, da so bila gradiva po obsegu, vsebini (posnete razlage so lahko spremljali tudi večkrat) in obliki primerna tudi za učence s posebnimi potrebami. Pri določenih predmetih, npr. matematiki, so učitelji oblikovali spletne forume, kjer so učenci lahko dobili pomoč, kadar določene snovi niso razumeli. Če zanemarimo pogoste tehnične težave pri oddajanju nalog, je večina učencev uspešno usvojila mnoge računalniške kompetence in samostojno uporabljala računalnik, spletne učilnice, videokonferenčna orodja in podobno. Problemu veščine oddajanja nalog smo se načrtno posvetili že v začetku novega šolskega leta in hkrati poskrbeli za poenotenje računalniških orodij, ki jih uporabljamo na šoli.

Četudi so učenci navajali, da je bila večina (75 %) pri učnem delu povsem samostojnih, je iz nekaterih odgovorov mogoče sklepati, da so se v proces šolanja na daljavo pogosto in pomembno vključevali tudi starši. Ugotovili smo tudi, da se učenci doma počutijo varne in sprejete, kar je bilo ugotovljeno tudi v raziskavi *Učenje na daljavo – glas učencev in dijakov s primanjkljaji na posameznih področjih učenja*: v krogu družine se dobro počuti kar 89 % učencev (Kavkler, Javornik in Košak Babuder, 2020). Vendar rezultatov v tem primeru ne gre posploševati. Šolske svetovalne delavce mora namreč zanimati predvsem tistih 10 % otrok, ki se doma ne počutijo tako varne kot v šoli. Pozornost pa bi veljalo nameniti tudi tisti tretjini učencev, ki ne pogrešajo osebne stika s sošolci in prijatelji, ter dobri polovici takšnih, ki ne pogrešajo krožkov in izvenšolskih dejavnosti. Veljalo bi torej raziskati, kakšna je njihova vključenost v širšo skupnost in ali v njihovem življenju resnično šteje edinole šola.

V nasprotju z javno pogosto izraženimi strahovi naša raziskava (podobno kot zgoraj omenjena raziskava) glede okužbe z virusom Covid-19 ne zaznava pretirane skrbi učencev.

Učenci na splošno pozitivno ocenjujejo dodatno strokovno pomoč preko videokonferenc in jo v primerih, ko je učna snov prezahtevna ali nimajo podpore staršev, poiščejo tudi sami.

Učitelji dodatne strokovne pomoči se vseskozi trudimo tesno sodelovati z otroki in njihovimi starši. V obdobju šolanja na daljavo smo izvajalci dodatne strokovne pomoči prišli do pomembnega spoznanja, da bi podporo učiteljev preko videokonferenc v teh okoliščinah potreboval večji delež otrok, ne le učenci s posebnimi potrebami – med njimi prav gotovo tudi učenci s splošnimi učnimi težavami. V takšno pomoč bi morali vključiti vse otroke, ki sami ne zmorejo poskrbeti, da proces šolanja na daljavo poteka nemoteno, še zlasti pa tiste, ki se zaradi različnih oblik prikrajšanosti pri tem ne morejo opreti na pomoč staršev.

5. Literatura

- Bubb, S, Jones M. (2020). Learning from the COVID-19 Home-Schooling Experience: Listening to Pupils, Parents/Carers and Teachers. *Improving Schools*, 23(3), 209–222.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (2018). Spodbudno učno okolje – vsakokratno edinstven projekt pomoči, soustvarjen z učencem s SUT. V M. Košak Babuder idr. (ur.), *Specifične učne težave – sopoljavljanje težav in možnosti za uresničevanje pozitivnih izidov* (str. 109). Ljubljana: Društvo Bravo.
- Hudoklin, M. (2011). Strategije poučevanja in pomoč učencem s težavami na področju samoregulacije in izvršilnih funkcij. V M. Košak Babuder in M. Velikonja (ur.), *Učenci z učnimi težavami – pomoč in podpora*. (str. 176–195). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Peljhan, M. (2020). Koronavirus in otroci s posebnimi potrebami. *MMC RTV Slovenija*, 26. marec. Pridobljeno s <https://www.rtv slo.si/kolumne/koronavirus-in-otroci-s-posebnimi-potrebami/518153>
- Kavkler, M., Javornik, K., Košak Babuder, M. (2020). Učenje na daljavo – glas učencev in dijakov s primanjkljaji na posameznih področjih učenja. Ljubljana: [Društvo Bravo]. Pridobljeno s <http://bravo.splet.arnes.si/files/delightful-downloads/2020/10/ANKETA-MLADOSTNIKI-S-PPPU-COVID-19-7.10.-2020.pdf>

Kratka predstavitev avtorice

Mag. Tina Dovič je diplomirala na Oddelku za pedagogiko in andragogiko Filozofske fakultete v Ljubljani in magistrirala iz specialne in rehabilitacijske pedagogike na ljubljanski Pedagoški fakulteti. Na Osnovni šoli Grm Novo mesto je zaposlena kot učiteljica dodatne strokovne pomoči, poleg tega pa se že vrsto let posveča izobraževanju romskih učencev. Njene raziskave se ukvarjajo zlasti s problematiko opismenjevanja romskih otrok.

IX
**USE OF MODERN TECHNOLOGY
IN EDUCATION**

**UPORABA SODOBNIH TEHNOLOGIJ
PRI POUČEVANJU**

Organizacija pouka na daljavo

Organization of Distance Learning

Robert Osolnik

*Osnovna šola Venclja Perka
rosolnik@gmail.com*

Povzetek

V času epidemije se je pouk spremenil v učenje/poučevanje na daljavo. Učitelji smo bili primorani začeti uporabljati spletne učilnice, v katere smo nalagali gradivo. Potrebno je bilo ustvariti in organizirati primerno okolje za izvedbo pouka na daljavo. Komunikacija z učenci in starši ni več potekala v živo, zato smo jo nadomestili z uporabo videokonferenčnih sistemov. Starši so postali nadomestni učitelji, učence pa smo morali učitelji navdušiti za delo s sodobnimi in zanimivi pristopi k podajanju učne snovi. Vsaka šola se je organizacije dela na daljavo lotila po svoje, skupne pa so nam bile težave, ki so se pojavile pri delu na daljavo. Pridobljeno znanje bomo brez dvoma lahko koristno uporabljali tudi kasneje, ko bo pouk ponovno potekal v šolskih prostorih.

Ključne besede: e-gradivo, eUčenje, grafična tablica, organizacija, pouk na daljavo, spletna učilnica, ZOOM.

Abstract

During the epidemic teaching took the format of distance learning. Teachers were forced to begin using online classrooms, where we published learning materials for the students. A suitable environment for distance learning had to be created. Live communication with pupils and parents was no longer possible, so it was conducted via conference systems. Parents became substitute teachers and students had to be motivated for their schoolwork by the use of modern and interesting ways of delivering the subject matter. Each school tackled those problems in its own way, but the one thing in common were the difficulties that arose with introducing distance learning. Knowledge obtained in these times can without doubt prove useful even later on, when classes can be once again conducted in a school setting.

Keywords: distance learning, e-learning, e-materials, graphic tablet, online classroom, organisation, ZOOM.

1. Uvod

V marcu 2020 se je zaradi epidemije pouk iz šolskih prostorov preselil pred računalniške ekrane. Učitelji smo bili primorani začeti uporabljati različno računalniško programsko ter tudi strojno opremo, ki nam je omogočila izvajanje pouka na daljavo. Z uporabo računalniške opreme so se začele pojavljati tudi težave, ki so bile včasih tehnične narave, drugič pa povsem psihološkega izvora. Vsem nam je bilo skupno to, da smo se s takim načinom poučevanja srečali prvič in nismo imeli nobenih izkušenj s tovrstnim delom. Nekateri učitelji, ki so bili slabše

računalniško podkovani, so večkrat za pomoč prosili organizatorja informacijskih in računalniških dejavnosti na šoli.

Na šoli smo pripravili okolje, ki bo primerno za poučevanje na daljavo. V ta namen smo ustvarili in aktivirali uporabnike za ustvarjanje spletnih učilnic, prav tako smo šolsko spletno stran prilagodili in dopolnili z orodji, ki so uporabnikom olajšala delo od doma. V prispevku je opisana priprava in uporaba delovnega okolja pri poučevanju na daljavo.

2. SIO.MDM

Pri izobraževanju na daljavo je tehnološka podpora celostno in načrtno integrirana v vse prvine vzgojno-izobraževalnega procesa, vpeta je tako v pedagoško kot administrativno podporo ter učno gradivo, kar omogoča izvajanje učnega procesa ob fizični ločenosti učitelja in učenca (Bregar idr., 2020).

Uporabnikom spletnih učilnic pod okriljem Arnesa je bilo potrebno ustvariti digitalne identitete, ki so po vlogah ločene na učeče (učenci, dijaki in študenti) ter zaposlene (pedagoški in drugi delavci). Spletna aplikacija SIO.MDM pa ne omogoča le upravljanja z identitetami, temveč tudi sinhronizacijo z imeniki uporabnikov v okviru ArnesAAI. Spletna aplikacija SIO.MDM je nameščena na Arnesovih strežnikih. Na začetku je potrebna pristopna izjava zavoda v sistem SIO.MDM, nato pa se znotraj sistema doda uporabnike glede na varnostne in vsebinske vloge. V sistem našega vzgojno-izobraževalnega zavoda je trenutno vpisanih 70 uporabnikov z vlogo pedagoškega osebja ter 11 uporabnikov z vlogo nepedagoškega osebja. V skupino učeči pa je trenutno 640 vpisanih uporabnikov.

Sistem omogoča masovni uvoz podatkov s pomočjo že pripravljene Excelove tabele, v kateri so obvezni naslednji podatki: ime, priimek, razred, način izobraževanja, datum rojstva, naslov, EMŠO, elektronska pošta, uporabniško ime in geslo. Če uporabnik zamenja ustanovo izobraževanja, je potrebno uporabniku izvoziti poverilnico, jo poslati administratorju na šoli, kjer se bo učenec izobraževal, tam pa za vpis v sistem poskrbi skrbnik. S tem ne prihaja do podvajanj identitet znotraj slovenskih izobraževalnih ustanov. Uporabniki nato dobijo uporabniška imena in gesla, ki jih uporabljajo za vpis v spletno učilnic.

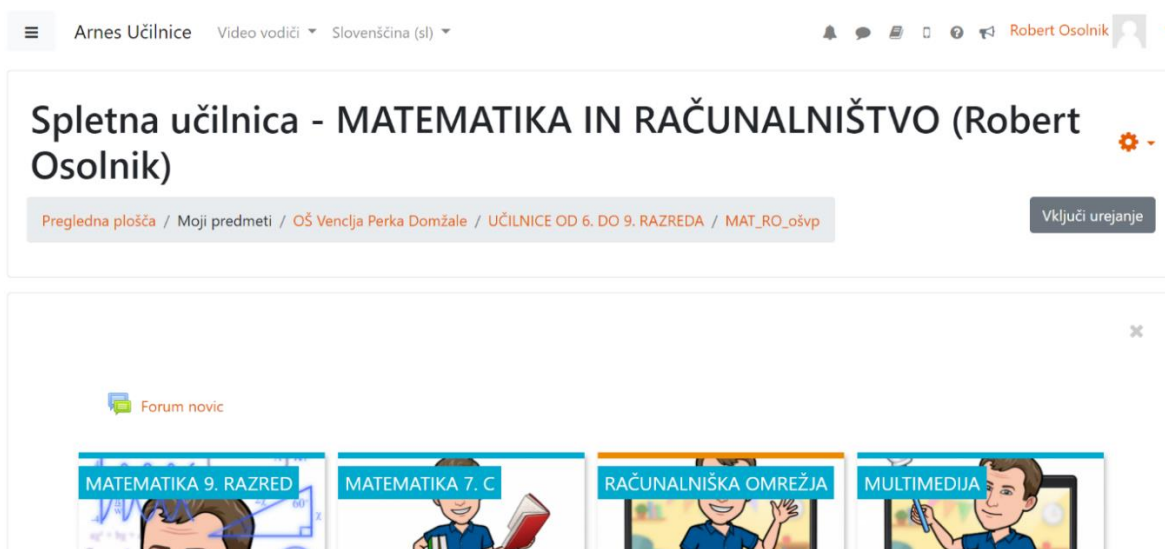
To je le ena od storitev, ki jo omogoča AAI-račun, uporabniki pa lahko uporabljajo še Arnes Splet, spletne konference VOX, Arnes Filesender, Office365, Arnes Video, Eduroam in še mnogo drugih zelo uporabnih storitev.

3. Spletno okolje – spletna učilnica

Izbira spletnega okolja za učenje na daljavo je bila prepuščena šolam. Nekatere šole so se odločile za uporabo spletnih učilnic na platformah eAsistenta, druge so uporabile spletne učilnice pod okriljem Arnesa, nekatere šole pa so uporabile interne sisteme, ki so jih prilagodile za delo na daljavo. Z Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport smo bili obveščeni, da je MIZŠ zagotovil dodatna sredstva za posodobitev informacijske infrastrukture, zato naj bi spletne učilnice v prihodnosti nemoteno delovale.

V času prvega vala epidemije, ko so bile šole zaprte od 16. marca 2020, smo na naši šoli na hitro vzpostavili okolje na lastni spletni strani, kamor smo učitelji nalagali gradiva za učence. Spletna stran je bila le lokalno obremenjena z nekaj več kot 700 uporabniki, zato njeno delovanje ni bilo oteženo. Odločitev za uporabo lastne šolske spletne strani se je izkazala kot zelo dobra, saj so bili ostali sistemi zelo obremenjeni in je večkrat prišlo do izpada sistema, kar je učencem onemogočalo dostop do gradiva za pouk.

Naša šola se je v času ponovnega zaprtja šol zaradi epidemije v jesenskem času odločila za uporabo Arnesovih spletnih učilnic, ki omogočajo pregledno, enotno in uporabniku prijazno uporabo (Slika 1). Na ta način smo z učenci vzpostavili enoten komunikacijski kanal, spletna učilnica namreč omogoča uporabo foruma, znotraj katerega učenci med seboj izmenjujejo mnenja, vprašanja in odgovore, prav tako lahko individualno komunicirajo z učitelji ali drugimi učenci. Uporaba tega komunikacijskega kanala je med učenci zelo priljubljena, saj so tovrstne komunikacije vajeni na socialnih omrežjih. Pri tem pa je potrebno poudariti, da mora biti raba teh orodij še vedno v skladu s pravili šolskega reda, kjer imamo ničelno toleranco do preklinjanja, žaljenja in neustrezne rabe orodij znotraj spletne učilnice.

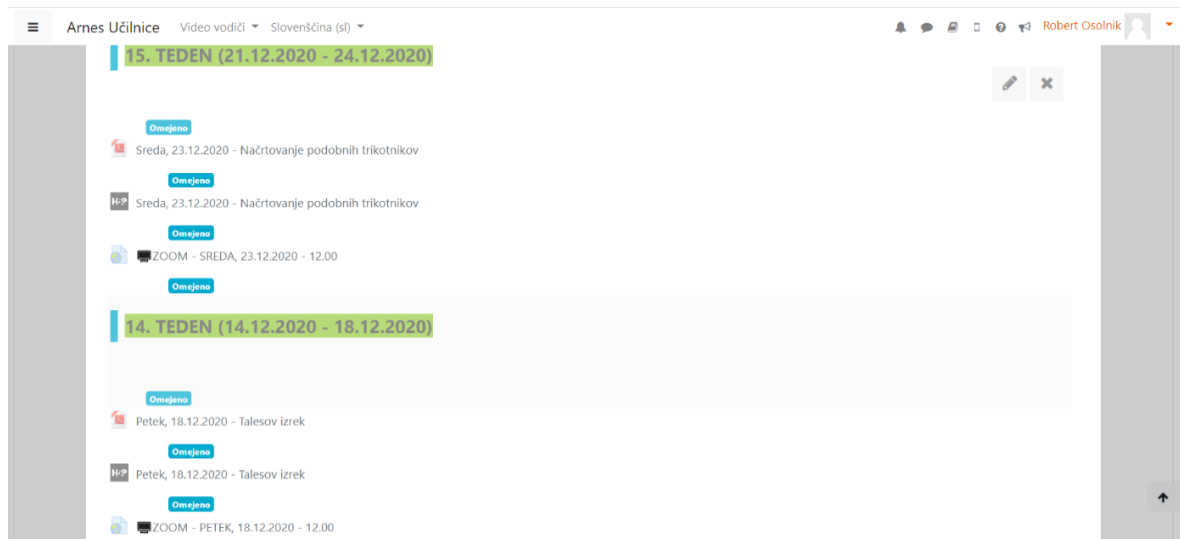
Slika 1: Arnesova spletna učilnica

Učenci so se sčasoma ter z veliko vaje privadili delu v spletni učilnici. Veliko dela smo z učenci opravili še v šoli, pred razglašeno epidemijo, in sicer v okviru tehniškega dne, na katerem smo učence naučili osnovne rabe spletne učilnice – kako se vpisati v spletno učilnico, kako oddajati dokumente, pregledati delo ipd. Učence smo v skladu s priporočili stroke (Kustec idr., 2020) pripravili na pouk na daljavo.

Ko je bilo okolje postavljeno, smo učitelji, vsak v svojo spletno učilnico in v okviru svojih predmetov učencem dodajali lastno gradivo. V spletno učilnico lahko oddajamo različne dejavnosti in vire, ki se hranijo na Arnesovih strežnikih. V spletno učilnico lahko vstavimo anketo, datoteke, delavnice, forum, interaktivne vsebine, kviz, mapo, nalepko, nalogo, stran, URL, vprašalnik, WIKI ipd.

Pri zasnovi spletne učilnice se je potrebno postaviti v vlogo uporabnika, torej učenca. Spletna učilnica mora biti kronološko urejena, znotraj posameznih sklopov mora tekst biti jasno

zapisan, najbolje, da je dokumentiran s kratkim naslovom in datumom. Znotraj predmeta je nujno kronološko urediti poglavja, ki si sledijo po datumu od najnovejšega do najstarejšega, tako učencem ni potrebno pregledovati celotne strani, ki se je v času trajanja dela na daljavo zelo razširila (Slika 2). Smiselno je, da so poglavja obarvana in ustrezno poudarjena, da so boljše vidna. Znotraj posameznega poglavja, v katerem je zapisan teden izobraževanja na daljavo ter datum, lahko dodamo hiperpovezavo na ustvarjeno srečanje v živo s programom ZOOM ter interaktivne videoposnetke z razlago učne snovi. Dodamo lahko tudi domačo nalogo, ki jo učitelji lahko pregledamo in komentiramo.

Slika 2: Kronološko urejena spletna učilnica pri predmetu matematika

4. Oddaja nalog v spletni učilnici

Kadar želimo od učencev pridobiti povratno informacijo o njihovem delu, v spletno učilnico vstavimo dejavnost »Naloga«, ki učencu omogoča oddajo naloge. Učitelj v nastavitvah dejavnosti izbere datum za začetek oddaje ter datum za zadnji možni rok oddaje. Znotraj rubrike »Vrste oddanih nalog« lahko učitelj nastavi vrste oddanih nalog, maksimalno število oddanih datotek ter največjo velikost oddanih datotek. S tem učitelj ponudi možnost, da učenec nalogo reši v zvezek, nato naredi fotografijo rešene naloge in jo znotraj spletne učilnice odda. Učitelj tako vidi, kdo je nalogo v spletno učilnico oddal, prav tako ima možnost zapisa komentarja in popravkov, ki jih učenec lahko vidi in upošteva. S tem smo se učitelji in učenci izognili pošiljanju nalog preko elektronske pošte ter s tem razbremenili ta komunikacijski kanal.

5. eUčenje

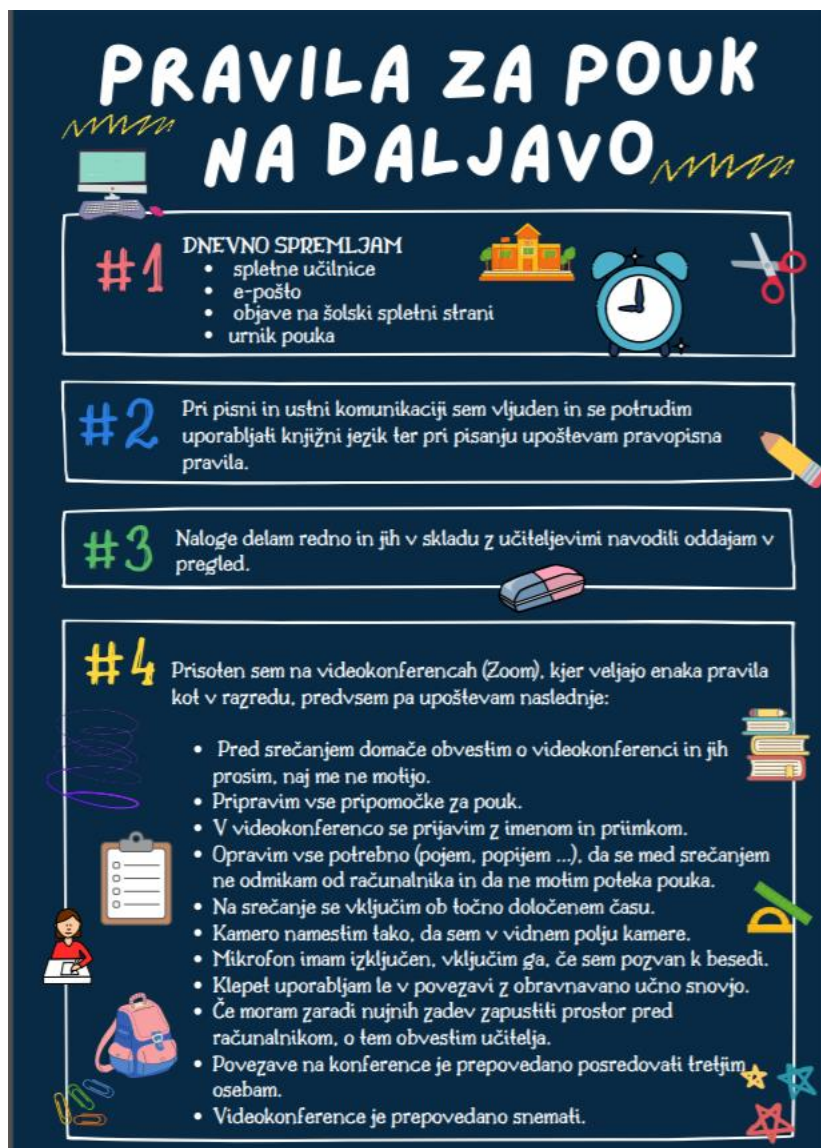
Za uporabnike je zelo pomembno, da imajo vse potrebne informacije zbrane na enem mestu, zato je na spletni strani naše šole zavihek *eUčenje*, ki vsebuje več podpoglavij (Slika 4).

Zavihek *Spletna učilnica* učenca usmeri neposredno v spletno učilnico naše šole, kjer nato poišče zahtevani predmet. V zavihku *Navodila za prijavo v spletno učilnico* so objavljena

preprosta navodila, ki učencem olajšajo samo prijavo, podane so tudi informacije, kje lahko najdejo pomoč, če bi naleteli na težavo pri prijavi. Zavihek *Moodle Mobile – namestitev in prijava* uporabniku na preprost način razloži, kako do spletne učilnice dostopati preko pametnega telefona oziroma tablice. Zavihek *Uporaba programa ZOOM* opiše, kako si uporabniki ustvarijo sejo znotraj programa, razložene so tudi bistvene nastavitve ter možnosti sodelovanja, objavljanja ter dostopa do video vsebin (Arnes Zoom).

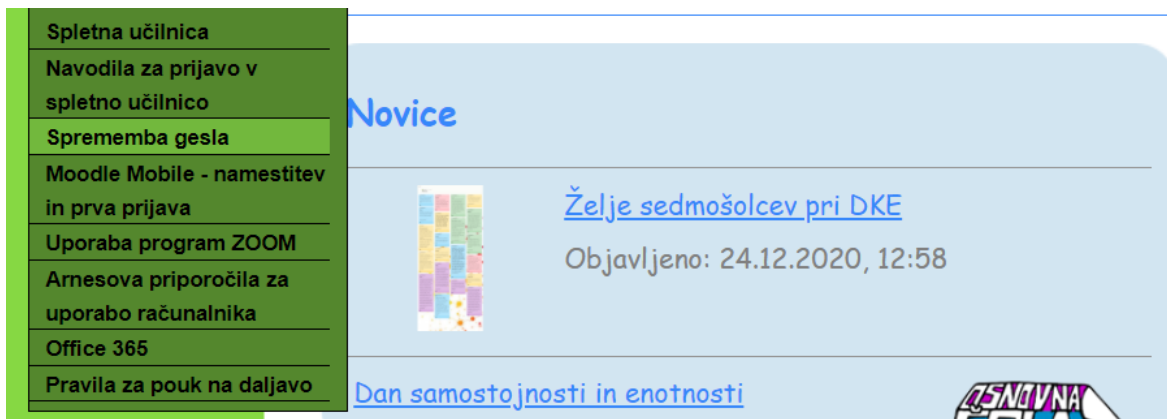
Arnesova priporočila za uporabo računalnika so zelo uporabna navodila, ki razložijo, kako si ustvariti primerno delovno okolje, kakšno povezavo za delo je potrebno imeti, katere naprave učenci potrebujejo za izvedbo izobraževanja na daljavo, katero programsko opremo morajo imeti učenci nameščeno na računalniku za nemoteno izvajanje pouka, kje in kako pridobiti in uporabiti e-identiteto ter e-poštni naslov ter kako varno in pravilno uporabljati tehnologijo. (Arnes, 2020).

Office 365 so storitve in orodja, ki olajšajo sodelovanje in komunikacijo med vsemi udeleženci v izobraževanju. Večina učencev je namreč doma imela računalnike, ki so bile brez ustreznih programov za pisanje tekstov in ustvarjanje predstavitev, zato smo s pomočjo Office 365 rešili te težave in učencem omogočili uporabo brezplačnih namiznih orodij iz zbirke Microsoft Office (Oblak 365).

Slika 3: Pravila za pouk na daljavo

Za učence šole smo na šoli pripravili tudi *Pravila za pouk na daljavo*, ki smo jih objavili na šolski spletni strani (Slika 3). Pri pouku na daljavo morajo učenci upoštevati, da pred srečanjem poskrbijo za mirno okolje, za pouk si morajo že predhodno pripraviti vse potrebne pripomočke. Med poukom ni dovoljeno jesti in piti, na srečanje je potrebno priti pravočasno. Če imajo učenci kamero, jo je potrebno namestiti tako, da so v vidnem polju kamere. Mikrofon je potrebno izključiti, razen če učitelj želi učencev odgovor. Povezavo do videokonference je prepovedano posredovati drugim učencem, videokonferenco pa je prepovedano snemati (*Pravila za pouk na daljavo OŠ Venclja Perka*).

Slika 4: Zavihek eUčenje na šolski spletni strani

Zavihek *eUčenje* so učenci in tudi starši zelo dobro sprejeli, saj jim pri iskanju informacij, ki jih potrebujejo za učenje na daljavo, ni potrebno brskati po spletu.

6. Zaključek

Delo na daljavo je dodobra prevetrilo šolsko izobraževanje, ki smo ga bili vajeni do sedaj. Z novim načinom poučevanja smo učitelji ugotovili, da je potrebno v delo vložiti veliko truda, predvsem pa znanja in iznajdljivosti, če želimo učence navdušiti in čim bolj naučiti.

Pomembno vlogo smo na posameznih šolah imeli organizatorji računalniških in informacijskih dejavnosti, ki smo oblikovali način posredovanja informacij učencem, staršem in drugim udeležencem izobraževanja ter pomagali pri internih izobraževanjih tako učencev kot tudi strokovnega kadra.

Velik delež pri delu na daljavo pa so nenazadnje morali opraviti učitelji sami, saj je bilo potrebno veliko samoizobraževanja, da smo pouk na daljavo čim bolj približali učencem. Veliko delo so pri učenju opravili tudi starši, ki so predvsem mlajšim učencem pomagali pri tehničnih težavah ter pripomogli k sodelovanju učencev pri pouku na daljavo.

Verjamem, da bomo pridobljena znanja, predvsem s področja uporabe računalniške opreme, še nadgradili in uporabljali naprej, vsekakor pa je naše poslanstvo poučevanje v šoli, kjer se vsi najbolj počutimo in se najbolj znajdemo.

7. Literatura

Arnes (2020): *Priporočila za izvedbo izobraževanja od doma*. Pridobljeno s <https://www.arnes.si/priporocila-za-izvedbo-izobrazevanja-od-doma/>

Arnes Zoom. Multimedijske storitve. Pridobljeno s <https://www.arnes.si/storitve/multimedijske-storitve/arnes-zoom/>

Bregar, L., Zagmeister, M in Radovan, M. (2020). *E-izobraževanje za digitalno družbo*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije. Pridobljeno s <https://www.acs.si/digitalna-bralnica/e-izobrazevanje-za-digitalno-druzbo/>

Kustec S., Logaj V., Krek M., Flogie A., Truden Dobrin P., Ivanuš Grmek M., (2020). *Vzgoja in izobraževanje v Republiki Sloveniji v razmerah, povezanih s covid-19*. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport ter Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Oblak 365. Pridobljeno s <https://o365.arnes.si/>

Pravila za pouk na daljavo OŠ Venclja Perka. Pridobljeno s <http://os-vperka.si/upload/files/PRAVILA%20ZA%20POUK%20NA%20DALJAVO.pdf>

Kratka predstavitev avtorja

Robert Osolnik je profesor matematike in računalništva, ki na osnovni šoli Venclja Perka poučuje matematiko in računalniške predmete že osmo leto. Na šoli ima vlogo računalnikarja in organizatorja informacijskih dejavnosti. Poleg rednega pouka okviru interesnih dejavnosti izvaja logiko ter lego robotiko.

Poučevanje na daljavo s pomočjo Oblaka 365

Distance learning using the Cloud 365 application

Mateja Šebenik

OŠ Brezovica pri Ljubljani
mateja.sebenik@gmail.com

Povzetek

Letošnje šolsko leto je učitelje ponovno postavilo v drugi val izobraževanja na daljavo. V prvem valu izobraževanja na daljavo smo se na naši osnovni šoli, Brezovica pri Ljubljani, odločili za uporabo spletne aplikacije Zoom. Tokrat pa je naše vodstvo odločilo, da bomo na nivoju celotne šole za poučevanje na daljavo uporabljali Oblak 365. Oblak 365 je celoten paket storitev, ki vključuje elektronsko pošto, ki smo jo do sedaj učitelji že uporabljali za službeno elektronsko komunikacijo, prav tako pa smo že uporabljali aplikacije, kot so Word, Excel in podobno. Za nas je bila uporaba orodja Microsoft Teams kot popolnoma bel, nepopisan list papirja, zato smo morali na začetku nameniti veliko časa tehničnemu izobraževanju. V članku vam bomo predstavili osnovno delovanje ter praktično uporabo orodja Microsoft Teams.

Ključne besede: aplikacija, Oblak 365, orodje Microsoft Teams, šolanje na daljavo.

Abstract

During the current school year, teachers were again faced with the second wave of distance learning. During the first wave our school, Brezovica pri Ljubljani Primary School, used the ZOOM online application. This school year, our school administration stated that we will work with students of all generations using the Cloud 365 application. Cloud 365 is a suite of applications that includes email, which has been used among staff as a means of correspondence since before distance education, as well as Word and Excel, etc. For us, using Microsoft Teams was a complete novelty. Therefore, we first had to go through an elaborate technical briefing on the basic steps. In this article we will introduce the basic functions and practical use of the Microsoft Teams application.

Key words: an application, Cloud 365, distance learning, Microsoft Teams application.

1. Uvod

Predstavili bomo izvajanje učnega procesa z orodjem Microsoft Teams. Podrobneje bomo opisali, kako je potekal učni proces in katero spletno aplikacijo smo pri tem uporabili.

Ko smo praktično uporabljali Oblak 365, smo se naučili nekaj trikov in napotkov, ki jih želimo podeliti z vami. Ključno je bilo, da smo ves čas na svojstven način sodelovali vsi strokovni delavci in tudi učenci, saj smo zaradi uporabe Oblaka 365 ugotovili, katere funkcije za naše delo najbolj uporabne.

2. Oblak 365

Idejna zasnova orodja Microsoft Teams je v tem, da so vse potrebne funkcije, ki jih potrebujemo pri šolanju na daljavo, zbrane na enem mestu. S pomočjo slednjega imamo lahko videokonference z učenci, sodelavci ali starši učencev, s pomočjo aplikacije Klepet se lahko na hitro pogovorimo, s pomočjo aplikacije Outlook pa si lahko pošljemo elektronsko pošto. Prav tako smo uporabljali aplikacijo One Note, s pomočjo katere smo učencem podali učno snov v pisni obliki. S pomočjo aplikacije Forms smo preverjali in utrjevali učno snov.

Poudariti je potrebno, da smo na začetku šolskega leta izvedli akcijo, v kateri smo vsem učencem dodelili AAI račune, s pomočjo katerih so nato učenci dostopali do orodja Microsoft Teams. V okviru rednega pouka, pa tudi tehniškega dne, smo izvedli praktični prikaz uporabe osnovnih funkcij orodja Microsoft Teams. Z učenci smo šli tudi v šolsko računalniško učilnico, kjer se je vsak učenec prijavil s svojim AAI računom. Naučili smo jih uporabljati nadzorno ploščo v Oblaku 365.

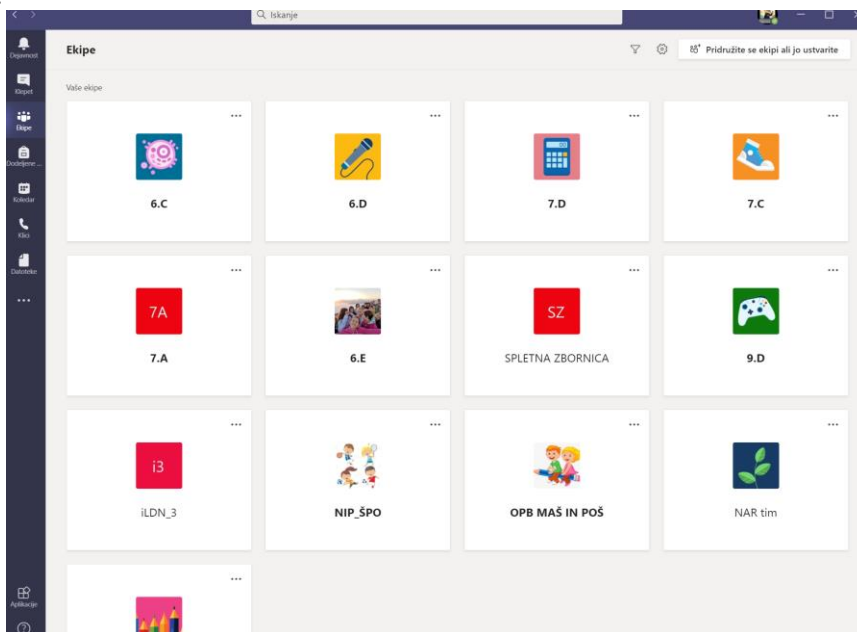
2.1 Orodje Microsoft Teams

Do orodja Microsoft Teams lahko dostopamo s pomočjo spletnega brskalnika ali spletne namizne aplikacije. Priporočamo, da se za namene pouka uporablja spletna namizna aplikacija, saj slednja nudi znatno več možnosti prilagajanja.

Orodje Microsoft Teams je sestavljeno iz dejavnosti, klepeta, ekip, koledarja, klicev, datotek in tako dalje.

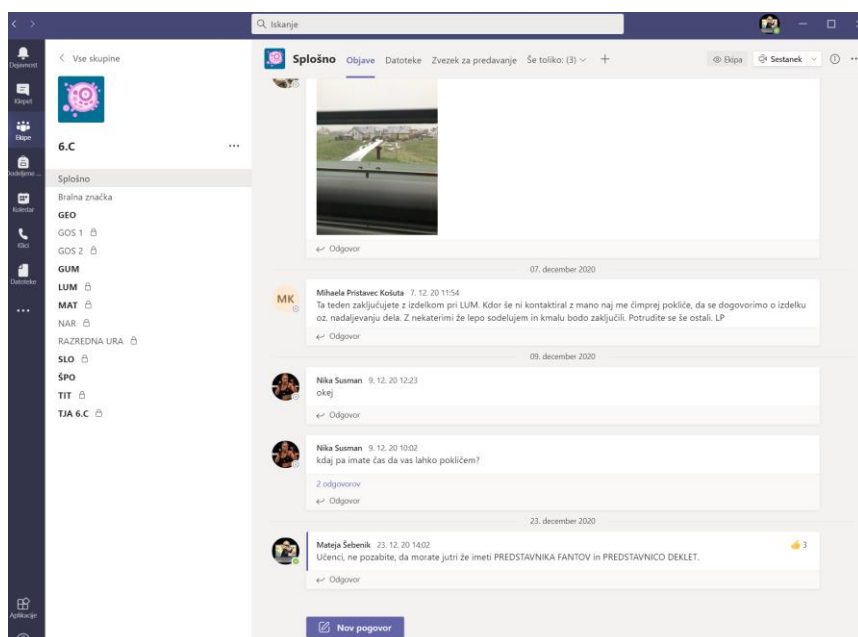
2.2 Ekipe

Na naši osnovni šoli smo sistematsko organizirali ekipe tako, da je vsak razred svoja ekipa. V ekipah so učitelji, ki poučujejo posamezne predmete, ustvarili kanale za svoj predmet (slika 1).

Slika 1: Ekipe v orodju Microsoft Teams

V kanalih lahko organiziramo sestanke, se pogovarjamo in izmenjujemo datoteke (slika 2).

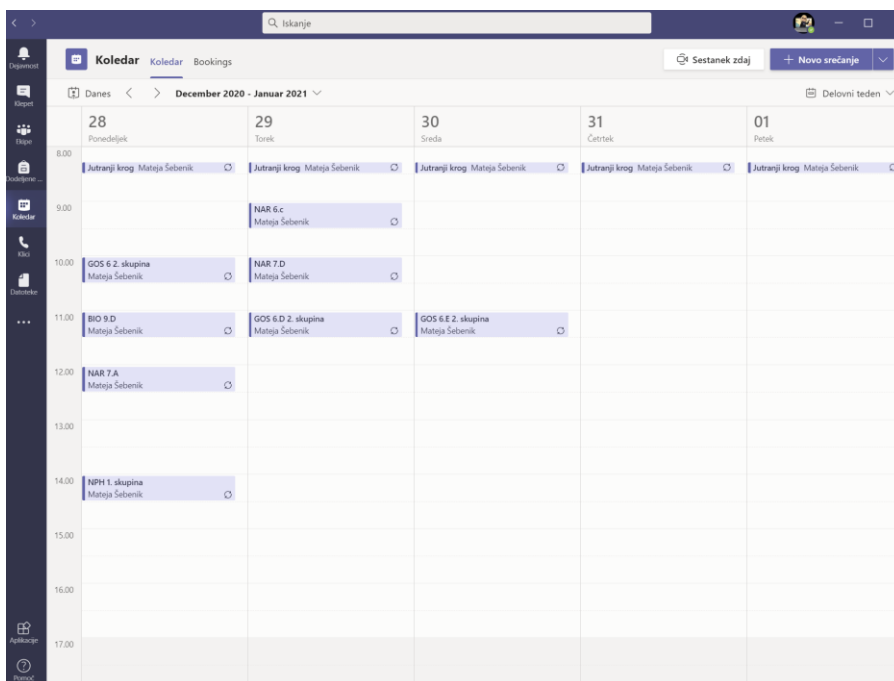
Slika 2: Kanali v ekipah

Izbiramo lahko med štirimi različnimi skupinami (Navodila Teams za učitelje, 2020):

- spletna učilnica za predavanja, kamor bomo povabili svoje učence,
- strokovna učna skupnost, kjer se povežemo učitelji med sabo in izmenjujemo gradiva,
- ekipa za osebje, kjer lahko vodimo vse potrebno za delovanje šole in
- splošna ekipa za sodelovanje.

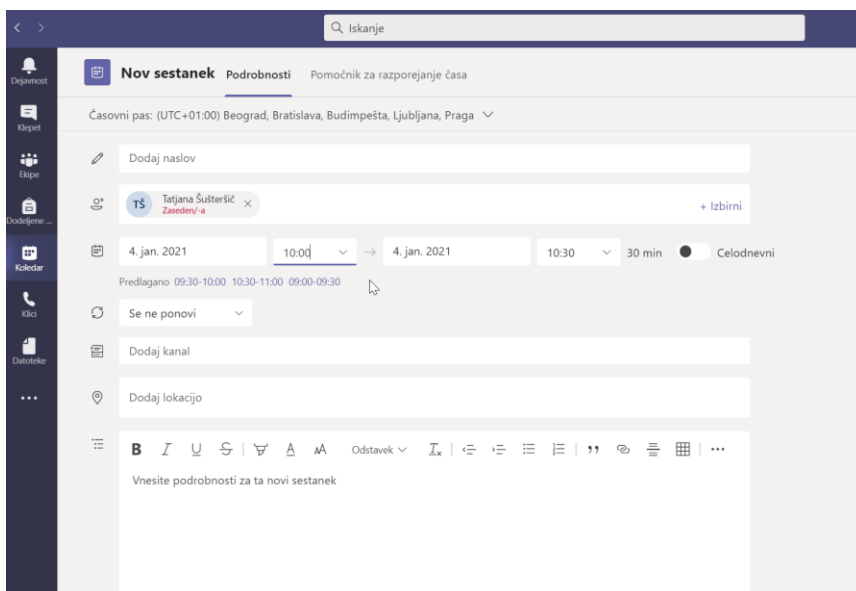
2.3 Koledar in načrtovanje ter izvedba videokonferenčnih srečanj z učenci

V koledarju so označeni vsi dogodki in vse videokonference, ki jih imajo učenci v tistem tednu (slika 3). V njem lahko tudi organiziramo sestanek. Koledar se sinhronizira z našim koledarjem v Outlooku.

Slika 3: Koledar v orodju Microsoft Teams

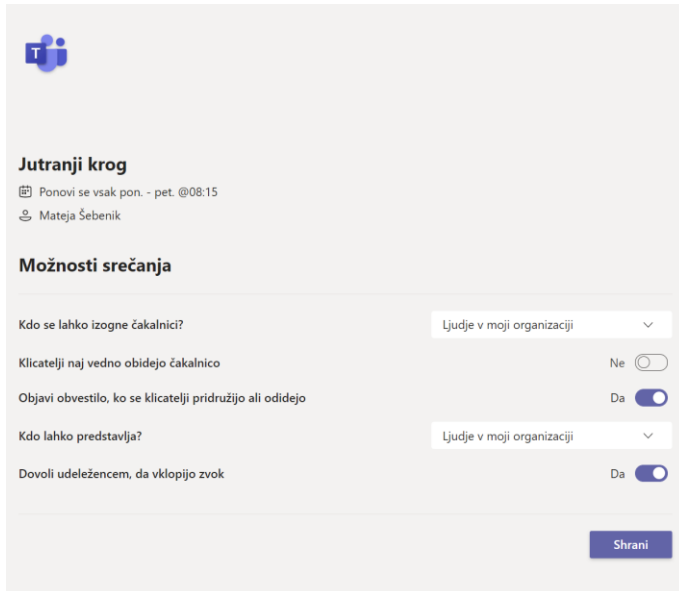
Ko učitelj vpiše in označi, kdaj bo imel svojo učno uro, pri tem označi razred ali posamezne učence, ki bodo na tej učni uri prisotni. Učencu se tako v njegovem koledarju avtomatsko prikažejo učne ure. Celoten postopek se avtomatsko sinhronizira v Oblaku 365. Če želi učitelj povabiti učenca ali učitelja na učno uro, slednji pa je v tem času že zapisan v drugem videokonferenčnem srečanju, se pri njegovem imenu pokaže znak »zaseden« (slika 4).

Slika 4: Prikaz zasedenosti učenca ali učitelja ob določeni uri

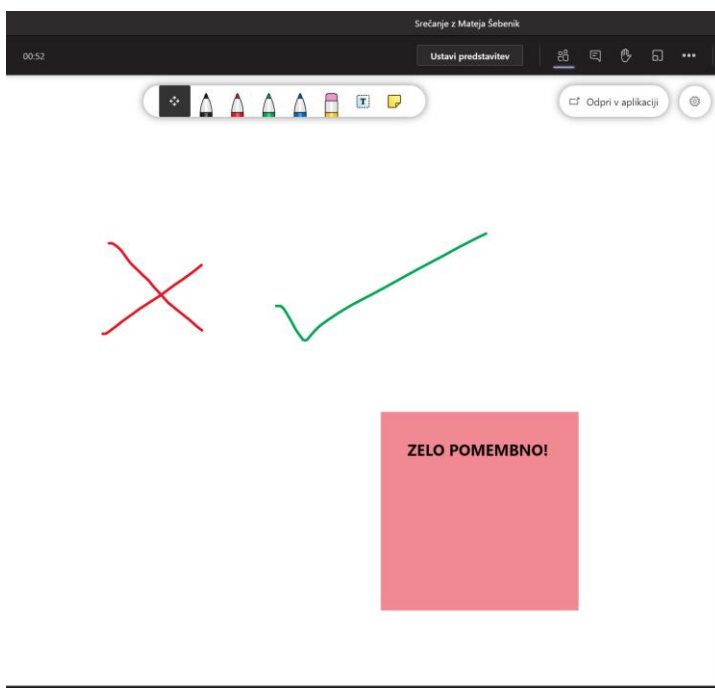
Ko vpišemo svojo učno uro kot videokonferenčno srečanje, imamo pri tem tudi možnost srečanje prilagoditi (slika 5). Izberemo lahko, ali se učenci lahko izognejo čakalnici in ob vpisu takoj vstopijo v srečanje. Če izberemo možnost, da se nihče ne more izogniti čakalnici, morajo učenci počakati in šele nato, ko jim dovolimo, da vstopijo v srečanju, lahko v resnici tudi

prisostvujejo. Določimo lahko tudi, kdo lahko predstavlja svoj izdelek ali deli z nami svoj zaslon. Kot primer dobre prakse se je izkazala tudi možnost, da učenci ob vstopu nimajo možnosti, da imajo vklopljene mikrofone. Občasno se zaradi tehničnih težav zgodi, da učenci niso več prisotni pri učni uri, zato se je za izredno funkcionalno pokazala možnost, da vklopimo možnost pojavitve obvestila, ko se klicatelji pridružijo ali odidejo.

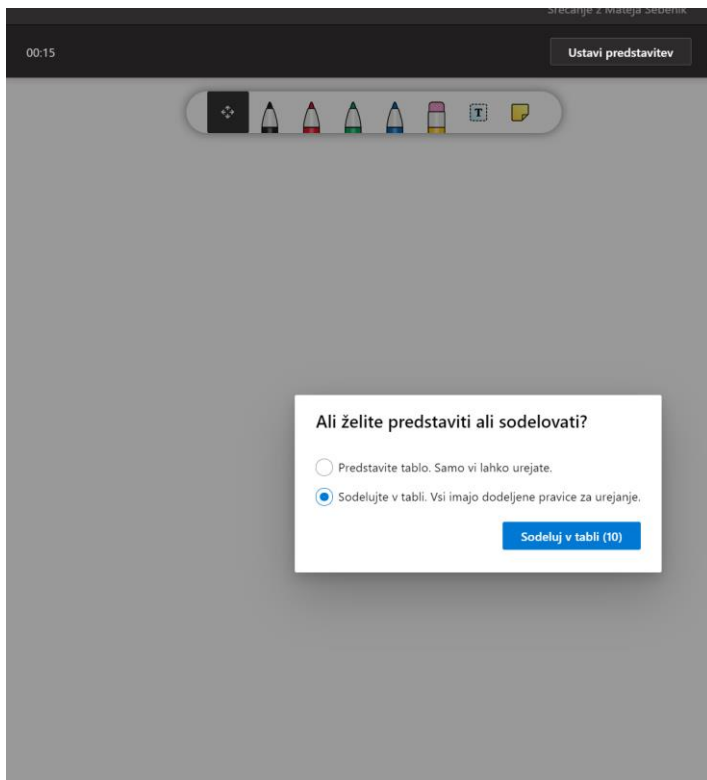

Slika 5: Prilagoditev videokonferenčnega srečanja

Znotraj videokonference lahko delimo svoje namizje in aplikacije. Pri tem si lahko pomagamo z belo tablo, na katero lahko rišemo in pišemo (slika 6). Na belo tablo lahko učitelji pišemo in rišemo sami, lahko pa pri tem dodamo možnost, da tudi učenci sodelujejo in zraven kaj dopišejo oz. narišejo (slika 7).

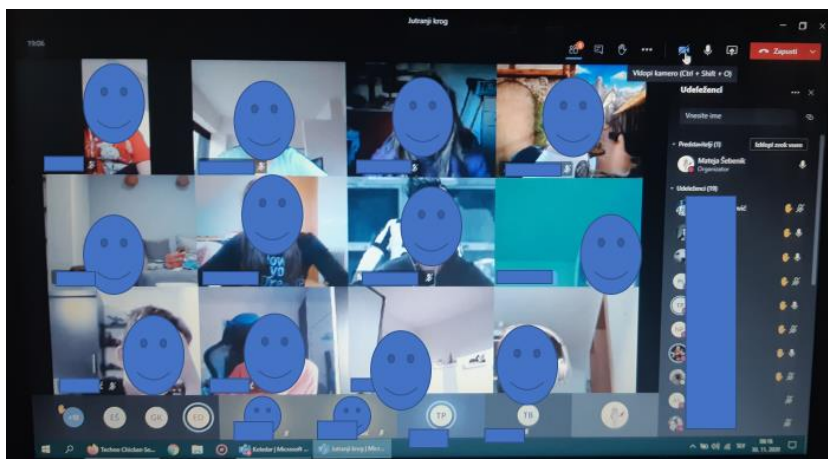

Slika 6: Uporaba bele table

Slika 7: Prilagoditev uporabe bele table

Občasno se zgodi, da na videokonferenco kdo od učencev zamuja. Navadno so težave povezane s slabo internetno povezavo. Orodje Microsoft Teams nam omogoča možnost prenosa seznama vseh prisotnih učencev. Ves čas lahko spremljamo prisotnost in v primeru, da se kdo od učencev želi ponovno vključiti v videokonferenco, to takoj opazimo in mu omogočimo ponovno vključitev (slika 8).

Slika 8: Potek jutranjega kroga s pomočjo orodja Microsoft Teams

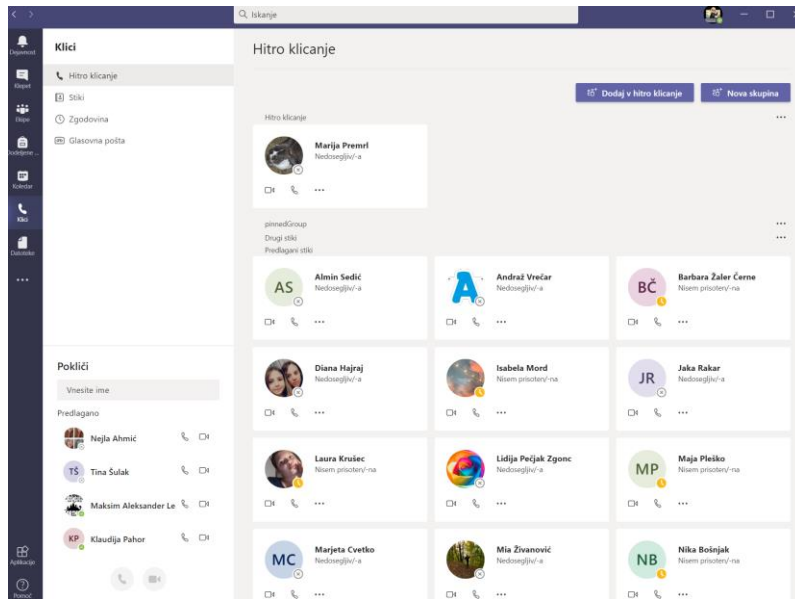
2.4 Aplikacija Klepet

V aplikaciji Klepet so zbrani vsi klepeti, ki lahko potekajo v skupinah ali pa individualno. Dober primer prakse je, da lahko na tak način individualno pristopimo k učencu, če je npr.

pozabil oddati domačo nalogo, in ga lahko hitro na to opozorimo s pomočjo Klepeta. Prav tako je omogočena možnost, da lahko vidimo, ali je oseba sporočilo prebrala ali ne.

2.5 Aplikacija Klici

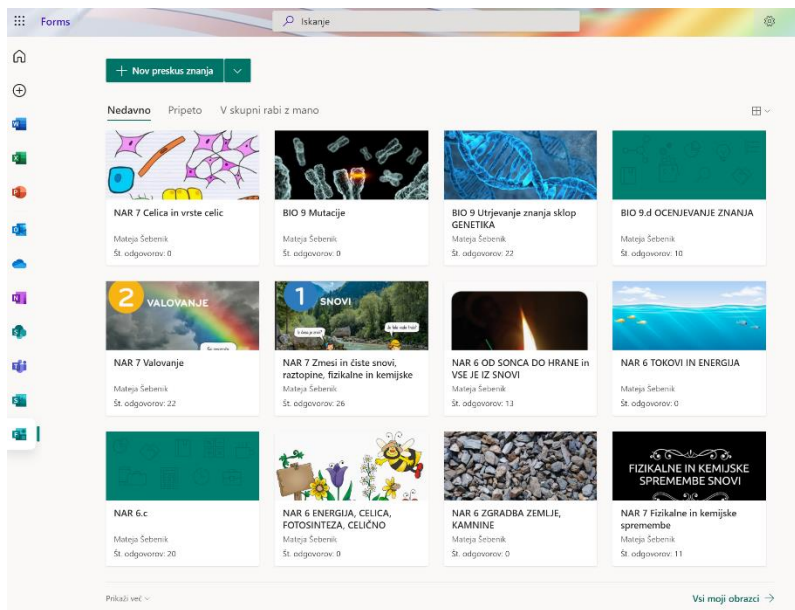
Omogočeno je klicanje, tudi če oseba ne uporablja orodje Microsoft Teams (slika 9). Kličemo lahko s pomočjo videokonference ali pa le z uporabo zvoka. Možnost klicanja posameznih učencev smo običajno uporabili pri individualnih pristopih poučevanja.

Slika 9: Klici v orodju Teams

2.6 Aplikacija Forms

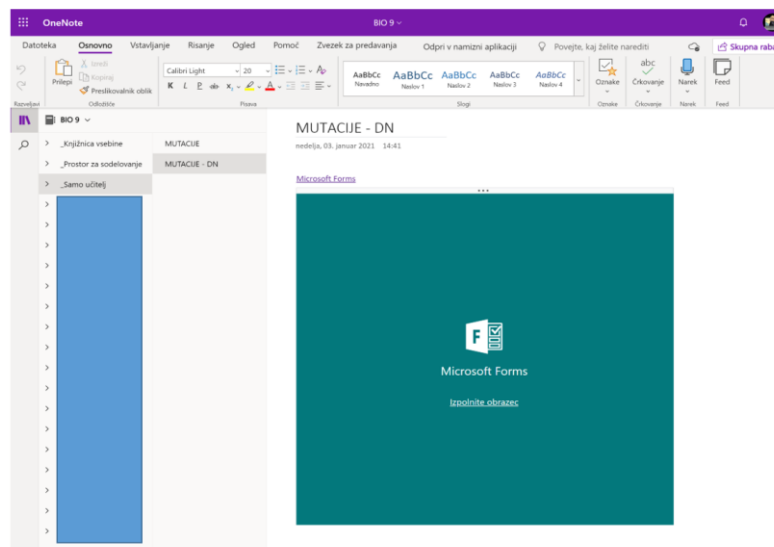
V aplikaciji Forms lahko naredimo anketo, preverjanje ali ocenjevanje znanja (slika 10). Ko ustvarjamo obrazec po svojih merilih, se lahko odločimo, s kom vse ga bomo delili, določimo lahko datum začetka reševanja, prav tako lahko določimo konec reševanja, vrednosti odgovorov (točke), spremenimo lahko ozdaje, dodamo slike ipd. Ko učenci obrazec rešijo, takoj dobimo povratno informacijo o tem, kakšne odgovore so podali.

Slika 10: Aplikacija Forms

2.7 Aplikacija OneNote

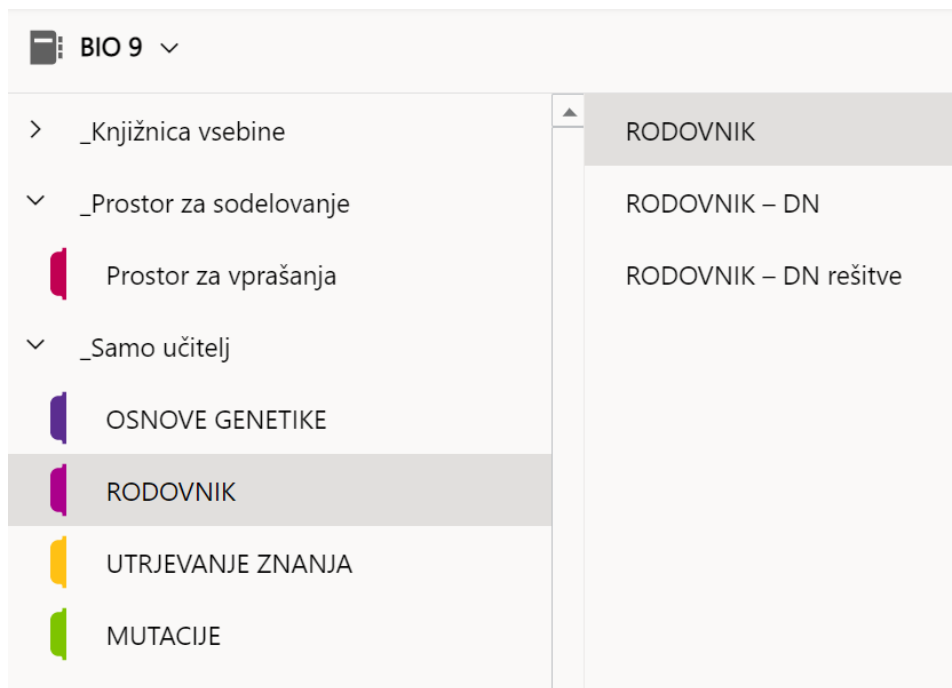
Z aplikacijo OneNote vsakemu učencu zagotovimo osebni delovni prostor, knjižnico vsebin za izročke in prostor za sodelovanje (slika 11). Tudi učitelji lahko enostavno organiziramo načrt pouka, zbiramo domače naloge in nudimo individualno podporo. OneNote zagotavlja osebni delovni prostor za vsakega uslužbenca in prostor za sodelovanje celotne ekipe (OneNote, 2014).

Slika 11: Aplikacija OneNote

OneNote je digitalni program za zapiske, ki zagotavlja eno mesto za shranjevanje vseh zapiskov, raziskav, paketov in informacij – vse, kar si moramo zapomniti in urediti doma, v službi ali v šoli. Opombe lahko preprosto organiziramo, tiskamo in jih damo v skupno rabo. Hitro poiščemo pomembne informacije, tudi če smo pozabili, kje smo jih prvotno ujeli. Najboljše od vsega je, da so naši zvezki shranjeni na spletu, tako da lahko do njih preprosto dostopamo s pomočjo prenosnih naprav (Predstavljamo OneNote, 2016).

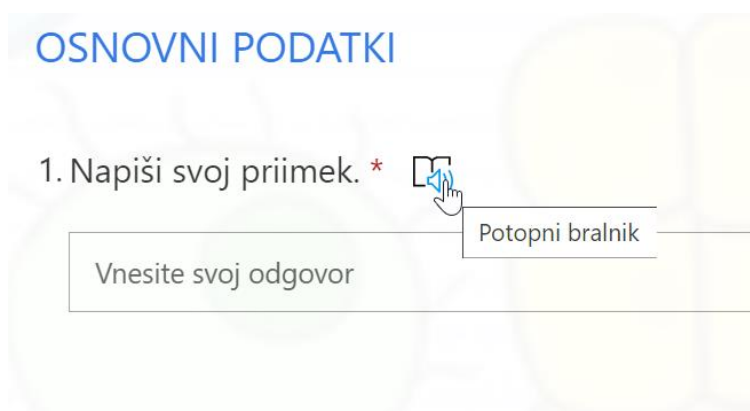
Vsak zvezek je organiziran v odseke, ki vsebujejo strani. Odseke in strani lahko poljubno premikamo, kopiramo in prilepimo (slika 12).

Slika 12: Razdelki in strani v aplikaciji OneNote

2. 8 Prilagoditve za učence s posebnimi potrebami

Orodje Teams je prilagojeno tudi za učence s posebnimi potrebami. Ena izmed prilagoditev je omogočanje potopnega bralnika (slika 13). Potopni bralnik učencem na glas bere dokumente. Spremenijo lahko celo hitrost pripovedovanja. Poleg tega lahko učitelji spremenijo velikost besedila, razmike, pisavo in barve glede na učne potrebe učencev. Rummelhart pravi, da je Microsoft pisave, predstavljene v skupinah Teams, zasnoval kot pomoč bralcem z disleksijo (Castelo, 2020).

Slika 13: Potopni bralnik

3. Zaključek

Prednosti uporabe orodja Microsoft Teams vidimo tudi v tem, da učencem omogoča z enim uporabniškim imenom (AAI račun) vpis v orodje, s pomočjo katerega lahko dostopajo do online aplikacij in tudi offline aplikacij. S tem smo se izognili tudi večjemu številu različnih uporabniških imen za posameznika. Prav tako imamo na enem mestu zbrane vse potrebne podatke o učenčevem sprotne delu, o njegovem odzivanju in podobno.

Poučevanje na daljavo se bo nekega dne zaključilo. Vrnili se bomo v naše stare tirnice. Menimo, da bi lahko storitve Oblaka 365 uporabljali tudi v času rednega pouka. Forrester (2018) je ugotovil, da učitelji uporabljajo Oblak 365, da bi več naredili v času, ko so dejansko v učilnici. Aplikacijo Forms pa bi lahko nadalje uporabljali pri pregledu in opravljanju domačih nalog, ki jih učenci opravijo doma.

8. Literatura

- Anderson, B. (2018). 4 Things we learned about Microsoft 365 Education from the Forrester Consulting Total Economic Impact study. *Microsoft Education Blog*. Pridobljeno s <https://educationblog.microsoft.com/en-us/2018/05/instruction-time-tei-research/>.
- Castelo, M. (2020). How Microsoft Teams Supports Inclusive Remote Learning. *EdTechmagazine*. Pridobljeno s <https://edtechmagazine.com/k12/article/2020/07/how-microsoft-teams-supports-inclusive-remote-learning>.
- Microsoft uradna spletna stran*. (2020). Pridobljeno s <https://support.microsoft.com/sl-si/tips/home/connect-with-teams#meme-teams>.
- Navodila za uporabo Teams za učitelje. (2020). *Podpora Sio*. Pridobljeno s <https://podpora.sio.si/wp-content/uploads/sites/7/2020/03/Navodila-Teams-za-u%C4%8Ditelje-z-AAI.pdf>.
- OneNote. (2014). Pridobljeno s <https://www.microsoft.com/en-us/education/products/onenote/default.aspx>.
- Predstavljamo OneNote. (2016). *Microsoft*. Pridobljeno s <https://support.microsoft.com/sl-si/office/predstavljamo-onenote-38be036d-5b5a-49ad-83be-292fe53ad7b3>.
- Osebni zapiski avtorja.

Kratka predstavitev avtorja

Mateja Šebenik je univerzitetna profesorica biologije in gospodinjstva. Zaposlena je kot učiteljica naravoslovja, biologije in gospodinjstva na Osnovni šoli Brezovica pri Ljubljani.

Google Classroom – učilnice, ki preprosto delujejo

Google Classroom – Virtual Classroom that Simply Work

Simon Hebar

*Osnovna šola Dramlje
simon.hebar@osdramlje.si*

Povzetek

Kmalu bo minilo eno leto, odkar so se bile šole primorane od danes na jutri odločiti, kakšen sistem poučevanja na daljavo bodo ubrale. Na OŠ Dramlje smo se odločili za uporabo Google Učilnice, saj je že bila v uporabi pri nekaterih učiteljih. To se je kasneje izkazalo kot zadetek v polno. Ob vseh težavah, s katerimi so se soočali na številnih šolah, kjer so uporabljali druga orodja, je ta spletna učilnica preprosta za uporabo in enostavno deluje. V prispevku je opisana praktična uporaba spletne učilnice Google Classroom in različne možnosti, ki jih ponuja pri pouku na daljavo. Prav tako so predstavljene možnosti, ki jih Učilnica ponuja pri povezavi z ostalimi Google izdelki in drugimi popularnimi orodji (Kahoot, Quizizz ...). Na koncu prispevka smo kritično ovrednotili uporabo Google Učilnice ter poiskali njene prednosti in slabosti.

Ključne besede: Google Classroom, IKT, Kahoot, Quizizz, osnovna šola, pouk na daljavo.

Abstract

It's been almost a year since schools were forced to decide overnight which distance learning system to use. At Primary School Dramlje we decided for Google Classroom because some of the teachers had already been using it and we never looked back. Compared to other options and with all the problems other schools faced, this virtual environment is easy to use and simply works. The paper describes the practical usage of Google Classrooms and the various options it offers for distance learning. Various options in terms of app collaborations within the Google ecosystem and across other platforms and popular online tools (Kahoot, Quizizz...) are also presented. The paper concludes with a critical evaluation of Google Classroom, highlighting its advantages and weak points.

Key words: distance learning, Google Classroom, ICT, Kahoot, primary school, Quizizz.

1. Uvod

Če bi zavrteli čas nazaj za eno samo leto, bi vse šole v Sloveniji našli v popolnoma »normalni« in vsakdanji obliki pouka, virus Covid-19 pa se nam je zdel zelo odmaknjen od nas in na varni razdalji daleč na vzhodu. Sredi marca pa se je slovensko šolstvo znašlo pred ogromnim izzivom – kako izpeljati pouk na daljavo. Šole so bile prepuščene same sebi in potrebno se je bilo čez noč organizirati ter poskrbeti za to, da se bo pouk nadaljeval – pa čeprav na daljavo. Na OŠ Dramlje smo se nekateri učitelji že seznanili s spletno učilnico Google Classroom, vendar je bila aktivno v uporabi le pri pouku geografije in zgodovine. Ker so vsi učenci predmetne stopnje že znali uporabljati to spletno orodje, smo se hitro organizirali in poenotili sistem za celotno šolo.

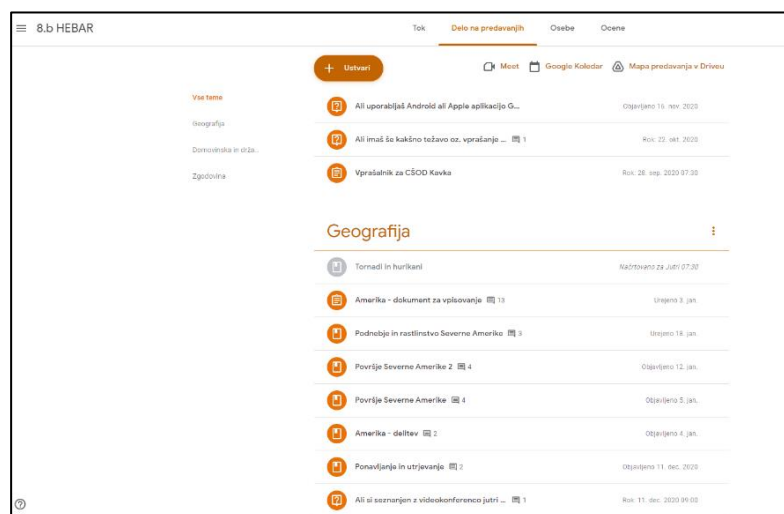
Sodobni koncepti pouka poudarjajo, da poučevanje postaja urjenje učencev za samostojno pridobivanje znanja ter razvoj veščin (raziskovanja, zastavljanja vprašanj, reševanja problemov, uporabe virov ...) (Kunaver, Marentič-Požarnik, Lipovšek, 2005). Prav tako zasledujemo kompetence 21. stoletja, ki od nas zahtevajo nove oblike dela: delo s kompleksnimi informacijami, misliti moramo sistematično in kritično, se odločati na podlagi tehtanja različnih dejstev, zastavljati produktivna vprašanja, biti fleksibilni, kreativni in zmožni prepoznave problemov sveta (Flogie in Aberšek, 2019). In pouk na daljavo nas je s tega vidika postavil pred ogromen izziv.

Že v naslovu članka je bilo zapisano, da je to učilnica, ki preprosto deluje. Prav zaradi tega, ker je tako preprosta za uporabo in ker je nemoteno delovala, smo tudi v tem šolskem letu pouk na daljavo organizirali s pomočjo te spletne učilnice. Le da smo tokrat bili na pouk bolj pripravljeni in smo oktobra pričeli s poukom na daljavo v veliko bolj mirnem vzdušju. V članku je predstavljena uporaba Google spletne učilnice in različne možnosti, ki nam jih omogoča. V zaključku pa smo skušali objektivno oceniti uporabnost učilnice in zapisati njene prednosti ter slabosti.

2. Kaj je Google Classroom / Google Učilnica?

Google Učilnico (oz. Google Classroom) je Google izdal že leta 2014. V osnovi je to aplikacija, ki pomaga učitelju na enostaven in učinkovit način učencu dodeljevati naloge po spletu. Le ta pa jih preko iste aplikacije odda, nato pa mu učitelj lahko na enostaven integriran način nudi povratno informacijo (Brock, 2020). Pred prvim zapiranjem šol marca 2020 je Google Učilnico uporabljalo zelo malo učiteljev, saj se je v šole preko Arnesa uvajalo Moodle učilnice in kasneje Microsoft o365, saj je Ministrstvo za šolstvo sklenilo pogodbo o sodelovanju z Microsoft Enrollment for Education Solutions (Florjančič, 2009).

Vendar je veliko slovenskih šol že uporabljalo Googlove storitve, saj so podpisale G Suite for Education, preko katerega so šole uporabljale predvsem elektronsko pošto (Gmail) in oblačne storitve (Google Drive). Šele lani spomladi s prehodom na pouk na daljavo so šole pričele uporabljati tudi ostale aplikacije, ki jih ponuja G Suite. Osnovna prednost, ki jo ima Google pred ostalimi ponudniki, je razširjenost Googlovih storitev po svetu zaradi operacijskega sistema Android.

Slika 1: Pogled znotraj Google Učilnice

V osnovi uporabniki Google Učilnice poudarjajo njeno preprostost in domačnost, saj Google produkte uporabljamo sleherni dan. Prav tako se izpostavlja preglednost in dokaj preprost vmesnik, ki ga ima Učilnica (Slika 1). To se je pokazalo tudi v anketi, ki jo je po koncu lanskega šolskega leta naredil Arnes. V njej je najvišjo povprečno oceno za storitve prejel Google, uporabniki pa so kot prednosti navedli poznavanje storitev, njihovo uporabnost in širok nabor storitev, ki niso nujno namenjene izobraževanju (Merljak Zdovc, 2020).

3. Delo z Google Učilnico

Znotraj učilnice ima učitelj na voljo 4 možnosti, kako bo objavil gradivo:

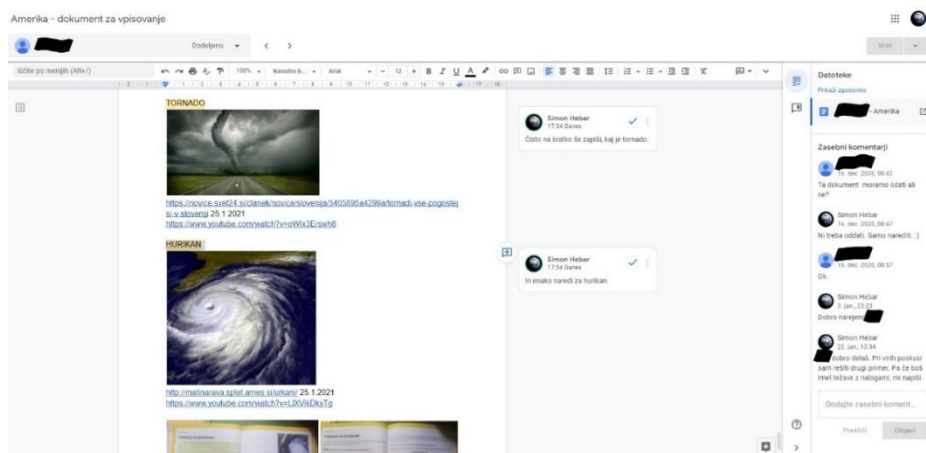
- Naloga: najbolj uporaben način za spremljanje učenčevega dela, za dajanje sprotnih povratnih informacij ter tudi kot možnost podeljevati ocene opravljenega dela.
- Naloga s kvizom: način naloge, ko s pomočjo orodja Google Forms hitro ustvarimo kviz za preverjanje znanja ali pa anketo za učence.
- Vprašanje: učencem lahko zastavimo vprašanje, na katerega morajo odgovoriti in njihove odgovore lahko tudi vrednotimo.
- Gradivo: najpogosteje ga uporabimo za podajanje navodil za samostojno delo oziroma kot objavo, h kateri pripenjamo videoposnetke z razlago učitelja.

V naslednjih korakih smo pogledali na te različne možnosti in izpostavili tiste, ki so se izkazale za najbolj uporabne z vidika pouka na daljavo.

3.1 Dodelitev naloge

Najbolj pogosta in tudi uporabna izbira pri objavi je bila Naloga. To objavo uporabimo takrat, ko pričakujemo, da bo učenec opravil neko nalogo in jo nato tudi oddal. Nalogi lahko pripnemo še različne vrste datotek, povezave do spletnih strani, določimo ali bo naloga ocenjena ter tudi rok, do katerega mora biti naloga oddana.

Največkrat smo se posluževali objave Nalog tako, da smo kot prilogo dodali Google Dokument ali Google Predstavitev datoteko ter ustvarili kopijo za vsakega učenca. Učenci so nato znotraj tega dokumenta rešili naloge, dopolnili dokument oz. opravili nalogo, kot je bila določena v dokumentu. Na koncu so oddali nalogo, ki jo je učitelj pregledal in dal povratno informacijo.

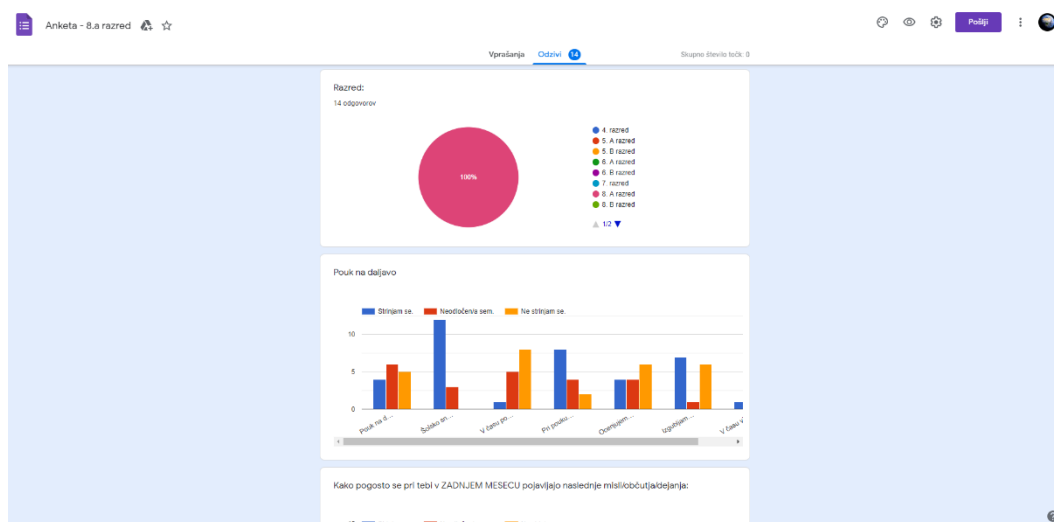
Slika 2: Google Dokument z dodanimi komentarji

Na sliki 2 lahko opazimo, kako znotraj samega dokumenta poteka komunikacija med učencem in učiteljem. Učitelj ima možnost dodajanja neposrednih komentarjev v dokumentu, kjer učencu daje povratno informacijo, kako še lahko izboljša oddano nalogo. Na desni strani lahko učencu damo zasebni komentar in ta »pogovor« lahko spremljata samo učenec in učitelj. Tukaj dajemo učencem komentarje, ki niso vezani neposredno na del dokumenta. Največkrat so zapisane spodbude za nadaljnje delo, opombe za manjkajoče stvari, podane dodatne zanimivosti ...

Pri predmetu zgodovina smo te naloge oz. delo z Google Dokumentom uporabili kot »spletni« zvezek. Osnovna težava pri delu na daljavo je velikokrat v tem, da nimamo neposrednega vpogleda v fizične zvezke, ki jih uporabljajo učenci v času rednega pouka v šoli. S takšnim spletnim zvezkom to težavo rešimo, saj so učenci pri vsaki uri dobili navodila, kaj bodo zapisali v dokument, učitelj pa je dobil neposredni vpogled v delo učenca, ki ga lahko spremlja in mu daje povratne informacije. Učenci bodo ob povratku v šole te dokumente enostavno natisnili in vložili v svoje zvezke. Prav tako imajo na enem mestu zbrane vse zapise, kar jim pride prav predvsem pri utrjevanju in pripravi na ocenjevanje.

3.2 Dodelitev naloge s kvizom

Google Forms je preprosto orodje, s katerim na hiter in enostaven način pripravimo kviz ali anketo za učence. Kviz najpogosteje uporabimo za preverjanje predznanja učencev ali ob koncu posameznih sklopov kot preverjanje znanja, ki so ga učenci usvojili. V lanskem šolskem letu smo ga uporabili tudi kot orodje za ocenjevanje znanja. Kviz lahko namreč oblikujemo tudi tako, da nam odgovore učencev točkuje in nam pomaga na enostaven način oceniti znanje učencev. Sistem najbolje deluje pri vprašanjih, kjer je ponujenih več možnih odgovorov, učenci pa morajo izbrati pravega. Imamo pa tudi možnost vstavljanja vprašanj odprtega tipa in na koncu vprašanja pregledamo ter ocenimo ročno.

Slika 3: Analiza ankete Google Forms

Google Forms nam po reševanju kviza oz. ankete naredi preprosto in pregledno analizo odgovorov učencev (slika 3). Če smo si tole zastavili kot kviz za ocenjevanje, potem pri vsakem odgovoru nastavimo pravilne odgovore in na koncu v analizi preverimo ter po potrebi prilagodimo dodane točke učencem. Analiza nam pomaga izpostaviti naloge oz. vprašanja, ki učencem povzročajo največ težav ter potrebujejo dodatno obravnavo te snovi.

3.3 Dodelitev vprašanja

Kadar želimo učencem zastaviti kakšno vprašanje, imamo možnost ustvariti Vprašanje. Ta možnost se je izkazala za zelo uporabno takrat, ko želimo pri učencih sprožiti kakšno razpravo o določeni tematiki. To smo največkrat uporabili pri pouku DKE, kjer obravnavamo tematike, ki so včasih dvoumne in pereče v današnji družbi. Učencem je bilo zastavljeno vprašanje z aktualno tematiko (npr. na temo strpnosti do drugačnih) in morali so podati svoj odgovor na vprašanje. Prav tako imamo možnost učencem omogočiti vpogled v odgovore sošolcev in komentiranje le teh. Učenci so bili pozvani, da podajo komentar na vsaj dva odgovora sošolcev, kar je vodilo k zanimivi razpravi, do katere verjetno v šoli ne bi prišlo. Večini današnjih učencev je namreč bližje podajanje odgovorov preko računalnikov ali pametnih naprav kot pa osebno.

3.4 Ostala Google orodja in povezava z Učilnico

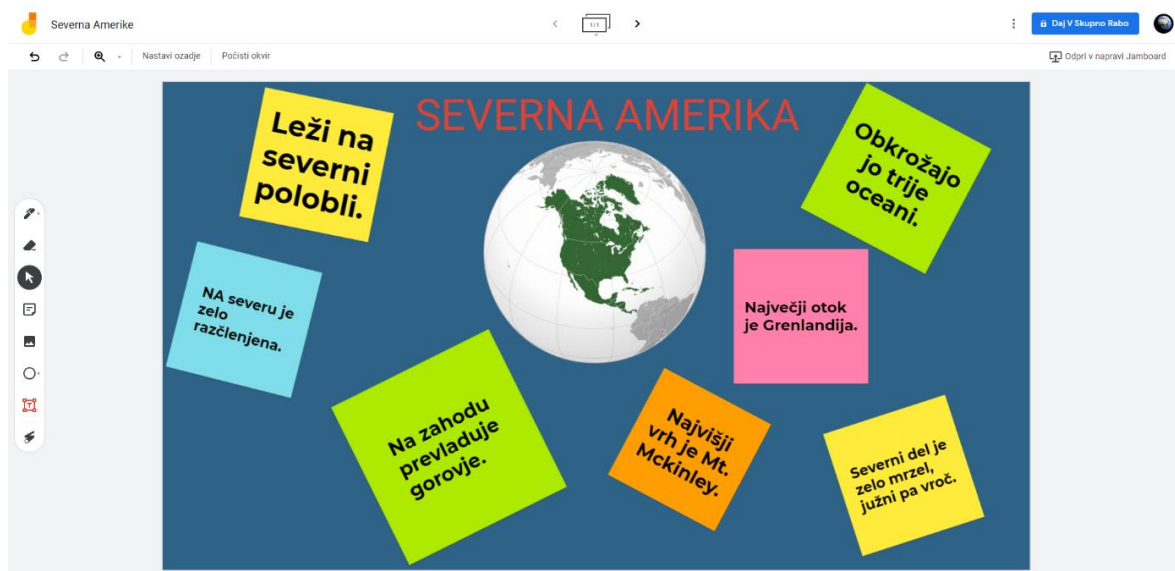
Google ima med svojimi storitvami veliko takih, ki jih redno uporabljajo uporabniki Androidnih mobilnikov in se hkrati imenitno dopolnjujejo z njihovo Učilnico.

Tukaj je potrebno najprej omeniti storitev Google Drive, kamor se uporabnikom Učilnice sproti shranjujejo vse stvari in imajo avtomatsko v eni mapi vso gradivo, ki se nahaja v spletni učilnici. Tudi vsi Google Dokumenti ali Predstavitve se avtomatsko shranjujejo v oblaku in tako nimamo nobenih problemov z nalaganjem dokumentov v spletno učilnico.

Kot drugo moramo omeniti orodje Meet, s katerim organiziramo videokonference z učenci. Vsaki učilnici lahko določimo interno povezavo do Meet sobe, kamor lahko vstopijo samo udeleženci posamezne učilnice. Na takšen način je maksimalno poskrbljeno za varnost, saj se nam ne more zgoditi, da bi kdo nepovabljen vstopil v našo videokonferenco.

Naslednja zelo uporabna storitev pri pouku na daljavo so Pogovori Hangouts, ki nam omogoča medsebojno komunikacijo med učenci in tudi učitelji. Skoraj vsi učenci so si Google Učilnico namestili tudi na svoje mobilne naprave in tako so lahko enostavno komunicirali s sošolci ali učitelji. S pomočjo tega orodja smo izvajali individualno pomoč učencem, ko so naleteli na problem in so potrebovali pomoč učitelja. Prav tako se da s Pogovori Hangouts enostavno organizirati delo po skupinah, saj lahko ustvarimo skupine s poljubnim številom učencev in znotraj le teh organiziramo videokonferenčni klic, kjer nato učenci delajo v skupinah.

Kot zadnje tukaj omenjeno orodje, ki spada pod okrilje Google, je Jamboard. To orodje se uporablja kot nekakšna interaktivna tabla, na katero lahko pišete, pripenjate fotografije, lepote listke ... Pri pouku smo Jamboard uporabljali največkrat pri preverjanju predznanja, saj so učenci dobili v skupno rabo interaktivno tablo, na katero so lepili lističe, kamor so zapisovali svoje predznanje o določeni snovi. Na sliki 4 lahko vidimo primer uporabe pri uvodni snovi o Severni Ameriki.

Slika 4: Google Jamboard pri pouku geografije

3.5 Povezava Google Učilnice z drugimi priljubljenimi orodji

V času epidemije Covid-19 smo bili učitelji bombardirani z ogromno informacijami glede aplikacij in spletnih strani, ki nudijo storitve za »kvalitetnejši« pouk na daljavo. Ampak teh informacij je bilo enostavno preveč, saj je težko slediti vsemu, kar danes splet ponuja. Tudi zaradi tega se nam je zdela Google Učilnica tako uporabna, saj smo v članku že spoznali številne storitve, ki jih ponuja Google in nam večinoma zadoščajo za nemoten in pester pouk.

Vseeno pa obstaja kar nekaj orodij, ki se odlično dopolnjujejo z Učilnico, večino izmed njih pa smo uporabljali že pred pričetkom pouka na daljavo. Tukaj so navedena samo tista, ki smo jih uporabili najpogosteje:

- Kahoot: je spletna platforma, s katero lahko preverjamo znanje učencev ali pa jo uporabimo kot motivacijsko orodje po načelu »game based learning«. Kahoot je integriran v Google Učilnico in tako omogoča neposredno dodeljevanje naloge iz

spletne strani. Po končanem kvizu dobimo analizo odgovorov učencev, ki nam pomaga pri ovrednotenju učenčevega znanja.

- Quizizz: ta platforma je zelo podobna Kahootu, ima pa prednost v tem, da lahko vsak učenec kviz rešuje v svojem tempu. Tudi to orodje je povezano z Google Učilnico in se odlično povezuje.
- Mentimeter: je spletna storitev, ki omogoča pridobivanje takojšnjih povratnih informacij udeležencev in je učencem zelo všeč zaradi preprostosti in anonimnosti, ki jo omogoča. Tako učenci brez pomislekov delijo z nami svoje misli in nam postavljajo vprašanja, ki bi jih zaradi strahu ali nerodnega položaja drugače zadržali zase. Današnje učence namreč uvrščamo med tako imenovano Generacijo Z in njihova najljubša komunikacija je preko socialnih omrežij, kjer komunicirajo na hitro in brez osebnega stika. Zaradi tega imajo lahko resne težave pri komunikaciji (Rihtar, 2018).

4. Zaključek

Že v naslovu članka smo želeli izpostaviti poglavitno prednost, ki jo ima Google Učilnica v primerjavi z drugimi ponudniki spletnih učilnic: da je preprosta za uporabo in da dobro služi svojemu namenu. Na OŠ Dramlje smo se že lani marca odločili za to učilnico in poenotili sistem za celotno šolo, kar je naletelo na veliko odobravanje staršev.

Za nami je skoraj eno leto intenzivne uporabe spletnih učilnic in glede na izkušnje učiteljev naše šole ter odzive staršev, lahko kritično pogledamo na Google Učilnico. Ima številne prednosti pred ostalimi: enostavna je za uporabo, izjemna zanesljivost ter nemoteno delovanje, dostopna iz različnih naprav, omogoča preprosto medsebojno komunikacijo in deljenje dokumentov, hitra odzivnost učitelja in pregled nad oddajanjem nalog ter enostavno dajanje povratnih informacij. Seveda pa lahko najdemo tudi pomanjkljivosti: skromen uporabniški vmesnik pri dodeljevanju nalog za učitelja, omejen videokonferenčni način, ki ne omogoča razdelitev udeležencev po sobah, preklapljanje med Google orodji ... Drugi ponudniki, kot je npr. Microsoft Teams, imajo veliko zahtevnejši vmesnik, omogočajo pa še številne dodatne stvari, ki jih Google Učilnica trenutno še ne ponuja. Ampak glede na vse skupaj smo ugotovili, da prednosti prevladajo nad pomanjkljivostmi in Google Učilnica omogoča nemoteno izvedbo pouka v teh časih. Smo pa vsi skupaj, tako učitelji kot tudi učenci, sedaj prišli do spoznanja, da je edini pravi pouk tisti, ki se odvija v šolskih učilnicah.

5. Literatura

- Brock, A. (2020). *Introduction to Google Classroom* Pridobljeno s https://books.google.si/books?id=Msr2DwAAQBAJ&dq=google+classroom&hl=sl&source=gbs_navlinks_s
- Florjančič, V. (2009). *Moodle Community in Slovenia*. Pridobljeno s https://www.academia.edu/27037105/Moodle_Community_in_Slovenia
- Flogie, A. in Aberšek, B. (2019) *Inovativna učna okolja-vloga IKT*. Maribor: Zavod Antona Martina Slomška. Pridobljeno s <https://en.calameo.com/read/0058307531fae8501fad2>
- Kunaver, J., Marentič-Požarnik, B., Lipovšek, I. (2005). *Slovenska šolska geografija s pogledom v prihodnost*. Ljubljana: DZS.

Merljak Zdovc S. (2020) *Na prvem mestu po uporabnosti Google, sledi Arnes* Pridobljeno s <https://sio.si/2020/07/24/na-prvem-mestu-po-pomembnosti-google-sledi-arnes/>

Rihtar, J. (2018). *Generacija Z – poznate značilnosti mladih, rojenih med letoma 1995 in 2010?* Aleteia. Pridobljeno s <https://si.aleteia.org/2018/04/19/generacija-z-poznate-znacilnosti-mladih-rojenih-med-letoma-1995-in-2010/>

Kratka predstavitev avtorja

Simon Hebar je učitelj geografije, zgodovine ter domovinske in državljske kulture ter etike na OŠ Dramlje. V času pouka na daljavo je na šoli prevzel koordinacijo spletnih učilnic. V pouk rad vpeljuje IKT tehnologijo ter učence spodbuja k pametni uporabi le te.

Orodja, ki popestrijo pouk na daljavo

Tools that Add Variety to Distance Learning

Blanka Kocbek

*Osnovna šola Livade Izola
blanka.kocbek@gmail.com*

Povzetek

Zaradi koronavirusa se je spremenil sistem poučevanja, saj je poučevanje iz šol zamenjal pouk na daljavo preko spletnih učilnic in spletnih konferenc. S to novo situacijo so se spopadli učenci, učitelji in tudi starši. Učitelji so iskali različna orodja, s katerimi bi popestrili in učencem naredili pouk na daljavo enostavnejši in zanimivejši. V prispevku so predstavljeni osnovni pojmi izobraževanja na daljavo in pojem 'izobraževanje na daljavo'. Učence je potrebno pri pouku na daljavo dobro motivirati, da jim ne pade motivacija za učenje in delo od doma. V prispevku predstavljamo in opisujemo primere orodij, s katerimi lahko učitelj popestri pouk na daljavo. Ob koncu prispevka podajamo še bistvene ugotovitve.

Ključne besede: koronavirus, orodja za pouk na daljavo, pouk na daljavo, spletna konferenca, učenci, učitelji.

Abstract

Learning system changed a lot because of the coronavirus. The teaching moved from school to distance learning also called homeschooling through virtual classroom and virtual meeting. Learners, teachers and parents have been confronting this unusual situation. Teachers have been searching for different tools with which they could diversify the lesson and make it a lot more interesting and easy to understand. In the article the basic concept of distance learning and the word 'distance learning' is introduced and presented. Learners need to be well motivated so that their motivation because of distance learning does not drop. In the article there will be presented and described different tools that can diversify distance learning. The article concludes with a summary of the main points.

Key words: coronavirus, distance learning, learners, teachers, tools for distance learning, virtual meeting.

1. Uvod

Leto 2020 je bilo zelo drugačno od vseh prejšnjih in tako smo se v šolskem letu 2019/20 zaradi koronavirusa spopadli s čisto novo situacijo pri poučevanju. Šole so se spomlad morale zapreti, pouk se je iz šolskih učilnic preselil na dom in potekalo je delo na daljavo. Učenje in delo na daljavo je zahtevalo od učitelja veliko več dodatnih priprav, dela, načrtovanja, poučevanja, popravljanja nalog, usklajevanja z ostalimi učitelji pri predmetih, kjer so učenci bili razvrščeni v skupine in jih je vzporedno učilo več učiteljev hkrati. Številni učitelji smo iskali različne informacije, na kakšen način učencem najbolj enostavno podati snov na daljavo in da bi jim bilo hkrati delo zanimivo. Pri nižjih starostnih skupinah so seveda učencem po svojih najboljših močeh pomagali tudi starši. Minulo šolsko leto se je po spomladanski krizi le

uspešno pripeljalo do konca v šoli, kjer so učenci tudi utrdili snov, ki so se jo doma naučili v času spomladanskega učenja na daljavo. (Ekipa *Učitelj sem! Učiteljica sem!*, 2020)

Ker smo lansko šolsko leto zaključili v šoli, smo vsi, učenci, učitelji in starši, upali, da se enak scenarij ne bo ponovil v novem šolskem letu 2020/21. Seveda smo se vsi zmotili, kajti že po dveh mesecih v novem šolskem letu se je zaradi ponovnega širjenja koronavirusa znova začelo učenje na daljavo. Nekatere novosti o delu in poučevanju na daljavo smo se v veliki večini že vsi naučili spomladi, ampak zdaj je bilo to potrebno še nadgraditi in razširiti ter učencem ponuditi možnost še zanimivejšega in privlačnega pouka na daljavo. Učitelji so se že spomladi in tudi v jeseni na veliko udeleževali webinarjev o učenju in poučevanju na daljavo.

Namen strokovnega prispevka je olajšati delo učitelja in mu priskočiti na pomoč z zbranimi informacijami o orodjih, ki jih lahko uporabi pri pouku na daljavo, in hkrati tudi formativno spremlja učence in njihov napredek. V prispevku so predstavljena različna orodja, ki jih uporabljamo pri pouku angleščine, ki jo poučujem. Menimo pa, da se z malo prilagoditve predstavljena orodja lahko uporabljajo tudi pri ostalih predmetih.

V začetku na kratko predstavljamo nekatere osnovne pojme sodobnega izobraževanja, pojem 'izobraževanje na daljavo' ter katere so njegove prednosti in slabosti, način dela in podajanje snovi. V osrednjem delu so predstavljena orodja za pouk na daljavo, ki sem jih med delom na daljavo odkrila in tudi preizkusila. Kot vemo, je dobro poznati več orodij, s katerimi si lahko pomagamo pri delu na daljavo. Cilj tega je dati učencem možnost, da na različne načine preizkusi in preveri svoje znanje in snov, ki se jo je učil doma. Vemo pa, da orodja ne uporabljajo enakih načinov preverjanja nalog oziroma podajanja snovi in to je tisto, kar bo učenca pritegnilo, da si bo snov oziroma naloge pogledal in jih rešil. Vsi vemo, da učenci radi rešujejo različne tipe nalog, ker jim predstavljajo izziv. V nadaljevanju predstavljena orodja za učenje in poučevanje od doma so v večjem obsegu brezplačna, možno pa je, da se najde kakšna funkcija pri katerem orodju, kjer je potrebno doplačilo.

2. Osnovni pojmi izobraževanja na daljavo

Izobraževanje na daljavo pomeni, da učenec in učitelj nimata neposrednega stika, ampak sta med samim izobraževalnim procesom ločena, saj izobraževanje na daljavo poteka s pomočjo različnih medijev (Bratina, 2008). Podajanje snovi poteka preko spletnih učilnic in spletnih konferenc različnih medijev. Zaradi koronavirusa so že od jeseni letošnjega šolskega leta šole zaprte, zato se učitelji in učenci poslužujejo izobraževanja na daljavo, ker le na tak način trenutno lahko poteka izobraževalni proces. Šole in država morajo poskrbeti, da učenci ne bodo prikrajšani za pridobivanje znanja.

E-izobraževanje se je nekako opredelilo na dve strani, in sicer na e-izobraževanje v širšem pomenu, kjer je obravnavano kot vsako izobraževanje z uporabo interneta, tehnologije ali kombinirane metode različnih oblik, in na e-izobraževanje v ožjem pomenu, kjer so mnenja, da se tehnologija integrira v izobraževanje, izvede se pa lahko z izdelavo seminarske naloge v spletni konferenci. E-izobraževanje je praktično, saj ni odvisno od prostora izpeljave in je podprta z inovativnimi učnimi metodami in pristopi, lažje dostopna je do novih in raznovrstnih nalog za učenje in utrjevanje, in je usmerjeno tudi k ustvarjanju novih zmožnosti (Bregar, Zagmajster in Radovan, 2020).

V spletnih učnih okoljih učitelj lahko upravlja, nadzira in razvija e-učne vsebine ter ima tudi pregled nad delom učencev. Multimedija posreduje besedila, slike, zvoke, videe in kombinacijo vsega, kar smo prej našteli. Tako kot pri vseh prej naštetih pojmi sodobnega izobraževanja tudi pri multimediji potrebujemo računalnik in internet (Bratina, 2008).

»Informacijsko komunikacijska tehnologija (IKT) je programska in strojna oprema za upravljanje z informacijami in s podatki. Natančneje so v okviru izobraževanja pod pojmom zajeti računalniki, računalniška omrežja in namenski programi v klasični ali multimedijski izvedbi« (Bratina, 2008).

3. Izobraževanje na daljavo

Ko je izobraževanje iz šolskih učilnic prešlo na izobraževanje na daljavo od doma, so s tem dobili številne spremembe v šolskem sistemu, o katerih sploh nismo do tedaj razmišljali. Klasično poučevanje v razredu je prešlo na bolj moderno izobraževanje na daljavo od doma in s tem velikim izzivom so se spopadali učenci, njihovi starši in vsi strokovni delavci šol. Najtežje so se z poukom na daljavo spopadli učenci z učnimi težavam in učenci s posebnimi potrebami, ki potrebujejo dodatno strokovno pomoč in prilagoditve (Kavkler, Javornik in Košak, 2020).

Tako kot pri klasičnem pouku mora učitelj tudi pri izobraževanju na daljavo načrtovati in organizirati izobraževanje in podajanje snovi učencem. Ampak to pri pouku na daljavo ni dovolj, ker je potrebno prilagoditi tudi obseg snovi; to pomeni, da je potrebno izluščiti in podati najbolj pomembne informacije, tiste manj pomembne pa je boljše v teh primerih izpustiti, da učenci ne bi bili preveč obremenjeni pri delu in učenju od doma. Znano je tudi, da učenci več časa porabijo za učenje in delanje nalog doma, kot pa so ga potrebovali prej, ko so obiskovali pouk v šoli.

Učenci in učitelj med poukom na daljavo niso tako neposredno povezani kot pri normalnem pouku v šoli, ampak imajo vzpostavljeno povezavo s pomočjo različnih medijev. Povezani so z e-gradivi, ki jih pripravi učitelj, preko spletne učilnice, spletne konference in tako naprej. Če je možno, je najboljša, če učitelj pogosteje uporablja spletne konference, obvezne so lahko za vse učence oziroma se učitelj odloči, da bo imel spletne konference redno po urniku, učenci pa se lahko prostovoljno odločijo in se pridružijo. Če se učenec odloči uporabiti spletno konferenco, ki jo je učitelj dal na voljo, pomeni, da bo manj časa porabil za tisti predmet, kot če bi dane naloge moral narediti sam. Tudi preverjanje rešitev je v tem primeru sprotno, učenec tudi lahko kaj komentira, doda kakšno informacijo, ki jo je slišal oziroma vpraša, če česa ni razumel; skratka, za učenca so spletne konference bolj praktične, kot pa če bi moral snov predelati sam. Seveda pa ima v tem primeru možnost tudi videti in slišati preostale sošolce ter se z njimi tudi pošaliti in izmenjati novosti.

Izobraževanje na daljavo ima tako prednosti kot tudi slabosti. Učenec od doma bolj umirjeno spremlja pouk, ker je okolje mirno, saj vemo, da zna biti pri pouku včasih zelo glasno in učenci se občasno zelo težko umirijo in sledijo pouku. Delo od doma ima lahko tudi pomanjkljivost v primeru, če so težave z internetno povezavo in učenec zaradi tega ne more normalno spremljati učiteljeve razlage preko spletne konference. Od doma učenec lahko dela samo samostojno, medtem ko v šoli lahko delamo v paru ali skupini. Delo v skupini ali paru prek spletne konference ni tako enostavno, ker učenci med sabo nimajo osebnega stika in tudi ne morejo tako prosto komunicirati. V šoli se učenci družijo med sabo in imajo tudi neposredno stik z učiteljem, učitelj med samim poukom tudi dobiva povratne informacije, medtem ko tega pri

delu od doma ni. Res je, da učitelj lahko razlagano snov vnaprej posname in jo učenec lahko potem večkrat pogleda, ampak v primeru, da ima učenec vprašanja, učitelj ne more odgovoriti v tistem trenutku oziroma dodatno razložiti snovi. Potem je tu še slabost zaradi organizacije pisnega preverjanja in ocenjevanja znanja, saj je to od doma zelo težko izvedljivo. V tem primeru je lažje organizirati ustno spraševanje, ampak pri jeziku sta ustno in pisno ocenjevanje enakovredna in pomembna.

Zaradi izobraževanja na domu se lahko pri učencih, starših in učiteljih pojavijo simptomi stresa. Učenci, ki so skupaj s starši zaradi koronavirusa doma, lahko doživijo več stresa in tesnobe. Če pa je bil učenec še zaradi koronavirusa izoliran ali v karanteni, je pa nivo stresa in tesnobe še večji, postanejo še pa bolj žalostni. Zaradi vseh teh negativnih dejavnikov posledično trpi tudi učenje, slaba koncentracija in nespečnost. Če so pa učenci v učilnici, pa takšnih negativnih dejavnikov ni, saj vrstniki medsebojno dobro vplivajo en na drugega in s tem tudi dosežejo pozitivne učinke. Učenci se medsebojno motivirajo, so v pomoč tistim, ki jim težje gre določena snov, učenci so tudi bolj samozavestni in imajo pozitivno samopodobo (Di Pietro, Biagi, Costa, Karpinski in Mazza, 2020).

4. Orodja za pouk na daljavo

4.1 E-učbenik

Pri poučevanju na daljavo je zelo dobro, če ima učitelj e-učbenik, ki ga lahko med spletno konferenco deli in učenci takoj vidijo, na kateri strani učbenika je učitelj, katero snov gleda in razlaga, po potrebi učitelj tudi kaj dopolni v učbenik oziroma delovni zvezek, če je na voljo slušni posnetek, ga učitelj tako zavrti in učenci lahko hkrati rešujejo naloge, ki so povezane s slušnim posnetkom, saj učenci sami v učbeniku ponavadi nimajo možnosti predvajati slušnega posnetka. Vsaj pri angleškem jeziku je tako. Potem imajo e-učbeniki pri angleškem jeziku tudi veliko video posnetkov že priloženih, ker na tak način učenci spoznajo različne kraje, stvari in hkrati tudi slišijo govor v tujem jeziku. V njem najdemo tudi kakšne igre, katere lahko učenci igrajo; tu je bolj mišljeno, ko so pri pouku v šoli in imajo dostop do interaktivne table, ker od doma je takšno igro iz e-učbenika težje izpeljati.

4.2 Microsoft Teams in ostala orodja za spletne konference

Microsoft Teams je eno izmed možnih orodij, s katerim lahko izvajamo spletne konference. Seveda lahko z njim tudi objavljamo snovi, učenci rešujejo naloge in jih oddajajo, naloge se tudi lahko popravijo in tako naprej. Na naši šoli smo se odločili, da bomo uporabljali *Microsoft Teams* samo za spletne konference z učenci in učitelji. Snov pa bomo še naprej objavljali v spletni učilnici v *e-Asistentu*, kot smo bili navajeni že od spomladanske karantene. *Microsoft Teams* ima koledarček, kamor vnesemo uro, datum in naslov ure za spletno konferenco. Če nimajo vsi učenci tega orodja naloženega na računalnik, lahko učitelj kopira spletno povezavo do spletne konference za določen dan in uro ter jo prilepi v spletni učilnici, preko katere imajo možnost dostopanja vsi učenci. Na tak način se tudi preostali učenci lahko udeležijo spletne konference in so prisotni med samo uro pouka na daljavo. V *Teamsu* vodimo evidenco učencev, ki so bili prisotni na sami konferenci in njihov čas prisotnosti. Učitelj sam določi, ali so vnaprej dogovorjene spletne konference obvezne za vse ali je udeležba prostovoljna. Jaz osebno imam spletne konference po urniku cel teden, ampak je udeležba prostovoljna, da ne bi starši rekli, da pretiravam z njimi ali kaj podobnega. Moram pa reči, da se spletnih konferenc redno

udeležujejo isti učenci in po večini najmanj polovica razreda, ker menijo, da je boljše, če so prisotni in skupaj predelamo snov, kajti ko česa ne vedo, vprašajo in tudi manj časa porabijo, da predelajo dano snov. V primeru, da pa oni izgovorijo kakšno besedo napačno, jih jaz lažje popravim.

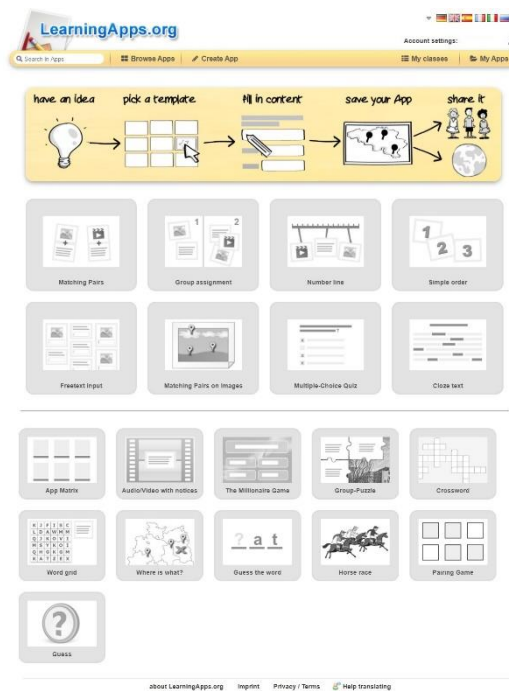
Za spletne konference obstajajo še druga orodja, kot so na primer *Zoom*, *Hangouts*, *Adobe Connect*, *Webex*, *Arnes* itd. *Microsoft Teams* je za šolo neplačljiv, ker stroške krije država, *Hangouts* je neplačljiv, ker je del gmaila, *Zoom* je neplačljiv samo za določen čas, potem ga je potrebno doplačati. Če ima učenec spletno povezavo do spletne konference, potem lahko do njih dostopa na različne načine, in sicer prek računalnika, tablice in pametnega telefona.

4.3 Kahoot

Kahoot je zanimivo orodje, ki ga uporabljamo za igre oziroma preverjanje usvojene snovi. Pri osnovni verziji lahko uporabljamo samo dva načina, in sicer sta to *Quiz* in *True or False*. Pri *Quiz* učenec izbere pravilni odgovor med štirimi danimi. Pri *True or False* pa obkljuka, ali je napisana trditev ali dana sličica pravilna ali napačna. Če se odločimo za dokup Premium verzije, potem pa lahko pri *Quiz* uporabimo tudi možnost, da sta dva odgovora pravilna. Odprejo se še dodatne vrste kviza, in sicer *Poll*, *Slide*, *Image reveal*, *Type answer* in *Premium image library*. Učenci dostopajo do igre s spletno povezavo, ki jim ga učitelj prilepi v spletni učilnici. Z datumom in uro učitelj igro odpre in jo tudi zapre.

4.4 LearningApps.org

LearningApps.org je orodje, kjer ima učitelj veliko tipov vaj (slika 1), s katerimi lahko preveri znanje učencev oziroma ponavlja usvojeno snov. Pri zavihku *Browse Apps* lahko učitelj izbira po temah med že sestavljenimi igrami. Te igre so sestavili drugi učitelji in so jih objavili, tako da so igre vidne vsem. Te igre se dajo sposoditi, delno preoblikovati oziroma dopolniti. Lahko pa učitelj igro od začetka sam sestavi, kot jo želi, v tem primeru izbere zavihek *Create App*. Ko je igra sestavljena, učitelj učencem posreduje spletno povezavo do igre, preko katere potem učenci igro odigrajo. Učitelj spremlja napredek učencev in dobi povratno informacijo o učenčevem znanju oziroma napredku.

Slika 1: Prikaz različnih tipov vaj za sestavo igre (vir: spletna stran aplikacije LearningApps.org)

4.5 Edpuzzle

V orodju *Edpuzzle* lahko sestavimo zanimive urice pouka z videi. V *Edpuzzle* imamo možnost izbirati med že obstoječimi videi iz *YouTube*, *National Geographic* ... Lahko tudi spremenimo kakšen video, ki ga je ustvaril drugi učitelj, ali pa video ustvarimo sami in ga naložimo. Nato lahko z izbranim videom ustvarimo nalogo, s katero preverimo učenčevo razumevanje vidnega in slišnega. Zraven videa lahko učitelj doda še svojo dodatno razlago za boljše razumevanje snovi. Učenci dostopajo do igre s spletno povezavo, ki jim jo učitelj prilepi v spletni učilnici. Ko si učenci ogledajo video in rešijo dane naloge, lahko učitelj pogleda analizo posameznega učenca in si pridobi potrebne informacije.

4.6 Quizizz

Orodje *Quizizz* je še eno orodje, ki je namenjeno ustvarjanju kvizov. Pri *Quizizz* lahko učitelj izbira med že sestavljenimi kvizi ostalih učiteljev, ki so te kvize objavili. Lahko pa si učitelj sestavi svoj kviz, s katerim želi preveriti znanje učencev. Učitelj lahko ustvari kviz kot igro v živo (uporabno, ko so učenci v razredu) ali kot igro za domačo nalogo. Učenci dostopajo do igre s spletno povezavo, ki jim jo učitelj prilepi v spletni učilnici. Na koncu učitelj pride do podrobnih informacij o analizi igre in o učenčevih rezultatih.

4.7 Formative

Formative je orodje, ki je podobno *Kahootu* in *Quizizzu*. Razlika je ta, da pri *Formative* obstaja način igre, kjer učenec sam vpiše malo daljši odgovor na dano vprašanje ali celo odgovor nariše. Med samim odgovarjanjem na tak tip naloge učitelj vidi, kako učenec tipka odgovor in mu že takoj lahko da povratno informacijo o napisanem. Tako kot pri vseh ostalih

že omenjenih orodjih učitelj tudi tu dobi povratne informacije o učenčevem znanju. Učenci dostopajo do igre s spletno povezavo, ki jim jo učitelj prilepi v spletni učilnici.

4.8 Microsoft PowerPoint

Microsoft PowerPoint je zelo znano orodje, s katerim učitelji radi predstavijo novo učno snov, učenci pa predstavijo svoj govorni nastop. V *PowerPointu* lahko oblikujemo besedilo, dodajamo slike, tabele, videoposnetke, lahko se sami glasovno posnamemo in dodamo glasovni posnetek itd. Orodje je zelo enostavno za uporabo in hitro se lahko naučimo delati z njim.

4.9 Google Drive

Google Drive je zelo uporaben, ko ne moremo naložiti datoteke v spletno učilnico, ker je prevelika. Tako jo shranimo v *Google Drive*, označimo, da naj bo dokument viden vsem s spletno povezavo in potem prilepimo spletno povezavo v spletno učilnico. Tako lahko učenci dostopajo do datoteke in si jo ogledajo oziroma vsebino poslušajo.

4.10 Pripomoček za delo preko spleta

Ker preko spleta učitelj vsega ne more narediti z miško in s tipkovnico, potrebuje še dodatne pripomočke, ki mu olajšajo pouk na daljavo. Eden izmed teh je grafična tablica s pisalom. S tem pripomočkom lahko učitelj deli zaslon in piše oziroma dela zapiske na belo tablo. Kot bela tabla bi v tem primeru služil *Googlov Jamboard*. Bela tabla se lahko odpre tudi učencem in še oni kaj napišejo in na tak način se informacije zbirajo in dopolnjujejo. Kot vemo, je učencem zelo zanimivo pisati na belo tablo v šoli in pisati na daljavo jim je še večji izziv, ampak oni bi pač uporabili tipkovnico in miško, da bi napisali besedo oziroma besede. Lahko pa na to belo tablo učenci nalepijo liske in napišejo kaj lepega. *Draw Chat* je tudi orodje, kjer je bela tabla, ki jo učitelj lahko uporablja, zraven pa se je še mogoče pogovarjati, kar je tudi lahko zelo praktično.

4.11 PONS

Pri jeziku je zelo dobro imeti slovar pri roki, zato je dobro, če učenci uporabljajo slovar *PONS*, kjer najdejo prevod iskane besede in zraven še lahko slišijo izgovorjavo besede v britanski in v ameriški angleščini. Izgovorjavo ponavljajo tako dolgo, dokler je nekajkrat ne izgovorijo pravilno.

5. Zaključek

Obstaja zelo veliko orodij, ki popestrijo pouk na daljavo. Nekatera orodja so si med sabo zelo podobna, nekatera pa se razlikujejo. V tem članku so izpostavljena le nekatera orodja, ki lahko popestrijo delo na daljavo in so bila z moje strani tudi preizkušena. Paziti je potrebno, da so naloge v orodjih oblikovane tako, da niso pretežke, da kvizi niso predolgi in da so morebitne dodane sličice ali videi učencem privlačni in zanimivi. Nekaj izmed opisanih orodij sem preizkusila že v lanskem šolskem letu, nekatera pa šele v novem šolskem letu. Do zdaj so se

naloge in kvizi s temi orodji zdeli učencem zelo zanimivi, nekatere celo tako, da so jih učenci večkrat reševali.

6. Literatura in viri

- Bratina, T. (2008). *Učinkovitost uporabe multimedijskih e-gradiv v sistemu izobraževanja na daljavo* (Magistrsko delo, Filozofska fakulteta). Pridobljeno s <https://dk.um.si/IzpisGradiva.php?id=10665&lang=slv>, 4. januar 2021.
- Bregar, L., Zagmajster, M. in Radovan, M. (2020). *E-izobraževanje za digitalno družbo* (Znanstvena monografija). Pridobljeno s file:///C:/Users/Blanka/Downloads/e-izobrazevanje_za_digitalno_druzbo.pdf, 17. januar 2021.
- Di Pietro, G., Biagi, F., Costa, P., Karpinski, Z., Mazza, J. (2020). *Verjetni vpliv epidemije COVID-19 na izobraževanje. Razmiskleki, ki temeljijo na obstoječi literaturi in nedavnih mednarodnih zbirkah podatkov.* (Strokovna monografija, Pedagoški inštitut). Pridobljeno s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-DVPSTM1C/39a69328-212f-4ff9-be22-947084630794/PDF>, 16. januar 2021.
- Ekipa *Učitelj sem! Učiteljica sem!*: Jezeršek, D., Tomovič Kandare, B., Puš Seme, S. (2020). *Poučevanje na daljavo: Dobre prakse na dlani.* Pridobljeno s <https://www.amcham.si/upload/custom/Pou%C4%8Devanje%20na%20daljavo.pdf?fbclid=IwAR2iTbc2HUgXwmWuGgIuY2MclrMhh4tAeqWa-zdZzWsfKg3AysCiucUtsOc>, 4. januar 2021.
- Kavkler, M., Javornik, K. in Košak Babuder, M. (2020). *Učenje na daljavo-glas učencev in dijakov s primanjkljaji na posameznih področjih učenja* (Raziskovalno poročilo). Pridobljeno s <http://bravo.splet.arnes.si/files/delightful-downloads/2020/10/ANKETA-MLADOSTNIKI-S-PPPU-COVID-19-7.10.-2020.pdf>, 16. januar 2021.

Kratka predstavitev avtorja

Blanka Kocbek je profesorica angleškega in nemškega jezika. V času pisanja in nastajanja tega strokovnega prispevka je bila zaposlena na osnovni šoli Beltinci, kjer je nadomeščala učiteljico na porodniškem dopustu. Ima že kar nekaj let izkušenj pri poučevanju na različnih osnovnih in srednjih šolah. Redno se udeležuje raznih izobraževanj, ki prinašajo nove priložnosti za osebni in strokovni razvoj.

Uporaba orodja Screencast za pomoč pri pouku na daljavo

Using tools Screencast at distance learning

Andreja Markuta

*OŠ Franceta Prešerna Kranj
andreja.markuta@sfpkr.si*

Povzetek

V članku je predstavljena uporaba orodja za snemanje zaslona, s katerim smo si veliko pomagali, ko smo začeli s poučevanjem na daljavo. Najprej se osredotočimo na predstavitev video vodičev in orodij za snemanje zaslona ter njihovega delovanja, nato pa prikažemo uporabo orodja Screencast o Matic, ki je bil v veliko pomoč, saj smo s tem orodjem pripravljali povzetke snovi ter navodila za učence in tudi učitelje, da so snov ali postopek bolje razumeli. Ugotovili smo, da učenci snov lažje razumejo, če imajo posnetek, ki si ga lahko predvajajo večkrat in po želji vmes tudi zaustavijo. Sklenili smo, da je orodje zelo uporabno in bo uporabljeno tudi v prihodnje.

Ključne besede: navodila, posnetek, poučevanje na daljavo, snemalnik zaslona, video vodič.

Abstract

The article presents the use of a screen recording tool that helped us a lot when we started distance learning. First, we will focus on introducing some video tutorials and screen recording tools and their features and then show the use of Screencast o Matic which was very helpful for us as we used this tool to prepare summaries and instructions for students and teachers to better understand the process. We have found that it is easier for students to understand the lesson if they have a recording that they can play multiple times, and if they want, they can pause the recording in between. We have come to the conclusion that the tool is very useful and will continue to use it in the future.

Keywords: distance learning, instructions, recording, screen recorder, video guide.

1. Uvod

Ko se je v marcu začelo z delom in poučevanjem na daljavo, smo bili učitelji postavljeni pred velike izzive. Na naši šoli so se ravno končali seminarji za uporabo programa Office 365 in je bila zato izbira programa logična. Ker pa smo bili bolj veščji v uporabi teh orodij, smo se pozanimali, kako tudi ostalim učiteljem posredovati navodila za uporabo in postopke, s katerimi pridemo do dejavnosti v Microsoft Teamsih. Tako smo spoznali orodje Screencast o Matic, s katerim pa so bili kasneje posneti tudi video vodiči za učence, in sicer najprej za uporabo Microsoft Teamsov, kasneje pa tudi posnetke postopkov pri matematiki. Glavni namen je bil, da se najprej učiteljem in kasneje učencem nazorno prikaže, kako se uporablja posamezne aplikacije oziroma pri matematiki izvede postopke načrtovanja in risanja. V članku je zato predstavljeno, kaj so video vodiči, katera orodja za snemanje zaslona poznamo, kako se uporablja orodje Screencast o Matic, prikazani pa bodo tudi moji video posnetke.

2. Video vodiči in snemanje zaslona

Video vodič je v bistvu digitalni film, s katerim prikazujemo dogajanje na zaslonu računalnika, hkrati pa program snema tudi zvok, tako da lahko posnetek opremimo s komentarji. Nekateri programi omogočajo, da posnetku dodamo tudi podnapise in druge napise, spremenimo velikost ali pa posnetek shranimo v različnih oblikah. Z video vodiči lahko predstavimo različne računalniške programe in spletne storitve. Z njimi lahko preprosto prikažemo tudi, kaj se dogaja na ekranu in s souporabo namizne kamere prikažemo postopek izvedbe načrtovanja pri pouku matematike. Video vodiči so zelo primerni, saj imajo tudi možnost, da se na določenem mestu ustavimo in s posnetkom nadaljujemo šele ob kliku na določen gumb. Učenci in učitelji na ta način lažje sledijo navodilom in jih zapisujejo v svoje zvezke ali pa jih izvajajo na svojem računalniku. (wikipedia)

2.1 Programi za pripravo video vodičev

Za pripravo video vodičev je na razpolago veliko programov, vsi pa delujejo na podoben način. Seveda so med programi tudi razlike, kot so količina možnosti dodatkov in različnih učinkov. Obstajata dve različni vrsti programov, in sicer prva, ki snema video zapis vsega, kar je na zaslonu, ter druga, ki zajema le določen del zaslona.

Pri vseh snemalnikih zaslona izberemo del zaslona, ki ga želimo snemati, nato pa se program skrije in se snemanje začne. Vse spremembe, premike oken in miške program posname in shrani v eno izmed video oblik, najpogostejši sta AVI in FLV. David V. (2008)

Narejen posnetek navadno želimo poslati po elektronski pošti ali pa ga objaviti na spletu. Programov za pripravo vodičev je na razpolago zelo veliko, izbran je bil program Screencast o Matic, ki ga na naši šoli uporablja že ravnatelj.

2.2 Program Screencast o Matic

Pri snemanju zaslona se uporablja program Screencast o Matic, za katerega ima naša šola plačano licenco. Program se lahko uporablja tudi v brezplačni verziji, a so nekatere možnosti skrite. Pri tem programu ni potrebna namestitvev, za delovanje pa potrebujemo nameščeno orodje Java. Pri tem programu gre za spletišče z zaslonskimi posnetki, ki ponuja tudi brezplačen program za zajem. Za izdelavo posnetkov je na voljo spletni program, ki ga ni potrebno nameščati.

Program omogoča snemanje v naprej nastavljenih velikosti zaslona, lahko pa tudi celozaslonsko snemanje. Uporaba tega programa je zelo enostavna, posnetke pa je mogoče shraniti v obliki Quicktime (.mov). Posnetke smo lahko shranili na namizje računalnika, jih objavili na youtube kanalu ali pa jih shranili le v samem programu, kjer lahko shranjujemo vse posnetke.

Posnetke smo najraje shranjevali na namizju, jih predstavili v Office 365, in sicer v One drive, ter potem delili povezavo do njih učiteljem oziroma učencem. Posnetke lahko shranimo tudi v Share pointu, vendar te posnetke potem lahko vidijo vsi, ki imajo npr. dostop do razdelka učitelji v Share pointu.

Z video posnetki smo bili zelo zadovoljni, saj se na posnetkih nazorno vidi postopek ter razločno sliši glas z navodili v ozadju.

2.3 Navodila za uporabo posameznih aplikacij za učitelje in učence

Kot smo že omenili, smo snemalnik zaslona uporabili najprej za snemanje navodil za učitelje in tudi učence. Ker smo že prej uporabljali Microsoft Teamse in Microsoft One drive, smo se ob začetku poučevanja na daljavo odločili, da s svojim znanjem pomagamo tudi preostalim učiteljem, da bodo imeli manj težav in bolj nazorne prikaze, kako lahko najdejo posamezne elemente, ki jim bodo koristili pri poučevanju na daljavo.

Tako smo najprej posneli video, kako učitelji ustvarijo ekipo svojega razreda v Microsoft Teamsih, kako dodajo učence itd. Seveda smo se takrat tudi sami učili in nismo vedeli vseh stvari, ki smo jih še z dvema sodelavcema odkrili kasneje.

Tako so nastali video posnetki z natančnimi navodili, kako učitelj izvede posamezno dejavnost.

Podobne vodiče smo posneli tudi za učence. Nekaj s pomočjo tega programa, nekaj pa tudi na tabličnem računalniku kar s pomočjo snemalnika zaslona, ki ga ima iPad, saj so nekateri učenci na začetku uporabljali tablične računalnike, na katerih pa je prikaz Microsoft Teamsov nekoliko drugačen kot pri računalniku.

2.4 S snemalnikom zaslona do nazornega prikaza posameznik postopkov pri pouku matematike

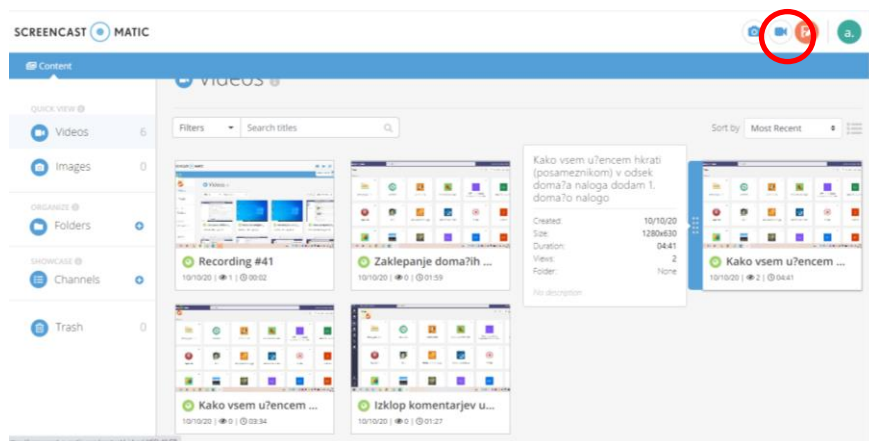
Ker se nam je uporaba Screencast o Matica zdela zelo enostavna, smo se odločili, da posnamemo tudi video vodiče za nekatere snovi pri pouku matematike.

Tako smo si pri tem pomagali še s samostojno kamero, ki smo jo s pomočjo aplikacije kamera, ki je na vsakem računalniku, povezali s svojim računalnikom. Torej, ko smo vklopili samostojno kamero, smo vklopili tudi aplikacijo kamera in tako se nam je slika kamere – npr. lista papirja – prikazala na zaslonu. Če smo karkoli risali na listu, se je to prikazovalo na zaslonu. Tedaj smo uporabili še program Screencast o Matic, s katerim smo zajeli le območje kamere na zaslonu in s snemanjem načrtovanja smo lahko pričeli. Na list papirja smo s pomočjo svinčnika in ravnila načrtovali postopek, ki se je s pomočjo samostojne kamere prenesel na zaslon, območje le-tega pa se je snemalo z zgoraj omenjenim programom.

Ta program smo uporabili predvsem pri načrtovanju kotov, trikotnikov in štirikotnikov ter s tem učencem nazorno predstavili celoten postopek načrtovanja, ki so si ga lahko ogledali in ga prisovali v zvezke.

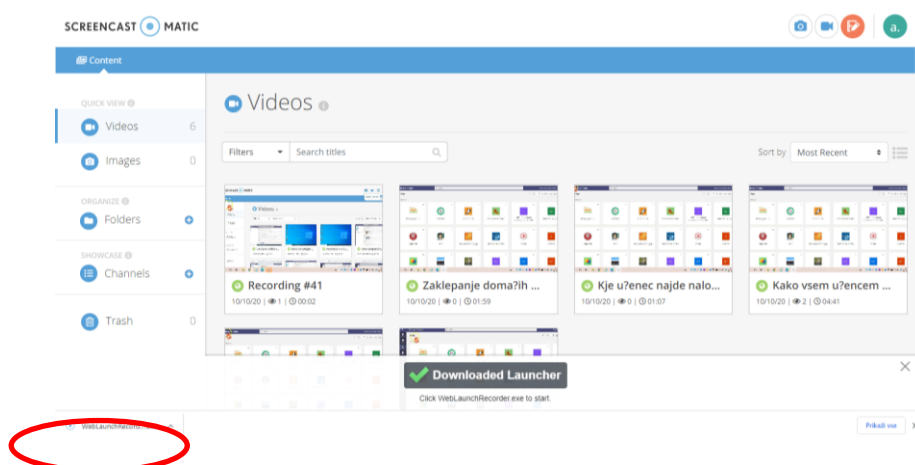
3. Kako se uporablja program Screencast o Matic

Najprej v brskalniku google vtikamo Screencast o Matic in se v program prijavimo s svojim elektronskim naslovom, nato lahko pričnemo z uporabo. Če želimo pričeti s snemanjem zaslona, moramo najprej klikniti kamero, kar prikazuje Slika 1, da prenesemo snemalnik.

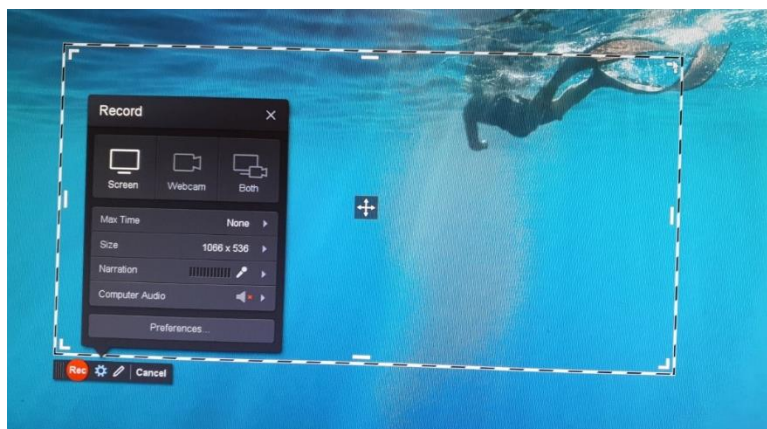
Slika 1: Desno zgoraj kliknemo kamero, da bomo prenesli snemalnik

Nato se vam snemalnik prenese, kar prikazuje Slika 2.

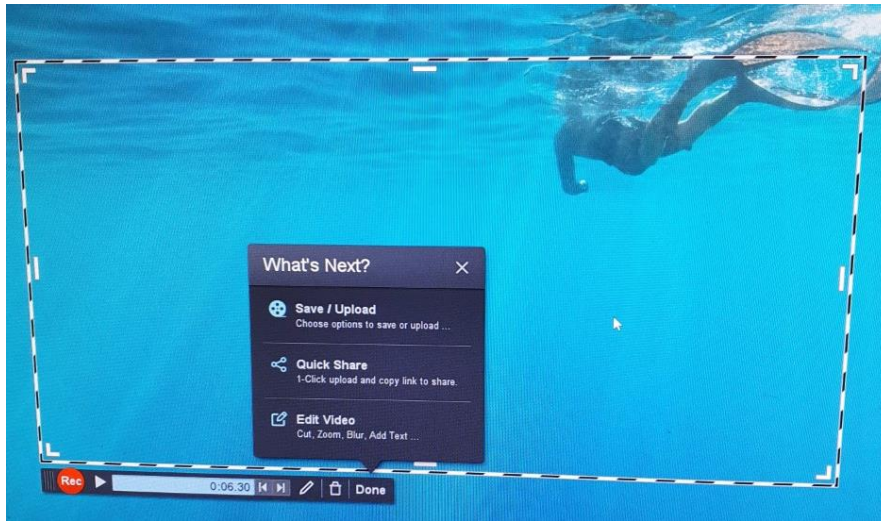
Slika 2: Prenos snemalnika

Ko kliknemo datoteko, ki se je prenesla, se nam odpre snemalno okno (Slika 3). V kolikor nimamo plačljive verzije, je čas snemanja omejen na 15 min. Snemalno okno lahko prilagodimo na željeno velikost. V sivem okvirčku prav tako lahko izbirate, ali boste snemali zaslon ali posnetke, ki se predvajajo iz kamere, ali pa kar oboje. Nato lahko začnete snemati s klikom na rec. Najprej se začne odštevanje in nato se ekran snema, poleg se snema tudi zvok, torej lahko zraven ustno podajate navodila. Seveda to možnost lahko tudi izklopite.

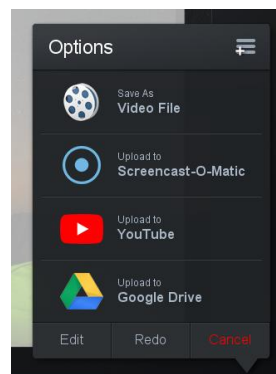
Slika 3: Okno za snemanje zaslona

Ko želite posnetek zaključiti, pritisnete dve črtici – pavzo – in pojavi se vam okno (Slika 4), kjer lahko izbiramo, ali bomo posnetek shranili, delili ali pa uredili. Posnetek lahko tako skrajšamo, izrežemo posamezne dele ali pa preprosto le pregledamo, če smo s posnetkom zadovoljni. Če nam posnetek ni všeč, ga enostavno izbrišemo.

Slika 4: Ko zaključimo snemanje

Video posnetki se potem shranijo na mesto, ki ga izberete sami, lahko na namizje računalnika ali pa kar v programu Screencast o Matic, kjer jih imate vedno na voljo tudi za uporabo v prihodnosti. Video posnetek lahko izvozite tudi na youtube kanal, če ga imate (Slika 5).

Slika 5: Možnosti za shranjevanje posnetka

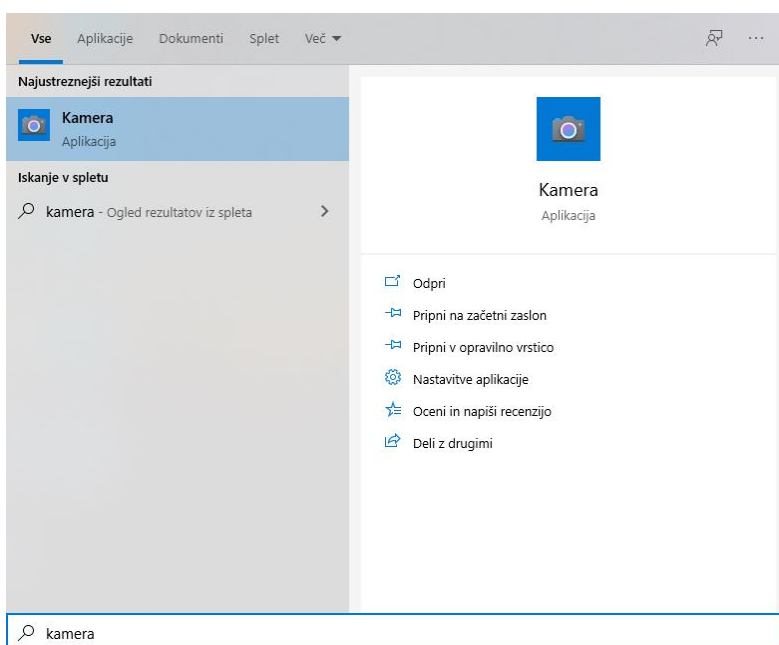
Kot že omenjeno, pa smo si mi posnetke shranili na Microsoft Onedrive in učencem potem delili povezavo do le-teh. Učenci so si posnetke ogledali, kolikokrat so si želeli. Nekateri večkrat, verjamemo pa tudi, da nekateri žal nikoli.

3.1 Snemanje s pomočjo prenosne kamere

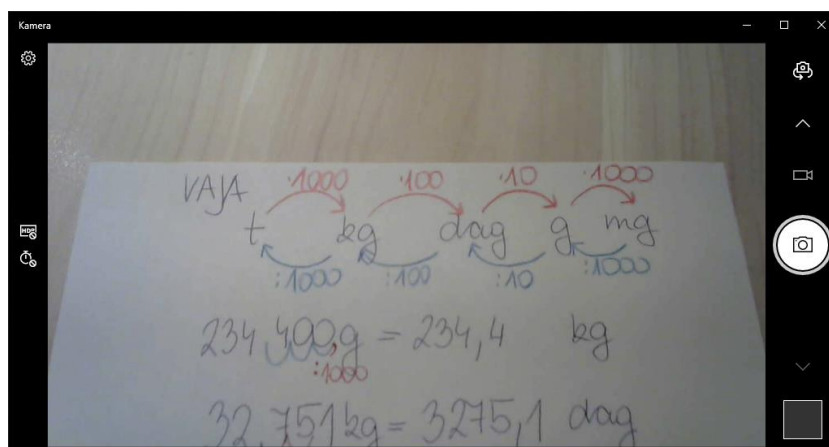
V kolikor želite snemati postopek načrtovanja na listu, to storite tako, da na računalnik priklopite prenosno kamero (Slika 6) in s pomočjo programa na računalniku zaženete kamero (Slika 7), katere posnetek se na to predvaja na vašem zaslonu (Slika 8).

Slika 6: Prenosna kamera, s katero snemam vsa navodila načrtovanja

Slika 7: Iskanje programa kamera na računalniku

Slika 8: Prenos slike s prenosne kamere, ki se prikaže v programu

Nato pa s pomočjo Screencast o Matic preprosto zajamete okvir kamere in posnamete postopek, ki ste ga načrtovali kar na listu s pomočjo svinčnika.

4. Zaključek

Pri sami uporabi tega programa smo ugotovili, da gre za zelo enostaven program, ki ga lahko uporabljamo za res nazoren prikaz postopkov. Zato smo program predstavili tudi vsem učiteljem naše šole. V kolikor pri poučevanju na daljavo uporabljate način, da snov podate v spletnih učilnicah in se z učenci vidite mogoče le enkrat ali dvakrat tedensko, je to res super način za podajanje posameznih odsekov snovi. Video posnetki se shranijo in jih lahko uporabljate tudi v prihodnosti. To je velika prednost video vodičev in posnetih odsekov snovi, ki jih vsekakor lahko kdorkoli od učiteljev uporabi v prihodnje, kadarkoli med učno snovjo ali pa le za popestritev in lažje učenje učencev. Učenci si posnetke lahko predvajajo kadarkoli želijo in s tem res utrdijo svoje znanje. Te ugotovitve bodo vsekakor prispevale k prihodnji uporabi video vodičev pri pouku matematike.

5. Literatura

David V. (2008). Snemanje dogajanja na računalniškem zaslonu. Monitor, 2008 (september). Pridobljeno s <https://www.monitor.si/clanek/snemanje-dogajanja-na-racunalniskem-zaslonu/123325/?xURL=301>

Wikipedia, prosta enciklopedija. Screencast. Pridobljeno s: <https://en.wikipedia.org/wiki/Screencast>

Kratka predstavitev avtorja

Andreja Markuta je diplomirana profesorica matematike in tehnike na Osnovni šoli Franceta Prešerna Kranj. Na šoli matematiko in tehniko poučuje že 8 let. V zadnjih dveh letih se je začela izobraževati na področju formativnega spremljanja in ga uvajati k pouku matematike, zanimajo pa jo tudi programi, ki jih uporabljajo pri pouku na daljavo.

**International Conference EDUchallenge
»Challenges in Education and
Evaluation of Knowledge«**

The Book of Papers

